GÜNTER FELKEL

Fortuna

IN ORIENT

Romanul *Furtună în Orient* se bazează pe un vast material informativ, selectat şi romanţat cu iscusinţă.

Autorul izbuteşte să dea o imagine vie, colorată şi veridică a ciocnirii dintre imperialismul englez şi cel american, pe cîmpurile petrolifere din Orientul Apropiat, şi îndeosebi în Iran, precum şi a luptei de eliberare a poporului iranian.

Acţiunea romanului se desfăşoară în anii 1946 - 1947, iar personajele, unele reale, istorice, altele fictive, aparţin celor mai variate clase şi pături sociale: muncitori petrolişti şi ţărani iranieni, dintre care unii membri ai Partidului

GÜNTER FELKEL

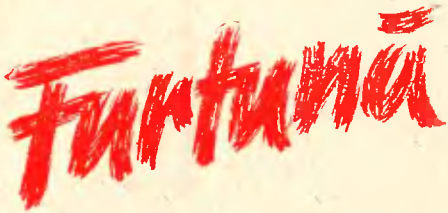

ÎN ORIENT

În romîneşte de
IRINA şi EGON WEIGEL

Prefaţă de
AL. GÎRNEAŢĂ

1960
EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

Günter Felkel

BRENNPUNKT ORIENT
Verlag Tribüne, Berlin, 1958

PREFAȚĂ

Un savant francez, Jacques de Morgan, arheolog îndrăgostit de civilizația mezo-perșilor, găsea cu totul întîmplător, spre sfîrșitul veacului trecut, în locul unui pierit palat al lui Darius, un năvalnic izvor de țiței. Peste cîțiva ani un aventurier și cavaler de industrie, englez de origine franceză, William Knocks d'Arcy, cumpăra concesia exploatării pămînturilor de petrol de pe teritoriul iranian, convins că a făcut o afacere proastă. Un alt englez, înzestrat cu un ascuțit simț politic de pură esență imperialistă, Wiston Churchill, a intuit că aici se află ghemul unor ițe politico-economice care ar putea fi desfășurat în avantajul Albionului și a făcut din mica întreprindere a lui d'Arcy, socotită de acesta fără viitor, un consorțiu pus sub oblăduirea Amiralității britanice. În anii primului război mondial un emir arab, Hussein al Meccei, rege în Hejas, individ corupt, venal și avid de glorie, capătă arginții și protecția englezilor. Tot în acea vreme un spion al lui *Intelligence Service,* faimosul colonel Lawrence, își pune burnuz, se declară prieten și partizan al idealurilor de libertate și independență nutrite de arabi și unge regi din seminția lui Hussein : unul la Bagdad, în plin cîmp petrolifer, și altul la Amman, la capătul uneia din conductele prin care monopoliștii maiestății-sale britanice pompau petrolul arab. Scurtă vreme după isprăvirea primului cataclism mondial, un alt englez trece la mahomedanism, devenind, din generalul Glubb, Glubb Pașa, apărînd cu sabia și cu Legiunea Arabă securitatea conductelor din deșertul iordanian. După cîțiva ani, la castelul Achnakaray, ascuns între pereții stîncoși ai munților scoțieni, cîțiva domni serioși, cu morgă, englezi și americani, se întîlneau la o vînătoare, al cărei real vînat domnea

de milioane de ani în pungi uriaşe, sub toridele nisipuri ale Orientului Mijlociu. Pe hărţile din City şi Wall Street apăreau îndată steguleţe cu emblema lui *Standard Oil* alături de cele ale lui *Anglo-Iranian Oil Company*, pînă atunci suveran absolut. După al doilea război mondial la Teheran, un şah tînăr, şovăielnic, incapabil şi corupt divorţa cu scandal de o prinţesă egipteană şi se căsătorea cu mare pompă cu o germano-iraniană, descendentă a unor şefi de trib, rebeli de profesie, la dispoziţia serviciilor de spionaj. Tot la Teheran, acelaşi şef repudia pe împărăteasa Soraya şi se căsătorea pentru a treia oară, cu un fast scandalos, cu o rubedenie scăpătată a multilatifundiarilor persani.

Toate aceste fapte, aparent izolate, petrecute în timpi diferiţi, sînt proiectate pe ecranul întunecat al întunecatei istorii a petrolului, care-şi are obîrşia în manevrele iscate din dorinţa de a acapara bogăţiile popoarelor aflate în această zonă a lumii.

Din momentul în care ciocanul arheologic îndepărta roca din gura primului şuvoi de petrol persan, s-a deschis în cabinetele londoneze o pagină de intrigi şi crime, intitulată „diplomaţia petrolului", care, la polul celălalt, în tabăra popoarelor arabe, avea să dezvăluie „nenorocirea de a poseda petrol". În cele şapte decenii scurse din clipa în care o mînă de păstori persani priveau încremeniţi cum cîţiva europeni nebuni şi necredincioşi sparg vinele pămîntului pompînd sîngele-i negru în cazane gigantice, Orientul Apropiat şi cel Mijlociu au cunoscut o bătălie crîncenă, fără scrupule şi fără remuşcări, cu revolte locale şi atentate organizate în City sau Wall Street, o încleştare pe viaţă şi pe moarte între trusturile petrolifere. De la Teheran la Cairo, de la Beirut la Aden, încleştarea pornită cu cuţitul între dinţi şi cu otrăviri misterioase a evoluat cu dezlănţuiri de răscoale locale, cu desfăşurări de forţe militare, cu bombardamente de aviaţie şi salve de tunuri. În umbra cabinetelor sau pe caldarîm, la lumina zilei, s-a desfăşurat lupta – nestinsă nici azi – pentru cumpărarea unor regi de paie şi a unor şeici de mucava, pentru cumpărarea şefilor de trib şi a emirilor tirani locali dispuşi să înnăbuşe în sînge mişcarea patriotică de independenţă şi să împiedice realizarea aspiraţiilor de libertate, pentru provocarea şi menţinerea unei stări de încordare şi tulburare, pentru cucerirea fiecărui metru pătrat din bogatul pămînt arab, mustind de petrol.

Aici, între Mediterana și podișul Afgan, unde se pompează un mare procent din producția de petrol a lumii capitaliste și se află rezerve uriașe de țiței, s-a dat și se dă o luptă strînsă, cu victorii alternative, între englezi și americani, fiecare socotind bătălia deschisă unor rezultate mai favorabile, considerînd eșecul momentan doar un prilej de repliere a forțelor, în așteptarea declanșării unei noi ofensive, mai perfidă, mai bine organizată și deci mai fructuoasă.

În miezul acestei bătălii, dusă, cu toate mijloacele permise sau nu, între monopolurile engleze și americane pentru cucerirea prepondereței în exploatarea petrolului iranian, se situează romanul lui Günter Felkel *Furtună în Orient*. Acțiunea acestui autentic documentar romanțat se plasează într-una din cele mai dramatice perioade din istoria poporului iranian, într-o vreme cînd evenimentele din Iran se transformaseră într-un nod al întregii și complexei vieți a Orientului Apropiat, cînd evoluția acestor evenimente tindea să consfințească victoria forțelor populare și izgonirea monopolurilor hrăpărețe. E vorba de primii ani postbelici, cînd pe arena politică iraniană se înfruntau trei forțe puternice : monopolurile engleze, care urmăreau consolidarea dominației lor economice și politice ; trusturile americane, ce acționau cu toată forța spre subminarea pozițiilor britanice și spre infiltrarea diplomației agresive americane — atît englezii cît și americanii exercitînd permanent presiuni asupra clicii conducătoare ; și forțele patriotice democratice, care, în lupta lor pentru obținerea independenței și izgonirea imperialiștilor, reușiseră să instaureze o administrație democratică pe teritoriul Azerbaigeanului și Kurdistanului iranian. Acțiunea cărții nu este așadar bazată pe ficțiuni, dar nici nu este o parafrazare a realității, ci realitate curentă, istorie pură, nefabricată, neînfrumusețată de fardurile sub care burghezia își ascunde intențiile și faptele. Günter Felkel face istorie, interpretează evenimentele politice petrecute în Iran în anii 1946–1947, sintetizează și analizează informațiile apărute în presă și rapoartele secrete ale diplomaților englezi și americani și ale reprezentanților trusturilor și serviciilor de spionaj.

Furtună în Orient e un roman în întregime politic. Eroii săi sînt oameni de stat iranieni, vîrfuri ale trusturilor petrolifere engleze și americane, conducători ai forțelor patriotice iraniene, oameni simpli. Cu excepția cîtorva personaje, eroii cărții sînt personalități înregistrate de istorie, de serviciile de protocol și de presa vremii, parti-

cipanți activi nu numai la acțiunea romanului, ci și la evenimentele politice ale epocii.

De aceea socotim util, pentru a înlesni cititorului înțelegerea cît mai corectă a întîmplărilor ce au premers și au urmat momentului istoric descris de Günter Felkel, să plasăm Iranul în contextul prezentat de fenomenul politic internațional.

Din pricina așezării geografice, Iranul a avut, de la începutul istoriei sale, o poziție strategică deosebită. Aflat pe drumul cel mai scurt dintre India și Europa, în calea migrațiilor și invaziilor, Iranul a fost deseori cotropit, cucerit, stăpînit. Ultimii dominatori au fost englezii. De la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, Iranul a suferit influența Angliei, atunci cînd, cotropind India, colonialiștii britanici căutau să-și asigure prietenia triburilor din Orientul Mijlociu și deci o oarecare siguranță a granițelor nordice ; cînd în Iran, prima dintre țările Orientului Mijlociu și Apropiat în care s-a descoperit petrol, fățarnica politică de prietenie s-a transformat într-o dominație fățișă și rapace, într-o politică dură și sîngeroasă. Din acel moment, și mai ales cînd lordul Amiralității din acea vreme, Winston Churchill, și-a dat seama că Orientul Mijlociu este un rezervor nesecat de petrol, guvernul britanic a luat sub directa lui conducere afacerile petrolifere ale imperiului, urzind o strînsă țesătură de intrigi, amerințări și comploturi. Primul război mondial a găsit colonialismul britanic în plină acțiune pentru acapararea petrolului arab. Din Cairo la Teheran, peste întregul Orient Mijlociu s-a întins o plasă fină, mînuită cu îndemînare de *Intelligence Service.* Colonelul Lawrence, Glubb Pașa, Nuri es-Said, Joyce, Newcombe, Davenport și alții au incitat revolta arabilor, care s-a desfășurat sub directul control și în folosul colonialismului britanic, în dauna imperiului otoman, aflat în grabnică descompunere. La capătul primului război mondial, reușita răscoalei arabe n-a dus însă și la realizarea idealului național al poporului arab – libertate, independență, unitate. Împărțite în state și statulețe, uneori rivale – rivalitate bine menținută și stimulată de emisarii perfidului Albion, din voința imperialismului britanic – țările Orientului Mijlociu au devenit un excelent furnizor de petrol, o sursă de venituri tot atît de inepuizabilă ca și pungile de țiței din adîncuri. Prosperul și rubicondul John Bull surîdea fericit, stăpîn pe situație și pe petrolul celei mai bogate zone exploatate de *AIOC* și *Royal Dutch Shell,* încîntat că în buzunarul tunicii sale avea

Tratatul de la San Remo (1920), care, cu excepția unei simbolice participații franceze, îl făcea stăpînul absolut și temut al popoarelor și bogățiilor din această regiune. John Bull a zîmbit fericit pînă cînd Unchiul Sam, care se arătase mărinimos cu furniturile și împrumuturile în timpul primului război mondial, a prezentat o notă de plată destul de încărcată. Englezii trebuiau să plătească pentru dezinteresul și prietenia guvernului american. Acesta nu voia altceva decît deschiderea barajului cu care englezii păzeau petrolul Orientului Mijlociu în pragul marii crize economice din 1929–1933, ce a zguduit lumea capitalistă. Această infiltrare pe piața petroliferă din Orientul Mijlociu devine tot mai importantă de-a lungul anilor, și lupta dintre monopolul englez și american tot mai crîncenă. Cel de al doilea război mondial slăbește pozițiile monopolurilor engleze în Orientul Mijlociu, dînd posibilitate trusturilor petrolifere americane, și în special lui Rockefeller, să întărească ofensiva și să se infiltreze în Orientul Mijlociu. Companiile petrolifere americane acaparează o parte din atuurile economice ale Anglici. În 1950 Londra mai controla încă producția de petrol extrasă din această zonă. În 1955 Statele Unite stăpîneau 65 la sută din producția de petrol a Orientului Mijlociu, și avantajul lor crește în dauna Angliei. Interesul Statelor Unite pentru Orientul Mijlociu – lăsînd deocamdată la o parte interesul politic pe care el îl reprezintă – se datorește importanței covîrșitoare pe care o au zăcămintele de țiței din această regiune.

Statele Unite au înlocuit în regiunea aceasta Marea Britanie în ceea ce privește infiltrarea economică. Dar ele n-au reușit să recupereze decît în foarte mică măsură terenul politic evacuat de Anglia.

Cel de-al doilea război mondial și deceniul care i-a urmat au adus pentru Orientul Mijlociu și Apropiat, ca și pentru toate popoarele asuprite de colonialism, schimbări în structura politică. Independența fictivă a unor state din această regiune a devenit efectivă. Egiptul, Siria și Irakul s-au smuls de sub dominația imperialistă. Mișcarea națională de eliberare și dorința de a deveni stăpîni pe avuțiile proprii și-au aflat expresia într-o neîntreruptă serie de manifestări și acțiuni populare, în creșterea forțelor patriotice și naționale.

Acesta este contextul general politic în care trebuie plasate evenimentele din Iran în ultimele două decenii și prin urmare acțiunea romanului *Furtună în Orient*. Al doilea război mondial a adus mo-

dificări în structura politică a Iranului, a dus la dezvoltarea mişcării democratice, la crearea unei stări revoluţionare. Dintre ţările Orientului Mijlociu, Iranul se dovedea cel mai copt pentru declanşarea unor acţiuni îndreptate împotriva imperialismului britanic şi a oligarhiei vîndute intereselor străine.

Anii premergători războiului şi cei ai începutului au transformat Iranul într-o zonă de acţiune pentru diversele servicii de spionaj imperialiste. Spionajul german devenise deosebit de activ. Intenţionînd să provoace o conflagraţie mondială, hitleriştii au vrut să cîştige teren în Iran, dată fiind poziţia lui strategică : vecinătatea cu Uniunea Sovietică, rezervele de petrol, după care tînjeau imperialiştii germani, apropierea de graniţele Indiei la care ţinteau să ajungă şi, în sfîrşit, situarea în proximitatea Orientului arab, unde germanii sperau să speculeze în folosul lor ura împotriva englezilor. Serviciul de spionaj al lui Canaris reuşise să-l racoleze pe Reza-şah Pehlevi, aventurier şi dictator fără scrupule, o serie de generali, printre care pe Zahedi, tristul personaj menit să joace un rol nefast în lovitura de stat terminată cu arestarea lui Mossadîk, şi pe unii şefi ai triburilor bahtiare şi caşcaie, deosebit de influente. Tocmai aceasta a determinat trimiterea, în toamna anului 1941, a unor contingente de trupe britanice şi sovietice în Iran. Reza Pehlevi a fost silit să abdice în favoarea actualului şah, fiul său, Mohammed-Reza Pehlevi. În această perioadă elemente pronaziste din anturajul curţii şi unele triburi, conduse de Zahedi, viitorul prim-ministru şi ruda actualului şah, au încercat, cu ajutorul agenţilor germani ascunşi în munţi, să-şi desfăşoare propaganda în Iran şi să dea o lovitură de stat. Complotul a fost zădărnicit, şi principalii instigatori – arestaţi.

La Conferinţa de la Teheran din 1943, cele trei mari puteri au asigurat guvernul iranian că independenţa şi inviolabilitatea ţării vor fi respectate.

După război, evenimentele din Iran s-au precipitat, situînd această ţară în primul plan al vieţii politice internaţionale, unde a rămas pînă cînd complotul americano-englez a readus petrolul iranian în stăpînirea trusturilor. Situaţia revoluţionară din Iran, propice manifestărilor progresiste, este generată de profundele contradicţii existente : între poporul mizer şi latifundiarii extrem de bogaţi, între guvernul central şi conducătorii triburilor din nordul şi sudul ţării, între negustorii şi puţinii industriaşi băştinaşi, interesaţi în lărgirea comerţului

şi industriei, şi marii moşieri, care vor să mențină regimul feudal, şi *Hinterland*-ul agrar dorit de puterile imperialiste, cu banii şi sprijinul cărora se află încă la cîrma statului iranian.

În adevăr, privilegiile de care se bucură latifundiarii sînt enorme. Conducătorii triburilor şi marii moşieri se comportă pe moşiile lor ca adevărați monarhi absoluți. Ei reprimă cu sălbăticie răscoalele țărănești care în ultimele două decenii au izbucnit în diferite regiuni şi provincii. Acești şefi de trib şi latifundiarii exercită o mare înrîurire asupra parlamentului, guvernului şi curții. Cînd, sub influența puternicului val de eliberare națională şi de prefaceri sociale care au urmat ultimului război, în Kurdistanul şi Azerbaigeanul iranian au avut loc transformări sociale importante, conducătorii triburilor şi moşierii au intrat în acțiune. Simultan cu presiunile englezilor, amenințați în interesele lor economice şi politice, triburile şi moşierii au stîrnit tulburări şi au amenințat curtea şi guvernul. Aceste fapte au oferit oligarhiei iraniene prilejul pentru o intervenție armată împotriva administrațiilor democratice ale Kurdistanului şi Azerbaigeanului şi pentru declanşarea unei aspre terori contra mişcării progresiste din Iran şi în special împotriva Partidului Tudeh, singura forță revoluționară perseverentă din țară. În regiunile nordice şi sudice trăiesc o serie de triburi. Cele mai importante sînt cele ale arabilor – conduse de şeici foarte receptivi la banii englezilor – bahtiari, caşcai şi asfari. Deşi mai puțin numeroase, naționalitățile bahtiară şi caşcaită exercită o puternică influență asupra vieții politice şi sociale din Iran. Conducătorii ambelor triburi au primit bani de la englezi şi ordinul să tulbure apele atunci cînd interesele lui *Anglo-Iranian* o cereau. Caşcaii au fost substanțial finanțați în perioada antebelică şi în timpul războiului de germani, care, dată fiind apropierea caşcailor de frontiera sovietică, căpătaseră o „nobilă" afecțiune pentru ei. Conducătorii bahtiari au fost devotați mai ales intereselor britanice şi au exercitat timp de un deceniu o influență deosebită asupra curții şi guvernului iranian. Datorită acestei influențe şi a presiunilor britanice, şahul s-a căsătorit cu Soraya, fiica unui şef bahtiar, şi a umplut curtea şi guvernul cu nobili de gintă bahtiară. După căderea lui Mossadik (1953) şi a dominației engleze, după ce monopoliştii americani au ieşit victorioşi din complotul urzit împotriva mişcării democratice, la curte a crescut influența lui Zahedi şi a acoliților săi, foşti agenți hitleriști. Manevrele acestora au dus la repudierea

împărătesei Soraya, la îndepărtarea din guvern și de la curte a unor demnitari și la înlocuirea lor cu oameni favorabili americanilor. De atunci, situația politică a evoluat în sensul dorit de aceste cercuri : Iranul a devenit membru al defunctului Pact de la Bagdad, rebotezat apoi CENTO, și a semnat un tratat înrobitor cu S.U.A.

Aceeași influență s-a făcut simțită și în problema reformei agrare. Starea de spirit revoluționară din țară, care se putea oricînd transforma într-o puternică explozie, l-a determinat pe șah să declare că va legifera o reformă agrară, începînd cu vînzarea celor un milion și jumătate de hectare proprietatea sa. Cercurile moșierești au intervenit însă cu mînă forte, prin manevre de culise ce cuprinseseră și familia șahului, astfel că din anunțata reformă nu s-a ales nimic. Pămîntul șahului, vîndut în condiții excelente pentru el, este dat unei anumite pături țărănești, în scopul de a favoriza crearea unei chiaburimi devotate oligarhiei, care să ajute potentaților înfrînarea nemulțumirii țărănimii sărace și să constituie un berbece pentru sfărîmarea revoltei țăranilor.

Tabloul Iranului înapoiat economicește este completat de aspectul medieval al principalelor orașe – uriașe tîrguri, vechi locuri de popas pentru caravane. Piețele acestor orașe, centre comerciale, meșteșugărești și religioase, sînt totodată și locuri în jurul cărora se concentrează drojdia societății, cerșetori și bandiți, clientelă pentru partidele de dreapta. La aceasta trebuie adăugate corupția și dezmățul curții imperiale. Principalul moșier al țării, posesor de capitaluri industriale și bancare, șahul etalează un lux deșucheat, direct proporțional cu mizeria maselor populare. Corupt, sensibil la dolarii americani, șahul se află în fruntea celor ce vor să transforme Iranul într-un portavion îndreptat spre granițele Uniunii Sovietice.

Acesta este fundalul politico-social pe care s-au desfășurat evenimentele ce formează obiectul romanului *Furtună în Orient.* Günter Felkel oprește descrierea fenomenului politic iranian în momentul în care cercurile conducătoare reacționare, recurgînd la forța armată, distrug administrația democratică din Azerbaigeanul iranian și din Kurdistan, pornesc represalii, primele dintr-o serie de acțiuni de o cruzime medievală, împotriva Partidului Tudeh și a altor organizații progresiste. Lovitura aceasta a fost dată cu sprijinul direct al diplomației și spionajului american și cu cel al englezilor.

Spre a stimula interesul pentru Statele Unite al conducătorilor iranieni, pentru a cîştiga în preajma graniţelor sovietice o nouă bază militară, diplomaţii americani au stimulat înclinaţia acestor conducători pentru arginţi. Nu se opriseră gloanţele fratricide din timpul terorii din 1947, cînd Statele Unite au acordat Iranului împrumuturi şi ajutoare consistente, nadă şi frupt pentru şah şi clica sa. Campaniile de represiuni s-au ţinut lanţ. Spionajul american, nemulţumit de încetineala cu care erau înnăbuşite mişcarea revoluţionară a muncitorilor şi acţiunile forţelor de stînga, a organizat un atentat provocator contra şahului. Efectul a fost îndată resimţit. Puşcăriile au fost umplute pînă la refuz. Aceasta n-a servit la nimic. Din sînul burgheziei liberale s-a dezvoltat repede mişcarea Frontului Naţional, condusă de Mossadîk. Revendicarea principală a acestei mişcări era naţionalizarea companiei *AIOC*, lucru dorit de poporul iranian, dar temut de britanici. Bineînţeles, americanii priveau cu interes eliminarea concurentului englez din cîmpurile de la Abadan, pîndind momentul prielnic să-i ia locul.

Mişcarea naţională şi democratică formată în jurul lui Mossadîk şi a Frontului Naţional a luat amploare, căpătînd un caracter antiimperialist şi progresist. Guvernul iranian, condus de acel perfid general Razmara, despre care se vorbeşte pe larg în romanul *Furtună în Orient*, a fost obligat, sub presiunea maselor, să încheie un acord comercial cu U.R.S.S. – primul acord pe bază de egalitate semnat de Iran – şi să suprime retransmisiile instigatoare ale „Vocii Americii". Mişcarea democratică s-a dezvoltat necontenit, reuşind în 1951 să reinstaleze un guvern Mossadîk. Primul act al noului guvern, susţinut de masele populare, a fost naţionalizarea bunurilor companiei petrolifere *Anglo-Iranian Oil Company*. Diplomaţia occidentală, serviciile de spionaj englez şi american şi camarila imperială au început o vastă campanie de intrigi, ameninţări şi calomnii. Deşi susţinut cu tărie de popor, Mossadîk n-a fost consecvent cu propriile sale principii şi a dat dovadă de multă slăbiciune. Temîndu-se de dezvoltarea unei mişcări naţionale, patriotice Mossadîk a şovăit, nu s-a sprijinit pe cele mai revoluţionare forţe, ba, mai mult, a luat măsuri de represiune împotriva lor. Aceasta a dus la izolarea politică a lui Mossadîk, favorizînd complotul ce se urzea pentru răsturnarea lui. Acest complot era condus de imperialiştii americani, care prin familiile Zahedi

și Zograffi aveau mare influență la curte și în armată. Mediația oferită de americani în conflictul petrolifer anglo-iranian n-a fost decît prilejul de a cîștiga poziții atît în întreprinderile petrolifere, cît și în viața politică a Iranului. În 1953, Mossadîk a fost doborît, șahul, care fugise, devenind din nou zbir absolut mișcarea democratică a fost gîtuită, iar *AIOC* a fost înlocuit de un consorțiu internațional în care americanii sînt vioara primă. Se iau măsuri de o cruzime fără margini împotriva partizanilor lui Mossadîk și în special contra membrilor Partidului Tudeh. Numai apartenența la Tudeh constituia singură un delict pasibil de pedeapsa cu moartea.

Generalul Zahedi, adevăratul conducător al Iranului în această perioadă, caută să faciliteze calea pentru atragerea țării în planurile agresive urzite de anglo-americani privind Orientul Mijlociu. Sub presiunea americanilor, linia politică externă se caracterizează printr-o abdicare de la neutralitatea promovată de Mossadîk și prin inițierea de acțiuni menite să pregătească aderarea Iranului la plănuitul – pe atunci – pact agresiv de la Bagdad. Astfel guvernul Zahedi practică o politică net antisovietică. Deși legat de acorduri mai vechi prin care se obligă să păstreze o atitudine de vecinătate amicală, guvernul iranian a început o acțiune de calomnii, de declarații arogante, construirea de aeroporturi chiar la granița sovietică și în sfîrșit aderarea la proiectatul Pact de la Bagdad, îndreptat fățiș împotriva U.R.S.S.

Guvernul Hussein Ala, urmat de cel al doctorului Eghbal, a practicat o politică de duplicitate. Încercînd să obțină mai mult de la americani, cei doi prim-miniștri s-au prefăcut că vin în întîmpinarea propunerilor guvernului sovietic, a cărui dorință era să stabilească relații de colaborare și bună vecinătate cu Iranul. În această perioadă s-au și încheiat unele acorduri sovieto-iraniene, repede sabotate de guvernul iranian.

Urmărind obținerea unor avantaje personale cît mai substanțiale de la anglo-americani, cercurile conducătoare iraniene au inițiat în ultimii ani cîteva acțiuni independente ce contraveneau intereselor monopolurilor anglo-americane. (Încheierea unei convenții petrolifere cu Italia și Japonia pe o bază mai avantajoasă pentru Iran, declararea Bahreinului drept regiune iraniană etc.)

Nemulțumite de această situație, dorind să instaleze baze militare și în Iran, Statele Unite au trecut la acțiune, prin organizarea

unor comploturi care l-au speriat pe șah și l-au făcut docil. Din acel moment și mai ales după evenimentele din Irak, șahul, temîndu-se să nu piardă tronul, a devenit ascultător. Un nou împrumut în dolari i-a sporit cumințenia. De aici pînă la semnarea pactului bilateral cu S.U.A. și la transformarea Iranului într-o platformă de război antisovietică n-a mai fost decît un pas, făcut cu dezinvoltură de șah și guvernul său. Această „fidelitate" pentru americani s-a tradus pe plan intern printr-o dictatură personală. Regimul parlamentar existent în Iran este o farsă. Cele două partide — *Mellium* (național) și *Mardom* (al poporului) — nu sînt partide de masă, ci au fost alcătuite, din poruncă și prin numirea făcută de șah, din grupuri de 100–120 de membri, în majoritate feudali și mari negustori. Alte partide sau organizații nu există decît ilegal.

Pe scurt, astfel se prezintă situația politică, socială și economică a Iranului. O monarhie absolută, un regim feudal, o țară foarte înapoiată — *Hinterland* agrar pentru puterile imperialiste — un popor aflat în mizerie, total lipsit de drepturi politice și sociale, un viespar în care mișună agenții spionajului anglo-american, o platformă de război îndreptată împotriva U.R.S.S.

Această stare de lucruri reiese limpede din cartea lui Günter Felkel — deși de atunci faptele au evoluat în sensul negativ descris mai sus. Scriitorul german se dovedește un profund cunoscător al Orientului Mijlociu, în special al fenomenului iranian. De altfel Felkel dovedește o predilecție pentru temele istoriei contemporane și îndeosebi pentru evenimentele legate de sîngeroasa istorie a petrolului arab. Activitatea sa literară înscrie pagini inspirate de unele probleme ale vremii noastre. Astfel drama *La răscruce* atacă problema energiei atomice, piesa *Lupta pentru petrol* se referă la mișcarea de eliberare națională în Orientul Mijlociu, romanul de față, *Furtună în Orient,* abordează aceeași tematică, adîncește problema luptei popoarelor din Orientul Mijlociu pentru independență și democrație. Și celelalte lucrări ale sale — volume de poezii *(Dresda simfonică,* 1945), piese *(Revolta,* avînd ca subiect activitatea comunarzilor parizieni, *Flacăra nemuritoare,* închinată dramaturgului german Georg Büchner), scenariile radiofonice sau reportajele — sînt consacrate aspirațiilor nutrite de forțele progresiste din diverse epoci, aparținînd diferitelor popoare.

Cititorul va urmări cu atenție și încordare desfășurarea tragicelor evenimente petrecute în Iran, în perioada imediat următoare războ-

iului. El va fi alături de Feridun Ibrahimi și Fatma, de Hussein și Hassan, alături de James Farlay și profesorul Naga, care ajung, după șovăieli și grave procese de conștiință, pe pozițiile celor mai avansate forțe ale poporului iranian. El va dezaproba acțiunile anarho-teroriste practicate de unele personaje, ca Ahmed de pildă, înțelegînd că aceasta este în fapt o diversiune menită să fărîmițeze forțele patriotice și să faciliteze drumul provocatorilor. Cititorul va fi încercat de dezgust și mînie față de intrigile, comploturile și ticăloșiile urzite de spionajul anglo-american, de cercurile conducătoare iraniene corupte, de oamenii de afaceri legați de *AIOC* sau *Standard Oil*.

Înfruntarea aceasta de forțe profund ostile, mînate de interese contrarii, se desfășoară în continuare. Ea nu s-a isprăvit, în ciuda faptului că oligarhia iraniană, sprijinită de imperialiștii americani, a încercat în diverse împrejurări să zdrobească mișcarea patriotică, să înăbușe răscoalele celor asupriți. Procesul acesta istoric nu s-a terminat, iar sentința se va da în favoarea maselor de asupriți, în favoarea milioanelor de muncitori și țărani lipsiți de drepturi, în favoarea forțelor sănătoase ale poporului iranian. Acesta este mersul istoriei, implacabil și ireversibil.

AL. GÎRNEAȚĂ

Patrioților în viață și celor căzuți.
Eroilor mișcării naționale de eliberare a Iranului.

Constat cu satisfacție că guvernul, chiar dacă numai datorită influenței unor factori din afară, a acordat, în sfîrșit, atenția cuvenită laturii economice a alianțelor noastre militare și a înțeles că politica economică nu poate fi despărțită de politica militară.

Practic, exemplul cel mai tipic în această problemă a fost experiența din Iran, cu care vă amintiți desigur că am avut de-a face în mod direct. Prin acordarea de ajutor economic, am reușit să obținem acces la petrolul iranian, și acum am pătruns adînc în economia acestei țări. Consolidarea poziției noastre economice în Iran ne-a permis să punem sub controlul nostru întreaga sa politică externă și mai cu seamă să determinăm aderarea lui la Pactul de la Bagdad. În prezent șahul n-ar îndrăzni să facă nici o schimbare în cabinetul său fără să-l consulte pe ambasadorul nostru.

Nelson A. Rockefeller către Președintele Eisenhower (Ianuarie 1956)

PARTEA ÎNTÎI

Mary Doman și James Farlay ședeau tolăniți în fotoliile de piele ale clubului de pe *clipper*-ul [1] *The President Special*. Trecuse abia un ceas de cînd se suiseră în avionul Societății *Pan American* și dacă totul mergea bine, peste un ceas și jumătate urmau să ajungă la New York.

Dar în clipa aceea James nu se preocupa de New York, ci numai de Mary. Starea ei îl îngrijora. Ședea lîngă el îngîndurată. Tăcută, se uita în gol cu capul dat pe spate. La ce s-o fi gîndind ? Absentă, întinse mîna, luă *Reader's Digest* [2] și-l răsfoi plimbîndu-și privirile peste pagini. Rîndurile se șterseră, gîndurile zburară, sărind de la o problemă la alta. Privi apoi pe fereastră. James își dădea seama că se uita fără să vadă cerul azuriu pe care pluteau.

Întunecată, închisă în sine, cu sufletul ferecat ca o temniță, Mary părea că nu ia în seamă nimic din tot ce se petrece în jurul ei, așa că James putea s-o privească în voie, nestingherit.

Ce frumoasă era ! Părul lung, negru și pometii obrajilor ușor proeminenți o făceau să semene cu o slavă sau chiar cu o indiană. Sprîncenele arcuite. Fruntea inteligentă.

[1] Avion rapid pentru curse de pasageri (n. r.).

[2] Una din cele mai reacționare publicații lunare din Statele Unite. Dă rezumate din diferite volume și articole (n. r.).

Cît de mult ar fi dorit James să fie singur cu ea, s-o strîngă în braţe, să-i simtă bătăile inimii, să-i soarbă mireasma trupului ! Fără întrebări. Fără răspunsuri. Poate numai tictacul unui ceasornic, sau strigătul unei păsări. Nimic mai mult. În nici un caz n-ar vrea să-i mai răsune în urechi chicotitul şi flecărelile acestei adunări de pasageri. Îi ura. Îl scîrbeau. Ah, de n-ar mai auzi rîsetele astea prefăcute ! O mascaradă unde fiecare apărea altfel decît era în realitate. Stăteau tolăniţi pe scăunelele barului de bord cu paharele în mînă, ciocnind, rîzînd, glumind, comandînd mereu cîte un *clipper-cocktail*, unul după altul, de parcă ar fi fost prieteni de cînd lumea. Şi mîine blonda cea graţioasă îl va da în judecată pe grăsanul cu ochelari negri şi cu buze groase, senzuale. Bătrînul cu tîmplele ninse, cu pielea ofilită, pămîntie, poate un senator, poate un *manager* [1] sau un proprietar de plantaţii, în orice caz un *businessman* [2], va cere biroului său de detectivi să-l fileze pe călătorul cel negricios. Mîine îşi vor scoate iar dolarii din buzunare, îşi vor zvîrli iar adevăruri în faţă, se vor urî iar de moarte. Bărbaţii se vor plînge nevestelor de neajunsurile acestei călătorii obositoare, de camerele de hotel mizerabile, de peisajul dezolant, şi, între timp, se vor gîndi la sărutările şi îmbrăţişările femeilor. La fel vor face şi femeile, de pildă cea cu părul de un roşu Tizian [3], care îşi aprinde ţigară după ţigară. Minciună, ipocrizie.

James cunoştea din experienţă această lume. În activitatea lui de scriitor şi de ziarist avusese deseori de-a face cu astfel de oameni.

Cu un gest obosit, Mary chemă *stewardesa* [4], o fetişcană drăguţă, proaspătă, îmbrăcată într-un costum albastru-deschis.

– Ce doriţi ?

---

[1] Administrator (engl.) (n. r.).

[2] Om de afaceri (engl.) (n. r.).

[3] Vestit pictor veneţian (1477—1576), care a creat un tip de femeie foarte frumoasă, cu părul roşu-întunecat (n. r.).

[4] Însoţitoare pe bordul avionului (n. r.).

Fata avea dinți minunați.

– Whisky cu sifon.

– Ți-e sete ? întrebă James întorcîndu-se înspre Mary.

Gîndurile ei rătăceau atît de departe, încît întrebarea fu înregistrată în subconștient. „Sete ? A întrebat dacă mi-e sete ? Dacă ar ști... dacă ar ști James..."

– Puțin, James. Mary îi ocoli privirea. Mi s-a uscat gîtul.

– Nu te simți bine, Mary ?

– De ce să nu mă simt bine ? Mă doare puțin capul. Nu-i de mirare. Călătoria. Lumea. Huruitul motoarelor. Cu siguranță că motoarele sînt de vină. Nu prea suport avionul.

El știa că-l minte.

Mary luă paharul cu whisky și-l dădu pe gît. De sifon nici nu se atinse.

„Cu cîtă lăcomie bea !", își spuse James.

– Ești atît de ciudată, atît de tulburată, Mary !

– Zău ?

James dădu din cap și zîmbi.

– Sper că numai tu simți asta.

James nu-i răspunse. Se înfundă mai adînc în fotoliu, aprinse o țigară și zvîrli rotocoalele de fum spre tavan. Urmări norișorul ce se destrăma, ca și cum n-ar fi existat ceva mai interesant pe lume.

Mary își întoarse privirile spre fereastră.

Avionul străpunse îngrămădirile de nori uriași, bizari, ca niște munți de vată.

James înțelegea de ce Mary e atît de tulburată. Nimeni nu părăsește cu inima ușoară o țară în care a trăit atîția ani și de care s-a legat cu atîtea fire. Dar cuvintele ei : „Sper că numai tu simți asta" îi păreau foarte ciudate. Și, în aceeași ordine de idei, de ce l-o fi rugat oare înainte de decolare să nu pomenească în timpul zborului despre mutarea ei la Cannes ? Sute de oameni plecau în fiecare an din Statele Unite. De ce tocmai ea o făcea cu atîta prudență exagerată, neîntemeiată ? Se temea de ceva ?

O dușmănea cineva? De ce nu mai voia să rămînă în Statele Unite? America nu e nici mai frumoasă, și nici mai urîtă decît Franța, iar New York-ul este cel mai extravagant oraș din lume. N-are nimic împotriva *bungalow* [1]-ului ei de la Cannes, dar nu face să iei o astfel de hotărîre pentru o vilă pe Coasta de Azur. Nu găsea nici un răspuns la nedumeririle lui. „Vino cu mine, James." Cuvintele astea îi stăruiau în urechi. Cum își închipuia Mary un asemenea lucru?

– Ar trebui să mai chibzuiești asupra hotărîrii pe care ai luat-o, o îndemnă el.

Mary făcu un semn cu capul către *stewardesă*. James îi citi în ochi rugămintea de a nu mai discuta acest subiect și o mustrare abia perceptibilă că nu-și respectase făgăduiala.

Mary se uită bănuitoare la *stewardesă*. Fata aceea zveltă îi displăcea. De ce se învîrtea atîta în preajma lor? Oricît se străduia Mary, nu putea să scape de obsesia că e necontenit urmărită, că undeva într-un colț cineva șade și o observă într-una. E drept, Stone o absolvise de îndatoririle ei, își dăduse și cuvîntul, dar... Avea el cuvînt? Se îndoia. Stone e un *businessman*. Mai mult chiar, e omul lui *Standard Oil Company of New Jersey*, un individ șmecher, uns cu toate alifiile.

– La ce te gîndești? o întrebă James.

Fața lui trăda o mare neliniște.

– O să fie frumos, ocoli ea răspunsul. Marea... casa, se pare că are o grădină minunată, James. Noaptea o să auzim vuietul mării.

James strivi înciudat țigara.

N-o scotea la capăt cu ea. Ce fel de femeie e Mary? O cunoaște de patru ani. Din vremea cînd era mobilizat ca locotenent. În toți acești ani simțise că-i ascunde ceva. Ducea oare două vieți diferite? Cui îi aparținea cealaltă viață, necunoscută, tainică? Ce puțin știa despre ea! Mai bine spus, nimic. Absolut nimic. Și tocmai pentru că nu

[1] Vilă (engl.) (n. r.).

știa nimic, nu cunoștea nimic, James se simțea și mai legat de ea. O iubea și n-ar fi renunțat la dînsa în ruptul capului, chiar dacă ar fi aflat că face trafic de stupefiante sau că e amanta vreunui individ plin de dolari.

Instinctiv își întoarse privirile. Un domn cu o înfățișare obișnuită, pesemne ziarist, îi atrase luarea-aminte. Străinul scoase stiloul, așternu cîteva cuvinte pe o hîrtie, apoi chemă *stewardesa* și-i vîrî biletelul în mînă. Un scurt schimb de cuvinte, pe care James nu-l înțelese, un surîs pe fața fetei, apoi ea ieși pe ușă, legănîndu-și ușor șoldurile.

Radiotelegrafistul de bord al avionului *The President Special* citi textul telegramei și dădu supărat din cap. „New York, amîndoi pe bord, totul O.K. [1]" Ce-o fi însemnînd asta ? Cine sînt acești „amîndoi" ? Cine a transmis telegrama asta misterioasă ?

– Nu-mi miroase a bine, mormăi radiotelegrafistul, nu-mi miroase de loc a bine. Se pune ceva dubios la cale. Își potrivi casca. „Ce porcărie !" Nu-i plăcea să fie uneltă pentru lucruri mîrșave, nu putea să le sufere, dar din păcate n-avea nici o putere să le împiedice. *Pan American* îl plătea, iar el trebuia să execute ordinele. Gîndurile lui personale nu prezentau nici un fel de interes pentru societatea de transporturi aeriene. Radiotelegrafistul apăsă furios pe manetă.

Mary citi pe fața lui James cît e de frămîntat.

Sărmanul băiat ! Ce n-ar da să-i poată mărturisi totul, să-i poată arăta legăturile ei adevărate, să-l lămurească de ce nu vrea să mai rămînă în Statele Unite, de ce nu mai trebuie să rămînă ! Cîteva clipe o bătu gîndul să aducă pe departe vorba despre toate astea. Dar nu. Nu aici. În nici un caz atîta timp cît se mai află în Statele Unite. James va afla ce se întîmplă cu Mary de îndată ce vor păși pe pămînt european, cu condiția ca și el să se hotărască să-și ia rămas bun de la America. Dar

[1] Expresie folosită frecvent de americani. Prescurtare incorectă din *all correct*, care înseamnă „bine, e-n regulă" (n. r.).

nu ştia dacă o va face. Mary nu dorea decît un lucru : să plece din America, să dobîndească, în sfîrşit, liniştea, tihna, după ani de emoţii, ani în care hăituise şi fusese hăituită. Să trăieşti, să trăieşti fără teamă, fără să ţi se pornească, fără sentimentul apăsător că eşti măcinată între două pietre de moară. Dar fără James...? Nu-şi putea închipui fără el viaţa. Avea nevoie de el, de firea lui curată, cinstită, de vocea lui, care avea puterea s-o calmeze în clipe de nelinişte, de privirea ochilor lui, care îi aminteau de ochii unui tăietor de lemne canadian, ai unui aurar sau ai unui colonist de pe Mayflower [1].

Mary scoase din maldărul de hîrtii de pe masă un număr din *New York Times*. Pe prima pagină un titlu mare : *E oare inevitabil un război cu Rusia ?* Rănile ultimului război nu se vindecaseră încă, milioanele de morţi nu fuseseră încă îngropaţi, exploziile bombelor atomice de la Hiroşima şi Nagasaki mai răsunau încă puternic în amintire, şi iată că se vîntura ideea unui nou război. Tobele răpăiau iar. Şi nu numai *New York Times*, ci aproape toate ziarele americane, posturile de radio şi televiziune, studiourile de filme, toate îşi răpăiau tobele. Sub titlul *Nori de furtună deasupra Iranului*, Mary citi despre emisiunile postului de radio din Baku, care i-ar instiga pe muncitorii din Husistan [2] la grevă împotriva lui *Anglo-Iranian Oil Company*, despre planurile Partidului Tudeh [3] cu privire la pregătirea unei lovituri de stat. „Iranul flămînzeşte şi singerează, scria ziarul, în timp ce o mînă de moşieri sug vlaga ţării. Imperiul leului de argint [4] se află în faţa unei crize nemaipomenite. Preşedintele consiliului

[1] Vas care, plecat din Anglia în 1620, a transportat în America primii coloni sau „pelerini". Înainte de a debarca, aceştia au redactat *Conventul*, cea dintîi constituţie americană (n. r).

[2] Provincie din Iran (n. r.).

[3] Partidul Popular al Iranului ; conduce lupta poporului iranian împotriva jugului imperialist şi pentru îmbunătăţirea situaţiei oamenilor muncii, pentru democraţie şi socialism. Întemeiat în anul 1941, din 1949 activează în ilegalitate (n r.).

[4] Imperiul persan (n. r.).

de miniştri Ghavam [1] dă apă la moara bolşevismului." Ziarul vorbea despre muncitorii şi ţăranii iranieni şi despre străduinţele Casei Albe de a elabora un program de ajutorare, pe care anumite cercuri din jurul lui *Standard Oil Company* făgăduiseră să-l sprijine.

Mary ameţi. Avea senzaţia că i se scurge tot sîngele din vine. Se făcu albă ca varul. Ziarul îi scăpă din mînă, îi alunecă peste genunchi şi căzu jos.

Ştia foarte bine ce înseamnă acest articol. Trusturile petrolifere din Statele Unite pregăteau o lovitură împotriva Iranului. *Asta* voia să spună articolul. Convorbiri telefonice, telegrame, instrucţiuni, ţăcănitul aparatului Morse, zăngănitul imprimatorului. Ştirile lunecau pe unde de la New York la Washington, de la Washington la Pentagon, creierul armatei Statelor Unite, acest pentagram uriaş din oţel şi beton, aşezat pe malurile Potomacului. Fire nevăzute se întindeau de la Pentagon la Teheran şi Basra [2]. Radiotelegramele zburau de la Teheran la Abadan[3] şi Tabriz[4]. Se transmiteau ordine cifrate la Zürich. Indicaţiile trusturilor petrolifere treceau de la băncile din Wall Street, mai ales de la *Chase National Bank* şi *J. P. Morgan Company* spre Casa Albă şi Pentagon. O armată invizibilă se mobiliza. Mîine-poimîine această armată se va pune în mişcare, va înainta, se va rostogoli şi nu va mai putea fi oprită. Sondele vor izbucni în flăcări, petrolierele vor sări în aer. O dată cu sondele se vor face scrum şi muncitorii petrolişti şi inginerii, o dată cu vasele vor sări în aer şi marinarii, cîrmacii, fochiştii, căpitanul. Conductele vor plesni şi nu vor fi nimicite numai oţelul şi petrolul ce curge prin ţevi, ci vor fi sfîrtecaţi, ciopîrţiţi, carbonizaţi şi oameni iranieni şi englezi, muncitori, ţărani şi soldaţi. Un strop de petrol – un strop de sînge. O mare de petrol – o mare de sînge. O veche şi experimentată ecuaţie tot atît de precisă, de implaca-

[1] Ghavam es Saltaneh, politician burghez iranian (n. r.).
[2] Port în Irak (n. r.).
[3], [4] Oraşe în Iran. Primul este centru petrolifer (n. r.).

bilă ca și legea gravității. Această ecuație e bine cunoscută de armata trusturilor petrolifere, de această armată ocultă de agenți, de oameni ai CIC [1]-ului, FBI [2]-ului, specialiști, militari, *manageri*, oameni de bancă, economiști, patroni de spelunci, deputați, miniștri, proxeneți, politicieni. Acest adevăr le-a intrat în sînge ; i-a pătruns pînă-n măduva oaselor, pînă-n vîrful degetelor. Un strop de sînge, un strop de petrol — un cerc de oțel. Cine intră în acest cerc moare fie răpus de otravă, fie lovit de un glonte, cu lațul de gît, sub roțile unui automobil, acoperit de valurile mării sau rostogolindu-se în vreo prăpastie adîncă a munților Elburs [3], indiferent dacă este *mollah* [4], șeic al cașcailor [5] sau al bahtiarilor [6], salariat, funcționar de stat, negustor sau conducător de partid, indiferent de curentul politic pe care îl reprezintă sau de credința pe care o are. Cine intră în acest cerc ucigător moare. Armata trusturilor petrolifere mărșăluiește, lovește mai puternic decît alte armate, fiindcă nu luptă pe cîmp deschis, ci atacă pe ascuns din moschei, bordeluri, ceainării.

Sleită de puteri, Mary deschise ochii.

Se trezise dintr-un delir pricinuit de febră ?

Cu mîna dreaptă căută neliniștită brațul lui James. Se încleștă de el. Îi simțea prin stofă mușchii. Faptul că James se afla lîngă ea o liniștea puțin. Totuși, titlul mare : *Nori de furtună deasupra Iranului* îi stăruia în fața ochilor, oriunde s-ar fi uitat și la orice s-ar fi gîndit. Litere grase, negre, pe un fond alb, și în spatele acestor litere, limpede, strălucind în toate culorile, rulînd ca un film dement : imagini, imagini, imagini.

---

[1] *Counter — Intelligence Corpo* (Corpul de contraspionaj) — Serviciu de spionaj al Statelor Unite (n. r.).

[2] *Federal Bureau of Investigation* (Biroul federal de investigații) — Organul central de supraveghere politică și de contrainformații din Statele Unite. F.B.I.-ul și C.I.C.-ul sînt două dintre principalele instrumente ale politicii agresive și antidemocratice a Statelor Unite (n. r.).

[3] Masiv în nordul Iranului (n. r.).

[4] Titlu dat în țările musulmane persoanelor care dețin funcții juridice și religioase (n. r.).

[5] și [6] Populații nomade din Iran (n. r.).

James, care îi urmărea tulburarea crescîndă, îi şopti aplecîndu-se spre urechea ei :

– Cînd o să ajungem la New York, spuse el, o să mai stăm de vorbă.

Ea îl privi dezamăgită şi, desprinzîndu-se de braţul lui, se închise din nou în sine.

În timp ce avionul cobora, Mary se gîndea că ar fi bine ca de la aeroportul La Guardia, unde vor ateriza, să nu se mai ducă acasă, ci să se urce imediat în primul *clipper* care porneşte spre Europa. Renunţă însă repede la acest plan, deoarece trebuia să pună la punct o serie de lucruri urgente, pentru care avea nevoie de cel puţin o zi. Deschise fermoarul poşetei ca să scoată pudriera şi rujul. Fără voie dădu de micul revolver, pe care îl purta tot timpul la ea. Cînd îl atinse, tresări. Revolverul aparţinea unei lumi în care nu mai voia să se întoarcă în ruptul capului. Şterse stratul subţire de pudră care se aşezase pe oglindă şi îşi privi obrazul palid, înfricoşat, cutele subţiri ce se brăzdau în jurul gurii, mai adînc ca de obicei, cearcănele de sub ochi.

Îngrozită, lăsă în jos mîna cu care ţinea pudriera. În timp ce-şi refăcea fardul, îl întrebă pe James :

– La ce-o să lucrezi în lunile viitoare ?

Întrebă numai ca să uite de gîndurile apăsătoare, să se liniştească puţin. E drept, întrebarea ar fi trebuit să sune altfel, cu mai mult interes. James sesiza foarte fin nuanţele.

– Nu ştiu încă, Mary, comentariile mele politice la studioul de televiziune îmi dau multă bătaie de cap, pentru că la noi s-a păşit în ultimul timp pe un drum pe care nu-l pot înţelege, oricîtă bunăvoinţă aş avea. Mă întreb : Unde-o să ajungem ? James se opri şi respiră adînc. Apoi continuă : Dacă s-ar putea, aş lăsa totul baltă. Nu-mi mai face nici o plăcere. Dus pe gînduri, îşi îndreptă dungile pantalonului. Apoi îşi încreţi fruntea : Nu, nimic nu-mi mai place, nici chiar munca mea literară nu-mi mai place.

– Renunță la tot, James, și începe, în sfîrșit, romanul pe care de ani de zile tot vrei să-l scrii.

Cînd își vîrî rujul și pudriera la loc în poșetă, văzu iar revolverul și se feri să-l atingă.

Deodată o străfulgeră un gînd : ce-ar fi să-l arunce din avion ?

Dacă ar fi fost singură s-ar fi îmbătat. În ultimul timp băuse des, ba simțise chiar nevoia să fumeze multe, multe Marihuana, țigările acelea otrăvitoare care stîrnesc vise și aduc moarte. Acum nu mai vrea să moară, chiar dacă păstrează revolverul, în magazia căruia stă întotdeauna un glonte pentru cazul în care n-ar mai exista altă scăpare.

James lovi cu piciorul *New York Times,* apoi se aplecă și-l ridică. Îi sări imediat în ochi titlul *E oare inevitabil un război cu Rusia ?* Trebuia să se stăpînească ca să nu pufnească în rîs. Ce naivi ! Luptaseră ei oare, ca el, umăr la umăr cu soldații sovietici ?

Citi și articolul *Nori de furtună deasupra Iranului.* Bănuia implicațiile. Iranul se învecina cu Azerbaigeanul sovietic. Un cap de pod ideal. Un debușeu excelent. Un rezervor de materii prime inepuizabil. James se aștepta ca în zilele următoare *boss* [1]-ul să-i propună un comentariu cu această temă.

De cîteva minute James avea impresia că-l fixează cineva. Se uită de jur împrejur și descoperi o tînără doamnă care îl privea țintă, fără să se sfiască, zîmbind provocător.

Tînăra femeie se numea Marion Whigest, se considera ea însăși o vîntură-lume și era fiica directorului general al lui *Anglo-Iranian Oil Company* din Iran.

2

Directorul general Whigest primise tocmai de la Webster, secretarul său, vestea că pe terenurile petrolifere din Aghadjari ar fi izbucnit o grevă.

[1] Patronul (engl.) (n. r.).

Ascultă ştirea fără să clipească. Îi mulţumi calm secretarului, rugîndu-l să aştepte dispoziţii, şi-l expedie. Nimeni din toţi cei care-l cunoşteau pe Whigest nu puteau să se laude că l-ar fi văzut vreodată enervat sau agitat, că l-ar fi auzit vreodată ridicînd tonul. Dovedea o desăvîrşită stăpînire de sine. Whigest se depărtă de la fereastră îndreptîndu-se spre birou şi se aşeză în fotoliu. Stătea ţeapăn şi reflecta asupra ştirii primite.

„Fără îndoială că greva din Aghadjari era un răspuns la faptul că, cu cîteva zile în urmă, la Abadan muncitorii din rafinării care demonstraseră pentru mărirea salariilor fuseseră împrăştiaţi cu focuri de armă. Trei morţi nu e puţin lucru. E de necrezut cum de s-a lăsat antrenat într-o acţiune atît de nesăbuită. Îşi pierduse capul? Doar nu se trage în oameni pentru orice fleac. Această întîmplare pusese, fără nici un rost, la îndemîna odioaselor ziare ale Tudehului şi ale sindicatelor un material bogat. Reacţia urmase prompt: greva. Şi asta tocmai în clipa în care *Anglo-Iranian Company* nu putea să-şi îngăduie nici un fel de excese, deoarece trebuia să-şi încordeze toate forţele pentru lupta decisivă. Nu-i povestise colonelul Lake cu cîteva zile în urmă că *Standard Oil* se interesa în mod deosebit de Iran?" „Avem toate indicaţiile că în scurt timp ne putem aştepta, spusese el, la un atac concentrat." Ştiri asemănătoare sosiseră şi de la *Foreign Office* [1] din Londra. Şi pe deasupra, Tudehul lansase lozinca: „Toate privirile spre Sud!"

Whigest apăsă pe butonul microfonului de masă şi-l chemă pe Webster.

Webster se înclină, oprindu-se la oarecare distanţă de uşă, umil, cu umerii plecaţi.

– Colonelul Mirgolas şi colonelul Afşar-Ogly au fost informaţi despre grevă? întrebă directorul.

– După cîte ştiu eu, nu.

– Să ai grijă să-i anunţi pe amîndoi. Va fi necesar să se trimită trupe la Aghadjari pentru menţinerea ordinii.

[1] Ministerul de Externe al Marii Britanii (n. r.).

– Fără doar și poate.
– Să fie întrebat guvernatorul general ce are de gînd.
– Voi face imediat tot ce trebuie.
– Au fost incidente în oraș ?
– Pînă acum încă nu. Dar e mare fierbere. Se pare că vor să le facă muncitorilor căzuți un fel de funeralii naționale.

Whigest curmă discuția cu un semn.

– Comunică celor doi domni că regiunea respectivă trebuie să fie înconjurată astfel ca să nu poată intra și ieși nimeni și nimic. Ai grijă să nu transpire nici un fel de știri cu privire la grevă. Și fă-le cunoscut că voi raporta la Londra despre măsurile luate.

3

În timp ce telefoanele coloneilor Mirgolas, Afșar-Ogly și ale guvernatorului general Mesbah-Fatemi zbîrnîiau într-una, convoiul îndoliaților pășea tăcut pe străzile Abadanului, centrul petrolifer britanic de pe malul lui Șatt-el-Arab [1]. Convoiul era însoțit și păzit de jeepuri, automobile cu posturi de radio-emisie, mașini blindate, pînă și de tancuri Sherman, aparținînd armatei și poliției. Pe la răscruci, sub tăblițele care indicau în limba engleză numele străzilor, pîndeau mitraliere. În dreapta și în stînga convoiului, soldații, în ținută de campanie, cu căști de oțel pe cap, țineau armele în poziție de tragere, de parcă ar fi escortat în deportare o bandă de criminali dintre cei mai periculoși.

Sicriele celor căzuți erau purtate de membri ai sindicatului și ai Partidului Tudeh, iar în urma lor pășeau soțiile, copiii și rudele morților. Unii plîngeau, se tînguiau lovindu-se cu palmele peste obraz, își strigau durerea, își smulgeau părul din cap. Alții mergeau drept, se-

[1] Fluviu format din apele Tigrului și Eufratului. Trece prin Irak și Iran, vărsîndu-se în Golful Persic (n. r.).

meţ, cu paşi măsuraţi, cu pumnii strînşi, cu buzele încleştate ca o lamă de cuţit. Din cînd în cînd, cîte unul dintre cei îndoliaţi arunca înspre ostaşi o căutătură, mustrîndu-i parcă : „Voi îi aveţi pe conştiinţă. Voi i-aţi împuşcat !" Soldaţii nu prea se simţeau la largul lor, le ocoleau privirile, îşi plecau ochii, încercau, stingheriţi, să glumească.

Mii de muncitori de la rafinăria de petrol se înşirau cu spatele la vitrine, flancînd străzile ; deasupra capetelor, afişe cu reclame ţipătoare îi invitau pe cetăţeni să bea bere englezească, să fumeze ţigări englezeşti, să se spele pe dinţi cu pastă englezească, să se radă cu lame englezeşti. Muncitori zdrenţăroşi, mînjiţi cu petrol, duhnind a *mazut* [1], umpleau trotuarele din faţa cinematografelor ; de jur împrejur, afişe stridente recomandau filme americane de senzaţie cu imagini supradimensionate de *pin-up-girls* [2] şi de *cowboys* trăgînd aprig cu puşca. Pe chipurile muncitorilor se citea o furie plină de îndîrjire. Mulţi dintre participanţii la demonstraţia ce avusese loc cu cîteva zile înainte erau copleşiţi de amintiri, mulţi îi cunoscuseră pe morţi. Toţi erau de acord că pe străzile Abadanului se săvîrşiseră adevărate asasinate. Nici unul dintre demonstranţi nu avusese asupra lui arme, nici chiar un ciomag cu care să se apere. Străbătuseră disciplinaţi oraşul. Poliţia şi armata nu aveau nici cel mai mic temei ca să deschidă asupra lor un foc ucigător. Şi în clipa asta încă le mai sunau în urechi răpăitul armelor, ţiuitul gloanţelor, ţipetele răniţilor. Îngrozitoare amintiri !

Ici-colo, cîte un marinar de pe un petrolier englez se zgîia la convoiul funebru ca la un spectacol ; din cînd în cînd mai trecea şi cîte un lefegiu iranian, ocolit şi urît de compatrioţii lui.

Întreg Abadanul părea cuprins de o tensiune nervoasă cumplită, dusă la extrem. Încordarea se cuibărise rînjind prin firidele caselor spoite în alb, se tîra pe străzi şi pe uliţe, plana peste morţi şi vii. Ofiţerii nu-şi găseau locul

[1] Reziduri de la rafinarea ţiţeiului (n. r.).
[2] Fotografii de artiste (engl.) (n. r.).

de enervare. Gazetarii ziarelor de dreapta își umezeau într-una buzele sau își făceau de lucru cu ochelarii. Tensiunea aceasta se simțea mai cu seamă în încăperile guvernatorului, după ce acesta fusese informat de situația din Aghadjari. Guvernatorul trîntea furios ușile, striga la ofițeri și subalterni, îi înjura, îi lăuda, dădea tot felul de ordine contradictorii, pe care le revoca în clipa următoare. Curat balamuc !

Hassan, un iranian mai în vîrstă, șoferul inginerului-șef englez Leddon, își croia desperat drum prin mulțime. Cu toate că era răcoare, nădușise. Era roșu de emoție. Cei din jur îl împroșcau cu sudalme, dar Hassan n-auzea nimic. „Trebuie să răzbați, Hassan, se îndemna el singur. Trebuie să răzbați cu orice preț." Respira din ce în ce mai greu. Pieptul îi șuiera și îi hîrîia. Își rotea cu teamă privirile. Nu voia să-și irosească nici o clipă. În cel mult o jumătate de ceas trebuia să fie terminat totul, dacă nu, își pierdea slujba. Cu inginerul-șef Leddon nu era de glumit. Hassan n-ar fi cel dintîi pe care-l concediază pe loc. Șoferi se găsesc destui.

În sfîrșit, printr-un locșor liber izbuti să vadă convoiul, dar nu zăbovi prea mult, căci îl stăpînea un singur gînd : să-și îndeplinească cît mai grabnic misiunea. Peste cîteva minute trebuia să vorbească cu un membru al Partidului Tudeh, care, după cum i se spusese, mergea înaintea familiilor îndoliate.

Își înălță capul, ca să vadă mai bine, se uită de jur împrejur, se ridică în vîrful picioarelor, dar degeaba. Nici urmă de cei pe care-i căuta. Clipe, clipe prețioase picurau una după alta. Hassan își croia drum prin mulțime lovind, îmbrîncind oamenii. Muncitorii furioși îi cărau pumni și ghionți sub coaste, înjurîndu-l cum le venea la gură. Dar Hassan nu simțea nimic, n-auzea nimic.

Îl mai despărțea de convoi doar cordonul de soldați și polițiști. În fața lui se înălța un zid de neclintit, un zid din carne, sînge și oțel.

Hassan răsuflă ușurat. Tuși. Se cutremura chinuit de o tuse nesuferită, care-l scutura tot.

Iat-o pe văduva lui Tebrisi. Căzuse şi el. Sărmana femeie ! Ce om cumsecade fusese Tebrisi ! Hassan îl cunoscuse bine. Fuseseră vecini la Kaghar Abad – îi despărţea doar o palmă de pămînt – şi se ajutau deseori unul pe altul cu de-ale gurii. Tebrisi ! Întotdeauna era plin de haz. Pentru fiecare tovarăş care venea la el sleit de puteri, înspăimîntat de spectrul foamei, Tebrisi avea un cuvînt bun, încurajator. Tebrisi cel voios nu mai era. Se stinsese. Hassan clocotea de furie. Cu mîna tremurînd, îşi netezi părul cărunt şi creţ.

Îl înşelau ochii ? Era o arătare ? Nu, era doctorul Radmaneş, în carne şi oase, conducătorul Tudehului, al iubitului său Partid Tudeh. Lîngă Radmaneş mergea doctorul Jasdi, despre care se spunea că ar fi unul dintre cei mai buni chirurgi iranieni. Cu cîţiva ani în urmă Reza-şah [1] îl zvîrlise în temniţă. Un medic să întovărăşească îndurerat, pe ultimul lor drum, nişte muncitori, cînd s-a mai pomenit asemenea lucru în Iran ?

Hassan se lumină la faţă. Pentru cîteva clipe, totul fu dat uitării : şi morţii, şi misiunea pe care-o avea ; lacrimi de bucurie îi şiroiau pe obraz şi se împleteau în barbă. Prin ceaţa de lacrimi îi zări pe cei doi scriitori, Alavi şi Tabari, membri ai Comitetului Central. Îl descoperi apoi şi pe Reza-Rousta, secretarul general al sindicatelor, şi multe alte figuri cunoscute, familiare, oameni iubiţi de milioane de compatrioţi de-ai săi. Oamenii aceştia însemnau viitorul, o ştia bine, ei aveau să-i călăuzească spre un alt Iran, un Iran mai frumos.

Ruşinat, îşi şterse lacrimile.

Deodată îl zări pe Feridum Ibrahimi, secretarul Tudehului din Abadan. Tresări. Misiunea ! Uite, Ibrahimi era omul cel mai potrivit. Pe el trebuia să-l informeze, să-i spună ce auzise.

Încercă să străpungă cordonul. Zadarnic !

Soldaţii nu se clinteau.

Îşi făcu palmele pîlnie la gură şi răcni :

---

[1] Reza Pehlevi, şah al Iranului din 1925 pînă în 1941 (n. r.).

– Ibrahimi ! Mai strigă o dată, din răsputeri : Ibrahimi !

Ibrahimi îl căută din ochi.

– Hassan ! exclamă el mirat.

Hassan făcu desperat un semn către soldați.

Ibrahimi ridică din umeri, ca și cînd ar fi vrut să-i spună : „N-avem încotro".

Unul dintre soldați, Akbar, fiul unor țărani, Kudra, din Sașir, le șopti ceva camarazilor săi. Hassan nu înțelese despre ce șușoteau. Dar după gesturi, după priviri, își dădea seama că despre el era vorba.

Ce voiau ?

Vorbise ce nu trebuia ? Voiau să-l aresteze ? Se înfuriaseră că-l strigase pe Ibrahimi ?

Discuția luă sfîrșit. Soldatul Akbar se dădu deoparte spunîndu-i :

– Hai, treci !

Îndemnul lui n-avea nimic milităros, era binevoitor, cald.

Poate că ostașul acesta e unul de-ai lor.

– La Aghadjari au încetat lucrul, spuse Hassan gîfîind. Un nou acces de tuse îi curmă vorba. Inginerul-șef la care sînt șofer a discutat despre asta cu un englez. E secret, Ibrahimi, înțelegi ? Nu și-au dat seama că eu auzeam totul. Vor să facă în așa fel încît să nu se afle despre Aghadjari. Nu trebuie să se știe nimic.

– Grevă ? întrebă Ibrahimi.

– Pregătesc trupe ca să le trimită pe terenurile petrolifere împotriva muncitorilor.

Ibrahimi rămase pe gînduri. Dacă era adevărat ceea ce spunea Hassan, atunci...

– Nu mă crezi ?

Hassan îl sfredeli cu privirea.

– Nu trebuie să îngăduim asta, înțelegi ? Trebuie să facem ceva.

– De ce să nu te cred ? Mă gîndesc numai... Să încercăm să lărgim greva, să vorbim cu oamenii noștri din armată.

În aer țîșneau comenzi scurte...

Hassan și Ibrahimi îi văzură pe soldați alergînd, grupîndu-se. Pașii lor răsunau puternic. Oțelul zornăia. O cască de oțel se rostogolise pe asfalt, zăngănind.

Hassan făcu semn cu capul către soldați, spunînd :

– Se pregătesc de drum.

Ibrahimi își mușcă buza de jos.

Ce dracu-i de făcut ? Ostașii erau rechemați ca să fie trimiși spre Aghadjari. Nu încăpea nici o îndoială. Dacă s-ar bloca străzile ? Nu se poate. S-ar termina cu o nouă baie de sînge.

– Mă duc, Ibrahimi, spuse Hassan.

Își strînseră mîinile.

– Ai grijă, greva trebuie să se întindă cu iuțeala fulgerului.

Hassan se pierdu în mulțime.

„...să se întindă cu iuțeala fulgerului".

Ibrahimi porni fără zăbavă spre doctorul Radmaneș. El era cel mai în măsură să știe ce e de făcut. În Azerbaigeanul iranian se instaurase o administrație autonomă democratică. Nu cumva greva de la Aghadjari e un semnal ca să creeze și în Husistan aceleași condiții, ca să se smulgă englezilor petrolul și să se împartă pămîntul țăranilor ?

4

Știrea despre greva de la Aghadjari îl găsi pe colonelul Mirgolas vînzolindu-se în pat cu o fetișcană mlădie, cu păr negru.

Era o fată a naibii de frumușică, zveltă, felină, de cincisprezece ani numai, dar cu multă experiență.

La auzul acestei vești, îi pieri tot cheful. Simțindu-se și așa obosit, o trimise pe fată la plimbare, făcu o baie și se așeză la masă să-și ia micul dejun. Îl aștepta însă o nouă surpriză. Presa comenta pe larg faptul că președintele Consiliului de Miniștri, Ghavam, recunoscuse administrația

autonomă democratică a Azerbaigeanului iranian, care se constituise în decembrie 1945, în urma răscoalei populației, și că avea de gînd să lege relații de prietenie cu Uniunea Sovietică. Diferite ziare susțineau că Ghavam se pregătește să facă o călătorie la Moscova.

Asta era culmea !

Oare Ghavam ăsta nu era în toate mințile ? Poate că ar trebui să fie supus unui temeinic examen psihiatric. De cînd acceptase în guvern cîțiva membri ai Tudehului, se smintise de tot. Legături de prietenie cu Rusia ! Ce nerozie ! Vrea să le deschidă bolșevicilor porțile ? Recunoașterea Azerbaigeanului ?! Asta o s-o mai vedem ! Nu degeaba avem legăturile noastre, ca să ne spunem și noi cuvîntul, un cuvînt hotărîtor. Nu-și dă seama neghiobul ăsta de Ghavam că exemplul Azerbaigeanului ar putea fi imitat ? Scribii presei Partidului Tudeh vor avea grijă să popularizeze acest exemplu. Reformă agrară ! Îl apucă un rîs de om nebun, cu toate că ar fi trebuit să plîngă la gîndul că în Azerbaigean li se împărțeau muncitorilor agricoli și țăranilor săraci toate moșiile lui.

– Vor să mă jefuiască ! strigă el în încăperea pustie.

Simțea că se înnăbușă.

Se făcu roșu ca un rac, iar vinele de pe tîmple i se umflară, gata să plesnească.

Se ridică brusc. Trînti scaunul, care izbi un vas de flori și-l sparse țăndări.

Furios, zvîrli cu vîrful cizmei cioburile într-un colț și mătură cu mîna de pe masă toată vesela. Sticla zornăi. Porțelanul se fărîmă. Ceaiul se scurse pe covor. Stropi de dulceață săriră pe cioburi.

Mirgolas se îndreptă cu pași greoi spre fereastră.

Servitorul lui înmărmuri în ușă.

Se uită speriat la vesela spartă. Nu îndrăznea s-o strîngă, de frică să nu fie certat sau chiar lovit. Cînd stăpînul era în toane rele, atunci era mai cuminte să te pitești în cel mai întunecos ungher al palatului.

Dispăru tiptil, așa cum și venise, nevăzut de stăpîn. Acesta se sprijinea de crucea ferestrei, răsuflînd greu.

Deodată îl săgetă un gînd : să-l strige pe administratorul său. Nu-i răspunse nimeni. Deschise valvîrtej uşa şi răcni să vină imediat administratorul, altfel se întîmplă o nenorocire.

Cu inima cît un purice, administratorul, un armean rotofei, pe nume Toradze, se înfăţişă dinaintea lui Mirgolas.

Ce o fi vrînd stăpînul cu el ? Se gîndi la tot ce făcuse în ultimul timp, dar nici să-l tai nu-şi amintea să fi săvîrşit ceva rău. Mai picase de la unul şi de la altul cîte un ciubuc, dar astea-s fleacuri, nimicuri. Fiecare cu micile lui învîrteli. Cine-i prost să le scape ?!

Ochii lui şireţi, cu pleoape grele, priveau în pămînt.

– Tu eşti administratorul celor patruzeci şi opt de sate ale mele din Husistan, începu Mirgolas.

– Mulţumită bunătăţii stăpînului meu. Allah să-i binecuvînteze umbra şi să-i dăruiască viaţă îndelungată.

– Stai jos ! îi porunci Mirgolas.

Toradze se cuibări cu o modestie exagerată pe marginea unui fotoliu şi îşi aşeză mîinile în poală ca un fariseu. Privirile sale rătăceau neliniştite prin încăpere.

– Ştii prea bine ce se întîmplă în Azerbaigean, nu-i nevoie să-ţi spun eu.

– Blestemul lui Allah să cadă asupra celor vinovaţi.

Mirgolas bătu cu pumnul în masă.

Şi lui Toradze îi părea rău de moşiile pierdute. Îi aduseseră şi lui cîştiguri frumoase.

– Nu sînt decît preaumilul supus al înălţimii-voastre, dar plecaţi urechea şi la vorbele unui neştiutor : nu e departe ziua în care Allah îi va pedepsi pe aceşti jefuitori ; praf şi pulbere se va alege din ei.

Mirgolas îl opri. Nu credea prea mult în asigurările şi profeţiile administratorului său.

– Îi cunoşti pe ţăranii mei ?

– Ca pe mine însumi, stăpîne.

– Sînt printre ei membri ai Tudehului, sau ai vreunei organizaţii de soiul ăsta ?

Slavă lui Allah ! Asta era pricina pentru care-l chemase stăpînul. I se luase o piatră de pe inimă. Nu cunoştea pe nimeni care să facă parte din Tudeh, dar dacă stăpînul ţinea cu orice preţ să ştie nume, are să le afle. Care dintre ţăranii în cauză ar îndrăzni să-l dea în judecată pe administrator pentru minciuna neînsemnată impusă de împrejurări ? Să spună bogdaproste dacă scapă teferi. Auzise că fata cea mai mare a unor ţărani din Saşir e căsătorită cu un membru al Tudehului.

– De ce stai pe gînduri ?

– E o familie în Saşir, stăpîne, pe nume Kudra. Dacă nu mă înşel, una din fiicele lui Kudra e măritată cu un conducător al Tudehului.

Falnicele mustăţi ale lui Mirgolas, ca ale lui Reza-şah, îi atîrnau pleoştite pe buzele-i groase.

– Să le porunceşti să rupă orice legătură cu fiica lor. În satele mele n-are ce căuta Tudehul. Înţeles ? Atîta timp cît exist eu, colonelul Mirgolas, Husistanul n-o să devină un al doilea Azerbaigean. Ce fel de oameni sînt Kudra ăştia ?

– N-au păcătuit cu nimic, stăpîne. Îşi plătesc birurile la timp, nu rămîn datori niciodată. Administratorul îşi netezi cu limba colţurile buzelor şi vorbi mai departe, zîmbind viclean. Dar dacă e voia stăpînului... Administratorul se înclină adînc. Kudra mai are o fiică, o comoară de fată. Poate că stăpînul îi găseşte vreo treabă în casă.

– Să mă mai gîndesc.

În ochii cu reflexe gălbui ai lui Toradze flutură o sclipire ironică. Ştia ce-i trebuie stăpînului.

După ce administratorul înşiră vreo cincisprezece nume de aşa-zişi adepţi ai Tudehului, iar colonelul îi porunci să le ceară jandarmilor să-i aresteze şi să-i arunce în temniţă, ca să-şi bage odată minţile în cap, servitorul anunţă vizita generalului Razmara, şeful Marelui Stat-Major.

Mirgolas amuţi, deşi ar fi vrut să afle mai multe despre frumoasa fată din Saşir.

Razmara în Arasfan, la el, în prăpăditul ăsta de palat ? Nu-i venea să creadă, cu toate că cu cîteva săptămîni în

urmă șeful Marelui Stat-Major îl anunțase că o să-l viziteze. N-o fi oprit cumva vreun porc de ciine telegrama lui Razmara ? Vai de el !

Tulburat, Mirgolas se ciupi de barbă, își netezi tunica, se uită dacă decorațiile sînt bine rînduite.

Îl conduse pe înaltul oaspe într-o încăpere pe peretele căreia atîrna un portret în ulei, în mărime naturală, al răposatului șah Reza-khan, mort în exil, care-i slujea de pildă lui Mirgolas.

Cei doi bărbați se opriră în fața portretului, păstrară cîteva clipe de tăcere, apoi se așezară.

Razmara se ținea drept, așa cum învățase la Academia militară din Saint-Cyr [1]. Dinaintea ochilor lui se deschidea o minunată priveliște a parcului ce înconjura palatul. Fîntîna arteziană susura molcom, și o adiere ușoară legăna iarba. Mirgolas se pricepea, avea gust, dacă nu el, cel puțin arhitecții lui. Te simțeai bine aici. Razmara privi micul pavilion din grădină, despre care se povesteau lucruri din cele mai scabroase, și buzele lui schițară un zîmbet abia perceptibil. Acest Mirgolas știa să trăiască. Și de ce nu ? Viața e atît de scurtă !

Băură vin și vorbiră vrute și nevrute, printre altele și despre colecția de arme arabe a lui Mirgolas. Razmara îndreptă apoi pe nesimțite discuția pe un alt făgaș, apropiindu-se de scopul vizitei sale. Doar nu venise la Arasfan pentru a petrece cîteva ceasuri plăcute. Șeful Marelui Stat-Major n-are timp de taifas, mai ales acum, cînd situația e atît de încordată. Iranul se îndrepta, după părerea lui, spre un abis ce purta numele de bolșevism. Trebuia oprit cu orice preț și prin orice mijloace pe marginea acestei prăpăstii, ca să nu se prăbușească în haos.

Razmara înfățișă în cuvinte concise și clare situația din Azerbaigean. Vorbi apoi, obiectiv, punctînd anumite fraze cu mișcări scurte ale capului, cu obrazul uscățiv, făcînd

[1] Școală specială militară de la Saint-Cyr (Franța), pregătește ofițeri pentru infanterie, cavalerie și aeronautică (n. r.).

lentilele ochelarilor să sclipească din cînd în cînd ; expunerea lui se referea la proiectul lui Ghavam de a încheia o convenție privitoare la o societate mixtă petroliferă sovieto-iraniană.

– Vom lupta, spuse el, pentru ca Azerbaigeanul să nu mai fie embrionul bolșevismului ce crește sub ochii Rusiei, să împiedicăm convenția lui Ghavam, să supunem iarăși nordul țării controlului Teheranului.

Mirgolas se străduia din răsputeri să-și înnăbușe furia crescîndă. Vedea roșu înaintea ochilor. Fruntea și mîinile îi erau pline de sudoare.

– Nu-i o treabă ușoară, excelență, izbucni el.

– O să spălăm cu sînge această pată rușinoasă a Iranului.

Mirgolas se foia, neliniștit, pe scaun.

Asta-i muzica ce-i place. Sigur că da. Jefuitorilor de pămînt trebuie să li se taie nasul, urechile și mîinile, ca să fie însemnați pe toată viața.

– M-am adresat dumneavoastră, colonele, pentru că socot că dacă e vorba de eliberarea Azerbaigeanului, aveți suficiente temeiuri ca să nu vă cruțați forțele.

– E o mare cinste pentru mine și mă voi dovedi vrednic de ea, răspunse Mirgolas, înclinîndu-se ușor.

– Putem să ne bizuim pe dumneavoastră ?

Mirgolas răspunse afirmativ.

Razmara îl informă că începuseră să se întocmească liste cu numele actualilor conducători ai Azerbaigeanului, pentru ca la timpul cuvenit să poate fi judecați cît mai repede.

Mirgolas ar fi vrut să-l îmbrățișeze pe șeful Marelui Stat-Major. În sfîrșit, o rază de lumină. Va să zică nu era totul pierdut. Vorba administratorului : „Nu e departe ziua în care Allah îi va pedepsi pe acești jefuitori ; praf și pulbere se va alege din ei".

„Da, va veni ziua aceea. Și încă foarte curînd."

– Rămîne între noi, spuse Razmara, ambasadorul american cunoaște planurile noastre și e de acord cu ele. Pu-

tem fi foarte mulțumiți de acest lucru, colonele, căci fără asentimentul Americii sîntem cu mîinile legate. Generalul american Schwartzkopf mi-a făgăduit sprijin în toate chestiunile militare.

Razmara se ridică. Stătea țeapăn și deșirat în fața lui Mirgolas. Îi întinse mîna cu cuvintele :

– Îmi permiteți, colonele, ca în această luptă să vă consider ajutorul meu cel mai de seamă.

Mirgolas se înclină.

Din creștetul capului său pomădat se înălța un nor pătrunzător de parfum.

Înainte de a se despărți de Razmara, Mirgolas întrebă :

– Cînd credeți, excelență, că vom intra în Azerbaigean ?

Razmara înălță din umeri.

– Peste patru luni ? Peste cinci ? Peste șapte ? Nu sînt profet. Totul trebuie bine chibzuit, bine pregătit, colonele, pînă în cele mai mici amănunte. Politicienii indicați pentru aceasta vor dezlănțui luptele de avangardă, iar nouă, militarilor, nu ne rămîne decît să încheiem capitolul. Razmara își potrivi catarama centurii. Nu cred că Ghavam va fi atît de greu de convins de necesitatea acestui pas. În fond, e omul nostru. În schimb, cred, colonele, că o să avem de furcă cu Tudehul, cu miniștrii și deputații Tudehului.

– În satele mele le-am tăiat nasul.

– Nu subapreciați puterea lor, colonele. Tudehul crește pe zi ce trece.

– Nu poate fi interzis ?

Razmara ridică din umeri.

– Ar trebui pus în afara legii. Recunoașteți, colonele, că avem un drum greu înaintea noastră ? O să trebuiască să ne întîlnim des și să acționăm prin toate legăturile de care dispunem ca să obținem victoria.

Vigoarea șefului Marelui Stat-Major părea că se destramă.

Se moleșise, iar obrazu-i deveni deodată veșted și cenușiu.

5

Harry Stone, şeful Biroului pentru Orientul Mijlociu al lui *Standard Oil Company of New Jersey*, împuternicitul „Acţiunii Moscheea", în jurul căreia se grupaseră trusturile petrolifere *Standard Oil Company of California, Texas Oil Company, Gulf Oil Corporation* şi *Socony Vacuum Oil Company*, stătea la fereastra camerei sale de lucru. În mîna stîngă ţinea un număr mototolit din *New York Times*.

În timp ce Stone se uita în neştire la un zgîrie-nori de peste drum, maşina lui Filther trecu pe lîngă zidurile înnegrite ale lui *Trinity Church* [1], micşorînd viteza, ieşi din Broadway şi o coti spre Wall Street.

Şoferul nu putea să sufere strada asta. I se părea prea întunecoasă, prea îngustă. Cînd trebuia să-l ducă şi să-l aştepte pe *boss* acolo, i se părea că toate cutiile cenuşii de beton, ce se holbează una la alta, sînt gata să-l strivească.

Ridică piciorul de pe pedala de acceleraţie.

La cîţiva metri după banca *J. P. Morgan and Co.*, opri maşina, sări pe trotuar, deschise portiera şi-i întinse lui Filther mîna, ajutîndu-l să coboare. E drept, Filther n-avea nevoie de acest ajutor, fiindcă nu era nici suferind, nici gras, nici greoi ; se lăsă totuşi ajutat, socotind că aceasta este una din treburile şoferului.

Îl bătu apoi jovial pe umăr, spunînd :

– Frumoasă zi astăzi, nu-i aşa ?

Şoferul nu prea ştia ce să răspundă, deoarece turna cu găleata. De unde să ghicească el că Filther nu se referea la vreme, ci la rezultatul favorabil al unei convorbiri de cîteva ore, pe care o avusese adineauri cu John Foster Dulles ?

– Ar putea să fie şi mai frumoasă, *boss*.

– Nu mă aştepta, Jim, te chem eu dacă am nevoie de dumneata.

– Cum doriţi.

---

[1] Cea mai veche biserică din New York, situată în centrul comercial, lîngă Bursă (n. r.).

Filther urcă scările în goană, dar nu deschise brusc uşa, cum făcea de obicei, ci se opri în faţa ei şi întoarse capul, strigîndu-i şoferului peste umăr :

– Jim, dacă ai de făcut cumpărături, poţi să iei maşina.

Şoferul îşi scoase şapca şi mulţumi.

În clipa în care maşina lui Filther intrase în Wall Street, Stone se depărtase de fereastră. Pînă atunci povestea cu *New York Times* îi fusese oarecum indiferentă. Acum însă îl cuprinse o nelinişte. Blestematul acela de ziar îi frigea degetele. Ce-i de făcut ? Articolul *Nori de furtună deasupra Iranului* nu mai putea fi înlăturat. Odioasele litere nu mai puteau fi gonite înapoi în tipografie. Milioane de americani şi de ruşi puteau să citească, negru pe alb, că în spatele programului de ajutorare a Iranului, întocmit de Casa Albă, se ascundea *Standard Oil Company*.

Se simţea prost nu numai din pricina articolului. Îi zvîcneau tîmplele, îi tremurau mîinile, iar trupu-i vibra ca străbătut de un curent electric. În dimineaţa aceea se tăiase de cîteva ori la bărbierit. Îmbătrînise la cincizeci şi trei de ani ? N-ar fi indicate nişte injecţii cu hormoni ? Nu mai suporta nimic ? Nici alcool ? Nici nopţi cu femei ?

Tocmai astăzi îşi găsise Filther să discute cu el probleme arzătoare ! Să-i dea un telefon pentru a-l ruga să amîne convorbirea ? Imposibil. Probabil se hotărîse începerea acţiunii. Cel puţin să nu fi apărut articolul ăsta. Iranul e legat, doar, de Rusia printr-un tratat prin care Rusia bolşevică renunţă la concesiunile pe care le avusese în timpul ţarismului în nordul Iranului, cu condiţia însă ca aceste concesiuni să nu fie acordate unei a treia puteri. Cel puţin aşa stătea scris în documente. Şi cel mai tîrziu mîine, Moscova va primi *New York Times*.

Nu fleacărise astă-noapte prea mult ? N-ar fi fost prima oară cînd, băut, spunea lucruri de care nu-şi mai amintea a doua zi. Dar cine să fi fost porcul de cîine care să fi dat la ziar trăncănelile lui, dacă îl luase într-adevăr gura pe dinainte ? Mabel ? O fi plătit-o prost ? Imposibil. Pune mîna în foc pentru ea.

Se gîndea cu spaimă că Filther îl amenințase, încă cu doi ani în urmă, c-o să-l dea afară. Aufirist whisky ! De fapt de ce se îmbată omul ? Ca să uite ? Da, ai atîtea de uitat ! Dar le uiți ? Niciodată. O să închidă ochii și de data asta Filther ?

Ce bine pornise totul ! Consorțiul *Overseas Consultans* colabora cu Casa Albă și Pentagonul, sub conducerea lui Max V. Thornburg, vicepreședintele lui *Standard Oil*, la planul de ajutorare a Iranului. *American Trans-Arabian Pipeline Company* aștepta semnalul convenit ca să înceapă construirea conductei petrolifere Dahran-Saida pe o lungime de 1.750 de kilometri. John Foster Dulles, inspirat de clientul său Nelson Rockefeller, căuta desperat formulele potrivite, pentru a da „Acțiunii Moscheea" un fundament juridic cît mai trainic. În Congres, diferiți trepăduși, așa-zișii *lobby*[1]-ști, unelteau, cumpărîndu-i fie pe democrați, fie pe republicani, potrivit indicațiilor primite. Pachetele de dolari, legate frumos, așezate unul peste altul, așteptau în casele de bani ale băncilor, ca la timpul potrivit să fie pompate în trupul bolnav al Iranului. Mașina pornise, și în curînd trebuia să meargă cu viteza maximă.

Stone aruncă furios ziarul pe birou.

Acolo, printre hîrtii, documente, planuri terminate sau în lucru, liste și diagrame, se afla o telegramă cu următorul conținut : „Amîndoi pe bord, totul O.K.". Așadar, ea se afla împreună cu iubitul ei pe drum înspre New York.

Stone își rezemă capul în mîini.

Deodată îi trecu prin minte numele lui James Farlay. Ce-ar fi să-l învinovățească de acest articol ? Nu fusese el ofițer și reporter la Stalingrad ? Să-i permiți unui astfel de om să comenteze evenimentele politice înseamnă atitudine antiamericană. Farlay sau altul, o soluție trebuia găsită.

Puse mîinile pe birou și strigă în microfon :

– Alo, Betty, vino la mine.

---

[1] Intermediari ai oamenilor de afaceri americani care-i mituiesc pe *congressmenii* Statelor Unite pentru a vota într-un anumit fel (n. t.).

– Daţi-mi voie să termin alineatul, răsună în microfon, stridentă, vocea secretarei.

– Grăbeşte-te. Trebuie să ne gîndim ce-i răspundem lui Ben. Filther a dat vreun semn de viaţă ?

– Pînă acum nu, *mister* Stone.

Îşi slăbi nodul cravatei, îşi descheie gulerul. Se simţea mai bine. Totuşi îi zvîcneau tîmplele şi avea junghiuri în cap ori de cîte ori făcea o mişcare mai bruscă. La naiba, nu se poate concentra de loc ! Se întorcea mereu cu gîndul spre noaptea trecută. Auzea ritmul sincopat al jazului, o vedea pe Mabel dansînd, aproape goală, numai cu chiloţi şi sutien de nylon. Ah, bătrînul Mc Hill se-mbătase turtă. Ce haz făcuseră toţi cînd se prăvălise în maşină, împreună cu grăsana de Celia !

Stone izbucni în hohote de rîs.

Rîsese cu adevărat ? Se bătu cu pumnii-n frunte şi-şi spuse că e un idiot.

Îşi plimbă nervos privirile de la radiotelegramă la *New York Times*, de la *New York Times* la radiotelegramă. Ziarul – telegrama, telegrama – ziarul. Îşi pironi privirea pe telegramă şi o văzu pe Mary rîzînd ademenitor. Îşi bătea joc de el ? Ar merita să-şi tragă palme că a scăpat-o din mînă. Slavă Domnului, o avusese în imediată apropiere bine păzită de Ben. Ce scuză ar putea să găsească, atîta timp cît Filther insista să colaboreze cu ea ? Mary era o expertă aproape de neînlocuit în problemele Orientului. Cunoştea Bagdadul tot atît de bine ca şi Teheranul, la Cairo era ca la ea acasă, ca şi la Şiraz şi Abadan, cunoştea diversele curente ale Islamului, psihologia şi caracterul diferitelor triburi arabe sau iraniene. Călărea ca un drac, trăgea cu arma ca un gangster versat, conducea automobilul ca la curse, se pricepea să demonteze şi un motor chiar, de parcă s-ar fi născut mecanic-auto.

Femeia aceasta dorea foarte mult să se renunţe la colaborarea ei şi îi împlinise dorinţa. Unde-i fusese capul ?

Betty stătea de cîteva minute în pragul uşii, tăcută, cu blocnotesul pentru stenograme strîns la piept.

Cînd o văzu, Stone se răsti la ea :

– De ce n-ai spus că ai venit ?

– Ca să nu vă deranjez, *mister* Stone.

– Să nu mă deranjezi, auzi ! Să nu mă deranjezi ! De ce nu voia să mă deranjeze şi stătea la uşă, ca un îngeraş fără grai ? Umblă întotdeauna prin încăpere ca o pisică. N-o văzuse niciodată furioasă, n-o auzise niciodată strigînd. Femeia asta e un automat. Ţipă ! răcni el la ea.

Betti strînse blocnotesul mai tare la piept.

Ferestrele i se oglindeau în ochelari. Zîmbetul ei îl scoase şi mai tare din sărite, zîmbetul acela umil, de discipol al Armatei Salvării [1], cum îi spunea el.

– Ţipă ! Ai auzit ? Sau trînteşte uşa, ca să cadă tencuiala.

Betty făcu ceea ce i se ceru, dar nu căzu nici o bucăţică de tencuială.

– Mai tare, strigă Stone şi se năpusti spre uşă, o deschise dintr-o dată, brusc, scăpînd-o din mînă aproape, şi o trînti apoi de zăngăniră geamurile. Aşa !

Betty privi undeva, dincolo de el.

După ce se aşeză i se păru deodată că se lasă noaptea, iar tavanul coboară, vrînd să-l strivească.

Secretara lui Stone cunoştea aceste apucături ale şefului ei. Ştia foarte bine că aşa reacţiona de obicei după nopţi de chef. Probabil că şi în noaptea asta se întrecuse cu gluma. Cu cîţiva ani în urmă, văzîndu-l într-o astfel de stare, voise să plece. Crezuse că e nebun şi le povestise părinţilor ei totul. „Tu trebuie să hotărăşti, îi spusese tatăl ei, nu putem să luăm noi hotărîrea în locul tău, dar gîndeşte-te la un lucru : mai găseşti un post ca ăsta ?" Acesta era motivul pentru care rămăsese ; aici trebuie căutată explicaţia tăcerii ei şi a zîmbetului ei umil de discipol al Armatei Salvării. Ea tăcea, în pofida izbucnirilor lui Stone, a metodelor sale de afaceri, a sistemului său de a aţîţa oamenii unuii împotriva altora. Betty tăcea întotdeauna, în

[1] Organizaţie aşa-zis filantropică cu scop diversionist, întemeiată în secolul al XIX-lea în Statele Unite (n. r.).

toate împrejurările. Ceea ce se petrecea în încăperile lui Stone, ceea ce se vorbea şi se concepea acolo rămînea între cei patru pereţi. Betty nu sufla niciodată nici o vorbă, cu toate că simţea adeseori că se înnăbuşă.

Stone scoase o ţigară.

Trase un fum şi o stinse. Nu-i plăcea.

– Dă-mi pilulele ! porunci el.

În timp ce Betty îi aducea doctoria, îşi apăsă desperat palmele pe tîmple.

Aruncă două pilule într-un pahar, urmărindu-le cum se dizolvă.

– Ce facem cu Ben ? o întrebă el pe Betty. Ce-i telegrafiem ? Cu cea mai mare bunăvoinţă, astăzi nu mă pot concentra. Iarăşi n-am dormit toată noaptea. Stau în pat, mă uit în tavan şi nu pot să adorm. Cunoşti starea asta ? E îngrozitor !

Ca să-i evite privirile, Betty scotocea prin hîrtiile de pe birou.

– Rugaţi-l pe Ben să vină aici după aterizare. Să vă raporteze, şi pînă atunci aveţi timp să vă gîndiţi ce-i de făcut mai departe.

– De acord.

Straşnică fată !

În timp ce se uita recunoscător după ea, unul din telefoanele de pe birou începu să ţîrîie.

Căută receptorul, zăbovi o clipă cu mîna pe el şi-l ridică apoi brusc.

– Stone.

– Alo, Stone ! răsună vocea de bas a lui Filther, trebuie să mai ai puţină răbdare.

– Tocmai bine, *boss*, răspunse Stone, că am treabă pînă peste cap.

Ar fi trebuit să răspundă pe un ton firesc, dar în timp ce vorbea îşi dădea seama că nu izbutise.

– Dă la o parte, urmă Filther, tot ceea ce nu e în legătură cu „Acţiunea Moscheea", studiază proiectul con-

ductei Dahran-Saida [1]. Reflectează la greutăţile pe care le-am putea întîmpina.

Atît. Filther pusese jos receptorul.

Nici un cuvînt despre articolul acela idiot. Să nu-l fi citit ? !

Pilulele îşi făcură efectul. Tîmplele nu-i mai zvîcneau, capul i se mai limpezise.

Strigă în microfon :

– Documentele pentru „Acţiunea Moscheea", Betty !

Înainte de a se apuca să le studieze, deschise fereastra. Simţea nevoia de aer curat.

Dincolo de fereastră se cernea o ploaie subţire. Dinspre East River [2] adia un vînt înmiresmat de primăvară.

Stone închise fereastra şi-i spuse lui Betty :

– Să începem.

Îşi frecă palmele, de parcă ar fi avut cine ştie ce motiv de bucurie.

În sfîrşit, îşi redobîndise vigoarea, puterea de muncă, datorită căreia se cocoţase în acest post. În astfel de ceasuri Stone nu lucra numai cu creierul, ci cu întreg trupul, ochii, mîinile, vîrfurile degetelor sale bondoace, totul părea că pipăie documentele, că cercetează grosimea hîrtiilor, pentru a transmite creierului concluziile necesare. Pînă şi respiraţia îşi schimba ritmul.

– Scrie, porunci el. Întîi : Participanţii la „Acţiunea Moscheea" urmăresc... Se opri şi se uită la Betty. Cred că nu trebuie să-ţi amintesc că tot ce-ţi dictez e secret.

Betty îşi ridică privirea şi se uită drept în ochii lui.

Stone ştia cum trebuie să înţeleagă acest răspuns.

Repetă :

– Participanţii la „Acţiunea Moscheea" urmăresc... Scrie... limitarea şi pînă la urmă lichidarea completă a intereselor petrolifere britanice în Orient, direcţia principală a loviturii ţintind spre centrul britanic din Husistan, spre *Anglo-Iranian Oil Company*. Gata ?

---

[1] Dahran este centrul industriei petrolifere din Arabia Saudită, iar Saida — port în Liban (n. r.).

[2] Canal care uneşte Golful New York cu strîmtoarea Long Island (n. r.).

Betty dădu din cap.

– Prin construirea conductei – care va avea un diametru de şaptezeci şi şapte de centimetri şi va începe la Dahran, în Arabia Saudită, şi va străbate Transiordania, Siria şi Libanul – vom împiedica orice revenire a influenţei britanice în aceste regiuni şi vom sili Marea Britanie să-şi contopească interesele cu ale noastre. La acestea adaugă următoarea observaţie : Protejarea acestei investiţii şi factorul militar şi economic pe care îl reprezintă vor trebui să devină, inevitabil, unul din scopurile principale ale politicii noastre externe în această regiune. Alegerea Siriei şi Libanului drept puncte finale ale conductei noastre petrolifere nu este arbitrară, dimpotrivă, am urmărit să obţinem prin aceasta o influenţă directă şi hotărîtoare, din punct de vedere economic şi politic, asupra acestor state, o influenţă care, avînd în vedere că ţările respective fac parte din Liga Arabă [1], se va reflecta asupra întregului Orient Mijlociu. Ai scris ?

Telefonul ţîrîi.

Pentru ca Stone să nu-şi piardă şirul, Betty vru să ridice receptorul.

– Lasă-l să zbîrnîie. Unde am rămas ? Ţîrîitul nu contenea. Stone, strigă el mînios în receptor. Cine e ? Vă înţeleg perfect. Probabil din cauza firelor. Ce spuneţi ? Nu se poate. Vă rog să mă iertaţi, dar în clipa asta, oricît aş vrea, nu pot. Vai, dar e îngrozitor ! Mama mea... Aţi chemat un medic ? Bine, sosesc îndată.

Puse receptorul în furcă şi se frecă la ochi cu degetul mare şi cu arătătorul.

---

[1] Din Liga Arabă fac parte Republica Arabă Unită, Liban, Irak, Iordania, Arabia Saudită, Yemen, Libia şi Sudan. A fost înfiinţată în 1945 „pentru întărirea legăturilor dintre statele participante, pentru elaborarea unei linii politice unitare în vederea colaborării acestor ţări, pentru apărarea independenţei şi suveranităţii lor şi în general pentru examinarea problemelor şi intereselor ţărilor arabe". Organul de conducere este Consiliul Ligii, în care fiecare stat dispune de un vot (n. r.).

– Mama mea e grav bolnavă, bîigui el. Doctorul îi mai dă doar cîteva minute.

Deodată sări în sus şi strigă :

– De ce stai ? Mai bine-ai chema repede maşina !

Cu toate că îl zori pe şofer să meargă cu viteza maximă, înaintau mult prea încet.

Stone lovi desperat cu pumnul în perna de pluş a maşinii.

O să-şi mai găsească oare în viaţă mama ?

– Dă-i drumul mai repede ! urlă el la şofer.

– Treceţi dumneavoastră la volan, îi răspunse şoferul furios, dacă credeţi că într-o astfel de aglomeraţie poţi să goneşti nebuneşte.

Stone se prăvăli fără vlagă. Se mustra amarnic că se dusese atît de rar pe la maică-sa, că se ocupase atît de puţin de ea. E drept, îi trimitea în fiecare lună un cec, dar ce însemna asta ? Dolari. Niciodată nu simţise atît de limpede ca în clipa aceea cît de puţin poţi să cumperi în fond cu bani. Cît de dor trebuie să-i fi fost de „micuţul ei Harry", cum îl dezmierda ea. Şi acum, mama zăcea...

Nici nu se oprise bine maşina, că Stone deschise brusc portiera şi sări pe trotuar. Căzu într-o băltoacă, se ridică şi fugi spre casă, fără să-i pese că-şi murdărise haina.

O casă tip, scundă, din lemn, cu ferestre mici se zgribulea prizărită la marginea străzii.

Stone sună.

Prietena maică-si, o bătrînică nevolnică, îi deschise. Nici un cuvînt de bun venit, nici o strîngere de mînă, numai o privire mustrătoare, care spunea parcă : acum vii, cînd e prea tîrziu.

– Ce face ? întrebă Stone grăbindu-se să intre în casă. Are dureri ?

Femeia îl urma tîrîndu-se, sprijinită într-un baston, fără să-i răspundă. Îl ura. Nu-l putea suferi, încă de pe cînd era copil, pentru că era îndărătnic, voia să-şi impună numai punctul lui de vedere. Stone închise uşa, ce scîrţîia, şi privi spre bolnavă.

– Mamă !

Bătrîna întoarse încet capul spre el.

– Harry, şopti respirînd greu, ce bine c-ai venit !

Încercă să zîmbească, dar nu izbuti decît să se schimonosească de durere.

– Aţi încercat totul ? îl întrebă el pe medic cu deznădejde în glas.

– Totul.

– Sînt sigură că te-ai întrerupt din lucru, îi spuse maică-sa. Te rog să mă ierţi, Harry, n-am vrut.

El îi luă mîna şi i-o strînse.

– Lasă, mamă, lasă, o linişti.

„Ce mînă mică şi uscată are !"

Stătea lîngă patul ei, neajutorat, incapabil să găsească un cuvînt potrivit, deşi ar fi avut atîtea să-i spună.

Îşi puse capul pe perna ei şi începu să plîngă.

– Mamă, suspină el, draga mea, buna mea mamă !

Dar bătrîna nu-l mai auzea, trecuse dincolo, tot atît de paşnică şi de liniştită cum fusese şi în viaţă.

Cînd nu-i mai auzi răsuflarea începu să strige :

– Mamă !

Ploaia bătea monoton în fereastră şi picurii se prelingeau pe geam. Răbufnirile vîntului scuturau în răstimpuri obloanele.

Prietena maică-si suspina încet, cu mîinile împreunate pentru rugăciune.

Medicul se ridică şi închise ochii moartei.

Stone se uită la ceas, scoase carnetul de cecuri şi desfăcu stiloul.

6

Între timp, Betty şedea la biroul lui Stone, aplecată peste documentele „Acţiunii Moscheea", căutînd, aşa cum i se indicase, tot materialul care permitea o viziune de ansamblu asupra dezvoltării societăţii petrolifere britanice *Anglo-Iranian Oil Company.*

Citi : „În 1901, cetățeanul britanic inginer William D'Arcy a obținut o concesiune pe șaizeci și șase de ani, în baza căreia putea să exploateze petrolul din toate regiunile Iranului, în afară de cinci provincii din nord, și i se permitea să prelucreze și să comercializeze acest petrol".

Betty parcurgea în fugă paginile. O frază se adăuga altei fraze. În fața ei se desfășura tragedia unui om, tragedia lui William D'Arcy, care-și băgase în cap să găsească petrol în Iran. Îl vedea străbătînd pustiul fierbinte, înfruntînd deșerturile de sare și furtunile de nisip. Îl vedea stînd lîngă sonde, cheltuind milioane și milioane cu forarea, fără să găsească un strop de țiței. Noaptea se lungea și, cu ochii mari deschiși, privea țintă spre cerul iranian. D'Arcy avea nevoie de bani ca să foreze mai departe. Prezisese că Iranul plutește pe o mare de petrol. Și voia s-o dovedească lumii întregi. Plecă la Londra. Se rugă de bancherii din City să-i împrumute bani. Ei refuzară. Unui fantezist nu i se dau bani pe mînă, sau, în orice caz, cu măsură. Puținele lire care îi fuseseră încredințate se topiră curînd, și tot nu dădu de petrol. Se părea că încrederea lui D'Arcy se zdruncinase. Voia să întoarcă spatele Iranului, pe care îl îndrăgise mai mult decît propria-i patrie și care-l dezamăgise amarnic. Cu părul nins, doborît de mîhnire, își căută alinarea în *Biblie*. După cîtva timp, după ce se certase cu sine și cu toată lumea, sosi de la colaboratorii săi știrea că găsiseră bogate zăcăminte de petrol. D'Arcy avusese dreptate, ipoteza lui se verificase. Această țară minunată, scăldată în soare, cu ciudatele sale masive stîncoase, cu pămîntul său roditor, cu grădini înmiresmate și pădurici umbroase de palmier, cu oameni sobri și harnici, acest Iran plutea într-adevăr pe o mare de petrol. Acum bancherii și speculanții de bursă îl copleșeau, nu știau ce și cît să-i mai ofere. Dar D'Arcy îmbătrînise și nu-i mai ardea de afaceri cu petrol. Aceasta era pricina pentru care nu voia să dea din mînă firmanul, pe care i-l vînduse șahul Nasredin [1] cu două sute de mii

[1] Șah al Iranului (1831—1896). Autorul face deci un anacronism, aci fiind vorba de succesorul lui, Muzafar ed-Din (n. r.).

de franci, nici măcar pentru şase milioane, cît i se oferise. Vînduse sondele de petrol forate de el lui *Burmah Oil Company*. Dar speculanţii nu se declarară mulţumiţi cu această vînzare ridicolă. Ei voiau să pună mîna pe întreg petrolul iranian. Sute de agenţi fuseseră trimişi la bătrîn, sute de tertipuri fură folosite pentru a intra în posesia concesiunii. City-ul mirosise că e rost de o afacere uriaşă, poate cea mai mare afacere care s-a făcut vreodată. Îl urmăreau zi şi noapte, forţară chiar uşa camerei lui de la hotel, răvăşind sertare, mape şi dulapuri. Ce să facă D'Arcy cu acest odios document, să-l ardă, sau să-l rupă în bucăţi ? Nu se putea hotărî. Ca să-şi găsească în sfîrşit liniştea, se îmbarcă pe un vapor spre Canada. Sirena vaporului mugea, valurile clipoceau molcom pe lîngă bordaje, iar el stătea pe bastingaj şi se uita înapoi spre Iran. În timpul călătoriei nu vorbi cu nimeni, în afară de un misionar, cu care schimbă cîteva cuvinte. Îi mărturisi că doreşte din toată inima să fie trimişi misionari în Iran. Şahul Nasredin, cu care discutase cu cîteva zile în urmă această problemă, nici nu voia să audă de asta. Misionarul plecă îngîndurat capul. Îi propuse lui D'Arcy să cedeze bisericii concesiunea. Vor pleca în Iran ingineri, şi cînd vor ajunge acolo vor deveni misionari, care vor aduce, în locul răzvrătirii, al urii şi dezbinării, cuvîntul Domnului, pacea. Bătrînul nu stătu mult pe gînduri. Stîrnise destulă răzmeriţă şi nelinişte pînă atunci, nu mai voia nimic altceva decît să înscăuneze pacea. Încredinţă documentul misionarului, cu alte cuvinte, bisericii. Pace. Misionari în Iran. Dar misionarul nu era misionar, iar biserica nu era biserică. Misionarul care primise firmanul se numea Sidney Reilly, iar biserica se numea *Intelligence Service*. Sidney Reilly era unul din cei mai dibaci agenţi ai Serviciului secret englez. În timpul intervenţiei aliaţilor împotriva tinerei Uniuni Sovietice, el a lucrat ca şef al spionajului englez pe pămînt sovietic. Reilly predete grabnic concesiunea lui D'Arcy şefului său, Winston Churchill. Aceasta fu piatra de temelie a noii societăţi petrolifere engleze *Anglo-Iranian Oil Company*. Pachetul de acţiuni

de control care valorează astăzi treisprezece milioane patru sute douăzeci şi cinci de mii de lire sterline a trecut asupra Amiralităţii Britanice şi asupra lui *Intelligence Service*. Astfel, concesiunea lui D'Arcy a devenit un puternic instrument economic şi politic al guvernului britanic, al bancherilor londonezi, al acţionarilor, în frunte cu trustul petrolifer *Shell*. Un „fantezist" şi un „spion" au pus bazele celui mai mare trust petrolifer al Angliei, al treilea din lume, cu un capital brut de două sute de milioane de lire sterline. Terenurile societăţii *Anglo-Iranian* cuprindeau după revizia autorizaţiei de către Reza-şah Pehlevi, în anul 1932, trei sute cincizeci de mii de kilometri pătraţi. Capacitatea zilnică a rafinăriei din Abadan, este de cincizeci şi patru de mii de tone. Giganticul trust poseda o flotă de petroliere de o sută optzeci de vase, ramificaţii pertolifere de mii de kilometri, rafinării în Franţa, Anglia, Australia, o reţea de filiale pe întreg globul. Acest trust participa la exploatarea petrolului din Irak, America de Sud, Africa de Est, Africa de Sud, Egipt, Palestina, Ceylon şi Sudan. Îşi crease patruzeci şi opt de societăţi filiale pe toate continentele, linii de navigaţie, bănci, ziare, societăţi comerciale, linii de cale ferată, de telefon şi de telegraf, porturi şi posturi de radio emisie.

În anul 1938, „un an prost", *Anglo-Iranian* vărsase dividende de 25%. În colaborare cu societatea engleză *Imperial Bank of Iran, Anglo-Iranian* transformase partea de sud-vest a ţării, Husistanul, într-un stat în stat, cu poliţie proprie, cu legi proprii, cumpărase ziarele iraniene, funcţionarii guvernamentali, miniştrii, transformînd Iranul într-o semicolonie.

Betty simţea că-i ard obrajii, de parc-ar fi urmărit un film pasionant. Cufundată în lectura acestor documente, nici nu băgase de seamă că Stone se afla lîngă ea de cîteva minute.

– Ai vreo ştire de la Ben ?

„Ce mici şi uscate fuseseră mîinile mamei ! Stătea întinsă pe pat, parcă dormea."

Betty tresări.

Se uită la el cu ochii măriți de spaimă.

– Ben ? N-nu. Ben n-a dat nici un semn de viață, *mister* Stone.

„Să sperăm că Ben n-a uitat să instaleze în locuința lui Mary un aparat de interceptare, își spuse Stone. În situația actuală e bine de știut ce vorbește, pe cine primește, ce planuri are."

Lui Betty i se păru că Stone a îmbătrînit deodată considerabil. Stătea lîngă ea fără vlagă, gîrbov, cu privirea ștearsă, cu un zîmbet obosit, aproape cinic, pe fața-i buhăită de băutură.

– Locuiești la părinți ? o întrebă el, sprijinindu-se cu mîna dreaptă de birou.

– Da.

– Îți iubești mama ?

– Foarte mult, *mister* Stone.

– Îi ghicești orice dorință, i-o citești în ochi ?

– Încerc cel puțin, spusea ea, șovăind.

– Trebuie s-o faci, Betty. Nu uita că n-avem decît o mamă.

Scoase carnetul de cecuri, stiloul, puse carnetul pe marginea biroului și completă cinci sute de dolari pe numele Betty Warner.

Betty auzi penița scîrțîind pe hîrtie.

Stone îi întinse cecul, spunîndu-i :

– Fă-i mamei dumitale o surpriză cu banii ăștia. Împlinește-i o dorință.

– *Mister* Stone !

– Să nu-mi mulțumești ! strigă el și adăugă în șoaptă : Iartă-mă, acum lasă-mă, te rog, singur.

Betty ieși ținînd cecul strîns în mînă. Abia cînd ajunse în biroul ei și închise ușa, îndrăzni să se uite la cec.

Citi : „Cinci sute de dolari".

Gîndurile i se învălmășeau în cap. Se gîndea la mai-că-sa, se gîndea la tot ce citise mai înainte despre *Anglo-Iranian Company*. Aceste două componente se încrucișau, inseparabile.

The President Special făcu un tur pe pistă, luă elegant panta de aterizare şi rulă pe aeroportul La Guardia. Nici nu se pusese încă scara de coborîre, cînd ziariştii şi fotoreporterii diferitelor ziare şi înconjurară avionul. Cei mai inventivi îşi aduseseră scări sau se urcaseră pe lăzi, ca să vadă mai bine. Aparatele de filmat începură să zumzăie, luminile electronice, să fulgere. Operatorii de la televiziune stăteau lîngă aparate aşteptîndu-l pe celebrul dirijor italian Toscanini, care trebuia să dirijeze în seara aceea la Metropolitan [1].

Descoperindu-l pe James Farlay, un cunoscut comentator al televiziunii, îl invitară în faţa microfonului. Mary se bucură cînd văzu că James se achitase repede de această obligaţie. Se urcară în automobil şi trecură prin forfota străzilor clocotitoare ale New Yorkului.

Ploua. Trotuarele luceau. Ştergătorul se mişca ritmic pe geamul maşinii.

Se aflau iar la New York, oraşul de oţel, sticlă şi beton, metropola contradicţiilor, atît de izbitoare, în care se afla Bowery Street cu *slums* [2]-urile ei şi cu misiunile de caritate, unde poţi să petreci o noapte fără plată, pe o bancă, în care se află hotelul Waldorf-Astoria, zgomotosul *Times Square* cu cinematografele sale de premieră, metropola *business*-ului şi a statuii Libertăţii, de mult desuetă. Se aflau iar în oraşul în care omul e preţuit după dolarii pe care-i produce.

Mary ura New Yorkul. Îl socotea un oraş fără inimă. Altfel decît Bagdadul, Cairo, Damascul. Aceste oraşe se dezvoltaseră atît din punct de vedere arhitectonic, cît şi economic şi politic, cu toate că acolo influenţa americană pătrunsese într-o măsură crescîndă. Moschei lîngă blocuri cubiste de beton. Cămile şi catîri printre limuzine americane. Samovare şi coca-cola. Pe cît de mult o indigna infiltrarea obiceiurilor americane, pe atît iubea aceste

[1] Opera din New York (n. r.).

[2] Mahalale (engl.) (n. r.).

oraşe, minaretele zvelte, strigătele răguşite ale negustorilor din bazarele pestriţe, ceainăriile şi oamenii îmbrăcaţi în zdrenţe, dar grozav de mîndri.

În timp ce James plătea şoferul, Mary dispăru în locuinţa ei.

Vîrî cheia în broască şi o învîrti. Uşa se deschise.

Îşi aduse aminte că încuiase de două ori.

Să fi pătruns cineva în casă în lipsa ei ?

Intră în vestibul, aruncă pardesiul pe scaun, îşi atîrnă poşeta pe cuier şi împinse uşa ce dădea înspre camera ei de lucru.

Cercetă cu privirile încăperea.

Totul era ca şi înainte, uşa spre terasă închisă, cărţile nemişcate în rafturi. Amintirile din Siria, Arabia Saudită, India şi Iran, blidele şi cănile de aramă, covoarele de rugăciuni, miniaturile iraniene, narghilelele şi pumnalele, toate se aflau la locul lor aşa cum le lăsase.

Nu găsi nici o urmă străină nici în salon, nici în dormitor.

Pesemne că învîrtise cheia în broască numai o singură dată.

James o urmări mirat cum deschide sertarul biroului şi scotoceşte printre dosare şi hîrtii.

– Ce cauţi ?

– Un obiect vechi, minţi ea. De cîte ori mă întorc dintr-o călătorie trebuie să mă uit peste tot.

– Ţi-e dragă casa ta ?

– Vii cu mine, James ? Plecăm împreună cu avionul ?

James se îndreptă spre ea şi-o luă de mîini.

– Mary !

Se uită în ochii ei, căutînd parcă un răspuns la întrebările pe care nu le pusese.

Ochii ei păreau stinşi. Îşi retrase încet mîinile din mîinile lui.

Dezamăgit, se aşeză pe *couch* [1], luă micul Buddha de pe raft şi se jucă cu el.

---

[1] Canapea cu căpătîiul ridicat, dar fără spătar (engl.) (n. r.).

Grăsunul Buddha rînjea viclean.

– Mă ierți o clipă, se scuză Mary, mă schimb repede.

– Pînă atunci îmi dai voie să iau un whisky ?

– De ce ești atît de ceremonios ?

Îi era milă de ea. De ce n-avea încredere în el ? Bău două pahare de whisky, unul după altul, se ridică, își vîrî mîna dreaptă în buzunarul pantalonilor și se plimbă prin odaie.

Luă pipa de opium în mînă și se întrebă cine o fi fumat din ea. Atinse în treacăt covorul de rugăciuni și încercă să-și imagineze cine o fi îngenuncheat pe el, rugîndu-l pe Allah să-l binecuvînteze. Cîte ceasuri minunate petrecuse cu Mary în această încăpere ! La lumina palidă a unei lămpi de masă, au stat, au flecărit, au tăcut, au rîs, au dansat. Aici, în această cameră, s-au sărutat și tot aici s-au prăbușit pe *couch*. Nu, nu e cu putință să se sfîrșească totul. Nu se vor mai întoarce niciodată acele încîntătoare ceasuri de amurg ? Deschise aparatul de radio. După cîteva clipe, glasul răgușit al lui Louis Armstrong [1] umplu încăperea. James închise aparatul ; n-avea chef de un astfel de cîntec.

Liniște, numai din baie se auzea șiroitul apei.

Deschise ușa dinspre terasă.

Vopseaua de pe mobila de grădină se scorojise. Pe cărărui năpădiseră buruienile. Pajiștea era veștedă și plină de bălării. Pe apa tulbure a bazinului pluteau alge.

Oriunde se uita, pretutindeni răsăreau amintiri care-l paralizau, îl deprimau. Din fiece colț al grădinii i se părea că o vede pe Mary venind spre el. Iat-o stînd pe marginea bazinului și bălăcindu-și picioarele în apă. Iat-o în hamacul numit Hollywood, făcîndu-i, zîmbitoare, semn să se apropie, tachinîndu-l, ciupindu-l de nas, rugîndu-l să-i aducă o carte. Iat-o lîngă un strat tăind flori. Iat-o ascunsă pe după un tufiș și îndreptînd înspre el furtunul.

Mary.

[1] Cunoscut trompetist și cîntăreț negru, de jaz (n. r.).

Cînd intră iar în casă o găsi într-un halat de baie, stînd pe *couch* şi periindu-şi părul.

James îşi puse mîinile pe umerii ei şi-o privi lung. Voia parcă să-şi întipărească cît mai exact fiecare centimetru al obrazului ei.

– Plec cu tine, Mary.

Ea nu pricepu dintr-o dată ce vrea să spună. Dar cînd înţelese sensul cuvintelor lui îl strînse în braţe şi-i acoperi faţa cu sărutări. Halatul îi lunecă de pe umărul stîng.

– Ştiam că n-ai să mă laşi singură, James. Ştiam.

– Te însoţesc cu o condiţie.

Condiţie ? La aşa ceva nu se aşteptase.

– Ce condiţie ? îl întrebă ea rece.

– Vreau să ştiu de ce ţii să pleci.

Ea îşi plecă privirile şi răspunse :

– Nu pot să-ţi spun.

– Cînd iubeşti, poţi orice.

Mary luă de pe masă cuţitaşul de tăiat foile şi se jucă cu el.

– Am relaţii, continuă James, sînt sigur că aş putea să te ajut. Dar dacă nu-mi spui...

Întrerupse fraza, înălţînd din umeri cu părere de rău.

Mary se ridică, se îndreptă spre uşa glisantă, o închise şi întoarse cheia în broască.

Se rezemă de geam cu mîinile încrucişate la spate. Ploaia contenise, şi soarele, care se revărsa acum din belşug în odaie, îl împiedica pe James să-i vadă ochii şi faţa. Pe fondul luminos, liniile trupului ei se conturau negre.

– Bine, rupse Mary tăcerea apăsătoare care se lăsase între ei. Uşa e închisă, iar pereţii cred că n-au urechi. Îşi aduse aminte iarăşi că atunci cînd plecase învîrtise de două ori cheia în broască. – Dă-mi te rog o ţigară, James.

El îi întinse pachetul cu ţigări şi aprinse bricheta. După ce trase cîteva fumuri, Mary îi spuse :

– Îţi istorisesc povestea mea nu pentru că aş vrea să mă ajuţi. N-ai putea să mă ajuţi nici cu cele mai grozave relaţii. Nimeni nu mă poate ajuta. Am crezut că o să ai răbdare pînă o să ajungem în Europa. N-ai avut. Trase

adînc fumul în piept. Părinții mei au fost emigranți ruși, începu ea. Tatăl meu a fost un om foarte bogat, avea acțiuni la exploatările petrolifere din Baku, la minele de cărbuni, avea cîteva moșii mari în Ucraina, în împrejurimile Kievului. Revoluția și bolșevicii l-au sărăcit. De altfel numele meu nu este Doman, ci Petrovna, Sonia Petrovna. Părinții mei mi-au pus nume rusesc, cu toate că m-am născut în America. Deși nu mi-am văzut niciodată patria, o cunoșteam bine, căci mama îmi povestea adeseori despre ea, despre codrii întinși ai Rusiei, despre stepele și cîmpiile ei, despre izbele romantice ale țăranilor, despre palatele Petersburgului și despre vilele Crimeii. Mi-a transmis și mie dragostea pentru frumusețile și avuțiile Rusiei, o dată cu ura ei lesne de înțeles împotriva sistemului bolșevic. Tatăl meu și-a făcut o fabrică cu banii pe care-i depusese la o bancă din America. N-a avut nici noroc și nici nu era obișnuit cu metodele americane folosite în afaceri. În orice caz, concurenții au scos pe piață mărfuri mai ieftine și i-au înghițit fabrica. Iar cînd au murit părinții mei, am fost nevoită să-mi întrerup studiile. Mi-am vîndut cărțile, am lucrat pentru diferite reviste, pînă am căpătat în sfîrșit un post permanent la un ziar. N-aveam nici cea mai mică perspectivă să-mi pot termina vreodată studiile. Dar situația s-a schimbat cînd l-am cunoscut pe Stone. Pe atunci el lucra la agenția de reclame *J. W. Thomson Company* și executa ordinele primite de la *Standard Oil*, care ruinase ziarul unde lucrasem pentru că îndrăznise să-l atace pe președintele din vremea aceea, om al lui *Standard Oil*. Cu condiția să studiez orientalistica, Stone mi-a mijlocit o bursă. Pasul următor : Biroul pentru Orientul Mijlociu al lui Standard. Nu aveam de ales. Rockefellerii dăduseră bani, iar eu trebuia să-mi plătesc datoria. Trebuie să mărturisesc, ce-i drept, că nu mi-a displăcut să lucrez pentru Standard, mai ales că Stone mi-a dat a înțelege că una din principalele sarcini ale acestui birou era să slăbească Rusia, pentru ca să se poată restabili în sfîrșit vechile rînduieli. Înțelegi, James, că nu doream nimic mai fierbinte decît prăbușirea dictaturii roșii, sub care

compatrioții mei, așa cum se putea citi zi de zi în gazetele americane, îndurau suferințe cumplite. Găseam misiunea mea deosebit de interesantă. Călătorii în Orient. Oameni străini. Aventuri. Cele mai bune hoteluri. Abia mai tîrziu, cînd n-am mai putut da înapoi, am priceput că pe unde treceam eu, lăsam o dîră de sînge în urma mea și că rapoartele pe care le întocmeam cu cea mai mare conștiinciozitate erau urmate de bombe, atentate, schimbări de miniștri și intrigi. Devenisem o spioană. Crede-mă... Zbîrnîitul telefonului îi curmă fraza. Da !

– Doctorul Stanlay.

– Nu, răspunse Mary.

– Iertați-mă, atunci e o greșeală.

În receptor se auzi un păcănit. Celălalt închisese telefonul.

Îngîndurată, Mary puse încet receptorul în furcă.

– Cine a fost ?

– Greșeală, răspunse ea abia șoptit.

Încremenise parcă.

Se îndoia că fusese cu adevărat o greșeală.

Izbucni în plîns și se așeză pe genunchii lui James. Își rezemă capul pe umărul lui și îl înlănțui cu brațele pe după gît.

– Nu mai pot, James. Nu mai pot. Tremura. E îngrozitor, spuse ea printre suspine, să nu mai simți pămîntul sub picioare.

„Cînd Roosevelt trăia încă"... se gîndi James. Era bine că-și ușurase inima. Era foarte bine. Vorbele ei păreau că-i deschiseseră lui James uși necunoscute, că rupseseră zăgazuri, lăsînd, în sfîrșit, șuvoaiele să se reverse în voie. Totul îi apărea acum în altă lumină, totul era limpede, de înțeles. Întrebarea de ce nu-i mai făcea nici o plăcere munca lui părea să fi primit un răspuns.

– Cînd luptam în Germania împotriva fascismului, Mary...

– Știi tu ce se întîmpla în vremea aceea, James ? Ea rîse ironic. În timp ce voi credeați că luptați împotriva fas-

cismului, *Standard Oil* cîştiga cincizeci de procente la fiecare *gallon* [1] de benzină pe care îl consumau bombardierele germane.

Ea alunecă de pe genunchii lui, aruncîndu-şi cu o mişcare grăbită a capului părul spre spate.

– Acuma mă înţelegi ?

– Tocmai acuma ar trebui să rămînem aici.

– Să luptăm ? Sînt prea obosită, James.

James îşi umplu paharul pînă sus cu whisky, îl dădu pe gît furios şi-l trînti pe masă.

– Tocmai asta e, Mary. Ei pot face cu noi ce vor, pentru că sîntem prea obosiţi, pentru că blestemata asta de vînătoare de dolari ne paralizează şi ne îmbătrîneşte înainte de vreme, pentru că ne-au ameţit şi pentru că totuşi undeva, în sinea noastră, mai sălăşluieşte credinţa că sîntem cei mai democraţi şi cei mai liberi oameni. Vorbeşte cu omul simplu de pe stradă. Niciodată n-o să pună pe seama unor indivizi de felul lui Stone faptul că e şomer sau că-i merge al dracului de prost. Se învinovăţeşte pe sine. O să-ţi spună că nu i-a reuşit *job* [2]-ul. Mîine o să găsească un alt *job*, şi lucrurile or să meargă mai bine. Atunci o să aibă dolari şi totul o să fie în cea mai perfectă ordine.

– Cheamă o maşină, James. Între timp, mă îmbrac.

Mary se îndreptă spre uşă, dar el o opri.

– O să discut cazul tău la studioul de televiziune. Lumea mă ştie...

– Te rog să nu întreprinzi absolut nimic, îl întrerupse ea. O să plecăm cu avionul şi o să fim cît se poate de liniştiţi.

– Nu pot să tac.

– O să înveţi. Crezi că te-ar lăsa să-ţi termini comentariul ?

– Asta în orice caz.

– Tu ai la dispoziţie cîteva minute ca să spui adevărul.

---

[1] Unitate de măsură engleză echivalentă cu 4 l. (n. r.).

[2] Treaba (engl.) (n. r.).

Ei dispun însă de milioane de minute ca să te înlăture, ca să te scoată nebun sau să-ţi facă cine ştie ce.

Se dădu la o parte, cu capul plecat.

Apoi chemă o maşină.

După ce puse receptorul jos o auzi pe Mary strigînd :

– Paşaportul !

James dădu fuga spre vestibul. Mary scotocea desperată în poşetă.

– Mi-a dispărut paşaportul. Mi l-au furat. Probabil la aeroport, în învălmăşeala aceea idioată. Ce fac fără paşaport ? Ce mă fac ?

Lui James îi zvîcneau muşchii obrazului.

– Poate ţi-a căzut din poşetă.

– Cunosc eu metodele folosite de Standard.

Zvîrli furioasă geanta pe jos şi se întoarse în cameră.

James îşi căută ţigările. Scoase din buzunarul pantalonilor o cutie turtită, de unde pescui ultima ţigară, pe care o agăţă în colţul gurii.

Se auzi un claxon.

– A venit maşina, Mary.

– Încotro ?

– Spre aeroport.

– Fără paşaport ?

– Nu uita că trăim în ţara posibilităţilor nelimitate. De ce să nu ne folosim de libertatea noastră ?

Glasul lui suna străin. Nu-l auzise niciodată încă vorbind cu atîta amărăciune.

Pe faţa lui se întipărise o expresie nouă, necunoscută.

James luă trusa de piele a lui Mary, îşi aruncă pe braţ pardesiul ei şi ieşiră din casă, fără să se mai uite înapoi.

8

Stone nu lucra nici la proiectul conductei, nu se ocupa nici de ceea ce-l rugase Filther la telefon, nu studia nici dificultăţile care s-ar putea ivi în cursul „Acţiunii Moscheea". Pe biroul lui se afla *New York Times* complet ne-

luat în seamă. Faptul că renunțase la serviciile lui Mary îl lăsa rece. Fie ce-o fi ! Îl învăluise o dulce lenevie. Lucruri care cu o jumătate de oră înainte l-ar fi scos din sărite sau i-ar fi stîrnit teamă își pierduseră dimensiunile, își micșoraseră importanța. Aproape vesel, fluierînd un cîntec, se îndreptă spre baie să facă un duș.

În timp ce șuvițele de apă țîșneau împroșcînd faianța, Stone își dădu jos de pe umeri bretelele înguste, își trase peste cap cămașa și o aruncă pe scaun. După ea urmară pantalonii, rufele de corp, ciorapii.

Stătea gol în fața oglinzii.

Pe ceafă, pîntece și spate, se brăzdau cute de grăsime ; vinișoare roșii îi împînzeau albul ochilor, avea păr rar și pielea fleșcăită, cu porii măriți.

Se hotărîse foarte serios să renunțe pentru cîteva săptămîni la băutură, să facă masaj, eventual chiar sport.

Apa era prea fierbinte. Îi tăia respirația. Sări înapoi și, cu grijă, o lăsă să curgă pe brațe, întîi pe stîngul, apoi pe dreptul, ca să se obișnuiască, și apoi întinse și pieptul păros.

Ieși din baie. Nu se temea de întîlnirea cu Filther. Să încerce *boss*-ul să găsească un altul. Dacă ar colinda pămîntul în lung și-n lat, un *manager* mai bun ca el tot n-ar găsi.

Dar aerele de superioritate se evaporară repede în clipa în care îl văzu pe Filther intrînd în birou, zîmbitor, îngrijit pieptănat, ca de obicei.

Cei doi bărbați se opriră cîteva clipe față în față, tăcuți. Stone găsi pentru a nu știu cîta oară că *boss*-ul seamănă leit cu un tenor italian. Păr negru, ten măsliniu, mișcări largi, mlădioase.

– Ei, scoate odată whisky-ul, îi ceru Filther pe un ton glumeț. După ce băură, întrebă : Ce se aude cu „Acțiunea Moscheea" ?

Stone avea prilejul să-și dovedească întreaga-i iscusință. O să-l năucească pe *boss*. Poate că va reuși să treacă peste greșelile pe care le făcuse și să-i captiveze în asemenea

măsură atenţia lui Filther, încît nici să nu mai fie necesar să pomenească de *New York Times* şi de Mary Doman.

Azvîrli pe masă hărţi, material statistic, informaţii de la CIC, FBI, şi CIA [1], rapoarte primite de la oamenii lor de încredere din cele mai îndepărtate colţuri ale Orientului. Era aidoma unui şef de stat-major care le explică ofiţerilor săi legăturile strategice ale ofensivei în perspectivă.

– Grozav, spuse Filther. Cu mîinile înfundate în buzunarele hainei, se plimba încolo şi încoace prin încăpere. Deci putem să începem.

Stone tăcea.

Aşa era.

Plin de încredere, Filther îi puse mîinile pe umeri.

– Un singur lucru ţi-a scăpat totuşi.

Îşi luă mîinile de pe umerii lui Stone şi le vîrî iar în buzunare.

– Nu ştiu ce.

Întors cu spatele spre harta lumii, cu privirile aţintite spre Stone, Filther întrebă :

– Cum o cheamă pe femeia care a lucrat pe vremuri pentru noi în Arabia Saudită ?

Stone se juca cu piciorul paharului. Trebuia să-şi încordeze toate forţele ca să-şi ascundă emoţia.

Fusese ferm hotărît să nu pronunţe numele lui Mary.

– Doman trebuie să plece în Iran, spuse Filther.

Stone strînse buzele.

– Doman nu se mai află în Statele Unite, minţi el.

– A sosit acum un ceas la New York cu un avion al lui *Pan American.*

– Să vorbim deschis, *boss,* i-am dat drumul lui Doman.

Pe Filther parcă l-ar fi lovit o măciucă în cap.

„Stone ăsta e în toate minţile ?"

Îl măsură pe la spate : capul, ceafa, şezutul lat, pantofii.

---

[1] *Central Intelligence Agency* — unul dintre organele de spionaj ale Statelor Unite (n. r.).

– Cum ai putut face așa ceva ? Femeia asta e de neprețuit.

Fără să se întoarcă din fața ferestrei, Stone îi spuse :

– Chiar dacă ne urăște ?

Bătea nervos cu degetele în geam.

Filther se ridică. Se opri în spatele lui Stone.

Încet, insinuant, de parcă ar fi vrut să-l sugestioneze, îi spuse :

– Și alții ne urăsc și totuși lucrează cu noi, trebuie să lucreze cu noi, n-au încotro. Nu vă dați seama că oameni ca Doman n-au de ales ? Ori cu noi, ori împotriva noastră. Dacă are de gînd să lucreze împotriva noastră...

Nu-și termină fraza.

Stone se întoarse cu o mișcare bruscă, trecu grăbit pe lîngă Filther și se trînti într-un fotoliu.

„Filther are dreptate. Cu noi, sau împotriva noastră. Pe viață și pe moarte. Dacă n-o să izbutească s-o convingă pe Doman, n-o să se ducă pe copcă numai ea, ci o s-o pățească și el mai devreme sau mai tîrziu." Și n-are poftă. Vrea să trăiască, fiindcă viața merită trăită. Acum sînt cei mai frumoși ani, de ce să nu se bucure de ei ? Femei, mașini grozave, călătorii. De ce se uită atît de stăruitor Filther la el ? Individul acesta parcă are ochi Röntgen. Stone avea impresia că privirile lui Filther îi pătrund în creier, îl sfredelesc, îl scormonesc.

– N-aveți nici o grijă, Doman va pleca în Iran. Vă garantez eu.

– De ce n-ai spus-o de la început ? Iarăși ai chefuit toată noaptea și te-ai distrat cu micuțele *girls !* Trebuie să lași toate astea pentru mai tîrziu. Deocamdată ai nevoie de un cap foarte limpede. Acuma altceva. Ai citit *New York Times ?*

– În grabă.

– *Nori de furtună deasupra Iranului ?* întrebă Filther.

– Articolul ăsta va stîrni vrăjmășia păturii dominante din Iran împotriva noastră.

– Ai să rîzi, Stone, dar în lunile următoare ziarele noastre îi vor ataca și mai vehement. „Vocea Americii" o

să-i facă praf. Nu pricepi ? Se plecă înspre Stone. Avem intenția, e drept nu prea loială, să vîrîm zîzanie între britanici și aliații lor. Iar britanicii n-o să mai știe pe ce lume sînt. O să se creeze o situație cum nu se poate mai bună pentru noi. Asta... și Doman, dragul meu Stone, aceste două lucruri au lipsit în planul nostru.

Filther se așează și închise ochii.

Trecea printr-una din acele crize de slăbiciune care se repetau des în ultimul timp. Fiindcă Stone era lîngă el, se străduí să-și ascundă criza. Colaboratorii lui nu trebuiau să știe că se află într-o astfel de stare.

– Și acum dă-i drumul ! Dacă știi să apeși pe toate butoanele la timp, cele dintîi fulgere vor și brăzda cerul deasupra moscheilor din Orient. Luă paharul și bău. Apoi se ridică, sprijinindu-se cu mîinile de brațele fotoliului, își atinse fruntea cu arătătorul și plecă. La ușă se opri și se întoarse spunînd : Ceva pentru Doman. Colonelul Lake, omul lui *Intelligence Service* în Iran, nu ne place. Se pare că și-a băgat în cap să devină un al doilea Lawrence [1]. E foarte activ. Generalul Schwartzkopf ne înștiințează că Lake îi face dificultăți.

– Înțeleg.

– Asta-i bine. Încă ceva, dacă ai de-a face cu Foster Dulles evită să faci glume despre Dumnezeu sau alte fleacuri de-astea. Lui Dulles nu-i prea place : probabil că nici el nu crede în Domnul cel bătrîn și bărbos de sus, dar e mai bine să nu-ți bați joc de *hobby* [2]-ul lui, mai ales că Dulles e prietenul nostru și e un om de viitor.

Ca încheiere, îi dădu lui Stone sarcina să pornească „Acțiunea Moscheea", dar mai întîi să se pună în legătură cu *American Trans-Arabian Pipeline Company*, ca să înceapă tratativele cu guvernul Arabiei Saudite, al Siriei, Transiordaniei și Libanului, în vederea construirii conduc-

[1] T. E. Lawrence (1888—1935), cunoscut spion englez în țările Orientului Apropiat și Mijlociu, urmărind aservirea acestor țări de către imperialismul englez (n. r.).

[2] Idee fixă (n. r.).

tei de petrol. În această privință societatea va avea sprijinul Casei Albe și al Pentagonului. În prezența lui Filther, Stone se simțea nesigur, stingherit. Oare din pricină că el, ca *selfmademan* [1], mai păstra cîteva procente de supunere față de un om mai influent ? Nu-și dădea limpede seama.

Intră Ben ; deșirat, lălîu, cu pălăria dată pe ceafă, se opri în fața biroului lui Stone. Aruncă pe birou, rînjind, pașaportul lui Mary.

Stone îl deschise și se uită la viza franceză.

Cei doi își aruncară priviri cu subînțeles.

Deodată, Stone, furios, zvîrli fără nici o pricină pașaportul într-un colț.

Se răsti la Ben :

– Piei din ochii mei. Vino mîine, dar acum, șterge-o.

– Dar cum rămîne...

– Du-te dracului.

Ben se retrase, năuc.

Nu se așteptase la o astfel de primire.

Stone apucă lacom sticla de whisky și o duse la gură. Licoarea îi ardea gîtlejul.

„Cît de mici și de uscate fuseseră mîinile mamei !"

Băutura îi curgea din gură, o dîră îngustă se prelingea peste bărbie, picurînd pe maldărul de dosare. După ce goli sticla și de cei cîțiva stropi care rămăseseră, Stone o sparse de perete.

În acele vremuri focarele lumii arătau astfel : tînăra republică Indonezia mobilizase flota aeriană ; Camera Reprezentanților din Statele Unite aprobase propunerea de a prelungi pînă la 15 februarie 1947 legea serviciului militar obligator ; lordul Stansgate plecase la Cairo, pentru a purta discuții cu guvernul egiptean în legatură cu tratatul anglo-egiptean din 1936 ; președintele Truman iscă-

[1] Om ridicat prin sine însuși (n. r.).

lise un proiect de lege care prevedea mărirea efectivului pe timp de pace al flotei militare la cinci sute de mii de marinari și treizeci și cinci de mii de ofițeri, deci la mai mult decît dublu față de efectivul de pînă atunci. Partidul Comunist al Indiei înaintase delegației guvernamentale engleze un memoriu, prin care cerea recunoașterea suveranității Indiei ; într-un cimitir din Milano, fasciștii răpiseră cadavrul lui Mussolini ; președintele Consiliului de Miniștri al Islandei, Thors, pregătea un discurs, prin care intenționa să declare în fața lumii întregi că Islanda nu acceptă să pună la dispoziția Statelor Unite baze militare ; rația zilnică de pîine fusese redusă în Grecia de la trei sute cincizeci la două sute cincizeci de grame ; la bursa neagră din Berlin un kilogram de cafea costa o mie o sută de mărci, un ou douăsprezece mărci, o cutie de chibrituri cinci mărci.

9

Sub pretextul că fac manevră, trupele comandantului diviziei din Husistan, Afșar-Ogly, porniră spre Aghadjari concentric, ca să-l înconjoare și să închidă ermetic terenurile petrolifere. Curios lucru, în timpul marșului patru camioane se defectară din cauza unor pene de motor, iar cîteva autoturisme fuseseră scoase din uz. Șoferii și însoțitorii lor căutau desperați pricina, în timp ce ofițerii înjurau și-și frămîntau creierii căutînd o explicație ; soldatul Akbar, fiul țăranului Kudra din Sașir, și tovarășii lui din Partidul Tudeh le-ar fi putut da foarte ușor această explicație. Totuși, înaintarea pentru „protecția ordinii publice" continua potrivit planului. Soldații ședeau în camioane cu foi de cort pe umeri, ținînd pușca între genunchi ; unii moțăiau apatici, fumau, ronțăiau semințe de floarea-soarelui sau își spuneau glume obscene, țăcănind închizătorile puștilor, jucîndu-se cu baionetele sau uitîndu-se, fără să vadă, la povîrnișurile prăpăstioase ale munților, pe lîngă care trecea coloana.

– E o ruşine ce se face ! se oţărî Akbar, izbind furios cu patul puştii podeaua camionului.

– E vina noastră ? întrebă careva.

Akbar căută un răspuns, cînd, deodată, camionul se opri brusc. Soldaţii se prăvăliră unii peste alţii, se ciocniră cap în cap, îşi răniră mîinile şi feţele cu carabinele şi cu echipamentul militar. Unul din ei, proiectat spre cabina şoferului, îşi strivi buzele.

– Alarmă !

– Pregătiţi carabinele !

Se auziră focuri de armă. În văzduh ţîşneau, se întretăiau strigăte stridente. Undeva ţăcănea nervos o mitralieră. Trasoare roşii şi verzi. În spatele stîncilor străfulgera focul puştilor.

Soldaţii îşi căutau adăpost pe după roţile camioanelor, se aruncau în gropi, se ghemuiau după bolovani.

Akbar nu-şi găsea locul de bucurie.

Nici prin cap nu-i trecea să ducă arma la ochi, să ţintească, să-şi încovoaie arătătorul ca să slobozească un glonte ucigător.

Cei care le baraseră drumul e drept că nu erau tovarăşi din Tudeh, aceştia nu folosesc astfel de metode, totuşi le erau prieteni şi ţineau la muncitorii petrolişti din Aghadjari tot atît de mult ca şi Tudehul. O frîntură de secundă îl străfulgeră gîndul să fugă la ei.

– Trage ! se răsti un locotenent.

Akbar se prefăcu că ochieşte. Privirile locotenentului străluceau de entuziasm. Atacul acesta era prima lui luptă. În sfîrşit, avea prilejul să arate ce poate. Golise a doua oară magazia, dar nu nimerise niciodată. Nu-i minunat să simţi că ţii în mînă o armă ? Sentimentul de putere, de superioritate, pătrunzător, emoţionant, îl înfiora, făcea să-i zvîcnească aprig inima. Cît de mîndri vor fi părinţii lui cînd vor afla cum a luptat ! Plin de încîntare, acoperi larma din jurul lui cu cuvintele rugăciunii de seară : „Trăiască şahul nostru, ura !“ Da, se legase cu jurămînt că şahul va trăi, va trăi de-a pururi.

Din rezervorul de benzină al unui camion țîșniră flăcări.

Akbar se tîrî spre un camarad, dar n-apucă să ajungă la el, că-l văzu ridicînd brațele și prăvălindu-se într-o rînă.

Un glonte îl pălise-n frunte.

Locotenentul urmărise întîmplarea și era cît pe ce să tragă un chiot de bucurie. Primul mort, ca într-un război adevărat ! O să le povestească totul părinților lui, o să-și aleagă cu grijă cuvintele, ca să fie cît mai explicit, cît mai obiectiv. Cei de-acasă trebuie să știe că patria se poate bizui pe el.

10

În timp ce luptele continuau în munți, jandarmii colonelului Mirgolas cutreierau satele. Conform ordinului primit, intrau în cocioabele întunecoase și-i rupeau de familiile lor pe toți cei bănuiți a fi membri ai Tudehului. Numai în satul Sașir arestaseră două femei și trei bărbați. Se părea că lui Mirgolas îi era perfect indiferent cine-i va munci ogoarele ; lucrul cel mai de seamă era altul : să dispară din satele lui influența Tudehului, de care se temea ca dracul de tămîie.

Jandarmii mînau din urmă, cu sudalme și blesteme, convoiul de țărani, în zdrențe, legați burduf.

– N-am făcut niciodată parte din Tudeh, se tînguia un țăran bătrîn, fără un picior.

Un jandarm îl îmbrînci, lovindu-l în coaste cu patul puștii.

– Ești pe listă, și asta ajunge.

– Allah să vă binecuvînteze umbra, dați-mi drumul.

Răspunsul : o lovitură de gîrbaci îi fripse obrazul. Pielea îi plesni, sîngele îi țîșni, împurpurîndu-i barba.

Vestea cea cumplită s-a împrăștiat în toate satele : „Vin jandarmii lui Mirgolas !" Fetele fug înspăimîntate în munți, de teamă să nu fie batjocorite. Mamele își strîng îngrozite pruncii la sîn. Cîțiva flăcăi, gata să-i înfrunte pe

jandarmi, văzînd că n-au decît trei puşti vechi de vînătoare, s-au lăsat păgubaşi. Cu ce să lupte ?

Blestemată viaţă ! Nu e de ajuns că se sting de foame ? Ce fapte îngrozitoare au săvîrşit de nu-i lasă să-şi tragă zilele ?

Oile se învălmăşeau şi se buluceau înspăimîntate. Boii şi măgarii răgeau, adulmecînd parcă primejdia. Găinile cotcodăceau speriate. Neputincioşi, ţăranii stăteau cinchiţi în colibele afumate, aşteptînd, cu rugi şi tînguiri, să se împlinească ce le e scris.

Unii încercau să-i înduplece pe jandarmi cu ultimul lucru din casă, cu ultima bucăţică de plăcintă. În zadar. Altădată îi mai puteai cumpăra, îi mai puteai mitui, dar acum nu era nimic de făcut. Mirgolas îi ameninţase cu pedepse atît de groaznice dacă vor da drumul unui singur ţăran de pe listă, încît se temeau şi de umbra lor. Şi aşa, jandarmii colindau satele, aducînd cu ei spaimă şi groază. În faţa lor – convoaie de arestaţi străjuite de puşti, în urma lor – jale şi lacrimi.

Jandarmii dădură buzna şi în Saşir, nimerind la Ahmed Kudra, tatăl soldatului Akbar. Slavă lui Allah, pe bătrîn nu-l ridicară, dar, fapt de necrezut, nu-i mai era îngăduit s-o vadă pe Fatma numai pentru că se căsătorise cu un membru al Tudehului. La ce bun să mai trăiască, dacă trebuia să şi-o smulgă din inimă ca şi cum ar fi murit ?

Tamara încercase zadarnic să-i aline durerea.

Bătrînul nu-şi mai găsea locul, umbla ca scos din minţi.

Faride, mama Tamarei, nu scotea o vorbă. Îşi vedea de treburile ei ca în fiecare zi. Dar, pe furiş, îşi ştergea cîte o lacrimă.

Tamarei îi venea să-şi ia lumea-n cap, să-i lase şi pe părinţi, şi pe fratele ei, Abbas, care trudea din greu pentru „inglişi", la exploatările petrolifere din Naphta Abad. Voia să scape de duhoarea apăsătoare din bordeie, care nu cunoşteau lumina soarelui, să plece din Saşir, satul acela blestemat al colonelului Mirgolas, să lase în urma ei griji şi necazuri şi să ajungă la Teheran. Nu voia

cu nici un chip să ducă traiul pe care-l duseseră părinții, bunicii, străbunicii și toți strămoșii ei. Venise pe lume ca să robotească într-una pentru alții, să lîncezească fără nici o bucurie, să orbească, să piară mai devreme sau mai tîrziu de oftică sau de malarie, așa cum piereau an de an mii de oameni ? Nici gînd ! Tamara era ferm hotărîtă să apuce pe-un alt drum, dar pe ce drum, asta n-o știa încă.

În ziua aceea, la ceasul de rugăciune, cînd țăranii din sat conteniseră pentru scurt timp munca și căzuseră în genunchi înălțînd rugi mai fierbinți ca oricînd, Tamara se zvîrlise pe pat și, suspinînd, își înfundase obrazul în pernă. De sub tulpan, șuvițele de păr țîșneau groase și întunecate.

11

Adus de spate, uitîndu-se temător în jur, Toradze se strecura, în plină arșiță, pe strada principală din Tabriz, Khiabane Pehlevi. Cu toate că se travestise în așa fel încît nimeni n-ar fi putut bănui că trecătorul acela era administratorul colonelului Mirgolas, Toradze nu se simțea la largul lui. Dorea din tot sufletul să vină mai repede ziua în care să treacă dincolo de granița odioasei provincii autonome a Azerbaigeanului iranian. Se simțea urmărit, i se părea că după fiecare tarabă cu portocale, în fiecare chioșc cu țigări stă la pîndă un copoi. Stăpînul său îi dăduse o misiune îngrozitoare, o misiune la care era de ajuns să se gîndească numai, ca să i se acopere fruntea de broboane reci. Cu cîteva zile în urmă visase o spînzurătoare. Semn rău. De ce nu trimisese stăpînul pe altcineva la Tabriz, de ce-l alesese tocmai pe el ? La ce-i folosesc banii și cuvintele de laudă, dacă îl arestează și-l spînzură ? „Ce-ar fi să mă predau autorităților din Tabriz, își spuse el, și să le mărturisesc de ce m-a trimis stăpînul aici ? Mi-aș scăpa oare pielea ?“ Își răspunse singur că nu, fiindcă își închipuia că peste cîteva luni trupele puterni-

culuí şah, în frunte cu generalul Razmara şi colonelul Mirgolas, vor intra în Tabriz, ca să se răzbune. Un catîr, împovărat cu saci, îi închidea drumul. Stăpînul lui îl mîna zadarnic : dobitocul nu se urnea din loc.

Ocoli animalul, trecînd pe partea cealaltă.

Dincolo de apa tulbure a canalului, care şiroia de-a lungul străzii, se grămădeau negustori împresuraţi din toate părţile de copii slinoşi, cu nasul murdar, de ţărani şi orăşeni ce ronţăiau într-una seminţe de floarea-soarelui, de gură-cască şi cumpărători ce se tocmeau la sînge. Sporovăiau toată vremea şi dădeau din mîini. Îşi roteau ochii încolo şi încoace, îşi frecau obrajii neraşi şi se temeau mereu că sînt traşi pe sfoară.

Bucatele care se prăjeau pe nişte sobiţe ruginite împrăştiau un fum înecăcios şi o duhoare de ceapă şi carne de berbec afumată.

N-a fost nevoie de prea mult timp ca Toradze să-şi dea seama că Tabrizul se schimbase mult. E drept că schimbările nu săreau în ochi imediat : înfăţişarea exterioară a oraşului era aceeaşi ca şi ultima oară cînd fusese aici. Oamenii erau însă altfel : mai nestingheriţi, mai liberi, mai puţin încordaţi, cu privirile mai deschise. Toradze nu-şi putea explica ce se întîmplase. Cu cîteva luni în urmă, locuitorii oraşului umblau ca nişte animale de povară, se fereau ca nişte potăi speriate.

Îşi amintea de timpurile acelea cu multă părere de rău. Pe atunci nu trebuia să umble travestit, să se furişeze pe străzi ca un răufăcător.

Curioasă transformare ! Ciinii ăştia afurisiţi se poartă ca nişte stăpîni. Ar putea să-şi cunoască lungul nasului !

Coti pe o stradă lăturalnică, uitîndu-se dacă nu e urmărit. După cîţiva paşi se opri, privi încă o dată de jur împrejur, cercetă ferestrele caselor şi scoase în sfîrşit o hîrtie din buzunarul pardesiului. Bucăţica de hîrtie acoperită cu nume şi mici schiţe îi frigea degetele. O împături în grabă şi o strecură în buzunar.

– Trebuie să fie casa următoare, şopti el.

Îşi aminti iar de vis, de spînzurătoare, de întinderea

plină de spînzurători pe care o străbătuse în vis. Spînzurători cît cuprinzi cu ochii, în față, în spate, în dreapta, în stînga, spînzurători nenumărate, pînă departe în zare! Spînzurători negre sub cerul azuriu, și de fiecare se bălăbănea cîte un streang.

Cineva aruncă niște lături pe fereastră.

Toradze tresări speriat și se dete repede la o parte. Răsuflă greu. Își șterse sudoarea de pe frunte și urcă treptele gîfiind.

Se trezi în fața unui străin care ședea picior peste picior, cu o țigară în colțul gurii, și aștepta cu privirile pironite înspre Toradze. Acesta îi spunea străinului Zahrov, deși știa că nu este adevăratul lui nume, dar altul nu cunoștea. Știa numai un singur lucru : că Zahrov lucrează pentru americani, cu o misiune specială, că are foarte multe legături și că trebuie să fie un om influent.

Toradze raportă amănunțit despre misiunea cu care îl trimisese Mirgolas la Tabriz. Stăpînul său îi dăduse ordin să acționeze prin diferiți mijlocitori și să-i determine pe țărani și pe muncitorii agricoli ca, cu prilejul iminentei reforme agrare, să nu primească nici un petic de pămînt din moșiile lui, să nu cuteze să le socotească proprietatea lor. Moșiile sînt ale lui, și ale lui vor rămîne de-a pururi. Dacă unii, mai nesăbuiți, n-or să se astîmpere, Mirgolas se va răzbuna îngrozitor cînd va intra cu soldații lui în Azerbaigean. Iar cei care-i vor păstra credință vor fi răsplătiți cu dărnicie.

La aceste vorbe Zahrov izbucni în rîs, dezvelindu-și dinții îngălbeniți de tutun.

Toradze se molipsi de rîsul străinului și rîse și el. Cei doi bărbați se aprinseseră la față de atîta rîs, pînă cînd Zahrov curmă deodată veselia și întrebă cu răceală-n glas :

– Și mai departe ?

– Stăpînul propune ca unul sau doi din acești așa-ziși patrioți azerbaigeni să fie... și făcu o mișcare cu mîna, ca și cînd și-ar fi retezat beregata. Stăpînul socotește că e nevoie de exemple, pentru intimidare.

Aşteptă răspunsul.

– La cine s-a gîndit ?

– Vă lasă mînă liberă. Să fie oameni mai de seamă.

Zahrov suflă cîteva fire de scrum de pe vestă.

Toradze se frecă la ochi şi privi cercetător pereţii din faţa lui, pe care atîrnau două gravuri ieftine, îngălbenite.

– O să coste scump treaba asta.

– Stăpînul meu nu se zgîrceşte.

– Atunci, e în regulă. Trebuie să ştii că noul guvern este foarte iubit.

– Asta nu-i nici o noutate.

Toradze zîmbi mieros.

– Iartă-mă, te rog, dar vreau ca lucrurile să fie clare.

– Văd că ne înţelegem.

Toradze se uită la fereastră. Crucea ferestrei, îngustă, îi amintea iar de visul lui.

Binecuvîntat fie Allah, lucrurile au mers mai bine decît se aşteptase. Dacă totul se va desfăşura cum trebuie, va putea să părăsească Tabrizul cel mai tîrziu în opt zile, bineînţeles dacă nu intervine nimic neprevăzut. Mai avea de dus tratative şi cu alţii, nu numai cu Zahrov. Mirgolas îi dăduse o listă lungă. Mai trebuia să treacă de multe ori pe stradă, iar strada era plină de primejdii. Se putea aştepta în orice clipă să fie recunoscut, arestat şi condamnat.

Îşi frecă gîtul de parcă ar fi simţit în jurul lui ştreangul.

12

La fabrica textilă Pişevari din Tabriz, maşinile se opriseră de jumătate de oră. Halele ţesătoriei, de obicei pline de larmă, erau acum pustii, căci muncitorii încetaseră lucrul ca să se ducă la serbare. Întreprinderea construise o grădiniţă de copii, care se inaugura în ziua aceea.

Ali Solimani împreună cu soţia lui şi cu cei patru copii, o fetiţă şi trei băieţi, se aflau printre muncitorii care ascultau încîntaţi cuvintele directorului.

Ce vremuri minunate ! De cînd luase în mînă conducerea provinciei, Pişevari, reprezentantul Partidului Democrat din Azerbaigean, totul se schimbase. Muncitorilor nu le venea a crede. Se construise o grădiniţă de copii. Care stăpîn, care han, bei sau guvernator din Azerbaigean s-a îngrijit vreodată de copiii lor ? Plozii creşteau în noroiul străzii, hoinăreau pe uliţele întunecoase şi îşi căutau de mîncare laolaltă cu ciinii şi pisicile fără de stăpîn. Adeseori furau sau cerşeau ca să nu moară de foame. Nu de puţine ori, pentru ca o familie să nu se stingă în mizerie, îşi scotea fetele la mezat, aruncîndu-le, ca pe nişte jucării docile, hanilor şi beilor. Copii cu picioruşe şi mînuţe firave şi cu pîntece umflat. Bacilii tuberculozei le măcinau plămînii, trahoma le rodea ochii. Cîţi dintre ei n-au murit înainte de a învăţa să alerge !...

În ochi tremurau lacrimi de bucurie. Ce se întîmpla acolo, ceea ce vedeau cu ochii lor, li se părea de necrezut ; totuşi exista aievea. Dincolo de acest podium, de pe care le vorbea directorul, se înălţa o grădiniţă de copii, albă, cu ferestre mari. Lumina trebuia să inunde încăperile în care vor răsuna curînd glasurile copiilor. Da, copiii vor creşte în lumină, vor avea o copilărie minunată, senină. Nu, muncitoarele şi muncitorii fabricii textile Pişevari nu visau, ei păşeau într-adevăr pe calea care duce spre o altă lume, spre o lume mai bună. Partidul Democrat din Azerbaigean luase în mînă puterea şi, în noiembrie 1945, izbucnise răscoala împotriva asupritorilor. Mult sînge se vărsase, şi dacă s-a putut ridica grădiniţa pe care o inaugurau astăzi, aceasta se datora celor care jertfiseră totul, viaţa.

În văzduh ciripeau ciocîrlii, de undeva se auzea un cîntec pe care participanţii la serbare nu-l luau în seamă, căci îl ascultau cu atenţie pe director. Singur Ali se gîndea la altceva. Cuvintele rostite pe podium treceau pe lîngă urechile lui fără să le înţeleagă sensul.

Ali chibzuia. Muncit de gînduri, îşi freca cicatricea care-i brăzda fruntea, urmă de neşters a unei lovituri de bici.

„Cine să fi fost omul pe care l-am întîlnit astăzi ?" Era sigur că-l cunoaşte, dar nu ştia de unde să-l ia.

Îşi aminti de anii cînd lucrase ca muncitor agricol în judeţul Karadagh. Se gîndi rînd pe rînd la toţi cei cu care avusese de-a face pe atunci. Nici un chip nu voia să semene cu cel de astăzi. Îi împărţi pe oameni în răi şi buni, ajungînd la concluzia că cel care-i ieşise în cale în ziua aceea făcea parte dintre cei răi. Ochii lui nu exprimau nimic bun, gura era cinică şi brutală, iar faţa vicleană.

Serbarea se terminase de mult. Ali se despărţi de soţia lui, îi lăsă pe copii la grădiniţă şi se întoarse în hala ţesătoriei, la lucru, cînd deodată îşi aminti de o întîmplare.

Era cu mulţi ani în urmă, la vremea secerişului. Frînt de oboseală, cu maţele ghiorăind de foame, voia să-şi tragă puţin sufletul şi se culcase pentru un sfert de ceas la umbra unui copac. Oare visa ? Sau se apropiase de el cineva ? Nu, nu era vis. Cineva îl lovise cu cizma în coaste ca să se trezească. Văzu aplecată peste el nu o arătare de vis, ci mutra hapsînă, blestemată de toţi ţăranii şi argaţii, a administratorului Toradze, umbra lui Mirgolas, cum îi spuneau toţi. Ali îl vău pe Toradze ridicînd gîrbaciul şi apoi nu mai ştiu nimic.

Aşadar Toradze cutezase să se întoarcă la Tabriz.

Ce căuta el acolo ? Să vîre zîzanie ? Îl trimisese oare stăpînul lui ? În Azerbaigean se terminase cu de-alde Mirgolas. Lucrurile mergeau cît se poate de bine şi fără ei. Dimpotrivă, de cînd se terminase cu domnia colonelului şi a prietenilor lui, viaţa era plină de bucurii, mereu mai frumoasă ; Tabriz, întreg Azerbaigeanul, înflorea pe zi ce trecea. Ce importanţă are că locuieşte cu soţia şi copiii într-o singură odaie sărăcăcioasă ? La Tabriz se înălţau case noi. Străzile gloduroase se asfaltau. Seara, Ali se aşeza cu soţia lui într-o bancă de şcoală şi învăţau să scrie şi să citească. Se începuse construcţia unui teatru. Primul teatru din Tabriz. Nici Teheranul nu are un teatru. Impozitele nu mai intrau în punga hanului şi a beiului, ci erau, în sfîrşit, folosite pentru bunăstarea populaţiei. Din banii aceştia se construiau grădiniţe de copii, grădiniţe

frumoase şi luminoase, prima o inauguraseră chiar adineauri. Se construiau băi cu duşuri, încăperi pentru odihna muncitorilor. Unele aspecte ale vechiului oraş se ştergeau ; şomerii, de pildă, dispăruseră. Negustorii aveau dever bun. Nu era mirare că, dacă la început ei se împotriviseră lui Pişevari, acum începuseră să-şi schimbe atitudinea, să-şi dea seama că greşiseră. În zilele şi săptămînile ce vor veni se va împărţi şi pămîntul. Pretutindeni omenii năzuiau spre mai bine, planuri mari urmau să fie înfăptuite şi, deodată, apare acest Toradze... Ali nu va uita niciodată bătaia la tălpi pe care o primise din ordinul lui Toradze din pricina acelui neînsemnat sfert de ceas. Cicatricele de pe tălpile lui stau şi astăzi mărturie...

Toradze !

Ali se scărpină după ceafă.

Nu trebuia să păstreze această taină pentru el. Cine ştie cu ce intenţii venise Toradze ? Dar cui să-i încredinţeze descoperirea pe care o făcuse ? Cel mai bine era să se sfătuiască în linişte cu nevasta lui, cu toate că ar fi preferat să tacă şi să se răfuiască singur cu Toradze.

13

Se părea că de săptămîni de zile la New York nu găseai decît oameni cinstiţi, căci toate străduinţele de a obţine un paşaport pentru Mary sau de a o ajuta să părăsească Statele Unite fără paşaport rămăseseră fără rezultat. Indivizii pe care te puteai bizui în asemenea împrejurări se schimbaseră cu desăvîrşire. Nici cuvintele, nici dolarii, cu care se puteau deschide de obicei orice uşi, nu ajutau la nimic.

Mary şi James se vedeau constrînşi să rămînă la New York.

Stone izbutise să ferece toate porţile.

În noaptea în care avu certitudinea că nu mai există nici o ieşire, deoarece pierduse orice speranţă de a că-

păta un pașaport, Mary luă două tablete somnifere, ca să-și găsească în sfîrșit odihna.

Auzea vocea lui Stone și în vis, căci după tot ce se întîmplase aștepta în fiecare clipă s-o cheme. Își dorea fierbinte s-o cheme în sfîrșit. Voia să aibă certitudinea. Situația în care se afla, veșnicele întrebări ale lui James, propriile ei întrebări, amintirile și gîndurile, toate deveniseră de neîndurat, îi zdruncinaseră nervii. Într-un fel sau într-altul, trebuiau să se clarifice lucrurile. Dacă ar cunoaște în sfîrșit intențiile lui Stone, ar ști ce are de făcut.

În dimineața următoare, Mary se sculă din pat și fără să-și pună halatul, numai în cămașă de noapte, se duse la fereastră și ridică jaluzelele.

Razele de soare se prefirau în odaie, se zbenguiau pe pereți și creșteau pe măsură ce se ridica ruloul, umplînd încăperea pînă în ultimul ungher, răsfrîngîndu-se în oglinzile toaletei, în sticlele de parfum și în flacoanele șlefuite.

Împinse ușa spre terasă și se întinse somnoroasă.

Aerul plin de mireasma florilor și a mugurilor abia crăpați îi izbi nările. Bazinul de înot o îmbia să se scalde.

Se duse să-și ia un prosop, își scoase cămașa, și cu prosopul în mînă alergă spre bazin prin iarba împrospătată de rouă.

Se opri cîteva minute pe marginea bazinului privind țintă în apă. I se părea că gîndurile ei negre se cufundă în adînc. Întinse brațele și sări cu capul înainte. Ce plăcut era ! Se încălzise. Cît de proaspătă și de înviorată se simți după ce trecu de cîteva ori înot bazinul ! Uită că e prizoniera lui Stone.

Udă, cu apa șiroind pe trup, urcă pe scara de oțel.

Se strecură în vîrful degetelor în camera lui James, care, cu toate că avea locuința sa, dormise în noaptea aceea la ea.

James sforăia.

Băiatul ăsta are un somn de invidiat ! Poți să-l furi cu pat cu tot.

Îl apucă de nas, poruncindu-i pe un ton glumeț :

– Scularea !

În clipa aceea sună telefonul.

„Stone", își spuse ea, pronunțîndu-i în gînd numele, ca o confirmare. Telefonul acesta pe care-l aștepta de săptămîni de zile trebuia să aducă deznodămîntul.

– Îmi pare rău că trebuie să-ți fac dificultăți, răsună un glas în receptor, dar din păcate n-avem încotro. O întrebare : ai putea să treci pe la mine, la birou, mîine sau poimîine ?

Mary nu răspunse.

– Alo ?

– Da, *mister* Stone.

– Am crezut c-ai închis. M-ai înțeles ?

Ea cumpăni : n-ar fi mai bine să nu primească, să-l roage politicos, dar hotărît, să nu mai stăruie ?

– Te-am întrebat dacă ești de acord.

– De acord.

– Răspunzi pe un ton de parcă te-ar aștepta scaunul electric.

Nori de furtună deasupra Iranului. Mary simțea aproape fizic furtuna ce se apropia. Mîinile și picioarele îi atîrnau grele, ca de plumb. Enervarea o copleșise. Baia de dimineață, în grădină, n-o înviorase destul.

James o întrebă cu cine vorbise.

– Nimic important.

El își dădu la o parte șuvițele de pe frunte și se rezemă de marginea patului.

Mary îl cunoștea bine. În dorința lui fierbinte de a o ajuta, întrecea adeseori măsura. Nu avusese de gînd, nici mai mult nici mai puțin, decît să vorbească despre ea la studioul de televiziune ? Nu, James nu trebuia să se expună cu nici un preț unei primejdii.

– Pun rămășag că era Stone.

– Nu era el.

– După cum ai vorbit la telefon se vedea limpede că era el.

– Sînt obligată să-ți dau socoteală cu cine vorbesc la telefon ? se răsti ea.

James se așeză pe marginea patului și spuse :

– Așa n-o să meargă, Mary. Cum vrei să găsim o cale de ieșire dacă nu ești sinceră ? Ce-ai de gînd să faci ?

Mary se gîndea : „O să-l împușc pe Stone".

– Trebuie să mă duc la el, răspunse ea cu glas stins.

James sări din pat.

Ținea mîinile de parcă ar fi fost gata să sugrume un adversar nevăzut.

Mary regretă că nu fusese destul de tare.

– N-ai să te duci, Mary ! Glasul lui venea parcă de undeva de departe, de la cine știe cîți kilometri. N-ai să te duci ! Pentru nimic în lume !

Mary se prăbuși pe marginea patului, frămîntînd tăcută un colț de plapumă.

– Nu mai pot, trebuie să se termine odată cu incertitudinea asta.

James își strînse tîmplele în palme.

Ce situație îngrozitoare !

– Trebuie să te ascunzi, Mary. În clipa asta, nu știu unde, dar o să găsim noi un loc.

– Dacă el vrea, te găsește și în fundul pămîntului, indiferent dacă pentru asta trebuie să răscolească New Yorkul sau Madridul. E la fel de simplu ca și cum ar căuta o clamă în sertarul biroului.

Mary se trînti pe pat.

Prea multe lovituri. E drept că se găsise adeseori în fața unor situații și mai complicate, dar întotdeauna era vorba de soarta altora, de miniștri sau deputați despre care nu știa altceva decît că făcuseră dificultăți concernului *Standard,* sabotaseră construirea conductelor de petrol sau îi ațîțaseră pe kurzi [1]. Astăzi însă era vorba de soarta, de viitorul, de fericirea sau nefericirea ei.

– Adu-mi un whisky, James.

După ce bău cîteva pahare, îi răsunară în urechi mai multe glasuri : „Iei lucrurile mult prea tragic", îi spunea unul. „Degeaba îți faci griji, n-ai nici o scăpare", îi spunea

[1] Populație din Iran (n. r.).

al doilea. Apoi al treilea, al patrulea, al cincilea glas, al şaselea şi al şaptelea, şi fiecare îl contrazicea pe celălalt, iar glasul următor o zăpăcea şi mai mult decît cel dinaintea lui. Între timp, auzea ca prin vis sfaturile bine intenţionate ale lui James. Părinţii îi vorbeau şi ei, o povăţuiau. Din ceaţă, creştea zîmbetul lui Stone, rece şi inexpresiv.

James îi luă sticla.

– Lasă sticla ! strigă ea.

Ca un om care se îneacă, întinse mîna după sticlă.

14

Biroul şefului forţelor armate americane din Orientul Mijlociu şi al viitorului şef al comandamentului prevăzut pentru Orientul Mijlociu, generalul Douglas, era situat în ringul E al Pentagonului. Încăperea aceasta nu era îmbrăcată în lemn, ca celelalte camere de lucru ale ofiţerilor cu funcţii mai mici, ci cu oţel, la fel ca birourile şefului Marelui Stat-Major, Omar Bradley. Lîngă fereastră era un birou lat, iar pe el se îngrămădeau fotocopiile unor documente de care se ocupa Douglas în momentul de faţă, şi alături se aflau un stilou şi un creion roşu. Unul din pereţi era acoperit de hărţi la scară mare ale Orientului Mijlociu, care alunecau pe nişte şine. În perete, erau fixate un ecran de televiziune şi alte două ecrane de sticlă, pe care apăreau ştirile destinate lui Douglas. Într-un colţ, sub tabloul preşedintelui Truman, stăteau cîteva fotolii mari. În faţa generalului atîrna o uriaşă hartă a lumii, acoperind întreg peretele ; pe ea erau înscrise cu grijă toate bazele militare ale Statelor Unite, ca şi cele în perspectivă, majoritatea cu săgeţi îndreptate înspre Uniunea Sovietică. Săgeţi, săgeţi, săgeţi, cu vîrfurile desenate precis, direcţia de atac : Uniunea Sovietică. Puncte de sprijin, baze de bombardiere, baze de crucişătoare, baze de submarine. Un laţ uriaş, care trebuia la un moment dat strîns. În clipa aceea, asemenea idei erau serios luate în consideraţie. Nu degeaba stătea ţeasta masivă a generalului aplecată peste

fotocopii. Nu degeaba apărea în ultimul timp atît de des la Pentagon John Foster Dulles.

E drept, documentele datau din 1940, dar conţineau totuşi indicaţii şi sugestii preţioase. Iranul rămînea, ca şi pînă acum, o poartă de intrare spre Rusia cît se poate de potrivită.

Douglas, îngîndurat, îşi turti bărbia cu degetul mare şi, răsfrîngîndu-şi cu arătătorul buza de jos, citi :

„Comandamentul suprem din regiunea Orientului Mijlociu
Generalul

Postul de comandă 601
7 martie 1940

Nr. 295/3. S.
STRICT SECRET
Copie

Către comandamentul suprem al armatei şi şeful Marelui Stat-Major

Mareşalul flotei aeriene Mitchell, comandantul aviaţiei din Orientul Mijlociu, însoţit de generalul Jaunaud, în drum spre Ankara, a sosit astăzi la Beirut şi mi-a comunicat că a primit indicaţii de la *Londra* cu privire la pregătirile tehnice făcute pentru un eventual bombardament împotriva oraşelor Baku şi Batum. Mi-a împărtăşit că are intenţia să-l roage pe mareşalul Ciacmac să-i permită să caute terenuri potrivite pentru aeroporturi în regiunile Diarbekir, Erzurum, Kars şi lacul Van [1], aceste terenuri urmînd să servească ca aerodromuri intermediare pentru avioanele a căror bază principală ar urma să fie la Djezireh [2]..."

Generalul întinse mîna după pachetul cu ţigări.

Fără să ridice ochii de pe hîrtie, scoase o ţigară şi o aprinse.

[1] Toate situate în Turcia (n. r.).
[2] Idem.

Luă apoi o altă foaie, intitulată : *Studiu despre o acțiune destinată să lipsească Uniunea Sovietică de resursele petrolifere din Caucaz.*

Generalul își aminti că acest studiu sosise la cartierul general din Londra la 22 februarie 1940.

Citi : „Un atac al aliaților împotriva regiunii petrolifere din Caucaz trebuie să urmărească să lase Rusia fără o materie primă indispensabilă economiei ei, zdruncinînd în felul acesta puterea Rusiei Sovietice".

Douglas răsfoi paginile următoare, scuturînd din cînd în cînd țigara în scrumieră.

Apoi reveni iar asupra paginii cinci a fotocopiei și se cufundă în textul ei.

Acolo stătea scris : „II. Acțiuni militare împotriva industriei petrolului din Caucaz".

O acțiune militară împotriva resurselor petrolifere din Caucaz trebuie să țintească locurile cele mai vulnerabile ale industriei petrolului de acolo. Este vorba de centrele de producție, depozitele și de punctele de expediere. În esență, este vorba de Baku și Batum.

OPERAȚIA BAKU

1. Descrierea operației.

Baku este situat la 500 km depărtare de granița turcă, într-o regiune întinsă a platoului armean, o regiune muntoasă, înaltă, fără căi de comunicație, așa încît un atac terestru pornit din Turcia nu poate fi luat în considerație. Numai o acțiune terestră dinspre colțul nord-vestic al Iranului este realizabilă. Aceasta presupune pe de o parte asentimentul Iranului, pe de altă parte aducerea unor unități mari de trupe aliate. Avînd în vedere dificultățile legate de o operație terestră, trebuie luat în considerație un atac aerian împotriva orașului Baku.

2. Importanța operației.

Baku este centrul petrolifer cel mai important din Caucaz. Un atac împotriva acestui oraș, cu condiția ca el să fie efectuat cu un număr suficient de avioane și să

poată fi repetat în așa fel încît să nu lase răgaz ca obiectivele distruse să fie refăcute, ar fi deosebit de avantajos.

3. Executarea operației.

Bazele aeriene trebuie să fie situate fie în Turcia (regiunea Diarbekir-Erzurum), fie în Iran, în Siria și Irak (regiunea Djezireh și Mossul [1]).

Din cauza distanței (de la Tabriz la Baku sînt 400 km, de la Erzerum sau Mossul sînt 700 km), ar fi necesar să se pună la dispoziție șase pînă la opt grupe de bombardiere moderne, cu un tonaj mare și cu o rază de acțiune întinsă. Avînd în vedere lipsa noastră de aparate de acest fel, o mare parte din avioane ar trebui să ne fie puse la dispoziție de englezi..."

Generalul luă creionul roșu și sublinie cuvîntul *Iran*.

Și astăzi încă mai spumega de furie la gîndul că acest admirabil proiect fusese abandonat. Scăpaseră un prilej minunat de a-i sugruma pe ruși. Dar mai bine mai tîrziu decît niciodată. După cîte știa, bombele destinate acestei acțiuni mai zăceau și astăzi undeva în podișul Turciei. Turcia ?

Dădu la o parte fotocopiile.

Turcia nu mai intra la socoteală. Nu voia ca bombardierele *sale* să decoleze de altundeva decît din Azerbaigean. Dacă i s-ar da lui mînă liberă, ar face în așa fel ca nu numai acțiunile Standard să urce – de altfel de la apariția articolului *Nori de furtună deasupra Iranului* crescuseră vertiginos – dar să dispară definitiv de pe harta lumii numele Uniunii Sovietice. Tancurile și avioanele roșii n-au decît să încerce să acționeze fără petrol, dacă le dă mîna !

Douglas se uită nerăbdător la ceas.

La ora 14,30 trebuia să aibă o convorbire cu Allan Dulles, șeful lui *Central Intelligence Agency*, și ora stabilită fusese depășită cu cinci minute.

Bine am mai sta dacă oamenii lui Allan Dulles din Azerbaigean ar lucra tot așa !

[1] Regiune și oraș din Irak (n. r.).

Generalul nu putea să sufere lipsa de punctualitate. Era punctual și o cerea și celorlalți, chiar unui om ca Allan Dulles.

În sfîrșit, pe un ecran de sticlă apăru înștiințarea că a sosit Allan Dulles.

Douglas dădu dispoziție să fie poftit înăuntru, și peste cîteva clipe șeful lui CIA se ivi în ușă.

Douglas își urni de pe fotoliu suta de kilograme și ieși în întîmpinarea lui Dulles, întinzîndu-i mîna.

– Ați întîrziat, îl mustră el.

– Mă iertați, dar din păcate convorbirea pe care am avut-o cu fratele meu cu privire la „Acțiunea Moscheea" s-a cam lungit, pentru că nu-și mai vede capul de treburi.

– Ce părere are Foster Dulles ?

– Fratele meu e de părere că ar fi necesar ca bugetul iranian să fie supus unei presiuni și mai mari, înainte de a oferi Iranului planul nostru de ajutorare, cu toate că, după cum socotesc eu, *mister* Millspaugh, care a lucrat pentru noi în Iran din 1942 pînă în 1945, trebuie să fi izbutit, împreună cu cei cincizeci de funcționari ai lui, să zdruncine simțitor aparatul economic iranian.

Adîncit în gînduri, Douglas își răsfrînse buza de jos.

– Ca să reușim, continuă Allan Dulles, vom fi siliți să le venim în ajutor, să obligăm, ca să zic așa, populația Iranului să-și dobîndească fericirea, termină el zîmbind.

Părerile lui Foster Dulles, transmise prin fratele lui, îi erau la fel de antipatice generalului ca și persoana lui Foster Dulles ; avea niște urechi clăpăuge, respingătoare, și cînd trebuia să-i strîngă mîna i se încrîncena pielea ; palmele umede ale lui Dulles îi dădeau senzația că ține în mînă o meduză.

„...să-i obligăm să-și dobîndească fericirea". Bine le mai ticluiește sforarul ăsta bătrîn ! Iranienii ne vor fi recunoscători că le vom cere pentru dolarii noștri materii prime, că le vom suge și măduva din oase și-i vom constrînge ca în schimbul împrumutului pe care-l vom acorda să primească mărfuri americane. Generalul ura astfel de tertipuri diplomatice, cum le zicea el. Douglas opta pentru

lupta deschisă, corp la corp. Orice altă formă de răfuială îi repugna.

Din pricina asta, nu-l înghiţea nici pe Foster Dulles, nici pe Allan Dulles.

Îşi ceru scuze, pentru o secundă, şi se îndreptă, cu o viteză de care Allan Dulles nu-l credea în stare, spre birou, cerînd prin microfon să i se aducă imediat toate fotografiile aeriene de care dispuneau în ce priveşte Baku şi Batum.

Apoi se aşeză şi începu să discute cu Allan Dulles, dîndu-i foarte limpede a înţelege că este dezamăgit de felul cum lucrează CIA în Azerbaigean. Peste tot lucrurile merg înainte, în Siria, în Transiordania, în Liban şi în Palestina ; numai în Azerbaigean se constată o stagnare. N-ar fi cu putinţă să fie scuturată ceata asta de calici ? Îşi încruntă supărat sprîncenele stufoase.

– Acolo lucrează cei mai buni oameni ai mei, se scuză Allan Dulles.

– Treaba dumneavoastră, în orice caz, eu am nevoie, şi asta cît se poate de curînd, de aerodromuri potrivite şi de fîntîni, pentru ca băieţii mei să nu moară de sete, că doar n-or să bea toată ziua numai coca-cola. Rîse şi vorbi mai departe. Serios, Dulles, am nevoie urgent în Azerbaigean de aerodromuri şi fîntîni.

Allan Dulles se gîndi la Zahrov.

Aghiotantul aduse fotografiile aeriene ale centrului petrolifer caucazian.

– Cînd au fost făcute ? se informă generalul, privindu-l întrebător pe aghiotant.

– Dacă nu mă înşel, cu vreo trei sau patru ani în urmă.

Douglas zvîrli fotografiile, care se împrăştiară la picioarele aghiotantului.

– Să trimiţi vechiturile astea la muzeu, să nu mi le aduci mie ! Şi întreabă oamenii de la arhivă dacă sînt în toate minţile.

– Am înţeles.

– Am înţeles, am înţeles, îl îngînă Douglas. Bagă de

seamă, Haughs. Dacă pînă într-o săptămînă nu găsesc pe biroul meu cele mai noi fotografii, o pățești. Înțeles ? Nu rînji la mine. Am întrebat dacă ai înțeles, Haughs.

Aghiotantul își frămîntă nervos colțul tunicii :

– În condițiile de astăzi va fi deosebit de greu să se facă fotografii din avion deasupra teritoriului rusesc.

– Nu mă interesează, Haughs. Descurcă-te cum știi. Prinde-ți niște aripi și plutește ca un îngeraș peste graniță, trimite un balon sau fă ce te taie capul, mi-e perfect indiferent. Mie îmi trebuie fotografii noi, fotografii bune, fotografii clare, și atîta tot.

– De îndată ce pătrund în zona radar a rușilor, avioanele noastre sînt urmărite, silite să aterizeze sau doborîte. N-ar fi pentru prima oară.

– Ai auzit, Haughs ? Ți-am spus că nu mă interesează. Dacă ți-a slăbit memoria, îmi pare foarte rău de dumneata.

– Uitați complicațiile diplomatice inerente într-o astfel de acțiune.

– N-am uitat nimic ! tună Douglas. Bagă de seamă, Haughs, n-am uitat absolut nimic. Mofturile astea diplomatice sînt de competența Casei Albe, nu a mea. Să-ți intre bine în cap. Acuma du-te, și să nu vii fără fotografii.

Aghiotantul salută necăjit.

„Bătrînul a căpiat de tot", își spuse el, îndreptîndu-se spre ușă.

– Așa se procedează, dragă Dulles, și-așa trebuie să procedați și dumneavoastră. Fără scrupule în privința pierderilor.

Allan Dulles își umplu liniștit pipa și spuse :

– Veți primi și aerodromurile, și fîntînile, e drept, nici azi, nici mîine. Azerbaigeanul e pentru noi tabu, atîta timp cît ființează acolo o administrație democratică. După cum știți, probabil, generalul nostru Schwartzkopf, în colaborare cu prietenul lui, Razmara, șeful Marelui Stat-Major iranian, se ocupă intens cu revizuirea hărții regiunii de nord a Iranului.

– Un om de ispravă. Îl cunosc mai demult.

Allan Dulles dădu afirmativ din cap, în timp ce urmărea cu privirea pe harta lumii săgeţile colorate, ale căror vîrfuri se îndreptau înspre Uniunea Sovietică.

Se simţea mîndru gîndindu-se că multe din aceste săgeţi n-ar fi apărut niciodată pe hartă dacă n-ar fi existat fratele său, John Foster Dulles, şi el. America ar trebui să le fie recunoscătoare.

15

Pe Fifth Avenue, Mary opri un taxi, se urcă şi-i spuse şoferului s-o ia înspre Wall Street. Acţiona mecanic, ca sub hipnoză. Gîndul la întîlnirea cu Stone, pe care o acceptase în cele din urmă, fără ştirea lui James, acţiona asupra ei ca un narcotic, paralizîndu-i mintea şi trupul.

Pe Broadway, calea largă şi strălucitoare, cum îi spune poporul acestei străzi, cea mai lungă din New York, şoferul trebui să micşoreze de multe ori viteza, aşa că nu înaintau mai repede decît pietonii de pe trotuar. Automobilele se înşirau unul după altul într-un lanţ nesfîrşit, neîntrerupt.

Mary stătea în cumpănă : să-i spună mai bine şoferului o altă adresă, sau să se întoarcă pur şi simplu acasă ? Propunerea lui James să se ascundă i se păru, după o oarecare reflectare, cea mai cuminte soluţie.

Neliniştită, frămînta într-una mînerul poşetei. Şoferul observă prin oglindă acest joc, dar nu-şi bătu capul prea mult. Mary nu era prima femeie care se urca în maşina lui tremurînd de emoţie sau de frică. La New York nu erau puţini oamenii care se temeau de cîte ceva.

Prin parbriz se zări *Trinity Church.*

Apariţia bisericii îi stîrni un zîmbet.

„Ce blasfemie !", se gîndi ea.

Wall Street.

Ascensorul o duse la Biroul pentru Orientul Mijlociu al lui *Standard Oil Company,* situat la etajul nouă.

Avea impresia că se îndreaptă spre propria-i execuție. Niciodată nu i se păruse culoarul atît de lung. Nu se mai sfîrșea. Încă o ușă și încă una, o ușă asemenea celeilalte, ca la închisoare.

– Arătați bine, o întîmpină Stone.

Ea nu vedea nimic, nici biroul, nici fereastra, nici zgîrie-norii de peste drum.

Își strînse poșeta în poală.

Avea halucinații ? Stone crescuse deodată din fotoliul lui, brațele și picioarele erau mai mari decît trunchiurile unor copaci, capul părea o bilă uriașă ; făptura lui imensă umplea încăperea.

– Aș fi renunțat cu plăcere la această convorbire, începu el. Ce să fac ? Nu sînt decît un salariat al lui Standard și trebuie să îndeplinesc ordinele, ca toți salariații.

Așa trebuia să-i vorbească, cu omenie.

Își încleștа mîinile de brațele fotoliului, căutînd parcă un sprijin.

Mary constată că Stone nu era mai puțin emoționat decît ea, și-și recăpătă fulgerător încrederea în sine. Se liniștise. Ca întotdeauna în clipe de primejdie, deveni stăpînă pe situație. Stone se micșora, revenind la mărimea lui naturală. Ferestrele, fațada și biroul intrară în cîmpul ei vizual.

„Cu omenie !" își spuse Stone, blestemîndu-l pe Filther, care, cu trei etaje mai jos, stătea în fața difuzorului și asculta tot ce vorbeau ei. Fiecare îl pîndea și-l spiona pe celălalt. Fiecare avea la spate o umbră invizibilă care-l urmărea pas cu pas, zi de zi, ceas de ceas. Un cuvînt greșit, o vorbă nesăbuită puteau să declanșeze o avalanșă de represalii.

Cu toate că era una din personalitățile cele mai influente ale lui Standard, Stone nu îndrăznea să contravină indicațiilor lui Filther și să întrerupă microfonul.

„Sîntem cu toții prizonieri", își spuse el.

– Vă socoteam pe dumneata şi pe Filther oameni de onoare.

Mary aşteptă încordată răspunsul.

– Şi ?

– M-ai dezamăgit, Stone. Mi se pare că ai vorbit despre executarea unor ordine. Ordinul de a mi se răpi libertatea vine de la Filther ?

În loc de răspuns, Stone făcu semn cu capul înspre microfon. Îi păru însă imediat rău, căci Mary înregistrase mişcarea.

– Este sau nu Filther un gangster ?

– Te rog, Mary.

– De ce te supără asta, *mister* Stone ? Şi zîmbind viclean, fără să-şi desprindă privirile de la el, ca o îmblînzitoare de fiare, se îndreptă spre birou, se aplecă spre microfon şi-l întrerupse, spunînd : Nu-i necesar să ascultaţi, *mister* Filther ! Apoi se adresă lui Stone : Te rog să laşi aşa, altfel mă văd nevoită să consider convorbirea noastră sfîrşită. Se aşeză picior peste picior, aranjîndu-şi fusta. Şi acum, să vorbim deschis.

Scotoci în poşetă ca să-şi scoată portţigaretul şi dădu iar de revolver.

Puţin contrariat, Stone începu să-i explice sensul şi scopul „Acţiunii Moscheea", fără să uite să stăruie asupra importanţei acestei acţiuni pentru eliberarea patriei ei ruse.

– În lumea asta, continuă el, există numai două tabere: cea rusă şi a noastră. Trebuie să te hotărăşti pentru una din două.

– Şi dacă nu vreau să mă hotărăsc, dacă nu vreau nimic altceva decît libertatea mea personală ?

Lui Stone îi răsunau în urechi cuvintele lui Filther : „Nu vă daţi seama că oameni ca Doman n-au de ales ? Ori cu noi, ori împotriva noastră. Dacă are de gînd să lucreze împotriva noastră..."

– N-ai proceda inteligent.

În clipa aceea intră Betty cu un plic.

Stone îl deschise şi scoase scrisoarea. Se uită la mîinile

lui păroase şi îşi aminti că ar fi timpul să se ducă la o cosmeticiană ca să i le depileze.

Dintr-o privire îşi dădu seama că scrisoarea era de la CIA şi o semna un colaborator al lui Allan Dulles, şeful lui CIA. În colţul din stînga sus, o ştampilă imprimată de-a curmezişul indica „Strict secret".

CIA îl înştiinţa că Pentagonul, generalul Douglas, ar avea nevoie foarte urgent de nişte fotografii aeriene bune ale centrului petrolifer din Caucaz. Deoarece în clipa de faţă nu puteau fi însărcinate cu această misiune delicată avioane militare, ar fi necesar să se dea acestei acţiuni un caracter strict privat, excluzînd în felul acesta, de la bun început, complicaţiile diplomatice. După informaţiile pe care le deţinea CIA, Stone dispunea de o colaboratoare pe nume Doman, care din punct de vedere al priceperii ei în materie de aviaţie ar fi cea mai potrivită pentru această misiune. Urmau amănunte, ca de pildă sugestia de a declara avionul drept avion particular, indicaţii pentru cazul în care Doman ar fi silită să aterizeze pe teritoriul rusesc, date tehnice cu privire la aparatul de fotografiat special care trebuia să fie montat în avion în aşa fel încît să poată fi desprins în caz de nevoie.

Stone puse scrisoarea jos şi rămase pe gînduri.

E drept, vestea nu-i sosise pe nepusă masă, căci cunoştea povestea cu fotografiile aeriene de la Baku-Batum şi fusese informat că CIA intenţionează să i se adreseze lui, totuşi scrisoarea nimerise cum nu se poate mai bine, la momentul oportun.

Mary, travestită într-un pilot englez mînat de *spleen* [1], care şi-a pierdut orientarea şi a pătruns din greşeală pe teritoriul rus, dintr-o pură întîmplare, ar fi ceva foarte verosimil.

– Noutăţi interesante ? întrebă ea.

– Foarte interesante.

Se cufundă iar în lectura scrisorii. CIA propunea încă o acţiune : un atentat fictiv împotriva senatorului Crow.

[1] Nostalgie, plictis (engl.) (n. r.).

Stone știa despre ce e vorba. În ultima vreme senatorul Crow se făcuse cunoscut și se bucura de multă popularitate și simpatie printre americani.

Acțiunea, comunica CIA, trebuia să furnizeze material propagandistic care să-i prilejuiască lui Doman un șoc antirus, de mare importanță din punct de vedere psihologic pentru îndeplinirea misiunii ei. Urmau iarăși detalii. Ziua și ora atentatului. Locul. Cum se va desfășura. Înzestrarea pretinșilor atentatori cu documente personale rusești și cu un material de spionaj compromițător, ca microfilme, coduri secrete etc. Bineînțeles, atentatorii aveau să fie instruiți să nu nimerească ținta, sau, poate, ar fi bine să folosească gloanțe oarbe ; pe de altă parte însă, oamenii lui CIA, care trebuiau să păzească pe Doman, pe senator și pe însoțitorii săi, ar avea sarcina să-i facă inofensivi pe agenții ruși, cu cîteva focuri bine țintite.

Stone împături grijuliu scrisoarea, care trebuia arsă imediat după ce era citită.

Mary îl privea și observa cum se schimba la față pe măsură ce citea. Plicul pe care-l adusese secretara conținea pesemne un document foarte însemnat. Stone luă bricheta, o aprinse și ținu scrisoarea deasupra flăcăruii. O șuviță subțire de foc mistui hîrtia bucățică cu bucățică. Stone întoarse foaia pe o parte și pe alta, pînă se carbonizâ în întregime, și o aruncă în coșul de hîrtii.

Apoi scoase batista și își șterse degetele mînjite de scrum.

– Pentagonul are nevoie de fotografii aeriene din Baku și Batum.

– Și ce legătură are asta cu mine ?

Stone își căuta desperat cuvintele.

– Și ce legătură are asta cu tine ! repetă el. Ce-ai spune dacă ai fi rugată *tu* să faci fotografiile, poate cu un avion particular ?

– Aș spune să bei o cafea tare ca să-ți vii în fire.

– Lasă gluma, Mary, CIA te-a propus pe tine pentru această misiune. E o cinste.

– Fără vorbărie !

– Ai pentru prima oară posibilitatea să participi activ, personal, la marea luptă cu Rusia. Nu uita !

Își pironi ochii asupra ei, de parcă ar fi vrut s-o hipnotizeze.

Dacă aprecierea lui era justă, atunci ar fi trebuit să fie de acord.

Pe fața ei nu se clintea nici un mușchi.

Tăcută, luă o țigară și o aprinse.

Stone auzea limpede tictacul ceasului său de mînă.

Liniștea și tăcerea erau insuportabile. Se ridică de pe scaun și se plimbă încolo și încoace prin cameră.

– Cînd trebuie luate fotografiile ? întrebă ea fără să-l privească.

Stone se opri și răspunse :

– Peste cîteva săptămîni probabil. Nu știu încă. În orice caz, de acțiunea aceasta depind foarte multe lucruri.

– Bine. Le fac.

– Vei primi un pașaport englez. În caz că vei fi silită să aterizezi... Amănuntele le vom discuta mai tîrziu. CIA îți va da informații precise. Îl scotea din sărite zgîrcenia cu care-și drămuia Mary cuvintele și se bucură că pleacă. Înainte de a încheia convorbirea, spuse : Te rog, nici un cuvînt lui Farlay, el e în stare de cine știe ce faptă nechibzuită, pe care ați plăti-o amîndoi.

Mary se opri uluită.

16

Colonelul Lake de la *Intelligence Service* stătea de vreo cincispreze minute pe patul lui de campanie și se frămînta dacă să-l cheme la telefon pe directorul general Whigest și să-i spună că trebuie să-i vorbească neapărat încă în noaptea aceea, sau să nu-l cheme. Știa că lui Whigest nu-i place să fie trezit din somn în puterea nopții, fiindcă nu mai putea să adoarmă apoi. Poate că îl informase între timp Londra despre ultimele evenimente. Dar dacă nu aflase încă nimic ? El, colonelul Lake, fusese în-

sărcinat de către *India Office* [1] să apere *Anglo-Iranian Oil Company* de influenţe străine şi să-i atragă atenţia directorului general ori de cîte ori ameninţă vreo primejdie, pentru ca împreună cu el şi cu serviciul de siguranţă al societăţii să ia măsurile de rigoare.

Îşi goli pipa, o umplu din nou şi zvîrli rotocoale de fum spre roiul de muşte care dănţuiau în jurul lămpii de masă. Norul de fum împrăştie pentru o clipă musculiţele, care se strînseră însă repede iar, zbenguindu-se mai aprig, bîzîind mai tare. Un zumzet plicticos, neîntrerupt umplea încăperea.

Lake ridică receptorul, stătu cîtva timp cu el în mînă şi-l puse apoi la loc.

Nu se recunoştea. El, omul hotărîrilor-fulger, şovăia, chibzuia, stătea în cumpănă, ca un negustor precaut, în vreme ce adversarul înainta vertiginos, aşezînd tunuri lîngă tunuri.

Ştirile proaste se ţineau lanţ, în fiecare ceas primea veşti, una mai sinistră ca alta. Şi el se temea să-l deştepte pe Whigest.

Tulburat, pufăi din luleaua lui scurtă şi se duse spre fereastră ca să asculte cîntecul privighetorilor.

17

Vila din Abadan a lui Henry Whigest era aşezată în nordul oraşului, la cîţiva kilometri de rafinărie, aproape de rîu. Clădirea albă, cu acoperiş plan, împrejmuită de un zid tot alb, de înălţimea unui om, se ridica în mijlocul unui parc plin de flori şi de palmieri umbroşi. Acolo era mai răcoare decît jos, în oraşul petrolifer, iar aerul nu era îmbîcsit de miros de petrol, ca în Kaghar Abad, cartierul muncitoresc din Abadan, construit din carton şi bidoane de benzină.

[1] Departament al guvernului englez care, pînă în 1947, cînd India şi-a cucerit independenţa, se ocupa cu problemele referitoare la această ţară (n. r.).

Whigest stătea de cîteva ceasuri în pat şi nu putea să adoarmă. Se muncea să scape de toate gîndurile care-l chinuiau. Voia să se convingă că e ostenit, foarte ostenit, nespus de ostenit, că o oboseală grea ca plumbul îl toropeşte tot mai mult. În zadar, nu izbutea.

Ar fi putut să ia un somnifer. În dulăpiorul cu medicamente erau. Dar chiar cînd îl încercau cele mai puternice dureri, nu prea folosea leacuri. Şi tot atît de rar întrebuinţa şi somniferele. Nici de data aceasta nu luă nici o doctorie. Numai cînd îl scuturau frigurile de malarie, înghiţea chinină. Nu avea încredere în medicamente. Terapia lui : golf, călărie, înot. Diagnosticul insomniei : surmenaj, boală de *manager. Anglo-Iranian Oil Company,* acest trust uriaş, cu zeci de mii de muncitori îndărătnici, îi zdruncina nervii. Veşnicele intrigi, pe care era nevoit să le urzească ca să lărgească şi să întărească poziţiile Angliei în Iran, îl istoveau. Trusturile americane îşi extindeau influenţa, devenind din ce în ce mai primejdioase. Anglia nu mai deţinea în Orient locul de frunte dinainte şi după primul război mondial. Trebuia să-i cedeze partenerului din cealaltă emisferă poziţie după poziţie.

Nemulţumirile crescînde ale muncitorilor, care cereau din ce în ce mai răspicat naţionalizarea societăţii petrolifere *Anglo-Iranian Oil Company,* demonstraţiile şi grevele, nu numai pe teritoriul companiei, ci şi la Teheran şi la Ispahan, unde declaraseră grevă douăzeci de mii de muncitori, toate la un loc îi măcinau nervii. Odioasa administraţie democratică a Azerbaigeanului înnebunise lumea. Dacă n-o să dispară foarte repede, n-o să-i mai poată stăpîni pe muncitori, vor ridica pretenţii din ce în ce mai îndrăzneţe. Whigest nu se speria peste măsură, totuşi trebuia să se pună în gardă. Nu lipsea decît ca toţi iranienii să cadă la învoială între ei, şi s-a zis cu petrolul englez. O să facă el în aşa fel, ca neînţelegerile să stăruie, ca iranienii să nu se unească niciodată. În această privinţă avea o experienţă de decenii : se pricepea de minune să dezbine, să aţîţe, să strîngă şurubul. Dacă nu ajută, atunci intră în arenă poliţia şi armata, ca la Aghadjari. La Basra,

în fața Abadanului se postaseră englezi unul și unul, cu arma la picior. Mitralierele vorbesc o limbă internațional cunoscută, convingătoare, bine știută de coloniile engleze și de țările controlate de Anglia. În primul rînd trebuiau să dispară din guvern miniștrii Tudehului, deoarece ei dovedeau că acest partid nu e în stare numai să lanseze lozinci și să atițe masele. De cînd preluaseră portofoliile culturii, economiei și sănătății, în aceste ministere sufla un vînt nou, care ar fi putut să aducă foarte ușor furtună. Whigest își propuse să vorbească serios cu colonelul Lake, cu ambasadorul Waltoon, cu *Foreign Office* și *India Office*. Miniștrii Tudehului trebuiau să părăsească scena politică a Iranului, și încă grabnic, altfel vor fi în stare să transforme întreg Iranul într-o republică populară de tip bolșevic.

Se ridică și se uită afară pe fereastra deschisă. Evantaiele în filigran ale palmierilor se înălțau, unduind alene spre bolta spuzită de scînteierile stelelor. Păsările ciripeau. Dinspre rîu se deslușea un zvon de glasuri ce-i aminteau de mult iubita lui fiică, Marion, pe care n-o văzuse de luni de zile. Din ultima ei scrisoare cam dezlînată, expediată din New York, se vedea că e plină de gînduri tulburi, sceptice. Părea că Marion moștenise înclinarea spre melancolie și sensibilitatea exagerată a răposatei ei mame.

Whigest aruncă deoparte plapuma, se sculă din pat, își trase pantalonii pijamalei, care lunecau mereu în jos, și se duse la fereastră. Rămase cîteva clipe așa, ascultînd glasurile nopții și inspirînd aerul răcoros și plăcut, cînd, deodată, telefonul sună strident, neobișnuit de strident parcă.

Supărat că i se tulbură liniștea, ridică brusc receptorul și răspunse.

Cuvintele lui nu trădau nici cel mai mic semn de supărare.

– Iertați-mă că vă deranjez în toiul nopții, răsună vocea lui Lake, trebuie să vă vorbesc imediat, într-o chestiune foarte urgentă.

– La ora asta ?

– Trebuie neapărat, *sir*.

– Nu poți să-mi spui prin telefon ?

– Îmi pare rău, *sir*, dar nu se poate.

Whigest își muşcă buza de jos.

– În cît timp ești la mine, Lake ?

– Aproximativ în zece minute.

– Bine, te aştept.

Puse receptorul jos, zăbovind cîteva clipe cu mîna pe el, apoi învîrti comutatorul şi aprinse lumina.

Făcu un duş, se îmbrăcă impecabil şi-l primi pe Lake în camera lui de lucru. Avea o înfăţişare proaspătă, nimeni n-ar fi zis că nu închisese ochii toată noaptea.

– Vă rog să mă iertaţi, *sir*, dar...

– Bine, Lake, lasă.

Privi atent la faţa prelungă, smolită a colonelului. Lake voia să se exprime în cuvinte cît mai potrivite. Se scotocea prin buzunare, căutîndu-şi pipa. După ce o găsi, n-o umplu, ci se jucă cu ea, lovind-o în palmă.

– Ei, ce s-a întîmplat ?

Whigest îşi pironi asupra lui ochii săi cenuşii.

– Mi s-a comunicat că şahul are de gînd să anuleze contractul cu *Anglo-Iranian, sir*.

– Cum motivează ? întrebă Whigest liniştit.

– Se pare că i se plăteşte prea puţin şi sporadic. Dar ceea ce-l supără cel mai mult este că nu i se îngăduie să-şi bage nasul în conturi. Se simte înşelat.

Whigest încuviinţă uşor din cap şi întrebă :

– De unde deţii aceste informaţii ?

Îşi îndreptă un firicel de praf de pe mînecă cu degetele lui îngrijite şi îşi netezi obrazul, de parcă ar fi vrut să încerce dacă e bine ras.

– Şahul a vorbit despre această problemă cu preşedintele Consiliului de Miniştri Ghavam şi se spune că acesta a dat a înţelege că în cazul unei eventuale complicaţii se pot bizui pe ajutor american.

– După cîte ştiu, americanii nu-l prea au la stomac pe Ghavam.

Lake îşi umplu pipa cu un tutun galben.

Whigest nu mai voia să audă de Ghavam. În ultima vreme, numele lui fusese întotdeauna pomenit în legătură cu evenimente neplăcute pentru *Anglo-Iranian*. Acest personaj le scăpa printre degete. Anglia nu-l mai putea agrea. Şi cît timp o să mai stea Londra cu braţele încrucişate ?

– Mai ai şi alte noutăţi ?

Lake se lăsă pe spate, rezemîndu-se de fotoliu.

– Din păcate, *sir*. Colonelul trase din pipă şi slobozi fumul pieziş.

– Oamenii noştri de încredere din Amman, Damasc şi Beirut ne-au comunicat că americanii desfăşoară în ţările respective o vie activitate. Toţi raportează că acolo mişună împuterniciţi speciali, agenţi ai lui Standard şi oameni ai lui CIA.

– Ai date precise în legătură cu asta ?

Lake răspunse că nu.

– Foarte rău, îl dojeni Whigest. Londra te-a însărcinat să aperi aici interesele companiei. După cum ştii, avem interese de apărat şi în Palestina, şi în Transiordania, şi în Siria ca şi în Irak. Prin urmare, e de datoria dumitale să fii perfect la curent chiar cu cele mai neînsemnate mişcări ale pionilor adversarului în aceste regiuni. Că americanii desfăşoară o activitate vie în Damasc este neimportant. De astfel de ştiri neprecise compania n-are nevoie.

Îşi vîrî degetul mare sub vestă, se ridică şi se plimbă prin încăpere cu paşi liniştiţi şi rari.

Lake trebuia să recunoască : Whigest avea dreptate. Într-adevăr, informaţiile lui erau mai mult decît sărăcăcioase. Dacă directorul general raportează la Londra, nu-i rămine decît să-şi dea demisia. Să-i spună că, după impresia lui, atît printre colaboratorii săi, cît şi la ambasadă se află trădători ? Un colonel de la *Intelligence Service* nu trebuie să aibă impresia, ci să ştie.

Whigest deschise încet fereastra şi se uită afară.

– Vine furtuna, spuse el.

Se aşeză, îşi puse mîinile pe genunchi şi cercetă cu luare-aminte desenul de pe covor.

Whigest făcea legătura între ştirile aduse de Lake şi cele primite în ultimele zile de la Londra. După socotelile lui, era neîndoielnic că americanii pregăteau construirea unei noi conducte. Acest plan trebuia împiedicat, zădărnicit.

Ceea ce prevestise Whigest se adeveri. Se dezlănţui într-adevăr o furtună. Vijelia vuia împrejurul casei, scutura jaluzelele, izbea în geamuri.

Acum înţelegea de ce nu-l prinsese somnul. Se schimba vremea. Întotdeauna suferea din pricina asta.

Se uită pieziş spre Lake şi-l văzu că stă pe gînduri. Îi părea rău de el. N-avea o misiune prea uşoară, ca de altfel toţi cei care lucrau în Iran. Se găseau pe un teren din care putea să izbucnească în orice clipă un vulcan.

– Îţi fac o propunere, Lake. Ambasadorul nostru, *sir* Edward Waltoon, face o călătorie de studii despre care trebuie să raporteze la *Foreign Office* şi s-a oprit pentru cîteva zile în Husistan. În clipa de faţă se află la Abadan. Nu văd de ce numai noi să nu dormim în noaptea asta ; să-i telefonăm, să-l sculăm din pat şi să-l rugăm să vină aici ca să stea de vorbă cu noi.

– Şi la ce-o să ne folosească asta, *sir* ?

Whigest îşi răsuci îngîndurat inelul cu sigiliu.

– În 1924 : am vrut să desprindem sud-vestul Iranului de patria-mumă şi să includem în sfera noastră de influenţă un Husistan autonom sub controlul nostru. Dacă am fi reuşit atunci, compania n-ar mai avea de ce să se teamă astăzi. Îl invit aici pe Waltoon, cu care sînt prieten de mulţi ani, ca să-l determinăm să stăruie la Downing Street [1] pentru reluarea şi realizarea acestui proiect. E ultima noastră şansă, Lake. Iar dumneata te vei îngriji să găseşti şeici arabi şi bahtiari care să aibă nevoie, să dorească, indiferent din ce motive, un Husistan autonom. Să-l ai în vedere în primul rînd pe colonelul Mirgolas. Bineînţeles că nu trebuie să discuţi nimic cu Waltoon. Sînt de părere că n-ar fi rău să pregătim terenul chiar

[1] Aci se află locuinţa prim-ministrului britanic (n. r.).

înainte de a primi asentimentul Londrei. În definitiv, nu acționăm în interesul nostru, ci în interesul Angliei.

Lake nu se îndoia de sinceritatea cuvintelor lui Whigest, ci de posibilitatea de realizare a acestui plan. Timpul nu sta pe loc. „Ceea ce n-a fost posibil în 1924 e cu atît mai puțin posibil astăzi."

Privirile îi alunecară pe peretele din fața biroului, pe care atîrna un portret în ulei al lui Marion, fiica directorului general.

Lake o îndrăgise mult, îi plăceau ochii ei mari, visători, gura expresivă, ușor melancolică, gîtul mlădios, acoperit din păcate, pe tablou, de bucle. Buzele i se strîngeau parcă zeflemitor, vrînd să spună : „N-ai chef de-o plimbare călare, urîciosule ?" O fată răsfățată, dar un bun camarad pe care te puteai bizui. Ce știa ea despre viață, despre lacrimile care stropiseră banii ei de buzunar, despre sudoarea și sîngele din care fuseseră storși prin procedee ultrarafinate ? Marion putea la fel de bine să-și arunce banii unor copii iranieni flămînzi sau să-i bea cu cîțiva prieteni într-un bar rău famat. Se urca în mașină și-i dădea drumul. Se zvîrlea în șa și-o pornea în galop. Plutea pe parchetul de dans în brațele admiratorilor ei, la Londra, Paris, Teheran sau Zürich și-și bătea joc de ei.

Whigest, care urmărea înveselit privirile lui Lake, îi spuse :

– Peste scurt timp o s-o revezi pe Marion. În scrisorile ei întreabă adesea de dumneata.

Lake se înclină.

În ciuda celor patruzeci și opt de ani ai săi, se înroși. Îi venea să-și tragă palme.

Cei doi bărbați începură să discute aprins despre valoarea și importanța picturii miniaturale persane, cînd în fața casei se opri mașina ambasadorului. Whigest era vădit supărat că fusese întrerupt, căci miniaturistica persană, străvechea artă persană în general, era marea lui pasiune. Vila lui din Abadan, ca și *bungalow*-urile din Teheran și Simran, localitatea de vilegiatură a șahului, a bogătașilor din Teheran și a ambasadorilor erau pline

cu originale și copii din Persepolis, Susa [1], cu vase, covoare de rugăciune și gobelinuri, cărora le consacra fiecare clipă liberă. Păcat că avea puțin timp și că nu se putea ocupa mai intens de toate acestea, că nu putea să-și orînduiască cum se cuvine bogatele lui colecții !

Ori de cîte ori îl întîlnea pe ambasador, Lake avea aceeași impresie : i se părea că e făcut din lemn. Mișcările lui Waltoon îi aminteau de mișcările unei marionete, iar vocea lui, de hîrîitul unei pîrîitori de bîlci. Îi venea să-l ciupească de braț, ca să se convingă dacă e ca toți oamenii, un om din carne și oase.

Waltoon se așează încrucișîndu-și picioarele întinse.

Whigest începu :

– Colonelul Lake ne-a adus știri proaste, *sir* Edward Waltoon. Americanii au de gînd să construiască o conductă de-a curmezișul deșertului Arabiei Saudite, pînă în Liban.

Îi făcu lui Lake un semn din ochi, dîndu-i a înțelege să tacă.

– Pentru atîta lucru m-ați scos din pat ? fornăi Waltoon plictisit.

– Trebuie să vă grăbiți, *sir* Edward, să vindeți acțiunile lui *Anglo-Iranian*. În cîteva săptămîni ar putea să devină niște hîrtii fără nici o valoare.

Pe fața tăbăcită a ambasadorului nu tresări nici un mușchi, numai mîinile-i veștede se încleștară, imperceptibil, de brațele fotoliului.

– Noua conductă nu va distruge compania *Anglo-Iranian*.

– Coloanele de constructori vor fi urmate de trupe americane, dragul meu *sir* Edward, de baze militare, cazemate. Trupele vor schimba aspectul guvernelor din aceste țări. Vor căpăta un colorit american, iar înrîurirea noastră va dispărea pentru totdeauna. Rolurile s-au schimbat : pe vremuri făceam noi astfel de lucruri, acum le fac ame-

[1] Aceste orașe au fost rînd pe rînd capitalele vechiului imperiu persan (n. r.).

ricanii. Mai întîi ne încercuiesc, şi apoi, curînd, ne vor smulge Husistanul, inima de petrol a trupului englez.

Lake, care se bucurase la început că Whigest exagerează, ca să-l sperie pe ambasador, îşi dădu repede seama că Whigest nu glumea, cum crezuse el, ci că spunea adevărul crud. Aşa stăteau lucrurile, şi nu altfel. Îl încîntau vigoarea şi supleţea cu care îşi expunea Whigest părerile.

– Cu alte cuvinte, întrebă Waltoon, vreţi să spuneţi că putem să ne facem bagajele ?

– Lake ne-a adus încă o ştire, nu mai puţin tristă. Şahul Pehlevi [1] are intenţia să anuleze contractul pe care l-a revizuit tatăl său, Reza-şah, în 1933.

– Două lovituri de pumnal foarte primejdioase...

– ...Pe care trebuie să le parăm, completă Whigest, şi pentru care avem nevoie de preţiosul dumneavoastră sprijin, *sir* Edward Waltoon.

– Voi face tot ce-mi stă în putere.

– Încercaţi să-i pisaţi pe cei din Downing Street (folosesc acest cuvînt pentru că mi se pare cel mai potrivit), încercaţi să-i pisaţi, arătîndu-le că mai avem o ultimă şansă să punem Husistanul pe propriile-i picioare. Vă amintiţi, desigur, de străduinţele noastre din 1924. Folosiţi-vă de toată influenţa dumneavoastră. Zugrăviţi situaţia în cele mai negre culori. Vă voi sprijini prin preşedintele lui *Anglo-Iranian.* Londra trebuie, în sfîrşit, să se trezească din letargie.

Sună după servitor.

În timp ce Whigest şi Waltoon examinau îndeaproape problema Husistanului, cîntărind puterea Tudehului şi a sindicatelor, piedicile cele mai importante, după ei, discutînd la rece, obiectiv, argumentele pro şi contra în legătură cu acest proiect, colonelul Lake îşi trecu în revistă colaboratorii cei mai apropiaţi, ca să descopere cine-i zădărniceşte munca. Îşi amintea de privirile, de mimica lor, le

[1] Mohammed Reza Pehlevi, fiul lui Reza-şah Pehlevi, şah al Persiei din 1941 (n. r.).

revizuia obîrșia, obiceiurile, dar nu ajungea la nici un rezultat.

Privea pe fereastră, prost dispus.

În geamuri se oglindeau siluetele celor trei bărbați. În spatele acestor imagini deformate se afla noaptea, noaptea iraniană. O noapte străină, într-o țară străină.

Lake o simțea pentru prima oară atît de intens.

Noapte străină. Țară străină. Cer străin. Copaci străini.

Nu cumva se pitulau năluci pe după ferestre ? Nu se holbau cu ochi de foc în încăpere ? Nu amenințau, furioase, cu pumnii ?

Fără voia lui, Lake își pipăi buzunarul de la spate, în care-și ținea revolverul.

Arma era la locul ei. Îi simțea limpede contururile.

Să scoată pistolul și să tragă ?

Gînduri de om smintit !

– Vreți să plecați în concediu ? îl întrebă Waltoon pe directorul general.

Whigest ori nu auzise întrebarea, ori nu voia s-o audă, în orice caz nu răspunse, ci vorbi mai departe, propunînd să se gîtuie deocamdată producția lui *Anglo-Iranian.* Asta, cu scopul ca să le mai treacă puțin americanilor pofta de petrol și să-i țină la distanță.

– Închipuiți-vă, continuă el, că noi forăm, dar nu mai dăm de loc de petrol, iar rafinăriile noastre sînt nevoite să-și reducă la jumătate capacitatea de producție. După cîteva luni ziarele vor anunța că, din cercuri bine informate, se vorbește despre părăsirea Iranului de către englezi, deoarece exploatarea cîmpurilor petrolifere a devenit nerentabilă. Nu credeți și dumneavoastră, *sir* Edward, că șahul ar fi foarte bucuros să rămînem totuși ?

Lake trebuia să se silească să urmărească expunerea lui Whigest. Ce spusese ?

Ah, ce-l interesa pe el afacerea asta cu petrol, rafinăriile, terenurile petrolifere ? Pentru ce-și storcea creierii ? Slujba ? Datoria față de patrie ! Nu putea să sufere cuvintele mari. Autoconservare ?

Îl auzi pe Waltoon întrebînd :

– Sînteţi convins că Londra va accepta planul dumneavoastră ? Mie personal îmi place foarte mult. Sînt încredinţat că e bun. Cu acest plan veţi ajunge la scopul dorit, dar ce vor spune acţionarii, consiliul de administraţie, preşedintele ? Veţi întîmpina rezistenţă.

Whigest se înnegură.

În calea lui mai stătea o stavilă mult mai mare, cartelul internaţional al petrolului, de care ţin nu numai societăţile petrolifere *Anglo-Iranian Oil Company* şi *Royal Dutch Shell*, dar şi uriaşele trusturi petrolifere din Statele Unite. Dacă lua hotărîrea să se strîngă ventilele, era obligat să facă plauzibilă faţă de cartel această gîtuire de producţie, fără să dea cărţile pe faţă. Cartelul prevăzuse în luna iulie o consfătuire la Geneva. Pînă atunci, însă, trebuia găsit un motiv care să nu poată fi combătut. Socotea că n-ar fi indicat să iasă din cartel, căci în aceeaşi clipă preţul de vînzare al petrolului, reglementat şi ridicat în mod artificial de către cartel, pentru a obţine un profit maxim, ar coborî imediat, ceea ce ar influenţa simţitor valoarea acţiunilor.

În timp ce servitorul indian servea cafeaua în tăcere, cu mişcări line, Whigest bătea darabana cu degetele pe masă.

Pe faţa indianului nu se citea nimic din ce gîndea sau simţea. E drept că pe cei trei bărbaţi nu-i interesau gîndurile şi simţămintele lui. Un servitor are pentru ei tot atîta importanţă ca un dulap sau un scaun, ba valorează chiar mai puţin. Nimeni nu-l bagă în seamă.

Cu ceaşca în mînă, Lake îl întrebă pe Waltoon dacă la ambasadă treburile merg bine, sau dacă nu descoperise cumva în ultimul timp unele nereguli, întîrzieri în transmiterea ştirilor sau ceva asemănător.

– Vă rog să repetaţi. Mă întrebaţi dacă la ambasadă... De unde pînă unde îmi puneţi astfel de întrebări ?

Waltoon era de-a dreptul indignat.

Omul ăsta îşi vîră peste tot nasul, pînă şi de ambasadă se leagă. Nereguli. Asta e culmea !

Îl săgetă pe Whigest cu o privire care voia să spună : „Ce părere aveți ? Nu-i obrăznicie ?"

Trebuie să se plîngă de omul acesta. N-a aflat pînă acum că la ambasadă totul merge ca pe roate ? Nereguli ! Asta-i prea de tot ! Ce tip antipatic e acest Lake !

Waltoon voia tocmai să-l ia la rost pe colonel, să-i tragă un perdaf, ca să știe o dată pentru totdeauna pînă unde poate merge, cînd își aminti de o întîmplare care se petrecuse cu cîteva săptămîni în urmă la ambasadă.

Niște documente dispăruseră fără urmă, tocmai într-un moment în care trebuia să culeagă informații cu privire la unele probleme foarte importante. Își mai aminti și de alte „nereguli", despre care, bineînțeles, colonelul nu trebuia să afle nimic.

Cu cuvintele :

– Fiți pe pace, colonele, la Ambasada britanică totul e-n regulă, încercă să scape basma curată.

Lake înregistră răspunsul nepăsător, fără să-l contrazică, deși simțea că nu corespunde realității.

Făcea mari eforturi ca să rămînă politicos.

Se mîngîia cu gîndul că chestiunea nu era închisă. Își jură că acest vulpoi bătrîn o să mai audă de el.

Înainte de a se despărți, Lake se mai uită o dată pe furiș la portretul lui Marion. Se bucura că are s-o revadă, că o să intervină, în sfîrșit, o variație binevenită în viața aceasta monotonă de care se săturase pînă peste cap.

Deasupra insulei Abadan se iveau zorii unei noi dimineți.

Lake opri mașina într-un loc de unde se vedea bine rafinăria ; coborî și privi nenumăratele turle luminate de lămpi cu arc puternice și de reflectoare, rîndurile lungi de coșuri, de hale și cisterne, sclipind în argintiu, vălmășagul de țevi și conducte.

Rafinăria, acest gigant de oțel, îl fascina de fiecare dată. Pe neașteptate, îl cuprinse o teamă. Lake se îndoia de izbînda planului său, de a face să apară, ca prin minune, un Husistan autonom. Oricît de convingătoare i se

păruseră cuvintele lui Whigest, în faţa rafinăriei totul se topea, se prefăcea în scrum. Directorul general ţinuse oare seama de marea necunoscută, de muncitorii care acolo jos, printre turnurile de distilare, în aburi de sulf şi într-o zăpuşeală apăsătoare sporeau bogăţiile Angliei ?

Se aşeză la volan slab, singuratic şi coborî parbrizul. Ca să-şi mai limpezească gîndurile, voia să străbată cu maşina, la întîmplare, vreo cîţiva kilometri şi să se lase şfichiuit de vîntul înviorător.

Ar fi vrut să se depărteze cît mai mult de rafinărie ; privelişte ei îl înnebunea.

Lake apăsă cu piciorul pe pedala de acceleraţie.

18

Peste cîmpurile petrolifere de la Naphta Abad goneau fîşii de nori cenuşii, întunecînd cerul. Umbrele lor pluteau deasupra pămîntului fierbinte, înţesat de băltoace de petrol, lunecau deasupra turlelor de foraj, conductelor şi acoperişurilor de tablă ondulată, încinse, ale *camp* [1]-urilor.

Icnind şi înjurînd, cei doi muncitori petrolişti, Ahmed şi Hussein, cărau spre sondă o sapă de foraj nouă. Se opinteau din greu, iar muşchii le tremurau şi se încordaseră de parcă ar fi fost gata-gata să plesnească. Sforţarea le rumenise obrajii. Li se umflaseră vinele. Pe trupul lor se scurgeau şiroaie de sudoare sărată. Sub pielea întinsă ca un pergament unsuros, cafeniu se desenau, ascuţite, coastele.

Sleiţi de puteri, cei doi muncitori se aşezară pe o ladă de scule.

Ahmed se sprijinea cu coatele pe genunchi, cu capul îngropat în palmele-i crăpate, mînjite de petrol. Răsufla greu. Era foarte ostenit, numai gîndul că foarte curînd va urma alt schimb îl mai susţinea.

În întrebă pe Hussein, fără să ridice ochii :

[1] Aglomeraţie de locuinţe mizere, unde trăiesc muncitorii băştinaşi (n. r.).

– Cît mai avem ?

– Un ceas, răspunse celălalt gîfîind şi ştergîndu-şi cu dosul palmei sudoarea de pe frunte.

Ochii lui, altădată atît de strălucitori, păreau stinşi. Părul negru şi barba creaţă erau cenuşii, prăfuite, pline de nisip.

„Încă o oră", îşi spuse Ahmed.

Încă şaizeci de minute, şi se sfîrşeşte o zi de lucru de douăsprezece ore. Cum să înduri aşa ceva ? Douăsprezece ore într-o zăpuşeală care îţi usucă pînă şi oasele. Douăsprezece ore în duhoare de petrol. Douăsprezece ore într-un vuiet care-ţi distruge nervii – scrîşnetul burghiului şi bubuitul maşinilor. Douăsprezece ore înconjurat de schelele sondelor, ce se zguduie năprasnic. Douăsprezece ore de luptă înverşunată pe frontul petrolifer al lui *Anglo-Iranian Oil Company*, pentru ca să ţi se zvîrle la urmă patruzeci de *riali* [1] nenorociţi, dintre care o parte plătibilă în bonuri, valabile exclusiv la *store* [2]-urile companiei. Gustul cărnii îl uitaseră de mult. O bucată de brînză, o plăcintă, o ceaşcă cu ceai tulbure. Asta le era hrana. Cîteva ore de somn în barăcile înnăbuşitoare, asta le era odihna.

– Adevărat iad ! blestemă Ahmed.

Hussein lupta desperat cu somnul şi se uita cu teamă către superiori, căci era interzis să te odihneşti în orele de lucru. O astfel de abatere se pedepsea cu concedierea.

Ahmed îşi umplu pumnul stîng cu nisip, pe care-l ţîrîi apoi printre degete. Nu se scursese încă tot nisipul, cînd, dinspre sondă, se auzi un strigăt şi un horcăit scurt.

– Abbas ! răcni Hussein.

„A fost ucis ? L-o fi prins cablul şi l-a strivit pe troliu ? A murit, sau şi-a sfărîmat oasele ?" Toate aceste gînduri li se învălmăşeau în minte.

Schimbară o privire scurtă şi se repeziră, ca la un semn, spre sondă. Acolo îl văzură pe Abbas leşinat, cu fruntea

[1] Unitatea monetară din Iran (n. r.).

[2] Magazine (engl.) (n. r.).

însîngerată, cu buzele întredeschise. O țeavă de oțel îi strivise piciorul drept.

Hussein șopti :

– Abbas !

Abbas nu răspunse.

Maistrul sondor se agita înjurîndu-l pe rănit, care ar fi făcut, chipurile, o mișcare neîndemînatică și acum îi dădea de lucru.

Foc și pară de mînie, îl amenința cu pumnul împroșcîndu-l cu sudalme, mai blîndă dintre toate fiind cea prin care-l făcea fiu de tîrfă.

– Ține-ți clanța murdară ! strigă Hussein. Tot nu poți să dregi nimic.

– A murit ? întrebă Ahmed, privind neputincios spre Hussein.

– Murit ? repetă maistrul sondor, ironic. S-a zgîriat puțin la picior, ciinele. Un țărănoi nu crapă cu una, cu două. Ăștia știu să tragă, nu glumă.

– Hai, îi spuse Hussein lui Ahmed, să facem o targă și să-l ducem acasă la părinții lui.

Îl dădu pe maistrul sondor deoparte și se îndreptă spre gheretă.

Ahmed se luă după el.

Înjghebară la iuțeală o targă dintr-o pătură și două bețe.

– Să-l așezăm cu băgare de seamă. Cu un rănit trebuie să umbli cu mare atenție, șopti cu glas scăzut, ca să nu-l trezească pe Abbas.

Maistrul sondor deschise brusc ușa și strigă :

– N-aveți voie să plecați ! Nu se poate ! Ce, vreți să-i furați lui Allah o zi ? Uită-te la ei, puturoși ca *mollahii*, doar să plece mai devreme, asta știu ! V-ar conveni.

– Trebuie să-l oblojească cineva, spuse Hussein trăgîndu-și cămașa, nu vezi ?

Se stăpînea cu mare greutate să nu-l ia de gît pe maistrul sondor, pe „majur", cum îi spuneau muncitorii petroliști. De multă vreme îl ura pe acest om, un iranian ca și Ahmed și Abbas, dar care îi turna inginerului englez pe cei ce cîrteau împotriva salariului prea mic, se răzvrăteau

împotriva societății engleze, se odihneau în orele de lucru sau săvîrșeau o cît de neînsemnată abatere.

Cînd ridicară targa, Hussein înălță ochii spre cerul galben ca sulful, peste care se așternea încet-încet un linţoliu întunecat.

– Eu răspund de tot ce se întîmplă, tună în urma lor „majurul".

Tropăiră prin fața schelelor, intrară în băltoacele de petrol, săriră peste pietre și peste nisipul fierbinte. Păşeau cu grijă, să nu-l zguduie pe tovarășul lor de pe targă, atît de palid și firav.

– O să ne toarne „majurul", ce zici ? îl întrebă Ahmed pe Hussein, care mergea înaintea lui.

– Tot ce se poate.

Stîng – drept, stîng – drept, stîng – drept.

În răstimpuri, Ahmed se uita la fața tînărului Abbas, se întorcea și clătina din cap. Azi i-a venit rîndul lui, mîine lui Hussein, lui Ahmed sau altuia. Naphta Abad înghite oamenii, ca un moloh.

Se îndreptau către munții înveşmîntați în cafeniu cu reflexe aurii.

Înaintară cîțiva kilometri de-a lungul conductelor prin care se pompa petrolul de la Naphta Abad spre rafinăria din Abadan.

Pe drum se întîlniră cu muncitorii din schimbul următor. E drept, cei care veneau spre ei mîncaseră și dormiseră. Dar părea că nici somnul, nici mîncarea nu-i întărise. Nimic nu le putea reda puterile irosite pe terenurile petrolifere. Puteau socoti de pe acuma ziua cînd nu vor mai fi buni de nimic. Umblau gîrboviți, vlăguiți și chiar tinerii arătau ca niște moșnegi.

– Pe cine duceți ?

Dădură ocol tărgii și se uitară la tovarășul lor cu ochi plini de milă sau scăpărînd de mînie.

Cîte unul se ruga pe furiș lui Allah să-l păzească de asemenea năpastă.

– Ai auzit ? întrebă unul din cei cu care se întîlniseră. Vor să ne taie sporul...

Cel care vorbise purta o basma pe cap, iar pleoapele, pline de puroi, aproape că i se lipiseră una de alta.

– Prostii ! spuse Hussein.

– O să vezi, fiule, se amestecă în vorbă un moşneguţ ştirb. Ne mai aşteaptă multe, „inglişii" ne-o coc, continuă el şoptit. Se zice că Tudehul pregăteşte ceva, dar ce poţi să te aştepţi de la cei fără credinţă ? Îţi spun eu, fiule, Tudehul e plătit de Rusia.

– Dacă ne-ar plăti ruşii, moşule, am arăta mai bine, mai graşi, îi aruncă un muncitor de la depozit.

– Se spune că la ziar s-a scris de multe ori despre asta, răspunse moşul.

În ochi îi flutura o sclipire vicleană.

– La care ziar, hm ? Trebuie să te gîndeşti întotdeauna în ce ziar anume scriu asta.

– Dacă poate să ne ajute cineva, apoi ăsta nu poate fi decît şahul. Oh, ce mare şi puternic e el ! E de ajuns să vrea, şi-i creşte şi grîu în palmă. Să-l rugăm să-i pedepsească pe „inglişi". Ia aminte, fiule.

Moşul rîse fără pricină, arătîndu-şi rădăcinile negre din gură. Hussein era de altă părere, şi din cauza asta se certase adesori cu tatăl lui, şoferul Hassan din Abadan. Hussein credea că nu poate schimba nimic. Aşa era zămislită lumea, şi n-avea ce-i face. Omul munceşte cît poate, şi dacă nu mai poate, moare. *Inşallah !* Totul stă în puterea lui Allah.

Muncitorii din schimbul următor treceau unul după altul şi vorbeau între ei despre desfiinţarea sporului plătit de societate celor care lucrau în condiţii deosebit de grele.

Vîntul abătu mai întîi nişte învolburări de colb, ce pişcau obrajii, apoi se înălţară vîrtejuri de nisip fierbinte, care-i şfichiuiau, tăindu-le răsuflarea, astupîndu-le porii. Nisipul, amestecat cu sudoare, le preschimba feţele în nişte măşti încremenite.

Strîngeau pleoapele şi buzele, ca să se ferească.

Norii de nisip întunecaseră cerul aşternînd peste vale pînze vinete, ocru-gălbui, roşcate.

Aproape de păduricea de palmieri descoperiră o căsuţă dărăpănată. Voiau să adăpostească acolo targa, pînă avea să treacă furtuna.

În timp ce Hussein îşi scotea cămaşa ca să acopere cu ea faţa lui Abbas, Ahmed îi spuse :

– Ar fi fost mai bine dacă l-ar fi ucis. Să ne ucidă pe toţi ! Asta nu-i viaţă. Dacă ne mai ia şi sporul ?

Hussein se ghemui lîngă el.

Niciodată nu auzise astfel de vorbe din gura lui Ahmed. Întotdeauna el era acela care-i încuraja pe ceilalţi, ajutîndu-i să nu se dea bătuţi. Mulţi credeau chiar că face parte dintr-o organizaţie tainică ce luptă pentru eliberarea Iranului de sub „inglişi".

– Ce-au făcut „inglişii" din ţara noastră ? rostbi Ahmed mai departe, luîndu-i mîna lui Hussein şi strîngînd-o. Pe vremuri ogoarele Husistanului dădeau două recolte pe an. Şi astăzi ? Husistanul, care odinioară putea să hrănească şi triburile din pustiu, a ajuns şi el pustiu. „Inglişii" aduc unt din Canada, grîu din Australia. Făcu o pauză şi îi strînse şi mai tare mîna lui Hussein. Am spus : mai bine moartea. Nu. Hussein, nu-i mai bine, trebuie să trăim ca să ne răfuim cu „inglişii".

– Ei sînt puternici. Nu poţi să lupţi cu mîinile goale împotriva unui leu.

– O să fim vicleni ca şerpii, o să punem foc la sonde, o să le aruncăm în aer conductele petrolifere. Trebuie să ardă petrolul şi la Lali, şi la Masjid I Suleiman, şi la Haft Kel şi la Naphta Abad, la Aghadjari, şi la Gah Saran. Numai aşa o să scăpăm de „inglişi". Toate sondele din Husistan trebuie să fie cuprinse de flăcări, toate rafinăriile trebuie să sară în aer, iar petrolierele „inglişilor" să se scufunde unul după altul.

Hussein, încă sub vraja imaginilor evocate de Ahmed, observă că Abbas îşi smulsese cămaşa de pe cap şi deschisese ochii. Cu o mişcare a mîinii îi atrase atenţia lui Ahmed :

– Unde sînt ? întrebă el.

– Eşti cu noi, răspunse şovăind Hussein. Ţi-ai rupt un picior, şi Ahmed şi cu mine te ducem la Saşir.

– Mi-a-m ru-pt un pi-ci-or ?

Abbas se uită îngrozit de la unul la altul căutînd o lămurire, dar amîndoi prietenii lui îşi fereau privirile.

Ştiau foarte bine ce înseamnă să-ţi rupi un picior. Englejilor nici prin cap nu le trecea să hrănească un schilod. Schilod ? Şi dacă o să i se taie piciorul ? O să rămînă pe capul părinţilor, al fraţilor şi al surorilor şi dacă o să-i vadă pe toţi ai lui uitîndu-se stinşi de foame la el, fără să îndrăznească să-i spună că e o povară, o să-şi facă nişte cîrje şi o s-o pornească şchiopătînd spre oraş, poate la Abadan, la Ahwas, la Kermanjah sau chiar la Teheran. La Kermanjah sau la Teheran o să înmulţească numărul cerşetorilor orbi şi leproşi care se tîrăsc în genunchi în faţa bogătaşilor, care se tupilează pe la colţurile moscheilor şi duc o viaţă de mizerie. O să-şi potolească setea cu apă puturoasă din canal, o să-şi amăgească foamea milogindu-se la abator, pentru o strachină de sînge de viţel.

Abbas îşi pipăi piciorul, ca şi cum nu-i venea să creadă ceea ce i se spusese. Atinse cu degetul fractura, simţind osul care străpunsese carnea, şi scoase un ţipăt. Dar nu din pricina durerilor. Abbas striga de spaimă.

„Or să moară de foame, îşi spunea el, dacă eu nu mai pot să lucrez, or să moară de foame."

– Nu pot să-i las să moară de foame, suspină el.

Pe obraz îi şiroiau lacrimi, brăzdînd pe pielea prăfuită dîre subţiri şi lucioase.

– Omoriţi-mă, strigă el. Nu mai sînt bun de nimic. Ce mai caut pe lumea asta ?

Se ridică, vrînd să sară de pe targă. Hussein şi Ahmed se străduiră din răsputeri să-l oprească.

– Linişteşte-te, Abbas, îl domoli Hussein.

Rănitul dădea violent din mîini şi din picioare.

– Fii cuminte ! îi strigă Hussein.

Abbas căzu înapoi, vlăguit, şi închise ochii. Îi zvîcneau buzele, îi tremura bărbia.

– Ai să lucrezi iar, încercă să-l liniștească Ahmed. Nu ești primul care și-a rupt un picior. Se întîmplă adeseori. Piciorul o să se vindece și o să poți lucra. Sînt sigur.

– Crezi cu adevărat ?

– Sigur de tot, minți Ahmed.

Abbas îi căută mîna.

– Atunci, e bine.

În timp ce mergeau mai departe, tăcuți, Ahmed se gîndea cum să-l convingă pe Hussein să se alăture grupei de conspiratori din care făcea parte. Aveau nevoie de unul ca el. Hussein era un om de încredere, știa să-și țină gura și să facă treabă fără multă vorbă.

În sfîrșit, în depărtare se zăriră bordeiele gălbui ale satului Sașir.

Hussein avea fel de fel de vedenii. Se făcea că satul pierise și că pe locul lui se iviseră terenurile petrolifere din Husistan, cuprinse de flăcări, așa cum prevestise Ahmed. Turlele de foraj ale sondelor se topeau. Cerul era negru de fum, pămîntul fierbea, clocotea, crăpa. Îl treceau fiori reci prin spate.

„Nu, asta nu, își spuse el în gînd. Dacă ne vom atinge de proprietatea lor, «inglișii» se vor năpusti asupra țării noastre, iar bombardierele și tancurile lor din Basra vor nimici tot ce n-au nimicit flăcările."

Hussein nu-l cunoștea pe directorul general al companiei *Anglo-Iranian*, dar era încredințat că nu va lăsa nepedepsită distrugerea proprietăților companiei. Avea o faimă proastă printre muncitorii petroliști. Numele lui Whigest era un nume temut, pronunțat în șoaptă, șuierat printre dinți ca un blestem. Whigest era o povară ce apăsa greu pe umerii muncitorilor și de care nu se puteau descotorosi. Greva de la Aghadjari din 10 mai dovedise cît de mare era puterea lui Whigest. Soldații înconjuraseră terenul petrolifer și îi izolaseră pe greviști, tăindu-le orice legătură cu lumea din afară. Nici o fărîmă de pîine nu răzbise pînă la ei. Ce folos că li se făgăduiseră salarii mai mari, adăposturi mai omenești ?! Compania nu-și ținea niciodată făgăduielile. O știau din experiență. Așa cum

se întîmplase şi la 1 Mai la Abadan. Demonstraţii mari. Grevă. Demonstraţiile fuseseră împiedicate de poliţie şi armată, greva înnăbuşită, iar conducătorii ei, aruncaţi în temniţă. Aşa a fost şi aşa va rămîne. Pe vremuri Hussein crezuse că directorul general e un om ca toţi oamenii şi că nu-i ajută pe muncitori numai pentru că nu le cunoaşte situaţia. Dar se convinsese foarte repede că directorul general era cît se poate de bine informat. Iranul îi dăruia cu prisosinţă robi buni de muncă. Şi aici trebuiau căutate temeiurile nepăsării lui faţă de cei care sufereau accidente sau crăpau de foame. Nu se îndreptau în fiecare zi sute de ţărani spre exploatările petrolifere sau spre rafinărie, părăsindu-şi satele în nădejdea că vor găsi acolo de lucru ? În bună parte ei purtau vina scăderii lefurilor şi a desfiinţării sporurilor. Şi Abbas plecase din Saşir, satul lui, să-şi caute norocul la Naphta Abad. Cu petiţii sau incendii, mizeria în care trăiau nu putea fi nici micşorată, nici înlăturată, orice ar spune tatăl său, cu Tudehul lui cu tot. Două braţe vînjoase. Două picioare zdravene. Un cap limpede. Restul – speranţa în viaţa de apoi, în paradis, în grădini cu trandafiri veşnic înfloriţi.

Ajunseră în faţa colibei lui Abbas şi puseră jos targa.

Mama lui veni în grabă şi îngenunche în praf, aplecîndu-se deasupra fiului ei. Cînd o văzu, Abbas încercă să schiţeze un zîmbet.

– Nu e atît de rău pe cît pare, mamă.

Bătrîna nu putea să scoată o vorbă. Din ochii ei, sub care anii brăzdaseră nenumărate zbîrcituri, nu picură o lacrimă. Îl mîngîie pe cap cu mîna tremurîndă. Hussein nu ştia ce să facă cu mîinile, era tulburat, zguduit de această scenă şi se bucură cînd văzu că bătrîna se ridică şi-şi scutură de praf fusta, după care îi rugă să-l ducă pe fiul ei în casă.

Încăperea era întunecoasă, numai dinspre acoperiş se strecura o rază firavă de lumină. Cei doi umblară pe dibuite pînă cînd se obişnuiră cu întunericul.

Îl culcară pe rănit într-un colţ. În timp ce bătrîna îi ştergea sîngele de pe frunte şi de pe obraz, Ahmed şi

Hussein îi fixară piciorul rupt pe o scîndură, aşa cum se pricepură.

Abbas îşi mușca buzele de durere.

Rănitul adormi istovit, iar cei doi muncitori se aşezară pe covorul ros, cercetînd pe furiș încăperea. Un samovar prăpădit, niște păturі numai petice, o sobă şchioapă. Aşa trăiau muncitorii petroliști în Naphta Abad, aşa trăiau muncitorii de la toate celelalte exploatări petrolifere, aşa trăiau la Abadan în cartierul muncitoresc Kaghar Abad şi părinții lui Hussein. Pretutindeni aceeaşi viaţă.

Tatăl rănitului, împreună cu Tamara, sora lui Abbas, o fată de şaisprezece ani, intrară în casă.

Hussein nu mai desluşi nimic, nu mai auzi nimic. Îi salută şi, ca prin ceaţă, înțelese că vorbesc de Abbas ; îl văzuse pe bătrîn tîrîndu-se spre colțul unde se afla fiul lui şi pe mamă uitîndu-se îngrozită după el. Chipurile şi cuvintele treceau pe lîngă el, străine. Avea ochi numai pentru Tamara. Fata aceasta cu părul negru coborîse parcă din altă lume, de-a dreptul din rai, atît îi părea de frumoasă.

O însoți cu privirea pînă în ungherul unde zăcea fratele ei, lîngă care se aşează plîngînd.

„Ce minunat trebuie să fie, se gîndi Hussein, să ai o astfel de nevastă ! Să-ți dăruiască copii la fel ca ea, cu aceiaşi ochi, acelaşi păr, aceleaşi mişcări."

Tatăl lui Abbas se aşeză tăcut lîngă cei doi muncitori, trase lîngă el narghileaua, o aprinse şi *imameaua* [1] trecu de la unul la altul. Vorbele picurau. Nori groşi de fum pluteau deasupra capetelor. Sorbeau ceai, şi în narghilea clocotea apa. Vorbeau despre lucruri obişnuite, de toate zilele, şi se fereau să pomenească numele rănitului. Vorbeau despre vreme, despre bucate – aflaseră că țăranilor n-o să le rămînă nici un bob, căci totul avea să ia drumul hambarelor moşierului, ale stăpînului lor, colonelul Mirgolas. Din una în alta veni vorba şi despre Azerbaigean. Nimeni nu ştia nimic precis despre tînăra administrație

[1] Capătul narghilelei (n. r.).

autonomă de acolo, dar toți simțeau că în nordul țării se petreceau lucruri măreț. Numele acesta stîrnea o grămadă de gînduri, gînduri luminoase, vesele, gînduri pline de nădejde și încredere.

– Dacă pămîntul ar fi al nostru, șopti mama.

– Și petrolul, adăugă Ahmed.

Tamara se amestecă-n vorbă și ea, iar ochii-i scăpărau :

– Fatma mi-a povestit că Tudehul...

– Taci ! se răsti tatăl ei.

– De ce n-o lași să vorbească ? întrebă Ahmed.

Tamara tremura de furie. Nu-l înțelegea pe tatăl ei. Voia într-adevăr să asculte poruncile moșierului și să nu mai pomenească numele Fatmei ? Pentru întîia oară își dădea seama că-și disprețuiește tatăl, că-i e scîrbă de lașitatea lui. Să te umilești, să lingușești, să-i săruți picioarele stăpînului. În schimb, ce băiat bun e fratele ei Akbar, care-și face armata ! Lui nu i-a fost frică să intre în Tudeh.

Din ungherul unde zăcea Abbas se auziră gemete. Se părea că bolnavul are fierbințeli. Răsufla greu și se zvîrcolea în culcușul lui, întinzînd mîinile, pipăind în jur, de parc-ar fi vrut să apuce obiecte nevăzute.

Hussein și Ahmed își dădură seama că e timpul de plecare.

Hussein părăsi bordeiul cu inima grea.

Ce bine se simțea în apropierea acestei fete ! Și-acum încă, după ce se despărțise de ea, stătea în fața colibei ca vrăjit. I se părea că florile și cîmpul miros mai plăcut ca altădată, că bolta cerească e mai adîncă și mai largă, că trandafiriul roșiatic cu care se învăluie cerul și cu care se vopsesc pomii e mai strălucitor ca oricînd, prefăcînd bolovanii, nisipul și bordeiele țăranilor în ziduri de palate și învești mîntînd în purpură oile care pășteau prin preajmă.

Iubit și minunat Husistan !

Ar fi vrut să se arunce la pămînt și să-l sărute de bucurie.

– De ce nu vă uniți cu toții ? îl întrebă Ahmed pe un țăran, și nu dați foc palatului lui Mirgolas ?

La auzul acestor cuvinte, Hussein se trezi deodată la realitate.

– Omoriți-l pe acest ciine ! Împărțiți între voi pămîntul, așa cum se face în Azerbaigean.

Țăranul era să intre în pămînt de frică.

Poate să vorbească un om astfel fără să abată asupra lui mînia lui Allah ? Nu-și va primi străinul pe dată pedeapsa ce i se cuvine ?

Mirat că Ahmed pleacă mai departe fără să i se întîmple nimic, bătrînul țăran se tîrî spre bordei, clătinînd din cap.

Nu mai înțelegea lumea asta.

Pe drum, Ahmed întrebă :

– Luăm cîte un păhărel ?

Cei doi nu mai urmau de mult învățătura *Coranului* în legătură cu băutura. Acolo scria ce le este îngăduit să bea și ce nu. Bogătașilor le gîlgîie vinul în gîtlej, iar ei și-l spală cu poșircă. Rezultatul era același.

Hussein, care era de acord, întrebă :

– Nu e ea mai mîndră decît stihurile lui Hafis [1] și Saadi [2] ? Nu e de o mie de ori mai frumoasă decît trandafirii din Șiraz ?

Ahmed se uită la prietenul lui ca și cum s-ar fi îndoit că e în toate minților.

Din barăcile *camp*-urilor, din corturi și bordeie se auzi larmă. Muierile țipau. Copiii urlau. Pe marginea canalelor, femei și fete tăifăsuiau spălînd și clătind cămăși zdrențăroase, nădragi și bluze ponosite. Mai încolo, altele scoteau apă de băut, se spălau pe picioare, își curățau dinții sau își spălau părul unsuros, împletit în cozi.

Hussein se gîndea într-una la Tamara, dar copiii cu gîturi subțirele, care-i ieșiseră în cale, îl smulseră din visurile lui. Din toate colțurile dădea buzna realitatea, striga din barăci, se scurgea cu apa puturoasă a canalelor. În

[1] Unul din cei mai vestiți poeți persani din secolul al XIV-lea (n. r.).

[2] Cel mai mare poet persan (1184—1291), autor al lui *Gulistan* sau *Grădina trandafirilor* (n. r.).

bordeie pîndea foamea, iar bolile se cuibăriseră în praful ulitei. Blestemate stihii engleze !!

În cantină urla difuzorul.

Mirosea a rachiu și a sudoare. În zadar bîzîia ventilatorul, n-avea putere să răcorească aerul fierbinte, apăsător.

Într-un colț, cîțiva muncitori care își băuseră banii și se simțeau trași pe sfoară de companie zvîrliră furioși paharele de perete.

Lui Hussein nu-i trebui mult. După al cincilea pahar spuse cu limba împleticită :

– E frumoasă, spune și tu o dată că Tamara e frumoasă, cea mai frumoasă fată din Husistan. Prostii. Tamara e cea mai frumoasă fată din Iran, mult mai frumoasă decît regina Favzia [1]. Haide, spune o dată că e frumoasă.

Se zgîia, cu ochii injectați, la Ahmed. Acesta mîrîi :

– Lasă-mă în pace, alte gînduri îmi umblă mie acuma prin cap. Și tu ai face mai bine să cobori cu picioarele pe pămînt. La ce-ți folosește cea mai frumoasă fată dacă n-ai cu ce s-o hrănești ? La asta trebuie să te gîndești. Pentru o clipă crezi că tot ce zboară se mănîncă. Atîta timp cît ești îndrăgostit, totul e minunat, așa e de cînd lumea. Dar pe urmă, după ce o cunoști, după ce nu-ți mai e străină, atunci îți vine un gust amar pe limbă. Strigi la ea și-o ocărăști. Nu-ți mai rămîne nimic decît drumul spre sondă și înapoi de la sondă spre cămăruța ta. Acolo te-așteaptă ea cu ochii plînși, și pentru că nu mai poți să rabzi să-i vezi într-una ochii plînși te duci la cantină și-ți bei ultimii *riali*. Bei pentru că te-ai săturat de tot, de nevastă, de sonde, de oameni, de meleagurile noastre, de arșița asta blestemată, de tot, ți-e scîrbă de tot, îți vine să borăști, te plictisește tot, pentru că o zi e ca cealaltă.

Făcu o pauză, își șterse buzele cu dosul palmei și bău mai departe. Trînti pe masă paharul gol.

Alcoolul își făcuse efectul.

Ahmed simțea dorința să dărîme cantina.

[1] Prima soție a lui Mohamed Reza-șah (n. r.).

– Întîi trebuie să se schimbe totul, continuă el mișcînd arătătorul în fața obrazului lui Hussein. Cînd totul are să fie altfel, atunci ai să poți să te gîndești la mititica ta, mai înainte însă nu. Sau vrei poate să trăiești ca și ceilalți, să te certi în fiecare zi cu muierea pentru că n-ai bani ?

– Și cînd o să fie altfel ? întrebă Hussein.

– Cînd o să fie altfel ? Ce întrebare prostească ! Atunci cînd o să schimbăm noi lucrurile. Își luă scaunul și și-l mută lîngă Hussein. Așa cum îți spuneam astăzi, cînd l-am dus pe Abbas la Saşir : să ardă sondele, să sară în aer conductele, să fie ras de pe fața pămîntului Abadanul, „inglișii" să se afume ca niște șobolani. Ahmed privi cu ochi sticloși împrejur. Apoi îl înghionti pe Hussein : N-ai vrea să iei și tu parte ?

– La ce ?

Pe nesimțite, se postase în spatele lor Hurban, un muncitor petrolist.

Cu mîinile în buzunare, îi întrebă rînjind :

– La ce să ia parte ?

Ahmed se întoarse.

– Tu ?

Nu-l putea suferi pe Hurban, despre care se spunea că ar fi agent al companiei. E drept că nu existau dovezi, și Hurban nici n-avea cine știe ce bani, totuși, cine-l întîlnea îl ocolea.

– La ce să ia parte vrei să știi ? O mică afacere. Avem de lămurit o chestie, un fleac. E bine ? Și acum, șterge-o !

– Ce te-a apucat ?

Hurban trase cu piciorul un scaun și se așeză.

– Aș vrea să iau și eu parte la afacerea asta pe care o puneți la cale.

Ahmed se ridică.

– Șterge-o !

– Omul are dreptul să-și bea păhărelul de rachiu unde vrea.

Ahmed îl plesni cu mîna dreaptă peste obrazul pe care se lățise un rînjet.

Se simțea în sfîrșit la largul lui, îl mîncau degetele de mult, cineva trebuia să plătească pentru că lumea era atît de prost alcătuită.

Cel lovit se prăbuși, țipînd ca din gură de șarpe.

– N-ar fi trebuit să faci asta, șopti Hussein.

Lui Ahmed puțin îi păsa. Îl ajută pe agent să se ridice în picioare, îl apucă pe după ceafă și, fără să țină seama de împotrivirea lui, îl împinse spre ușă și-i făcu vînt afară.

Ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, se așeză din nou la masă și repetă :

– N-ai vrea să iei parte și tu ? Ești un băiat de ispravă. La noi sînt mulți flăcăi de nădejde, ca tine.

– Are să-ți pară rău că l-ai dat afară pe Hurban.

19

Stone a avut o convorbire scurtă, nu mai mult de trei minute, cu directorul studioului de televiziune, unde era angajat James Farlay în calitate de comentator. Stone l-a avertizat pe director că ar fi în interesul studioului să rezilieze contractul cu James Farlay. Directorul a înțeles. N-a mai fost necesar ca Stone să-i atragă atenția că dacă n-ar accepta această propunere, Standardul ar fi silit să reducă sumele prevăzute în bugetul său pentru studio. Directorul a fost de acord mai ales pentru că, oricum, nu-i prea plăcea tonul pe care-l folosea Farlay în ultimul timp.

20

Ploua de cîteva ceasuri. Asfaltul ud al străzilor din New York lucea negru și făcea cauciucurile automobilelor să cînte. În fața unuia din numeroasele localuri de la periferie, Mary se opri, închise umbrela, o scutură de apă și intră.

Se uită într-o oglindă murdară și-și aranjă părul blond, pînă ieri negru.

Mary Doman ? Dădu din cap zîmbind ironic.

Sonia Petrovna ?

Femeia care-o privea din oglindă se numea Doris Smith. Avea un pașaport englez și, cuprinsă de *spleen,* se pregătea să zboare cu un avion particular, vrînd cu tot dinadinsul să bată un nou record oarecare.

– Doris Smith, șopti ea dispreţuitoare, strîngînd umbrela sub braț și îndreptîndu-se spre o masă liberă.

Resturile de mîncare de pe masă n-o supărau de fel.

Scoase din mapă un blocnotes și îl deschise netezind îngîndurată hîrtia galbenă, cu ape. Deșurubă stiloul și scrise în colțul din dreapta, sus, data.

Chibzui puțin, căutînd un început, strivi o fărîmitură de pe masă, își potrivi blocnotesul, căutînd pretexte ca să prelungească pregătirile, să întîrzie primele fraze de care se temea. În sfîrșit, începu :

„Iubitul meu James,

Peste cîteva ore voi părăsi New Yorkul. Aceste rînduri le scriu în unul din localurile de periferie în care miroase a sudoare și a bucătărie ieftină. Oamenii umblă cu haine roase, și supa pe care o înghit aici pare să fie singura lor mîncare într-o zi întreagă. Ah, James, de ce fac digresiuni și nu scriu ce mă frămîntă ? Nu știu. Te rog, nu mă întreba pentru cît timp părăsesc New Yorkul și ce țară va fi patria mea în perioada ce urmează. N-am voie și nici nu vreau să-ți spun. Iartă-mă, iubitule, că n-am încercat să te mai văd și să-ți vorbesc. Îmi vine greu, dar n-ar avea nici un sens. Așa cum n-a avut nici un sens să-ți îngădui să te îndrăgostești de mine și să întreții această dragoste. Ar fi trebuit să știu că mergem pe drumuri diferite, drumuri ce nu se vor întîlni niciodată. N-am simțit noi oare acest lucru mereu ? Nu era întotdeauna între noi un zid pe care nici destăinuirile mele n-au fost în stare să-l dărîme ? Să ne luăm rămas bun. Să uităm tot ce a fost, să uităm că existăm amîndoi pe lumea asta. În orice caz, n-aș fi fost femeia potrivită pentru tine, hotărît că nu,

James, am un caracter mult prea labil. Acum îmi dau bine seama că nu încercările de şantaj ale lui Stone m-au silit să lucrez din nou pentru el. Mă atrage misiunea pe care am primit-o, încordarea, stimulentul nervos, sentimentul că am o putere oarecare şi că pot să folosesc această putere. Ştiu că o să mă contrazici. Să n-o faci. Eu mă cunosc mai bine. Nu sînt bună. Şi dacă undeva, într-o cută a creierului meu, se înfiripă uneori gîndul că ceea ce fac e pentru Rusia, mă mint pe mine însămi. Cu cîteva zile în urmă mai crezusem că am nevoie de linişte, de singurătate, că te vreau numai pe tine lîngă mine – oricît de sentimental ar suna – pe tine şi marea. Era o eroare pe care..."

– Ei, ce zici ? o acostă un beţivan. Îmi placi. Am putea să petrecem o seară plăcută amîndoi. Bei ceva ?

Străinul se rezemă de masă, clătinîndu-se, şi se uită la scrisoare, încercînd să desluşească literele.

– Cui îi scrii, hm ?

Mary înălţă capul.

Cu toate că-i era scîrbă de beţivi, individul o interesa. Făcea impresia că-şi exagerează beţia, că joacă teatru.

Vorbea englezeşte cu un uşor accent gutural, despre care nu ştia de unde vine, dar care-i amintea de tatăl ei. Şi el vorbea la fel englezeşte. O fi rus ? Era cît pe-aci să-l întrebe pe ruseşte de unde e.

Străinul îi suflă în faţă. Duhnea a alcool.

– Lasă-mă în pace !

– Sal'tare !

Îşi dădu şapca pe spate, îşi plimbă mucul de ţigară dintr-un colţ al gurii în celălalt şi plecă pe trei cărări.

– Bine, îngăimă el, n-ai decît, bine, se găsesc ele destule...

În zăngănitul farfuriilor, în clinchetul lingurilor şi furculiţelor, în larma discuţiilor, din care ajungeau pînă la urechea ei frînturi, Mary scrise mai departe.

„...Uită-mă, James, aşa cum voi încerca şi eu să te uit. Dorinţa mea cea mai fierbinte e să nu mă cauţi, să nu săvîrşeşti nimic nechibzuit. Nu vreau să ai dificultăţi din

cauza mea sau să te expui fără rost unei primejdii. Nu putem schimba nimic, căci ceilalți sînt mai tari. Drumurile noastre sînt trasate și sîntem siliți să păşim pe ele fiindcă sîntem singuri."

Scrise numele ei dedesubt, adăugă un salut și împături grăbită foaia, de parcă ar fi vrut cît mai repede cu putință să nu mai vadă ceea ce scrisese.

Aşternu pe plic adresa lui Farlay, îl lipi, își puse umbrela și mapa sub braț și părăsi localul.

Îi stăruia în gînd presupusul rus și tocmai de el se izbi în fața uşii. Străinul bîlbîi o scuză.

Își potrivi apoi şapca și dispăru în mulțime.

Mary expediase de mult scrisoarea, dar mai zăbovi puțin în fața cutiei poştale. Îi părea rău c-o scrisese. Se prăbuşise ultima punte. Acum nu mai avea pe nimeni. Nici un om care să-i fie aproape, nici un prieten căruia să-i deschidă inima, de care să aibă grijă, aşa cum îi plăcea să se îngrijească de James. S-a dus. Un capitol încheiat. N-a existat niciodată un bărbat pe nume James Farlay. Și amintirile ? Un vis.

Stropi de ploaie o loveau pieziş în obraz, dar nu simțea nimic. Fără să ia în seamă băltoacele, cutreiera străzile ca beată. În urechi îi răsunau voci. Îl auzea pe James spunînd : „Nu pot să tac".

Un scrîşnet de frînă.

Lîngă ea, botul unui taxi gata s-o atingă.

Mapa și umbrela se rostogoliră pe caldarîm.

De după parbriz se ivi fața îngrozită a şoferului, care după ce-și domoli spaima deschise brusc portiera și trase o înjurătură. În timp ce-și ridica mapa, Mary își aminti că are o întîlnire cu Stone. Pentagonul se interesa de ea. Nu știa cînd se va duce la generalul Douglas, știa numai că Stone și senatorul Crow voiau s-o însoțească.

Maşina zbură pe asfaltul lunecos. În urma ei rămaseră niște dîre late, pe care le şterse ploaia.

Presupusul rus se urcă într-un Studebaker negru. Era cu desăvîrşire treaz și dădu dispoziție şoferului să urmărească taxiul.

Avionul cu Mary Doman, cu senatorul Crow şi cu Stone zbura spre Pentagon, trecînd pe deasupra Potomacului, ce-şi unduia valurile cu reflexe de oţel.

Stone o îndemnă pe Mary să se uite pe fereastră ca să vadă Pentagonul de sus, căci, chiar de la înălţimea aceea, părea un colos.

– Să-i mai văd şi pe alţii să reuşească aşa ceva, spuse Stone cu mîndrie. Din păcate, nu mai face faţă vremurilor noastre, nu prezintă garanţii împotriva bombelor atomice. Vor să construiască altă clădire subterană în Maryland [1] într-un tunel săpat în munte.

Mary îl întrebă pe Stone în şoaptă ce vrea de la ea generalul Douglas, deoarece toate amănuntele zborului deasupra oraşului Baku fuseseră discutate cu CIA.

– Cine ştie, poate că-i placi.

Stone făcea pe grozavul, deşi în sinea lui tremura, iar mîinile i se răciseră de spaimă.

Din cînd în cînd, arunca o privire scurtă către senatorul Crow, care nu-şi scosese pălăria nici în timpul zborului şi stătea adîncit în gînduri, învîrtind între buze ţigara de foi stinsă.

Stone îşi repeta a unsprezecea sau a douăsprezecea oară cum trebuia să se desfăşoare atentatul împotriva senatorului, stabilit în toate amănuntele cu CIA. Crow şi Mary nu ştiau nimic.

Aghiotantul generalului trebuia să-i însoţească pe Crow, Mary şi Stone pînă la maşinile ce-i aşteptau şi în apropierea cărora se aflau oameni din CIA pregătiţi cu revolvere avînd piedica ridicată. În clipa aceea „ruşii" trebuiau să deschidă focul. Un plan simplu, ingenios şi, cum susţinea CIA, un plan fără nici un pericol. Totuşi, Stone avea impresia că nu-i chiar atît de ingenios şi inofensiv. După toate previziunile, nu se putea întîmpla nimic, totul era

[1] Unul din cele patruzeci şi nouă de state care alcătuiesc Statele Unite, situat pe coasta de est (n. r.).

chibzuit, calculat, atentatul trebuia să meargă ca un ceasornic. „Totuși, își spunea Stone, gloanțelor rătăcite nu le pasă de planurile noastre. Ce-ar spune CIA dacă unul din «ruși» ar ghici instinctiv despre ce e vorba și n-ar mai trage în aer, la nimereală, ci ar ochi un obiectiv precis ? Ar fi de ajuns un glonte..."

Toată crema presei, cinematografiei, radioului și televiziunii era de față. Toți fuseseră înștiințați că senatorul Crow s-a deplasat la Pentagon pentru o convorbire foarte importantă cu privire la situația din Orient. Nu-l așteptau însă pe simpaticul senator pentru a comunica lumii rezultatul conferinței în locul pe unde avea să părăsească Pentagonul, ci într-altă parte. Sosirea la locul cu pricina a acestor reprezentanți ai presei era deci posibilă numai după „zădărnicirea atentatului".

Într-adevăr, lucrurile păreau bine ticluite, totuși Stone nu-și dorea nimic mai mult decît să se vadă după atentat.

La aeroport fură primiți de aghiotantul generalului Douglas.

– Ați mai fost pe la noi ? o întrebă el pe Mary. Ea răspunse că nu. Veți fi uimită. Pentagonul o să vă uluiască. Nicăieri nu se află o construcție ca asta. E cea mai mare clădire de birouri din lume. De trei ori mai mare decît *Empire State Building* [1].

Ca un ghid de muzeu, aghiotantul turui monoton că a costat o sută optzeci și cinci de milioane de dolari, că adăpostește peste treizeci și unu de mii de oameni, că posedă un studio de televiziune propriu, al cărui program îl transmit de trei ori pe săptămînă cele mai mari stații, că are patru mii de ceasuri și peste șapte mii de ferestre, și această descriere exaltată pe care Mary o ascultase cu gîndul aiurea se sfîrși cu o anecdotă :

– Se povestește, asta o să vă intereseze cu siguranță, se povestește că, cu cîteva luni în urmă, o femeie gravidă, aproape să nască, l-ar fi rugat pe unul din ofițerii noștri să-i arate urgent unde este ieșirea. Ofițerul i-ar fi spus

[1] Clădirea cea mai înaltă din New York (n. r.).

că ar fi fost mai indicat să nu vină la Pentagon în această stare. Ce credeți că i-a răspuns femeia ? „Cînd am venit aici, la Pentagon, sarcina era abia la început."

Senatorul Crow își dădu pălăria pe ceafă și izbucni în hohote de rîs.

Stone, paralizat de frică, abia schiță un zîmbet crispat.

Mary se uită plictisită pe fereastră. Gîndurile ei rătăceau spre James. Cum o fi primit scrisoarea ?

Aghiotantul, jignit de comportarea lui Mary, tăcu. Pînă la sfîrșitul călătoriei nu mai scoase nici o vorbă.

22

John Foster Dulles tocmai terminase o convorbire dificilă de cîteva ore cu ministrul de război. Ședea într-un fotoliu, în biroul generalului Douglas, istovit, fără vlagă, cu picioarele întinse și cu mîinile încrucișate pe burtă. Voia să se odihnească puțin. Îl durea capul, îi era foame și-l supăra cumplit spatele. Cu toate că cei doi bărbați nu se puteau suferi, stăteau cu plăcere cîte un sfert de ceas la taifas. În ultima vreme aveau nevoie unul de altul. Generalul avea nevoie de diplomați, iar Dulles, nimic de spus, se pricepea strașnic la sforării ; pe de altă parte, diplomatul avea nevoie de un general, mai ales în clipa de față, cînd lucrurile se cam încurcaseră. În Iran se-ngroșase gluma. Treaba mergea mai greu decît se așteptase. Din pricina asta, „Acțiunea Moscheea" înainta destul de încet. Președintele Consiliului de Miniștri, Ghavam, parcă nu era în toate mințile. Nu numai că recunoscuse oficial administrația democratică a Azerbaigeanului iranian, dar era gata să extindă cuceririle de acolo și asupra teritoriului iranian, acțiune care, dacă nu era oprită la timp, însemna să spulbere dintr-o lovitură toate strădaniile americanilor. Dacă în Iran s-ar împărți pămîntul, dacă întreprinderile ar trece în mîinile poporului, cum se exprimau atît de frumos bolșevicii, și băncile s-ar naționaliza, ar fi de ajuns ca americanii să piardă pentru totdeauna această țară.

Şi acest lucru ar sluji ca exemplu grăitor întregului Orient Mijlociu. Cum se reflectă în ţară intrigile politice ale lui Ghavam se poate vedea din ultimele ştiri. Ţăranii cer : „Pămîntul, celor care-l lucrează !" Muncitorii petrolişti revendică : „Anulaţi concesiunile de petrol ale englezilor !" Şi toţi laolaltă strigă : „Iranul iranienilor !" Sau : „Jos cu stăpînirea colonială !" sau „Trăiască Partidul Tudeh, conducătorul luptei pentru independenţă şi democraţie", sau „Petrolul în mîinile noastre". Atîta timp cît se mulţumesc să strige, mai treacă-meargă, dar dacă vor trece la fapte va fi şi mai rău ! Şi se pare că sînt gata s-o facă. Greve după greve, demonstraţii după demonstraţii. Sindicatele se întăresc ca forţă ofensivă, iar Tudehul creşte, devine un partid de masă.

Dulles fu smuls din gîndurile lui de nişte dureri îngrozitoare, de parcă i-ar fi împlîntat cineva un cuţit în spate. Îi venea să ţipe. Blestemat lumbago ! Mai bine n-ar fi zburat în Germania. Acolo s-a căptuşit cu el. Fiecare mişcare era un chin.

Cînd se gîndea la Germania îl năpădeau amintiri triste. Erau acolo cîţiva ofiţeri americani care considerau Tratatul de la Potsdam ca obligatoriu, şi începuseră să dizolve concernele, cartelurile şi trusturile. Se vede că indivizii aceia se scrîntiseră de tot. Voiau cu tot dinadinsul să introducă în zona Germaniei ocupată de americani, care trebuia să fie un punct de sprijin, un bastion înaintat împotriva bolşevismului, obiceiuri ruseşti. Dacă James Martin, şeful biroului de descartelizare, ar fi reuşit să dizolve I. G. Farben, acest lucru ar fi avut consecinţe incalculabile. Tocmai I. G. Farben, cu care lucraseră atît de bine, mînă în mînă, chiar în timpul războiului ! Slavă Domnului, cu mari eforturi şi datorită vastelor sale legături, a reuşit să termine cu povestea asta, să tragă la răspundere pe cei vinovaţi şi să aranjeze lucrurile. Totuşi, James Martin a avut impertinenţa să declare oficial : „Marii industriaşi monopolişti, în frunte cu *Standard Oil,* socotesc Germania o minge. Ei ocrotesc monopolurile industriale, în scopul de a le controla, şi tulbură relaţiile

noastre cu Uniunea Sovietică. Același lucru au început să facă și cu Franța." Era de neînțeles cine lansa oameni ca James Martin în astfel de posturi hotărîtoare pentru rolul pe care avea să-l joace în viitor Germania. Gîndul că Rusia se afla printre statele învingătoare nu-i frămînta neîncetat numai pe cîțiva politicieni americani influenți, ci părea că provocase confuzii în întreaga lume, scindînd-o în două. Țări pînă de curînd incapabile să se conducă singure năzuiau spre independență. State pînă ieri încă puternice, cu un cuvînt hotărîtor, stagnau, se cufundau în letargie. Această blestemată Rusie acționa ca un magnet, îndepărta, atrăgea, paraliza și stimula. John Foster Dulles se îndoia dacă el și prietenii lui vor reuși să oprească mișcarea ce creștea ca o avalanșă, să reconstituie echilibrul internațional de care depindea soarta nenumăraților săi clienți, mai cu seamă cea a lui *Standard Oil*.

Generalul Douglas, care stătea la biroul său și nu se lăsa stingherit în lucru de prezența lui Dulles, ridică mîna și se uită la ceas.

– Peste zece minute trebuie să vă dau afară.

– Știu, îl așteptați pe Stone și pe senatorul Crow. Deodată, fără nici o legătură, întrebă : Ce credeți despre un Birou național pentru strategia psihologică ?

– Cum ?

– Am intenția să-i propun președintelui înființarea unui Birou național pentru strategia psihologică.

În sfîrșit, credea că a găsit o pîrghie cu ajutorul căreia putea reconstitui echilibrul internațional. Strategie psihologică, strategie psihologică totală. Trebuia analizată științific munca de propagandă de pînă atunci, trebuiau examinate aspectele războiului rece pentru a elabora, din toate acestea, teste corespunzătoare pentru o stategie psihologică totală. Scopul principal : imunizarea popoarelor împotriva pericolului anticreștinismului, al bolșevismului, cu toate nuanțele lui.

– Mi-ar plăcea mai mult, mormăi generalul, cercetînd ochelarii demodați ai diplomatului, dacă Truman mi-ar da

ordin să frîng rezistența Iranului cu cîteva escadrile de bombardiere.

– Mă gîndesc mai puțin la Iran. Dar dacă ați adus vorba despre asta, nu uitați : bombele noastre nu sînt în stare numai să ucidă. În situația în care ne aflăm momentan, ele mai au o calitate foarte neplăcută pentru noi, și anume aceea de a face din fiecare indigen rămas în viață un comunist.

– N-are nici un rost să vă contrazic, răspunse generalul. Dumneavoastră sînteți avocat, iar eu sînt ostaș, asta este deosebirea dintre noi.

– Ar fi lipsit de orice sens să ne ciorovăim. Mai bine să ne coordonăm părerile, cum am făcut, de pildă, în cazul Dahran. Noi vom începe la Dahran construirea unei conducte, iar dumneavoastră veți stabili acolo una din cele mai mari baze aeriene subterane. Sîntem siliți să ne împăcăm, adăugă el zîmbind. Răbdare, Douglas, răbdare. Bombardierele nu se construiesc pentru fier vechi. Nu degeaba s-au pus la bătaie trei sute de milioane de dolari pentru punctul dumneavoastră de sprijin din Arabia Saudită. Toate astea trebuie să se amortizeze pînă la urmă. Va veni ziua cînd veți putea acționa, poate curînd, în orice caz mai devreme decît credeți. Vom alcătui pentru comandamentul dumneavoastră din Orientul Mijlociu un fundament diplomatic potrivit, pe baza căruia veți putea opera în voie.

Asemenea cuvinte îi mergeau la inimă generalului. Nu mai făcea în sinea lui haz de urechile clăpăuge ale lui Dulles, care păreau trandafirii în lumina ferestrei din spatele lui.

Această „bufniță înțeleaptă" cunoștea perfect jocul și amesteca cu mult zel cărțile, fiind prezent pretutindeni. Dacă Washingtonul pregătea o nouă lovitură, fie că purta numele de „ajutor al națiunilor libere", sau alt nume, se putea presupune cu certitudine că Dulles este nașul ei, că s-a realizat cu sprijinul și cu sfaturile lui. Dacă el spunea „va veni ziua", atunci acea zi avea să vină cu tot atîta certitudine ca animal de la sfîrșitul rugăciunii.

John Foster Dulles se ridică şi îi întinse generalului mîna stîngă, fiindcă cu cea dreaptă se ţinea de şale. Îl dureau îngrozitor.

Ca să nu fie văzut, ieşi printr-o uşă lăturalnică.

Generalul se plimba cu paşi mari prin birou. Fără îndoială că era foarte curios s-o vadă pe această Doris Smith, care trebuia să-i procure fotografiile aeriene din Baku. Femeia aceasta trebuia să aibă nervi tari. Şi-o închipuia bărbătoasă, dreaptă ca o scîndură, colţuroasă ca un caporal prusac şi cu o mustăcioară drăgălaşă deasupra buzei de sus.

Totuşi, nu se putu opri să nu-şi scoată din buzunar pieptenele ca să-şi netezească părul.

Nu ştia ce să facă cu senatorul Crow. Dacă voia să se informeze despre eforturile Statelor Unite de a menţine pacea în Orientul Mijlociu, de ce nu se adresa...

Deodată se opri, se plesni peste frunte, se îndreptă grăbit spre birou şi scotoci prin sertare, căutînd protocolul unei convorbiri telefonice cu Allan Dulles.

Acolo scria :

„12 mai 1946, ora 11.52. Allan Dulles – generalul Douglas."

Trecu repede peste frazele de început.

„Allan Dulles : Sînt încredinţat că veţi putea da indicaţiile necesare acestei femei. O dată cu ea va apărea şi senatorul Crow, care nu vă este necunoscut. Vă amintesc de disputa lui cu Vîşinski. Crow vrea să-i răspundeţi cu privire la unele baze ale noastre din Orientul Mijlociu. Senatorul adună material pentru a combate unele acuzaţii sovietice.

Douglas : Nu sînt birou de informaţii.

Allan Dulles : Asta ştim şi noi. Nici nu trebuie să-i furnizaţi informaţii.

Douglas : Atunci, de ce-l trimiteţi la mine ?

Allan Dulles : În afară de anumite dedesubturi, despre care nu vă pot vorbi la telefon, senatorul trebuie să plece de la dumneavoastră cu impresia că nu avem nici un fel

de intenții agresive în Orient. Înțelegeți. Materialul îl va căpăta de la Departamentul de Stat.

Douglas : Iartă-mă, Dulles, dar nu-mi miroase a bine.

Allan Dulles : Îmi pare rău, dar n-am ce face. Despre dedesubturile amintite veți afla lucruri mai precise foarte curînd. Încă o rugăminte, vorbiți separat cu senatorul și cu Smith.

Douglas : Așa cum îl știu pe Crow, o să mă descoasă și o să mă zăpăcească cu întrebările.

Allan Dulles : Aranjați în așa fel, să fiți întrerupt la momentul oportun.

Douglas : Bine. Părerea mea : toată povestea asta nu-mi place nici de frică.

Allan Dulles : O să vă schimbați repede părerea."

Douglas puse jos protocolul.

Apăsă pe un buton, și peste harta lumii se așternu o perdea care acoperi bazele militare ale Statelor Unite și săgețile îndreptate înspre Uniunea Sovietică.

Cînd intră Mary în încăpere, Douglas deveni nesigur. Se aștepta la o femeie-jandarm, și în fața lui se afla o femeie care ar fi putut lua premiul întîi pentru frumusețe în Florida sau la Miami [1]. Trebuie să fie o eroare la mijloc. E cu neputință ca această femeie să aibă curajul să zboare peste Caucaz. Crezuse că bătrînul Allan Dulles se pricepe mai bine la oameni.

Mary se așeză picior peste picior. Fusta i se ridică pînă la genunchi.

Asta îl zăpăci și mai mult pe general, care îi întindea tocmai bricheta ca să-și aprindă țigara.

„A naibii de frumoasă femeie !"

– Nu vă e frică ?

– Omul se prăbușește numai o dată. Și dacă voi fi luată prizonieră...

Dădu din umeri.

[1] Plajă situată pe țărmul de est al Statelor Unite, în peninsula Florida (n. r.).

– Vă atrag atenţia că în acest caz nu putem face nimic pentru dumneavoastră.

– Ştiu.

– Mai aveţi timp să vă răzgîndiţi.

– Nu e necesar.

– Aveţi vreo dorinţă pe care v-am putea-o împlini ?

– Mulţumesc.

– Aveţi familie ?

– Nu.

Generalul îşi revizui părerea. „Femeia asta are să izbutească, îşi spuse el. Ar fi păcat să i se întîmple ceva. Cît de uşor ar putea fi sfîşiat şi mutilat de gloanţe obrazul acesta frumos !"

– E de presupus că veţi avea de-a face cu avioane de vînătoare sovietice.

– Da, trebuie să ţin seama de asta.

Douglas o informă că îl interesează mai ales punctele de expediere, depozitele şi centrele de producţie. Apoi ea se retrase.

Cu senatorul procedă aşa cum se înţelesese cu Allan Dulles. Îi spuse că interesele armatei Statelor Unite în Orientul Mijlociu se referă exclusiv la problema apărării, a respingerii unei eventuale agresiuni sovietice. Regretă profund că nu se poate ocupa mai mult de senator şi de întrebările lui, dar în ultima clipă i s-a fixat din păcate o întrevedere neprevăzută. Speră că senatorul are toată înţelegerea...

23

Aşa cum se stabilise, Mary Doman, senatorul Crow şi Stone părăsiră Pentagonul, însoţiţi de aghiotant. Ca să se liniştească, Stone aprinse o ţigară şi aruncă nervos fumul pe nas. Îşi stăpînea cu mare greutate mîinile. Fruntea i se brobonise de sudoare.

– Nu te simţi bine, Stone ? întrebă Mary.

– Sînt surmenat, am nevoie de cîteva săptămîni de odihnă.

Dîndu-şi la o parte o şuviţă de păr de pe frunte, Mary cercetă cerul, limpede, fără nici un norişor.

Se îndreptau agale spre maşină flecărind într-una şi minunîndu-se cît de frumoasă e vremea. Aghiotantul, ameţit de parfumul lui Mary, care-i stîrnise felurite gînduri erotice, amintindu-i că e timpul să se mai culce şi cu altă femeie în afară de nevastă-sa, puse mîna pe clanţa portierei. De cîteva săptămîni îi aţiţa poftele o *girl* [1] de la studioul de televiziune al Pentagonului. Dacă ar pune mîna o dată pe fetişcana aceea şi ar izbuti să scape de reţinerile lui păcătoase, de care se poticnea întotdeauna în astfel de situaţii...

În clipa aceea, aşa cum fusese convenit, primele gloanţe perforară geamul maşinii şi găuriră caroseria. În sfîrşit...

De pe umerii lui Stone căzuse povara unui coşmar. A început. Peste cîteva secunde totul se va sfîrşi.

Senatorul Crow se aruncase fulgerător la pămînt, tîrîndu-se sub maşină. Pălăria lui zăcea în praf.

Ce se întîmplă ? În capul lui Mary întrebările se învălmăşeau. Cine trage ? De ce se trage ?

„Unde sînt oamenii lui CIA ?" se întreba Stone în timp ce fugea cu Mary ca să se ascundă în dosul maşinii, crezînd că acolo sînt mai în siguranţă. Mary îi văzu bine pe cei doi atentatori şi recunoscu în unul din ei pe „rusul" din localul de la periferie.

„Dacă vor să tragă într-adevăr în noi, atunci ţintesc grozav de prost."

Aghiotantul nu se adăpostise nicăieri.

– Veniţi aici, îl strigă Stone.

Oamenii lui CIA deschiseră focul din maşina lor blindată. Traseră cu mîna sigură, de parcă s-ar fi aflat la poligonul de tragere.

Mary îl văzu pe omul din localul de la periferie prăbuşindu-se pe asfalt, iar pe faţa celuilalt se citeau teama, deznădejdea şi desperarea. Părea că abia acum pricepe în ce situaţie se află.

[1] O dansatoare (engl.) (n. r.).

Hotărît să încerce orice, duse pistolul automat la ochi şi, cu faţa crispată de furie, trase în aghiotant. Se repezi apoi la maşină, vrînd să deschidă uşa şi să sară înăuntru, dar un glonţ al oamenilor lui CIA îl doborî. Căzu cu capul în geam, lunecînd de-a lungul uşii, şi încremeni lîngă ea.

Aghiotantul se prăvălise cu faţa la pămînt. Cei din Pentagon ieşiseră la ferestre. Pe poartă dădeau buzna spre locul atentatului ofiţeri şi soldaţi.

Mary deschise încet portiera din spate a maşinii. Nu înţelegea nimic, nu pricepea sensul acestei întîmplări. Ameţită, se cufundă în pernele automobilului.

– Ce a fost, Stone ?

– Habar n-am, se pare că un atentat împotriva senatorului.

Soldaţii se ocupau de aghiotantul ucis. Îl duseră în Pentagon. Ofiţerii alergau spre „ruşi". Morţi. Un medic nu mai avu nimic de făcut decît să elibereze certificatele de deces. Căutară în buzunarele celor ucişi actele de identitate.

Senatorul ieşi din ascunzişul său, verde la faţă. Se uita la ofiţeri şi se străduia să înţeleagă ce se întîmplase, încerca să-şi orînduiască toate imaginile care se desfăşuraseră în faţa lui. Îşi scutura mecanic hainele de praf.

– Unde e aghiotantul ? îl întrebă el pe Stone.

Stone tăcu, privindu-l pe senator cu o căutătură de gheaţă. Cu toate că ştia că senatorul nu avea nimic de-a face cu acest atentat, îl ura. Se gîndea la titlurile mari ale ziarelor : *Atentat bolşevic împotriva unui apărător al păcii, Comportarea eroică a senatorului Crow !, Atitudinea curajoasă... !, O lovitură împotriva democraţiei !, Vişinski îşi curăţă adversarul !* Şi care era adevărul ? Se pitulase sub maşină. Trei morţi. Mii de titluri de ziare. Mii de chintale de cerneală de tipar care rabdă totul. Comentarii la radio, comentarii la televiziune. Zarvă mare peste tot. Ale dracului împuşcături, parcă-i zăpăciseră de tot creierul. În fond, de ce să nu-şi salveze senatorul viaţa, de ce să nu se pună la adăpost ? E foarte omenesc. Bineînţeles, moartea aghiotantului fusese o chestiune regretabilă, nepre-

văzută. Generalul va trebui să-şi caute un alt aghiotant. La urma urmei, oricine poate fi înlocuit. Asta e o lege nescrisă. N-ar fi putut să-l nimerească tot aşa de bine şi pe el ? Îi răspunse senatorului :

– Aghiotantul...

Crow îl opri cu un gest, îşi netezi pălăria şi şi-o puse pe cap.

– Înţelegeţi ceva din tot ce s-a întîmplat ? întrebă el cu glas tremurător.

– Dumneavoastră aţi fost ţinta.

– Eu ?

– Se pare că ruşii nu prea vă au la stomac. Pledaţi prea mult pentru pace, şi ruşii... Arătă către cei ucişi. După cum vedeţi...

– Ăştia-s ruşi ?

– Am spus eu că-s ruşi ? E de presupus doar.

– Ruşi ? întrebă Mary.

– Tot ce se poate, răspunse Stone. Nu ştiu, ancheta va stabili.

Presa sosi la faţa locului. Fotoreporterii „împuşcau" pe nerăsuflate fotografii de-ale morţilor, de-ale senatorului. Cînd se apropiară de Stone, acesta îi opri spunînd :

– Pe noi lăsaţi-ne în pace.

Fotografiară geamul făcut ţăndări, fotografiară uşa maşinii, ciuruită ca o sită, şi îi suciră pe morţii „ruşi" încolo şi încoace, ca să facă o impresie cît mai senzaţională pe poze. Îşi îndreptau aparatele asupra oricărui lucru care ar putea fi exploatat într-un fel sau altul, potriveau nervoşi obiectivele, strigau la asistenţi.

Reprezentanţii ziarelor se bătuseră pentru cele mai bune locuri. Erau de faţă gazetari de la *Times, Herald Tribune, Daily News,* de la *Mirror, Journal American, Sun, World Telegramm,* de la *New York Times, Post, P.M.,* reprezentanţi de la *Associated Press, United Press,* de la *International New Service.* Reporteri de la ziare, radio, televiziune şi jurnale de actualităţi se vînzoleau încolo şi încoace. Cravatele lor multicolore fluturau ca nişte steguleţe. Le fîlfîiau pulpanele hainelor şi de după ochelarii cu len-

tile groase scînteiau priviri. Se pălăvrăgea şi se morfolea într-una gumă de mestecat.

Reprezentanta lui *Times* îl întrebă pe senator, care era complet buimac, la ce se gîndea cînd s-au tras primele focuri.

Crow, conştient de importanţa lui *publicity* [1], se prinse imediat în joc, declarînd că i-ar fi venit în minte deodată cuvîntul „pace".

Reporterii jubilau.

Ăsta e un *boy* [2] pe cinste. Se trage în el, iar el se gîndeşte la pace. Încercară să interpreteze răspunsul din punct de vedere psihoanalitic. Împuşcături – pace. Senatorul Crow îşi imaginează tabloul îngrozitor al oraşelor care se prăbuşesc, al copiilor şi femeilor care ţipă. Împuşcături – pace. Mintea senatorului Crow făcuse o asociaţie între şuieratul gloanţelor şi imaginea păcii. Împuşcăturile gangsterilor se transformaseră la acest politician creştin într-un tablou al păcii. Măreţ. Straşnic.

Creioanele zburau pe blocnotesuri, crainicii de la radio realizau adevărate performanţe.

Lîngă el, Stone auzi strigîndu-se în microfon :

– *Ladies and gentlemen,* cînd au răsunat împuşcăturile asasinilor, senatorul, cum aflăm în clipa aceasta, s-a gîndit la pace. Nu cunoaştem încă motivul acestui atentat sîngeros, nu ştim încă ce i-a îndemnat pe asasini să încerce să-l înlăture pe senatorul Crow, un luptător pentru înţelegerea între popoare. Ceea ce e sigur, însă, e că el trăieşte, că inima lui bună mai bate, că s-a afirmat aşa cum se afirmă zi de zi în luptele sale politice, aşa cum fiecare dintre noi o poate spune sus şi tare. Iată-l, stă lîngă mine, neînfrînt, drept, cu binecunoscuta sa pălărie pe cap, cu mîinile înfundate nepăsător, în buzunar, ca un tînăr. Nimeni n-ar spune că numai cu o clipă înainte păşise pe marginea prăpăstiei, că moartea îl pîndise. Vreau să-l rog pe senatorul Crow...

[1] Publicitate (engl.) (n. t.).

[2] Băiat (engl.) (n. t.).

Reporterul de la radio, care se urcase pe o ladă, observă o tulburare imensă în mulțime.

– Iertați-mi, vă rog, tăcerea, *ladies and gentlemen,* scurta, dar motivata-mi tăcere. Mulțimea este cuprinsă de emoție, tălăzuiește spre noi ca valurile mării... Trebuie să se fi întîmplat ceva, trebuie să se fi descoperit ceva. Pesemne o descoperire nespus de interesantă, a cărei importanță, din păcate, nu o pot aprecia încă de aci de unde mă aflu.

Trebuie să se fi petrecut un eveniment important, care se oglindește pe toate fețele, se reflectă în toți ochii. Nervii sînt încordați la maximum, mulțimea e zguduită. Îngăduiți-mi să vă descriu repede scena. Lîngă mine se află mașina senatorului, ciuruită de gloanțe, la oarecare distanță de ea zace unul din gangsterii care voise să-i ia viața...

Crainicul își trecu degetul prin păr. Îi tremura mîna. Își căuta cuvintele. În sfîrșit, începu să strige, microfonul îi juca în mîna dreaptă :

– Tocmai spusesem că motivele atentatului nu ne sînt cunoscute încă. Acum le cunoaștem. Acum, în această secundă – să ne uităm la ceas : este 15 și 21 de minute – în această secundă, deci, lumea întreagă află că cei care au atentat la viața iubitului nostru senator Crow au fost spioni ruși. Motivele sînt ușor de înțeles, avînd în vedere disputa între senator și Vîșinski. Este dușmănit pentru că e un om al păcii, pentru că e un creștin. Ați auzit fără îndoială strigătele : „Ucigași !" Dar, probabil că nu numai că le-ați auzit, dar că vi s-a strîns și inima la auzul acestor strigăte nemaipomenite, al acestor dovezi de necrezut. De la locul meu îi văd pe ucigași. E de ajuns să te uiți la figurile lor ca să știi ce ne-ar aștepta dacă ar reuși să prindă în mreje America noastră, țara libertății și a democrației. Au mutre de ucigași, niște mutre mîrșave, ticăloase. E de ajuns să te uiți numai la bărbia brutală a unuia dintre ei, ca să știi ce s-a petrecut în capul acestui om. Are figura unui canibal, a unui om apucat de amoc ; dar să spun pe șleau, e figura unui om care-ți stîrnește

mila. Să mulțumim lui Dumnezeu că i-a judecat. Dar nu vrem să ne ocupăm numai de aceste lepădături de ucigași, nu merită. Să ne uităm de jur împrejur. Iată, în fața noastră se înalță, masiv, Pentagonul, bastion și monument al păcii, făurit din oțel și beton. Nu este simbolic că ucigașii roșii au săvîrșit atentatul tocmai în fața acestei clădiri ? Nu se poate contesta că e un admirabil simbol. Și acum vrem să-l întrebăm pe senatorul Crow : ce probleme voia să rezolve la Pentagon, înainte de a fi fost ținta gloanțelor roșii ? Făcu o scurtă pauză trăgînd cablul, pentru a apropia microfonul de Crow. Se aplecă către el și-l întrebă : Ce probleme ați discutat la Pentagon ? Vreau să spun, ce probleme ați vrut să rezolvați la Pentagon, înainte de a se trage ?

Crow își scutură jacheta, ca să înlăture ultimele firicele de praf, și răspunse :

– Am discutat cu generalul Douglas probleme în legătură cu Orientul Mijlociu. După cum știți, *mister* Vîșinski a susținut, referindu-se mai ales la *Standard Oil*, că trusturile noastre petrolifere se infiltrează din ce în ce mai mult în Orientul Mijlociu, avînd drept consecință un puhoi de baze aeriene ale armatei Statelor Unite, ceea ce trebuie considerat drept o amenințare deschisă împotriva Uniunii Sovietice. M-am putut convinge personal, vorbind cu generalul Douglas, că bazele noastre aeriene nu sînt nici pe departe atît de multe cum a arătat Vîșinski în ultimul său discurs și că ele servesc exclusiv la defensivă și apărare, deci, practic, la menținerea păcii în aceste regiuni. Asta mi se pare cît se poate de evident. Sau Casa Albă chibzuiește un plan de ajutorare a Iranului numai ca să radă Iranul de pe fața pămîntului într-o singură zi ?

Radioreporterul mulțumi și făcu un comentariu entuziast pentru ascultătorii săi.

Între timp sosise un reprezentant al lui *Daily Worker*, ziarul comunist. Se adresă unuia dintre ofițerii din apropiere și-l întrebă dacă ar putea să vadă „probele".

I le arătară.

– Trebuie să fi fost niște dobitoci și jumătate, spuse el înapoind materialul.

Reprezentanta lui *Times,* care nu-și cruța de loc creionul, îl întrebă pe corespondentul lui *Daily Worker* de ce socotește c-au fost dobitoci.

– Ați cercetat materialul ?

– Cred că e inutil, răspunse ea.

– Regretabil pentru cititorii dumneavoastră, colega, examinați materialul mai atent. Numai un cretin e în stare să-și însemne în cea mai elegantă rusă pe cine are de gînd să lichideze în viitorul apropiat.

– Nu înțeleg.

– În schimb eu înțeleg, colega.

– Nu cumva sînteți comunist ?

Corespondentul lui *Daily Worker* îi răspunse dîndu-i un bobîrnac peste nas :

– Nu fi prea curioasă, fetițo. Nu e întotdeauna bine pentru un ziarist să știe prea multe. Nici eu nu sînt peste măsură de curios, așa cum s-ar cuveni de fapt în cazul acesta.

Cîțiva reporteri, pricepînd ce vrea să spună, își dădură coate, schimbară priviri. Dar atît și nimic mai mult. N-aveau nici un chef ca, în loc să scrie la mașină, să cutreiere străzile cu o reclamă pe piept. Să se ardă cine vrea.

Întrebările cu dublu înțeles și răspunsurile reporterului de la *Daily Worker* îi pricinuiseră lui Stone dureri de cap. Avea impresia că-l strînge gulerul. Era timpul să curme convorbirea, ca să nu se încurce ițele prea rău. Ce-avusese de spus spusese. Presa primise toate știrile senzaționale, iar CIA cu voie, și senatorul Crow fără voie dețineau suficient „material". Primii reporteri părăsiseră scena, dînd năvală la telefoane pentru a transmite redacțiilor știrea senzațională. Începuseră certuri, discuții pentru legăturile telefonice. Fiecare voia să fie primul. Timpul e bani. Ajunseseră să-și smulgă cravatele, să se înjure, să se pălmuiască, să boxeze, așa încît Pentagonul se văzu silit să pună o pază specială pentru menținerea ordinii.

Mary Doman ședea tăcută în automobil, cînd un reporter deschise pe neașteptate portiera.

– Iertați-mă. După cîte știu, ați văzut atentatul de aproape. Ce părere aveți despre faptul că atentatorii au fost identificați drept ruși ?

Un altul întrebă :

– Purtați lenjerie de nylon ?

Întrebările curgeau :

– Ce sport preferați ?

– Ce talie aveți ?

– V-ați mărita cu Aga-Khan [1] dacă v-ar cere mîna ?

– Ce părere aveți despre Sartre [2] ?

– N-aș fi crezut, spuse ea mai mult pentru sine, că Kremlinul folosește astfel de mijloace. E îngrozitor.

– Porcii ! rosti Stone așezîndu-se lîngă ea în mașină. Ce băiat minunat era aghiotantul ! E îngrozitor cînd vezi că un băiat ca el se prăbușește. Dacă ar fi fost război, hai să zicem... Dar în plină pace... Îți mai amintești de anecdota pe care ne-a povestit-o în timpul călătoriei ? Avea familie, doi copii drăgălași, își adora soția. Nici nu vreau să mă gîndesc ce-o să se întîmple cu soția lui cînd o să afle că l-au ucis criminalii...

– Gata, Stone, destul !

El dădu din cap, făcînd pe îndureratul :

– Iartă-mă.

Jocul merse mai departe : îi luă mîna și i-o strînse, vrînd parcă să spună : „Mary dragă, n-o lua atît de tragic, sufăr, doar, alături de tine. Trebuie să încerci să treci peste toate astea.

Jocul a prins de minune la Mary. Șocul psihologic și-a făcut efectul. A ajuns în starea în care a vrut el s-o aducă. Fără vlagă, se reazemă într-un colț, nu vede nimic, nu aude nimic, nu simte nimic.

Reflectoarele s-au stins. Țăcănitul aparatelor fotografice a încetat. Fulgerele electronice au contenit. Zumzetul apa-

[1] Principe indian, socotit unul dintre cei mai bogați oameni din lume (n. r.).

[2] Jean-Paul Sartre, scriitor francez contemporan (n. r.).

ratelor de filmat s-a oprit. Benzile de magnetofon s-au liniştit. Microfoanele au aţipit în maşinile de transmisie, aşteptînd noi ştiri senzaţionale.

Imagine, cuvînt şi sunet au fixat evenimentul senzaţional : omenirea era acum mai săracă cu trei oameni. Trebuiau să intre în acţiune şapirografele, rotativele, aparatele de proiecţie, teleimprimatoarele, telegraful, staţiile de radioemisie şi de televiziune. Atac pe scară mare împotriva creierului masei.

Pericol roşu !

Strategie psihologică !

Alarmă ! Alarmă ! Alarmă !

24

Mary Doman nu ajunsese bine la Teheran, că la Bursa de efecte din New York acţiunile lui *Standard Oil Company* şi crescuseră, deoarece senatorul Crow făcuse declaraţii în legătură cu intenţiile Casei Albe de a propune Iranului un plan de ajutorare. Urcaseră nu numai acţiunile lui Standard, dar şi cele ale lui *Bethlehem Steel,* ale lui *General Electric Company, Pan American,* în general crescuseră acţiunile concernelor şi trusturilor cărora „planul de ajutorare a Iranului" le deschidea, direct sau indirect, perspectiva unor profituri neprevăzute ; era vorba în primul rînd de societăţile din ale căror consilii de administraţie făcea parte John Foster Dulles şi de cele ale căror drepturi erau apărate de biroul său juridic Sullivan & Cromwell. Crescuseră vertiginos şi acţiunile trusturilor cărora „atentatul bolşevic" le creaseră speranţe justificate cu privire la o trecere treptată a războiului rece spre războiul cald. *Prosperity* [1]. Sîngele se transforma în aur, benzile de film, cerneala neagră de tipar şi undele eterului se transformau în dolari palpabili. Acţiunile lui *Anglo-Iranian Oil Company* scăzuseră cu cîteva procente.

[1] Prosperitate (engl.) (n. r.).

25

James Farlay dormise în noaptea aceea prost. Chinuit de coşmaruri, se zvîrcolise în pat, vorbind şi ţipînd în somn. Visase că Mary fusese răpită de beduini şi dusă în pustiu, unde urma să fie executată. O auzea ţipînd, îi vedea obrazul schimonosit de spaimă şi nu-i putea veni în ajutor. „James ! striga ea, James !" Întinsese mîinile spre ea, dar, de fiecare dată cînd voia s-o apuce, se ridica între ei un zid din ţevi de puşti şi baionete. Se trezi scăldat în sudoare. Pijamaua, udă leoarcă, i se lipise de trup, perna şi cearşaful erau răvăşite, mototolite. Îl durea capul de parcă ar fi băut toată noaptea. Se simţea fără vlagă.

Se întinse, căscă şi se duse spre uşă, crăpînd-o atît cît să poată lua sticla cu lapte fără să fie văzut.

Îşi făcu o cafea mai tare ca de obicei.

Ciufulit, nespălat, încă în pijama, se aşezase să-şi ia micul dejun, cînd, deodată, sosi scrisoarea lui Mary.

Cu toate că aşteptase cu mult dor un semn, căci dispăruse de cîteva zile şi nu mai ştia nimic despre ea, cu toate că ardea de nerăbdare să-i citească rîndurile, se codi să dezlipească plicul. Înainte de a desface scrisoarea o aşeză pe masă fără s-o citească, luă ceaşca şi bău, cu ochii pe ea.

Îi era teamă.

Ceea ce bănuise se adeverise. Mary îl părăsise. Încercă să se convingă că e numai o glumă, o păcăleală. Parcurgînd scrisoarea îşi dădu seama însă cu certitudine că nu e vorba de nici o glumă.

Mary lucra din nou pentru Standard.

Citi rîndurile ei încă o dată, şi încă o dată, cîntărind, examinînd fiecare cuvînt, fiecare frază. Îşi aprindea ţigară de la ţigară. Scrumiera era plină cu mucuri.

„...Să nu săvîrşeşti nimic nechibzuit."

Zvîrli furios scrisoarea pe jos.

Credea poate că pentru ea o să se bată în duel ?

Mary nu mai exista. Mary pe care o cunoscuse şi o iubise murise.

„...Nu putem schimba nimic, căci ceilalți sînt mai tari. Drumurile noastre sînt trasate și sîntem siliți să păşim pe ele pentru că sîntem singuri."

„Nu putem schimba nimic ? își zise el. Sîntem singuri ? N-avea dreptate. Dacă omul ar fi într-adevăr atît de singur cum crede ea, nu s-ar fi clădit niciodată New York-ul, nu s-ar fi construit niciodată avioane, poduri lungi de kilometri, vapoare și maşini-giganți."

Ca să nu se mai gîndească la nimic, James se așează la pian și cîntă, improvizînd pe loc o melodie, dar nu-și găsi liniștea pe care o găsea îndeobște cînd făcea muzică.

Lovi furios cu pumnul în clape și trînti capacul. La ce bun să trăiești ? La ce bun să te străduiești într-una ? Și dacă termini cu viața, mare pagubă ! Scapi în sfîrșit de mocirla minciunii și a ipocriziei, o lași pentru totdeauna în urma ta. Omul mănîncă, doarme, bea, muncește. Muncește el, James, cu adevărat ? Își îmbogățește existența cu munca lui ? Și totuși lumea e frumoasă, oricît se silesc anumiți oameni s-o mutileze. Viața e minunată, ar putea să fie minunată.

James nu mai suporta să stea singur în casă, simțea nevoia să iasă pe stradă, să umble printre oameni.

Își îmbrăcă o cămașă curată și niște pantaloni subțiri.

Afară îl întîmpină soarele. Era o zi frumoasă. Fetele chicoteau, pălăvrăgeau și-și fluturau cochete rochiile lor ușoare, străvezii. Ca în fiecare zi, oamenii treceau pe lîngă el, înghiontindu-se grăbiți, preocupați. Trotuarele erau pline de praf, și la tot pasul călcai pe coji de nuci, resturi de fructe, hîrtii murdare, bucăți de ziare.

„Ce-ar fi, își spuse el, mergînd încotro îl duceau picioarele, ca mîine, în fața aparatului de televiziune, în locul textului obișnuit de care era sătul pînă peste cap, să vorbească despre Mary, despre doamna Mary Doman, despre părinții ei ruși, despre Standard și despre ce a făcut Standardul din această femeie ? Fără îndoială că ar fi ultima lui emisiune. Ei și ? Să spui o dată adevărul compensează de o sută de ori o concediere inevitabilă."

În forfota mulțimii, micii vînzători de ziare strigau titlurile noilor ediții.

Atentat bolșevic împotriva senatorului Crow, Complot al Kremlinului împotriva păcii, descoperit în ultimul moment, Ne aflăm în fața unei răscoale în Transiordania, Moscova ucide adevărul !, Declarațiile unor martori oculari despre farfuriile zburătoare deasupra Arizonei !, Inundații catastrofale în India !, Intenționează Truman să transforme Orientul într-un cap de pod ?, Atentat bolșevic împotriva senatorului Crow.

Lumea rupea ziarele din mîinile micilor vînzători. Grupuri-grupuri discutau cu înflăcărare. Pentru cîteva clipe *job*-ul fu uitat. Dintr-o dată, newyorkezii nu mai erau de loc grăbiți. Se adunau și comentau aprinși tema la ordinea zilei : *Atentat bolșevic împotriva senatorului Crow.* Cu toate că la radio și la televiziune se dăduseră informații amănunțite despre atentat, totuși fiecare ziar aducea cîte o mică noutate în plus, și chiar dacă era minusculă, cît o pietricică de mozaic, era de altă culoare, astfel că imaginea nemaipomenitei crime se rotunjea mai mult, mai mult, tot mai mult. Fiecare avea impresia că a asistat personal la atentat, fiecare îl compătimea pe senator, pe care, după cum scria unul din ziare, „îl ocrotise voința divină". Dușmanii senatorului erau și dușmanii lor.

James se opri și-l căută pe micul vînzător de ziare care strigase adineauri *Intenționează Truman să transforme Orientul într-un cap de pod ?*

Băiatul era pistruiat și purta o jachetă destrămată la mîneci.

James îi strecură banii în mînă, iar băiatul îi întinse mecanic ziarul împăturit, strigînd în același timp, neîntrerupt, titlurile.

Daily Worker, citi James.

Vîrî ziarul în buzunarul pantalonului, ca să-l parcurgă acasă, în liniște. Acasă întîlni un curier în uniformă, care-i adusese o scrisoare de la Societatea de televiziune. Îi dădu curierului cîțiva cenți și intră în lift.

Aruncă scrisoarea pe birou, vrînd să citească mai întîi ziarul, cel puțin articolul care se referea la Truman și la Orient. Ce-o fi cu scrisoarea asta ? Probabil cîteva propuneri inutile pentru viitorul lui comentariu. Propuneri ? De obicei se făceau telefonic.

Se aplecă, luă scrisoarea de adio a lui Mary, o împături și o aruncă și pe ea pe birou lîngă cea a Societății de televiziune. Apoi se întinse pe *couch* și citi ziarul.

Tot respectul pentru băieții de la *Daily Worker,* care aveau curajul să folosească un limbaj al naibii de deschis și de plăcut !

Curios, de ce nu-l interesase pînă acum acest ziar ? Faptul că, spre deosebire de multe alte ziare finanțate de concerne și trusturi, ziarul acesta avea un tiraj mic și era greu de găsit nu putea să fie singurul motiv.

Băieții vorbeau pe șleau, spuneau că Truman sprijină crearea unui comandament în Orientul Mijlociu, o acțiune care nu e numai susținută de oamenii lui *Standard-Oil,* dar sugerată chiar de ei, și realizată, în parte, prin intermediul oamenilor de legătură ai Casei Albe și ai Pentagonului. Se dădeau nume, printre care se aflau și numele lui Stone și Filther, se scria despre discuții purtate nemijlocit sau prin intermediari cu guvernul, cu armata, cu serviciile secrete, cu partidul democrat și cu cel republican, cu presa, cu radioul și televiziunea. Se vorbea despre legături cu ramificații uriașe, despre legături verticale și orizontale vaste, începînd de la gangsterii din New York pînă la președintele Statelor Unite, de ale cărui birouri, stenografe, telefoane se foloseau din plin, și despre faptul că aceste legături se bazau pe corupere și amenințări.

James citea cu mare plăcere rîndurile din ziar, care-i mergeau la inimă, rînduri ce nu economiseau cifre, citate și nume.

„Trusturile noastre petrolifere, scria ziarul, precum și alte grupuri atotputernice, cu interese comune, legate de ele, intenționează să transforme Orientul într-un cîmp de atac uriaș, într-o arenă a unui nou război mondial."

James puse ziarul pe genunchi și se uită în tavan.

Erau cuvinte pe care le citeai rar, lucruri care îți atrăgeau luarea-aminte și te îngrijorau.

Ce n-ar fi dat să li se poată adresa ascultătorilor săi în acest limbaj ?! Încercase el vreodată să le vorbească deschis ? Răsfoia ziare, foarte multe ziare, adăuga la ideile de-acolo cîteva de-ale lui, și comentariul era gata.

Gazeta îi lunecă de pe genunchi și căzu jos.

James era nevoit să-și mărturisească că munca lui de pînă atunci fusese lipsită de sens.

Îngrozit, se întreba dacă nu-și irosise în van toți anii, punînd la socoteală și perioada cît luptase ca ofițer. Oricît de amar ar fi fost răspunsul, trebuia să recunoască că așa stăteau lucrurile. El, James Farlay, trăise, pînă atunci, degeaba.

Dădu cu ochii de scrisoarea Societății de televiziune.

Concediat.

La scrisoare era atașat un cec, restul onorariului. James fusese aruncat pe stradă. Cu ceea ce mai avea la bancă ar fi putut s-o ducă modest trei-patru luni. Și pe urmă ? Chirie pentru locuință, chirie pentru garaj, ultimele rate pentru mașină, telefon, lumină, încălzire și, în sfîrșit, trebuia să și trăiască.

Cu neputință, se vede că la mijloc e o neînțelegere. Probabil că cineva a scos din greșeală fișa lui.

Să aibă vreo legătură concedierea lui cu Mary ?

Uitase articolul despre Orient, uitase autoacuzarea lui că trăise degeaba. Totul îi apărea într-o altă lumină.

La ce bun să constați că ți-ai risipit viața, cînd peste cîteva luni oricum te duci de rîpă ?

Să bei și să uiți.

Nu avea în casă nimic, nici whisky, nici gin, nici un fel de alcool. Coborî la bar.

O pereche de îndrăgostiți, un funcționar beat, două *taxigirls* [1].

[1] Femei de stradă (engl.) (n. r.).

Îndrăgostiții ședeau într-un colț și se sărutau de zor. Funcționarul, care abia se ținea pe picioare, încerca să-i explice din nou, pentru a nu știu cîta oară, *mixer* [1]-ului ce bine îi merge de cînd s-a asigurat.

Cele două *girls* strigară deodată :

– *Hallo, boy !* [2]

James se așeză lîngă ele.

– Trei ginuri.

După cîtva timp începu să le povestească despre Mary, pînă cînd își dădu seama că nu venise la bar ca să-și împrospăteze amintirile, ci ca să uite tot ce a fost, să-și înece amarul în alcool.

Blondina îl mîngîie pe obraz.

– Trei ginuri, comandă el chelnerului, după ce le dăm gata, încă trei.

Bruneta îl întrebă :

– Vrei să te îmbeți ?

– De ce nu, *baby ?* Ai ceva contra ?

– De ce să am contra ? și făcu o pauză, numai că nu ți se potrivește. Nu ești un tip care se îmbată.

– Se pare că te pricepi bine la bărbați, micuțo.

Cu cele două girls la braț, cu două sticle mari de whisky, marca „Patru trandafiri" în buzunar, intră în casă.

Viața nu era chiar atît de mohorîtă cum i se părea cîteodată. Fete sînt, băutură este, și cu altceva nu merită să-ți bați capul. Atunci, merge.

Blondina deschise radioul și căută muzică de dans. Bruneta scotoci prin casă și descoperi trei pahare, în timp ce James desfunda prima sticlă.

– Vă place la mine ?

Bruneta pescui de pe jos *Daily Worker.*

– Ia mîna de pe ziar, îți spun. Ăsta e ziarul meu. Ai înțeles ?

– Am vrut numai...

– Pune-l pe birou.

– Ai o cameră drăguță, spuse bruneta. Locuiești singur?

[1] Cel care amestecă și toarnă băuturile la bar (engl.) (n. r.).

[2] Hei, băiete ! (engl.) (n. r.).

– Ce, vrei să te muți la mine ?

Bruneta rîse.

– Nu ești de lepădat, bîigui James. M-aș muta imediat cu tine, oricum, din cînd în cînd tot mai simți nevoia și de cîte o femeie. Dar nu cred că te interesează un șomer. O privi drept în față. Poate nu crezi. Luă deodată de pe birou scrisoarea de concediere trimisă de Societatea de televiziune. Uite, citește, dacă vrei.

– Tu ești James Farlay ? întrebă mirată bruneta. Te-am văzut de vreo două-trei ori. De ce te-au dat afară ? Ești comunist ?

James îi smulse scrisoarea din mînă. Fata își apropie mult capul de obrazul lui. Buzele ei, cam groase, tremurau și păreau că așteaptă să fie sărutate.

– Nu mai vreau să aud nimic despre toate astea, spuse el. Ei, cine dansează cu mine ?

O trase pe brunetă brusc spre el și o strînse în brațe. Fata stătea nemișcată, nu înțelegea comportarea lui. Se lipi de el, spunîndu-i :

– Ești musculos. Îmi plac bărbații musculoși.

Muzica era din ce în ce mai sălbatică, iar el dansa din ce în ce mai vijelios, cînd cu una, cînd cu alta.

James se înfierbîntase ; își descheie cămașa și spuse :

– Pauză.

Se trînti între cele două fete.

– Nu vă e prea cald ? Ați putea să vă dezbrăcați puțin !

Bruneta își desfăcu fermoarul.

Cînd dădu cu ochii de fotografia lui Mary, James sări în sus, o smulse de pe perete, o contemplă cîtva timp, rîse ca un nebun și o zvîrli pe jos.

Geamul se sparse, tăind fotografia.

Desprinse din ramă fotografia și o făcu bucățele.

După ce se zgîi cîteva secunde la bucățelele de fotografie, strigă deodată la fete :

– Afară ! Nu sînteți mai bune ca ea ! Ieșiți afară !

Strigăte de spaimă, pași grăbiți către ieșire, uși trîntite.

James izbucni apoi într-un hohot de rîs, împinse fereastra deschizînd-o larg și privi jos în stradă.

Reclame luminoase, roşii, verzi, galbene şi albastre. Pe faţadele caselor se fugăreau litere mari, sclipitoare, se tîrau una după alta, se încrucişau, se aprindeau, se stingeau, se aprindeau, se stingeau.

Peste drum, un bărbat modest îmbrăcat umbla încolo şi încoace, aşteptînd parcă pe cineva.

„Sînt filat ?" îl fulgeră un gînd.

În momentul acela totul îi era perfect indiferent. Se lăsă pe un genunchi şi culese, cu tandreţe aproape, bucăţelele din fotografia lui Mary.

Îi părea rău că nu se stăpînise. Nu citise în scrisoarea ei cît de mult îl iubeşte, cît de greu îi vine să-i scrie aceste rînduri ? Mary nu era rea, nu l-ar fi părăsit niciodată dacă n-ar fi existat Stone.

Se uită la fiecare bucăţică în parte şi apoi le strecură în coşul de hîrtii.

A doua zi de dimineaţă, cînd se trezi, se miră cum de dispăruse fotografia lui Mary de la locul ei.

Pe măsuţa pe care stăteau ţigările se aflau trei pahare.

Încercă să se concentreze şi reconstitui seara trecută. Scrisoarea de adio, comunicarea concedierii, barul. O fată era blondă, cealaltă brună şi avea buze groase, senzuale. Bruneta îl întrebase dacă e comunist. Comunist ? Era comunist ? Ce era el de fapt ? Avea un punct de vedere hotărît, o concepţie proprie ? Dansaseră, rîseseră, se sărutaseră.

– Comunist, şopti el.

Unde auzise cîntecul *De care parte eşti ?* Nu-şi aducea aminte. *De care parte eşti ?* Îl cîntaseră femei şi bărbaţi, asta îşi mai aminteşte, şi-şi mai aminteşte că era o melodie simplă, cu toate că n-o mai ştia. Şi că oamenii care o cîntaseră erau oameni simpli, şi de asta îşi amintea. Da. De care parte era el, el, James Farlay, scriitor, comentator la televiziune şi „papagal" scos din servici ? Tatăl lui fusese vatman. Mama lui James, auzind că fratele lui mai mic căzuse în apropiere de Metz, în timpul unei ofensive a nemţilor, căpătase un atac de apoplexie. Locotenentul Farlay ceruse imediat învoire, dar cînd sosise acasă, maică-sa

fusese înmormîntată. Locotenentul zăbovise mult în fața mormîntului mamei sale, cîteva ceasuri bune, în pofida ploii care răpăia pe coroanele proaspete. Deci unde e locul fostului locotenent, fiu al fostului vatman Oliver Farlay ?

Nu știa ce să răspundă la această întrebare.

După micul dejun citi *Daily Worker*. În timp ce împăturea ziarul și-l așeza pe masă, se hotărî să se ducă la redacție și să stea de vorbă cu oamenii aceștia, care cutezau să-i înfrunte pe puternicii zilei din Statele Unite, pe stăpînii țării.

Atmosfera din redacție ca atare îl cîștigă. Nici un fel de grabă nervoasă. Nici un fel de goană după senzațional. Liniște și sobrietate. Își aminti de redacțiile ziarelor cu care lucrase. Adevărat balamuc.

Nu-l așteptă pe redactorul-șef mai mult de cinci minute.

James notă un punct în plus pentru ziar. În alte redacții trebuie să aștepți ore în șir.

Ben Mawis, redactorul-șef al lui *Daily Worker*, era cu un cap mai scund decît James. Îl pofti pe James în *office* [1]-ul său, o încăpere nu prea mare, sobru mobilată.

Pe birou se afla un vas cu un mănunchi de flori puțin ofilite, pe perete atîrna tabloul lui Abraham Lincoln, cel de al șaisprezecelea președinte al Statelor Unite ale Americii. Sub tablou era un citat din Lincoln : „Se dă o veche luptă între cele două principii, între dreptate și nedreptate. Unul din principii este dreptatea omenirii muncitoare, celălalt – nedreptatea exploatatorilor. Acesta se bazează pe teoria că exploatatorii mănîncă ceea ce produce muncitorul." Ca să-i dea răgaz lui James să citească cuvintele lui Lincoln, Mawis își făcu de lucru prin birou.

– Sînteți comentatorul James Farlay de la televiziune ?

– Fostul.

– Fostul ?

– De ieri.

Mawis dădu din cap.

– Comentariile dumneavoastră erau proaste.

[1] Birou (engl.) (n. r.).

– Știu.

Răspunsul îl uimi pe redactorul-șef.

– Știați ?

– De ieri.

Redactorul-șef luă de pe birou cu degetele-i uscățive o piatră, pe care-o suci și-o învîrti în mînă, cu un respect care-l miră pe James.

– E bine că ați înțeles în sfîrșit. Ce vă aduce la noi, *mister* Farlay ?

De ce venise ?

Nu știa.

– Nu mai văd nici un drum, *mister* Mawis.

– V-a tulburat concedierea ? întrebă redactorul-șef fără să se uite la James.

– E ultima picătură, poate. Gîndul că nu știu unde îmi e locul mă munceşte de fapt din timpul războiului.

– Ați fost soldat ?

– Din păcate.

– Nu era nici o rușine să lupți împotriva fascismului.

– Chiar dacă între timp *Standard Oil* al nostru făcea afaceri cu I. G. Farben ? A fost un război fără sens, un război murdar.

– Uitați-vă, mister Farlay, am aici o bucată de minereu de cupru. Așeză piatra în palmă și întinse mîna către James. Vedeți petele acestea cafenii, *mister* Farlay ?

– Le văd.

– E sînge, sîngele unui muncitor american, *mister* Farlay. Cuprinse în palme bucata de minereu de cupru. Mi-a dăruit-o un prieten cînd mă aflam într-o situație asemănătoare cu cea în care ești dumneata acum. E de ajuns să mă uit la ea ca să știu unde mi-e locul. Ți-o dăruiesc, dacă vrei.

James luă piatra în mînă. Nici nu o atinse bine, și avu impresia că-l trec fiori reci și fierbinți. Mai trăiește oare omul al cărui sînge a mînjit bucata de cupru ?

– Cum s-a întîmplat... ? întrebă el șovăind.

– În timpul unei greve. Rockefeller, căruia îi aparțineau minele, a spus să se tragă în muncitori.

Rockefeller. Cît de des auzise acest nume în ultimul timp ! Rockefeller – Mary. Rockefeller – Stone. Rockefeller – Iran.

James întrebă dacă ar putea să lucreze la *Daily Worker*.

– Trebuie să fac ceva, spuse el mai mult pentru sine, trebuie să fac ceva cu sens, altfel mă duc dracului.

– Plătim prost, *mister* Farlay. Aţi fost probabil răsfăţat la studioul de televiziune.

Mawis se uită atent la James şi găsi că are o faţă deschisă, sinceră. Părea că tînărul are intenţii serioase.

– Va fi posibil, întrebă James, să mă trimiteţi în Orient ?

Mawis îşi încreţi fruntea.

– Cu plăcere, răspunse el. Dar nu vă putem finanţa nici călătoria, nici şederea acolo.

James îşi revizui contul.

– Plătiţi-mi numai reportajele pe care vi le trimit, restul mă priveşte.

– De acord. Orientul devine pe zi ce trece un focar mai puternic, avem nevoie acolo de corespondenţi pricepuţi.

În cursul convorbirii, redactorul-şef Mawis îi dădu diferite indicaţii. În primul rînd va trebui să se intereseze de situaţia muncitorilor, situaţia ţăranilor, munca partidelor progresiste. Cum influenţează activitatea trusturilor petrolifere anglo-americane asupra vieţii economice, culturale şi politice a ţărilor respective ? Cel mai important – nimic senzaţional. Nimic din viaţa amoroasă a şahului Iranului, nici un fel de secrete de alcov. Dacă relatează despre un atentat, aspectele exterioare sînt neesenţiale, importante sînt dedesubturile, legăturile, important este de pildă faptul că cineva urmăreşte cu un anumit interes atentatul respectiv, important este cui îi foloseşte, împotriva cui este îndreptat.

– Citiţi reportajele lui Kisch [1], un maestru în meseria lui. Rar izbuteşte cineva să vadă atît de bine, să scruteze

[1] Se referă la Egon Erwin Kisch, (1885—1948), ziarist şi scriitor ceh comunist (n. r.).

atît de adînc dedesubturile. Statistici, *mister* Farlay, material documentar, dovezi solide, neîndoielnice. În nici un caz, ştiri senzaţionale. Le lăsăm presei burgheze. Însuşiţi-vă un punct de vedere, şi anume cel al unui apărător al săracilor, priviţi totul de pe această poziţie şi gîndiţi-vă la bucata de minereu de cupru pe care o ţineţi acum în mînă. N-o să vă fie uşor, adeseori o să trebuiască să vă prefaceţi. Încercaţi, pe ce cale mi-e perfect indiferent, să pătrundeţi în tabăra adversarului, aşa cum a făcut scriitorul australian Frank Hardy cînd a lucrat la romanul lui *Power without glory* [1].

Mawis stăruia că e vorba de o analiză tăioasă, de o incizie adîncă, pentru a extirpa cu bisturiul minciuna şi a scoate la iveală adevărul. Îi recomandă să-l citească pe Marx şi să studieze părerile lui Lenin cu privire la chestiunea naţională.

– Nu sînt comunist, îi răspunse James. Cred în Dumnezeu.

Îşi încleştă degetele pe bucata de minereu.

– Ca să-l citiţi pe Marx şi pe Lenin nu trebuie să fiţi comunist. Dacă vreţi să credeţi în Dumnezeu n-aveţi decît să credeţi. Nimeni nu vă opreşte s-o faceţi. Dar pentru munca dumneavoastră, această credinţă nu e suficientă. Veţi vedea singur că numai cu ea nu ajungeţi prea departe. Dacă vreţi să pătrundeţi adevărul ca gazetar, o puteţi face numai cu o raţiune rece ca gheaţa. Un chirurg care operează nu se poate baza pe credinţa lui, pe simţămîntul lui, ci numai pe fapte reale, confirmate de ştiinţă, chiar dacă în viaţa lui particulară e unul din creştinii cei mai cucernici. De altfel veţi ajunge singur la această convingere. Pun rămăşag, *mister* Farlay, că împrejurările pe care le veţi întîlni în Orient vor face din dumneavoastră, fără să vreţi, un comunist.

În sinea lui, James se apăra energic împotriva unei astfel de idei. Nu, acest curent nu-i plăcea. Îi ura pe oamenii

[1] Romanul scriitorului contemporan australian Frank Herdy a apărut în traducere romînească în 1954 la E.S.P.L.A., sub titlul *Putere fără glorie* (n. r).

care se răsculau numai ca să ia puterea în mînă. N-o să fie niciodată comunist, era absolut sigur. Voia să taie abcesele infectate, dar comunist... ? Nimeni nu i-o putea cere. James ura violența, revoluția. Simțise destul miros de pulbere, văzuse destui oameni prăbușindu-se. Totul trebuia să aibă un sfîrșit. Viața să devină din ce în ce mai frumoasă, să-ți fie drag s-o trăiești, dar fără vărsare de sînge, fără văpaia revoluției.

– Aș vrea să-mi fac o imagine proprie, neinfluențat de nimeni.

Puse cu grijă bucata de minereu pe marginea biroului.

– Să vă faceți o imagine proprie, sînt de acord, dar cred că ar fi folositor să vă preocupați de ceea ce v-am recomandat adineauri. Dar, mă rog, procedați cum vreți, *mister* Farlay.

La despărțire, James simți că-și găsise un prieten.

– Să nu uitați, repetă redactorul-șef, calm, nici un fel de știri senzaționale. Luă piatra și i-o dădu lui James. Oamenii au nevoie de adevăr și vor să-l știe. Nici un fel de narcotic.

– Sper să nu vă dezamăgesc, *mister* Mawis.

Pe drum, la ascensor, scoase bucata de minereu din buzunarul pantalonului, ca să se mai uite o dată la ea. De aci înainte avea să poarte mereu la el cîteva picături de sînge ale unui muncitor american.

„Frăție de sînge", își spuse el.

Porni spre mașina lui altfel decît venise, mai degajat, mai drept. În el se zămislea ceva nou, se simțea mai puternic. Parcă era alt om. Era mai sănătos ca oricînd, avea mintea mai limpede ca niciodată.

Înainte de a se duce acasă, se opri la agenția P A A [1], ca să se informeze ce curse aeriene sînt spre Teheran.

O fată în uniforma de un albastru-deschis a societății aeriene îi comunică ruta : New York – Paris – Roma – Beirut – Teheran.

---

[1] *Pan American Airlines* (Liniile aeriene panamericane) (n. r.).

Mary era aşteptată pe aeroportul din Teheran de un împuternicit al şefului Centralei Teheran. Delegatul, un iranian, după ce o primi, se aşeză în maşină lîngă şofer şi nu scoase tot drumul nici o vorbă.

Tăcerea lui n-o supăra de fel pe Mary, îi amintea numai că se afla iar pe meleagurile în care un cuvînt nesăbuit poate aduce moartea.

Îşi scoase halatul, pe care-l purta ca să se ferească de praf, şi-l aşeză lîngă ea, pe pernă.

Constată că Teheranul nu se schimbase. În afară de cîteva clădiri noi, care se adăugaseră ici-colo, imaginea oraşului rămăsese identică cu cea din amintirea ei. Acelaşi fast. Aceeaşi mizerie. Veşnicele contradicţii, aparent irezolvabile, dintre săraci şi bogaţi. Aceeaşi stupidă străduinţă de a fi cu tot dinadinsul un mare oraş apusean, tendinţă căreia îi fuseseră jertfite minunatele porţi ale oraşului, plăcile lor de faianţă multicolore, călăuze ale caravanelor ce se înturnau din deşert. Canale cu apă de-a lungul străzilor. Trotuare pline cu bucăţi de hîrtie, coji de banane, resturi de seminţe de floarea-soarelui şi de dovleac. Maşini de fabricaţie americană. Catîri. Căruţe galbene cu cai, purtînd cisterne în care clipocea apa pentru bogătaşi. Reclame cu neon.

În apropierea moscheii Sepashalar stăteau trei ofiţeri americani.

Înainte de a intra pe poarta grădinii unde o aştepta însoţitorul ei, Mary aruncă o privire spre vîrful acoperit cu zăpadă al Demavendului [1]. Îi erau foarte dragi povîrnişurile de granit ale munţilor Elburs.

Oglinzi, grile la ferestre, uşi de fier forjat, otomane largi, viu colorate, perne şi covoare, susurul molcom al unui havuz, aceasta era imaginea încăperii în care îl aştepta Mary pe Hassan Mirgolas, şeful Centralei Teheran.

[1] Vîrful cel mai înalt din munţii Elburs (5760 m.) (n. r.).

Adîncită în gînduri, ea contempla modelul covoarelor și umbrele pe care le aruncau gratiile ferestrelor pe pereții albi.

Hassan Mirgolas, un frate vitreg al colonelului Mirgolas din Arasfan, intră pe nesimțite în cameră și oprindu-se în fața ei îi sărută mîna, făcînd o plecăciune adîncă.

Într-o engleză curgătoare, el se interesă cum a decurs călătoria.

Hassan Mirgolas era un bărbat atrăgător și părea inteligent, dar o privea într-un mod nerușinat, o pipăia, o dezbrăca pur și simplu cu ochii.

– Whisky ? întrebă Mirgolas.

Mary încuviință.

– Noi doi va trebui să fim deci de-aci înainte strîns legați. Vă place să făuriți istoria ?

– Noi făurim istoria ? Nu credeți că istoria e făurită de cu totul alți oameni ?

El zîmbi.

Mary încercă să ghicească caracterul acestui om. Îi cercetă fața, îi analiză mișcările, felul de a vorbi, comportarea, îmbrăcămintea. Fața lui trăda energie. Dacă nu se înșală, atunci el se interesează de artă și sport. Dacă l-ai întîlni pe stradă n-ai bănui că e agent al Serviciului secret american, dar nici negustor, cum era cunoscut în mod oficial, nu părea, ci mai curînd un diplomat. Rezultatul investigațiilor : Hassan Mirgolas era o personalitate interesantă, greu de pătruns.

Servitorul aduse whisky, sifon și gheață.

– Sînteți în relații bune cu Whigest, *managerul* lui *Anglo-Iranian ?*

Pe obrazul lui coborî o umbră.

– Da, relațiile însă nu sînt atît de trainice cum vi s-a raportat probabil. Dacă aveți nevoie de o punte spre el, sînt gata însă să v-o construiesc.

– O să vă rog foarte curînd. O întrebare, *mister* Mirgolas, Whigest are vreun *hobby ?*

Mirgolas se gîndi puțin.

– Se spune că e mare amator de arta veche persană.

– Vă mulțumesc, dacă voi avea nevoie o să vă rog să-mi spuneți mai multe în legătură cu asta !

În sfîrșit, izbuti să-și dea seama de cine îi amintea Mary. De Marion Whigest. Se gîndea mereu la ea, indiferent unde se afla, cu cine vorbea sau cu cine era împreună. În fața casei se opri o mașină.

Uși trîntite, pași grăbiți pe aleea cu prundiș.

Servitorul anunță vizita lui *mister* Prenton.

– Să vă explic cine e *mister* Prenton, deoarece o să aveți de-a face cu el mai des în viitor. Prenton lucrează la Ambasada britanică. O indicație interesantă pentru dumneavoastră. Prenton e cumnatul faimosului colonel Lake din Serviciul secret britanic. După cîte știu, a căpătat de curînd prin Lake postul de la ambasadă. Acest Prenton, un supus fidel al patriei sale, ne furnizează din cînd în cînd cîte un material prețios. O face ca să-și mai îmbrospăteze conținutul pungii.

Mary înregistră : Prenton – Ambasada britanică – Lake. O legătură ideală.

Prenton îi făcu un semn lui Mirgolas că ar vrea să vorbească cu el între patru ochi.

– Nu face nimic, răspunse Mirgolas, puteți vorbi. Ce mi-ați adus ? Îl ura pe Prenton, care își vindea patria pentru o nimica toată. Din cauza asta glasul lui căpătă un alt ton mai ascuțit, mai ironic. De ce nu luați loc ?

Mirgolas îi porunci servitorului să aducă al treilea pahar.

– Spuneți, timpul mi-e drămuit.

Prenton se uită sfios și temător la Mary, apoi începu să vorbească cu tremur și emoție în glas :

– Nu știu dacă e important, aș fi vrut să vă comunic... Cu siguranță că materialul meu are o deosebită importanță pentru dumneavoastră.

Își căuta desperat cuvintele. Prezența lui Mary îl stingherea, îl contraria. Cine e această femeie ? Ce legătură are cu Mirgolas ? Dacă transpiră un singur cuvînt din tot ce vrea să-i transmită lui Mirgolas, poate să-și zboare creierii. Mai avea timp să tacă. Notițele pe care le adusese mai erau încă în portofelul lui.

Privirile lui rătăceau de la Mary la Mirgolas, căutînd undeva un punct de sprijin fără să-l găsească.

– Fii liniştit, Prenton, *khanum*[1] e de-a noastră. Vorbeşte, în sfîrşit. Nu mai pot să suport nervozitatea dumitale. Dacă n-ai curaj, atunci pleacă.

Luă paharul şi-l dădu pe gît. Puse o bucăţică de gheaţă pe limbă, lăsînd-o să se topească.

Mary îi citea în ochi indignarea şi dispreţul. Prenton vîrî mîna în buzunarul dinăuntru al hainei, scoase portofelul şi luă din el două hîrtiuţe albe.

I le dădu lui Mirgolas cu cuvintele :

– Codurile secrete ale lui *Intelligence* şi lungimile de unde pe care sînt transmise.

Pe faţa lui veştedă flutură un zîmbet de mulţumire de sine.

– Eşti folositor, Prenton.

Mary ar fi vrut să nu-l mai vadă pe acest om. Obrazul lui, dar nu numai obrazul, ci acest Prenton în întregime, aşa cum se afla în faţa ei, o scîrbea.

Luă o pernă de pe otomană şi se jucă cu ea, în timp ce Mirgolas citea notiţele.

– Voi da spre verificare indicaţiile dumitale. Dacă totul e în regulă, atunci poţi veni să-ţi ridici cecul.

Agentul îl privi dezamăgit.

Verificate ? Contase absolut sigur, imediat, pe cec. Ce crede acest Mirgolas ? A înnebunit ? El, Prenton, îi pune în mînă aur curat şi e dus cu vorba. Ştie acest ticălos cît de scump plătise notiţele, cîţi nervi l-au costat, cîtă teamă, cîtă năduşeală ?

– Nu puteţi să-mi daţi cel puţin un avans ?

– Toată suma, bani gheaţă pe masă, Prenton, dacă datele dumitale rezistă la verificare.

– Sînt în regulă. Puteţi să fiţi sigur de asta.

– Cu atît mai bine pentru dumneata.

– Insist pentru un avans, ceru Prenton enervat.

Mirgolas îl chemă pe servitor şi-i porunci să-l conducă pe *mister* Prenton la maşină.

[1] Doamnă, stăpînă (în limbile arabe) (n. r.).

– E revoltător, se mînie agentul. E ultima oară cînd mai căpătați ceva de la mine. Am să fac să sară în aer toată dugheana dumneavoastră, puteți fi sigur.

Mirgolas îl ascultă zîmbind și-i răspunse :

– Asta ar putea să aibă pentru dumneata consecințe nefaste, Prenton.

Prenton pricepu sensul acestor cuvinte. Cine o să-l creadă că Mirgolas lucrează pentru Statele Unite ? Nimeni.

– Iertați-mă, se scuză el, nervii mei...

Își luă rămas bun, ferindu-și privirile.

– După aprecierea mea, peste trei sau patru luni o să fie internat într-un sanatoriu de boli nervoase, spuse Mirgolas fluturînd bucuros hîrtiile. Știți ce înseamnă asta ?

– Dacă ne vom pricepe să le folosim cum trebuie.

Mirgolas deveni deodată serios și gînditor. Strecură bilețelele într-un buzunar ascuns, se așeză, se aplecă, pînă cînd ajunse cu obrazul lui aproape de cel al lui Mary, și spuse :

– Trebuie să fie foarte plăcut de colaborat cu dumneavoastră. De altfel munca dumneavoastră din Teheran începe sub o constelație favorabilă.

– Dacă datele lui Prenton sînt în ordine.

Se uita foarte atentă la bucățelele de gheață din pahar, care se topeau încet, încet.

Nu se topește și în viață totul așa cum se topește gheața ? Nu se scurg oamenii și lucrurile ca apa ? Gheața își făcuse datoria, dar oamenii... ?

– Dacă datele lui Prenton corespund, spuse Mirgolas, atunci Jaguar trei de la *Intelligence Service* va vorbi peste vreo cincisprezece minute cu Transiordania. Vreți să ascultați ?

Trecură prin mai multe încăperi, toate mobilate în același stil ca prima. Străbătură un coridor lung, cu uși în dreapta și în stînga. La capătul coridorului, Mirgolas apăsă pe un buton, și peretele se dădu încet la o parte.

Trecură din nou prin cîteva încăperi, coborîră și urcară trepte, străbătură coridoare și ajunseră într-o încăpere mare, fără ferestre, luminată cu lămpi de neon.

Acolo, pe mese şi pe rafturi, se afla un aparataj divers pentru reproducerea şi pentru falsificarea documentelor, aparate de mărit, microscoape, difuzoare, benzi de magnetofon, aparate de filmat, aparate de proiecţie, dulapuri cu substanţe chimice pentru a face vizibile literele invizibile, pentru analize, apoi eprubete, retorte şi pipete. Se găsea acolo tot ce este necesar spionajului modern.

Cu toate că Mary cunoştea cuiburi de agenţi alcătuite cu mult mai mult rafinament, o trecură fiorii văzînd tot acest aparataj pe care se răsfrîngea lumina de neon, moartă, albăstrie.

În camera de alături doi tineri fumau şi povesteau anecdote.

Mary cercetă încăperea. Văzu o masă şi mai multe aparate de radio emisie-recepţie de fabricaţie americană.

– Verificaţi astea, spuse Mirgolas, aruncînd cele două hîrtiuţe pe masă.

Tînărul cu o mustăcioară subţire deasupra buzei de sus fluieră scurt, a mirare.

– Nu-i rău.

Îşi puse casca la ureche şi reglă aparatul la unda indicată.

Aşteptă încordat cîteva minute, pînă auzi zgomote în cască.

Începu să scrie. Mîna îi zbura pe blocnotes.

Mirgolas îşi apropie urechea de cască şi auzi limpede un zumzet – sunete scurte şi lungi.

Lungimile de undă corespundeau. Codurile secrete erau reale.

Radiotelegrafistul îi întinse lui Mirgolas textul descifrat.

Faţa i se brobonise de sudoare ; zîmbea, dezvelindu-şi două şiruri de dinţi gălbui, puternici.

– E vorba despre nişte indicaţii ale lui Lake către oamenii Serviciului secret englez din Amman, Beirut şi Damasc, îi explică Mirgolas lui Mary. Încearcă să împiedice cu orice preţ tratativele cu privire la construirea conductei americane. Lăsă jos blocnotesul şi se uită la ea. Se pare că în Liban şi Siria se pregăteşte o lovitură de stat. Vor să

răstoarne guvernele de acolo şi să zădărnicească toate tratativele. Glubb Paşa a primit ordin de la Londra să se folosească în caz de nevoie de Legiunea lui Arabă. Aşa cum relatează reprezentantul din Amman, Glubb Paşa se află la Beirut, unde intenţionează să pună pe picioare un stat-major în vederea acaparării Palestinei. Legiunea Arabă se pare că este blocată, inutilizabilă în ţările respective.

– Anglia are treabă pînă peste cap.

– Sigur. Dar ascultaţi mai departe, există încă două lucruri foarte importante. Mai întîi se pare că Anglia are de gînd să provoace o răscoală în Husistan. Probabil că intenţionează să desprindă regiunea petroliferă de Iran, ca să aibă mînă liberă. În al doilea rînd, Lake vrea să saboteze construirea conductei începută în Dahran. Materialul lui Prenton se pare că a picat cum nu se poate mai bine.

Mary întrebă :

– Îi cunoaşteţi pe agenţii englezi din Beirut, Damasc şi Amman ?

Mirgolas aruncă blocnotesul pe masă.

– Nu, în ultimul timp s-au schimbat prea des.

– Asta e rău, *mister* Mirgolas, cine să-i cunoască, dacă nu dumneavoastră ?

– Credeţi că puteţi să şi faceţi aprecieri ?

Ea simţi tonul cu care pronunţase aceste cuvinte.

Se întoarseră tăcuţi. El îi deschise curtenitor uşile, cu o politeţe rece.

Nu-i putea ierta că-l dojenise în prezenţa radiotelegrafiştilor.

Rămaseră aşa cîteva clipe, unul în faţa altuia, duşi pe gînduri.

– Iertaţi-mă, *mister* Mirgolas, dacă v-am jignit. N-am avut intenţia. Încă ceva, *mister* Mirgolas. Dacă vrem să ne apropiem, să ne împrietenim, şi după părerea mea acest lucru este inevitabil, trebuie să fim sinceri unul faţă de celălalt.

El goli paharul dintr-o sorbitură. Gheaţa se topise de mult, iar whiskyul şi sifonul erau calde şi serbede.

Enervat, îl chemă pe servitor şi îl mustră că n-a avut grijă să aducă gheaţă proaspătă.

Mary simţea că toată povestea asta începe s-o plictisească. Se ridică şi spuse :

– Ar fi mai bine să amînăm discuţia pe mîine.

– Vă rog să nu plecaţi, o rugă Mirgolas blînd şi mieros.

Mary se întoarse încet şi-l privi drept în ochi.

El tresări. Femeia aceasta avea în ea ceva copleşitor, radiaţii, puteri magice, nu ştia cum să le numească, dar ceva ce-l fermeca, ceva ce avea să-l facă sclavul ei.

Mary se lăsă în fotoliu şi îşi legănă picioarele.

Hassan constată cu ochi de cunoscător că are picioare foarte frumoase. Îi plăcea totul la ea, în afară de părul blond. Freamătul nărilor trăda isterie, dar o astfel de femeie îşi putea permite să fie isterică. Cel mai mult îl încînta glasul ei. Mirgolas se hotărî să se ferească de femeia asta, să ascundă mai bine ca pînă atunci mişcările pe care le făcea pe tabla lui de şah imaginară, mişcări ştiute numai de el. Se cunoşteau oare la New York adevăratele lui intenţii ? O trimiseseră pe Doris Smith ca să-i pună laţul de gît ? Frămîntări zadarnice. Ca om al Serviciului secret american, ca şef al Centralei Teheran, lucrase impecabil, nu se făcuse vinovat de absolut nimic. Ţărănuşul din provincia Horasan avusese o ascensiune nemaipomenită. Dacă s-ar şti la New York de ce o apucase pe acest drum, pe drumul pe care-l împingea vocea sîngelui, s-ar isprăvi cu el. Mirgolas visa. Se vedea mergînd cu mama lui după plug, după acel plug primitiv de lemn, pe care-l mai folosesc şi astăzi ţăranii la cîmp. Se vedea la căpătîiul tatălui său, muribund, pe care-l omorîseră în bătaie vătafii moşierului pentru că îndrăznise să fure apă. *„Inşallah"*, îi şoptise bătrînul. Nu, nu *„inşallah"*, nu „cum o vrea cel-de-sus". Asta nu-i poate fi voia. El nu poate să fie atît de crud. Nu Allah a vrut ca taică-său să fie ucis în bătăi. Feciorul de ţăran a fost cuprins de o furie cumplită. La căpătîiul părintelui său, care trăgea să moară, el a strigat. „Nu *inşallah !"* Şi tatăl a deschis ochii. Fiul ştia că nu

va uita niciodată aceşti ochi. Afară muezinul îi chema pe credincioşi la rugăciune cu glas dogit şi tînguios. Micuţul nu s-a rugat, şi-a jurat că nu se va mai ruga niciodată în viaţa lui. Şi şi-a mai jurat să răzbune moartea tatălui său. A sărutat pentru ultima oară buzele bătrînului, care se şi răciseră, i-a sărutat mîinile osoase, muncite şi a fugit de acasă fără să-şi ia rămas bun de la maică-sa şi de la fraţi. La oraş a cerşit, a furat, a făcut pe curierul şi s-a tocmit ca ştafetă a muezinului : alerga prin gangurile întunecoase ale bazarului şi chema pe credincioşi la datorie. În răstimpuri, îl măcinau bolile, îl năpădea mizeria şi lipsurile. Dar lupta cu bolile, gonea deznădejdea cu gîndul mereu la taică-său şi la jurămîntul făcut la patul de moarte. În astfel de clipe ochii lui scăpărau de mînie şi-l cuprindea o furie nestăpînită. A învăţat să citească şi să scrie tot aşa cum a învăţat şi să coacă plăcintă, să lucreze covoare sau să ciocănească vase de aramă. Avea ochii deschişi şi urechile ciulite. Aşa a văzut micul Hassan cum se îmbogăţeau *mollahii,* pe socoteala săracilor, cum se ghiftuiau şi-şi umpleau buzunarele funcţionarii tot pe seama celor sărmani. A început o mică negustorie ; se pricepea să cumpere ieftin şi să vîndă cu cîştig bun. Într-o bună zi l-a întîlnit pe bătrînul Mirgolas, care l-a adoptat ca cel de-al doilea fiu al său. Hassan era bucuros că a găsit prilejul să-şi împlinească gîndul de răzbunare. A înţeles curînd însă că acesta nu mai era şi nici nu putea să fie singurul lui scop. Să-şi răzbune tatăl era de fapt rădăcina ideii de a-şi ajuta poporul, miile de cerşetori şi de bolnavi, de neştiutori, de ţărani şi de asupriţi. Nu şi-a călcat jurămîntul, ci a făcut numai o schimbare necesară şi logică. Prin bătrînul Mirgolas, noul său tată, nu făcea decît un pas spre acest ţel, tot aşa cum şi munca la Centrala Teheran era doar un mijloc pentru atingerea aceluiaşi ţel. Nu l-a iubit niciodată pe cel de-al doilea tată al său, pentru că era ciudat şi despotic, la fel ca şi fratele lui vitreg, colonelul.

Mary se gîndea la zborul spre Baku.

Episodul din încăperea cu aparatele de radio fu uitat, ca

şi cum nu s-ar fi întîmplat niciodată. Căutau acum împreună o modalitate ca să pareze încercările englezilor, să-i facă inofensivi, şi ajunseră la următorul rezultat :

Întîi. Care sînt oamenii cu greutate care lucrează pentru Serviciul secret britanic din Siria, Liban şi Transiordania?

Al doilea. Legăturile lor trebuie tăiate sau utilizate pentru scopuri proprii.

Al treilea. Glubb Paşa, comandantul Legiunii Arabe, trebuie despărţit de armata lui, iar efectivele armatei trebuiesc descompuse şi paralizate. Aceasta era o idee care mai trebuia încă să fie discutată cu cei în drept, cu Ambasada americană din Amman, cu oamenii de legătură din capitala Transiordaniei şi, în caz de nevoie, cu Washington, CIA şi Pentagon. Legiunea Arabă a lui Glubb Paşa, finanţată de Anglia, această sabie a regelui Abdullah al Transiordaniei, cu ajutorul căruia Glubb Paşa avea de gînd să creeze cu forţa o „Sirie Mare", pe placul englezilor, trebuia nimicită.

Al patrulea. Atîta timp cît lungimile de undă şi cifrurile Serviciului secret britanic rămîn valabile – era de aşteptat să se schimbe de pe o zi pe alta – aparatele de radiorecepţie ale Centralei Teheran trebuiau să funcţioneze zi şi noapte.

Al cincilea. Trebuia făcută o legătură cu postul de radio-emisie al Serviciului secret britanic, Jaguar trei, iar radiotelegrafistul său trebuia silit – cu ce mijloace, rămînea de văzut – să transmită ştiri false. (Cu această misiune trebuie însărcinat Prenton.)

Aruncau un năvod uriaş, cu ochiuri dese, în care trebuiau să se prindă toţi cei porniţi să saboteze construirea conductei de petrol americană, toţi cei ce sprijineau poziţia Angliei în Orient sau toţi care se opuneau, indiferent de motive, penetrării americane.

– Mulţumită ? întrebă Mirgolas.

– Să vedem.

Începuse să se întunece.

În sfîrşit, se lăsase şi multaşteptata seară. După arşiţa zilei se apropia binefăcătoarea, răcoroasa noapte.

Se duseră în grădină. Între timp, în subsolul vilei aparatele de radiotelegrafie funcţionau din plin.

Deasupra Teheranului se boltea un cer verde-auriu. Trunchiurile argintii ale plopilor păreau străvezii, iar frunzele încremeniseră – nici cea mai uşoară adiere nu le tulbura neclintirea.

Undeva în depărtare se auzea muzică.

Dinspre minaret răsunau vaierele muezinului.

– Mare e Allah ! Mare e Allah ! Adevăr grăiesc că nu se află altul în afară de Allah. Adevăr grăiesc că Mohamed e profetul lui Allah. Veniţi la rugăciune. Veniţi la izbăvire. Mare e Allah ! Mare e Allah ! Nu se află alt Dumnezeu în afară de Allah."

Amurgul ştergea contururile aspre ale lucrurilor, zidul alb al grădinii se pierdea în umbră.

– Nu vă închinaţi ? întrebă Mary.

– Nu.

Muezinul chema tînguitor :

– Veniţi la rugăciune. Veniţi la izbăvire !

Mirgolas nu-l auzea. Smulse cîteva frunze dintr-un tufiş şi le strivi în mînă.

– Mergem la un bar ? întrebă el. De fapt avem de sărbătorit două lucruri.

– Cu plăcere. Dar aş vrea mai întîi să umblu jumătate de ceas pe străzi. E atît de frumos aici la dumneavoastră, la ora asta, cînd toţi oamenii ies pe stradă !

– Cum doriţi.

– Nu vă face plăcere ?

– Cum puteţi întreba aşa ceva ? Prezenţa dumneavoastră transformă străzile noastre în adevărate grădini.

– Ce frumos vă exprimaţi ! răspunse ea visătoare.

Mirgolas n-o auzi. Era cu gîndul la radiotelegrafişti. Îi părea rău că ei nu se pot bucura de această seară minunată, că erau nevoiţi să stea în faţa aparatelor la lumina lămpilor de neon.

A doua zi Mary plecă cu avionul spre Transiordania. La Amman avu o convorbire cu reprezentanţi ai Serviciului secret american, într-o cămăruţă tainică dintr-o cafenea.

Abdullah, regele haşimiţilor [1], refuzase societăţii *American-Trans-Arabian-Pipeline* autorizaţia de a instala conducta de petrol de-a curmezişul teritoriului Transiordaniei.

O răscoală devenise inevitabilă. Armele trebuiau să-l silească pe Abdullah să-şi pună semnătura pe contractul dorit. Potrivit indicaţiilor pe care le primise, Mary dădu ordin, dacă era posibil, să fie făcut prizonier Glubb Paşa, comandantul suprem englez al Legiunii Arabe, un om cu un nas gogonat ca un cartof, şi să se pregătească totul pentru răscoală.

De la Amman zbură mai departe spre capitala Siriei, Damasc. E drept, acolo tratativele pentru construirea conductei de petrol americane se desfăşurau favorabil, totuşi se puteau aştepta în fiecare ceas la contramăsuri energice din partea englezilor. Plimbîndu-se pe străzile capitalei, Mary simţi aproape fizic atmosfera înfierbîntată, frămîntată. Oamenii păreau că au febră. Ziarele de stînga cereau guvernului să respingă propunerea Americii de a îngădui trecerea conductei de petrol prin Siria. Conducta de petrol – împrumuturi – soldaţi : lanţuri de aur *made in U.S.A.* Mary nu reuşi mare lucru la Damasc.

În timp ce se afla în maşină, în drum spre aeroport, şoferul fu deodată silit să frîneze şi să tragă maşina deoparte. Prin fereastră Mary văzu o mulţime uriaşă de oameni coborînd strada. Deasupra capetelor fluturau pancarte străvezii cu inscripţia : „Sîntem împotriva construirii conductei de petrol americane !", „Siria – sirienilor !", „Jos cu imperialiştii !"

Rareori întîlnise Mary oameni atît de indignaţi şi de furioşi ca aceste mii de demonstranţi. Era imposibil ca asta să fie numai opera cîtorva agenţi englezi. Pricina pentru care se agitau pe viaţă şi pe moarte trebuia căutată în altă parte, unde – nu ştia nici ea.

Cînd trecură pe lîngă maşina ei, masele îi aruncară căutături mînioase, în fiecare clipă se aştepta să fie deschisă

[1] Denumirea exactă a ţării este „regatul haşimit al Iordaniei", cu capitala la Amman. Abdullah a domnit pînă în 1951 (n. r.).

portiera, iar ea smulsă afară şi sfîşiată în bucăţi. Niciodată nu se temuse atît de oameni ca acum. Stone se gîndise oare la efectul psihologic pe care-l produce o astfel de demonstraţie, la şocul puternic pe care-l provoacă ? El şedea liniştit în biroul lui cu aer condiţionat din Wall Street, dădea instrucţiuni telefonice, trimitea telegrame în toată lumea, instiga şi dirija. Ar trebui să se urce şi el o dată în avion, ca să se convingă la faţa locului cum reacţionează masele – în cazul de faţă locuitorii din capitala Siriei – la „Acţiunea Moscheea". La New York lucrurile apăreau în altă lumină şi ceea ce era reprezentat la Washington în cifre ce puteau fi manevrate după plac devenea aici o forţă incalculabilă.

Mary observă cu groază că rîndurile se îngroşau din ce în ce, că li se alăturau mereu mai mulţi oameni : negustori cu coşuri în mînă, funcţionari din birouri, femei care pînă mai adineauri se codeau dacă să cumpere sau nu banane, meseriaşi, comercianţi, oameni din toate păturile şi profesiile.

Mary se uită nerăbdătoare la ceasul de la mînă.

Avionul trebuia să decoleze peste şase minute.

Frînele scrîşneau. Comenzile ţîşneau prin văzduh. Poliţişti, cu revolvere în mînă, goneau pe lîngă geamurile maşinii, avînd pesemne ordin să-i împrăştie pe demonstranţi. Mary răsuflă uşurată, se lăsă pe pernele maşinii şi închise o clipă ochii.

Poliţia îndreptă furtunurile cu apă spre mulţime.

Dar demonstranţii nu se dădeau bătuţi, nu se retrăgeau spre ulicele lăturalnice, nu se risipeau. Nu dădură înapoi nici atunci cînd un ofiţer, răcnind la ei că va ordona să se tragă, slobozi ca avertisment un foc în aer.

Cu cămăşile ude, cu hainele şi pantalonii leoarcă, cu părul răvăşit, atîrnînd în şuviţe pe frunte, mărşăluiau mai departe cu mîinile încleştate pe beţele pancartelor.

Mary rîse încetişor, întrebîndu-se dacă multîncercatul mecanism al serviciului secret, străduinţele depuse de CIA, CIC, FBI, OSS [1], sau de Centrala Teheran cu toţi agenţii

[1] *Office of Strategic Services.* (Biroul serviciilor strategice) (n. r.).

săi de legătură, ca şi de Centrala Ankara, dacă toate acestea ar ajunge ca să susţină prin forţă construirea conductei de petrol. În faţa maselor ameninţătoare se îndoia de acest lucru. Aici, în Siria, situaţia era asemănătoare cu cea din Transiordania, iar în Liban nu va fi altfel. Războiul transformase oamenii.

Mary îşi schimbă planul iniţial de a zbura mai departe spre Beirut şi hotărî să se întoarcă la Teheran, pentru a-i raporta lui Stone amănunţit greutăţile şi obstacolele pe care le întîmpină construirea conductei de petrol.

Dădu dispoziţie şoferului să se întoarcă şi s-o ducă înapoi la hotel. Acolo se aşeză într-un şezlong din grădina de pe terasă, ca să simtă răcoarea serii. Luna plină îşi revărsa lumina pe acoperişurile plane, pe turnuri şi minarete, pe străzi şi pe ulicioarele întortocheate. Era răcoare şi pace, dar Mary ştia că acalmia aceasta e numai aparentă, că e liniştea înfricoşătoare dinaintea unei furtuni, gata să izbucnească. Ştia că în realitate oraşul era un vulcan clocotitor.

În ceasul acela îşi făcu primele însemnări pentru raportul către Stone.

27

La exploatarea petroliferă oamenii şedeau tăcuţi, cu picioarele încrucişate şi mîncau brînză învelită în foi subţiri de plăcintă. Apoi sorbeau din ceai.

Roiuri de muşte se ţeseau în jurul lămpii de petrol. Cîteva gîze mai cutezătoare se apropiară de flacără şi se zvîrcoliră, picînd lîngă fitil. Lampa fumega şi fîsîia. Lumina ei mohorîtă luneca peste trupurile bărbaţilor, pătrundea în cutele feţelor, scobea mai adînc găurile obrajilor, scotea în relief pometii.

Hussein observă că agentul Hurban aruncase de mai multe ori căutături piezişe înspre Ahmed. Pesemne că nu uitase întîmplarea petrecută cu cîteva zile în urmă la

çantină, cînd Ahmed îl trîntise pe jos. Cu siguranţă că clocește gînduri de răzbunare.

Ahmed se şterse cu dosul palmei la gură şi se ridică îndreptîndu-se spre uşă.

Hussein chibzui dacă să se ia după el.

Se uită cu coada ochiului la Hurban, bägă ultima bucată de plăcintă în gură şi se ridică în picioare. Îl ajunse repede pe Ahmed din urmă şi-i tăie drumul.

– Unde vrei să te duci ?

– Nu-i treaba ta, mormăi Ahmed.

Deasupra lor pîlpîiau stelele. Lumina firavă a lunii le aşternea umbre palide pe obraz. Dinspre barăci lărmuiau glasuri, rîsete, cîntece. Auziră ţipetele unei femei bătute şi gemetele extatice ale unei fete. Aşa era seară de seară în barăcile *camp*-urilor din Naphta Abad : aceleaşi voci, aceleaşi cîntece, acelaşi rîs, aceleaşi certuri între soţi, aceleaşi înjurături şi aceleaşi gemete sălbatice ale fetelor. Seară de seară. Lună de lună. An de an. Cînd murea cîte unul, atunci se lăsa liniştea pentru cîteva ceasuri.

– Ce vrei să faci ? întrebă Hussein.

– Ţi-e frică ?

– Ochii lui Hurban nu prevestesc nimic bun.

Hussein se uită lung după prietenul lui pînă cînd acesta se pierdu în zare.

Dezamăgit, voi să se întoarcă, dar deodată îl văzu pe Hurban apărînd printre barăci. Hussein sări repede după o cocioabă şi se ghemui ferindu-se de lumina lunii, pînă cînd trecu agentul şi putu să-şi dea seama încotro o apucă.

În faţa ceainăriei, Ahmed se mai uită încă o dată dacă nu e nimeni pe aproape. Cînd se încredinţă că n-a fost urmărit şi nu desluşi nici un zgomot suspect, coborî treptele, plecat, ca să nu se lovească la cap.

În ceainărie pîlpîia o lampă nenorocită de petrol. Duhnea a tutun şi a opium. Pe prichiciuri de lemn înguste, acoperite cu covoare, şedeau nişte bărbaţi necunoscuţi, care fleckăreau şi fumau. Trecu pe lîngă ei fără să se oprească şi

se îndreptă spre o cămară dosnică, unde se întîlnea de obicei cu conspiratorii.

Acolo stăteau roată șapte oameni, așezați turcește. Cînd intră Ahmed curmară discuția.

Era printre ei un negustor gras, cu o barbă roșie vopsită cu *henna* [1], și cu o față care părea mereu zîmbitoare. Un muncitor cu ziua își scosese cămașa, dezvelindu-și de-a curmezișul pieptului o cicatrice lată de pe urma unei tăieturi de sabie. Doi țărani, unul din satul Saşir, care ședeau alături, cel mai vîrstnic cărunt și gîrbov, cel mai tînăr pleșuv și îndîrjit. Un bahtiar venit din munți, înalt și sprinten, cu căciula pe o parte. Un altul, străveziu, luă pipa de opium, îi încălzi găvanul de porțelan pe-o flăcăruie și vîrî o pilulă de opium înăuntru. Ahmed se așeză lîngă un muncitor petrolist, în timp ce zilierul repeta încă o dată conspiratorilor misiunea ce o aveau : „Război inglișilor !" Ca să dea cuvintelor toată greutatea, vîntură mîinile în aer. Se înfierbîntă într-atît, încît Ahmed avu impresia că în fiecare clipă ar putea să-i iasă vorbitorului ochii din cap. Privirile bărbaților se animau, fermecate de buzele zilierului, ca și cum acestea le-ar fi revelat fericirea raiului. Din cînd în cînd încuviințau dînd din cap, sau mormăiau ceva nedesluşit. Vorbele lui le mergeau la inimă. Era o rușine ce făcuseră „inglișii" din țara lor. Trebuia să se sfîrșească odată.

Înainte de a începe să vorbească, Ahmed luă cana cu ceai și bău. El propuse să se dea foc celor mai mari sonde din Naphta Abad și se miră cît de ușor îi veneau cuvintele pe limbă. Altă dată se oprise, se bîlbîise, se încurcase, repetase sau omisese ceva, dar astăzi îi curgeau cuvintele ca din niște canale invizibile, cuvinte colorate și răsunătoare.

– Allah l-a binecuvîntat, spuse negustorul.

– Vom da un exemplu, continuă Ahmed, vom arăta

[1] Plantă tropicală din care se extrage un colorant folosit la vopsitul părului în roșu (n. r.).

„inglișilor" și frații noștri de la exploatările petrolifere din Husistan că avem curaj.

– Pe Allah ! izbucni bahtiarul, sărind în sus și strigînd : să-mi cadă mîna, să-mi sară ochii dacă n-or să ia foc curînd primele sonde.

Obrajii bahtiarului tremurau de emoție. Ochii îi ardeau. Se apropia oare ziua libertății ? Nu cuteza să-și închipuie că pămîntul pe care i-l luaseră „inglișii", pe care ridicaseră trufașele lor rafinării și sonde, că acest pămînt sacru al bahtiarilor, acest pămînt negru, roditor, sub care se încrucișau conductele de petrol ale „inglișilor", va fi în curînd din nou al lor.

Ahmed îi îndemnă pe țărani să pună capăt mizeriei, să se strîngă laolaltă și să se ducă la colonelul Mirgolas, să-i dea foc palatului, să-l răpună și să-i ia moșiile.

Țăranul cel vîrstnic tresări, ca și cum l-ar fi bătut cineva.

– Ți-e frică, moșule ?

– Stăpînul o să ne pedepsească, stăpînul o să-și cheme soldații și o să ne radă de pe fața pămîntului satele.

– Un mort nu cheamă soldați, moșule.

Zilierul rîse.

– Un mort e mort.

– Răzbunarea nu moare, chiar dacă stăpînul moare, răspunse țăranul, fiul lui învață la Teheran și n-o să-l lase nerăzbunat pe taică-său.

– Atunci, să-l omorîm și pe fiul lui. La naiba cu toate lepădăturile, se înfierbîntă țăranul mai tînăr, pleșuv. Unul mai mult sau mai puțin totuna e.

– Ai căpiat, se supără bătrînul.

– Am căpiat ? Țăranul îl sfredeli pe bătrîn cu priviri furioase. Vrei să-i cruți ? îl întrebă el. Colonelul ne cruță oare pe noi ? N-aș vrea să număr nenorociții pe care îi are pe cuget, toți oamenii care au fost spînzurați sau pe care i-au omorît jandarmii lui. Ne sug sîngele din vine, ne iau ultimul bob, fără să ne întrebe cu ce ne amăgim foamea, și tu vrei să-l cruți. Ah, nu ești mai bun ca bătrînul

Kudra din Saşir, căruia colonelul i-a pus opreliște, cică, să-şi mai vadă fata, fiindcă bărbatu-său e în Tudeh. Să vă tînguiți şi să le otrăviți şi altora viața cu tînguielile voastre, asta da. Dar cînd e vorba de treabă...

Făcu un gest dîrz cu mîna dreaptă. I se păru că dacă se ciorovăiește cu bătrînul îşi pierde timpul. Se întreba mirat ce caută printre oamenii aceştia. Apoi îi spuse lui Ahmed :

– Propunerea ta e bună, am să văd ce se poate face. Mai vorbim noi despre asta.

Fumătorul de opium nu mai auzea nimic din tot ce se discuta în jur, ochii săi erau îndreptați înăuntrul lui. Se legăna în visuri.

Hussein, care stătea încă ascuns îndărătul unei cocioabe care-şi profila umbra în lumina lunii, îşi pipăi cuțitul. Era un cuțit ieftin, american, marfă de duzină, dar era ascuțit şi avea o lamă mai lungă de-o palmă.

În depărtare se auzeau urlînd şacalii.

Hussein ieşi din ascunziş. Inima îi bătea, să-i spargă pieptul. Se furişă după agent, aținîndu-se în apropierea barăcilor de tablă ondulată care se înşirau în stînga şi în dreapta uliței. Cînd Hurban se opri ca să tragă cu urechea, Hussein se lipi de peretele lateral al unei cocioabe de tablă.

Din baracă se auzi un plîns de copil. Un gramofon urla undeva în apropiere. O femeie cînta într-o limbă pe care Hussein n-o înțelese la început. Pe urmă îşi dădu seama că era englezeşte.

Cîntecul îl întristă. Se socotea părăsit.

Simțea că i se face rău. „Mi-o fi foame ?" I se strîngea stomacul de emoție. Îl copleşiră tot soiul de vedenii : deodată, ca şi cum ar fi ieşit din pămînt, Tamara se afla înaintea lui. Îngrozit, se dădu un pas înapoi. Fata care-i era dragă plîngea. În frunte avea o rană, din care îi şiroia sînge peste ochi şi peste obraz.

I se întîmplase o nenorocire ?

Dintr-un salt ajunse în uliță şi-l văzu pe Hurban cotind pe drumul ce ducea spre ceainărie.

Hussein începu să gonească. Se săturase să se mai furişeze prin noapte ca un hoţ, să se ascundă, de parcă ar fi făptuit o crimă. Voia să alerge ca să-l ajungă din urmă pe Hurban. Voia să-l întrebe fără ocoliş ce caută la ora aceea pe stradă, dacă şi-a pus în gînd să-l nenorocească pe Ahmed sau pe altul. Cînd îl văzu pe Hussein lîngă el, Hurban se sperie.

– Ce vrei de la mine ?

Hussein nu răspunse.

Stăteau unul în faţa celuilalt, în tăcere, măsurîndu-se din cap pînă-n picioare.

– Pe cine urmăreşti ? întrebă Hussein.

Hurban rînji.

Hussein simţea o poftă grozavă să repeadă un pumn în obrazul acela perfid, care rînjea.

– Mă duc la ceainărie.

Hussein strînse instinctiv pumnii. Avea impresia că Hurban întruchipează toţi oamenii care i-au făcut vreodată vreun rău. În individul ăsta, în unealta asta a „inglişilor", se adunaseră laolaltă toate gîndurile, toate faptele rele.

– De ce lucrezi pentru „inglişi" ? întrebă Hussein făcînd un pas înainte, aşa încît simţi în obraz răsuflarea respingătoare a lui Hurban. De ce ? repetă el.

– Allah ţi-a întunecat mintea.

Din casa lîngă care se opriseră, o cocioabă de lut, cît un stat de om, ţîşni o femeie şi goli o găleată cu lături în uliţă. Aruncă o privire scurtă spre cei doi bărbaţi şi intră în casă clătinînd din cap.

În mintea lui Hussein se învălmăşeau fel de fel de gînduri. Nu cumva îl nedreptăţea pe Hurban ? Nu suferea şi el ca şi ceilalţi ? Poate de asta se făcuse agent, pentru că voia să aibă cîţiva *riali* mai mult decît ceilalţi, o bucată de brînză în plus, trei ţigări, un codru de pîine şi, la cantină, cîteva păhărele de rachiu ? Nu încerca fiecare să scape de mizerie ? Nu avea fiecare nădejdi şi năzuinţe o viaţă întreagă ? Nu lua fiecare aceste nădejdi şi năzuinţe tainice cu el în groapă, unde le mîncau viermii şi putrezeau în pămînt ? Ce s-ar întîmpla dacă într-o zi

toate aceste nenumărate nădejdi și năzuințe neîmplinite s-ar ridica din morminte ?

În depărtare se întindea exploatarea petroliferă din Naphta Abad, sondele, cisternele, barăcile din tablă ondulată, luminate de reflectoare și felinare puternice. Dar ceea ce nu putea să priceapă Hussein era că Hurban încerca să-și înfrumusețeze viața pe socoteala oamenilor care roboteau acolo. Fiecare țigară pe care o fuma, din bani primiți ca agent, trebuia să-i pară mai amară, fiecare păhărel de rachiu pe care-l bea trebuia să-i ardă mațele, cu fiecare bucată de pîine trebuia să se înece, să-i rămînă în gît.

– Juri pe *Coran* că nu lucrezi pentru „inglișii" ?

Hurban își frămîntă cu degetele cămașa.

Creierul lui era parcă stins.

Nu l-ar pedepsi oare Allah, nu i-ar tăia nasul, urechile, nu l-ar perpeli în iad, nu i-ar smulge fiecare fir de păr dacă ar jura pe *Coran ?*

Trecea prin clipe grele, clipe în care încerca să se convingă că nu e un om rău, că nu e mai rău decît ceilalți, și că dacă transmite numai din cînd în cînd cîteva vorbe nu pricinuiește nimănui nici un rău. Se gîndi la taică-său, care se stinsese din pricina ofticii, la maică-sa, care murise de tifos. Se gîndi la frații lui, despre care nu știa unde se află sau dacă mai sînt printre cei vii. Se gîndi la sora lui iubită, care lîncezea într-un bordel din Abadan.

– Jur pe *Coran.*

– Pe Allah.

Urban căzu în genunchi, încrucișă brațele pe piept și atinse pămîntul cu capul.

– Jur, Allah mi-e martor. Pot să jur pe *Coran.*

– Ridică-te ! îi porunci Hussein.

Îi era scîrbă să-l vadă tîrîndu-se pe pămînt.

– Scoală-te odată !

Hussein îl crezu. Allah. Jurăminte. *Coran.* Nimeni nu îndrăznise încă, așa credea el, să terfelească în noroi aceste lucruri sfinte.

– Îmi iei o piatră grea de pe inimă, Hurban.

Agentul încercă să zîmbească. Îi era frig. De ce nu-l pedepsise Allah cînd îi luase numele în deşert, de ce nu-l ştersese de pe faţa pămîntului ca pe un fir de praf sau nu-l omorîse aruncîndu-l ca hrană hienelor ? Nu putea să priceapă cum de mai trăieşte.

– Nu te simţi bine ? întrebă Hussein.

Hurban se aruncă iarăşi la pămînt, îmbrăţişă picioarele lui Hussein şi strigă printre suspine :

– Nu sînt trădător, bunule Hussein, fiu al unor părinţi credincioşi.

Hussein se ruşină la gîndul că jignise un om, fusese nedrept cu el.

– Iartă-mă, Hurban, trebuie să înţelegi... Dar pentru că toţi spun... Îmi era teamă pentru Ahmed, fiindcă el merge pe un drum...

Un glas lăuntric îl sfătui să-şi curme fraza.

Hurban se ridică brusc.

– Pe ce drum merge Ahmed ? întrebă el făţarnic. Allah să-l ocrotească, să nu i se întîmple vreo nenorocire. E un om bun.

– Te-a trîntit jos la cantină.

– Eu nu sînt judecător, Hussein. Spune, unde se duce Ahmed ? N-aş precupeţi nimic dacă am putea să-l scăpăm.

– Hai să mergem la ceainărie.

– Acolo îl cauţi ?

– Nu, răspunse Hussein, Ahmed e la o fată, n-are nevoie de mine.

Hurban rînji.

– De obicei nu prea vrea să audă de fete.

– Hai ! porunci Hussein scîrbit de-atîtea întrebări.

Prezenţa lui Hurban îl apăsa şi se grăbi să ajungă la ceainărie, ca să vadă alţi oameni.

În cămara dosnică conspiratorii se ciorovăiau în legătură cu ceea ce spusese ţăranul cel pleşuv : el era de părere să se pună foc la trei sonde.

– Una, glăsui negustorul.

Se temea că incendiile şi măsurile de represiune pe care le vor lua fără doar şi poate englezii au să-i strice tot

deverul. Era bine și frumos să fie pedepsiți „inglișii", dar negustoria nu trebuia să sufere din pricina asta.

– O sondă, se amestecă Ahmed, înseamnă o picătură de miere într-o mare sărată.

Bahtiarul fu de aceeași părere.

– Patru torțe. Una la miazăzi, una la miazănoapte, una la apus și una la răsărit. Patru torțe, patru semnale.

– Una, repetă negustorul blestemîndu-se pe sine și pe tatăl său că se alăturase conspiratorilor, fiindcă se temea că toată povestea asta n-avea să se sfîrșească bine.

Începură să se certe, dar deodată se opriră, căci patronul ceainăriei veni, palid la față, și-i imploră înspăimîntat să părăsească încăperea prin ușa din spate, fiindcă în ceainărie se afla Hurban.

În cele din urmă, bahtiarul curmă liniștea.

– Ce, sîntem niște muieri, să ne pierdem în fața unui agent ? Niciodată n-o să ne scuturăm de *khanii* [1] străini dacă tremurăm de fiecare șoarece !

– Nu frica ne-a închis gura, răspunse negustorul, ci înțelepciunea ne-a povățuit să tăcem, așa cum numai înțelepciunea ne va duce spre țelul nostru.

–S-au spus destule cuvinte înțelepte, se amestecă supărat în vorbă Ahmed. N-avem decît să ascultăm dezbaterile din Medjilis [2] sau cuvîntările miniștrilor. Și șahul are o minte înțeleaptă, nu degeaba se spune că a învățat în Elveția. Dar ce folos ? Miniștrii vorbesc cum le convine lor, dar nu cum ne convine nouă. Șahul vorbește și el cum îi convine lui, dar nu cum ar fi bine pentru noi. Să începem și noi acuma să înșirăm vorbe înțelepte ? Scăfîrlia mea nu e plină cu cine știe ce minte, totuși știu un lucru, că nu cuvintele înțelepte ne pot salva, ci numai faptele. Așa cred eu.

Zilierul interveni :

– Se spune că Basra e înțesată de soldați englezi.

– Și asta trebuie să ne împiedice să acționăm ? întrebă

[1] Stăpîn, prinț (în limbile arabe) (n. r.).

[2] Camera inferioară din parlamentul iranian (n. r.).

bahtiarul. Dacă vreun soldat „ingliș" pune piciorul în Iran, atunci îi ies înainte o sută de luptători. Vă spun eu că acuma e timpul cel mai potrivit pentru a trece la fapte.

– Tudehul este împotriva oricărui sabotaj pe cîmpurile petrolifere, îi avertiză muncitorul petrolist.

– Credeți, se înfierbîntă Ahmed, că vom scăpa vreodată de mizerie cu demonstrațiile pe care le organizează Tudehul la Teheran, cu adunări și discursuri mari ? La Abadan au fost împușcați cinci muncitori, pentru că au demonstrat pentru mărirea salariilor.

– Tudehul n-o să reușească, se amestecă negustorul în vorbă, pentru că se ridică împotriva lui Allah. Cine se ridică împotriva lui Allah...

– Taci ! îl întrerupse Ahmed, lasă-i pe *mollahi* să vorbească în moschee de Allah. Lui Allah să-i lăsăm cerul, iar nouă să ne rămînă pămîntul.

Bahtiarul ceru, pe temeiuri bine gîndite, să se încheie discuția pentru ziua aceea. Nu voia ca negustorul să afle în ce zi aveau să izbucnească primele incendii la sondele de petrol. N-avea încredere în el.

Apoi străbătură curtea, poticnindu-se, își luară rămas bun și se împrăștiară. Ahmed și bahtiarul mai rătăciră încă un timp în noapte.

– Nu trebuie să ne încredem în nimeni, spuse bahtiarul, în nimeni.

Își înălță capul privind spre cer. Stelele îi aminteau de strămoșii lui, care n-avuseseră nimic deasupra capului în afară de Allah, soarele, luna și stelele. Fuseseră liberi. Fluturîndu-și semeți pușlile, goneau pe bidiviii lor iuți peste povîrnișurile prăpăstioase ale munților, în timp ce femeile îi așteptau în corturile de piele de capră și coceau pîine, pîine din belșug. Nici o conductă nu se așezase de-a curmezișul pămîntului lor. Nici o sondă nu pîngărise priveliștea, nici un „ingliș" nu le poruncise.

Suspină.

– Dacă am avea puști i-am goni pe „inglișii" în golf.

– Nici măcar exploziv nu avem, spuse Ahmed.

– Depozitele de explozive sînt foarte bine păzite.

Ahmed îl apucă pe bahtiar de braţ.

– Ai văzut maşinile roşii cu nitroglicerină, care se strecoară noaptea pe străzi ? Bahtiarul văzuse „sacalele" acelea ; din zece săreau în aer cel puţin opt. Compania caută un şofer.

– Ei şi ce vrei să spui ?

– O să mă prezint.

– Eşti curajos ca un leu, dar nici măcar un leu nu-şi pune în primejdie viaţa fără rost.

– Avem nevoie de exploziv ?

– *Inşallah*, spuse bahtiarul.

Îl şi vedea pe Ahmed mort, sfîrtecat de nitroglicerină. Ce era de făcut ? Dacă Ahmed ăsta îşi punea ceva în cap, apoi nu-l mai puteai opri. Allah să-l ocrotească în timpul curselor primejdioase pe care are să le facă !

Stăteau tăcuţi unul lîngă altul, plimbîndu-şi privirile de la munţii care se profilau în zare, ca nişte umbre negre, spre cocioabele în care se stingea luminiţă după luminiţă. Îşi mutară apoi privirile de la cocioabe spre sondele de pe cîmpul petrolifer, luminate de reflectoare, ce păreau o pădure de cleştar ca din basme.

– Frumoasă noapte ! spuse Ahmed.

Bahtiarul tăcu mişcat.

•

28

James Farlay aterizase de cîteva minute la Teheran, în oraşul în care se afla şi Mary, oraşul în care Mary şi Hassan Mirgolas, şeful Centralei Teheran, lucrau pentru *Standard Oil*, în care mişunau agenţii lui Whigest şi Lake, în care Prenton, funcţionar la Ambasada engleză, punea la dispoziţia Serviciului secret american materialul de care acesta avea nevoie, oraşul în care Razmara, şeful Marelui Stat-Major iranian, avea consfătuiri cu generalul Gayvan şi cu colonelul Mirgolas şi, sprijinit de generalul american Schwartzkopf, protejat de *India Office* şi de Ambasada engleză, începuse febril pregătirile pentru desăvîrşirea pla-

nurilor strategice în vederea doborîrii administrației democratice instaurate în Azerbaigeanul iranian.

James își alesese Iranul ca cea mai apropiată țintă, socotindu-l un focar deosebit. Aici se concentrau și se coordonau problemele, se răfuiau societățile de petrol engleze cu cele americane, luptau, unele împotriva altora, grupe de forțe despre a căror existență nici nu bănuise vreodată. Iranul se învecina cu Uniunea Sovietică, un fapt nu tocmai lipsit de importanță. Sute de considerente stăteau la baza hotărîrii lui, printre altele și articolul din *New York Times, Nori de furtună deasupra Iranului,* îl îndemnase să-și înceapă munca tocmai în Iran. Nu intenționa să rămînă aici veșnic, căci și Palestina devenea pe zi ce trecea un focar în care se ciocneau cele mai diverse interese internaționale. În raportul comisiei anglo-americane pentru Palestina citise : „Palestina este un adevărat bivuac... corturi de război, tancuri, un fort întunecos și cazărmi se oglindesc în apele lacului de la Ghenizaret. Blocuri, bariere în fața cărora străjuiesc ostași, baraje de sîrmă ghimpată, tancuri ce cutreieră străzile, arestări pe baza unor simple bănuieli... bombe aruncate de bandiți, focuri de armă în noapte – toate acestea sînt caracteristice pentru țara respectivă. S-a decretat stare de asediu, presa palestiniană este supusă cenzurii. Palestina e înțesată de garnizoane și totuși tulburările nu contenesc în țară..."

Deocamdată James avea de gînd să se lămurească temeinic asupra Iranului. Se urcă într-un taxi și porni spre oraș. Acolo își închirie o cameră într-o pensiune ieftină, în apropierea bazarului, unde mirosea a carne de berbec și a grăsime afumată. Pereții odăii erau acoperiți cu un tapet ieftin, scorojit, sub care se cuibăriseră ploșnițe și tot felul de gîngănii. Pe perete atîrna un tablou retușat al tînărului șah, tablou pe care mai tîrziu va mai avea prilejul să-l vadă de multe ori. Un pat din alamă, un scaun, un dulap și o masă șchioapă, acesta era mobilierul încăperii.

Ahmed era foarte bucuros că toate canistrele de cauciuc din „sacaua" lui cu nitroglicerină, vopsită într-un roşu-strident, erau încă goale. Într-adevăr e al dracului de prost să simţi mereu în ceafă gheara morţii. Blestemata asta de nitroglicerină putea să-ţi facă vînt pe lumea cealaltă într-o clipă. Era de ajuns să te ciocneşti, să te loveşti de ceva, să apeşi puternic pe frînă. *Inşallah.* Cînd se tîra pe străzi cu maşina plină de canistre cu exploziv brizant, nu-i rămînea nimic altceva decît să-şi încredinţeze soarta mîinilor lui Allah.

Inşallah !

Deocamdată n-avea de ce să se teamă. Canistrele zăngăneau goale în camion, nu era nici o primejdie, totuşi în pofida arşiţei îl treceau fiori reci cînd se gîndea la întoarcere. Atunci canistrele vor fi pline. Şi va fi noapte. Va fi de ajuns să dea peste o piatră pe care să n-o vadă, să se atingă de un parapet, şi din „sacagiul" Ahmed, cutezătorul conspirator, praful se va alege. Se ducea acum la Abadan, tocmai din pricină că noaptea trecută o păţise unul. Ori apăsase prea tare pe frînă, ori îşi pierduse cumpătul, ori îi scăpase vreun amănunt, cine ştie ? Cu cîteva ceasuri în urmă, Ahmed se convinsese că nu era numai un zvon. Văzuse cu ochii lui groapa pe care-o făcuse încărcătura predecesorului său. Din camionul de trei tone nu rămăsese, pe o rază de un kilometru de la locul accidentului, nimic altceva decît mormane de tablă informă. Nici urmă de şofer, iar curmalii se volatilizaseră. O priveliţte încîntătoare, mai ales cînd se gîndea că şi el duce tot o „saca" dintr-asta !

Ahmed se străduia să-şi vîre în cap că n-are de ce să-i fie teamă la întoarcere. Adică de ce să-l lovească tocmai pe el năpasta ? Erau „sacagii" care ţinuseră trei ani şi mai bine volanul în mînă şi nu li se întîmplase nimic rău.

Scuipă afară pe geam.

Pînă la Abadan mai avea puţini kilometri, şi acolo putea să se odihnească cîteva ceasuri, să privească portul, să se

așeze pe malul lui Șatt-el-Arab, să privească în voie vapoarele sau să aștepte pînă iese la suprafață vreun rechin. Înainte de toate, voia să treacă pe la părinții lui Hussein, care locuiau în Kaghar Abad. Nu-l trimisese Hussein, dar poate că voiau ei să-i spună ceva. Ahmed se gîndi că stătuse foarte puțin de vorbă cu Hussein, în ultimele zile, numai atît cît era nevoie. Îi părea rău, fiindcă Hussein era băiat de treabă, din păcate cam îndărătnic, dar dacă-i treceai cu vederea încăpățînarea te puteai înțelege cu el. Ce bine ar fi dacă s-ar alătura și el „conspiratorilor" ! Pe el s-ar putea bizui. După o cotitură, în fața lui Ahmed se ivi Abadanul. Pe deasupra sutelor de coșuri, schele de oțel, macarale și cisterne de petrol din aluminiu lucios, se înălța un nor negru de fum, semnul distinctiv al Abadanului, al rafinăriei, al acestei insule de petrol. Sus, dincolo de norul de fum, plutea o boare alburie prin care soarele apărea ca un disc lăptos.

Ahmed se gîndea că e totuși mai bine să stai în această căruță drăcească, unde mai devreme sau mai tîrziu ai parte de o moarte fulgerătoare, decît să lucrezi în rafinărie la o temperatură de șaizeci de grade, în aburi de sulf și de benzină, să-ți macini plămînii și să te stingi încetul cu încetul. Socotea că a făcut o alegere mai bună, ținînd seama că era și mai bine plătit decît toți ceilalți.

Lucrînd pe o astfel de mașină viața părea destul de suportabilă, cu condiția ca să nu se bălăngănească moartea în canistrele acelea. Nu trebuie să te grăbești, nu trebuie să te spetești muncind, chiar pe vreme de furtună aveai un acoperiș deasupra capului, și pe deasupra fetele te admirau. Ah, fetele ! De mult nu se mai culcase cu o fată, cu toate că era voinic și sănătos. N-ar fi rău să-și caute o fetișcană, una mică cu sîni și pulpe tari. Auzise că la Abadan intrai în bordeluri pentru cîțiva *riali*... Ca „sacagiu" pe „sacaua" cu nitroglicerină cîștigu-i destul de bun. Și *rialii* doar nu-i iei cu tine în groapă. Cum spun „inglișii" ? *„Allright"* [1]. Va să zică : *„Allright"*.

[1] E-n regulă (engl.) (n. t.).

Fluieră voios o melodie.

La Abadan mirosea altfel decît la Naphta Abad, era o duhoare şi un fum de-ţi lăcrămau ochii.

Predase camionul şi era liber, avea înaintea lui toată ziua. Mai întîi trebuia să se obişnuiască cu ideea asta. La Naphta Abad erai bucuros să ai o zi liberă pe lună. Şi acum ? N-a făcut un schimb rău. Numai să nu se gîndească la întoarcere. Şi această primă zi liberă ca „sacagiu" să nu fie şi cea de pe urmă. *Inşallah*. Banii zornăiau veseli în buzunarul pantalonilor.

Ce bine e să trăieşti !

Se miră văzînd pe străzi numeroşi soldaţi şi poliţişti. Nu miroase-a bine ! Abadanul e în fierbere. Peste tot inscripţii englezeşti : pe prăvălii, pe case, pe automobile şi pe cinematografe. Se afla pe pămînt iranian, sau într-un oraş englez ? Nu mai înţelegea nimic. Pretutindeni numai limba asta odioasă, cleioasă. Nenumăratele maşini care circulau încolo şi încoace şi de care trebuia să se ferească îl zăpăceau.

Dar, curînd, nu mai simţi duhoarea oraşului, se obişnui cu circulaţia, nu mai văzu firmele cu inscripţii *Off limits* [1] sau „Intrarea interzisă pentru cîini şi culi".

Vru să se urce într-un autobus şi să se ducă în port, dar taxatorul îl opri spunîndu-i că nu are voie să urce, nefiind englez.

Ahmed se făcu foc şi pară. Degeaba. Autobusul plecă şi lîngă el se iviră deodată doi poliţişti mînjind, gata să-l aresteze dacă mai scoate o vorbă. Ahmed nu mai spuse nimic.

Scuipă furios pe asfaltul fierbinte şi-şi văzu de drum. Cineva îi strecură o hîrtie, un manifest. Cum nu ştia să citească, îl mototoli, vrînd să-l arunce, dar pînă la urmă îl păstră şi-l vîrî în buzunar. Auzind monedele zornăind, se gîndi iar la fete.

Puţin îi păsa de toate, de autobusul care nu-l luase, de poliţişti, de tot ceea ce îi era străin şi-l scîrbea. Acum nu

[1] Interzis (engl.) (n. r.).

mai voia nimic altceva decît să cheltuiască cîțiva *riali* într-un mod plăcut.

Fete...

Zîmbi în sinea lui și-și înfundă mîinile în buzunare. O căldură de șaizeci de grade nu e lucru de nimic, dar șaizeci de grade și o fată... ? Că n-o să-i fie frig, asta e sigur. Îl întrebă pe un tînăr cu turban pe cap, cu haine zdrențăroase și înnegrite de *mazut* unde ar putea să găsească fete care-și vînd dragostea.

Își feri privirile de ochii străinului. Pentru prima oară în viața lui căuta un bordel.

– Dame ?

Ahmed dădu din cap.

Străinul, un muncitor petrolist ca și el, se scărpină încurcat după ureche, schimonosindu-și gura într-un rînjet plin de înțeles. Îi străluceau ochii. Fete ? De unde avea celălalt bani pentru așa ceva ? El nu avea nici un *rial* de prisos pentru fete.

Cu mîna dreaptă îi arătă încotro s-o ia și-i explică unde poate să găsească o astfel de casă.

Ahmed porni agale.

Se opri de mai multe ori, se uită ici și colo, urmări cu privirile una din acele mașini-cisterne englezești galbene, se zgîi la vitrine. Cămașa i se lipise de trup, părul era năclăit de nădușeală. Scoase de mai multe ori batista, o cîrpă murdară mirosind a ulei și a sudoare, ca să-și șteargă obrazul și ceafa. Afurisită arșiță !

„Pot să mă duc în halul ăsta ?" se întrebă el.

Își cercetă cămașa. Era murdară și în cîteva locuri ruptă, iar mînecile sumese, mînjite.

Se uită la pantaloni.

Englezii își călcau pantalonii în fiecare zi. Pantalonilor lui nici nu le mai deosebeai culoarea, erau cenușii, mototoliți și pătați.

Inșallah.

Dacă țoalele lui erau vrednice să sară cu încărcătura de nitroglicerină cu tot în aer, se putea înfățișa cu ele și dinaintea fetelor.

Bordelul semăna cu o baie publică. Asta era prima impresie. Intrarea era împodobită cu dale multicolore, şi apoi începeau treptele.

O lumină roşie, vie. Încăperi joase. Perne, covoare, o răcoare plăcută, miros de parfum ieftin. Fetele ciripeau cu ochi aprinşi, ademenitori. Ahmed se credea în paradis.

Înfiripară o discuţie cu el, dar nu se pricepea să răspundă. Glumiră, dar el nu rîdea. Îi aduseră ceai, dulciuri. Ahmed stătea ca împietrit, nu bău, nu se atinse de dulciuri. Se afla cu adevărat în rai. Fete, ceai, dulciuri pe farfurioare mici colorate, răcoare şi o lumină de-o culoare cum nu mai văzuse în viaţa lui. Fără doar şi poate, era mort. Se vede că noaptea în care plecase cu canistrele de nitroglicerină trecuse de mult şi el sărise în aer.

Fetele îl poftiră să ia loc, glumind şi chicotind. Fără voinţă, incapabil să gîndească limpede, Ahmed se aşeză.

Allah îi hărăzise suferinţe cît timp fusese pe pămînt şi lucrase la cîmpul petrolifer din Naphta Abad. Acum însă îl luase la el, în rai, ca să-l răsplătească pentru toate cîte le îndurase.

Inşallah !

Fetele îl îmbăiară, îi frecară trupul cu o licoare din ierburi aromate. Sărutările îi ardeau obrajii. Braţele se încolăceau în jurul gîtului. Răsuna o muzică divină.

O odaie micuţă, flori. Fata care-l adusese acolo îl întrebă de unde vine.

Ahmed se frecă la ochi.

De unde vine ?

De unde să vină ? De pe pămînt, de pe o bucată de pămînt îngrozitoare, care se numeşte Naphta Abad, unde fuseseră odată, cine ştie cînd, oameni fericiţi şi veseli, ogoare roditoare şi desişuri de palmieri cu duiumul.

– La ce te gîndeşti ? îl întrebă fata. Nu e bine să te gîndeşti prea mult.

Astfel de cuvinte nu puteau fi spuse decît de o făptură omenească.

Ahmed se uită la această făptură care şedea lîngă el, dezbrăcată, cu plete lungi, negre, pe umeri. Îşi aruncă

ochii în încăpere. Își opri privirile pe două fotografii decolorate, care atîrnau deasupra patului.

– Vrei să-mi spui de unde vii ? răsună iar glasul fetei, departe, nespus de departe.

Ce minunat mirosea fata, ce moi îi simțea brațele. Îi plăcea că-i atingea obrazul cu părul ei lung.

Cînd îi spuse că vine din Naphta Abad, fata tresări ușor.

– Cunoști Naphta Abad ? întrebă el.

– Nu-mi vorbi despre asta. Să uităm că există un Naphta Abad, că există zi și noapte.

Nici un paradis. Ahmed nu sărise în aer. Păcat, era atît de frumos să visezi, să nu mai știi nimic din tot ce a fost, din tot ce este și va mai fi !

Acum își dădu seama că pernele pe care stăteau erau la fel de zdrențuite ca și cămașa lui, că fata nu mirosea chiar atît de bine cum crezuse, avea cearcăne întunecate sub ochi, cute adînci în jurul gurii, o privire ștearsă, stinsă, cenușie, absentă.

– Cine-i în fotografie ?

– Trebuie să știi neapărat ?

– Atunci, ia-le de aici.

Fata se ridică și scoase de pe perete fotografiile zdrențuite pe margini.

Mișcările îi erau obosite, sînii ofiliți.

Paradisul lui Ahmed dispăruse. Lucrurile își pierduseră strălucirea și fața lor amăgitoare.

Fata voia să ascundă fotografiile sub pernă, dar Ahmed i le luă din mînă. Nu i le dădu înapoi pînă nu află cine sînt.

– Mama mea, o auzi el șoptind.

Asta era prea de tot. Mama ei pe un astfel de perete ? Tot ce se petrece în această cameră, se petrece sub ochii unei mame ?

Ar fi vrut să rupă fotografia în bucăți, să-i dea foc, s-o distrugă, indiferent cum, numai să nu vadă o mamă toate astea.

– Fratele meu.

Fata se tînguia încet.

Ahmed n-o auzi. Văzu numai fotografia şi pe fotografie un bărbat pe care-l cunoştea, dar nu ştia de unde să-l ia.

– Muncitor petrolist ?

Fata încuviinţă.

– Numele ?

Nu era un idiot ? Ar merita să-şi tragă singur palme că a aruncat banii degeaba ca să se uite la nişte fotografii şi să se amestece în destinele altora. Fata era o tîrfă. Ştiuse că se duce la tîrfe în clipa în care intrase în casa aceea şi coborîse treptele. De ce n-o răstoarnă pe pernă aşa cum se cuvine ? Poate pentru că nimerise prima oară într-o astfel de casă ?

– Hurban, răspunse fata.

– Ştii cu ce se ocupă fratele tău ?

– Nu.

Să-i arunce în obraz că fratele ei e un trădător, un agent care face de nesuferit viaţa semenilor săi de la exploatările petrolifere ?

Simţea că se sufocă. Încăperea deveni prea mică, mirosul parfumului, înnăbuşitor. Fata, cu toate că o privea cu milă, îl scîrbea. Cine ştie cîţi au stat pe aceste perne ? Nu. Mai bine mirosul de ţiţei, e mai firesc.

Îi aruncă vreo cîteva monede, se ridică şi ieşi.

– Stai ! strigă ea. *Khanum* o să mă bată !

Afară !

Pe stradă !

La lumină !

În hol se întîlni cu nişte marinari englezi, gălăgioşi, beţi. Dădeau din mîini, ţipau şi hăuleau. Unul, îl apucă pe Ahmed de piept şi-l înjură. Ahmed nu înţelese ce spune, dar simţea limpede că celălalt îl jignise.

Pumnul marinarului juca în faţa obrazului lui Ahmed.

Iranianul nu înghiţea astfel de glume. Văzu roşu în faţa ochilor.

Ţîşni deodată şi-l pocni pe marinar cu dreapta peste obraz. În aceeaşi clipă îşi dădu seama că mersese prea

departe. În nici un caz n-ar fi trebuit să lovească un „ingliș". Prea tîrziu. Nu mai putea să-și ia înapoi pumnul.

Se repezi spre ieșire, urcă în grabă scările cîte două odată și ieși afară. Îl întîmpinară lumina zilei, soarele, aerul fierbinte al Abadanului. Se poticni, își rănì genunchiul, dar goni mai departe, căci în spatele lui se auzeau vocile celor ce-l urmăreau.

În ce direcție o fi Kaghar Abad ? S-o ia în jos spre dreapta, sau spre stînga ? La părinții lui Hussein va fi în siguranță.

Marinarii se apropiau tot mai mult. Ahmed împinse prima poartă ce-i ieși în cale și intră într-o curte plină cu lăzi, butoaie de tablă, scînduri și bîrne.

Împușcături.

Ahmed sări peste un zid.

Genunchiul îl durea, sîngele îi șiroia pe gleznă.

Vlăguit, se lipi de un perete. Nu simțea fierbințeala zidului care-i frigea spatele.

Sufla iute, iar inima îi zvîcnea năprasnic în piept. Era salvat ? Spera că da. Pași grăbiți ? Nu. Părea că marinarii îi pierduseră urma. Cînd se convinse că așa e, răsuflă ușurat. Tulburarea se domoli.

Ahmed colinda prin Kaghar Abad, cartierul săracilor, al muncitorilor petroliști, construit din resturi de tablă ondulată, canistre de benzină și pancarte de reclamă.

Acolo se înșirau cocioabele una lîngă alta, una mai dărăpănată și mai prăpădită decît cealaltă. Ahmed fusese o dată acolo în timpul unei furtuni. Se auzea un vuiet – tabla zăngănea, zornăia, bubuia – de credeai că se va deschide pămîntul și va înghiți totul. Și acum îi mai răsunau în urechi zgomotele acelea. Și acum mai vede maghernițele năruindu-se, tabla învîrtejindu-se prin aer, oamenii alergînd de colo-colo înlăcrimați.

În fața uneia din puținele pompe de apă pe care le avea Kaghar Abadul stăteau înșirați peste o sută de oameni, femei și bărbați, fete și moșnegi în zdrențe, cu mizeria întipărită pe fețe, avînd în mînă sau pe cap un ulcior sau

o canistră de benzină veche. Aşteptau cu răbdare să li se dea cei doi sau trei litri de apă, raţia pe o zi.

Ahmed îşi aruncă ochii la şirul de oameni care aşteptau. Flenduri, schelete.

Strînse pumnul ca şi cum ar fi vrut să-l doboare pe cel vinovat de această mizerie. Cei aşezaţi în rînd îl priveau cu invidie, cu jind : recunoşteau în el un om care nu era de prin locurile acelea, care nu trebuia să stea laolaltă cu ei.

Cumpăna pompei scîrţîi. Apa încălzită de soare gîlgîi în căni şi canistre, în ulcioare şi oale.

Cei care-şi primiseră raţia plecau trişti, cu un zîmbet umil şi amar, cu ochii împăienjeniţi. Cîţiva paşi mai încolo îşi aşezau ulciorul pe cap sau pe umeri. În clipa aceea mişcările lor deveneau graţioase, nu-şi mai tîrşeau picioarele, păşeau lini.

Latifa, mama lui Hussein, zăcea pe o laviţă încropită de Hassan din nişte scînduri de ladă. Printre crăpăturile colibei se prefirau raze de lumină pe faţa bolnavei. Ţinea ochii închişi şi mîinile încleştate în poală.

Ahmed o găsi îmbătrînită, mai dărîmată decît şi-o amintea.

Dormea şi nu îndrăznea s-o trezească.

Se aşează lîngă ea pe jos, şi aşteptă să se deştepte.

Nici un zgomot, numai hîrîitul respiraţiei ei.

Dar Latifa, simţind pesemne prezenţa lui, deschise ochii şi îl privi ca şi cum ar fi venit din altă lume.

– Ahmed, şopti ea bucuroasă, Ahmed.

Cînd vorbea obosea.

El îi strînse mîna.

– Îţi aduc salutări de la Hussein, îi merge bine.

Nu-i plăcea să mintă. Născocise salutările lui Hussein crezînd că bolnava are nevoie de o rază de lumină.

– Mă bucur că-i merge bine.

Bătrîna se ridică :

– Îţi aduc o ceaşcă cu ceai.

Ahmed îşi aminti de şirul de oameni care aşteptau la pompa de apă.

– Am băut adineauri ceai.
– Numai o ceaşcă.
– Vrei să plec, Latifa ?
Cu blîndeţe, o sili să se culce iar pe laviţă.
Ea îi explică, suflînd greu, gîfîind :
– Am oftică, o boală îngrozitoare. O dată ţi-e cald, o dată ţi-e frig de-ţi clănţănesc dinţii. Şi-ţi simţi mădularele atît de slabe, de parcă ai fi lucrat cine ştie cît. Şi respiraţia... respiraţia... Dar astă-seară, Ahmed... Se înecă. Dar astă-seară mă duc şi eu, Ahmed. Se ridică în capul oaselor şi-l privi drept în obraz. Astăseară trebuie să mă duc şi eu.
Închise pentru cîteva clipe ochii. Ahmed îi ţinea grijuliu mîna. Palma-i era fierbinte, umedă, şi Ahmed ştia că nu din pricina arşiţei, ci a febrei.
Văzînd-o cum stă aşa lungită, se gîndi ce femeie fusese mama lui Hussein. Vioaie, întotdeauna cu un cuvînt de îmbărbătare. Şi ce se alesese de ea ? O femeie bolnavă, cu picioare subţiri, fără vlagă în oase, cu părul alb.
Se uită la bluza ei spălăcită, cu petice de toate culorile, la fusta ei roasă.
Hassan, tatăl lui Hussein, intră în casă.
Îl scrută pe străinul care ţinea mîna soţiei sale, dar recunoscîndu-l pe Ahmed se lumină la faţă.
Se îmbrăţişară bucuroşi.
Ahmed observă că, în clipa cînd îi transmise salutări de la Hussein, Hassan deveni deodată serios şi gînditor.
Hassan nu putea să-l înţeleagă de fel pe Hussein. Băiatul acesta nu se abătea nici în ruptul capului de pe drumul lui. Şi ce n-ar fi dat să-şi vadă fiul în rîndurile Tudehului, singurul partid de la care poţi aştepta o scăpare ? !
– Ce se mai aude ? întrebă Ahmed.
– Concedieri cu duiumul. La administraţie se spune că nu mai dau de petrol. Nu se mai găseşte petrol ! „Inglişii" s-au priceput întotdeauna la minciuni. Cine ştie ce mai urzesc.
Ahmed clătină din cap. Se săturase de-atîtea văicăreli, de veşnicele discuţii despre englezi. E ca o boală care-l mănîncă şi-l roade pe om pe dinăuntru. La ce bun atîtea

vorbe fără fapte ? Mai bine să iei pușca, s-o încarci, să tragi, să tragi în cine trebuie, cu sete, o săptămînă, două, pînă-i seceri pe toți „inglișii".

Ca să mai schimbe vorba, întrebă :

– O vede vreun medic ?

Hassan clătină din cap.

Un doctor n-ar fi făcut altceva decît să le trimită pe cap poliția sanitară. Ce înseamnă asta o știe orice copil din Kaghar Abad, înseamnă izgonirea din Abadan, concedierea. Nu, nu sînt în Abadan destui medici, destule spitale ca să-i primească pe toți bolnavii și să-i trateze. Mai bine să te răpună boala aici decît să cazi grămadă pe drum spre Disful sau Kermandjah.

Ahmed scoase din buzunar manifestul mototolit. Știa că Hassan cunoaște slovele și i-l întinse.

– Mi l-a dat cineva în oraș. Citește-l.

Hassan îl așează pe jos, îl netezi și apoi îl citi. După ce desluși primele rînduri se uită la Ahmed serios și încrezător.

– Ei, ce scrie acolo ?

– Un manifest de-al nostru, de al Tudehului. Scrie că astăseară va vorbi Feridun Ibrahimi, secretarul partidului din Abadan. Știam de adunarea asta.

Ochii lui Hassan sclipeau.

Feridun Ibrahimi era pentru el ca o făclie care aduce lumină în beznă. Feridun Ibrahimi era dimineața, viitorul. Feridun Ibrahimi – un nume pe care n-aveai voie să-l pronunți în fața „inglișilor", fiindcă tremurau la auzul lui. Ce n-ar fi dat să-l prindă, să-i interzică să vorbească, să-l întemnițeze sau să-l împuște ? ! Dacă n-o făcuseră încă, era fiindcă se temeau de furia muncitorilor. Allah e mare. Feridun Ibrahimi e un om și cunoaște căile omenești. Allah te îndreaptă spre paradis pe lumea cealaltă, Feridun Ibrahimi te călăuzește spre paradis pe lumea asta.

– Vii cu noi să-l asculți ? întrebă Hassan.

Ahmed făcu semn că nu.

– Trebuie să mă întorc încă astă-seară la Naphta Abad.

Cînd află că Ahmed se tocmise ca „sacagiu", Hassan își

răsfrînse buzele, căci era încredințat că prietenul lui o făcuse numai pentru bani. Îi disprețuia pe cei care-și primejduiau viața pentru cîțiva *riali*.

Împături grijuliu manifestul și i-l înapoie lui Ahmed. Despre noua ocupație a prietenului lui nu pomeni nici un cuvînt. Iar cînd Ahmed îi întinse un pachet de țigări și-l rugă să ia una, nu primi. N-avea nevoie de nimic de la oameni care umblă după bani.

Își netezi tîmplele cărunte.

Latifa gemea în somn.

O adiere ușoară făcu să zăngăne pereții de tablă ai magherniței. „Pentru ce trăiesc?" se întrebă Hassan. Hussein îi scăpase din mînă, iar Ahmed, pe care-l socotise pînă astăzi un băiat cumsecade, se vînduse pentru bani. Și el, Hassan, lupta în Tudeh pentru ca cei care n-aveau încă nici jumătate din anii lui să se bucure de un viitor fericit.

– O să plec mai tîrziu, curmă Ahmed tăcerea. Îl cunoști pe acest Ibrahimi?

Ce întrebare? Dacă-l cunoaște pe Ibrahimi? Acum cîțiva ani lucra încă în rafinărie. O cunoaște și pe nevasta lui, pe Fatma. E din Sașir.

– Ei bine, Hassan, atunci o să-l ascultăm pe Feridun Ibrahimi al tău.

– Dă-mi o țigară, îl rugă Hassan.

Ahmed îi întinse rîzînd pachetul.

Hassan fumă plin de mulțumire.

Poate că Ahmed nu era cu desăvîrșire pierdut, așa cum crezuse el.

La asfințitul soarelui toți locuitorii din orașul petrolifer Abadan răsuflau ușurați. Toată ziua nu făceau decît să aștepte clipa înserării, trăiau numai pentru ea. Exista oare ceva mai minunat decît amurgul, decît aerul proaspăt și răcoarea înviorătoare a nopții, cînd glasurile prind viață, și cîntările privighetorilor te fac să uiți de zbuciumul zilei? În ziua aceea venirea serii fusese așteptată cu mai multă nerăbdare decît oricînd de cei mai mulți, fiindcă știau că va vorbi Feridun Ibrahimi. Era problema la ordi-

nea zilei. O să-l lase „inglișii" să vorbească, sau o să interzică mitingul, așa cum făcuseră adeseori ?

Cu cîteva ceasuri înainte de începerea mitingului, străzile care duceau într-acolo erau înțesate. Șoferii autobuselor și taxatorii, fără teamă de sancțiuni, se declaraseră gata să-i ducă pe muncitori fără plată. Armata și poliția se aflau în stare de alarmă. Erau pregătite tancuri, mașini blindate, mașini aruncătoare de apă, mitraliere și gaze lacrimogene. Prin oamenii lui de legătură, colonelul Lake dăduse la sute de agenți misiunea de a se amesteca în mulțime ca să asculte și să provoace. Voiau să pună la cale o ciocnire, astfel încît să poată „interveni" pentru restabilirea „ordinii și siguranței". În același scop își chemase oamenii la miting și Lualgi, președintele sindicatului galben din industria petrolului : să tulbure, să provoace. Indicațiile lui nu se deosebeau cu nimic de dispozițiile lui Lake. Același lucru urmărea și Partidul național-socialist din Iran : să tulbure, să provoace, să iște incidente. La fel și *mollahii*. Le porunciseră credincioșilor lor, sub amenințare, să nu se ducă la miting, fiindcă Feridun Ibrahimi e un necredincios. Tot orașul era în fierbere. Pînă acum muncitorii nu se lăsaseră încă provocați. Cu toate că străzile erau ticsite de oameni, cu toate că masele se îngrămădiseră peste tot, nimeni nu se lăsase tîrît pînă acum să săvîrșească vreo faptă nechibzuită.

Latifa, Ahmed și Hassan, înghesuiți în mulțime, erau purtați înainte de șuvoiul de oameni.

Ahmed nu văzuse niciodată atîția ochi strălucitori, atîtea figuri zîmbitoare, nu auzise niciodată atîtea glume încrucișîndu-se prin aer.

De ce-or fi fost oamenii altfel ca de obicei ? De unde venea forța care declanșase o astfel de transformare ? Încă în după-amiaza aceea oamenii aveau figuri nepăsătoare, lipsite de orice nădejde. Nu găsea nici o explicație și nu îndrăzni să-l întrebe pe Hassan, cu toate că acesta l-ar fi lămurit cu dragă inimă.

Oricît se străduia Ahmed să nu se lase copleșit de atmosfera generală, deoarece el nu împărtășea scopurile Tu-

dehului, mai bine zis nu era de acord cu calea pe care mergea pentru îndeplinirea scopurilor sale, nu izbutea să rămînă nepăsător. Avea impresia că e purtat de mii de braţe şi că simte forţa tuturor în propriii muşchi.

Fără să ştie de ce, îi căută mîna lui Hassan.

Dinspre port răsuna vaierul sirenelor.

Hassan, ţinîndu-l pe Ahmed de mînă, îşi dorea să-l vadă şi pe Hussein la acest miting. Hussein nu simţise niciodată ce înseamnă să te afli în mijlocul a mii de semeni de-ai tăi, laolaltă cu mii de surori şi fraţi, într-o mare solidaritate de gîndire, de voinţă, de sentimente. Ce ştia el despre unitatea măreaţă a luptei şi a speranţei ? Dacă ar fi cunoscut toate acestea n-ar mai fi fost nevoie să i se vorbească, ar fi ştiut singur ce drum să-şi aleagă.

Ahmed luă mîna fierbinte a Latifei.

– N-ar fi trebuit să vii cu noi.

Femeia rîse de el.

Să rămîn acasă şi să se zgîiască la pereţii de tablă ? Nu se simţea bolnavă, dimpotrivă, se simţea sănătoasă şi zdravănă de parcă n-ar fi avut cincizeci şi trei de ani, ci numai şaisprezece. Ce frumoasă ar putea fi viaţa ! Pe cer sclipesc stele, ca flori de argint. La dreapta, în faţa, în spatele lui Hassan, fraţi, tovarăşi care simt la fel. Într-adevăr, viaţa ar putea să fie foarte frumoasă.

Latifa privi dincolo de rafinărie, care-i părea un al doilea cer înstelat. Nenumărate lumini sclipitoare, o salbă de lumini, sumedenie de lumini licărind, scînteind şi deasupra luminilor, ca nişte torţe uriaşe, gaze de evacuare roşietice, arzînd, unduind, plutind în văzduh. Dincoace de văpăi, coşuri negre, schele în filigran şi siluetele cisternelor.

– Hassan.

Mai mult nu putu să spună. Era copleşită de această noapte şi fericită ca niciodată.

I se desfăcuse basmaua neagră şi îşi retrase mîna din mîna lui Hassan, ca să-şi înnoade capetele mai strîns.

– De-ar vrea Allah să meargă totul bine ! spuse Hassan.

– De ce să nu meargă bine ? întrebă Latifa.

El nu răspunse. Își încruntă îngîndurat sprîncenele.

Hassan văzuse fețe care erau străine de acest miting. Ce căutau acolo ? Să bage zîzanie ? Auzise cuvinte care nu făgăduiau nimic bun. În aer plutea presimțirea unei nenorociri. O preziceau nu numai figurile străine, ci și prezența detașamentelor sporite de soldați și polițiști.

Hassan îi șopti unui vecin din Kaghar Abad, care mergea în fața lui :

– Nu vă lăsați provocați ! Transmite mai departe !

Omul dădu din cap și șopti ceva la urechea vecinului său, pe care-l cunoștea. Vecinul din stînga transmise mai departe : „Nu vă lăsați provocați !"

Latifa, Hassan și Ahmed găsiră, din întîmplare, un loc în apropierea tribunei, așa că putură să-l vadă foarte bine pe Ibrahimi.

– Uite-l acolo, spuse bucuros Hassan, înghiontindu-l pe Ahmed și întinzînd mîna dreaptă în direcția unde se afla Ibrahimi, un om mai înalt cu un cap decît cei de lîngă el, cu fața scăldată de lumina reflectoarelor.

– Îl vezi ? întrebă Hassan emoționat.

– Da, răspunse Ahmed morocănos.

Îl supăra că Ibrahimi purta cravată și guler. Cravata era mototolită, iar gulerul se vedea că îl purta de cîteva zile, totuși nu-i plăcea că are cravată și guler ca funcționarii englezi ai companiei. Unul ca ăsta vrea să le vorbească și să-i învețe ce au de făcut ? Nerozii ! Voia să-i mîngîie cu vorbe dulci. Ahmed era mînios că se lăsase convins să ia parte la miting.

Feridun Ibrahimi se îndreptă spre tribună și se așeză în spatele ei, cu mișcări lente. Primi zîmbind aplauzele ce nu conteneau și care nu-i prea plăceau, dar nu putea să le împiedice. Îi cunoștea pe oamenii din Husistan, știa ce fire are muncitorul petrolist din Abadan. Nu-i era străină înflăcărarea și nestăpînirea lor, ba chiar îl îngrijorau. Cît va mai dura pînă vor deveni luptători conștienți ? Își plimbă privirile peste mulțime, peste această mare spumegîndă de entuziasm, peste colibele de tablă din Kaghar Abad, peste rafinărie. Mai departe, privirile-i străpunseră

noaptea, împlîntîndu-se în vilele englezilor, ale directorilor şi ale funcţionarilor lor, trecură spre terenurile lor de tenis şi de golf, spre grădinile înflorite şi cluburile unde curgea gîrlă whisky-ul, unde se dansa şi se flirta, pe spinarea celor care erau aci, în jurul lui, şi care nu se potoleau de fel.

Ibrahimi nu dădu mare importanţă aplauzelor. Important era că veniseră şi că voiau să-l asculte. Chiar dacă vorbele lui se vor lipi numai de cîţiva, tot era bine. Să zvîrle sămînţa roditoare în minţile oamenilor. Să le explice despre ce este vorba, să le spună unde se află duşmanii şi unde prietenii şi ce este de făcut ca să scape de mizerie.

În sfîrşit fu lăsat să vorbească.

Frazele se depănau molcom, la fel ca şi mişcările pe care le făcea, line, cumpănite, pline de vigoare, deşi auditorii simţeau că ar putea să fie tot atît de înflăcărat, tot atît de aprins ca şi ei. Asta se vedea limpede cînd spinteca aerul cu mîinile sau cînd bătea cu pumnul în tribună, spunînd de pildă :

– Unitate. A sta pe altă temelie decît pe cea a unităţii ar însemna pieirea noastră. Numai uniţi vom izbuti să obţinem ziua de lucru de opt ore, salarii mai mari, locuinţe omeneşti. Numai uniţi, coşurile de acolo vor fi mîine coşurile noastre, petrolul pe care-l rafinaţi va fi mîine iarăşi petrolul nostru.

Le vorbi despre Azerbaigean. Le spuse că acolo s-a creat un precedent care va avea înrîurire asupra întregului Iran dacă preşedintele Consiliului de Miniştri, Ghavam, se va ţine de cuvînt şi va îngădui ca toate cele cucerite de tînăra administraţie democratică să se extindă în toate provinciile.

Atunci, spuse Ibrahimi, pămîntul va fi al celor ce-l lucrează nu numai în Azerbaigean, ci şi în Husistan, Luristan, Farsistan, Horasan sau Masanderan, în toate provinciile Iranului pămîntul va aparţine celor care-l ară şi-l cultivă. Şi dacă preşedintele Consiliului de Miniştri, Ghavam, n-o să se ţină de cuvînt, atunci va trebui să-l silim s-o facă !

Deodată se stîrni un freamăt. Undeva, Ibrahimi nu-şi putea da seama unde, mulţimea începuse să tălăzuiască. Răsunară strigăte :

– Jos !

Ofiţerii de poliţie alergau înnebuniţi de colo-colo, se sfătuiau cu ofiţerii din armată, dădeau încurcaţi din umeri şi nu ştiau ce să facă.

Ibrahimi nu se lăsă intimidat. Mai trecuse de multe ori prin astfel de clipe şi nu-şi pierduse cumpătul.

Vorbi mai departe, îi acuză pe acţionarii societăţilor petrolifere engleze că se gîndesc numai la propriul lor profit şi scot din pămîntul iranian tot ce se poate scoate fără să-i plătească aşa cum se cuvine pe oamenii datorită cărora îşi umplu buzunarele, adică pe muncitorii de la exploatările petrolifere şi din rafinării.

– Un muncitor petrolist care lucrează la exploatările de petrol din Mexic şi Texas cîştigă de zece ori mai mult decît voi.

Îi întindea mîna proletariatului englez, pentru că lupta împotriva aceluiaşi duşman ca şi poporul iranian : împotriva acţionarilor lui *Anglo-Iranian Oil Company*.

Înfieră politica unor miniştri iranieni corupţi, duşmani ai poporului, şi-i îndemnă pe ascultătorii săi să-şi dea seama de forţa ce-o reprezintă şi să termine cu strigoii aceştia. Aminti de trecutul plin de glorie, de istoria măreaţă a patriei lor, de uriaşele valori culturale create de strămoşii lor, de culmile culturii iraniene, la care vor ajunge din nou cînd Iranul va fi al iranienilor.

Aplauzele ţîşniră ca o văpaie. Pălăriile, şepcile zburau în văzduh. Fluturau mîini, se vînturau basmale.

– Iranul al iranienilor !

Ahmed asemuia tensiunea masei cu explozivul năprasnic pe care-l purta în canistrele cu nitroglicerină din camionul lui, cînd, deodată, cîteva gloanţe ţiuiră deasupra capetelor.

Hassan, emoţionat, îl strînse de braţ pe Ahmed.

Ibrahimi simţi în umărul stîng o arsură. Descoperi o gaură în haină. Îl nimeriseră cu un glonte. Ibrahimi se

stăpîni, cu toate că fierbea, își apăsă rana cu mîna și, adresîndu-se încă o dată cu glas puternic maselor, spuse :

– Păstrați liniștea ! Nu îngăduiți provocări ! În spatele vostru se află armata !

Ținîndu-și umărul cu mîna, părăsi tribuna.

Între timp, cel care trăgea fusese smuls de pe acoperișul unei barăci de unde țintise, fusese doborît, dat grămadă, tras în sus, apoi îmbrîncit încoace și încolo. Mai apucă să strige de două-trei ori „Allah !". Apoi masa îl făcu fărîme. Fără interogatoriu. Fără sentință.

Polițiștii se străduiau să răzbată pînă la Ibrahimi. Agenților lui Lualgi li se alăturară oamenii lui Lake. Se înghionteau, își croiau drum cu paturile puștilor și ale pistoalelor automate, dar degeaba, nu izbuteau să ajungă la Ibrahimi. Nu izbuteau să năruie ultimul zid pe care-l făccau cu piepturile lor membrii Tudehului, muncitori fără de partid, studenți, negustori și meseriași. Zidul rămase neclintit.

În fața lui Ibrahimi mulțimea se dădu la o parte ocrotindu-l din toate părțile, ajutîndu-l să fugă.

Un ofițer de poliție, scos din minți de această masă amenințătoare, dădu ordin să se tragă. Polițiștii ezitară, își făcură de lucru nervoși la piedicile armelor ca să întîrzie deschiderea focului și abia după ce ordinul fu repetat de cîteva ori, traseră în aer, peste capetele oamenilor.

Lui Hassan îi venea să plîngă de ciudă văzînd că nu se dăduse ascultare vorbelor lui Ibrahimi, care spusese : „Nu îngăduiți provocări". Poliția și armata fuseseră atacate, se aruncase cu pietre în ele, se dăduseră peste cap mașini militare. Nici o ordine. Nici o disciplină.

Reacția : salvele de mitralieră răpăiau aprig, trîmbele de apă împroșcau mulțimea. Ahmed ar fi dat orice să pună mîna pe o armă, dar n-avea nimic decît un cuțit.

Între timp mulțimea se împrăștie, luînd cu ea morții și răniții, în timp ce camioanele poliției și ale armatei, încărcate pînă la refuz cu arestați, se îndreptau spre închisori.

Înainte de a se urca în „sacaua" lui roșie, Ahmed se mai repezi cu Latifa și Hassan acasă pe la ei. Să se urce în starea în care se afla în camionul acela ar fi însemnat o moarte sigură.

În capul lui era o învălmășeală de nedescris. Tudeh – Ibrahimi – conspiratori – poliție. Atitudinea curajoasă, cutezătoare a lui Ibrahimi îi stîrnea respect, cu toate că, oricît de adevărat și de convingător vorbise, nu era, cel puțin în parte, de acord cu el. Cum se sfîrșise ? Împușcături, armata intervenise, morți. Nu poți să-ți salvezi patria cu vorbe frumoase. Dacă, în loc să țină cuvîntări, Ibrahimi ar fi pus în mîna fiecăruia o pușcă, totul ar fi arătat altfel. Rafinăria ar fi trecut, dintr-o singură lovitură, în stăpînirea lor.

Latifa gîfîia, respira greu, emoțiile îi înrăutățiseră starea.

Hassan și Ahmed se așezară tăcuți pe jos. Lumina lămpii de petrol arunca umbre fantastice pe pereți.

Hassan se îndoia, se temea că partidul său, Tudehul, nu va izbuti niciodată să strîngă la un loc diferitele forțe ce se ciocneau între ele. I se părea că mitingul o dovedise din plin. Masa era ca un catîr îndărătnic, căruia vrei să-i dai de băut și nu primește.

Latifa, culcată pe laviță, cu ochii mari ațintiți în tavan, spuse :

– Ceva bun tot a ieșit. Furia noastră a crescut și mai mult.

– Ce rost are toată furia, întrebă Ahmed, dacă nu știm ce să facem cu ea ?

– În 1904, spuse Hassan, muncitorii petroliști din Baku au făcut grevă și au biruit. Directorii au fost siliți să încheie un contract colectiv. Și noi o să facem odată grevă, o grevă adevărată, și o să învingem totuși.

– Allah să vă aibă în pază, iar ție, Hassan, să-ți ajute să-ți păstrezi credința.

După aceste vorbe, Ahmed se ridică, scotoci în buzunar, scoase ultimii bani și-i aruncă lui Hassan.

– Pentru Latifa, de la Hussein. Să-și cumpere o bucată de carne.

Buimac, Ahmed coborî prin ulița îngustă, clătinîndu-se, împiedicîndu-se de dărîmături și de grămezile de gunoi, pînă cînd se obișnui cu întunericul. Se afla într-o dispoziție neobișnuită. Era deznădăjduit și-și dorea să sară în aer cu încărcătura de nitroglicerină cu tot. Cu capul plecat, trecea tocmai pe lîngă pompa de apă, cînd îi ieși în cale un străin, a cărui figură nu o recunoscu în beznă.

– *Salem aleicum* [1], îl salută străinul.

Ahmed răspunse la salut. Abia acum văzu că străinul era mai înalt decît el, mai voinic și mai vînjos.

– Tu ești Ahmed din Naphta Abad ?

– Eu sînt.

Ahmed își pipăi pe furiș cuțitul.

– Lasă cuțitul, spuse străinul. Nu-ți fie frică de mine. Sîntem frați voi cei din Naphta Abad și noi din Abadan. Pe viața mamei mele, avem același țel.

Ahmed voia să-și vadă de drum, dar străinul nu se clintea de lîngă el :

– Trebuie să stăm de vorbă. Cu un singur copac nu faci o pădure. Dar noi sîntem doi. Și dacă se mai adaugă și alții, devenim o adevărată pădure.

Ahmed pricepu. Însoțitorul lui făcea parte dintr-o grupă de conspiratori, ca și el. Să se unească toate grupele – nu era rea ideea. Păcat că nu poate să-l vadă mai bine. Dacă ar fi fost un agent, i-ar fi citit pe față, căci fața este oglinda sufletului.

– Nu pricep ce vrei, spuse Ahmed prevăzător.

– Ești viclean ca o vulpe, îi răspunse străinul. Înțelege, Ahmed, trebuie să se unească toate grupele.

La lumina unui felinar, Ahmed îi zări în sfîrșit chipul. Deși era ciupit de vărsat, avea o figură deschisă. Străinul căuta cuvintele, nu știa cum să-i explice mai clar că americanii le făgăduiseră să-i ajute dacă vor reuși să strîngă laolaltă toate grupele.

– Putem să vă dăm explozivi, bani și arme, spuse străinul.

---

[1] Pace vouă (în limbile arabe) n. r.).

Auzind cuvîntul „bani", Ahmed deveni bănuitor. Să fie un agent ? Sau un nebun ? Străinul începuse să-l intereseze. Dacă i-ar face rost de exploziv, atunci Ahmed ar putea să renunțe la blestematul acela de camion roșu. Avea nervii tari, dar transportul canistrelor acelea de cauciuc pline cu nitroglicerină de la care te poți aștepta la orice toceşte cei mai rezistenți nervi.

– De unde mă cunoşti ? Cum m-ai dibuit ?

– Îi cunoaştem pe toți care sînt cu noi. Şi cum te-am găsit ? Doar nu eşti un firicel de praf, şi oamenii noştri au ochi buni. Îți ştim fiecare pas.

– Spuneai că ne-ați putea face rost de explozivi, arme, bani. Toate astea nu-ți pică aşa, de-a gata, de la Allah.

– Allah e departe, răspunse străinul, dar prietenii noştri sînt aproape, ne-ajută ori de cîte ori avem nevoie.

– Şi cînd au ei nevoie de voi ?

– Atunci îi ajutăm noi.

Cine or fi prietenii ăştia ? Iranieni ? Cu neputință ! Cine e împotriva „inglişilor" nu are bani să cumpere arme şi explozivi. De unde arme, de unde explozivi, de unde bani ? Cine stă în umbră ?

Gîndul că trebuie să pornească pe drumul de întoarcere era însoțit de o cumplită neliniște. Canistrele trebuie să fi fost umplute de mult. În orice caz, fusese o zi anapoda. Întîi întîmplarea cu fata şi cu fotografiile de pe perete, apoi ciocnirea cu marinarii englezi, fuga ; mitingul şi acum străinul, care, dacă s-ar încrede în el, ar putea să le dea un ajutor prețios. Ce nu poți înfăptui cu bani, arme şi explozivi ?! Ar putea chiar să lase dracului munca şi să-şi închine toate forțele unui singur țel : lupta împotriva „inglişilor".

Vitrinele scăldate în lumină. Englezi bine îmbrăcați. Marinari beți, braț la braț, cîntînd şi hăulind. Cine avea bani ieşea în oraş, se ducea la cinematograf, la un bar, bea ceai, se distra şi se odihnea. Reclame luminoase în diferite culori, dar într-o singură limbă : engleză.

Cei doi privesc cu jind după limuzinele englezești și americane care trec prin fața lor și în care șed doamne elegante și domni spilcuiți.

– Trebuie să fim foarte atenți, șopti străinul. În Abadan stau la pîndă mii de urechi.

– Cine sînt prietenii tăi ?

Ahmed voia în sfîrșit să se lămurească, mai ales că n-avea timp de pierdut, trebuia să se întoarcă la mașina lui.

Străinul îl duse pe o stradă lăturalnică, întunecoasă, îl trase de mînecă și-i spuse :

– Prietenul nostru se numește America.

Asta era prea de tot. Nu mai înțelegea nimic. America împotriva Angliei ? Doar în timpul războiului luptaseră împreună, ca aliați.

Cineva trecu pe lîngă ei, lipăind cu picioarele goale.

Ahmed întrebă :

– Condițiile ?

– Nici una. Un prieten nu pune condiții. Ne-am sfătuit numai să ne adunăm și să acționăm împreună. Acuma știi de ce te-am urmărit toată ziua de cînd ai sosit la Abadan.

Ahmed observă cum se stingeau și se aprindeau reclamele luminoase, ce se răsfrîngeau ca niște umbre rătăcitoare pe străzile pe care umblau. Lumină – întuneric, lumină – întuneric, lumină – întuneric. Lumina se zvîrcolea pe fața străinului, se cățăra apoi sus de-a lungul fațadelor, pătrundea în colțuri și unghere. Lumină – întuneric. Lumină – întuneric. Lumină – întuneric.

Mașinile claxonau, motoarele huruiau, din restaurante răsunau cîntece, dinspre port se auzea vaierul prelung al vapoarelor ancorate.

Ahmed zări pe trotuar un pachet de țigări englezești, se aplecă, îl ridică și îl deschise. Lipseau două țigarete.

Zvîrli cutia, strivind-o.

– Să fumeze cine-o vrea.

Nu-i răspunse străinului nici da, nici ba. Nu putea să hotărască de unul singur. Dar îi făgădui că data viitoare cînd o să vină la Abadan o să-i dea un răspuns precis.

Stabiliră ziua şi locul unde urmau să se întîlnească şi se despărţiră.

După o jumătate de oră – Ahmed se cam ciorovăise cu funcţionarul englez pentru că întîrziase – camionul roşu cu nitroglicerină porni.

Ahmed se întoarse la Naphta Abad.

30

Directorul general Whigest, împreună cu Marion, fiica lui, aterizaseră tocmai pe aeroportul din Teheran, sosind din Abadan. Whigest venise la Teheran ca să dea personal ultimele indicaţii în legătură cu banchetul anunţat pentru seara aceea. Aşa era el : în ciuda faptului că avea atîtea obligaţii, nu voia să lase pregătirile pe seama altora.

Cînd coborîră din avion, lămpile fotoreporterilor îşi aruncară luminile scurte, ca un fulger. Cîţiva ziarişti încercară să-i ia un interviu lui Whigest, dar directorul general declară că n-are timp şi că e prost dispus.

– Tot mai eşti în luptă cu presa ? îl întrebă Marion în drum spre maşină.

– Nu pot să-i sufăr pe mîzgălitorii ăştia. Îţi răstălmăcesc fiecare cuvînt.

Bătrînul nu se schimbase, un englez bătos, conservator, tipic. Drept ca o luminare, tare ca oţelul, incoruptibil, periculos, util, dar rece. Marion suferise foarte mult din pricina lipsei lui de căldură sufletească.

În maşină ea îi spuse :

– Mă bucur că revăd Teheranul, papa, e un oraş interesant.

Whigest dădu plictisit din cap.

Nu venea niciodată cu plăcere în acest oraş, unde în fiecare casă se ascundea un cuib de conspiratori.

– N-aţi putea să fiţi ceva mai expansiv, domnule director general ? îl tachină ea.

Rezemat de perne, picior peste picior, în mînă cu un baston în loc de umbrelă, Whigest se uita în zare, peste

umărul șoferului. Din cînd în cînd își întorcea privirile spre Marion, convingîndu-se cu mîndrie că în timpul cît n-o văzuse se făcuse și mai frumoasă.

– Vrei să hoinărim prin bazar, papa ?

– Cred că n-o să avem timp.

Scoase ceasul de aur și-i deschise capacul.

– Nu, n-avem timp.

– N-ai niciodată timp, se îmbufnă ea. În definitiv, nu ești o mașină de calculat, mai ești și om pe lîngă altele. Nu există pe lumea asta numai petrol, papa, numai acțiuni și bilanțuri. N-ar fi rău să te gîndești odată și la asta.

Se uită necăjită pe geam.

Are s-o înțeleagă vreodată tatăl ei ?

– Știi că astă-seară avem un banchet, pînă atunci mai am o mulțime de lucruri de făcut. Ai fi trebuit să-ți cauți un alt tată, dacă nu ești mulțumită de mine. Nu pot să dispun de timpul meu cum mi-ar plăcea.

– Ei, nu te supăra așa, cu una, cu două, papa ! Cred totuși că ai putea să-ți faci timp un ceas, fără să sufere compania. M-am bucurat atîta la gîndul că o să mai hoinărim o dată împreună prin bazar !

– Tocmai prin bazar ?

Whigest, ca toți englezii care trăiau în Iran, nu se simțea prea atras de gangurile întunecoase ale bazarului, în care te pîndeau primejdii, unde în fiecare clipă te putea înjunghia pe la spate vreun fanatic. Răspunse, jucîndu-se cu bastonul :

– Bine, fie, ca să mă lași în pace.

Fericită, Marion îl îmbrățișă și-l sărută pe obraz.

– Marion ! se apără el.

Nu-i plăceau manifestările de tandrețe în prezența subalternilor.

Cu toate că rujul lui Marion nu lăsase urme, se șterse pe obraz.

– Are să vină și șahul ?

– A trimis vorbă că nu poate să vină, din motive de sănătate.

Pe fața lui nu se zărea nici o umbră care să trădeze cît de mult îl deprimase acest refuz. Șahul juca deci o carte îndrăzneață. N-avea decît. Whigest nădăjduise că va putea să aplaneze această situație penibilă cu mijloace blînde, dar dacă șahul se arată recalcitrant, va fi nevoit să ia măsuri mai drastice.

– Păcat că nu vine, îmi place. De altfel în Franța am citit că nu merge prea bine căsnicia lui cu Favzia. Se spune că se despart.

Whigest nu-i răspunse. Îl frămîntau alte gînduri. Să intre în legătură cu prințesa Ashraf, sora șahului ? Dacă o va atrage de partea lui, jocul va fi ca și cîștigat. Ashraf îl dușmănește pe șah. E de ajuns să destrame șahul o urzeală de intrigi ca ea să le înnoade la loc. N-a jurat șahul să guverneze democratic, spre deosebire de tatăl lui, care s-a folosit de mijloace despotice, dictatoriale ? „De ce, se întrebă Whigest, nu i-a procurat colonelul Lake încă materialul pe baza căruia să poată face primii pași. Nu poate, sau nu vrea ?"

Depășiseră de mult periferia orașului, mașina o luă pe Khiabane Lalezar, trecu pe lîngă magazinele moderne, dar joase, cu vitrine ticsite de mărfuri apusene ieftine : ace de păr, bijuterii false, bricege, ceasuri.

Marion privi îngîndurată forfota străzilor, trecătorii îmbrăcați elegant, după moda europeană, cerșetorii pitiți prin firidele zidurilor, cafenelele, birourile întreprinderilor internaționale. Whigest opri mașina în apropiere de *Imperial Bank of Iran,* în Piața Maidan.

Marion își îndreptă fusta, își potrivi jacheta *tailleur*-ului ei alb, sport, și trase adînc în piept aerul Teheranului.

Da. Acesta era mirosul Orientului. Numai în orașele orientale găseai aceste izuri de grăsime, ulei ars și birt, amestecate cu miresme de flori și fructe.

Marion căută în mașină aparatul de fotografiat și și-l atîrnă de umărul drept.

„Teheran, își spuse ea, orașul șahinșahului [1], împăratul

[1] Regele regilor — denumire dată șahului Iranului (n. r.).

împăraților, al palatului de marmură cu tronul împodobit cu o coadă de păun și învăluit în legende."

Zîmbi.

Vraja veacurilor trecute s-a risipit. Atmosfera basmelor din *O mie și una de nopți* s-a spulberat. Radioul și cinematograful au înlocuit povestitorul care-și depăna basmele, romantismul haremului a cedat locul bordelurilor și hotelurilor rău famate. Numai moscheile cu minaretele lor zvelte mai amintesc vremurile de mult apuse. Cămilele și catîrii, fără să învrednicească măcar cu o privire limuzinele americane, nichelate, strălucitoare, coboară îndărătnice sau maiestuoase pe Khiabane Lalezar, pe Khiabane Firdusi. Și cerșetoarele și cerșetorii care cer de pomană au rămas. Au rămas și scribii, pe genunchi cu hîrtia de scris, în mîna dreaptă cu pana, pe nas cu ochelari cu ramă de os, unii cu un turban alb pe cap. Stau turcește în fața Ministerului Poștei și Telegrafului, în fața Primăriei și a lui *Imperial Bank of Iran,* ale căror fațade sînt acoperite, în batjocură parcă, cu plăci de faianță în felurite culori și cu basoreliefuri de dimensiuni uriașe, imitate după ruinele palatului din Persepolis.

Se opriră în fața unui vînzător de nuci care avea tot ce-ți dorea inima, nuci prăjite și neprăjite, cu și fără zahăr. În jurul tarabei o liotă de mici cerșetori, hămesiți de foame, căscau gura. Marion le zvîrli cîțiva pumni de semințe de dovleac prăjite, și cît ai clipi toată droaia se rostogoli în praf. Țipau ca din gură de șarpe, se certau, se băteau.

Whigest scormoni pămîntul cu bastonul și se uită la Marion, care privea transportată, bucurîndu-se de hîrjoneala copiilor.

Supărări și griji dispărură pentru cîteva clipe. Fața bătrînului se lumină de un zîmbet, ceea ce i se întîmpla foarte rar. Părea că în clipele acelea era numai tată, și nimic altceva. Lăsară în urmă străzile scăldate în soare și intrară prin poarta principală în bazarul care părea o hrubă întunecoasă. Numai prin acoperișul boltit se prefirau șuvițe subțiri de lumină, ce se răsfrîngeau pe lăzi

şi pe baloturi, pe munţii de postav şi pe saci, pe fructe, pe vasele de aramă şi de lut.

Tarabele se înşirau una lîngă alta, iar mărfurile stăteau maldăre.

Negustorii trăgeau catîri încărcaţi cu poveri, mînîndu-i cu înjurături şi lovituri de băţ. Zilierii jonglau cu lăzi şi cutii. Se învălmăşeau strigăte. Vînzătorii dădeau buzna din dughene, poftindu-i pe Whigest şi pe Marion să intre. Într-o parte a bazarului lărmuiau căldărarii ciocănind la cazane şi vase, oale şi farfurii. Copii, pe jumătate goi, trăgeau la foale, aţîţînd jarul roşu, sclipitor.

Marion se bucura ca un copil. Cu toate că nu cutreiera pentru prima oară bazarul, se simţea, ca întotdeauna, transportată pe o altă planetă, necunoscută. Totul o înveselea, totul o interesa, o încînta, fie că era vorba de un catîr cu urechi lungi sau de o nestemată scînteietoare măiestrit şlefuită. Se minuna de şuviţele de lumină ce răzbăteau prin acoperişul boltit, de firicelele de colb ce dănţuiau în soare.

– Uite, papa, ce covoare minunate. Înainte de a pleca trebuie să-mi cumperi neapărat unul. Îmi doresc foarte mult.

– De asta n-o să scap, sînt sigur. Scoase din nou ceasul. Îmi pare rău, Marion.

Se gîndea cum să le explice servitorilor lui indieni că în seara aceea trebuiau să fie deosebit de atenţi la ceea ce vorbeau între ei oaspeţii. Un singur cuvînt ar putea să aibă o însemnătate nemaipomenită.

În timp ce trimişii muezinului alergau prin ganguri, amintindu-le credincioşilor de datoria lor, Marion şi Whigest părăsiră bazarul. Pe străzi aerul scînteia.

– O lume stranie, spuse ea, aşezîndu-şi ochelarii de soare pe după urechi şi potrivindu-şi lentilele. Timpul s-a oprit pe loc. N-ai impresia asta cînd te plimbi prin bazar ? Parcă n-a fost niciodată război ! Uiţi că trăieşti în epoca televizorului, a avioanelor cu reacţie şi a farfuriilor zburătoare !

– Ce spuneai ? o întrebă el absent.

Ce-o fi avînd tatăl ei ? I se părea că îmbătrînise, cu toate că în haina asta albă, cu fața arsă de soare, cu părul blond, înspicat numai de cîteva fire albe, arăta încă bine.

– M-am răzgîndit, papa, am să plec totuși cu tine în vacanță.

– N-o să fie posibil.

Copiii cu brațe și picioare ca niște bețigașe, pe care spînzurau niște flenduri în loc de mîneci și pantaloni, se milogeau la *khanum* și *khan* să le arunce un bănuț.

Whigest nu-i luă în seamă pe micii cerșetori.

Marion vîrî mîna în buzunarul jachetei și le zvîrli cîțiva gologani.

Aceeași scenă ca în fața tarabei cu nuci : copiii se încăierară, se rostogoliră în praf, un vălmășag de picioruțe și mînuțe, de ochi dezamăgiți și năsucuri însîngerate.

Marion ridică aparatul de fotografiat.

– De ce nu le-ai dat nimic, papa ?

– Nu se poate să dai într-una, fetițo, răspunse el supărat. Sînt ca niște gîngănii.

– De ce-s nevoiți să cerșească ?

De ce ? De ce ? Whigest ura aceste întrebări. Marion era ca un copil. De ce e cerul albastru ? Ce face soarele cînd nu luminează ? Și dumnezeu are tată ?

– Te-am întrebat ceva, îl mustră ea.

– Te rog, Marion, scutește-mă de întrebările astea copilărești. Zău, am alte lucruri la care trebuie să mă gîndesc. Cerșetoria este o trăsătură a Orientului. Trebuie să te obișnuiești cu asta. Îți garantez că adeseori cerșesc numai pentru că le face plăcere. Așa au făcut și părinții, și bunicii lor. Nu înțeleg cum poți să aduci pe lume atîția copii, cînd n-ai cu ce să-i hrănești.

Și cu asta încheie discuția.

În mașină, ea îl întrebă de ce nu-și pot petrece împreună vacanța.

– Ar putea să fie foarte plăcut, papa.

– Dă-mi voie să-ți răspund la această întrebare mai

tîrziu. În ceea ce privește concediul, anumite motive mă determină...

Își curmă vorba în mijlocul frazei. Marion nu trebuia să afle, cel puțin astăzi, că își va amîna concediul pentru un timp nedeterminat. Banchetul trebuia să fie un banchet de adio. În fiecare an, înainte de a pleca în concediu, dădea o recepție, la care invita toate personalitățile importante, pentru el și pentru companie. Anul acesta trebuia să fie la fel, cu toate că împrejurările îl sileau să rămînă în Iran. Avea temeiurile sale să nu renunțe la banchet și să nu o lămurească pe Marion în privința asta. Nu voia să-i răpească naturalețea de care avea nevoie în seara aceea, iar oaspeții trebuiau să creadă, într-adevăr, că toate bănuielile cu privire la companie sînt numai zvonuri, sau cel puțin nu sînt chiar atît de grave, de vreme ce Whigest pleacă în vacanță.

Mașina se opri.

Urmați de servitorul indian care le deschisese poarta, se îndreptară spre vilă.

Marion admiră încăperile renovate, cu mobilă nouă. Bătrînul aranjase casa grozav. Era aproape de nerecunoscut.

Whigest îi porunci servitorului să-i arate lui Marion baia – fusese mutată la parter – și s-o conducă în camera ei.

– Unde te găsesc pe urmă, papa ?

– Te aștept în fumoar. Nu e nevoie să te grăbești.

Primul lucru pe care-l descoperi Marion în odaia ei fu portretul mamei sale, o femeie cu păr de culoare închisă, cu înfățișare exotică. Se opri îndelung în fața tabloului mamei sale și-i vorbi încetișor. Apoi se întoarse brusc și se aruncă pe *couch*-ul capitonat cu mătase, plîngînd fără să știe de ce. Din cauza portretului maică-si, a amintirii ei ? Din pricina climei noi, neobișnuite, sau pentru că tatăl ei n-o înțelegea ?

După ce făcu o baie, Whigest îi chemă pe cei doi servitori indieni, Baja și Alc, ca să le dea instrucțiunile necesare.

Amîndoi servitorii erau îmbrăcați în alb, purtau pantaloni strîmți, și pe cap turbane. Se înclinară nepăsători, oprindu-se la depărtarea cuvenită.

Fețele lor încremenite, cu pielea smeadă, înviorate numai de globurile ochilor, îi apăreau lui Whigest ca niște măști.

Whigest nu se simțea la largul lui, nu știa cum să le spună că trebuie să-i spioneze pe oaspeți, mai ales pentru că lucrurile acestea gingașe nu le rezolva niciodată singur, ci întotdeauna cu ajutorul unor mijlocitori. Nu-i plăcea să-și murdărească mîinile. Dar astăzi nu putea să se folosească de trepădușii lui. În sfîrșit, găsi forma cea mai potrivită. Le indică persoanele cărora e nevoie să li se dea atenție deosebită, precum și subiectele convorbirilor la care trebuie să fie cu luare-aminte. Le spuse că în zilele ce vor urma va avea loc o conferință de presă în vederea căreia își culege informații. Le făgădui să-i răsplătească dacă vor face întocmai. Îi trimise apoi să-și vadă de treburi, cerîndu-le mai întîi lista de invitați pentru acea seară.

În timp ce Whigest se cufundase în lectura listei, Marion intră în cameră, suplă și proaspătă.

Whigest tresări, copleșit de această apariție – în fața lui se afla soția, și nu fiica lui, Marion.

Așa arătase cînd o cunoscuse ; avea doar altă pieptănătură ; mișcările, felul cum își ține Marion capul, figura, ochii, totul era aidoma ca la răposata lui soție.

– De ce te uiți așa la mine, papa ?

– Nimic, nimic, credeam numai... Nu, nu-i nimic. Ca să scape de întrebări inutile, se cufundă din nou în lectura listei. Lista pentru astă-seară. Te interesează ?

Marion se așeză pe brațul fotoliului și citi numele :

Prințesa Ashraf Pehlevi.

– E frumoasă, papa. Trebuie să fie o mare intrigantă. Cel puțin așa se spune în străinătate. *Generalul Gayvan cu fiica.* O să vină în uniformă ?

– Tot ce se poate.

– Groaznic ! În uniformă arată ca un bufon de operetă.

Fred Lingway și soția, ambasadorul Statelor Unite. Nu pot s-o sufăr pe soția lui, papa. O gaiță. N-a fost dansatoare ? O femeie abjectă.

– Sper că n-o să simtă aversiunea pe care o ai pentru ea.

Edward Waltoon și soția, ambasadorul Marii Britanii.

Razmara, șeful Marelui Stat-Major.

– Mai e prieten cu șahul ?

– După cîte știu, da.

Serdai, ministrul de interne.

– Nu-l cunosc.

– Un orator îndrăzneț. Nu ține peste măsură la *Anglo-Iranian.* Ne face dificultăți.

Colonelul Mirgolas,

Hassan Mirgolas.

– Vine și el ?

– Se spune că Hassan Mirgolas e un om de viitor. Se prezintă excelent. Un cavaler înnăscut.

– Atenție, papa. Gusturile părinților sînt discutabile.

Profesor Naga și soția, de la Universitatea din Teheran.

– Soția lui Naga e sora celor doi Mirgolas.

– Interesant. Mai vine cineva din familia asta ? *Colonel Robertson, comandantul trupelor din Basra.* Nu te simți bine, papa, dacă nu te înconjuri de cel puțin șase ofițeri. E dezgustător. Un șef de stat-major, un general, un colonel, încă un colonel. Vine și Lake ?

– Vine și colonelul Lake.

– Cred că în astă seară se vor discuta mai cu seamă probleme strategice. N-ai invitat cel puțin un artist, o primă balerină, un star de film, sau așa ceva ?

– Din păcate, trebuie să te dezamăgesc.

– De obicei la astfel de recepții se invită artiști, scriitori, Malaparte [1] de exemplu. Ăștia sînt oameni cu care poți să stai cel puțin de vorbă, chiar dacă au curiozitățile lor.

– Iartă-mă, fetițo, dar trebuie să lași pe seama mea

[1] Curzio Malaparte, cunoscut ziarist și scriitor italian, mort în 1959 (n. r.).

acest lucru. Îți garantez că n-ai să te plictisești. De altfel colonelul Robertson este un excelent om de societate. Peste tot se vorbește despre scamatoriile lui. Ei, și apoi Lake... ?

Whigest zîmbi pe sub mustață.

– E cam ursuz, dar un băiat de treabă.

– Te-ai obișnuit să folosești un ton...

– *Inginerul-șef Nixon.* Habar n-am cine e.

– E o capacitate în domeniul lui.

– Din păcate, nu-mi dai prilejul să apreciez acest lucru.

Fata puse lista jos și-l înlănțui pe după gît cu brațele.

– Ah, papa.

Părea că se petrecuse o schimbare inexplicabilă cu ea de cînd n-o mai văzuse.

– Plîngi ?

Îi cuprinse fața cu mîinile și o privi drept în ochi.

– Marion ! Îi mîngîie îngrijorat capul. Ce-i cu tine, Marion ?

– Nu-i nimic, papa. A trecut. Probabil din cauza climei, minți ea. Un mediu nou. Ah, nu știu singură ce e cu mine.

– Nu cumva ești bolnavă ? Te doare ceva ? Să chem un medic ?

– Nu-i nevoie, papa, medicul n-are ce să-mi facă.

31

Hassan Mirgolas, șeful Centralei Teheran, stătea lungit pe o otomană, picior peste picior, în mîna stîngă cu o țigară, din care se înălța un firicel de fum. Într-un fotoliu, lîngă el, ședea colaboratorul său, un tînăr iranian, pe nume Harani.

Pe o măsuță se afla o farfurie cu fructe și alături țigări și chibrituri. Scrumiera era plină.

– *Khanum,* spuse Mirgolas, referindu-se la Mary Doman, nu trebuie să știe nimic despre convorbirea noastră, e clar. Dacă află cine a pus la cale atentatul, ne ducem

pe copcă. *Khanum* lucrează pentru Statele Unite, Harani, iar noi lucrăm pentru Iran, e o deosebire, să ții bine minte, să nu uiți.

– N-o să afle nimic.

Gîndul că dacă atentatul va izbuti ar însemna încă un pas uriaș spre țelul final aprinse în ochii lui Mirgolas sclipiri de bucurie.

– Repetă ce ai de făcut dacă te arestează, lucru pe care nu-l cred cu putință, deși vila va fi înconjurată de poliția secretă.

Harani răspunse mecanic :

– Voi strivi între dinți fiola de cianură de potasiu, cusută în gulerul cămășii, și mă voi otrăvi.

– Te vei jertfi, dar cînd patria noastră va fi liberă, curățată de toți dușmanii, atunci numele tău va fi rostit cu evlavie.

Harani se uită țintă, cu pleoapele strînse, la peretele pe care lunecau umbrele pomilor din fața ferestrei.

– Controlează precis cu ce mașină vine colonelul Lake. Ar fi prost dacă ai pune bomba în altă mașină.

– Am descoperit în apropierea vilei lui Whigest un ascunziș bun.

Scrumul țigării din care Mirgolas uitase să tragă căzu pe covor.

Harani calcula, trecea în revistă, exact, fiecare etapă a atentatului împotriva colonelului Lake. El, Harani, trebuie să se ascundă în apropierea vilei, cu bomba cu explozie întîrziată și să aștepte sosirea lui Lake. După ce Lake coboară din mașină și intră în casă, complicele lui trebuie să-l atragă pe șofer într-o convorbire și să-l îndepărteze de mașină. Între timp el ascunde bomba în mașină, sub pernă. Două ore mai tîrziu, Lake va fi chemat la telefon și i se va cere să plece de la banchet, dintr-un motiv oarecare. După zece minute mașina cu colonelul Lake de la *Intelligence Service* va sări în aer.

– Cît timp colonelul va vorbi la telefon, voi fi în preajma lui, auzi Harani glasul lui Mirgolas. În caz că nu va părăsi banchetul, dintr-un motiv sau altul, te voi înștiința.

Harani dădu din cap.

Cumpănea dacă fapta ce-avea s-o săvîrșească va apărea dreaptă în fața ochilor lui Allah.

Nu, el n-are nimic de ascuns. Fapta pe care o va face era o faptă bună, pentru care poate să răspundă dinaintea lui Allah.

Umbrele copacilor jucau iarăși pe perete. Lunecau încet pe întinderea albă, bîjbîind cu brațele lor lungi, dînd să apuce ceva, căutîndu-se, înlănțuindu-se și descleștîndu-se.

Mirgolas se ridică în capul oaselor și spuse :

– Ar fi bine, Harani, să te odihnești cîteva ceasuri.

– Tu ai putea să dormi ? întrebă Harani.

– Fă cum vrei.

Mirgolas se sculă de pe canapea și aruncă mucul de țigară în scrumieră.

– Iartă-mă, trebuie să mai dau o raită și pe la fratele meu vitreg, colonelul, la Park Hotel. Mă așteaptă.

Își netezi părul de pe frunte și-l însoți pe Harani pînă la ușă.

Poarta grădinii se trîntise de mult după Harani, dar Mirgolas stătea tot nemișcat, în aceeași poziție, cu ochii la ușă.

32

Banchetul părea o revistă de modă a lui Fath [1], Dior [2] și Schiaparelli [3]. Domnii care nu veniseră în smochinguri moarate bleumarin erau în mare ținută, cu șiruri lungi de decorații, sau în frac. Lingway, ambasadorul american din Teheran – semăna grozav cu Mussolini, din care cauză prietenii îl porecliseră „ducele" – purta pantaloni negri de smoching și un sacou alb de seară. Inginerul-șef Nixon apăruse îmbrăcat complet în alb.

Saluturile de bun venit se terminaseră de mult. Lumea era bine dispusă, se dansa, în casă sau afară. Grădina era

[1], [2], [3] Case de mode pariziene de mare lux (n. r.).

luminată de reflectoare așezate anume în acest scop. Oaspeții discutau grupuri-grupuri. Servitorii aduceau pe tăvi de argint șampanie și vinuri franțuzești, italienești, spaniole, nemțești. La bar găseai coniac, gin, whisky, puteai să-ți comanzi un cocktail sau să mănînci stridii. Băutura preferată era vodca, pe care Whigest o procurase special pentru seara aceea, dat fiind că era așteptat și ambasadorul sovietic, Selnikov.

În timp ce ambasadorul Waltoon îi spunea în treacăt șefului Marelui Stat-Major, Razmara, că la ultimele sale foràri *Anglo-Iranian* n-a prea avut noroc și cu toate străduințele n-a dat de straturi petrolifere, așa încît nu e exclusă o eventuală secătuire a acestor resurse, prințesa Ashraf flirta cu colonelul Robertson, comandantul din Basra, Marion dansa cu Hassan Mirgolas, iar profesorul Naga se întreținea cu Whigest despre vechea artă persană.

Potrivit indicațiilor primite, Baja, servitorul indian, își făcea de lucru în preajma ambasadorului american, Lingway, lîngă care se așezase tocmai ministrul de interne, Serdai.

Baja îl auzi pe Lingway spunînd :

– Se zvonește că ar exista anumite divergențe între maiestatea-sa și *Anglo-Iranian.* Sînt probabil numai zvonuri. Mi-ar părea bine dacă excelența-voastră mi-ar putea da unele lămuriri...

– Caviar ? întrerupse ministrul de interne Serdai. Caviarul nostru iranian e excelent.

– Mi-ați face un mare serviciu, excelență.

– Nicăieri nu găsiți un caviar mai bun decît în Iran, excelență. Îmi permiteți să cer servitorului...

– Foarte amabil, excelență, dar veți înțelege că guvernul meu este interesat... Se aplecă spre Serdai. Sînt împuternicit să vă comunic, excelență, că anumite cercuri americane, bineînțeles cu sprijinul Casei Albe, năzuiesc spre o colaborare mai strînsă cu Iranul. În acest scop ar fi bine, excelență, dacă ați putea să-mi dați unele indicații în

legătură cu încordarea care ar exista între maiestatea-sa și *Anglo-Iranian.*

Ministrul de interne Serdai nu căzu în cursă. Cu o abilitate de diplomat, ocoli răspunsul.

Lingway îl trimise în gînd la toți dracii. Nu putea s-o scoată la capăt cu el. Mai încercă încă o dată și încă o dată, dîndu-i a înțelege că Statele Unite ar fi dispuse să acorde unele împrumuturi. Zadarnic. Ori faimoasa încordare pe care și-o dorea fierbinte era imaginară, iar Serdai era omul englezilor, ori încordarea exista cu adevărat, și Serdai era favorabil Kremlinului.

Ministrul de interne Serdai reușise. Îi cerură servitorului caviar.

Lingway constată :

– N-ați exagerat, excelență, într-adevăr caviarul e admirabil. Păcat, numai, că americanii pot beneficia prea puțin de bunătățile care se găsesc din belșug în țara dumneavoastră.

Serdai zîmbi, dar oricît se străduí, Lingway nu pricepu ce ascunde acest zîmbet.

Serdai își ceru scuze și se depărtă. Lingway se uită în jurul său supărat.

Oaspeții îi păreau învăluiți în mireasma parfumurilor și a țigărilor alese. Îi vedea ca prin ceață. Luminile lustrelor cu numeroase brațe și ale aplicelor se răsfrîngeau pe giuvaerurile doamnelor, pe lanțurile, inelele și brățările lor, sclipeau pe lacul centurilor, pe nasturii și decorațiile strălucitoare, dănțuiau pe manșetele și reverele de mătase și se legănau împreună cu moarul, mătasea și brocartul doamnelor.

Lingway se lăsă pe spate, rotind nervos, cu mîna dreaptă, piciorul cupei de șampanie. Nu-și dădea nici o osteneală ca să-și ascundă furia pe care i-o stîrnise jignirea adusă de Serdai. Puțin îi păsa de ce crede Serdai sau ceilalți despre el, căci, mai devreme sau mai tîrziu, era absolut sigur că acest ridicol ministru de interne se va da bătut. Cine nu știe că John Bull [1] e pe ducă ? ! Britanicii

[1] Poreclă dată englezilor (n. r.).

sînt pe drojdie. Acum în fața porților Iranului stă America și cere poruncitor să intre. Dacă Serdai n-are ochi să vadă, cu atît mai rău pentru el.

Marion păstra toate aparențele : era fiica fermecătoare, cochetă și capricioasă a directorului general Whigest, extravagantă și răsfățată, dar nu se simțea în largul ei. Seara aceasta îi displăcea. Avea impresia că toți oaspeții poartă măști. Cine știe dacă sub parchetul pe care perechile se mișcă, dansează, pălăvrăgesc nu se ascunde o mașină infernală, care poate să năruie într-o clipă toată casa ? O îngrijora știrea pe care o aflase în treacăt, cu cîteva minute mai înainte, că tatăl ei nu va pleca în concediu. Auzise despre dificultățile pe care i le face șahul, despre pretențiile pe care le ridică. „De ce, se întreba ea, nu renunță tatăl ei la postul de director general ? Ar putea să se retragă și să călătorească, să se ocupe de colecțiile lui. În definitiv nu mai e la prima tinerețe, are mare nevoie de puțină liniște. Fără îndoială că *Anglo-Iranian Oil* îl macină, îl îmbătrînește înainte de vreme, îi ruinează sănătatea." Ura această societate, care-i omorîse și mama și care-i răpea tatălui ei tot timpul. Blestemat petrol ! În loc ca oamenii să stăpînească petrolul, petrolul îi stăpînește pe oameni. Trebuie să stea de vorbă negreșit cu tatăl ei, cît mai repede, și să-l roage să-și dea demisia. N-are decît să-și irosească unul mai tînăr sănătatea și nervii. Tatăl ei se sacrificase destul pentru trust, și ea nu voia cu nici un preț ca petrolul, care avea atîția oameni pe conștiință, să-l ucidă într-o bună zi și pe el.

Își răvăși cu un gest mecanic părul și își potrivi cutele rochiei, cu toate că n-avea cum să cadă mai bine.

Hassan Mirgolas se înclină ușor în fața ei și o invită la dans.

Ochii lui străluceau.

Marion, cufundată încă în gînduri, îl privea îngrozită.

– Nu vă simțiți bine, *miss* Whigest, întrebă el îngrijorat. Aveți necazuri ? Sau poate nu suportați aerul îmbîcsit de fum. Dacă-mi permiteți, vă însoțesc în grădină.

În loc de răspuns, ea se ridică şi-i întinse braţul.

Missis Lingway, soţia ambasadorului american, observînd scena, şopti către *missis* Waltoon :

– Vedeţi, acum o cară în grădină, seducătorul. Aţi observat de cîte ori au dansat împreună ? De şase ori. Bate la ochi.

Missis Lingway chicoti.

Missis Waltoon dădu din cap.

Căuta cu desperare un prilej să se ridice de la masă fără să calce eticheta.

Cînd Razmara, şeful Marelui Stat-Major, o invită la dans, răsuflă uşurată.

Hassan şi Marion colindau prin grădină. Prundişul scîrţîia sub paşii lor. O adiere unduia lin frunzişul platanilor şi chiparoşilor. În depărtare, o văzură pe Sobeide Gayvan dansînd pe platoul de dans puternic iluminat, cu inginerul-şef Nixon, iar pe prinţesa Ashraf cu colonelul Robertson.

„Ce căuta colonelul Robertson la Teheran ? se întreba Hassan Mirgolas. Pare-se că se pregătesc evenimente mari." Umbrele perechilor care dansau înăuntru se profilau pe iarbă ca nişte fantome tremurătoare. În dreptul mănunchiurilor de raze pe care le aruncau reflectoarele şi care pătrundeau printre tufişuri şi copaci, umbrele păreau străvezii ca sticla.

Între timp cei doi ajunseră la fîntîna de mozaic scăldată în lumini şi se opriră să privească jocul apelor.

– Dănţuitoare de cristal, spuse Mirgolas.

– Vă place să vorbiţi în imagini.

– Limba noastră e plină de imagini.

Din vorbele ei, Mirgolas simţea că gîndurile îi zboară în altă parte. Floarea cea frumoasă era tristă ? I se rupea inima la gîndul că ar putea să aibă necazuri, dar nu găsea nici curajul, nici vorbele potrivite ca s-o întrebe.

Îi văzu pe marginea havuzului mîinile mici şi gingaşe şi-i atinse mîna stîngă. Marion crezu c-o atinsese din întîmplare şi-şi vîrî mîna în apa fîntînii, o scoase apoi şi o ţinu sub pînza răcoroasă a stropilor.

– Te înviorează minunat, spuse ea. Încearcă și dumneata.

Mirgolas întinse mîinile și le ținu sub pînza de apă.

„Ce curios, se gîndi ea, nu arată de loc a negustor, ci mai degrabă a artist." Ochii lui păreau că privesc înăuntrul său, și totuși înregistrau fiecare mișcare.

– Vă apasă Teheranul ? întrebă el.

– De ce ?

– Cu cîteva ceasuri în urmă erați altfel.

– Sînteți psiholog ?

Hassan Mirgolas se îndrăgostise de ea. Marion o simțea limpede. De oricine altul și-ar fi bătut joc. De ce să nu-și bată joc și de el ? ! O schimbase într-atît Teheranul ? Plimbarea prin bazar, asfaltul fierbinte, cerul înstelat, catifelat, spuzit de stele, parfumul florilor, zăpușeala nopții, climatul străin, neobișnuit ? Sau poate singurătatea ei ?

– Vă rog să nu mă înțelegeți greșit, *miss* Whigest, o smulse el din gîndurile sale. Dar dacă aveți necazuri vă stau întotdeauna la dispoziție.

– Sînt prima căreia îi faceți astfel de oferte ?

Marion nu văzu că el se înnegurase la față, îl auzi numai spunînd :

– Veți fi și ultima.

Suna trist, aproape dureros.

– Iertați-mă, încercă ea să se scuze, am spus o prostie.

În timp ce se îndreptau spre platoul de dans, în fața casei se opri o mașină.

– A venit colonelul Lake, spuse Marion bucuroasă, un om simpatic. Să vi-l prezint.

Mirgolas nu răspunse.

Tăcut, o cuprinse pe Marion în brațe și dansă cu ea. Între timp reuși nu numai să-l urmărească pe Lake pînă dispăru în casă, dar nu-i pierdu o clipă din ochi nici mașina.

– Mi se pare, glumi Marion, că acum aveți dumneavoastră griji.

Ascultînd-o absent, Mirgolas o întrebă :

– Ce vă face să credeți ?

Erau ceasurile două noaptea, dar în una din încăperile Casei sindicatelor din Abadan mai ardea încă lumina. De șase ore membrii Tudehului și ai sindicatului, muncitori de la stațiile de pompare, de la rafinării, de la exploatările de petrol, negustori și țărani, pînă și cîțiva delegați ai armatei, în civil, se sfătuiau în legătură cu greva generală din Abadan, care urma să înceapă la 15 iulie 1946, ora 6 dimineața, în scopul de a obține mărirea salariilor și construirea unor locuințe mai omenești.

Înainte de a se duce la Casa sindicatelor, Ibrahimi primise iarăși o scrisoare anonimă, un avertisment, care-i punea în vedere să renunțe, în sfîrșit, la munca lui de secretar al Tudehului din Abadan, altfel, un cîine ca el nu va avea multe zile. Ibrahimi nici nu mai lua în seamă astfel de scrisori, deși în mintea lui socotea că, mai devreme sau mai tîrziu, era foarte posibil să cadă răpus. Dar cine trăiește veșnic ? Bineînțeles că ar fi fost de ajuns un singur cuvînt, și cîțiva tovarăși ar fi primit imediat sarcina să-l vegheze, oriunde s-ar afla. Dar i se părea ridicol să fie păzit. Fiecare tovarăș din Tudeh își punea viața în joc zi de zi, putea să se aștepte în orice clipă să fie doborît de un agent al „inglișilor", al partidului național-socialist din Iran, al sindicatelor galbene, de un membru al uneia din sectele fanatice sau al altor organizații ostile Tudehului. Era cu neputință să fie păziți toți membrii Tudehului. Atunci, de ce să facă excepție el numai pentru că e secretar al partidului ? De rușine, nici nu s-ar putea uita în ochii tovarășilor săi. Scrisorile astea erau fleacuri. Mai mult îl îngrijora Lekhaza. Fatma, soția lui, și alți tovarăși îi atrăseseră de cîteva ori atenția asupra acestui om. N-aveau dovezi precise, dar toți erau de părere că nu-i lucru curat cu Lekhaza, iar zelul aproape exagerat pe care-l depunea în munca de partid dădea de bănuit că ar fi un carierist care urmărește să pună mîna cît mai repede pe un fotoliu de ministru sau să capete cel puțin un mandat de deputat, ori că ar fi un agent care

lucrează pentru englezi sau pentru americani direct sau indirect. Cum îi spusese soția lui ?

„Mai devreme sau mai tîrziu are să te trădeze !"

Susține că simte acest lucru. Simte ! Ibrahimi nu punea preț pe sentimente, mai cu seamă cînd era vorba de probleme atît de dificile. Sentimentele te pot înșela. De cîte ori nu încercase asta pe propria-i piele ! Oricît de sănătoasă era de obicei judecata Fatmei de data asta n-avea de loc dreptate. Nici ea, nici ceilalți tovarăși care îl puseseră în gardă cu privire la Lekhaza nu erau obiectivi. Mai simplu exprimat : nu le plăceau ochii lui. Lekhaza zăcuse ani de zile în temniță. Nu existau suficiente dovezi cu privire la fidelitatea lui ? Bine, are un fel de a fi arogant, fanfaron. Ei și ? Cine se poate lăuda că e fără cusur ? Nici el, nici Fatma, nici Lekhaza. Înțelepciunea bătrînească spune că tot omul greșește, fie el muncitor sau țăran, general sau ministru. Greșelile ne învață, ne duc înainte.

Ibrahimi se uită pe furiș la Lekhaza.

Între timp un țăran își asumă sarcina să înființeze un comitet care să-i sprijine pe greviști cu alimente, cruțînd în felul acesta fondurile sindicatului.

Țăranul vorbise sfios, stîngaci. Propunerea lui fu primită cu aplauze furtunoase, la care nu se așteptase. Se înroși, se fîstîci și nu mai știa ce să facă cu mîinile. Încercă să se așeze mai bine pe scaun simți deodată nevoia să-și sufle nasul, dar nu-și scoase batista, ci smiorcăi și se uită țintă la palmele lui, fără să îndrăznească să-și întoarcă ochii în altă parte.

Ibrahimi simțea limpede că partidul iradia o influență mult mai puternică decît crezuse el. Pînă și negustorii se declaraseră dispuși să dea mărfuri pe credit greviștilor pînă vor învinge. Totuși, Ibrahimi aștepta cu îngrijorare desfășurarea grevei. Dușmanii nu vor sta cu mîinile în sîn, vor face totul ca s-o înnăbușe. Nu trebuiau subapreciate puterea și influența lor, mai ales că se puteau lăuda cu o experiență de decenii. Deci, entuziasmul cu care se pregătea greva trebuia întreținut, pentru ca oamenii să poată

rezista apoi în ceasurile şi zilele grele ce vor urma, fără doar şi poate. De aceea se temea. Ibrahimi îşi amintea de greva muncitorilor petrolişti din anul 1921, la care participase ca tînăr de douăzeci de ani şi în decursul căreia fusese ucis Hedjasi, conducătorul muncitorilor. Amintirea acelor zile, zile în care fiecare muncitor se dovedise un erou, un luptător, un om care ştie să sufere, îi risipi temerile. Fără îndoială poporul iranian, muncitorii din Abadan aveau forţa şi perseverenţa să reziste în ceasurile de restrişte. Nu dovediseră zi de zi acest lucru ? Nu stau mărturie greva muncitorilor constructori din Teheran, demonstraţia de la 1 Mai, la care participaseră şapte sute de mii de oameni, greva muncitorilor petrolişti din Aghadjari, a funcţionarilor de la Ministerele de Finanţe şi Justiţie, a celor douăzeci de mii de muncitori textilişti din Ispahan sau Kermandjah, marşurile foamei şi demonstraţiile ?

Hassan, şoferul inginerului-şef englez Leddon, ridică mîna.

Ibrahimi îi dădu cuvîntul. El împinse scaunul şi se uită de jur împrejur. Nu înţelegea de ce unii cască şi se luptă amarnic cu somnul. Îl supăra foarte mult şi-i pierea tot cheful, cu toate că-şi pregătise cuvîntarea cu mare greutate. Mai bine şi-ar da frîu liber furiei, sau ar renunţa la cuvînt. Nu, o să vorbească totuşi. Tuşi de cîteva ori ostentativ, aruncînd celor vinovaţi priviri dojenitoare.

– Noi luptăm pentru salarii mai mari, începu el. Bine. Luptăm pentru locuinţe ca lumea. Bine. Nimic de zis. Acum să-mi îngăduiţi o întrebare : Luptăm şi ca englezii să nu se amestece în treburile noastre ? Luptăm împotriva unui om cu faimă proastă, cum e colonelul Lake ? Luptăm pentru desfiinţarea serviciului de spionaj al Societăţii *Anglo-Iranian ?* Toate astea sînt legate, după părerea mea, de locuinţele şi lefurile noastre. Nu trebuie să uităm lucrul acesta. Să luăm exemplul Azerbaigeanului. Credeţi că cei de acolo ar fi făcut un pas înainte dacă ar fi îngăduit unor criminali, ca de pildă guvernatorul general din Husistan, Mezbah-Fatemi, să-şi facă de cap ? Din pricina asta cer, Hassan se miră singur de îndrăzneala lui, ca să

chibzuiți la propunerile mele și să le adăugați la revendicările grevei. Nu putem să forțăm naționalizarea Societății *Anglo-Iranian,* asta e limpede, nu sîntem de ajuns de puternici deocamdată pentru acest lucru. E o chestiune care trebuie discutată mai tîrziu, totuși sîntem destul de puternici ca să măturăm un om ca Mezbah-Fatemi. Trebuie să vă gîndiți la acest lucru.

Ar mai fi adus vorba și despre alte probleme cu multă plăcere, pierduse însă firul. Încercase de două-trei ori să continue, dar se încurcase, curmînd la mijloc o frază, pe care cei de față n-o prea înțeleseseră. Se așeză, convins că găsise cuvintele potrivite, cel puțin pentru lucrurile mai importante. Nu e un orator, asta trebuie s-o înțeleagă cei de față. După lungi dezbateri, în care Lekhaza susținu propunerile lui Hassan, Ibrahimi le puse la vot și toate fură acceptate. Hassan era foarte mîndru. Abia aștepta să ajungă acasă, la Latifa, ca să-i spună și ei bucuria. Ce ochi o să facă cînd o să-i povestească, o să rămînă cu gura căscată ! Îi dovedea astfel că n-avea un cap chiar atît de sec cum credea ea, poate.

După ce propuse comitetului de grevă să se adreseze o rezoluție către muncitorii sovietici, englezi și americani, cerîndu-le să se declare solidari cu muncitorii petroliști din Abadan, Ibrahimi fu de părere să se ia o pauză de zece minute.

Înainte de a-și aprinde o țigară, se îndreptă spre Hassan, îi întinse mîna și-l felicită.

– Dacă mergi așa mai departe, la alegerile următoare o să mă destituie pe mine și o să te aleagă pe tine ca secretar, glumi el.

Hassan zîmbi pe sub mustață.

– Ei, nu-i chiar așa !

Zîmbetul de pe fața lui Ibrahimi se șterse cînd îl întrebă pe Hassan ce mai face fiul său Hussein și dacă s-a hotărît, în sfîrșit, să intre în Tudeh.

– Naphta Abad are nevoie de un secretar de nădejde, activ, Hassan. Băiatul tău ar fi foarte bun.

Hassan se încruntă şi-şi plecă ruşinat capul.

Să-i mărturisească lui Ibrahimi că n-are prea mari speranţe în privinţa asta ? Băiatul nu vrea să ştie de politică. Politica e treaba politicienilor. Cu aceste cuvinte curmă orice discuţii.

– Mai stai de vorbă încă o dată cu el, îl rugă Ibrahimi. Cred că o să se lase înduplecat pînă la urmă.

Hassan îi făgădui, dar nu spera să reuşească. Hussein era la fel de îndărătnic ca şi el. Ce mîndru ar fi dacă i s-ar încredinţa fiului lui o funcţie atît de importantă ! „Aţi auzit, ar putea să spună el, Hussein e secretar la Naphta Abad." Dar din păcate buzele lui n-or să poată rosti niciodată aceste vorbe.

Ruşinat că Hussein nu seamănă cu el, Hassan plecă. Nu îndrăznea să se uite în ochii lui Ibrahimi. Ce gîndeşte acest tovarăş despre el ? Alţii îşi dădeau viaţa ca să ajute poporul să iasă din mizerie, erau arestaţi, întemniţaţi, iar lui nu-i pasă de soarta fraţilor şi surorilor sale, îl lasă rece. Cu cine seamănă oare ?

În tot restul şedinţei, Hassan şezu gîrbovit pe un scaun, nu vedea nimic, nu auzea nimic, nu se preocupa de nimic altceva decît de fiul lui, Hussein.

34

Banchetul se apropia de punctul lui culminant. Între timp sosise şi ambasadorul sovietic, Selnikov, şi fusese primit cu manifestaţii de bucurie.

Şampania curgea gîrlă. Orchestrele de dans cîntau neîntrerupt. Prinţesa Ashraf împărţea ocheade aprinse. *Missis* Lingway povestea secrete de alcov de-ale colonelului Mirgolas şi ale şahului, de mult cunoscute. *Mister* Lingway îl informa pe ambasadorul sovietic, foarte mîndru, că pe vremuri fusese tăietor de lemne şi-i arătă palmele, chipurile pînă astăzi pline de bătături. Colonelul Robertson uluia un cerc de cucoane interesate de scamatoriile lui :

făcea să dispară lănțișoare sau inele, pe care apoi, în aplauze furtunoase, le scoteau pe nas Sobeide Gayvan sau *mister* Waltoon. Hassan Mirgolas nu se dezlipea de Marion Whigest, ceea ce o determină pe *missis* Lingway să remarce că viitoarea festivitate la Whigest va fi o logodnă.

Conform înțelegerii, colonelul Lake fu chemat la telefon.

Hassan Mirgolas o rugă pe Marion Whigest să-l scuze cîteva minute.

Adînciți în discuția lor, ministrul de interne Serdai și profesorul Naga se retraseră în fumoar.

– O să aveți dificultăți, continuă Serdai după ce se așezară. Cei mai mulți miniștri gîndesc altfel decît mine, ca și deputații noștri din parlament de altfel, în afară de oamenii Tudehului.

– Trebuia să li se deschidă ochii, excelență.

– Credeți că sînt dispuși la așa ceva, dragă profesore ?

– Sînt iranieni, ca dumneata și ca mine.

– E drept, sînt iranieni, dar nu trebuie să uitați că sînt bogați. Este o deosebire, nu e totuna dacă sînt săraci sau bogați, profesore. Cei mai mulți miniștri ai noștri și membri ai parlamentului sînt mari moșieri, și chiar dacă nu sînt, vorbesc în numele moșierilor. Nu uitați.

– Maiestatea-sa e un fiu al poporului nostru.

– Chiar dacă ar avea cele mai bune intenții, nu poate să facă ce vrea. Are mîinile legate. Dar să nu vă lăsați influențat de observațiile mele, probabil deplasate. Scrieți cartea dumneavoastră, profesore, scrieți despre mizeria țăranilor, așa cum v-ați propus, despre sărăcia în care sînt siliți să trăiască muncitorii noștri. Zugrăviți lipsa noastră de cultură, strigătoare la cer, la care am ajuns, vorbiți despre epidemiile și bolile care seceră an de an mii de oameni, amintiți despre mortalitatea foarte ridicată și cauzele ei. Fiți un judecător intransigent, profesore, și revărsați-vă toată indignarea și compasiunea de care vă e plină inima, dar să nu vă faceți iluzii că veți determina un singur ministru, în afară de cei ce aparțin Tudehului, să-și schimbe concepția sau orientarea politică. Ar fi ab-

surd. Nu scrieți cartea dumneavoastră pentru nimeni altcineva decît pentru poporul din care faceți parte. Bineînțeles că mă voi strădui din răsputeri ca să vadă lumina tiparului. Nu trebuie să vă spun că e foarte puțin. Cine știe cît timp o să mai fiu unde sînt ? !

Profesorul trebuia să-și dea din ce în ce mai multă osteneală ca să-și ascundă tulburarea crescîndă.

– Credeți, bîigui el, că vor îndrăzni cu cartea mea... Nu, nu, cartea trebuie să apară. Timpurile despotismului au trecut, în definitiv trăim într-un regim democrat, excelență.

– *America ad portas* [1], profesore. Lațul cu care vor să gîtuie poporul și democrația e probabil de mult pregătit. Acum cîteva ore ambasadorul american mi-a făcut niște aluzii care mi-au sugerat cît se poate de insistent timpurile care ne așteaptă. *Mister* Lingway n-a spus absolut nimic nou. Căci zi de zi sub ochii noștri Statele Unite fac totul ca să ne pună călcîiul pe grumaz. Mi-aduc aminte de *mister* Millspaugh, pe care ni l-a trimis Washingtonul și care ne-a încurcat cu mare îndemînare economia țării. Gîndiți-vă la generalul Schwartzkopf, care nu comandă numai jandarmeria noastră, ci se amestecă în treburile noastre într-o măsură mult mai mare decît vor să creadă o parte din politicienii care conduc țara. Noi știm de exemplu că la Teheran există o centrală a Serviciului secret american, care dispune de intermediari și de oameni de legătură în toate provinciile noastre. Dar vai de cel care ar îndrăzni să stîrnească acest viespar !

Ministrul de interne Serdai își sprijini capul în palmă, desenînd pe brațul fotoliului, cu arătătorul mîinii drepte, niște cerculețe.

După o scurtă pauză, completă imaginea, arătîndu-i profesorului că Statele Unite lucrează cu o precizie aproape științifică ca să-și întindă stăpînirea asupra Iranului. În

[1] America se află înaintea porților. Parafrazare după dictonul latin *Hannibal ad portas*, strigăt de alarmă al romanilor după bătălia de la Cannae, cînd Hannibal, vestit general cartaginez (241—183 î. e. n.), înfrînsese oștile romane și se pregătea să pornească împotriva cetății (n. r.).

1942, trupele Statelor Unite au ocupat sudul țării, punînd sub controlul lor porturile și calea ferată transiraniană. În 1943, Departamentul de Stat i-a vîrît pe gît guvernului iranian un tratat comercial care înlătură orice îngrădire pentru importul de „mărfuri" americane. Consecința : mărirea șomajului și ruina economică. Cu toate că era vorba să rămînă în țară numai pînă la sfîrșitul războiului, ei controlează, și astăzi încă, armata iraniană.

– Adăugați și influența Angliei, continuă Serdai, și atunci vă puteți face o oarecare imagine de cum va arăta politica noastră în anii viitori.

Profesorul duse paharul la buze cu o mînă tremurîndă. Avea impresia că e bolnav, sîngele îi vîjîia în cap și simțea o înfiorare în tot trupul.

Sărman Iran ! Cînd îl sfătuise pe Naga să-și adreseze cartea poporului, Serdai voia să spună că poporul iranian e în stare să-și scuture lanțurile cu propriile-i forțe ? Profesorul Naga nu era de părerea lui, îi părea prea fatalist, prea modest și răbdător acest popor.

– Trebuie apelat la studenți, excelență.

– În măsura în care aceștia nu sînt fii ai unor părinți bogați. Dar gîndiți-vă la poziția dumneavoastră, și lucrînd la carte țineți seama de această poziție. La noi se renunță foarte repede la oameni ca dumneavoastră, iar eu pot să vă ocrotesc numai atîta timp cît ocup postul pe care-l ocup.

Trase din țigară și pufăi încet, urmărind cum se destramă și se împrăștie vălătucii de fum.

De alături răzbăteau sunetele sincopate ale jazului, străine, apăsătoare.

Serdai își așeză palma pe mîna cu piele veștedă, pătată, a profesorului.

– Trebuie să ajutăm Tudehul. E singurul partid care duce o politică cinstită.

– Vorbiți serios, excelență ? În Azerbaigean i-au jefuit pe moșieri de toate proprietățile lor. Asta e jaf la drumul mare, excelență.

– Singura politică cinstită, profesore. O să vă mai aduceți aminte de cuvintele mele cînd voi fi putrezit de mult. Dacă se poate vorbi de o reînnoire, atunci numai de la acest partid poate să pornească.

Profesorul păli. Își scoase ochelarii și și-i șterse, numai ca să-și facă de lucru. S-ar fi gîndit la orice, dar că ministrul e simpatizant al Tudehului, la asta nu. „Cu toate că se numea partid popular, era un partid susținut de Moscova", își spunea el. După părerea lui, asta nu era numai o simplă născocire a presei. Regreta că vorbise deschis cu Serdai, mai ales că se aștepta să fie foarte curînd scos din guvern. „Unde găsești în Iran un om căruia să-ți poți deschide inima ?" gîndea el. Unii cochetau cu Anglia, alții cu America sau cu Rusia. Pe toți îi credea cumpărați, mituiți.

Înainte de a-și pune din nou ochelarii, profesorul își frecă ochii închiși. Serdai oftă adînc.

– N-ar trebui să avem nervi, spuse el îngîndurat, și nici creier, profesore. În Iran cine gîndește și aprofundează problemele înnebunește, și mai devreme sau mai tîrziu piere. Cartea pe care o lucrați o să vă dea prilejul să simțiți personal acest lucru. E îngrozitor, domnule profesor, să n-ai voie să gîndești.

– Mă uluiți, excelență.

– De ce ? întrebă Serdai.

Profesorul cercetă grijuliu dacă ochelarii lui stau bine, un gest pe care-l făcea întotdeauna cînd era în încurcătură.

Ieșiră în fumoar și trecură pe lîngă Hassan Mirgolas, care fixa prin oglindă ușa din fața lui, așteptînd nerăbdător să se deschidă și să apară colonelul Lake.

Își ridică a cincea oară mînșeta ca să se uite la ceas. Ca să se liniștească, urmări cîtva timp mișcarea secundarului roșu.

De ce vorbea atît de mult colonelul la telefon ? Bănuia ceva ? Dăduse greș chemarea telefonică pe care o ticluiseră ?

În sfîrșit, îl văzu pe Lake intrînd zîmbitor, vesel de

parcă ar fi făcut o baie, iar buzele-i ţuguiate fluierau parcă.

Lake părea bine dispus.

– Cum merg afacerile, *mister* Mirgolas ? întrebă el fără să aştepte răspunsul. Puse apoi o a doua întrebare, aruncînd o privire în oglindă şi aranjîndu-şi cravata : – Cît o fi ora exactă ? Ceasul meu merge înainte.

Fără să se uite la ceas, Hassan Mirgolas răspunse :

– E trei fără zece minute !

– Trei fără zece minute ! Ştiţi pe de rost cît e ceasul, observă el, glumind. Uite, merge cu trei minute înainte.

– Nu cumva vreţi să şi plecaţi ?

– Poate că da, răspunse Lake şi zîmbi. Poate că nu. Depinde.

Îşi potrivi ceasul, gîndindu-se la maiorul O'Neil, care, undeva în munţii Arabiei Saudite, regiune aflată în sfera de interese a lui *Standard Oil,* aştepta ora trei. În clipa aceea nu-l invidia de loc pe maior.

35

Maiorul O'Neil de la *Intelligence Service* se aplecă, întinse mîna stîngă şi o apropie de focul de tabără, ca să vadă cît e ceasul. Trei fără zece. La trei fix, aşa stabilise cu colonelul Lake, căpitanul Conley şi şeicul beduinilor din Basra se înţeleseseră să pornească un atac împotriva bazei aeriene americane de la Dahran, a cărei construire începuse de cîteva săptămîni, cu permisiunea regelui Ibn Saud. Urmau a fi distruse maşini, unelte, adăposturi, depozite de provizii, automobile, fîntîni arteziene şi să fie aruncaţi în aer primii kilometri ai conductei americane de petrol.

O'Neil, într-un burnuz alb, în falduri, cu o basma albă pe cap, legată cu o sfoară, se uita scrutător de jur împrejur.

Cei trei sute de beduini şedeau cu picioarele cruciş, în jurul focului de tabără, tăcuţi, în mîini cu puşti, multe din

ele împodobite cu ținte argintii. Unii purtau de-a curmezișul pieptului benzi de mitralieră. La șold le atîrnau săbii, iar la brîu aveau înfipte pumnale.

Văpaia focului rumenea fețele și veșmintele albe, mîinile și puștile, ale căror podoabe argintii sclipeau în răstimpuri ca și ochii arabilor, ce scînteiau, străfulgerau în beznă. Caii fremătau nerăbdători, tropăind cu copitele învelite în cîrpe, își umflau nările și-și scuturau nervos capetele.

Maiorul, înfrigurat, își strînse burnuzul și-și frecă mîinile, gîndindu-se dacă totul va merge strună, dacă santinelele bazei aeriene vor fi surprinse la momentul potrivit, dacă Conley va porni cu oamenii lui la timp.

Exact în clipa prevăzută, beduinii se aruncară în șa, dădură pinteni cailor și porniră în zbor, lăsînd în urma lor focurile de tabără, ce se stingeau încetișor.

La fel se desfășurară lucrurile și în tabăra căpitanului Conley.

Răsculații se năpustiră asupra bazei americane, din două părți, galopînd peste întinderile de nisip umede de rouă. În frunte călăreau ofițerii englezi O'Neil și Conley, care nu se deosebeau nici prin veșminte, nici prin felul de a călări de beduini și de șeicii lor.

Acțiunea începuse și la baza militară Dahran.

Din barăcile de tablă ondulată și din corturile *camp*-urilor se strecurau siluete și, întorcîndu-se cu precauție în toate părțile, ca să se asigure că nu e nici o primejdie, tăiau firele de telefon, stricau siguranțele, ucideau radiotelegrafiștii, scoteau din uz aparatele de radio. Se apropiară de patrulele care, fără a ști ce se petrece, dădeau ca de obicei ocol taberei, fumau, stăteau de vorbă, cu toate că era interzis, așteptîndu-și cu nerăbdare schimbul.

Strigăte înnăbușite. Încăierări. Bufnituri. Deasupra *camp*-ului țîșniră trei rachete luminoase. Semnalul convenit. Beduinii aveau cale liberă.

Scurt timp după asta, pămîntul se cutremura de ropotele copitelor, sute de răcnete se înălțau în văzduh. Puștile și mitralierele răpăiau.

Lupta începuse.

Zbierînd și hăulind, beduinii trecură ca săgeata pe lîngă macarale, pe lîngă barăcile de tablă ondulată și corturi, împușcînd sau spintecînd cu sabia pe oricine le ieșea în cale. Totul se petrecu cu iuțeala fulgerului, așa încît puținii soldați americani n-apucară nici măcar să se echipeze. Cei mai mulți se mistuiră în beznă cu pistoalele automate în mîini și se prăbușiră în nisip, fără să tragă un singur foc.

Cîțiva muncitori constructori mai îndrăzneți izbutiră să se cațere în turnul de pază și începură să tragă cu o mitralieră. Cinci-șase focuri răpăiră înspre beduini, care înaintau răcnind și vînturîndu-și săbiile în aer.

Îl nimeriră pe maiorul O'Neil în șold, dar nu căzu, căci se mai putu ține în șa. Patru beduini se rostogoliră de pe cai, fură tîrîți cîțiva pași și rămaseră apoi nemișcați cine știe unde, în timp ce caii lor rătăceau, bălăbănindu-și dîrlogii.

Acesta fu ca un semnal pentru răsculați ; ei se năpustiră și mai furioși asupra tot ce mai era în viață.

Inginerii americani trăgeau cu desperare golindu-și încărcătoarele revolverelor sau se zvîrcoleau pe caii rămași fără de stăpîni. Muncitorii, îndîrjiți, le smulgeau soldaților americani căzuți pistoalele automate, trăgînd fără să se ascundă. Dar degeaba. Abia dacă reușeau să răpună doi-trei răsculați care goneau de-a curmezișul *camp*-ului cu burnuzurile fluturînd, răcnind înnebunitor.

Beduinii descălecară și așezară explozivi sub macarale, excavatoare, mașini și agregate.

Corturi, depozite de provizii și de piese de schimb fură cuprinse de flăcări. Barăcile de tablă ondulată stropite cu benzină și incendiate se prăbușiră sfîrîind și zornăind. Turnurile de pază păreau niște torțe uriașe. Fîntînile arteziene, singurele resurse de apă ale bazei, la care se forase luni de zile, fură astupate și făcute inutilizabile pentru mult timp. Cînd conducta de petrol sări în aer, bubuiturile exploziei răsunară pînă hăt departe.

Maiorul O'Neil fu adus într-un cort, culcat cu grijă pe o saltea pneumatică și pansat.

Lîngă el ședea căpitanul Conley.

Și de data asta se isprăvise totul cu bine.

Maiorul își scoase de pe cap burnuzul alb, care-l stingherea. Era și el de părerea lui Conley.

– Dă-mi o țigară, Conley, îi ceru el.

Trase adînc în plămîni fumul plăcut, îl dădu afară pe nas și întrebă :

– L-ați anunțat pe colonelul Lake ?

– Radiotelegrafistul tocmai transmite știrea.

O'Neil se uită la ceas.

– Ne-a trebuit numai o jumătate de oră, Conley, un timp record. Cred că *ami* [1] vor avea nevoie de cîteva luni ca să se refacă. Or să găsească greu muncitori mai ales. Nici un indigen n-o să mai îndrăznească să pună piciorul aici.

Maiorul rîse.

– La Pentagon or să rămînă paf toți, spuse Conley jucîndu-se cu aparatul de ras al inginerului care locuise pînă atunci în cort. Generalul Douglas o să facă spume la gură cînd o să afle ce s-a întîmplat în Arabia Saudită.

– Nu numai Douglas, dar și alți cîțiva domni cărora le stă la inimă conducta pe petrol, ca Dulles de pildă. Slavă Domnului, simt și ei odată, Conley, că Anglia n-a murit, că leul britanic mai are colți tăioși și gheare ascuțite. Da, da, Conley, trăim, existăm în Orient și n-o să ne dea un șut atît de ușor cum cred ei. Zău că nu. Făcu o pauză și trase din țigară. Raita asta cu noaptea-n cap a fost grozavă, Conley, nu-i așa ? Dacă zac în birou, ruginesc. Și dumneata la fel, nu ? În definitiv sîntem în primul rînd ostași. E al dracului de bine să călărești un cal și să-i miroși sudoarea ! În ceasurile astea te simți cu adevărat om.

Entuziasmat lovi cu mîna dreaptă salteaua pneumatică, pe care cu o jumătate de oră mai înainte ședea inginerul

[1] Americanii (n. r.).

american, visînd că se plimbă într-o zi însorită prin Denver cu soția și copiii lui, iar ea poartă rochia albastră care-i place lui atît de mult pentru că îi conturează frumos sînii.

O'Neil se crispă. Îl durea rău piciorul. Naiba să-i ia pe smintiții ăștia cu mitraliera lor cu tot !

– Vă întoarceți călare, sau... ?

– Ce crezi, se răsti el la Conley, crezi că O'Neil se lasă dus pe targă pentru orice zgîrietură ? Ce-ți închipui ? Cum mă urc în șa, cum mi-a trecut. Se ridică scrîșnind din dinți : Spune oamenilor să fie gata. Hai, galop ! Sigur că într-un sfert de oră, cel tîrziu, or să prindă de veste și or să expedieze aici niște unități motorizate.

Căpitanul Conley zvîrli într-un colț aparatul de ras și ieși din cort.

O'Neil auzi glasurile guturale ale beduinilor, zăngănitul armelor, nechezatul și tropăitul cailor.

Ce băieți de ispravă ! Făcuseră treabă, nu glumă !

Cînd ieși din cort, maiorul dădu peste un cadavru.

Trecu peste el, fără să-l învrednicească măcar cu o privire. Înainte de a porni, de pe cal, mai întoarse o dată capul și privi la ruinele care pălălăiau, zvîrlind vîlvătăi de fum.

– O lecție bună, spuse căpitanul Conley.

O'Neil dădu din cap și adăugă :

– Sînt curios ce-o să scrie presa despre povestea asta.

36

Muzică de dans, rîsete, pocnetele dopurilor de șampanie, clinchete de pahare, brațe goale de femei și decolteuri îndrăznețe. Petrecerea era în toi.

Ambasadorul Waltoon se retrăsese într-un colț mai liniștit cu Razmara, șeful Marelui Stat-Major, cu generalul Gayvan și ambasadorul Lingway și le dădea a înțelege cu dibăcie ce dificultăți serioase întîmpină *Anglo-Iranian* din pricină că forările n-ar fi dat rezultate. Lăsă să se

înțeleagă că ar putea fi vorba și de unele calcule greșite, dar că n-ar fi exclus ca zăcămintele de țiței să se fi epuizat într-adevăr. Bineînțeles că se va încerca totul, dar dacă natura e potrivnică omului, cele mai moderne mijloace tehnice rămîn neputincioase. Oricît de serioasă ar fi situația, totuși nu e cazul să se îngrijoreze prea mult, căci *Anglo-Iranian* are o bogată experiență și fără îndoială va reuși să rezolve greutățile existente.

Waltoon izbutise să pună fitilul, căci ambasadorul american își bătea capul cum să sincronizeze această știre – fie ea lipsită de autenticitate, dar totuși alarmantă – cu planurile Casei Albe, ce și cum să comunice la Washington. Centrala Teheran va trebui să urmărească de îndată această chestiune. O epuizare a izvoarelor de petrol iraniene ar putea să năruiască întreg edificiul „Acțiunii Moscheea", construit cu atita greutate. Și atunci ? Atunci bursa de efecte din New York va cunoaște o nouă vinere neagră, pentru că nu numai *Standard Oil* suge de la „Acțiunea Moscheea". Oamenii de afaceri americani au neapărată nevoie de Iran, ei trebuie să exporte acolo nu numai mărfuri, ci și monedă. Altfel dolarii ruginesc în casele de bani, rămîn tinichea fără valoare.

Generalul Gayvan, care în afară de tunuri n-avea habar de alte probleme tehnice, îi răspunse lui Waltoon :

– Să așteptăm. Poate e vorba de-un sabotaj.

Lui *mister* Lingway îi mai veni inima la loc. Părerile lui Gayvan erau vrednice de luat în seamă. De ce n-ar fi sabotaj ? Roșii erau în stare de orice. Se încumetaseră să tragă și într-un senator, în plină zi, în fața porților Pentagonului. Nu se mai preocupă de această chestiune și o invită pe fiica lui Gayvan la dans. De ce să-și strice dispoziția ? Avea drept la cel puțin cîteva ore în care să lase deoparte problemele politice.

Directorul general Whigest trimise vorbă prin servitorii săi colonelului Lake, colonelului Robertson și ambasadorului Waltoon ca, după ce vor părăsi vila, laolaltă cu ceilalți oaspeți, să se reîntoarcă și să se întîlnească peste

jumătate de oră în biroul lui. Avea nevoie de sfatul şi ajutorul lor în legătură cu o hotărîre importantă.

Spre dimineaţă, ambasadorul Lingway închină un toast în sănătatea lui Whigest şi pentru o colaborare la fel de bună ca şi pînă atunci între Anglia şi America, spre binele poporului iranian. Whigest răspunse :

– Preacinstiţi oaspeţi, sau, mai bine zis, dragi prieteni, căci ne-am legat ca atare în anii cît am lucrat împreună. Daţi-mi voie să vă mulţumesc că mi-aţi înfrumuseţat ultima seară la Teheran cu preţioasa dumneavoastră prezenţă.

Missis Lingway bătu din palme entuziasmată.

– Ah, ce cuvinte, ce cuvinte înflăcărate !

– Nu vorbeşte divin ? îl întrebă ea pe soţul ei. Şi tîmplele-i cărunte... În schimb, dacă mă uit la tine...

În loc de răspuns, el o ghionti pe furiş.

– Ce ai ? Am spus vreo prostie ?

Lingway încercă să-şi păstreze ţinuta, în timp ce Whigest vorbi mai departe :

– Dacă mîine voi părăsi frumosul nostru Iran, aşa cum s-a întîmplat de mai multe ori, îl părăsesc cu conştiinţa că mă despart de prieteni pentru ca să mă întorc din nou la prieteni. Îl părăsesc convins că bunii mei colaboratori vor face totul ca Iranul să se dezvolte şi să propăşească. Păstrez convingerea că dragul meu prieten *sir* Edward Waltoon va lucra mai departe pentru adîncirea prieteniei cu înfloritoarea Americă şi cu puternica Uniune Sovietică – şi acum îngăduiţi-mi să folosesc cuvintele prietenului meu american, spre binele poporului iranian.

Urmară lungi şi furtunoase aplauze.

Waltoon era de părere că prea erau zgomotoase şi insistente ca să fie sincere.

Profesorului Naga îi părea rău că acceptase invitaţia. Ce căuta el acolo ? Convorbirea cu ministrul de interne Serdai decursese altfel decît nădăjduise. Printre aceşti militari şi diplomaţi se simţea ca în groapa şerpilor. N-are decît colonelul Mirgolas, stimatul lui cumnat, să onoreze cu prezenţa lui astfel de sindrofii. El nu era

omul pentru așa ceva. Cînd se gîndi la cuvintele lui Whigest i se făcu scîrbă. Cum, pentru Dumnezeu, înfloreşte Iranul ? Cartierul muncitoresc Kaghar Abad nu era o floare, ci un abces mortal, ca şi Darvaze Kazvin la Teheran.

Ridică paharul cu mîna tremurîndă şi cu glasul vibrînd de emoţie şi strigă :

– Închin paharul meu în cinstea celor greu încercaţi din Kaghar Abad, *mister* Whigest.

Se aşternu o linişte apăsătoare. Oaspeţii tuşeau încurcaţi.

Whigest, palid, se sili să schiţeze un zîmbet. Răspunse:

– N-aveţi nici o grijă, profesore, cu Kaghar Abad s-a terminat. E drept, ar fi trebuit să fie o surpriză, dar dacă mă provocaţi mă simt obligat să vă răspund şi să vă dau socoteală. Mîine Kaghar Abad nu va mai fi. În locul adăposturilor primitive şi al locuinţelor improvizate, care-mi stau ca un ghimpe în ochi, se vor înălţa case cu apă curgătoare, cu băi, pe scurt, cu tot confortul la care are drept orice om ce munceşte din greu. Proiectele vor fi gata în lunile ce urmează, iar construcţia va începe probabil încă în timpul concediului meu. Dacă nu s-a făcut nimic pînă acum, asta se datorează unor împrejurări pe care nu le pot explica în momentul de faţă. Sper că v-am satisfăcut, iubite domnule profesor.

Fără să mai răspundă ceva, profesorul Naga aşeză cupa pe masă şi se îndreptă spre uşă, părăsind vila împreună cu soţia lui. Pauza penibilă care ameninţa să intervină fu curmată de sunetele jazului.

Cinci minute mai tîrziu se întîmplă ceea ce aşteptase cu teamă Hassan Mirgolas şi ceea ce din păcate nu mai putea fi împiedicat. Bomba cu explozie întîrziată explodă în maşina lui Lake cu o detunătură asurzitoare. Pereţii se cutremurară, geamurile zăngăniră, uşile se deschiseră singure, paharele şi sticlele se rostogoliră de pe mese. *Missis* Lingway căzu leşinată pe parchet. Ţipete. Strigăte : „Păstraţi-vă calmul !" Pe duşumea numai cioburi.

Perdelele atîrnau în zdrențe. Bufetul rece era un cîmp de luptă în miniatură.

Colonelul Lake se repezi la fereastră, se uită afară, apoi dintr-un salt fu în grădină și alergă spre poartă, călcînd în picioare flori, tufișuri, iarbă.

La o oarecare depărtare de mașina făcută fărîme, zăcea șoferul lui.

Lake îngenunche lîngă el și-i ridică ușor capul.

– Brown ! Nici un răspuns. Lasă prostiile, Brown, băiete. Ce să-i scrim soției tale dacă ne faci figuri d-astea ?

Dezamăgit, îi lăsă încet capul pe caldarîm și dădu dispoziție să fie adus în vilă.

Între timp, *missis* Lingway se trezise din leșin. Mașinile trăseseră în fața casei, iar musafirii plecară, unii palizi și tăcuți, alții tremurînd ca varga.

Missis Waltoon scoase un țipăt de groază în clipa în care servitorii trecură pe lîngă ea cu șoferul mort, în brațe.

– Liniștește-te, o dojeni *sir* Edward, căruia îi tremurau mîinile. El nu mai simte nimic.

– Abia ieri am vorbit cu el, Eddy.

– Trebuie să ne obișnuim cu astfel de incidente.

– Ei nu, Eddy, nervii mei nu rezistă ! Dacă lucrurile vor continua așa, mă întorc cu primul avion la Londra. În Belgravia [1] știu că sînt în siguranță. Vreau să plec cel puțin pentru un timp din acest Teheran odios. Mă duc la Biarritz, n-am fost acolo de o veșnicie. Contesa Montelli, îți amintești de ea, Eddy, femeia aceea negricioasă, zveltă, care-și leagănă șoldurile cînd merge, m-a rugat pentru a treia oară să vin la ea.

Sir Edward Waltoon răsuflă ușurat.

Servitorii măturau cioburile.

Whigest ședea în camera lui de lucru, pregătindu-se pentru convorbirea cu Lake, Waltoon și Robertson, cînd ușa se deschise și intră Marion.

[1] Cartier foarte elegant din Londra (n. r.).

– Ah, cum m-ai speriat, fetițo !

– Nu pot să dorm cu un mort în casă.

– Ia-ți o carte, Marion, ascultă o bandă de magnetofon, fă ceva, dar lasă-mă să lucrez. Te rog.

– Trebuie să-ți vorbesc, papa.

Lampa de masă își răsfrîngea lumina asupra ei.

– Acuma ?

– Chiar acuma.

– Nu se poate ceva mai tîrziu ? Vezi că sînt într-adevăr ocupat.

Și, ca s-o convingă, răscoli maldărul de hîrtii de pe biroul lui.

Marion se așeză într-un fotoliu, picior peste picior, și își aprinse o țigară.

– Ce rost a avut tot teatrul din noaptea asta dacă nu pleci în concediu ?

Whigest scăpă hîrtiile din mînă și o privi înmărmurit.

– Sună a interogatoriu.

– Poate că este.

– Renunță, te rog, la acest ton vulgar. În privința asta ești leit răposata maică-ta. Ai foarte mult din ea. Ea nu putea, de pildă, să înțeleagă niciodată că în munca unui bărbat există probleme despre care nu poate să vorbească, oricît de interesante ar fi ele pentru o femeie. De cîte ori am rugat-o să mă scutească de întrebările ei chinuitoare !

– Să nu vorbești despre mama în felul ăsta. Știi foarte bine că tocmai lucrurile despre care-mi aminteai adineauri, veșnica ei frică pentru tine au distrus-o.

– Exagerezi, Marion.

– Nu exagerez, papa. Spun numai ceea ce n-ai priceput tu niciodată și poate că nici n-ai să pricepi vreodată. Nici nu știi cît de mult te-a iubit mama, cît s-a temut pentru tine și cît de fericită ar fi fost dacă i-ai fi risipit cu un singur cuvînt această teamă ucigătoare. Ce folos că-și putea cumpăra tot ce-i dorea inima ? Banii tăi n-au fost în stare să-i compenseze singurătatea ei dezolantă.

– Marion !

Whigest se ridică, încleştînd mîinile de marginea biroului. Rămase aşa cîtva timp, în tăcere, nemişcat, cu privirile aţintite spre fiica lui.

Aşa cum prezenta ea lucrurile, el nu era nici mai mult, nici mai puţin decît asasinul propriei sale soţii, un ucigaş care-şi distrusese victima cu arme psihice.

– Îţi dai seama ce vorbeşti ?

Păşi de-a lungul biroului, sprijinindu-se de tăblia lui, se îndreptă spre Marion, se opri cîteva clipe înaintea ei, apoi se lăsă într-un fotoliu, aşezat faţă în faţă cu al ei.

– Îţi spun ceea ce mama n-a îndrăznit niciodată să-ţi spună. Vorbesc în numele ei. Poate, şopti ea mai mult pentru sine, vorbesc şi în numele meu, căci mă aflu în aceeaşi situaţie. Aşa cum n-a avut mama soţ, eu n-am tată. Am fost crescută la internat, trimisă mereu între străini, fără mamă, fără tată, fără patrie. Şi tot fără patrie am rămas şi acum, cînd m-am făcut mare. De ce n-avem patrie, papa ? Iranul nu e patria noastră. Iranul e o ţară frumoasă, o ţară minunată, cel puţin pentru mine, cît te priveşte pe tine e interesantă numai din punct de vedere al societăţii pe care o reprezinţi. Dar Iranul nu e patria noastră, nu poate să fie patria noastră.

Whigest îşi turnă whisky în pahar şi-l dădu pe gît.

– Ridici probleme, fetiţa mea...

– La care probabil nu te-ai gîndit niciodată, fiindcă nu cunoşti nimic altceva decît sondele, rafinăriile şi conductele de petrol.

– O să discutăm mai tîrziu, în linişte. Te asigur că-ţi voi da socoteala, pe cît posibil, despre toate. Acum, însă, iartă-mă, te rog, trebuie să mă pregătesc pentru o convorbire hotărîtoare. Dacă ai şti cîte se petrec, fetiţa mea !

– Se pare că atentatul împotriva colonelului Lake e doar un mic aperitiv. Vino cu mine în Anglia, papa, mi-e frică să nu ţi se întîmple ceva.

Whigest se ridică şi se plimbă prin cameră, cu capul plecat, cu mîinile încrucişate la spate, cu privirile-n pămînt. După un timp răspunse :

– În situația actuală e imposibil, Marion, absolut exclus.
– Pentru tine o să fie totdeauna imposibil.
– Încă un cuvînt, pentru orientarea ta. Și aici e Anglia, Marion. Să nu uiți. Peste tot unde lucrează funcționari de stat englezi, cetățeni britanici, fie în India sau în Malaia, e Anglia.

Își netezi părul, își scutură un firicel de praf de pe mînecă și se îndreptă spre b rou.

– Aici, Anglia ?

Marion rîse cum n- auzise rîzînd niciodată, strident, aproape ca o dementă.

Deodată izbucni în hohote de plîns, își îngropă fața în mîini și fugi afară.

Marion nu mai avusese nic[illegible]tă astfel de ieșiri. Cînd s-a mai pomenit să i se arunce asemenea acuzații ?

Whigest avea senzația că se stinge, că se sfîrșește. Nu-și mai simțea picioarele, iar mîna cu care-și freca fruntea părea că nu-i a lui. O mînă rece, insensibilă.

Nu se atinse de hîrtii i dosare, nu-și făcu nici un fel de notițe și nu se gîndi la convorbirea care-l aștepta.

Se răsturnă pe spate, își rezemă capul de spătar, lăsînd mîinile să-i spînzure moi peste brațele fotoliului.

Rămase așa, neputincios să conceapă o singură idee clară.

37

La Teheran, la Park Hotel, un individ îl aștepta de cîteva ore în hol pe colonelul Mirgolas. Cel care aștepta își trecea vremea răsfoind jurnale, citind ziare sau scrutînd pe după foile vreunei reviste pasagerii hotelului, mai cu seamă doamnele. Aștepta cu răbdare, deși i se spusese de cîteva ori că cel așteptat e la o recepție și se va întoarce abia peste cîteva ceasuri. I se propuse să lase scrisoarea adresată colonelului Mirgolas, dar individul se împotrivi net. Către ora unu omul adormi, și cîteva ceasuri mai tîrziu, cînd sosi colonelul, beat criță, fu trezit cu greu

de un *boy*. Mirgolas se aruncă pe pat îmbrăcat, cu scrisoarea în mînă, şi se căzni de patru ori să rupă plicul. Abia a cincea oară reuşi.

Scrisoarea era din Tabriz, de la administratorul său, Toradze, şi fusese scrisă probabil cu vreo paisprezece zile în urmă. Descoperise asta abia după ce strînsese de cîteva ori din pleoape ca să poată desluşi slovele, care-i jucau mereu înaintea ochilor.

Toradze îl înştiinţa că se întîlnise cu fostul argat Ali Solimani, care, aşa cum aflase, lucrează la o fabrică de textile din Tabriz. Se pare că Solimani l-a denunţat, căci se simte necontenit observat şi filat. Dar colonelul nu începuse să citească nimic din toate astea. Scrisoarea îi lunecase din mînă, plutise în şi se oprise jos, lîngă pat.

Cu toate că Toradze îi scria, negru pe alb, că el împreună cu Zahrov intenţionau să-l omoare pe secretarul de partid din Tabriz, Mirgolas nu înţelese o iotă din planurile lor. Potrivit indicaţiilor pe care le dăduse chiar el personal, cei doi oameni ai lui voiau să-l înlăture pe unul din cei mai de seamă conducători ai Partidului Democrat din Azerbaigean. Toradze raporta despre toate astea foarte amănunţit, ca să sublinieze faţă de colonel curajul şi hotărîrea de care era animat şi descria toate amănuntele dînd chiar numele unor participanţi la această acţiune. Mirgolas trebuia să ştie ce fel de om e el, Toradze, cît e de îndrăzneţ şi de neînfricat. Bineînţeles că se lăuda mai ales pe sine, arătînd că izbutise să întîrzie împărţirea moşiilor stăpînului său. Din dragoste faţă de stăpîn – Toradze ar fi vrut de fapt să scrie din teamă faţă de stăpîn – ţăranii se împotriveau cu îndărătnicie, nu voiau să primească în dar nici o fărîmă de pămînt arabil. Aici Toradze mintea, susţinînd că poliţia lui Pişevari i-ar fi aruncat în temniţă pe ţăranii cei mai îndărătnici.

Colonelul dormea cu gura deschisă şi sforăia. Întinzînd braţele în somn, atinse butonul soneriei.

Scurt timp după asta, camerista bătu la uşă, şi neprimind nici un răspuns intră binişor. Îşi aruncă repede ochii prin încăpere şi, descoperindu-l pe colonel, care trăgea la

aghioase, așa îmbrăcat, chicoti. Cînd dădu să iasă, zări pe jos scrisoarea.

Curioasă cum era, păși pe covor și, cu teamă, în vîrful degetelor, cu ochii la Mirgolas, se aplecă și ridică scrisoarea.

Parcurse introducerea lungă, plină de fraze de politețe și de epitete lingușitoare, fără să-l scape din ochi pe colonelul, care dormea dus. Cu el nu era de glumit. Personalul hotelului prefera să-l petreacă la plecare decît să-l primească la sosire. Se lega de toate fetele. La cea mai mică greșeală a unui salariat îl înjura și-l amenința că-l reclamă direcției hotelului. Cînd îl vedeau că apare, băieții de la lift se făceau nevăzuți, căci îi lua la palme și-i bătea măr. Numai cînd era beat, devenea mai omenos.

Camerista uită de colonel. Scrisoarea o captivase, nu-i venea s-o lase din mînă. Cînd ajunse la pasajul unde Toradze îl vestea pe colonel că pregătește asasinarea secretarului de partid din Tabriz, se stăpîni cu greu să nu scoată un strigăt.

Îngrozită, strînse scrisoarea la piept, uitîndu-se cu scîrbă la colonelul, care dormea tun.

Va să zică astea sînt mijloacele cu care își păstrează stăpînii puterea ! Nu se dau înapoi nici de la asasinate. Și mai mult decît atîta : după cum reieșea din scrisoare, generalul Razmara și colonelul Mirgolas plănuiau să atace administrația democratică, să se năpustească cu forțe armate asupra Azerbaigeanului, să dezlănțuie un război în țară.

Camerista încremenise. Hotărîtă, împături scrisoarea și o vîrî în sîn.

Scrisoarea asta trebuia să ajungă neapărat la prietenul ei Mohammed. Mohammed făcea parte din Tudeh, el ar putea să-l înștiințeze poate pe secretarul din Tabriz și să zădărnicească planurile colonelului.

Mohammed stătea pe un scăunel. În fața lui se înălța un morman de ghete ; tocmai scosese din maldăr una ca s-o ungă cu cremă și să-i dea lustru cu peria.

Camerista îl chemă puțin afară, într-o magazie, și-i întinse scrisoarea, rugîndu-l s-o citească pe loc. Ea se așeză pe o ladă și-l așteptă.

Mohammed citi.

– De unde-o ai ?

– Am găsit-o lîngă patul colonelului Mirgolas.

– Și dacă o caută ?

– Mirgolas e beat mort, pînă se dezmeticește trec cîteva ceasuri bune.

Mohammed o îmbrățișă și-i spuse :

– Ești o fată minunată, Shams.

– Și ce faci acum ?

Ea se desprinse drăgăstoasă din brațele lui.

Mohammed își trecu degetele prin păr și chibzui.

Da, ce era de făcut ? Să păstreze scrisoarea era exclus. S-o copieze ? Deodată îl săgetă un gînd.

– Trebuie să plec, spuse el, scoțîndu-și șorțul.

– Chiar acum ?

– Imediat, Shams. Am un prieten la *Mardom,* ziarul Tudehului. Îl știi, îl cheamă Iradj și e fotograf. O să-l scol din pat și o să-l rog să fotografieze scrisoarea.

– S-o fotografieze ?

– Am asistat o dată cînd fotografia tablouri. Merge foarte bine și durează o clipă.

– Mi-e frică, Mohammed.

El vîrî scrisoarea în buzunar și-și atîrnă șorțul în cui.

– În zece minute sînt înapoi.

– Cînd o să descopere colonelul toată povestea, or să ne dea sigur afară. Lui Shams îi părea rău că-i adusese scrisoarea. Dă-mi scrisoarea înapoi, îl rugă ea.

– Peste zece minute, Shams.

– Mai bine să nu ne băgăm.

O sărută pe obraz.

– Mohammed ! îl strigă ea văzîndu-l că dispare. Mohammed, șopti ea singură, și se așeză pe o ladă.

Ce făcuse ?

Camerista Shams plîngea.

Abia acum își dădea seama ce consecințe, ce complicații ar putea să pricinuiască această curiozitate a ei.

Shams avea impresia că dezlănțuise o avalanșă care, mai devreme sau mai tîrziu, îi va strivi, îi va acoperi pe toți, și pe Mohammed, și pe ea, și pe mulți alții.

38

Cînd auzi scrîșnind frîna unei limuzine, Whigest rîndui cu mișcări repezi hîrtiile, luă un blocnotes, stiloul și așteptă ca servitorul să-i anunțe sosirea oaspeților.

Iată-i așezați în biroul lui : ambasadorul *sir* Edward Waltoon, țeapăn, rigid ca de obicei, luptînd din greu cu somnul, colonelul Robertson, comandantul trupelor din Basra, cu o ținută militărească chiar și în smoching, ars de soare și strălucind de sănătate, colonelul Lake, mohorît și îngîndurat, avînd necontenit în fața ochilor figura șoferului său ucis.

Conferința aceasta din zori de zi căpătă un alt caracter decît cel scontat de Whigest. Ea nu se limită numai la furnizarea unor indicații și informații necesare călătoriei sale la Londra, ci aduse deodată aspecte noi.

Dahran, baza aeriană subterană la care americanii lucrau cu cîteva ceasuri mai înainte, într-un ritm febril, ca s-o termine, nu mai exista. Primii kilometri ai conductei lor de petrol săriseră în aer. Lake făcuse o treabă excelentă. Acestea erau vești plăcute, raze de lumină care le dădea elan. În schimb știrea că la Abadan se hotărîse greva generală pentru 15 iulie era deprimantă, zguduitoare. Situația generală semăna cu o țesătură putredă. Cîrpești cu mare greutate o gaură într-o parte și se rupe în altă parte, întotdeauna acolo unde nici nu bănuiești. O astfel de ruptură era Palestina, Egiptul, Azerbaigeanul, și în orice clipă putea să devină și Iranul. Nu mai era timp de pierdut. Whigest va trebui să zboare la Londra, să capete încuviințarea ca să hotărască și să aplice măsuri energice, altfel ar putea să se pomenească în mînă cu

niște zdrențe pe care nici o putere din lume n-ar mai putea să le cîrpească. Slavă Domnului că te poți bizui pe ajutoare de nădejde ca regele Abdullah, Glubb Pașa, colonelul Mirgolas, generalul Razmara. Anglia mai are încă oameni de încredere, și nu numai în Iran.

Abdullah și Glubb vor trebui să țească o pînză nouă, trainică : unificarea statelor Levantului, Transiordania, Siria, Libanul, Iranul și o parte din Palestina într-un imperiu al Siriei Mari. Aceasta va trebui să fie o țesătură trainică, protectoare, care să-i permită Angliei să acționeze după placul ei.

Dacă vor reuși să zădărnicească greva generală, să îngrădească influența Tudehului și a sindicatului, pînă cînd se vor concretiza planurile colonelului Mirgolas de a desprinde regiunea petroliferă britanică Husistan de Iran, dacă vor izbuti să înlăture, cel puțin pentru un timp, America de pe scena iraniană, în sfîrșit dacă se vor pricepe să găsească un motiv potrivit pentru ca Razmara să intre în Azerbaigean și să reînvie acolo vechile rînduieli, dacă vor putea în sfîrșit să-l determine pe președintele Consiliului de Miniștri, Ghavam, să schimbe orientarea politicii sale, viitorul Angliei în Iran pare asigurat.

– Îl voi ruga pe președintele societății să intervină pe lîngă guvernul nostru ca să întărească contingentele de trupe din Basra, spuse Whigest, luînd stiloul și adăugînd acest punct la notițele pe care și le făcuse.

– Pentru preîntîmpinarea grevei generale, iminentă, acest lucru ar fi eficace, spuse stăruitor Waltoon.

– Nu e lipsit de interes pentru dumneavoastră, se adresă Robertson lui Whigest, faptul că în zilele ce urmează voi începe în zona Basra, nu știu încă exact ziua, manevre combinate.

– Strașnic, spuse Whigest, care uitase de mult convorbirea cu fiica lui, Marion. Nici nu puteați alege un moment mai potrivit. Să vă apropiați cu manevrele cît mai mult de Abadan.

– Avem ordine direct de la Londra, *sir*, în acest sens.

Whigest rămase uluit.

Să aibă Londra oare mai multă înțelegere decît crezuse ?»
Cu atît mai bine.

Waltoon nu se simțea la largul lui în prezența colonelului Lake, deoarece în ultimul timp descoperise o serie de „nereguli" pe care nu i le anunțase. Prenton, însărcinat cu lămurirea acestor incidente misterioase, făcuse tot ce putuse, dar nu clarificase încă nimic pînă acum. Situația devenise cu timpul penibilă, amenințînd să-i scape din mînă.

Whigest nu le împărtășise celor de față intențiile lui de a îmbunătăți situația muncitorilor petroliști și de a pune această problemă în discuție la Londra ca să ia Tudehului și sindicatului apa de la moară și să zădărnicească pe cît posibil greva generală. Să nu creadă că se lasă tîrît la remorca altora, să nu-l socotească slab, îngăduitor. Cine știe ce atitudine va lua Londra față de acest proiect ?

Colonelul Lake era îngrijorat mai ales de faptul că influența patriei sale în Orient scădea din an în an. Acest lucru se explica mai puțin prin faptul că Statele Unite cîștigaseră teren în această parte a lumii. Cauza principală era Revoluția din Octombrie, victoria bolșevicilor, crearea Uniunii Sovietice. Ziua de 24 noiembrie 1917, ziua în care Kremlinul emisese manifestul către „oamenii muncii musulmani", fusese hotărîtoare : noua Putere Sovietică făcuse cunoscut că toate tratatele încheiate între țar și guvernele țărilor orientale, prin care țarul voia să înrobească și să subjuge Orientul, se anulaseră. Rezultatul : Anglia se văzu silită să accepte un șir nesfîrșit de concesii în favoarea popoarelor „atițate". Acesta fusese primul val în fața căruia rezistaseră numai bastioanele cele mai puternice ale Angliei, cu toate că și ele fuseseră subminate și începuseră să se clatine. Cel de-al doilea val se ridicase în 1945, după ce Rusia ieșise victorioasă și întărită din război. Lake și auzea vuietul talazului uriaș ce se apropia, amenințînd să năruie, să sfărîme ultimele diguri ale Angliei. E drept, se mai puteau construi în grabă noi diguri – Siria Mare, Husistan – se mai puteau pune la cale răscoale, mai puteau fi atițați arabii împotriva evreilor,

și evreii împotriva arabilor, se mai putea institui un sistem de apărare anglo-american, denumit Comandamentul Orientului Mijlociu, și multe altele. Dar toate aceste diguri or să se dovedească de ajuns de tari, de trainice? Colonelul Lake se îndoia. În orice caz, se pregăteau evenimente mari, hotărîtoare.

Robertson și Waltoon plecară: Whigest, rămas singur cu Lake, îl întrebă dacă nu cunoaște sau n-ar putea să găsească pe cineva care să submineze Tudehul din interior.

În camera de lucru a lui Whigest, servitorii, potrivit ordinelor lui, nu strînseseră încă ciobîrile geamurilor.

Lake se uita îngîndurat la ele, făgăduind să găsească un astfel de om, pe care era convins că-l va putea descoperi.

– Ne vom mai vedea înainte de a pleca cu avionul la Londra, îi spuse Whigest și îl însoți pe colonel pînă la ușă.

Înainte de a se culca voia să mai treacă pe la Marion, dar nu bătu, ci se opri în fața ușii. Își ținu răsuflarea și ascultă. Marion părea că doarme.

39

James Farlay nu făcea parte dintre ziariștii care trîndăvesc în pat pînă la prînz, ca apoi să treacă pe la conferința de presă a cutărui sau cutărui ministru, pentru a servi cititorilor puzderie de vești bine ticluite, emise acolo drept știri autentice, cum obișnuiau cei mai mulți gazetari care locuiau la Park Hotel sau la alt hotel de clasa întîi. El nu-și procura date prin a doua mînă. Deocamdată nici nu-și căuta încă material de reportaj, ci se lămurea, în prealabil, despre caracterul și problemele Orientului, ca să înțeleagă mai bine înlănțuirile dintre ele, să-și poată face o imagine proprie, nefalsificată. Își strîngea material de pretutindeni, punînd preț îndeosebi pe izvoare, își tapetă pereții camerei de lucru cu hărțile țărilor orientale, își cumpără o grămadă de dosare, pe care

făcu diferite inscripții : geografie – economie – formă de stat – partide – ziare – biografii ale politicienilor importanți – muncitori – țărani – mari moșieri – pături mijlocii – curente ale islamului – *Anglo-Iranian Oil Company* – *Standard Oil Company* și filialele ei orientale – țelurile Angliei în Orient – țelurile Americii în Orient – Uniunea Sovietică și Orientul. Alte dosare căpătaseră următoarele titluri : Turcia – Palestina – Egipt – Iran – Irak – Transiordania – Siria – Liban – Arabia Saudită – Yemen – Afganistan. În fiecare zi își completa colecția. Într-o zi se ocupa de așezările *sarrifilor* din Irak, de așezările mizere, din lut și stuf, ale țăranilor irakieni, care-și părăsiseră satele în speranța că vor găsi de lucru la oraș ; în altă zi studia construcția căii ferate transiraniene, problema irigațiilor în Iran, sau a compoziției parlamentului în aceeași țară. Își adîncea cunoștințele pe zi ce trecea, învăța să-i înțeleagă și să-i iubească pe orientali, să pătrundă adevăratele înlănțuiri dintre evenimente pe care nu le găsești în nici un ziar și pe care nu ți le comunică nici un ministru.

În clipa de față, Farlay se ocupa de John Foster Dulles, căci în strădaniile lui de a desluși dedesubturile luptei dintre societățile petrolifere engleze și cele americane se lovea mereu de acest nume.

În timp ce-și extrăgea din diversitatea notelor și a materialului documentar datele biografice ale lui John Foster Dulles, și le bătea la mașină, James Farlay înțelegea mai bine o seamă de lucruri.

Își aruncă încă o dată ochii pe foaia scoasă din mașină și o clasă în dosar, fiind foarte conștient că imaginea era incompletă și că va trebui s-o mai reia de mai multe ori, ca s-o întregească.

Deoarece avea întîlnire cu Iradj, reporter-fotograf al ziarului *Mardom,* un tînăr iranian pe care-l însoțea adesea ori, deoarece prin el venea în contact cu oamenii simpli din Teheran și făcea cunoștință cu tot felul de cetățeni, Farlay

se hotărî să încheie lucrul. Acoperi maşina de scris, aruncă hîrtiile de prisos în coş şi ieşi din pensiune fluierînd voios. În loc de gustarea de dimineaţă îşi cumpără nişte banane şi le mîncă în drum spre locuinţa lui Iradj.

Iradj îl primi pe colegul lui american cu prietenie şi politicos ca totdeauna. Totuşi, James simţi că Iradj e agitat, nervos.

Cît putură să se înţeleagă, căci Iradj o rupea puţin pe englezeşte, iar Farlay îndruga şi el cîteva boabe în limba iraniană, James îl întrebă pe prietenul său de ce e atît de tulburat.

Iradj zîmbi şi-l duse pe Farlay, care se uita la el nedumerit, în primitiva lui cameră obscură. Acolo, la lumina unui bec roşu, cu care Farlay se obişnui treptat, Iradj scoase din baia de fixare o fotocopie după scrisoarea colonelului.

Farlay dădu din umeri, nedumerit, neputînd să descifreze literele străine. O scrisoare, pesemne. Dar de ce era Iradj atît de emoţionat ? Copia umedă tremura în mîinile lui. Farlay nu-şi mai recunoştea prietenul.

Iradj cufundă copia în baie şi îi explică între timp lui Farlay de unde venea scrisoarea, cui îi era adresată şi ce conţinea. Faţă de prietenul lui american, care purta la el o bucată de minereu de cupru stropit cu sîngele unui miner american, nu trebuia să se teamă. Farlay nu făcea parte dintre americanii care-i storceau ţara. El era un om din cealaltă Americă, cea a viitorului. Nu degeaba lucra pentru *Daily Worker*, ziarul comunist din Statele Unite.

Farlay fu cuprins pe dată şi el de nelinişte, o nelinişte cu un caracter mai mult profesional, gazetăresc, spre deosebire de Iradj, care se temea de soarta oamenilor ameninţaţi, de atacul iminent al lui Razmara asupra administraţiei democratice a Azerbaigeanului. Farlay se bucura, era nerăbdător să participe la dezvăluirea unui complot, să fie martorul unor situaţii şi legături de care depindea soarta unei ţări.

Fără să aştepte să afle ce credea Irajd că trebuia făcut cu scrisoarea, Farlay se hotărî să plece pe drumul cel mai scurt spre Azerbaigean. Voia să ia parte la desfăşurarea evenimentelor, chiar acolo la faţa locului. Cine ştie, poate va reuşi să se strecoare în cercul Toradze – Zahrov. Iradj încercă să-i scoată această idee din cap, dar Farlay nu se lăsă. Bănuia acolo un focar şi voia să intre în miezul evenimentelor.

– Ce mai vrei să faci cu scrisoarea asta ? întrebă el.

– Poate că apare în *Mardom*. În orice caz, de ea o să se ocupe mai întîi Comitetul Central al Tudehului. Nu-i chiar aşa de simplu.

Iradj îşi simţea pe umeri povara grea a răspunderii. O fotografie e o fotografie. Dar în clipa cînd apare în ziar, ea capătă cu totul altă însemnătate. Această copie era însă mai mult decît o fotografie, mai mult decît toate fotografiile pe care le făcuse în viaţa lui, pe care le dăduse vreodată la tipar. Această reproducere era un document istoric şi, bine folosit, ar putea deveni o armă eficace. Dar această scrisoare poate aduce şi moartea, căci nu se îndoia nici o clipă că agenţii lui Razmara şi Mirgolas nu se vor linişti pînă cînd nu-i vor găsi pe toţi cei care au vreo legătură cu publicarea scrisorii.

Iradj îl privi cu tristeţe pe prietenul său american. Ştie el oare cît îi este de grea inima ?

– Ce ai, Iradj ?

Iradj se întorsese tăcut cu spatele şi-şi vedea mai departe de lucru la fotocopie ; o clăti, mişcînd-o încolo şi încoace în baie, şi mîngîie îngîndurat slovele negre.

Soarta scrisorii, a copiei acestei scrisori, se afla în mîinile lui Iradj. Reproducerea ar putea fi nereuşită. Cine poate să i-o dovedească ? Mohammed nu se pricepe la tehnica fotografică, el crede ce i se spune. Şi a doua oară n-o să mai poată fura scrisoarea.

Farlay se rezemă de perete fără să ştie ce-i trece prin cap prietenului său şi cît e de frămîntat. Americanul vede doar capul şi spatele iranianului şi mîinile lui subţiri.

Înainte ca Mary Doman să se urce în avion şi să pornească spre Tabriz, unde, conform înţelegerii, trebuie să facă o escală ca să trateze cu Zahrov, înainte de a-şi continua zborul peste Caucaz, spre Baku, pentru ca generalul Douglas să intre în sfîrşit în posesia fotografiilor aeriene, înainte de a întreprinde deci toate acestea, mai avea de rezolvat încă o serie de treburi la Teheran.

Îi predase curierului secret raportul său către Stone, în care îi împărtăşea nebănuitele greutăţi pe care le întîmpină „Acţiunea Moscheea" la popoarele Orientului. În Siria masele au exercitat o astfel de presiune asupra guvernului, încît acesta s-a văzut silit să întrerupă tratativele cu împuterniciţii Companiei *American-Trans-Arabian-Pipeline* şi să-i roage să părăsească ţara, deoarece „momentul" nu era „prielnic" pentru convorbiri. În Liban lucrurile se tergiversau, se tărăgănau, nu se spunea nici da, nici ba. Cu Transiordania nu se putea ajunge la vreo înţelegere, pentru că marioneta englezilor, Abdullah, sprijinit de baionetele lui Glubb Paşa, se ţinea tare pe poziţie. Numai în Arabia Saudită s-au putut încheia tratativele, dar şi acolo se loveau de rezistenţa îndîrjită a Serviciului secret britanic, care instigase cîteva sute de beduini nemulţumiţi să atace împreună cu ei baza aeriană de la Dahran, întîrziind în felul acesta cu mult timp terminarea ei. Şi cu conducta aruncată în aer, cu fîntînile distruse – toate astea trebuiau refăcute – nici vorbă să se poată continua în ritm normal lucrul. *American-Trans-Arabian Pipeline Company* ar fi propus mărirea salariilor, dar pînă acum foarte puţini indigeni au răspuns la chemare. Toţi se tem să nu împărtăşească soarta fraţilor lor răpuşi.

Nu scrisese nimic despre Hassan Mirgolas, şeful Centralei Teheran, despre indicaţiile lui uneori echivoce, de neînţeles, pentru că nu-şi făcuse încă o imagine clară despre el. Ar putea oare să raporteze vreodată ceva rău despre el la New York? Deşi bănuia că ceva nu era în regulă cu el, că acţiona poate chiar împotriva lor, nu fă-

cuse nici cea mai mică încercare să lămurească această chestiune.

Ca să nu poarte ea vina dacă pe Stone avea să-l lovească un atac de apoplexie, îi mai comunică şi o serie de lucruri pozitive, ca de exemplu faptul că ambasadorul Lingway s-ar fi exprimat pe ocolite că Ghavam, preşedintele Consiliului de Miniştri, joacă un rol dublu, că n-ar fi aşa cum se bănuia, omul Tudehului, cu toate că în cabinetul său erau şi miniştri din Tudeh, că nu este în nici un caz un reprezentant al maselor, ci un politician din cercurile nobilimii rurale, care nu rămîne nepăsător la planurile americanilor. Washingtonul ar face bine să trimită în Iran un diplomat versat, căci Lingway n-are destulă fineţe, destul fler ca să-l cîştige pe Ghavam pe de-a-ntregul de partea Americii. Diplomaţii iranieni ar fi nişte duşmani declaraţi ai unei politici făţişe.

Dacă li se cere aprobarea pentru extragerea petrolului, n-ai voie să pronunţi cuvîntul petrol. Dacă se intenţionează să se zădărnicească înfiinţarea unei societăţi petrolifere sovieto-iraniene, atunci trebuie să se sublinieze avantajele ei.

După plecarea curierului, Mary rămase cîtva timp nemişcată, trăgînd din ţigară şi încercînd să-şi dea seama de ce-l cruţă pe Hassan Mirgolas.

Îl iubeşte ? Nu se încumetă să se ia la harţă cu el pentru că merge poate pe un drum pe care ar fi mers şi ea, cu dragă inimă, dacă ar fi avut forţa necesară ?

În capul ei se învălmăşeau gînduri contradictorii.

Mîngîie îngîndurată braţul fotoliului.

Simţea c-o părăseşte energia, că e ostenită, leneşă, de parcă ar fi bolnavă de inimă sau de tuberculoză. Nu-i priieşte aerul din Teheran ? Cel mai mic fleac o scoate din sărite, o enervează. E în stare să urmărească minute în şir o muscă pentru că bîzîitul ei o împiedică să lucreze. N-ar fi bine să consulte un doctor de boli nervoase ?

„Prostii" îşi spuse ea.

Însoţită de doi ofiţeri americani, se îndreaptă cu maşina spre aeroport, ca să vadă avionul englez care fusese

adus special pentru zborul spre Baku și care se mai revizuia.

Cîțiva oameni dădură în lături ușile late ale hangarului în care se afla avionul, iar Mary intră înăuntru cu pași șovăielnici, însoțită de ofițeri.

– Vă place avionul? întrebă locotenentul cel blond, cu o față de băiețel.

Mary trecu pe lîngă el fără să-i răspundă. Se urcă pe aripă și se uită în carlingă. Ridică ușor capota de plexiglas, se cățără înăuntru, se jucă cu manșa, aruncînd o privire la tabloul aparatelor de bord.

Unul din mecanici îi arătă butonul cu care se declanșează aparatul fotografic.

– Ce-ar fi să faci un zbor de probă? întrebă el cu o față zîmbitoare, mînjită toată cu ulei.

– Astăzi nu!

Mirosul avionului îi plăcea foarte mult, izurile de benzină, de lac și de piele o înviorau.

Mîngîie, drăgăstoasă, fuselajul, ciocăni aripile.

Un aparat rasat, dar o să se întoarcă oare nevătămată?

Gîndul că ar putea să se prăbușească pe teritoriul sovietic, că ar putea să se zdrobească lovindu-se de Elbrus [1] sau de o altă culme a Caucazului, că avionul ar putea fi doborît îi făcea aproape plăcere, fiindcă moartea ar fi răspuns dintr-o dată tuturor întrebărilor. Somn adînc, liniște veșnică, nu mai simți nimic, nu mai gîndești nimic, dormi neîncetat, într-o tăcere desăvîrșită.

Locotenentul cel blond îi atrase consternat atenția că-și mînjise cu ulei pantalonii ei pescărești.

Ea se uită zîmbind, în jos, și descoperi pe piciorul stîng o pată cît un pumn.

– Ghinion.

Locotenentul roși sub privirile ei, își netezi bluza și-și aprinse încurcat o țigară.

– Aici e interzis fumatul, îl dojeni Mary, ridicînd șăgalnic arătătorul.

[1] Masiv din Caucazul central (n. r.).

Atunci locotenentul deveni și mai nesigur și se grăbi să plece ; în hangar era oricum insuportabil de cald. Se mira cum de pot rezista mecanicii la o asemenea temperatură.

Mary încercă să-și dea seama de cine-i amintea locotenentul, pînă cînd găsi în sfîrșit o asemănare vagă cu James. Și James roșea tot atît de repede. Își bătuse adeseori joc de el din pricina asta. Era de ajuns să-l prindă că se uită după picioarele unei newyorkeze, că se și roșea. În timp ce se îndrepta spre ieșire, îi pronunță numele de mai multe ori, fără să-și miște buzele, pășind pe cimentul împestrițat cu ochiuri de ulei.

James !

O mai fi oare la New York ? Ce bine și frumos ar fi totul dacă s-ar afla lîngă ea ! Încă o dată, ca de multe ori pînă acum, simți că nu-l poate uita, că nici nu vrea să-l uite.

Figura lui o urmări în tot restul zilei, și era foarte bine așa.

În mașină, locotenentul o întrebă :

– Cînd decolați ?

– De îndată ce va sosi ordinul de la Washington.

Intră în camera ei și după ce își aprinse o țigară ceru de îndată la Tabriz să i se comunice de cîte instalații radar dispun rușii în zona Baku – Batum, ce rază de acțiune au, unde sînt plasate, în ce regiuni au bateriile de antiaeriană și la ce înălțime ar trebui să zboare ca să evite radarul și antiaeriana.

Biroul ei, pe care nu se uitase încă, era plin de știri cifrate alarmante.

„Teheran : Whigest intenționează să zboare în zilele ce urmează la Londra, ca să se sfătuiască cu privire la crearea Siriei Mari, la desprinderea Husistanului de Iran și la întărirea trupelor ce staționează la Basra."

„Abadan : Comitetul de grevă a hotărît începerea grevei generale la 15 iulie ; *Anglo-Iranian* a luat contramăsuri."

„Teheran : Comitetul Central al Partidului Tudeh a interceptat o scrisoare din care reiese că șeful Statului-

Major, Razmara, pregătește un atac împotriva Azerbaigeanului. Scrisoarea va fi publicată probabil în *Mardom.*"

„Arasfan : Lake tratează cu șeicii ca să îndemne triburile din Husistan la revoltă împotriva guvernului iranian. Tratativele sînt în curs."

„Bagdad : Demonstrații și ciocniri pentru retragerea trupelor de ocupație engleze și naționalizarea societăților petrolifere."

„Cairo : Demonstrații pentru naționalizarea Canalului de Suez și pentru retragerea trupelor engleze."

„Damasc : Demonstranții cer naționalizarea băncii Siriei."

„Hadramaut [1] : Schimb de focuri între trupele engleze și arabe. Intensificarea activității partizanilor, eliberarea deținuților politici, atacuri împotriva pozițiilor engleze."

O aștepta o grămadă de treburi, convorbiri, telefoane. Oricît de neînsemnate ar fi aceste știri, ele sînt totuși simptome ale unor evenimente viitoare, efecte și reacții pe care urmează să le încetinească sau să le stimuleze, după cum cere tactica de moment. În spatele tuturor acestor știri se aflau oameni, flămînzi și sătui, negustori, moșieri, muncitori, și toți acești oameni erau plini de gînduri potrivnice sau favorabile planurilor Statelor Unite.

Nu dură mult, și la Abadan, Ankara, Damasc, Bagdad, Arasfan începură să sune telefoanele, să țăcăne teleimprimatoarele, să răsune în căștile radiotelegrafiștilor semnalele Morse. Aveau loc convorbiri telefonice între Teheran, New York și Washington, între Departamentul de Stat și Pentagon, între șeful CIA, Allan Dulles, și Stone, între Stone și John Foster Dulles. Zvonurile de naționalizare din Irak făcură să coboare cursurile acțiunilor, pentru că *Standard Oil* participa într-o mare măsură la *Irak Petroleum Company,* în timp ce demonstrațiile din Bagdad împotriva dominației coloniale a englezilor, pentru retra-

[1] Principat din Peninsula Arabă, situat de-a lungul golfului Aden și a mării Oman (n. r.).

gerea trupelor acestora, creară o atmosferă favorabilă „Acțiunii Moscheea".

Toată această uriașă mașină funcționa fără greș.

Presa, radioul și studiourile de televiziune transmiteau ceea ce era în „interesul cauzei". Toți lucrau în „interesul cauzei", al „Acțiunii Moscheea", funcționarii de bancă, senatorii, *lobby*-știi, Casa Albă, Wall Street și Pentagonul. E drept că opoziția protestase, spunîndu-și cuvîntul în senat și în ziare, revendicînd drepturile „omului simplu", dar fiecare frază era cumpănită și se integra armonic în ansamblu. Dacă beduinii răsculați atacau paza americană de aviație Dahran, atunci fără îndoială că în Arabia Saudită „drepturile omului simplu" erau în primejdie. Și cum ar putea fi altfel ? Nu se repeta oare de o sută de ori pe ceas că nimic nu era în America atît de trainic ca *Bill of Rights* [1], drepturile fundamentale ale „omului simplu", iar *Standard Oil* nu-și punea pasămite nimic altceva la inimă decît soarta acestuia.

Seara Mary dădu o raită prin oraș și i se păru că-l zărește pe James pe Khiabane Istanbul, lîngă un cinematograf. Ar fi vrut să-l strige, dar în aceeași clipă el se pierdu în mulțime.

Era într-adevăr James, sau avea halucinații ? Ce căuta el la Teheran ? Cu siguranță că se înșelase.

Nu știa dacă e sau nu el, dar în orice caz o cuprinseseră neliniștea, teama. Toți oamenii care năpădiseră străzile după zăpușeala de peste zi, îndreptîndu-se spre cinematografe sau căutîndu-și alte distracții, păreau că o sfredelesc cu priviri pline de ură. În fiecare mînă bănuia că se ascunde un cuțit. Se simțea înconjurată de ură, de vrăjmășie, ca pe străzile Damascului, cînd miile de demonstranți se revărsaseră spre ea. Leoarcă de nădușeală, se aruncă într-un taxi.

---

[1] Legea drepturilor (engl.) (n. r.).

Sîntem gata să folosim toată energia, toate mijloacele materiale de care dispunem, pentru a promova însănătoşirea lumii prin sprijinirea oamenilor capabili şi hotărîţi să-şi pună forţele în slujba ţelului nostru.

Preşedintele
H. Truman

Din Cuvîntarea rostită în faţa Parlamentului canadian la 9 iunie 1947.

1

Whigest zvîrli furios ziarul. Pe biroul lui se adunaseră : *Dana, Nabard, Ettelaat, Journal de Téhéran.* Peste întreg maldărul de publicații stătea acum și *Mardom,* organul Partidului Tudeh.

Niște mîzgălitori abjecți. Vorbeau despre o scrisoare pe care o aveau cică în mînă și din care reieșea limpede că generalul Razmara ar plănui să atace administrația democrată autonomă din Azerbaigean. Înșirau vrute și nevrute, cu nerușinare, fără să dea măcar extrase sau să tipărească în facsimil misterioasa scrisoare. Scribii ăștia de la *Mardom* mint de sting. Cel puțin dacă n-ar fi dat nume, în definitiv generalul Razmara nu era mai puțin legat de *Anglo-Iranian* decît colonelul Mirgolas. Consecințele : un lanț de calomnii neplăcute, de dezmințiri. Ca un făcut, totul mergea pe dos. De exemplu, cu cîteva zile în urmă, tocmai cînd se pregătea să plece cu avionul la Londra – și o făcea în al doisprezecelea ceas – se îmbolnăvise Churchill.

Dar cea mai mare bătaie de cap i-o dădea Glubb Pașa, comandantul Legiunii Arabe, propteaua, omul pe care se sprijinea regele Abdullah. În loc să zădărnicească necontenit eforturile *managerilor* conductei de petrol americane, Glubb Pașa trebuia – urmînd dispozițiile Londrei – să fie gata să intre la momentul oportun în Palestina. Mai lipsea numai ca în Izrael să se întrerupă linia din Haifa, să se blocheze portul, să pună mîna pe rafinărie ; te puteai aștepta la o asemenea faptă, mai cu seamă că Bevin strîn-

sese prea tare şurubul în chestiunea Palestinei. Whigest se ridică, se îndreptă spre fereastră, aruncă o privire grăbită în parc şi lăsă jaluzelele în jos.

Era mai sănătos pentru ochi ca lumina soarelui să nu năvălească în încăpere, să n-o inunde, ci să pătrundă în fîşii late. Luă un ziar şi parcurse articolul care se ocupa de greva generală iminentă din Abadan. Îl aruncă apoi peste celelalte, rîzînd cu hohote.

Ar fi vrut să ştie ce nu se pune pe seama lui *Anglo-Iranian Oil Company*. Dacă au murit cîţiva zeci de muncitori petrolişti, *Anglo-Iranian Oil Company* e de vină. Optzeci şi şase la sută din populaţia Iranului e analfabetă. De ce nu întreprinde nimic *Anglo-Iranian ?* De tot ceea ce se întîmplă sau nu se întîmplă în Iran răspunde *Anglo-Iranian Oil Company*, adică, în ultimă instanţă, Anglia. Nu-i apă. AIOC. Creşte mortalitatea infantilă. AIOC. Se comite un atentat împotriva acestui fanatic Feridun Ibrahimi, care incită necontenit Tudehul din Abadan. AIOC. La naiba, ce vor în definitiv toţi ăştia ? Totuşi era semnificativ că toate ziarele, indiferent de orientare, aveau drept ţintă principală a atacurilor lor pe *Anglo-Iranian Oil Company*. „Se pare, îşi spuse Whigest, că masa are iarăşi nevoie de o supapă."

Whigest îşi răsfrînse buza de jos şi îşi plimbă privirile peste birou.

Un lucru îi devenea pe zi ce trece mai clar, şi profesorul Naga părea să fi contribuit şi el la asta atîta timp cît Kaghar Abad nu va fi dărîmat şi reconstruit, atîta timp cît nu se vor crea muncitorilor petrolişti care locuiesc acolo condiţii mai bune de viaţă, cartierul acesta va rămîne o bombă primejdioasă. Ar fi de dorit ca acţionarii să priceapă în sfîrşit că deocamdată ar fi mai important să arunce pe fereastră cîteva mii de lire sterline pentru ca să-şi poată păstra milioanele şi să dobîndească altele noi, decît să se cramponeze de cîteva mii de lire sterline, şi să piardă în schimb milioane, ba poate, într-o bună zi, totul. În clipa aceea Whigest regreta că nu crede în Dumnezeu. Ar fi bucuros să se poată ruga lui Dumnezeu, ca

să-i dea putere să-i convingă pe acționari de justețea propunerilor sale și să obțină de la ei anumite concesii absolut necesare.

Dumnezeu ? Un zîmbet superior i se contură în jurul gurii.

Nu exista nici un Dumnezeu, existau numai forțe și contraforțe, legi descoperite și încă nedescoperite, potrivit cărora se mișcă și se dezvoltă întreaga existență. Se schimbă ceva dacă Churchill înainte de a se duce la Camera Comunelor trece pe la catedrala Westminster și se reculege pios la mormîntul soldatului necunoscut ? Trusturile petrolifere din Statele Unite folosesc mijloace mai cinstite dacă John Foster Dulles le învăluie acțiunile într-o dulce blîndețe, ca un creștin credincios ce vrea să pară ?

Whigest îl sună pe Webster.

Ca întotdeauna, Webster se înclină adînc.

– De cîte ori să-ți spun, Webster, se supără Whigest, să renunți odată la atitudinea asta servilă ? Un om trebuie să fie om, și nu ciine, bagă-ți bine în cap. Nu uita că trăim în Iran, și noi sîntem stăpîni aici.

Webster încuviință din cap și-și pironi apoi privirile în covor. Whigest are dreptate, atîta lucru mai înțelgea și el. Dar cum să se dezvețe de purtarea lui umilă ? Cînd îl vedea pe Whigest își pleca fără voie capul. Directorului general ce-i pasă ? Lui i-a hărăzit soarta un loc de frunte. Tot ce spune cîntărește greu. Realizarea a tot ceea ce întreprinde e vizibilă. În schimb el, Webster, a stat și va sta întotdeauna în umbră și ieri, și azi, și mîine.

Pentru că îl considera pe Whigest un om tare, de neclintit, infailibil, o personalitate în fața căreia nu puteai să nu-ți pleci capul, îl ura și-l iubea, îl disprețuia și-l admira, în același timp. „Un om trebuie să fie om", firește, dar directorul general nu i se adresa de parc-ar fi vorbit cu un sclav ?

– E pregătit totul pentru zborul meu la Londra ?

– Așa cum ați dat ordin.

– Ordin, repetă Whigest ironic. Dau ordine unuia d-ăștia... unui indigen iranian, dar nu unui cetățean bri-

tanic. Epuizîndu-şi vorbele, Whigest făcu o mică pauză, în care timp îşi potrivi cravata. N-o să uite Prenton să aducă documentele necesare ? Cel mai bun lucru ar fi să-i mai amintească o dată.

Webster tăcu, în timp ce Whigest îşi făcu de lucru pe birou.

– De ce nu-mi răspunzi, Webster ?

Whigest scoase ceasul, îl deschise, şi capacul sări în sus. Era un gest care-i făcea plăcere, şi dacă nu s-ar fi temut de ridicol, l-ar fi repetat în fiecare zi de zeci de ori. Să scoţi ceasul, să-l deschizi, hop, capacul sare-n sus, îl închizi, îl deschizi iar, hop, sare din nou capacul în sus. Era o mişcare nu numai elegantă, dar şi liniştitoare. Un mijloc minunat de destindere.

– Îmi daţi voie să vă împărtăşesc părerea mea personală despre *mister* Prenton ? întrebă Webster.

– Nu numai că-ţi dau voie, dar trebuie s-o faci. În afară de asta, ştii că pun foarte mare preţ pe părerea dumitale. Ei, ce părere ai ?

– Cred că nu e bine să-l luaţi tocmai pe el în calitate de consilier la Londra.

Whigest îşi vîrî ceasul în buzunarul vestei fără să fi văzut ce oră este.

– Ce vrei să spui cu asta ? întrebă el mirat şi se uită ţintă la Webster. După cîte ştiu eu, Prenton e unul dintre cei mai de încredere colaboratori ai lui *sir* Waltoon şi mai este pe deasupra şi cumnatul colonelului Lake.

– *Sir,* subliniez că e vorba numai de părerea mea personală, necompetentă. Pot să mă înşel. Sînt doar om.

– Fără vorbărie, spune-mi, în sfîrşit, care este părerea dumitale *personală.*

Whigest îşi pierdu răbdarea. Pînă scoţi ceva de la acest Webster, poţi să înnebuneşti. Se mira singur cum de l-a putut suporta atîta timp.

Se jucă enervat cu lanţul de la ceas.

– Figura lui *mister* Prenton are ceva, *sir,* o expresie greu de definit. De cîte ori îl văd am impresia că e cu

două fețe. În plus, în ultimul timp e foarte nervos, extrem de sperios și irascibil.

– Probabil clima, îl opri Whigest. Clima de aici le tapează pe nervi tuturor. Cunoști un singur om, un singur geolog, paleontolog sau inginer de-ai noștri care să nu tînjească după pămîntul englez, care să nu accepte cu mare bucurie să părăsească Iranul cu un ceas mai devreme dacă e cazul, sau dacă nu, cel puțin s-o șteargă cît mai repede în clipa cînd expiră contractul ? În ceea ce privește figura lui Prenton, ridică din umeri. Nu știu, Webster, dacă nu nimerești undeva pe-alături. Să citești pe fața unui om nu-i tocmai simplu. Poți ajunge ușor la o concluzie greșită. În orice caz, îți mulțumesc pentru indicațiile pe care mi le-ai dat, dragul meu Webster. Bineînțeles, am să-l țin sub observație mai îndeaproape pe *mister* Prenton.

– Dar *mister* Prenton nu-i singurul colaborator al lui *sir* Edward Waltoon.

– Rămîne Prenton, răspunse Whigest hotărît. Am nevoie de el. Îi apreciez talentele retorice.

– Mă scuzați, *sir*.

– Te-ai supărat. Ești un om curios, Webster, trebuie să mai pleci în concediu.

Webster zîmbi trist.

– Am impresia, vorbi mai departe Whigest, că te izolezi prea mult de oamenii din jurul dumitale. De ce nu te duci niciodată la club, Webster ? Du-te la club, Webster, trage-i cu whisky pînă nu mai știi cum te cheamă. Omul mai are nevoie din cînd în cînd și de cîte o distracție, de-o variație, să mai fie împreună și cu alți oameni. Îndrăznește fără grijă să dansezi cu vreuna din frumoasele soții ale funcționarilor noștri. Mai vorbim noi despre asta cînd mă întorc de la Londra.

– Vă mulțumesc foarte mult, *sir*, dar...

Nu termină fraza, făcu un gest cu mîinile, vrînd să se scuze parcă, și înălță din umeri.

– Îți mulțumesc, Webster.

Webster nici nu închise bine ușa după el, că Whigest îl și uitase. Pentru el nu exista pe lume nimic altceva decît

Londra : Churchill, Bevin, Downing Street, *sir* William Fox, președintele lui *Anglo-Iranian, India Office, Foreign Office,* acționari. Va avea o întîlnire importantă și trebuie să fie înarmat cu răspunsuri la orice întrebare.

Se pregătea să-și facă niște note, cînd, deodată, răsări Marion în prag.

Se întorsese împreună cu colonelul Lake de la înmormîntarea șoferului Brown. Era îmbrăcată în negru și se mai afla încă sub impresia celor trăite.

– Ce s-a întîmplat, fetițo ?

– Trebuie să vorbesc cu tine, papa.

Știa pe de rost fraza aceasta : „Trebuie să vorbesc cu tine, papa".

– Îți alegi întotdeauna momentele cele mai nepotrivite. Vezi că lucrez, plec mîine cu avionul la Londra, bineînțeles dacă nu intervine nimic neprevăzut.

Ochii lui Marion se întunecară de mînie. Îi tremurau colțurile gurii. Reuși numai cu mare greutate să-și stăvilească lacrimile.

– Te rog, papa, dă-ți demisia.

– Poftim ? N-am auzit bine ?

– Să nu crezi că nu știu ce se petrece aici, papa. M-am informat foarte exact. Peste cîteva săptămîni aici o să fie iadul pe pămînt, de aceea te rog să demisionezi pînă nu e prea tîrziu. Tu n-o să reziști la răfuielile, la luptele ce vor veni. Ai să pieri. Pentru ce faci toate astea, dă-mi voie să te-ntreb. Papa, adineauri stăteam în fața unui mormînt. E drept, nu era decît mormîntul unui șofer, totuși era mormîntul unui englez care a trebuit să moară pentru că cineva... Predă altuia mai tînăr postul tău, transmite-l unuia din directorii tăi.

Cu o nepăsare prefăcută, Whigest puse jos stiloul, dar nu putu să-și ascundă tremurul mîinii drepte. Această mînă ce tremura o fascina pe Marion, o domina. Mîna părea că crește, că acoperă tăblia biroului. Peste mîna tatălui se suprapuse imaginea mamei sale, mîna tremurîndă voia parcă s-o strîngă de gît pe maică-sa, s-o sugrume. Marion vedea

clar perișorii subțiri, blonzi, pielea întinsă, uscată, unghiile lucind trandafirii, întotdeauna manichiurate.

Se îndreptă spre dulapul din perete, scoase o sticlă cu gin și două pahare. Umplu paharele pînă sus, puse unul pe birou în fața directorului general. Paharul ei îl dădu pe gît ca apa.

– Sînt serios îngrijorat din cauza ta, glăsui tatăl ei. Ești atît de schimbată, te bagi deodată în lucruri care nu te interesau de loc pînă acum. Oftă și vorbi mai departe : Păcat că nu putem pleca împreună în concediu, ți-ar face bine. Ești bolnavă, Marion ? Sau ești cumva îndrăgostită ?

Își dădea seama cît de puțin își cunoștea fiica. Era tulburat și îngrijorat. Mănunchiurile luminoase ce străbăteau prin jaluzele și se răsfrîngeau pe pereți și pe mobile îl înnebuneau. Cu o mișcare bruscă, ridică jaluzelele. Să se ducă la ea, s-o mîngîie pe cap, să-i spună cîteva vorbe liniștitoare, drăgăstoase, părintești ? Nu, ar fi lipsit de gust, dulceag. Nu-i plăceau sentimentalisme de acest fel.

Whigest stătea încă în fața ferestrei, cînd o văzu pe Marion golind al doilea pahar cu gin, ridicîndu-se, pășind încet spre birou, oprindu-se drept în față, uitîndu-se la el cu ochi mari, încleștîndu-se de marginea biroului și șoptind :

– Tată ! Apoi încă o dată : Tată ! Dar de data aceasta strigă să-i spargă urechile. Îl trecură fiori reci în spate.

O situație îngrozitoare. Marion, în rochie de doliu, în fața biroului, cu ochii holbați ; în încăpere mai stăruia încă strigătul : „Tată !"

Whigest încremenise, nu putea să scoată un cuvînt, n-avea putere să se ducă la ea, s-o strîngă la piept, să-și înece durerea în plîns.

Se mira cum de nu se întîmplase încă nimic, cu toate că trebuia să se întîmple ceva.

Nu-și terminase gîndul, cînd, deodată, Marion se prăbuși. Mîinile i se desprinseră de marginea biroului, iar trupul se prăvăli, bufnind, pe covor.

Se repezi spre ea și îngenunche lîngă trupul inert. Îi luă capul pe genunchi.

– Marion !

Se uită împrejur, cerînd parcă ajutor.

– Webster ! strigă el. Webster !

– Doamne, Dumnezeule ! bîigui Webster, neştiind ce să facă în clipa aceea.

Se pierduse de tot. Îi tremurau mîinile şi picioarele. Cine poate să mai îndure atîtea ? Mai întîi şoferul mort în casă, acum *miss* Marion leşinată pe duşumea. Emoţiile se ţineau lanţ.

– Ajută-mă ! Ce stai ? Cheamă un doctor ! Dar nu un iranian, un englez sau un neamţ, medicii nemţi sînt excelenţi. Cheamă un medic german, dar repede ! Grăbeşte-te ! Şi spune servitorilor s-o ducă pe *miss* Marion în camera ei, doar nu poate să zacă aici o veşnicie.

Tăcuţi, cuviincioşi, servitorii indieni Baja şi Alk o transportară pe Marion, leşinată, în odaia ei.

Whigest se tîrî după ei cu capul plecat, cu braţele atîrnînd fără vlagă. Dar, dîndu-şi repede seama că nu e singur, înălţă capul şi se îndreptă de spate.

Marion–Londra. Londra–Marion. Călătoria la Londra nu putea fi în nici un caz revocată. Ar fi o catastrofă. Dar dacă Marion se simte foarte prost şi dacă medicul reclamă prezenţa lui ? Marion–Londra. Londra–Marion. De ce nu se mişcă mai repede servitorii ăştia ? De ce umblă atît de încet, parcă ar duce un mort la groapă ? Marion trăieşte, trebuie să trăiască !

Servitorii o culcară pe Marion pe *couch*.

Whigest împinse un jilţ lîngă ea şi se aşeză pe un braţ.

– Marion, şopti el.

Ea nu răspunse. Stătea cu ochii închişi, ca o moartă, numai mişcările regulate ale pieptului arătau că respiră, că trăieşte.

Whigest îşi aruncă ochii pe masă. Lîngă poşetă şi aparatul de fotografiat se afla un caiet subţire, legat în saftian verde.

Whigest îl deschise.

De cînd îşi făcea fiica lui însemnări într-un jurnal ?

Interesat, răsfoi caietul.

Note de drum, gînduri despre oameni întîlniți în călătoriile ei, descrieri de peisaje, reflecții filozofice, uneori greu de înțeles pentru el.

Părea că Marion are talent literar. Pînă în clipa aceea nu-i trecuse prin minte așa ceva.

Se opri din frunzărit. Se uită mîndru la fiica lui, apoi deschise caietul la întîmplare și citi :

„Sînt atît de tînără, atît de obosită, atît de vlăguită ! Uneori am impresia că în fața mea se deschide o prăpastie ce amenință să mă-nghită. Nici un drum, nici un țel, nici o realizare, nici un lucru în care să crezi. Peste tot triumfă goliciunea, pretutindeni întîlnești trupuri ofilite, stinse, care seamănă, ce-i drept, a oameni, dar nu mai sînt oameni. Au capete, dar n-au fețe. Au ochi, dar nu văd. Îl aplaudă pe un artist oarecare, dar nu pentru că-i emoționează, ci pentru că e un nume, pentru că-i costă scump un bilet. La New York nu e altfel ca la Monte Carlo, la Madrid e la fel ca la Roma. Oamenii aceștia aleargă de la o sindrofie la alta, de la un cazino la altul, înșiră mereu fraze, fraze, veșnic aceleași complimente. Te întrebi : pentru ce trăiești ? Sînt eu altfel, oare ? Nu. Trăiesc pe marginea prăpastiei, ca și ei. Ne aflăm cu toții în fața abisului în care vom pieri. Dacă n-ar fi soarele, marea, norii și cerul cu care poți să stai de vorbă, în tăcere, dacă n-ar fi munții și cîmpiile, viața n-ar merita să fie trăită. Mi se face greață cînd mă gîndesc că mîine voi fi invitată la baronul Montolgieri, acest popîndău afemeiat, prostănac... Scrisoarea tatei m-a dezamăgit, ca de obicei ; e la fel de glacială ca întotdeauna. N-are inimă ? Cine i-o fi scos inima, căldura pe care o avea pe vremuri ? Să fie vîrsta de vină ? Sau profesia lui, care face din el o mașină ? Nu găsesc nici un răspuns, așa cum nu găsesc dezlegare nici la multe alte întrebări și n-o voi găsi probabil niciodată."

Obrazul lui Whigest se acoperi de broboane de sudoare, căpătă o culoare pămîntie, un aspect veșted.

N-are inimă ? Nimeni nu i-o spusese pînă atunci. De ce ? De ce nu-i spusese pînă atunci nici un om adevărul ?

Nu-i era frică de adevăr. Numai de la o singură ființă nu-i plăcea să-l audă : de la fiica lui.

Buimăcit, închise jurnalul și-l puse la loc.

Coborî pe scară ; de afară răzbătea melopeea lugubră a muezinului.

În timp ce medicul englez o examina pe Marion, Whigest se plimba încolo și încoace prin odaia lui de lucru, fără să arunce măcar o privire pe birou, fără să vadă obiectele din odaie, tablourile, toate lucrurile acelea dezgropate, care făcuseră parte cîndva dintr-o lume ai căror oameni erau de mult oale și ulcele.

Ca să nu rămînă singur, îl chemă pe Webster.

– Medicul n-a terminat încă ?

– Îmi pare rău, *sir*. E foarte conștiincios.

– Dar un examen ca ăsta nu trebuie să dureze ceasuri, Webster. Mai toarnă gin în pahare.

Webster făcu ceea ce i se spuse.

– Și pe urmă ia-ți o țigară. Trebuie să simt fum de țigară. Ah, Webster ! Ce-o să fie ? Ce crezi, ar fi mai bine să iau pe altcineva în locul lui *mister* Prenton, poate pe Chester ? Whigest dădu din cap. Nu, Chester nu e bun. Pînă ia o hotărîre ăsta, eu am și ajuns la Londra.

– *Sir,* Chester s-a îmbolnăvit ieri.

Uimit, Whigest puse jos paharul.

– Ce are ?

– Nu i s-a pus încă diagnosticul.

– Nu înțeleg. De ce mai studiază doctorii ăștia ani de zile ?

– E o enigmă.

– Și pentru mine, Webster, dar nu numai o enigmă, ci mai multe enigme, care mi se pare că se țin lanț. Duse paharul la gură și bău. Cel mai bun lucru, continuă el, este să-ți zbori creierii. La ce bun toată frămîntarea asta ? !

Webster nu mai înțelegea nimic. Care va să zică directorul general era și el un om ca toți oamenii ?

Medicul îi comunică lui Whigest că se va putea pronunța asupra diagnosticului abia în zilele următoare.

– Ce mai doctori sînteți și voi ! spuse Whigest fără să

se stăpînească. La boala lui Chester nu vă pricepeți, ce are fiica mea nu știți. Dădu din mînă resemnat. Cum credeți. Ce pot să fac ?

– Într-adevăr, Chester e un caz misterios, *sir*.

Webster spuse :

– Nu e cumva suspect faptul că, în afară de Prenton, Chester era singurul om care-ar fi putut pleca la Londra ?

– Te rog, Webster, nu scorni romane polițiste. Asta mai lipsește. Poate, după terminologia dumitale, Chester a fost infectat, otrăvit, sau mai știu eu ce altceva. Lasă-mă!

– Îmi dați o idee, de care trebuie să țin seama, spuse medicul. Iranul e plin de taine. Un englez care se bucură astăzi de cea mai perfectă sănătate poate mîine să înceteze din viață.

– Vă rog, doctore !

– Am auzit că vreți să plecați mîine cu avionul la Londra ? întrebă medicul.

– De ce întrebați ?

– În interesul fiicei dumneavoastră, *sir*, consider indicat să vă amînați călătoria cu cîteva zile. În starea în care se află în clipa de față, cea mai mică emoție ar putea să-i dăuneze.

– Se vede că nu știți cît de importantă e această călătorie, doctore, cîte lucruri depind de ea.

– Îmi pare rău, răspunse medicul, dar dacă nu mă ascultați, nu-mi asum nici un fel de răspundere pentru sănătatea fiicei dumneavoastră. Fiica dumneavoastră e foarte sensibilă. Acest lucru nu trebuie să vi-l spun eu, dumneavoastră, ca tată o știți foarte bine.

Whigest se juca cu bricheta de pe birou.

– Nu, nu, răspunse el în grabă, ca să scape de răspuns. Bineînțeles, știu. Ce să fac, doctore ? Nu pot să amîn călătoria la Londra.

– Totul se poate amîna, *sir*. Ce s-ar întîmpla dacă v-ați îmbolnăvi și dumneavoastră ca *mister* Chester ? Se ridică. Vă rog să vă gîndiți la ce v-am spus, *sir*. De altfel, am uitat să vă recomand să mai consultați un coleg, un psihiatru.

Medicul se înclină, îi întinse mîna și plecă, lăsînd în urma lui un miros de spital, care-i displăcea profund lui Whigest.

– Întreab-o pe fiica mea dacă pot să stau de vorbă cu ea o clipă, Webster.

– Medicul mi-a spus...

– Fă cum ți-am spus eu.

2

După o lungă perioadă de tăcere, în sfîrșit o scrisoare din Saşir de la părinții lui. Akbar știa că scrisoarea era scrisă de *mollah* și că deci nu corespundea întru totul realității, căci părinții lui nu îndrăzneau să-i dicteze adevărul, de frică să nu-i spună stăpînului, colonelul Mirgolas. Totuși, Akbar află că Abbas, fratele lui, și-a rupt un picior în timpul lucrului la sondă, dar că speră să se poată duce curînd iarăși la Naphta Abad. Alte noutăți nu mai erau în scrisoare, tot ce spuneau acolo știa el de mult. Totuși s-a bucurat de rîndurile primite și le-a păstrat cu grijă în tunică ; veneau doar de la părinții lui, din Saşir, erau vești de-acasă.

Akbar se gîndea la scrisoare, în timp ce săpa cu cazmaua la tranșee, alături de tovarășii lui de arme, aproape toți fii de țărani, ca și el.

– Ai băgat de seamă, se adresă el vecinului său, că în ultimele săptămîni am făcut al dracului de multe exerciții de infanterie ?

– Ei și ! răspunse acesta mohorît. Putem să schimbăm ceva ?

– E ceva în aer, spuse Akbar. Se pregătește ceva.

– Încetează. M-am săturat pînă peste cap.

Vecinul lui înfipse furios cazmaua în pămînt și zvîrli tot atît de mînios nisipul peste parapet.

– Se spune că astăzi vine colonelul Mirgolas în inspecție.

– N-are decît, mormăi vecinul lui, oprindu-se din săpat, ca să-şi şteargă obrazul şi ceafa de sudoare. Totul e o porcărie, da tot e mai bine decît acasă.

Un huruit de maşină. Soldaţii văzură un jeep ce se hurduca peste movile şi venea legănîndu-se înspre tranşee. Se opriră din lucru, împlîntară cazmalele în nisip sau le puseră deoparte şi, rezemaţi de parapet, urmăriră cu privirile vehiculul care se apropia.

– Colonelul Mirgolas, şuieră Akbar.

Locotenentul strigă :

– Daţi-i drumul.

Apucară fulgerător cazmalele şi începură să sape într-un ritm neobişnuit.

– Ălălalt o fi un american, zise vecinul.

– Cine ? întrebă Akbar.

– Ei, ălălalt, ăl de stă lîngă colonel, cel cu chipiul pe cap.

Akbar se uită într-acolo.

Greoi, colonelul Mirgolas coborî din jeep, în timp ce căpitanul american sări sprinten pe nisip, făcu repede cîteva fandări şi se balansă ca să-şi recapte suplеţea.

Locotenentul le ordonă soldaţilor „drepţi" şi raportă colonelului.

– Continuaţi, porunci colonelul, răsucindu-şi mustaţa à la Reza-khan, pe care în timpul mersului o răvăşise vîntul.

Soldaţii îşi vedeau mai departe de lucru, dar nu scăpau din ochi nici o mişcare a ofiţerilor. Unii încercau să citească pe feţele lor dacă veniseră în toane bune sau rele, un fapt care nu era lipsit de importanţă pentru restul zilei. Dacă Mirgolas avea arsuri, dacă ceva îi ieşise pe dos, puteau să fie siguri că o să le meargă prost.

Colonelul Mirgolas se adresă tălmaciului :

– Spune-i căpitanului că vom începe aici pregătiri pentru o manevră în stil mare.

Tălmaciul traduse.

Căpitanul, un ofiţer de stat-major al generalului american Schwartzkopf, îşi potrivi chipiul, îşi vîrî o ţigară între buze şi dădu din cap.

– Tradu, porunci colonelul. Satele din jur vor fi evacuate. Descrise cu mîna un semicerc. Vrem să creăm condiții asemănătoare celor din Azerbaigeanul iranian. Spune căpitanului că ne vom folosi de tancuri și de avioane.

Zîmbind, căpitanul american luă notă de cele spuse.

Ce-i al lor e-al lor. Oamenii ăștia fac treabă. La statul-major se așteptaseră să aibă dificultăți, conflicte. Nimic din toate astea : colonelul ardea de nerăbdare să lichideze cît mai mulți compatrioți azerbaigeni. *Very good* [1].

Deschise cu un țăcănit bricheta și-și aprinse o țigară, în timp ce colonelul se ducea, cu picioarele înțepenite spre jeep, de unde scoase o hartă, o întinse pe capota mașinii și, făcînd un semn ușor cu mîna, îi rugă pe căpitanul american și pe tălmaci să vină la el.

– Aș vrea să știu ce mai pun la cale ăștia, spuse Akbar. Să te uiți numai cum rînjește colonelul către american. E scîrbos cum îl lingușește pe *ami*. Și pe urmă urlă la noi.

Mînios, împlîntă cazmaua în nisip.

Din ordinul colonelului, locotenentul porunci ostașilor să se adune, să se alinieze și să stea în poziție de drepți în dogoarea soarelui.

Cu mîinile în șolduri ca un păun, Mirgolas trecu în revistă frontul, își potrivi centura, care-i luneca într-una peste pîntecele umflat, își așeză chipiul și se adresă soldaților :

– Camarazi ! începu el uitîndu-se în jos și scormonind nisipul cu piciorul stîng. În mîinile voastre stă fericirea patriei. Fiți gata, căci în fiecare clipă poate să vă cheme majestatea-sa șahul. Deasupra Iranului se grămădesc nori negri. La granița Azerbaigeanului bolșevicii își concentrează diviziile, ca să invadeze la un moment dat țara, Iranul nostru iubit, perla perlelor, ca să măcelărească bătrînii și copiii fără apărare, să treacă prin foc și sabie sate și orașe. Dar dacă oamenii aceștia orbiți, necredincioși își vor îndrepta armele împotriva noastră, atunci e rîndul

[1] Foarte bine (engl.) (n. r.).

vostru să vă împotriviți, să vorbiți cu ei pe limba pe care o înțeleg, limba armelor.

Akbar zîmbi abia perceptibil.

Colonelul, căruia nu-i scăpă acest zîmbet, întrebă de ce rîde.

– Nu rîd, răspunse Akbar. Mă orbește soarele.

– Norocul tău, flăcăule.

Colonelul îl întrebă pe locotenent, care urmărise încordat această scenă, ce fel de om e acest ostaș.

– Un flăcău de la țară, răspunse locotenentul.

– De unde ?

– Din Saşir. Îl cheamă Akbar Kudra.

Colonelul își încreți fruntea, își resfiră barba cu degetele și încercă să-și aducă aminte cu ce prilej auzise el de numele Kudra. În sfîrșit, își aminti că acești Kudra au o fată care, după cum îi povestise Toradze, e măritată cu un membru al Tudehului, cu faimosul Feridun Ibrahimi din Abadan, cu cîinele, cu instigatorul acela. Zîmbind voluptuos, își aminti și de a doua fiică, cea mai mică, pe care ar fi vrut foarte mult s-o vadă o dată. Poate să pună ceva la cale în zilele următoare. Tînărul ăsta se trage va să zică din aceeași familie ! Interesant, foarte interesant.

– Cum se poartă în servici ?

– Ascultător, camarazii țin la el.

– Țin la el, hm ! E membru al Tudehului ?

Colonelul se uită drept în ochii locotenentului.

– Nu, minți locotenentul.

– Te sfătuiesc să nu-l scapi din ochi. E dintr-o familie dubioasă.

– Am înțeles.

Locotenentul luase poziție de drepți. Își propuse să-i atragă atenția lui Akbar să fie altă dată mai precaut.

Cu picioarele crăcănate, colonelul se proțăpi în fața frontului, încrucișă brațele la spate și le vorbi mai departe ostașilor despre gogorița bolșevică. Le spunea despre baia de sînge în care au de gînd să-i scalde rușii. Zugrăvi un tablou înfiorător, fără să precupețească amănunte, folo-

sînd exemple şi expresii pe care le întrebuinţase şi în timpul colaborării lui cu agenţii fascişti, cu ofiţerii germani şi funcţionarii Ambasadei hitleriste. Spunea aceleaşi cuvinte ca şi pe vremea cînd Germania fascistă ocupase în Iran poziţia pe care o ocupa acum America. Stăpînii se schimbaseră, ideile şi vocabularul rămăseseră aceleaşi.

Colonelul Mirgolas termină cu cuvintele :

– Dacă patria va fi într-o zi în primejdie, şi majestatea-sa şahul ne va chema la arme, atunci cred că voi, ostaşii, veţi răspunde la chemarea lui şi veţi lupta pînă la ultima picătură de sînge, sau veţi pieri ! Ura !

Cu toate că vorbele lui găseau la o bună parte dintre soldaţi un teren propice, totuşi mulţi, şi printre ei şi Akbar, ştiau la ce se referă colonelul, ştiau că nu urmăreşte alt scop decît să-i pregătească încet-încet pentru ocuparea Azerbaigeanului.

Cînd se lăsă seara, cu picioarele rănite, cu maţele ghiorăind de foame, abia se mai tîrîră pînă la cazarmă. Acolo aflară că, din ordinul colonelului, satele din împrejurimi fuseseră evacuate şi că se vor efectua manevre cu cartuşe, artilerie, tancuri, escadrile de vînătoare şi bombardiere.

Akbar îşi curăţa tocmai arma, cînd îl chemă locotenentul.

– Ai fost nedisciplinat, îl dojeni el. Ai rîs în timpul cuvîntării colonelului.

– Era şi de rîs ce spunea. Vor să atace Azerbaigeanul fiindcă guvernul de acolo nu le e pe plac, răspunse Akbar.

– Ştiu, zise locotenentul. Păşi spre Akbar, se opri în faţa lui şi-l privi drept în ochi. Dacă-ţi atrag atenţia, să ştii că nu eu o fac, ci Tudehul. Un cuvînt al colonelului, şi s-a isprăvit cu tine. În împrejurările actuale partidul are nevoie de fiecare om, tovarăşe Kudra. Trebuie să înţelegi. Avem nevoie de fiecare om, mai ales în armată, unde ne lovim la tot pasul de greutăţi. Din coridor se auzeau comenzi. Locotenentul se uită încordat spre uşă, apoi se aşeză, rugîndu-l pe Akbar să se aşeze şi el, îi dete o ţigară,

își puse picior peste picior și continuă : Cum stai ? Ai reușit să cîștigi noi oameni ?

– E greu al dracului, răspunse Akbar încurcat. Nici unul nu se interesează de politică. Astăzi, cînd săpam tranșeea, mi-a spus unul că la armată e mai bine decît acasă. Nu-i de mirare. Aici ai haine și mîncare.

– Ai auzit, colonelul evacuează satele ca să creeze condiții asemănătoare cu cele ce le vom întîlni în Azerbaigean. Asta înseamnă că o să strivim cu tancurile noastre ogoarele, că o să năruim cu grenadele și bombele noastre colibele țăranilor, tot avutul lor. Cînd or să se întoarcă n-or să mai găsească nimic. Praful o să se aleagă din casele lor. Ăsta e un subiect, un subiect de agitație, tovarășe Kudra. Te-ai gîndit la asta ? Poți să le lămurești camarazilor tăi cu care stai împreună că o armată care se află în mîinile stăpînilor, ca armata noastră, nu e prietena poporului, ci dușmana lui, și că servește numai interesele celor care o conduc, în cazul nostru interesele șahului, ale marilor moșieri, cum e colonelul Mirgolas, interesele englezilor și ale americanilor, care vor să transforme țara noastră într-un cap de pod uriaș împotriva Rusiei.

– Și ce facem, întrebă Akbar, dacă ne trimit în Azerbaigean ? Tovarășe, nu pot să trag în frații mei. Nimeni n-are dreptul să-mi ceară acest lucru și cred că nici mulți alții n-o pot face. Cînd ne-au silit să mergem la Aghadjari, atunci cu greva, eu n-am tras.

Locotenentul se îndreptă spre fereastră și se uită în curtea cazărmii, unde un subofițer făcea exerciții cu vreo douăzeci de ostași, cărora le poruncea să se culce la pămînt și să-și pună măști de gaze.

– Am să vorbesc despre asta cu generalul Asimi, răspunse locotenentul, îngîndurat. E de-ai noștri. Probabil, are să spună că va trebui să dezertăm. Nu știu. Un lucru e sigur : că noi n-o să ajutăm la distrugerea administrației autonome democrate din Azerbaigeanul iranian.

Trase adînc aerul în piept și-l expiră, suspinînd totodată.

3

Whigest, însoțit de Prenton, funcționar la Ambasada engleză, sosi în puterea nopții la aeroportul din Teheran, unde pe pistele de rulare, puternic luminate, așteptau niște avioane argintii.

În drum spre aeroport, Whigest întrebă :

– Vi s-a comunicat că vom face o escală la Basra ?

Prenton dădu din cap. Era preocupat. Se mira că Hassan Mirgolas nu-i dăduse nici un fel de ordin în legătură cu Basra. În orice caz, își propuse să fie cu ochii în patru, să ciulească urechile, fiindcă în ultimul timp se zvonise că Basra trebuia să primească întăriri.

Locurile din avion se ocupară repede.

Whigest stătea la geam și ținea servieta cu acte, ca s-o simtă tot timpul lîngă el. Se uita afară, urmărind ce se petrece pe pista de rulare.

Motoarele se puseră în mișcare, fuselajul avionului vibra.

Curentul de aer produs de alice umflă combinezoanele personalului de la aeroport, ba unuia din ei îi smulse șapca de pe cap.

Avionul rulă pe pistă, se desprinse de pămînt și începu să urce, luînd direcția Abadan.

Cu toate că Marion insistase să nu-și amîne din cauza ei zborul spre Londra, Whigest se căia amarnic că o ascultase pe fiică-sa și nu pe medic. Ce lividă, ce străvezie era cînd își luase rămas bun de la ea ! O lăsase în pat. Avea o mînă ca de gheață. Ah ! grijile se țineau scai de el !

– În curînd vom zbura deasupra rafinăriei, spuse Prenton.

Whigest nu-l auzi. Adormise. Prenton îi atinse ușor umărul. Directorul general se uită la el toropit de somn, clipind din ochi.

– Ce s-a întîmplat, Prenton ?

– Zburăm deasupra rafinăriei, *sir*.

– Am și ajuns la Abadan ? Am dormit tot timpul ?

Instinctiv, își pipăi servieta, apoi se uită pe geam.

Rafinăria de la Abadan se vedea ca un abur negru ce

plutea în văzduh. Șatt-el-Arab mai mult se ghicea. După scurt timp lăsară în urmă hotarele provinciei iraniene Husistan, unul din obiectivele pentru care se deplasa Whigest la Londra, și ajunseră deasupra ținuturilor irakiene, în direcția Basra, baza militară britanică, orașul de reședință al colonelului britanic Robertson, orașul lagunelor, ce amintea, cu numeroasele sale punți și gondole prelungi, de Veneția.

Whigest se simțea slăbit și deprimat. Avea impresia că îmbătrînise deodată foarte mult. Înainte de convorbirea cu Marion fusese însufleţit de mult elan, dar acum era ca oamenii aceia stinși despre care scrisese fiica lui în jurnal. Nici un fel de elan, nici o idee, nimic.

Îi comandă *stewardesei* o cafea iar Prenton ceru un whisky, sperînd că alcoolul are să-i risipească măcar în parte timiditatea care-l chinuia de cîte ori era împreună cu Whigest.

Cum să creeze o legătură, o apropiere de acest om, cum să-i cîștige încrederea ?

Whigest și Prenton nimeriseră tocmai în toiul pregătirilor făcute de colonelul Robertson în vederea manevrei.

Colonelul îi primi la cartierul lui general ; la intrare străjuiau santinele indiene înarmate cu carabine cu baionetele puse.

Robertson părea surmenat, arăta ca și cum n-ar fi dormit de mult. Avea sub ochi cearcăne adînci, obrajii îi erau neraşi, părul, zbîrlit și nădușit.

Își salută oaspeții și se aruncă pe patul de campanie, pironindu-și ochii în tavan, unde zumzăiau o grămadă de muște.

Prenton se uită prin încăpere, își trecu ochii peste hărțile de pe pereți și de pe mese, unele dintre ele pline cu drapele mici colorate, peste telefoane, își opri o clipă privirile asupra revolverului lui Robertson, așezat pe un scaun, și, în sfîrșit, îl scrută pe colonel, care stătea întins, îi examină cămașa kaki, șortul și pulpele păroase.

Era inexplicabil de ce lăsa colonelul să-i umble muștele pe obraz și nu le gonea. El n-ar fi suportat nici un minut să-i mișune pe față. Era dezgustător.

Discuția lîncezea. Vorbeau despre lucruri obișnuite, despre starea de spirit care domnea printre soldați, despre atmosfera de la Basra, în general.

Deodată, Robertson se ridică brusc, se așeză pe marginea patului și, cu mîinile în șolduri, i se adresă lui Whigest :

– Ce să mai ocolim lucrurile, *sir* ? Starea de spirit a oamenilor mei nu-i nici pe departe așa cum v-am spus adineauri. Să nu ne ascundem după degete. E mizerabilă, îți vine să verși. Făcu o pauză, își trecu degetele prin păr, se duse la masă, se opri o clipă îngîndurat în fața ei și mătură cu mîna, scurt, hărțile de pe ea. Cel mai bun lucru, *sir*, e să așteptăm cu manevrele pînă primim întăriri. Să nu uităm că cea mai mare parte din băieți sînt indieni. Explicați-le ce caută aici, lămuriți-i că stau aici pentru apărarea Indiei. Rîse cu hohote. Eu mai bine mă spînzur.

– De unde deduci că domnește această stare de spirit ? întrebă Whigest liniștit, privindu-l pe Robertson. Faptul că majoritatea oamenilor dumneavoastră sînt indieni nu poate să fie singurul motiv.

– Nici nu este. Colonelul luă revolverul în mînă și se jucă cu el. Răul principal, *sir*, e că n-avem ce căuta în Irak, ne văd ca sarea-n ochi. În cîteva săptămîni mai mult de cincizeci de băieți au fost uciși, înjunghiați, împușcați, sugrumați sau aruncați în Șatt-el-Arab. Trebuie să mai adaug că nu e vorba de indieni, ci de tineri englezi. Scoase din buzunarul pantalonilor un pachet de țigări, îl duse la gură, ca să tragă afară o țigară, cu buzele. În timp ce și-o aprinse, continuă : De cînd s-a aflat că Glubb Pașa mi-a cerut întăriri, ca să nu sufere un eșec în Palestina, moralul oamenilor mei scade pe zi ce trece. Se pare că n-au nici un chef să fie împușcați pentru o cauză ale cărei dedesubturi le cunosc foarte bine. Cine poate să le-o ia în nume de rău ? Dumneavoastră, *sir* ? Sau eu ? Dădu din umeri cu părere de rău. Partidul Comunist din Irak

are o mare influență. După război au înnebunit, pur și simplu, instigă masele, aţiţă, organizează demonstrații după demonstrații, greve după greve. Președintele Consiliului de Miniștri, Suweidi, pare că le cedează încet-încet și că are de gînd să revizuiască tratatul nostru cu Irakul, din 1930. Te miri ? Grevele și demonstrațiile neîntrerupte tocesc cei mai rezistenți nervi. Dacă aveți noroc, *sir*, puteți să vedeți astăzi populația din Basra pe străzi.

Rîse amar, scuipînd un fir de tutun pe jos.

– Poate ar fi necesar să luați măsuri mai drastice, îl sfătui Whigest, să le spuneți instigatorilor cîteva vorbulițe mai serioase.

Furios, Robertson își smulse țigara din gură.

– Vreți să mă învățați ce am de făcut, *sir* ? Asta nu accept și în nici un caz de la oameni pentru care trebuie să scoatem castanele din foc și să tragem ponoasele, fiindcă ei s-au împotmolit. Nu-i așa ?

Privind pieziș spre Prenton, Whigest răspunse :

– M-ați înțeles complet greșit, colonele.

Robertson se așeză din nou pe marginea patului de campanie.

– Mă scuzați, *sir*, uneori nu mai poți să te stăpînești. Arșița asta blestemată, sentimentul că aperi o cauză pierdută... În acest Basra uitat de Dumnezeu poți să înnebunești. Nici un om pe toate străzile și ulicioarele, numai derbedeii ăștia, care umblă neauziți și de la care poți să te aștepți în orice clipă să-ți trîntească dinamită în fața mașinii.

Whigest cunoștea aceste crize. Pe fiecare îl apuca, și pe ofițeri, și pe ostași. Cunoștea cazuri cînd inginerii de pe terenurile petrolifere își pierduseră mințile. Asta se întîmpla în împrejurări neobișnuite. Whigest știa că colonelul va vorbi mîine cu totul altfel. Cîteva ore de somn, o baie, o femeie în pat, și gata.

Robertson aruncă mucul de țigară pe jos și îl stinse cu piciorul. Cămașa îi era udă și i se lipise de trup. Își șterse sudoarea de pe frunte cu dosul palmei.

Un ofițer se ivi în ușă.

– Raport de la comandantul suprem al Legiunii Arabe, Glubb Paşa.

– Ei ? întrebă Robertson.

– A izbucnit o rebeliune în Transiordania şi Siria.

– Strașnic ! jubilă Whigest. Am ştiut că Lake nu-i lipsit de calităţi. Nu observa reacţia lui Prenton. Ei, ce spuneţi, colonele ? i se adresă el lui Robertson. Americanii nu vor reuşi cu conducta lor.

– Îmi permiteţi să vă corectez, *sir,* spuse ofiţerul. După cum comunică Glubb Paşa, în Transiordania e vorba de o rebeliune *împotriva* noastră, împotriva regelui Abdullah, împotriva Legiunii Arabe. Rebeliunea care a izbucnit la Amman şi care s-a întins a fost pusă la cale de agenţi americani, *sir.*

– La naiba ! Whigest păli. Şi Siria ? întrebă el. Bineînţeles, tot americanii.

– În Siria lucrurile stau altfel, *sir.* Acolo rebeliunea e îndreptată împotriva guvernului, deoarece, în ciuda promisiunilor lui că le va arăta uşa americanilor, a reluat tratativele cu reprezentanţii societăţii americane pentru construirea conductei de petrol.

– Slabă consolare, gemu Whigest.

Ofiţerul i se adresă din nou lui Robertson :

– De cîteva ceasuri Legiunea Arabă se află într-o situaţie desperată. Glubb Paşa roagă să i se trimită urgent întăriri.

Robertson îşi frecă fruntea, spunînd mai mult pentru el :

– Şi ce-şi imaginează „Falcă-Tăiată", că situaţia noastră-i atît de strălucită ?

Nici nu-şi terminase fraza, cînd un al doilea ofiţer năvăli în cameră, aducînd ştirea că unităţile Legiunii Arabe se răsculaseră.

Robertson îşi încheie liniştit nasturii cămăşii.

– Rebeliune, repetă el îngîndurat. I se adresă lui Whigest : Colegii dumneavoastră americani de la *Standard* fac treabă, nu glumă. Luă cravaşa şi lovi în masă. Lucrează bine, nimic de zis. Cum explicaţi că se rupe tocmai veriga cea mai puternică din lanţul nostru, Transiordania ?

– Nu s-o fi băgat Rusia ? se amestecă Prenton.

Colonelul rîse.

– Cine vrea să construiască o conductă de petrol prin Transiordania, rușii, sau americanii ? Robertson făcu un gest de dispreț. Asemenea povești puteți să le îndrugați unor naivi. Bineînțeles, și rușii sînt precis informați. Nu contest acest lucru. Dar n-au nevoie să pună la cale o rebeliune, puteți să mă credeți. În definitiv, să vorbim deschis, noi sîntem de vină de aceste rebeliuni. În zecile de ani de cînd sîntem în Orient, am făcut într-adevăr totul ca să pregătim terenul. Asta e părerea mea.

– Cred, interveni Whigest, că acum nu e timpul să discutăm în contradictoriu. Pot să vă rog, colonele, să cereți legătura telefonică cu colonelul Lake ?

– Desigur, *sir*.

– Aș vrea să știu, continuă Whigest, ce aveți de gînd să faceți ? Iertați-mă, dar, în sfîrșit, eu, ca director al lui *Anglo-Iranian,* sînt interesat într-o oarecare măsură în desfășurarea evenimentelor, cu toate că, din păcate, n-am nici o influență asupra lor.

Robertson zîmbi ironic și se lovi cu cravașa peste picioare.

– Doar ați auzit, *sir,* Glubb Pașa are nevoie de carne de tun proaspătă. Numai că nu știu dacă e indicat să retragem trupele din Basra, cînd stăm și aici pe un vulcan. Întinse brațul, arătînd spre un colț al odăii. Acolo, în spatele Kuweitului [1], e Arabia Saudită, o regiune a stimaților dumneavoastră colegi de la *Standard.* Iar acolo – brațul lui arătă în altă direcție – este Iranul, *sir,* Abadanul dumneavoastră, unde în ziua de 15 trebuie să pornească o grevă generală. Noi înșine stăm pe pămîntul irakian, care e subminat sau cel puțin al dracului de șubred.

– Trimiteți cîteva bombardiere să zboare deasupra capitalei Transiordaniei, îl sfătui Whigest. Îmi închipui ce

[1] Principat aflat sub protectorat englez, situat în Peninsula Arabă, pe țărmul Golfului Persic. Ocupația de căpetenie a populației este creșterea animalelor. Este dezvoltată și extracția de petrol, Kuweitul ocupînd locul al treilea în lumea capitalistă (n. r.).

efect moral ar avea, Robertson. Bineînțeles nu trebuie aruncate bombe, căci Anglia nu-și poate permite să fie reclamată la ONU pentru astfel de glume. La ONU rușii ar lua numaidecît apărarea Transiordaniei, căci sînt foarte expeditivi.

Robertson îi ordonă ofițerului de lîngă el, un sublocotenent pistruiat :

– Faceți legătura cerută de directorul general. Și dumneata, se adresă celui de al doilea ofițer, cheamă-l pe maiorul Perking la mine.

Ofițerii făcură stînga-mprejur și părăsiră încăperea.

– Vreți totuși să zburați spre Londra, *sir* ? îl întrebă Prenton pe directorul general. Poate ar fi indicat să întrebați mai întîi Londra.

– O să mai așteptăm puțin, *mister* Prenton. Aici lucrurile se îndreaptă uneori foarte repede.

Sublocotenentul pistruiat intră cu înștiințarea că șeful Marelui Stat-Major al Legiunii Arabe, Fauzi-ed-din-Kaukadji, care tocmai a aterizat la Basra, dorește să vorbească urgent cu colonelul.

– Poftește-l înăuntru, ordonă Robertson, aranjîndu-și uniforma.

Whigest, care nu voia să se întîlnească cu șeful Marelui Stat-Major, îl întrebă pe sublocotenent ce se aude cu legătura telefonică pe care i-o ceruse.

– Dintr-o clipă în alta trebuie să ne-o dea, răspunse sublocotenentul. Veniți cu mine, vă rog.

Whigest se ridică și ieși cu sublocotenentul.

Robertson îl rugă pe Prenton să se retragă în camera de alături.

Pe coridor Whigest dădu de Fauzi-ed-din-Kaukadji, un arab blond.

Se salutară în treacăt.

Cu toate că Whigest știa ce înseamnă acest om pentru Anglia, îl disprețuia. Îl ura pe el și tot trecutul lui de aventurier, de brigand.

În timp ce străbătea împreună cu sublocotenentul drumul spre telefon, trecînd pe lîngă ofițeri, ordonanțe și

grade inferioare, care tulburați sau plictisiți discutau între ei situația, trecu în revistă trecutul șefului Marelui Stat-Major : ofițer în armata otomană, ofițer superior la Statul-Major irakian. Ministru de război în Arabia Saudită. Ofițer în armata franceză. În timpul răscoalei din Siria a trecut la răsculați. După înnăbușirea răscoalei a fugit. A motorizat mai multe unități militare în Arabia Saudită și s-a reîntors la Bagdad. În timpul celui de-al doilea război mondial a colaborat cu *Wehrmacht*-ul german, care l-a plătit, a luptat împotriva Angliei, a fost ciuruit de douăzeci și patru de gloanțe în timpul unui atac împotriva pozițiilor engleze și internat într-un spital din Berlin. După o fugă aventuroasă și o căsătorie cu o berlineză, apare din nou, împreună cu cîțiva foști ofițeri germani, și îl regăsim ca șef al Marelui Stat-Major al Legiunii Arabe. Acest om, care urmărea izbucnirea unui război în Palestina, pentru a face din el o cauză a tuturor arabilor, era foarte util Angliei.

Arabul blond, cu ochi albaștri, intră în încăpere cu zîmbetul pe buze și spunînd :

– Vă aduc salutări din partea prietenului dumneavoastră Glubb Pașa, excelență. Într-o engleză curgătoare, de Oxford, șeful Marelui Stat-Major continuă : Îmi permiteți, excelență, să fiu scurt, împrejurările mă obligă. La Amman lucrurile stau astfel...

4

Locuitorii Ammanului dormeau. Lumina palidă a lunii se revărsa pe străzile și ulițele întortocheate, pe casele în formă cubică, brăzda fațadele cinematografelor și clădirilor guvernamentale, contura cupolele și minaretele moscheilor.

Ici și colo, siluete întunecate se strecurau grăbite pe străzi. În încăperile dosnice ale cafenelelor și ceainăriilor oamenii șușoteau.

Regele Abdullah dormea.

Glubb Pașa telefona din vila lui șefului Marelui Stat-Major, Fauzi-ed-din-Kaukadji. În timpul convorbirii privea spre parcul amenajat în terase.

– De ce e stare de alarmă ? întrebă Glubb. Lăsați oamenii să doarmă.

Fauzi : Nu-i a bine, excelență. Sînt semne că ne paște o mare nenorocire. Vă rog, în interesul dumneavoastră, să ordonați stare de alarmă !

Glubb : Credeți că nu pot să mă bizui pe băieții mei în caz de nevoie ? Eu îi îmbrac și eu îi hrănesc. Cînd am nevoie de ei, sînt gata să-l urmeze toți ca unul pe „Falcă-Tăiată".

Fauzi : Să sperăm.

Glubb își netezi mustața blondă cu degetul mare și arătătorul și își frecă nasul borcănat ca un cartof.

– Cred că putem să ne culcăm liniștiți.

Fauzi : Un moment, excelență.

Glubb : Alo !

Fauzi : Mă cheamă la alt aparat.

Glubb auzi frînturi de convorbiri : „Mitraliere în jurul cazarmelor", „clădiri publice", „tancuri", „legătură cu Basra", „barați imediat, barați".

Fauzi : Rebeliunea a izbucnit. Am ordonat să se ocupe clădirile publice. Linia ferată spre Damasc a fost aruncată în aer. Răsculații au atacat unități ale legiunii. Cîteva detașamente sînt...

Legătura fu întreruptă.

Glubb : Alo ! Alo !

Desperat, lovi în furcă. Zadarnic. Probabil că cineva tăiase firul.

Glubb se aruncă în mașină și-i dădu ordin șoferului să-l ducă la Statul-Major.

Cînd apăru acolo cu zîmbetul lui calm, toate discuțiile aprinse ce se purtau încetară ca prin farmec. Se știa că dacă a venit „Falcă-Tăiată", totul va fi *all right*. Din el emanau efluvii de liniște, ce se transmiteau tuturor celor de față.

Glubb Paşa ordonă imediat să se întărească paza conductei de petrol Kirkuk-Haifa care trece prin regiunea transiordaniană. Lucrul acesta părea cel mai însemnat, toate celelalte erau de importanţă secundară.

Apoi se duse la hartă şi se informă în ce locuri luptă Legiunea.

Ofiţerul îi arătă cu degetul locuri cunoscute. În timpul acesta aparatele telefonice ţîrîiau, dispoziţiile zburau ca vîntul, iar la Statul-Major maşinile veneau şi plecau spre o direcţie necunoscută. Glubb dădea încet din cap şi îşi netezea barba, pipăindu-şi din cînd în cînd cicatricea care-i brăzda bărbia şi obrazul şi care îi atrăsese porecla de „Falcă-Tăiată".

Ştirile se îngrămădeau una după alta.

Ofiţerii îl înconjurară în tăcere pe comandantul lor suprem, gata să execute ordinele. Dar Glubb Paşa nu ordona încă nimic. Încerca mai întîi să-şi facă din mulţimea de ştiri incoerente, în parte contradictorii, o imagine a situaţiei.

„Ce-o fi vrut să spună Fauzi, se întreba el, cu vorbele : «Cîteva detaşamente sînt...» ? Unde zăboveşte şeful Marelui Stat-Major ?"

O oră mai tîrziu, legătura cu unităţile de armată se mai putea menţine numai prin radio. Răsculaţii scoseseră din uz toate firele.

Fauzi intră în încăpere cu capul descoperit şi cu revolverul în mîna dreaptă.

– Se răscoală, bîigui el.

– Nu mai vorbi prostii ! îl dojeni Glubb.

– Pe cuvîntul meu. Au tras în mine.

Ochii verzi ai lui Glubb scăpărau.

– Legiunile mele nu se răscoală ! Cu aceste cuvinte porni spre uşă, dar acolo se întoarse încă o dată, spunînd : Dacă situaţia se agravează, cereţi la Basra să trimită întăriri şi aveţi grijă de conductă. Mă duc să vorbesc cu băieţii mei.

– Nu ieşiţi pe stradă ! strigă Fauzi după comandantul suprem.

Mai mulți ofițeri se oferiră să-l însoțească pe Glubb. El refuză, voia să se ducă singur la oamenii lui. Revolverul îl înmînă ofițerului de lîngă el.

– Ar fi mai bine să-l luați cu dumneavoastră, spuse ofițerul.

Glubb se așeză lîngă șofer.

– Hai, pornim !

„Eu i-am îmbrăcat, se gîndi el, i-am hrănit, trebuie să-mi păstreze credință tocmai acum, în caz de nevoie, cînd punem totul la bătaie. Trebuie..."

Împușcături. Răpăit de mitraliere. Văpăi în depărtări.

5

Căpitanul Deyed, ofițer din Legiunea Arabă, fost beduin, un om cu cap lunguieț și ochi sfredelitori, stătea într-o frizerie din Amman cu americanul Nelson, un agent al lui CIA. Discutau la lumina unei lămpi de petrol, căci uzina electrică nu mai funcționa.

Geamurile erau camuflate. Cei dinăuntru vorbeau în șoaptă.

– Mă pot baza pe dumneata, spuse Nelson. Glubb Pașa și Abdullah trebuie să încapă în mîinile noastre morți sau vii. Soldații din unitatea dumitale vor ataca palatul și ni-l vor aduce pe Abdullah. Și nu uitați conducta lui *Anglo-Iranian* spre Haifa. Aruncați-o în aer, dați-i foc. Treaba dumitale ce faci și cum faci.

Se sculă, străbătu de cîteva ori încăperea și se așeză apoi pe un scaun de frizerie, rezemîndu-și capul pe perna spătarului.

Luă un flacon de parfum de pe suportul de sticlă, strînse para de cauciuc și pulverizâ, rîzînd, oglinda.

– Bea un whisky, spuse americanul fără să se uite la Deyed.

În tăcere, cam scîrbit, căpitanul ridică sticla, își umplu paharul și-l goli.

Americanul nu-i plăcea de loc. Îi era antipatic. Căpitanului Deyed începuse să-i pară rău că se băgase într-o astfel de aventură. Și dacă Glubb Pașa o să reușească să-și convingă Legiunea Arabă ?

– La ce te gîndești ? întrebă Nelson. Am impresia că te frămînți prea mult. Nu vă convine că vă ajutăm să deveniți independenți, să vă desprindeți din brațele Angliei ? Să nu uiți, Deyed, că noi, americanii, vrem o Transiordanie liberă, independentă. Asta e marota noastră, să ajutăm națiunile mici. Gîndește-te ce perspective vei avea într-o Transiordanie liberă. Ca mîine ajungi comandantul suprem al Legiunii. Nu te atrage ? Depinde ce treabă ai să faci.

Nelson luă un brici, îl deschise și tăie în bucățele mațul de cauciuc care lega para cu flaconul de sticlă.

„De ce o face ? se întrebă căpitanul. N-ar fi trebuit s-o facă."

Nelson îl scrută pe căpitan prin oglindă.

Zise rîzînd :

– Ai o mutră de parcă te-așteaptă spînzurătoarea. Deodată sări în sus. Ți-am mai spus o dată, îți faci prea multe gînduri. Las-o încurcată. Pentru misiunea pe care ți-am încredințat-o nu-i sănătos. Sau dacă vrei să te gîndești, atunci gîndește-te la viitor, la viitorul dumitale, căpitane Deyed. Știi cum arată viitorul dumitale ? Ori galoane de comandant suprem, ori spînzurătoarea. Își strînse cu mîna dreaptă gîtul, ca să dea mai multă greutate cuvintelor pe care le rostea. Spînzurătoarea, sau aici... ? Îl bătu pe Deyed pe umărul sting. Pe urmă scoase din buzunar un pachet cu gume de mestecat și își vîrî trei gume în gură. Păstrează dinții sănătoși. Ar trebui să le folosești și dumneata. Așteaptă. Îndată ce Transiordania dumitale va deveni suverană, vei primi cîte îți trebuie din astea. Face parte din cultură, prietene. De ce nu bei whisky ? Dă-mi sticla.

Deyed îi întinse sticla.

Fără s-o lase din mînă, Nelson umplu două pahare atît de pline, încît lichidul se prelinse şi pe placa de sticlă, făcînd o băltoacă.

Nelson ridică paharul şi închină, urlînd :

– Trăiască Transiordania liberă, căpitane.

Deyed nu se atinse de pahar şi rămase tăcut.

– Cum vrei, spuse Nelson. Probabil e mai bine dacă eşti treaz. Cu voi, beduinii, nu se ştie niciodată ce trăznăi faceţi cînd vă îmbătaţi.

Căpitanul îşi strînse buzele.

Se stăpînea cu mare greutate să nu-l sugrume pe american. N-o făcea numai pentru că ştia că Nelson îl are la mînă.

– Aşa, spuse Nelson după ce bău şi trînti paharul cu zgomot pe placa de sticlă. Acum aşază-te la aparatul de transmisie şi transmite cum ne-am înţeles.

Deyed îşi puse căştile, potrivi încă o dată aparatul pe lungimea de undă respectivă şi dădu ordin posturilor de pază aflate de-a lungul conductei de petrol britanice să-i înlăture pe ofiţerii lor şi să pornească în direcţia Amman, la lupta pentru o „Transiordanie liberă".

Nelson zîmbi abia perceptibil.

Băiatul e foarte docil. Va merita recunoştinţa noastră, dacă va reuşi să-l detroneze pe Abdullah, să dea Anglia la o parte şi să zădărnicească proiectul „Siria Mare". Ar fi ridicol ca John Bull să izbutească să ia încă o dată iniţiativa în Orientul Mijlociu.

După ce căpitanul Deyed îşi executase misiunea şi ceruse trupelor staţionate în jurul Ammanului să pună mîna pe Abdullah şi să ocupe palatul, Nelson potrivi aparatul pe lungimea de undă secretă a Centralei Teheran. Dar, înainte de a vorbi cu Teheranul, îl însărcină pe căpitan să pregătească aruncarea în aer a depozitelor de alimente şi să răspîndească zvonul că distrugerea alimentelor ar fi o consecinţă a represaliilor Angliei. Asta pentru a desprinde definitiv Legiunea Arabă de Glubb Paşa.

Căpitanul Deyed ieşi din frizerie prin uşa din dos. Cînd văzu iarăşi deasupra lui cerul nopţii, trase adînc în plămîni aerul răcoros, înmiresmat.

Îşi ridică ochii o clipă spre stele, spre bolta de nepătruns, sclipitoare.

Cu mişcări mlădioase, trecu prin cîteva grădini. La cel mai mic zgomot se pitea pe după un tufiş, şi cînd primejdia se depărta pornea mai departe.

În sfîrşit, ajunse pe o străduţă unde mişunau oameni din Legiunea Arabă, fără ofiţeri.

Căpitanului Deyed nu-i venea să creadă : comandantul suprem Glubb Paşa cobora strada în maşina lui. Englezul cel scund stătea drept şi fără apărare lîngă şofer, de parcă ar fi vrut să treacă în revistă o companie de onoare.

Maşina se apropia încet de ostaşii din Legiunea Arabă, o ceată de peste o sută de soldaţi.

– Băieţi, li se adresă Glubb Paşa în limba arabă, vreau să vă vorbesc. Opriţi-vă, băieţi ! Uitaţi-vă la mine, sînt fără arme !

Deyed se ascunse pe după un zid, fără să scape nici o clipă din ochi scena.

Soldaţii se uitară miraţi unul la altul. Erau nehotărîţi, nu ştiau ce să facă, ce să spună. Glasul lui Glubb Paşa suna liniştit, blajin şi prietenos, foarte sugestiv, fără pic de furie.

– Vor să vă trădeze, băieţi !

„Să-i trădeze ? îşi spuse căpitanul Deyed, pitit în apropiere. Acesta era cuvîntul cel mai potrivit ? Cine trăda pe cine ?" Lucrurile i se păreau greu de pătruns, încîlcite. Erau într-adevăr atît de încurcate ? Nu erau oare, dimpotrivă, clare, cristaline ca un pîrîu de munte ? Pesemne că America vrea să pună mîna pe Transiordania. „În acest scop, comandantul suprem al Legiunii Arabe trebuie..." îi veni greu să-şi termine gîndul. El, căpitanul Deyed, care jurase credinţă comandantului suprem, trebuia să-l aducă pe Glubb Paşa americanilor mort sau viu, cum ceruse Nelson.

Recunoscuse limpede fața lui Glubb, nasul lui borcănat, cicatricea din bărbie.

– V-am adus din deșert, băieți, îl auzi el pe Glubb vorbind. V-am hrănit pe săturate și v-am dat un pat în care să vă odihniți. Să nu uitați acest lucru. Și să nu uitați nici anul 1941. Atunci era aceeași situație. Ați vrut să vă răsculați. Și n-am pornit pînă la urmă laolaltă la Habbanieh și l-am bătut pe Rașid Ali ?

Cîțiva soldați îl aplaudară pe Glubb, alții își aruncară armele, își dezbrăcară uniformele, lepădîndu-se de totul și fugind goi. Voiau să se întoarcă în deșert. Unii se apucară să jefuiască, să spargă cu patul puștii vitrinele și obloanele magazinelor englezești și să care tot de-acolo.

– Înapoi ! porunci Glubb șoferului.

Ostenit, năpădit de gînduri mohorîte, Glubb se prăvăli pe pernele automobilului. Răscoala era o lovitură grea pentru el. Totuși, credea, încerca să se convingă că era vorba numai de elemente răzlețe, care fuseseră induse în eroare.

Scoase revolverul șoferului din tocul de piele și ridică piedica. Îi veni deodată inspirația să sară din mașină, să se năpustească asupra soldaților care prădau ; împușcă patru din ei, strigînd :

– Răscoală ! Tîlhari !

Fără să-i pese de gloanțele pe care le trăgeau soldații după el, se urcă în mașină și-i înapoie șoferului revolverul.

Încercase a treia oară să-și înduplece oamenii, să-i ia cu binișorul. Dacă nu înțeleg de vorbă bună, o să vadă ei, o să întoarcă el foaia.

– La Statul-Major, îi spuse el șoferului scurt, apoi se răzgîndi și ceru să fie dus la palatul lui Abdullah.

Își îndreptă cîteva clipe gîndurile spre soția lui, fiul lui și mica beduină pe care o adoptase. Ar fi vrut să-i pună la adăpost. Dar unde ? Îi lăsă în voia Domnului și încercă să se gîndească ce e de făcut. Colonelul Robertson trebuia să trimită neapărat întăriri, altfel Transiordania, în care contribuabilii englezi investiseră atîta efort și uriașe mijloace financiare, va fi pierdută pentru Anglia. Anglia

are nevoie însă de Transiordania, simburele viitorului imperiu „Siria Mare".

Pe măsură ce se apropiau de palat, mitralierele răpăiau puternic.

Îi ieşeau în cale, huruind, unităţi motorizate ale Legiunii Arabe în ţinută de campanie, disciplinate, aşa cum le învăţase.

Îi venea să urle, nu alta. Această privelişte îi umplea inima de bucurie. Deci nu era încă totul pierdut, străduinţele, nervii, nopţile nedormite, jertfite creării Legiunii Arabe, nu fuseseră zadarnice. Parte din oameni îi păstraseră totuşi credinţă. Un ofiţer îi dădu mai întîi raportul, după care Glubb îi ordonă să îndrepte o parte a oamenilor spre palat, ca să preia apărarea regelui, iar restul să cureţe străzile Ammanului, să-i aresteze pe răsculaţi, să-i dezarmeze şi să-i predea curţilor marţiale.

Glubb răsuflă mai uşurat.

Prin uşi dosnice şi prin ganguri, numai lui cunoscute, pătrunse în palat. Îl găsi pe rege zdrobit, ghemuit într-un ungher al dormitorului său pompos, cu capul rezemat în mîini, de parc-ar fi aşteptat în fiece clipă sfîrşitul.

Lui Glubb îi venea să rîdă, fără să vrea, de acest tablou „majestuos". Slavă Domnului că ostaşii Legiunii Arabe nu-l vedeau în halul ăsta pe regele lor, că altfel te pomeneşti că s-ar fi întărîtat şi mai mult împotriva lui. Glubb îşi aminti cum primise defilarea, alături de rege, în Daimlerul uriaş, alb, cu roţi roşii. Era o minune să-i vezi pe băieţi defilînd pe aeroport, pe lîngă corturile albe, unde stăteau oaspeţii regali.

Cînd îl văzu pe comandantul suprem, Abdullah îl întîmpină dînd din mîini, rotind teatral ochii, netezindu-şi nervos ciocul, care începuse să încărunţească. Îi spuse :

– N-am ce zice ! Eşti un comandant destoinic, un ofiţer nespus de priceput. Ai înjghebat o legiune care se destramă la cel dintîi prilej. Vei răspunde, Glubb, pentru treaba asta. Nu înţeleg cum poţi sta fără să scoţi o vorbă, atît de inactiv. Mi-ai pregătit un avion ? Te-ai gîndit la fuga mea, ai pus totul la punct ? Ai întreprins cea mai

mică acțiune care ar putea să te reabiliteze ? Citesc în ochii dumitale că n-ai făcut nimic.

– Nu trebuie să fugiți, majestate. Palatul va fi apărat, iar ordinea va fi restabilită. E o chestiune de ore.

Abdullah se plesni cu palma peste frunte.

– Crezi că se poate restabili ordinea cu un mănunchi de răsculați ?

– Lăsați totul pe seama mea, majestate.

Lui Glubb nu-i plăcea tonul lui Abdullah. Ce-și închipuia acest rege de operetă ? Anglia finanțează Legiunea Arabă, îi plătește lunar cinci mii de lire, iar el îndrăznește să vorbească pe un astfel de ton cu Glubb.

– Caută-mi un avion. Transportă-mi averea în străinătate. Acționează într-un fel ! N-auzi focurile de armă din fața palatului ?

Privi pieziș, cu teamă, spre fereastră.

În sfîrșit, își luă inima în dinți, dădu puțin perdeaua la o parte și se uită afară.

Glubb nu mințise. Palatul era apărat. Mitralierele răpăiau, ridicînd un zid de foc. Tancurile îi nimiceau pe cei care atacau.

Abdullah țopăia neliniștit, încît Glubb avea impresia că a înnebunit.

– Vezi, jubila regele, în extaz, ca un derviș. Privește, Glubb. Formidabil, ce foc ! Vino la fereastră, Glubb. Trebuie să te uiți.

Comportarea acestui rege de operetă, ca pe scena unui teatru, îl dezgusta. Sărea ca un posedat, în timp ce oamenii lui se lăsau sfîrtecați pentru el.

Se hotărî greu să se ducă la geam și să se uite afară.

La lumina farurilor de automobil, ostașii din Legiunea Arabă luptau împotriva ostașilor din legiune. Groaznic. „Poate ieri, își spuse Glubb, poate chiar cu cîteva ceasuri înainte, stătuseră cu toții pașnic laolaltă, înveselindu-se, jucînd și rîzînd. Cine-i ademenise pe acești oameni ? Să fie o intrigă a Statelor Unite ?"

Abdullah urmărea entuziast cum luptau.

– Vă place spectacolul ? întrebă Glubb ironic.

Abdullah întoarse încet capul și se uită la Glubb, de parcă l-ar fi smuls dintr-un vis frumos. Albul ochilor i se înroși, iar vena de pe frunte i se umflă, gata să plesnească.

– Vor rezista oare ?

Pe față i se citea teama.

„De ce, gîndi Glubb, poartă acest moșneag atîtea decorații pe piept ? De ce trăiește ? Cu ce e justificată existența lui ? Este el în stare să ofere contribuabililor britanici care-l întreține vreo garanție că într-o bună zi «Siria Mare» va deveni o realitate ?"

Glubb își trase un scaun cu vîrful piciorului și se prăbuși pe el. Își așeză mîinile pe pulpe și-l întrebă pe rege dacă firul secret cu Statul-Major al Legiunii Arabe mai funcționează.

– Nădăjduiesc că da.

Glubb se îndreptă spre telefon, care stătea pe o măsuță lîngă pat.

– Cu șeful Marelui Stat-Major, repede.

În timp ce aștepta să vină la aparat Fauzi-ed-din-Kaukadji, își scoase portțigaretul. Reteză vîrful unei țigări de foi cu dinții și-l scuipă pe jos.

La capătul firului era Fauzi.

– Ce mai nou ? întrebă Glubb. Credeți că mai e necesar să-l rugăm pe colonelul Robertson să ne trimită întăriri ? N-o fac cu plăcere. De ce să nu terminăm singuri cu băieții ăștia ? Trupele se îndreaptă spre Amman, spuneți. Ți-ai creat un stat-major propriu, Fauzi ? Cred că nervii dumitale nu te mai ascultă. Poftim ? Ei, mulțumesc. Directorul general Whigest n-o să mai poată de bucurie cînd o să afle că a sărit în aer conducta de petrol Kirkuk-Haifa. Mulțumesc. E suficient. Da, roagă-l pe Robertson să-ți trimită întăriri. Dacă nu se hotărăște imediat, pleacă personal cu avionul la el. Prostii. Nu te îngriji de mine. O clipă, Fauzi. Mai ai cîțiva oameni la dispoziție, cel mai bine ar fi cîțiva din nemții aceia. Am impresia că în fața palatului situația se cam complică. Bine, n-am ce să fac ! Ai aflat între timp cui trebuie să-i mulțumim pentru toată

istoria asta ? Ce dracu, de ce nu te-ai pus în legătură cu colonelul Lake ? De fapt aş vrea să ştiu, ce face omul ăsta ? Se pare că în afară de muierile din Teheran nu-l mai interesează nimic altceva. Noroc, Fauzi. Fii liniştit, mă descurc eu.

Glubb gîfîia lîngă telefon.

Conducta aruncată în aer. Dinspre regiunile periferice se îndreaptă trupe spre Amman. Ce-o să se întîmple cu Palestina ? *India Office* îi ceruse ca Legiunea Arabă să fie pregătită pentru eventualitatea unei incursiuni. Arabii ameninţă să anuleze toate concesiunile petrolifere. Şi Legiunea Arabă, care trebuia să dea o rezolvare acestor probleme, s-a răsculat, Legiunea Arabă, pe care o crease cu cîţiva ani în urmă dintr-un contingent de bază de o mie de beduini.

Glubb îl întrebă pe Abdullah :

– Ce credeţi, majestate, cine se ascunde îndărătul acestei istorii ?

Abdullah, care stătea dărîmat pe marginea patului, răspunse :

– Situaţia ar putea fi limpezită dintr-o trăsătură de condei.

– Ce înţelegeţi prin „o trăsătură de condei" ?

Regele se jucă cu mînerul săbiei, o scoase, contemplă un timp oţelul strălucitor şi o vîrî brusc îndărăt.

Ce-ar fi să-i împlînte comandantului suprem sabia între coaste ?

Regele băgase de seamă că Glubb nu purta la el nici un fel de armă. Cu o singură lovitură ar fi scăpat în sfîrşit de acest tutore englez.

Abdullah se desfăta cu gîndul utopic că ar putea fi independent, că ar putea să facă ce vrea. America îi făgăduise această independenţă. De altfel, şi Anglia îl asigurase printr-un tratat că se va bucura de neatîrnare, dar nu-şi ţinuse niciodată cuvîntul.

Îşi făcea reproşuri amare că-l refuzase pe împuternicitul lui *American Trans-Arabian Pipeline Company* şi nu-i dăduse aprobarea să treacă conducta prin ţara lui. Rezul-

tatul : răscoala, Legiunea Arabă răzvrătită, și pe deasupra americanii îi mai și primejduiau viața. Cu ei nu era de glumit. Zis și făcut. Se încăpățînează să construiască conducta și sînt în stare de orice ca să-și realizeze planul. Americanii îi dăduseră a înțelege, e drept cu cea mai mare politețe, dar foarte limpede : iată dolarii, privilegii, dar trebuie asigurată trusturilor petrolifere americane o poziție dominantă în Orientul Mijlociu. Fusese un idiot, căci era clar că în Orient viitorul aparține Americii. Anglia intenționa să creeze „Siria Mare", o putere a hașimiților sub stăpînirea lui Abdullah. Deci britanicii ofereau avantaje mai mari.

– De ce nu răspundeți, majestate ?

Abdullah închise ochii pe jumătate.

– Bănuiesc că toate sforile acestei acțiuni sînt în mîna lui *Standard Oil.*

– Aveți dovezi ? întrebă Glubb privind flăcăruile tremurătoare ale luminărilor.

Lumina lor se răsfrîngea pe fețele celor doi bărbați, zugrăvind pe pereți umbre uriașe ce dănțuiau ca niște năluci înspăimîntătoare, înălțîndu-se pînă la tavan sau căzînd la pămînt.

– Au venit la mine să mă roage să le permit trecerea conductei de petrol prin teritoriul Transiordaniei.

– Și majestatea-voastră ce-a răspuns ?

Glubb se uita țintă la rege.

– Sînt un prieten al Angliei.

Comandantul sări furios de pe scaun :

– Ca prieten al Angliei ar fi trebuit să mă înștiințați, majestate.

– Consideram că e un lucru lipsit de importanță.

Glubb își stăpîni numai cu mare greutate un hohot de rîs. Omul acesta părea a nu fi normal.

Pe firul secret se auzi un apel.

Abdullah, care stătea lîngă aparat, vru să ridice receptorul, dar Glubb i-o luă înainte.

În timp ce Glubb vorbea, Abdullah îl privea cu ură.

– Așa cum ne-am înțeles, Fauzi, dacă Robertson nu

trimite imediat întăriri, pleci cu avionul la el. Da, trimiteți tancuri. Nu pot să-mi dau seama cît timp vor rezista băieții. Ai grijă, Fauzi. Pune-te în legătură cu jandarmeria și cere-i să-i aresteze pe toți conducătorii partidelor de stînga, mai ales ai partidului comunist. Cu ocazia asta vom face *tabula rasa*. Ai înțeles ? Clădirile publice sînt în mîna noastră ? Bine, garantezi cu capul că va rămîne așa. Explică-i ministrului de interne că trebuie să declare stare de asediu. Ia măsuri, fără milă.

Convorbirea nu se terminase, cînd în anticameră se auziră zgomote, pași, glasuri.

– Ce-nseamnă asta ? întrebă Abdullah, tremurînd ca varga.

Glubb duse mîna la tocul revolverului, dar își aminti că-l lăsase la Statul-Major.

În anticameră răsunară focuri de armă.

Abdullah voia să iasă din dormitor printr-o ușă ascunsă în perete, dar Glubb îi porunci să rămînă.

Ușa se deschise brusc trîntindu-se de perete, curentul de aer izbi lumînările, iar flăcăruile pîlpîiră neliniștite, zugrăvind pe pereți un joc sălbatic al umbrelor.

În prag se ivise căpitanul Deyed, însoțit de doi ofițeri ai Legiunii Arabe, fiecare cu cîte un pistol în mînă.

– De cînd se obișnuiește ca ofițerii mei să îndrepte arma împotriva mea cînd vorbesc cu mine ? întrebă Glubb.

– Avem ordin să vă arestăm pe dumneavoastră și pe majestatea-sa, imediat, spuse căpitanul Deyed.

Căpitanului îi venea foarte greu să rostească aceste cuvinte.

Privirile lui rătăceau prin încăperea pe care n-o văzuse niciodată și în care, altădată, n-ar fi cutezat să pășească. Îl tulbura că se afla în dormitorul regelui, că țineau pistoalele în mîini și că Glubb Pașa, comandantul suprem al Legiunii Arabe, era prizonierul lor. Abia acum își dădea seama ce răspundere grea își asumase. Abia în clipa aceasta înțelegea importanța și consecințele misiunii sale.

Va fi într-adevăr liberă Transiordania dacă acești doi bărbați vor dispărea, acest rege bătrîn, cu buzele tremu-

rînde, cu braţe şi picioare de cîrpă, şi Glubb Paşa ? Soarta patriei sale se afla oare numai în mîinile lor ?

– Cine v-a dat ordin să mă arestaţi ? întrebă Glubb.

– Nu sînt împuternicit să vă dau informaţii în această privinţă, răspunse căpitanul Deyed, mirat că e în stare să vorbească atît de degajat.

„Numai de n-ar mai pune şi alte întrebări comandantul suprem !"

– Dumneavoastră sînteţi înarmaţi, spuse Glubb zîmbind. În schimb eu, după cum vedeţi, nu sînt înarmat. Cu palma întinsă lovi tocul revolverului gol. Deoarece nu prezint nici un pericol pentru dumneavoastră, permiteţi-mi cîteva cuvinte.

– N-avem timp de pierdut.

– Trei minute nu mai contează, căpitane.

Glubb îşi înfundă mîna dreaptă în buzunarul pantalonului şi se apropie de ofiţeri, de parcă ar fi vrut să stea la taifas cîteva minute.

– Dacă nu vreţi să-mi spuneţi cine v-a dat ordin să mă arestaţi, atunci vă spun eu, căpitane. Întinzînd mîna, apăsă în jos revolverul pe care căpitanul Deyed îl îndreptase împotriva lui. America v-a dat ordin.

Încercă zîmbind să citească pe chipurile ofiţerilor efectul cuvintelor sale. Dar feţele lor rămaseră încremenite. Numai pe obrazul lui Deyed părea că deosebeşte o imperceptibilă schimbare. Nu izbuti totuşi să afle ce gîndea căpitanul. Beduinul de odinioară, în ciuda emoţiei de care era cuprins, îşi stăpînea expresia feţei.

– Am ghicit ? întrebă Glubb.

Căpitanul era simpatic, cu toate că avea ordin să-i aresteze.

– Vă rog pentru ultima oară să ne urmaţi, porunci Deyed.

Glubb continuă, de parcă această frază n-ar fi fost rostită :

– Cum vă simţiţi în acest rol, căpitane ? Vă place ?

Deyed îşi strînse buzele într-o linie.

Ce misiune blestemată ! Mai bine nu l-ar fi întîlnit niciodată pe acest Nelson.

Glubb se adresă regelui :

– Cu un cuvînt, majestate, s-ar fi putut evita această situație. Acum se va năruí tot ce-am construit anevoie, cu sacrificii. Legiunea se va dizolva. Băieții mei sau vor fi trimiși în deșert ca să-și reia existența lor de mizerie, sau vor fi îmbrăcați în uniforme americane pentru a fi folosiți în viitorul război drept carne de tun.

– Eu sînt regele vostru ! se răsti Abdullah la ofițeri. Trebuie să-mi dați ascultare.

Ofițerii, în afară de căpitanul Deyed, zîmbiră.

– În țara dumneavoastră, majestate, vor năpădi soldați americani, continuă Glubb.

Căpitanul Deyed își aminti de scena cu americanul Nelson, care tăiase mațul de cauciuc al flaconului de parfum.

Înapoi în deșert ? Legiunea desființată ?

Glubb simți instinctiv că Deyed șovăie și i se adresă :

– Nu știu ce vi s-a oferit sau vi s-a promis, căpitane. Dar vă rog, în numele camarazilor dumneavoastră de arme, să vă gîndiți dacă drumul pe care pășiți e drumul cel drept. Nu v-ați luat o răspundere ușoară. Nu-i o mare vitejie să arestezi și să răpui um om, mai ales dacă acest om e fără apărare. Dar ce va fi după această arestare, căpitane ? N-aveți de partea dumneavoastră sau mai bine zis de partea americanilor toată Legiunea Arabă. Va fi o baie de sînge cum nu s-a mai pomenit. Ostași ai Legiunii Arabe împotriva unor ostași ai Legiunii Arabe. Frate contra frate. Uitați-vă pe fereastră, ca să știți ce vă așteaptă. Aveți curajul să vă luați răspunderea, chiar dacă știți că nu cîștigați nimic, absolut nimic ? Gîndiți-vă bine, căpitane, și apoi hotărîți dacă e bine să mă predați sau nu.

Căpitanul Deyed rămase tăcut cîteva minute, apoi se îndreptă spre Glubb Pașa, îi întinse mîna cu revolverul și îi dădu arma cu cuvintele :

– Dispuneți de mine.

– Vă mulțumesc, căpitane, luați-l îndărăt. N-am nevoie de el.

Își redobîndise încrederea în Legiunea Arabă.

„Așa sînt toți ostașii Legiunii Arabe, se gîndi el, cu toate că în clipa de față nu știu încă unde le e locul."

– Cum vă numiți, căpitane ?

Fără să șovăie, căpitanul răspunse :

– Deyed.

– Deyed, repeta Glubb îngîndurat și răspicat. Voi reține numele dumneavoastră. Apoi i se adresă lui Abdullah : Vă garantez, majestate, situația va fi în curînd restabilită. Și din nou către căpitan : Sînteți gata să preluați o comandă, căpitane Deyed ?

Căpitanul era de acord. În clipa aceea ar fi acceptat orice, dacă l-ar fi rugat Glubb Pașa ; scăpase, în sfîrșit, de acea răspundere îngrozitoare și știa iarăși unde-i este locul.

– Încă o întrebare, căpitane. Puteți să-mi spuneți cine a dat ordin trupelor să se-ndrepte spre Amman ?

– Eu am dat ordin.

Glubb își netezi îngîndurat mustața.

– Dumneavoastră sînteți capul conjurației ?

– Nu.

– Puteți să opriți înaintarea trupelor ?

După ce reflectă cîteva clipe, Deyed răspunse :

– Am să încerc.

– Dacă veți reuși, căpitane, atunci nu vom mai vorbi despre isprava dumneavoastră. M-ați înțeles ?

Căpitanul Deyed luă poziție :

– Am înțeles !

Glubb își dădea seama că dobîndise un prieten care de-aci înainte se va lăsa sfîrtecat în bucăți pentru el, dacă va fi nevoie.

Înainte ca Glubb Pașa să elaboreze un plan pentru înnăbușirea răscoalei, căpitanul Deyed îi raportă comandantului suprem despre dedesubturile acestei răzvrătiri și, în măsura în care-i cunoștea, îi destăinui numele agenților CIA și eventualele locuri unde puteau fi găsiți.

Glubb îl asculta şi dădea din cînd în cînd din cap.

Americanii puseseră bine la cale toată istoria, nimic de zis, ce-i al lor e-al lor ! Ei se bizuiau, în operaţiunile lor, pe faptul că cea mai mare parte din populaţia Transiordaniei, mai cu seamă ţăranii, muncitorii şi micii meseriaşi trăiau în mare mizerie. De nenumărate ori îi atrăsese atenţia lui Abdullah să-i scutească pe ţărani măcar de o parte din birurile pe care trebuiau să le plătească moşierilor. În timpurile de astăzi un guvern nu se mai poate sprijini pe o temelie feudală. Dar Abdullah nu luase în seamă avertismentele lui. Această Transiordanie era un grajd, nu altceva. Nu-i de mirare că americanii au reuşit să convingă o parte a Legiunii Arabe ca să cureţe aceste grajduri ale lui Augias [1].

După ce căpitanul îşi termină raportul, Glubb îi spuse lui Abdullah :

– Majestate, îndată ce se vor restabili liniştea şi ordinea în Transiordania, multe vor trebui să se schimbe.

– Cine hotărăşte aceste lucruri, dumneata, sau eu ?

Glubb făcu un semn de dispreţ cu mîna ; n-avea nici timp, nici chef să discute în contradictoriu cu regele.

Se duse la telefon ca să raporteze Statului-Major prin firul secret despre întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Dădu diferite dispoziţii şi întrebă dacă jandarmii începuseră să-i aresteze pe sindicalişti şi comunişti.

– Comuniştii n-au nici o legătură cu această răscoală ! izbucni Deyed furios.

– N-o să li se întîmple nimic, căpitane. O mică manevră de formă, ca să-i inducem în eroare pe americani.

„Ce-i şi viaţa ! se gîndi Deyed. Abia te-ai îndreptat pe un drum, şi trebuie să şi recunoşti că ai luat-o prost. Cum rămîne cu dreptatea ? Ce vrea comandantul suprem cu arestarea comuniştilor ?“ Nu credea că e vorba de o manevră doar de formă.

---

[1] În mitologia elină se povesteşte că Augias, rege al Elidei, avea nişte grajduri uriaşe, care nu fuseseră curăţate timp de treizeci de ani. Hercule ar fi primit să le cureţe, urmînd să fie răsplătit în schimb cu a zecea parte din turme (n. r.).

Căpitanul nu mai înțelegea nimic. Lumea i se părea un balamuc. Ar fi fost mai înțelept să-l aresteze pe Glubb Pașa ? Cînd va fi în sfîrșit cu adevărat liberă Transiordania ? Nu dăduse ordin comandantul suprem să-i aresteze pe comuniști pentru că ei dețineau cheia libertății ?

6

Fauzi-ed-din-Kaukadji izbuti să obțină ajutor de la Robertson, cu toate că nu mai era nevoie, căci situația din Transiordania se consolida ceas de ceas.

Căpitanul Deyed opri înaintarea spre Amman, iar depozitele de alimente nu mai săriră în aer.

În temnițele Ammanului zăceau reprezentanții cei mai de seamă ai partidelor de stînga și ai sindicatelor.

Agenții lui CIA, ai Centralei Teheran și ai Centralei Ankara care nu fuseseră încă arestați, ca și cei care își găsiseră vremelnic un adăpost sigur își luau tălpășița, refugiindu-se fie în Siria, pentru a-i ajuta pe colegii lor de acolo, fie în Arabia Saudită sau Palestina, unde primeau imediat alte misiuni.

Nelson reuși, cu mare greutate, să scape de captivitate, împușcînd trei ostași din Legiunea Arabă. El însuși fu atins de un glonț în picior.

Colonelul Lake, după ce îi comunicase lui Whigest că o porțiune din conducta de petrol Kirkuk-Haifa era defectată, află că unul dintre radiofoniștii lui se împușcase, fapt care era nemijlocit legat de reprimarea răscoalei din Transiordania. Lake dădu ordin ca pînă la terminarea cercetărilor să nu se pomenească nici un cuvînt despre istoria asta.

Lui Whigest i se comunică de la Londra să-și continue călătoria abia după clarificarea situației și să pregătească un raport cuprinzător despre evenimentele petrecute, un raport care trebuia să fie înaintat lui *India Office,* președintelui lui *Anglo-Iranian* și ministrului de externe, Bevin.

Zborul lui la Londra fusese plănuit sub o constelație

nefericită, căci, asemenea unei hidre uriaşe, trusturile americane îşi întindeau nenumăratele braţe asupra Orientului, cu buna-ştire şi strîns legate de Casa Albă şi de Pentagon.

American Independent Oil Company lupta pentru concesiuni în zona neutră, situată între Arabia Saudită şi Kuweit. Guvernul turc trata cu *American Export-Import Bank* pentru un împrumut de douăzeci şi cinci de milioane de dolari. Geologii americani explorau Turcia în lung şi-n lat, căutînd petrol, cărbuni, fier, nichel, crom, cupru, plumb şi sulf. Inginerii americani elaborau zi şi noapte planuri pentru construirea de şosele strategice, de poduri, porturi şi aeroporturi. Ofiţeri ai Statelor Unite erau consilieri pentru reorganizarea armatei turceşti ; conducerea aviaţiei militare se afla în mîinile generalului american E. S. Hoag; flota era în mîinile amiralului american Settle, iar forţele terestre – în mîinile generalului american McBride. Regizorul economiei turceşti era ambasadorul american Wadsworth. Familiile americane ocupau locuinţele cele mai confortabile din capitala ţării, se plimbau în spaţiile verzi ale parcurilor, ceea ce era oprit pentru indigeni, fotografiau obiectivele militare, fără să fie bănuiţi de spionaj, şi îşi băteau joc de obiceiurile şi moravurile locale. Investiţiile lui *Arabian-American Oil Company* în Arabia Saudită ajunseseră la mai mult de o sută de milioane de dolari, în deşert se crease un oraş petrolifer şi se discutase planul de a se trimite cincisprezece mii de muncitori şi ingineri americani la Dahran pentru a relua lucrările de construire a bazei aeriene subterane. Sclavii lui *Saudi-Arabian Mining Syndicat* făceau săpături ca să găsească aur, iar economiştii şi ministrul de finanţe rugau *American Export-Import Bank* să le acorde şi lor un împrumut de douăzeci şi cinci de milioane de dolari.

Datoria Angliei către India crescuse la un miliard de lire sterline, către Egipt, la cinci sute de milioane. În vremea asta specialiştii americani săpau sonde în peninsula Sinai pentru a găsi petrol, oamenii de afaceri americani duceau tratative cu Vaticanul şi cu acţionari francezi şi se tîrguiau pentru cumpărarea acţiunilor Canalului de Suez,

în ministerele din Cairo dactilografele lui Faruk [1] băteau la mașină contracte pentru „ajutorul tehnic" american, iar la New York o comisie de experți elabora bazele pentru apărarea Canalului de Suez ; cu toate că 44% din acțiuni se aflau în posesia engleză, ministrul de finanțe al Egiptului declara că guvernul său rugase Statele Unite să le acorde un împrumut de optzeci și opt de milioane de dolari pe termen de cincisprezece ani și peste o duzină de firme americane pătrunseră în comerțul, industria, finanțele și comunicațiile Egiptului.

Hidra din Wall Street se lăfăia sătulă și grasă, se întindea, își înfigea brațele în nisipul oriental și le înălța spre cerul arzător al Orientului. *American Trans-World Airlines Company* dobîndea posibilitatea să înființeze noi linii aeriene în Orientul Mijlociu, crea o societate aeriană iraniano-americană, una abisino-americană, una greco-americană. Avioanele lor zburau de la New York și Washington la Cairo, Teheran, Atena, Beirut, Amman, Damasc, Addis-Abeba, Peshawar, Kandahar, Ankara, Istanbul, înnodau fire, legînd din ce în ce mai trainic Orientul Mijlociu de Statele Unite, astfel ca dominația unui Stone, Filther, John Foster Dulles, Allan Dulles sau generalul Douglas să fie cît mai lesnicioasă.

7

Whigest voia să fie singur, să se plimbe puțin pe jos prin Basra, fără să vorbească, fără să discute probleme, fără să pună întrebări și să dea răspunsuri, să fie în sfîrșit singur, să umble în neștire pe străzi, de parcă n-ar exista ceas, termene, de parcă n-ar fi directorul general al lui *Anglo-Iranian Oil Company*, ci un mic funcționăr care dispune de timp, de foarte mult timp. Îi porunci șoferului

[1] Ultimul rege al Egiptului. A domnit pînă în 1952, cînd a fost silit să adbice (n. r.).

să-l conducă pe Prenton la hotel și să ducă apoi mașina la garaj.

Cutreiera străzile înfierbîntate înțesate de arabi, de soldați și de marinari englezi, contempla cîte un colț pitoresc, cîte un negustător, se uita după cîte un cărucior cu două roți tras de un măgăruș sau se oprea în fața vreunei vitrine. Rezemat de balustrada unei punți de lemn, privea nenumăratele gondole, încărcate cu saci și baloturi, care urcau sau coborau canalele, tăind undele încrețite în vălurele sclipitoare. La capătul gondolei, arabi cu pielea smeadă, îmbrăcați în alb, țineau în mîini prăjini lungi, cu ajutorul cărora ocoleau cu măiestrie obstacolele.

Vreo zece minute stătu așa rezemat de balustradă, înregistrînd imaginile : îmbulzeală la debarcadere, hamalii strigînd, bărci vopsite. Se lăsă în voia acestor imagini și simți cum încordarea din ultimele zile făcea loc unei liniști binefăcătoare.

Marion avea dreptate. Nu existau numai petrol, cupoane și bilanțuri pe lumea asta.

Odihnit și bine dispus, se duse la hotel.

Încuie în birou raportul lui Prenton despre evenimentele din Transiordania, fără să se uite la el, făcu un duș, se schimbă, și-i trimise vorbă lui Prenton că ar avea chef să se ducă la bar pentru o oră, întrebîndu-l dacă vrea să-l însoțească.

Băură *cocktail*-uri, cocoțați pe scaunele înalte de la bar, glumiră, vorbiră vrute și nevrute, fără să pomenească o vorbă despre călătoria la Londra sau despre orice altă chestiune referitoare la Iran sau la *Anglo-Iranian Oil Company,* de parcă ar fi încheiat între ei o înțelegere tacită.

Whigest, care nu putea să sufere familiarismele, puse mîna dreaptă pe umărul lui Prenton și-i spuse :

– Viața e scurtă, prietene, să nu uităm niciodată asta. E scurtă și trăim numai o singură dată. Gîndește-te la șoferul lui Lake, la radiotelegrafistul lui, și cine știe ce-o să se mai întîmple cu *mister* Chester.

Sublocotenentul pistruiat al colonelului Robertson se apropie de ei pe nesimțite.

– Vreți să beți cu noi ? întrebă Whigest.

– Am venit la dumneavoastră în interes de serviciu, *sir*.

– În interes de serviciu ? întrebă Whigest, adus la realitate. Să-i îngăduim ? se adresă el lui Prenton.

Sublocotenentul îi dădu lui Whigest un plic.

– Colonelul Robertson vă dorește călătorie plăcută, *sir*, și vă trimite multe salutări.

Whigest se uită mirat la sublocotenent.

– Permiteți-mi să mă retrag, spuse sublocotenentul, după care salută și plecă.

– Înțelegi ceva, Prenton ?

Whigest desfăcu plicul și scoase două comunicări descifrate. Una conținea ordinul dat de Downing Street ca să se prezinte imediat la Londra și un raport de la Lake, care îl vestea că reușise să determine cîțiva șeici arabi să trimită o telegramă secretarului general al Ligii Arabe, Azzan Pașa, rugîndu-l să-i apere de teroarea ce-o exercită partidul Tudeh și să-i ajute să creeze un Husistan autonom. A doua comunicare se referea la greva generală iminentă din Abadan. Haddad, un om al lui *Anglo-Iranian*, are să atace la 15 iulie Casa sindicatului împreună cu cinci sute de arabi înarmați, care vor fi aduși în ziua grevei generale la Abadan, are să distrugă planurile și documentele, are să-i ucidă pe conducătorii grevei, sau are să-i ia prizonieri, nădăjduind în felul acesta să zădărnicească greva.

– Șampanie, porunci Whigest *barmixer*-ului. Împături foile și le băgă în buzunarul interior al hainei, apoi îi spuse lui Prenton : Misiunea noastră la Basra s-a terminat. Mîine dimineață zburăm spre Londra.

Cu mîinile și picioarele ca de plumb, împleticindu-se, intră în apartamentul lui ; mai parcurse o dată raportul lui Lake, apoi se culcă și adormi imediat. Dormea agitat, chinuit de coșmaruri. Visa că se află în fața acționarilor, că le expune planul construcțiilor de la Kaghar Abad, și deodată își pierde glasul, buzele se mișcă, dar din gură nu-i iese nici un sunet. Capetele acționarilor se transformaseră în capete de lei cu coame uriașe, care rînjeau dezvelindu-și dinții. Leii îl loveau cu labele, vrînd să-l sfîșie.

Printre acționari era și Marion. Ținea în fața ei o carte mare, în care scria mereu următoarea frază : „Ne aflăm cu toții în fața abisului în care vom pieri !". Acționarii cu figuri de lei repetau această frază, zbierînd : „Ne aflăm cu toții în fața abisului în care vom pieri !". Din toate părțile, din toate colțurile și ungherele răsuna : „Vom pieri ! Vom pieri ! Vom pieri !" Prenton ridica revolverul îndreptîndu-l spre Whigest și întrebîndu-l cu zîmbetul pe buze dacă-i place să fumeze o conductă, conducta fiind cea mai bună țigară.

Whigest se trezi și căută cu mîna butonul lămpii de pe noptieră.

Părul îi era ud, pijamaua leoarcă.

Comandă prin telefon o cafea dublă.

Ceruse cafea pentru că în orice caz avionul trebuia să decoleze peste trei ore și n-ar fi avut nici un rost să mai încerce să adoarmă. Putea să se pregătească în liniște, să facă baie și să se îmbrace. Așa obișnuia el. Își consacra foarte multă vreme spălatului și toaletei în general. În timpul acestor îndeletniciri, cînd își făcea nodul de la cravată, sau își dichisea părul – își masa în fiecare dimineață pielea capului cu alcool pur – se concentra asupra zilei pe care-o începea, își pregătea programul, chibzuia ce hotărîri va lua, ce dispoziții va da. Servitorii lui trebuiau să aibă grijă mai cu seamă de ceremonialul de dimineață, pe care nu aveau voie cu nici un preț să-l tulbure, telegramele și telefoanele, oricît de importante ar fi fost, trebuiau amînate pînă după micul dejun.

8

Sir William Fox, președintele lui *Anglo-Iranian Oil Company,* intrase de zece minute la *Foreign Office* și aștepta în camera rezervată ambasadorilor ca funcționarul în uniformă să-l înștiințeze că Bevin îl poate primi.

Nerăbdător, își legăna vîrful piciorului drept și își plimba privirile prin încăperea în care obicei aveau loc con-

vorbirile cu consulii, ori în care funcționarii superiori ai ministerului se adunau în jurul mesei de stejar grele, înconjurată de treizeci de scaune, pentru ca să stea de vorbă și să se destindă puțin sorbind o ceașcă de ceai și mîncînd cîteva felii de pîine cu unt. Razele soarelui se răsfrîngeau pe masă, deasupra celor patru scrumiere grele, șlefuite, dănțuiau pe ramele aurite ale tablourilor, luminînd ca niște mici faruri fețele unor monarhi și oameni de stat de mult duși din lumea asta.

Sir William Fox se opri îndelung în fața tabloului în ulei al reginei Victoria [1], învăluită într-o mantie plină de ordine și distincții care străluceau.

Președintele se gîndea cu tristețe la timpul cînd ea și Disraeli [2] hotărau destinele Orientului. Disraeli dirijase majoritatea acțiunilor Canalului de Suez spre Anglia, cucerise Ciprul, reprimase răscoala din India, iar regina Victoria fusese învestită prin lege cu titlul *Empress of India* (Împărăteasa Indiei). În timp ce gîndurile lui se întorseseră spre acea epocă plină de strălucire a puterii britanice, cînd numai Anglia, doar ea singură, stăpînea Orientul, funcționarul în uniformă apăru în prag, și-l rugă pe *sir* William Fox să-l urmeze.

Trecură printr-un hol și ajunseră în camera de lucru a ministrului de externe.

Bevin părea că nici nu-l băgase în seamă pe *sir* William Fox. Stătea nemișcat la geam și se uita afară la St. James-Park, la Buckingham-Palace și urmărea mașinile care intrau de pe Mall în platoul de paradă Horse-Guards.

Cufundat în gînduri, ministrul de externe se întoarse încet către președintele lui *Anglo-Iranian Oil Company*, făcu cîțiva pași spre el și îi întinse mîna, dovadă că era bine dispus. Îi oferi să ia loc în fotoliul căptușit cu piele roșie, destinat celor ce veneau în audiență și se așeză la birou, punîndu-și mîinile împreunate pe tăblia lui. Lenti-

[1] Regină a Angliei (1819—1901) (n. r.).

[2] Om de stat englez reacționar (1804—1881), lider și ideolog al partidului conservator (n. r.).

lele ochelarilor de os negru sclipeau. Îl măsură pe președinte cu o privire liniștită.

– M-ați împovărat cu o mulțime de treburi, începu Bevin, încercînd să schițeze un zîmbet. Dar avînd în vedere că *Anglo-Iranian* e unul din stîlpii imperiului, n-avem ce face, trebuie să ne îngrijim de el.

Sir William Fox observă că cravata în dungi a lui Bevin e strîmbă.

– Nu v-aș fi plictisit cu această chestiune dacă situația n-ar fi fost atît de încordată.

Bevin își controlă ceasul de la mînă.

– În ceea ce privește Basra va fi posibil să vă ajutăm, *sir* William. Colonelul Robertson va primi întăririle necesare. Dar să intrăm în Iran și să îngăduim ca terenurile dumneavoastră din sud să fie apărate de soldații englezi, asta nu ne putem permite, ținînd seama de situația internațională. E exclus.

– Atunci nu știu cît timp ne vom putea menține acolo. *Anglo-Iranian* este mereu expus amenințărilor lor. Grevele se țin lanț. La 15 iulie, la Abadan, se va declara grevă generală.

– Nu cumva ați luat contramăsuri ? întrebă Bevin viclean.

Președintele nu ținu seama de întrebare și continuă :

– Louis Saillant, secretarul general al Federației Sindicale Mondiale, vrea să vină la 20 iulie la Teheran. După cum am aflat, din surse demne de încredere, Tudehul pregătește răsturnarea guvernului din Teheran. Se ridică glasuri din ce în ce mai puternice care cer naționalizarea lui *Anglo-Iranian*. Societatea se află într-o situație desperată.

– Nici un soldat britanic nu va pune piciorul pe pămînt iranian, *sir* William Fox, atîta timp cît viața și averea cetățenilor britanici de acolo nu sînt periclitate. Acesta este ultimul meu cuvînt.

Aveau oare și un alt înțeles cuvintele lui Bevin ? Voia să sugereze indirect ceva societății ? Nimic nu era mai ușor de dovedit decît că viața și proprietatea englezilor sînt în

pericol. Colonelul Lake era omul cel mai potrivit pentru asta.

– Din păcate, trebuie să vă produc încă o dezamăgire, urmă Bevin. Va fi necesar să-i puneți lui *Standard Oil* la dispoziție cele douăzeci de procente dorite.

Președintele scăpă din mînă lanțul ceasului, cu care se juca, și-l privi pe Bevin îngrozit și uluit.

– Atît în legătură cu asta, auzi el iar vocea lui Bevin. Am aflat că într-un viitor apropiat Statele Unite vor avea nevoie de foarte multă benzină în Coreea.

Sir William Fox înțelese. Și el citise copiile rapoartelor secrete americane care se ocupau de viitorul Coreii. Totuși, să pună la dispoziție americanilor douăzeci la sută din producția Abadanului înseamnă ca *Anglo-Iranian* să treacă sub controlul americanilor.

Se uită îngîndurat la globul pămîntesc, așezat pe un suport de bronz.

– Trebuie să ne așteptăm la o rezistență din partea acționarilor noștri.

– S-o înfrîngeți. E treaba dumneavoastră, *sir* William Fox. Dar fără să le spuneți direct despre ce e vorba.

Președintele avusese o zi proastă și era încredințat că nici cele ce vor urma nu vor fi mai bune. Viitorul lui *Anglo-Iranian* era învăluit în ceață. Fiecare ceas aducea noi surprize. Și nu numai din Iran veneau știri neplăcute. Și din Irak soseau știri alarmante, și din Africa de Est, America de Sud, Egipt, Australia. Edificiul giganticului trust scîrțiia din încheieturi. Proptelele se mai țineau, consulii, ambasadorii englezi și reprezentanții lui *Intelligence Service* care lucrau pe tot întinsul pămîntului mai izbuteau să astupe spărturile și fisurile, dar va veni ziua cînd nu va mai ajuta nimic, nici cele mai solide pîrghii din oțel, nici armele soldaților, nici intrigile cele mai bine urzite, nici miniștrii vînduți și mituiți, va veni ziua cînd totul se va prăbuși.

Cel mai rău era că președintele știa foarte bine cît e de neputincios, cît de puțin poate face ca să oprească cursul evenimentelor sau să-l îndrepte pe un alt făgaș.

Se lăsa seara.

Bevin aprinse lampa verde de birou.

Fețele celor doi bărbați erau scăldate într-o lumină verzuie, care, infiltrîndu-se în pori, îi arăta bătrîni și bolnăvicioși.

Înainte de a pleca, președintele voia să mai lămurească o ultimă chestiune.

Cu oboseală în glas, începu :

– Probabil că directorul general Whigest, în convorbirea pe care o va avea cu Churchill, va aduce în discuție problema Kaghar Abad-ului, una din temele lui preferate. Vrea să dărîme cartierul muncitoresc, o pepinieră a comunismului, cum o numește el, și să ridice case noi, bineînțeles pe spinarea societății. V-aș fi foarte recunoscător dacă ați putea să-l influențați pe Churchill să-i scoată lui Whigest acest proiect din cap. Sînt experiențe la care trebuie să renunțăm în momentul de față.

– Experiențe la care *Anglo-Iranian* a renunțat întotdeauna, îl corectă Bevin. Cunoașteți ce spune Byron : „Spinii pe care-i recoltez provin de la arborele pe care l-am plantat, m-au înțepat și sîngerez. Ar fi trebuit să știu ce fruct poate să iasă dintr-un astfel de sîmbure."

Sir William Fox își suci alene inelul.

– Ce rost are, *sir*, să evocăm amintirea trecutului, atîta vreme cît prezentul amenință să ne strivească ?

În privirea lui Bevin flutură o expresie strengărească. Se bucura că i-a zis-o bătrînului *sir* William. Nu era complet indiferent dacă va vorbi sau nu cu Churchill cu privire la Kaghar Abad ? Barăcile de tablă tot n-or să fie dărîmate, era absolut sigur.

Acest gînd îl supără, căci îi demonstra cît de limitată era puterea lui ca ministru de externe. Ultimul cuvînt îl aveau acționarii din London City.

– Voi vedea ce voi putea face.

Cu aceste cuvinte, Bevin se ridică de pe scaun, dînd a înțelege că audiența se terminase.

9

Între 5 și 9 iulie 1946, serviciile secrete engleze și americane au interceptat și descifrat următoarele telegrame și le-au pus pe birourile șefilor spre utilizare. În același timp, următoarele protocoale au fost fotocopiate, multiplicate, următoarele convorbiri telefonice au fost interceptate și înregistrate pe bandă de magnetofon sau stenografiate în scopul de a fi de asemenea date spre folosință superiorilor :

Radiograma președintelui Truman către G. E. Allen, omul lui de încredere, care se afla în zilele acelea în concediu de odihnă la Monte Carlo : „G. E. Allen, personal. Dragă Allen. De la ultima noastră întîlnire, unde am discutat despre chestiunea iraniană, situația s-a înrăutățit în asemenea măsură în Iran, încît, după cum mi-a sugerat Foster Dulles, prezența ta cît mai grabnică la Teheran devine imperios necesară. Ghavam are nevoie de o mînă forte, altfel ar putea să cedeze și să ne destrame toată țesătura urzită atît de anevoios. Tratatul încheiat între Teheran și guvernul sovietic în vederea extracției zăcămintelor de țiței din Azerbaigean cu ajutorul sovieticilor nu trebuie să intre în nici un caz în vigoare. Experiențele tale pe acest tărîm ne vor fi foarte utile. Și generalul Schwartzkopf are urgentă nevoie de sprijinul tău. Se pare că Razmara, șeful Marelui Stat-Major, e prea moale, în orice caz ezită de o veșnicie să intre în Azerbaigean. Dacă ocuparea acestui teritoriu va mai întîrzia mult, britanicii vor întîmpina în sud dificultăți inutile care, în momentul de față, cînd se duc tratative la Londra cu *Anglo-Iranian*, nu ne convin de loc. În primul rînd trebuie să obținem o grabnică remaniere a guvernului din Teheran, să-i scoatem pe miniștrii Tudehului din cabinetul Ghavam și să îngrădim pe cît posibil influența britanică. Succesele miniștrilor Tudehului ar putea să stîrnească atmosferă antiamericană în sînul maselor, ceea ce s-ar resimți în mod nefavorabil în munca misiunilor noastre economice și militare de la Teheran. Îmi pare rău, dar este neapărată

nevoie să-ți întrerupi concediul și să pleci cît mai repede la New York. Generalul Douglas și Filther mi-au transmis prin Foster Dulles că înainte de plecarea ta la Teheran trebuie să-ți vorbească urgent. Filther ți-a aprobat deocamdată zece milioane de dolari cu destinație specială, de care vor avea urgentă nevoie anumite cercuri din Iran, lucru despre care vom mai discuta în amănunt, Harry."

Telegrama ministrului de externe britanic, Bevin, către Glubb Pașa, comandantul suprem al Legiunii Arabe : „Vă felicit pentru reprimarea răscoalei și aprob măsurile luate de dumneavoastră în vederea arestării conducătorilor Partidului Comunist și sindicatelor, răspunzători pentru rebeliune. Slavă Domnului că aveți din nou mîna liberă în problema Palestinei ! Încurajați Liga Arabă, în caz de nevoie cu mai multă energie, să-i îndemne pe arabi spre o acțiune comună. Depuneți eforturi sporite în vederea creării unui comandament suprem comun pentru eliberarea Palestinei. Cred că unirea forțelor militare din Irak, Transiordania, Siria și Liban și pecetluirea acestei frății de arme cu sînge – pentru asta nimic nu-i mai potrivit decît conflictele iminente în Palestina – va fi baza cea mai potrivită pentru o „Sirie Mare". Discutați această problemă în amănunt cu președintele Consiliului de Miniștri al Irakului, Nuri-es-Said [1]. Vă rog să mă țineți la curent. Al dumneavoastră, E. Bevin."

Fotocopia protocolului convorbirii secrete între președintele Consiliului de Miniștri al Iranului, Ghavam, și Razmara, șeful Marelui Stat-Major :

„*Razmara :* Manevrele din spațiul Husistan, excelență, au arătat că în caz de nevoie doborîrea așa-zisei administrații democrate autonome din Azerbaigean va fi numai o chestiune de zile. Ar fi bine, excelență, dacă v-ați hotărî să dați ordin de atac.

---

[1] Președinte al Consiliului de Miniștri al Irakului pînă la 14 iulie 1958, cînd, în urma insurecției conduse de ofițeri patrioți ai armatei irakiene și de fruntași marcanți ai opoziției, monarhia a fost răsturnată, și Irakul a fost proclamat republică, ieșind din pactul de la Bagdad. Nuri-es-Said, ca și regele Irakului, au fost omorîți (n. r.).

Ghavam : Atac. Știți că nu-mi face plăcere să aud acest cuvînt. Să nu ne pripim. Poate Pișevari dă singur faliment.

Razmara : Exclus, excelență. Dimpotrivă, succesele lui cresc pe zi ce trece. Azerbaigeanul scapă din ce în ce mai mult de sub influența noastră, deși este o chestiune internă a Iranului.

Ghavam: Pentru moment, spre Azerbaigean își îndreaptă privirile mai ales America, de cînd se tocmește cu Londra pentru cele douăzeci de procente din producția de petrol.

Razmara : Potrivit rapoartelor Serviciului secret și pe baza convorbirilor cu generalul Schwartzkopf, n-avem de ce să ne temem în ceea ce privește Anglia și America. Dimpotrivă. Ele nu ne vor lipsi de sprijinul lor.

Ghavam : Dacă va fi atacat Azerbaigeanul va urma o răscoală împotriva noastră în restul Iranului, iar țara va fi tîrîtă într-un război civil. Reza-Rousta și Radmaneș nu vor ezita nici o clipă să proclame greva generală. Dacă vom ataca Azerbaigeanul, masele vor ieși în stradă, de asta puteți fi sigur. Fiindcă a venit vorba, ce este cu scrisoarea misterioasă a colonelului Mirgolas, în care se pomenește și numele dumneavoastră ? S-au luat măsurile necesare pentru a intra în posesia reproducerilor ? Cred că nu vă este necunoscut faptul că publicarea acestui document de către *Mardom* a avut efectul unei bombe, cu toate că ziarul n-a reprodus scrisoarea textual.

Razmara : Oamenii noștri sînt pe cale să afle cine a furat scrisoarea și cum de a putut fi dată publicității. Peste cîteva zile nimeni nu va mai vorbi despre scrisoare, iar ziarele noastre vor face tot ce e posibil pentru a le explica maselor că nu era nimic altceva decît o născocire a Tudehului, interesat în răsturnarea guvernului.

Ghavam : Sper că totul se va face destul de abil ! Masele nu pot fi desprinse atît de ușor de Tudeh.

Razmara : Ar fi bine, excelență, dacă ați pune în balanță încrederea de care vă bucurați în popor și dacă cu prilejul unei conferințe de presă...

Ghavam : O să mă gîndesc. Altceva. Probabil ştiţi, Razmara, că atîta timp cît se află în cabinetul meu miniştri ai Tudehului am mîinile legate. În ultimele nopţi am chibzuit cum am putea să lichidăm Azerbaigeanul fără să ne expunem primejdiei de a fi linşaţi de mase. Se ştie că am spus că vom extinde realizările Azerbaigeanului şi asupra celorlalte provincii. Se ştie că această propunere n-a devenit realitate şi nu va deveni atîta timp cît eu voi fi preşedintele Consiliului de Miniştri. Se mai ştie, în cercurile interne, bineînţeles, că am încheiat un tratat cu privire la exploatarea zăcămintelor de ţiţei folosindu-ne de ajutorul sovietic, dar ratificarea lui am amînat-o deocamdată. Firește, rușii insistă. Pe ambasadorul Selnikov l-am purtat cu vorba, spunîndu-i că pînă la terminarea alegerilor nu voi putea face nimic. Deci, nu vom ataca Azerbaigeanul, Razmara. Vom trimite trupe acolo, pentru a garanta desfăşurarea netulburată a alegerilor. Va fi vina noastră, Razmara, dacă divizia colonelului Mirgolas, soldaţii dumneavoastră, vor fi atacaţi de partizani sau de alte elemente rebele ? În acest caz nu vom izbuti numai să tărăgănăm alegerile din nou, ci vom avea şi motive ca să distrugem din rădăcină regimul existent, în doi timpi şi trei mişcări, bineînţeles dacă Anglia şi Statele Unite nu ne vor face greutăţi ; să nu uităm că în Iran interesele lor sînt destul de contradictorii.

Razmara : Fiţi sigur, excelenţă, în ceea ce priveşte Azerbaigeanul sîntem cu toţii de acord.

Ghavam : Socotiţi că Zahrov, pe care îl aveţi la Tabriz, e potrivit să pregătească conflictul dorit ?

Razmara : Nu cunosc unul mai bun, excelenţă, mai ales că Zahrov se bucură de sprijinul serviciilor secrete american şi englez şi a organizat în Azerbaigeanul sovietic o reţea de spionaj.

Ghavam : Va putea să vină la Teheran ? Mi-ar plăcea dacă aţi putea rezolva verbal astfel de probleme delicate.

Razmara : Am să încerc.

Ghavam : Aduceţi-vă aminte de scrisoarea lui Mirgolas,

care a ajuns în mîini străine, cu toate că trecuse printr-un şir de curieri secreţi.

Razmara : O greşeală penibilă a colonelului.

Ghavam : Nimeni nu ne fereşte de o a doua greşeală. Luaţi drept exemplu Tudehul. Despre maşinaţiile lui se află abia după ce s-au înfăptuit. Fiindcă a venit vorba de Tudeh : am auzit că englezii caută un om care să-l dezbine şi să-l sape, care să-i atîţe şi să-i instige membrii. Aţi găsit cumva un astfel de om ? Ar trebui plătit cu aur.

Razmara : Dacă sînt bine informat, colonelul Lake a dat de un om cu numele Lekhaza, un carierist fără scrupule, dar care se bucură de încrederea Tudehului.

Ghavam : În această privinţă ar fi bine să colaboraţi ceva mai strîns cu Lake, avînd în vedere că interesele lui sînt, în ultimă instanţă, şi ale noastre. Ar fi bine, cred, să ducem o politică mai elastică faţă de Anglia şi America şi să nu mizăm atîta pe profitul pe care l-am avea de pe urma conflictelor dintre ele. În sfîrşit, ele sînt legate prin ideea că au un duşman comun, şi anume Rusia, şi că trebuie să acţioneze împotriva lui."

Telegrama trimisă de John Foster Dulles, în calitatea sa de şef al biroului juridic *Sullivan & Cromwell,* către reprezentantul londonez al băncii anglo-americane Schröder, *mister* Parker, membru în consiliul de administraţie al lui *Anglo-Iranian Oil Company :*

„Am dat dispoziţie referitor la raportul din 20.6. *Chase National Bank* de acord. – Aştept răspuns în chestiunea B 186. Să pledaţi la viitoarea conferinţă a lui *Anglo-Iranian* pentru realizarea unui fond destinat imunizării Iranului împotriva comunismului. De acord cu întîlnirea la Geneva. J.F.D."

Convorbirea telefonică Tel Aviv – Londra între englezul Whit, membru al comisiei anglo-americane pentru Palestina, şi Hadman, colaborator al ministrului de externe englez Bevin :

„*Whit :* De ce nu se poate vorbi cu *mister* Bevin ?

Hadman : *Mister* Bevin a fost chemat la o conferință urgentă.

Whit : Atunci, transmiteți-i următoarele : Consider misiunea noastră în Palestina o farsă și nu mai vreau să am de-a face cu ea. Fiți atent, *mister* Hadman. Locuim într-un hotel în fața căruia sînt postate mitraliere. Cînd ne uităm pe fereastră vedem pe acoperișurile caselor din jur mitraliere. Liftul și scările hotelului sînt păzite zi și noapte de soldați englezi. Străzile care duc spre hotel sînt barate cu sîrmă ghimpată, și în capul străzilor sînt de asemenea așezate mitraliere. În fața hotelului patrulează tancuri. Fiecare membru al comisiei e păzit de un agent secret englez. În deplasările noastre în împrejurimi sîntem însoțiți de tancuri. Vă întreb, *mister* Hadman, la ce bun tot acest tărăboi ? De ce trebuie să creăm comisiei impresia că am venit într-o țară care se va afla în scurt timp în fața unui război civil iminent între evrei și arabi ? E o dușmănie care – după cum constat personal – o cultivăm în păturile de sus, o creștem artificial, în timp ce oamenii simpli arabi și evrei n-o cunosc.

Hadman : Probabil dumneavoastră vedeți lucrurile...

Whit : Nu mă întrerupeți, *mister* Hadman, căci e posibil ca legătura să fie oricum întreruptă peste cîteva minute. Încă o întrebare : de ce refuză ziarele londoneze să publice rapoartele mele, și dacă le publică de ce le denaturează ? Eu v-o spun, *mister* Hadman : le denaturează pentru că ele nu convin lui *Foreign Office,* avînd în vedere că noi jucăm în Palestina un dublu joc, ca și departamentul de stat al Statelor Unite de altfel. Acest joc presupune, bineînțeles, că un raport obiectiv este inutil.

Hadman : Mister Whit...

Whit : Noi le facem sioniștilor făgăduieli în public, iar arabilor promisiuni secrete, îi atițăm pe unii împotriva celorlalți, ne folosim de unii împotriva altora, după bunul-plac. Vreau să vă explic de ce-o facem : pentru că ducem, chipurile, o politică de apărare a intereselor britanice în Palestina împotriva Rusiei. Din această cauză, *Foreign*

Office refuză cu încăpățînare ca respectivul caz să fie adus în fața ONU-ului. Nu-mi plac de loc toate astea, *mister* Hadman. Pe deasupra, am impresia că sînt un personaj dintr-un film polițist făcut la Hollywood, căci filarea comisiei a început de la Londra și Cairo și, în general, n-am nici un interes să mă fac complice la un nou război, căci toate mașinațiile acelea au scopul de a-l provoca. Vă declar sincer, activitatea comisiei noastre este cel mai mare scandal al epocii postbelice.

Hadman : *Mister* Bevin va fi foarte mîhnit dacă va afla că vreți să părăsiți comisia, mai cu seamă că motivările date de dumneavoastră mi se par, scuzați-mă, trase de păr. Se pare că dumneavoastră vreți să-l faceți răspunzător pe *mister* Bevin pentru tot ce se întîmplă în Palestina. Dacă ați ști cît de des este indignat ministrul de externe că se acționează contrar indicațiilor sale, că dispozițiile referitoare la Palestina sînt răstălmăcite sau, cu bunăștiință, greșit interpretate !

Whit : Cunoașteți părerea mea, *mister* Hadman. Mi-am format o imagine a mea proprie și o voi apăra fără să mă tem de represaliile care pot urma. Vă rog să-i transmiteți lui *mister* Bevin că n-am de gînd să tac, pentru că nu pot să tac, și dacă nu se va găsi la Londra un ziar care să vrea să publice părerea mea, *mister* Hadman, ea va vedea totuși lumina tiparului în ziarul comunist *Daily Worker.* Cu toate că drumul spre redacția acestui ziar nu mi-e prea lesnicios, căci sînt orice, numai comunist nu, totuși am să mă duc.

Hadman : Cel mai bun lucru ar fi, *mister* Whit, să vorbim despre acest lucru în liniște, cînd vă veți întoarce la Londra.

Whit : Încă un sfat pentru *mister* Bevin. Rusia există, și existența ei nu poate fi tăgăduită, indiferent dacă ne place sau nu. Sub soare e destul loc pentru ambele sisteme, iar valabilitatea ideilor nu trebuie încercată pe cîmpul de luptă.

În ziua aceea Churchill dăduse ordin să fie trezit mai devreme, la nouă, nu la zece, cum obișnuia întotdeauna. Își luă ca de obicei micul dejun în pat, fumă prima țigară de foi, ceru să i se aducă cel dintîi whisky cu sifon, din care, ce-i drept, sorbea numai din cînd în cînd cîte-o înghițitură. Înainte de a intra în baie dădu dispoziție unuia din cei șase secretari ai săi să se posteze în fața ușii, ca să-i dicteze ceva în timp ce se îmbăia.

Numai în cămașă și șort, pe cap cu o pălărie de paie cu borurile ce se clătinau la fiecare pas, se duse în grădină ca să le dea de mîncare peștilor. În prealabil îi spuse valetului să-l trimită pe directorul general Whigest la iaz.

Cu umbrela pe braț, Whigest păși încet și îngîndurat pe cărarea așternută cu prundiș.

Se bucura că se afla, în sfîrșit, iarăși într-un parc englez, îngrijit. Nu mai era Abadanul dogorîtor, cu frunze galbene, fără viață. Ce mireasmă de pămînt reavăn, de flori și iarbă !

În depărtare se auzea vocea aspră a lui Churchill.

O clipă mai tîrziu îl văzu stînd pe o punte mobilă deasupra iazului și dînd de mîncare crapilor aurii, pe care-i momea cu strigăte.

Whigest se opri ca să privească acest spectacol ciudat. De cînd nu-l văzuse pe Churchill ? De-o veșnicie. Churchill nu arăta să fi fost bolnav. Dimpotrivă. Stătea pe puntea ce se legăna ca o trambulină, cu o țigară de foi în gură, pe cap cu o pălărie de pai pleoștită și părea să aibă darul, și bineînțeles constituția respectivă, de a ajunge la o sută de ani, fără să se schimbe.

Churchill îl zări pe directorul general și îi făcu semn.

– Ia te uită și copilul nostru buclucaș, care ne face atîtea griji ! îl luă el în primire, rîzînd. Apoi coborî de pe punte, ca să-i iasă în întîmpinare. Cu toate că arăți negru ca un indian, dragul meu Whigest, totuși văd pe obrazul dumitale semne de mîhnire care nu-mi plac de loc. Se uită la Whigest și dădu din mînă. Atît de prost stau lu-

crurile ? Nu trebuie să-mi relatezi nimic, din cînd în cînd primesc şi eu micile mele informaţii. Sînt la curent într-o oarecare măsură. Dacă ai timp, o să vorbim în linişte despre toate aceste chestiuni. Aici, în aer liber, se poate discuta mai pe îndelete decît în Downing Street. Zîmbi uşor. Ce zici de grădina mea, îţi place ? Am muncit la ea, nu glumă. Am plantat singur o mulţime de pomi. Dacă te uiţi cît de mari şi stufoşi s-au făcut, te apucă groaza să nu se fi pitit pe după vreun trunchi baba cu coasa. Pomii şi copiii te fac să simţi că ai îmbătrînit, dragul meu Whigest. Arătă cu mîna dreaptă spre bazinul de înot. L-am construit singur, a trebuit să intru chiar în sindicat din cauza asta. Atît de stricte sînt aici obiceiurile.

– Vă mai folosiţi de bazin ?

– Rar, foarte rar. Găsesc că în Anglia clima a devenit în ultimii ani prea răcoroasă. Îl apucă pe Whigest de braţ şi-i şopti : Nu te mişca. Stai liniştit. Uită-te la prigoria asta. Ultima mea cucerire. Cîteodată mă urmăreşte ceasuri întregi. E drăguţă. Ce ochi deştepţi are ! Nu-i nostimă ?

Prigorii, crapi aurii, lebede australiene, paletă şi şevalet. Gîndindu-se la toate astea, Whigest se simţi cuprins de invidie. Acest Churchill ştia cum îţi poţi menţine supleţea. Dar el, Whigest, ce face ? El înoată, călăreşte, joacă golf. În ultimul timp n-a mai avut timp pentru nici una din aceste îndeletniciri. A fost atît de împovărat de muncă ? Churchill lucrează mai puţin oare ?

Churchill îşi aprinse o ţigară de foi şi-l întrebă pe Whigest, punctînd cu chibritul ritmul vorbelor sale :

– Spune-mi, ce te doare ? Unde s-au şubrezit liniile noastre pe frontul petrolului ? Unde crezi că trebuie să intervenim ?

După ce ascultă raportul necruţător al lui Whigest cu privire la situaţia lui *Anglo-Iranian,* Churchill dădu din cap îngîndurat şi spuse :

– Toate astea nu sînt prea îmbucurătoare. Se opri, se aplecă, luă o rămurică şi, în timp ce desena cu ea pe nisip, continuă : Să nu uităm un lucru : în nici un caz nu e bine

să pornim o luptă deschisă cu aliaţii noştri americani. De exemplu, eu condamn hotărît atacul împotriva bazei Dahran, pus la cale de Lake. Ce-i în capul acestui om ?

– Baza aeriană Dahran consolidează poziţia americanilor în Orient.

– Consolidează, consolidează. Poziţia Statelor Unite nu poate să fie îndeajuns de consolidată acolo, dragul meu Whigest. Vreau să spun din punct de vedere militar.

– Din păcate, poziţia militară nu poate fi despărţită de cea economică, *sir*.

– Cui îi spui acest lucru ? Mai bine să-i azvîrlim lui *Standard Oil* cîteva surse de petrol decît să ne pomenim mîine-poimîine cu ruşii la Dahran. Dacă înţelegem ce rost are cartelul mondial al petrolului, nu e totuna cine stăpîneşte sondele, americanii, sau noi ? Acţionarii noştri vor avea grijă ca Anglia să nu rămînă în pagubă. Ar fi bine să nu privim această chestiune prea mult din punct de vedere naţional, dat fiind dezvoltarea uriaşă a capitalului englez şi american, împletirea lor. Nu şi-au investit oare *Standard Oil* şi *Chase National Bank* dolarii în *Anglo-Iranian* în aceeaşi măsură în care ne băgăm şi noi banii în filialele lui *Standard Oil ?* Capitalul şterge din ce în ce mai mult frontierele. Ei, nu făcea o mutră de curcă plouată, Whigest. Să nu crezi cumva că vreau să las Anglia în plata Domnului. Cum se poate ? Dar trebuie să avem vederi mai largi, asta e, să privim mai departe. Asta nu exclude bineînţeles nici desprinderea Husistanului de Iran, nici crearea „Siriei Mari", cu toate că nu ştiu dacă Abdullah... Churchill se clătină îngîndurat. Îl cunosc pe Abdullah de mulţi ani, în ultimă instanţă am şi eu un amestec oarecare în faptul că a devenit regele Transiordaniei şi că primeşte lunar, cu promptitudine, cinci mii de lire bani peşin. Şi tocmai fiindcă îl cunosc... Abdullah cam face pe dictatorul... Să avem mai întîi certitudinea că Glubb Paşa va izbuti să creeze un comandament suprem în „Siria Mare", pe urmă vom vedea noi. E drept că ultimele rapoarte trimise de *Intelligence Service* sînt destul de pozi-

tive, dar să aşteptăm. Întotdeauna e mai bine să priveşti sceptic lucrurile în prealabil. Asta e părerea mea.

Făcu o pauză, se opri de cîteva ori şi scormoni cu rămurica nisipul. Trebuia să-i dea lui Whigest un răspuns cu privire la Kaghar Abad, un răspuns nu prea favorabil, determinat de convorbirea telefonică pe care o avusese cu Bevin.

Se uită pe furiş la Whigest.

– Să trecem la Kaghar Abad, începu Churchill. Crezi într-adevăr că e atît de urgent să se dărîme cartierul şi să se construiască unul nou ?

– În legătură cu dezlipirea Husistanului e neapărat necesar.

– Poate. În principiu nu sînt contra, dar, dragul meu Whigest, nu-i uita pe acţionari. Ei vor căuta tot felul de subterfugii.

– Vor trebui să înţeleagă că dacă nu vor ceda în această problemă, ar putea pierde totul. Trebuie să fie clar pentru ei că e mult mai cuminte să arunci cîteva mii de lire pe geam şi să păstrezi în schimb milioane decît să te agăţi de cîteva biete lire.

– Dintr-o piatră poţi să storci cu o oarecare îndemînare apă, îl întrerupse Churchill, dar de la acţionarii noştri nu poţi să scoţi nici un *penny*. Cred că nu e nevoie să te lămuresc mai mult, nu-i aşa ?

– Atunci, pentru ce am venit la Londra ? Am nădăjduit să primesc ajutorul dumneavoastră, *sir*.

– Încearcă-ţi norocul, binecuvîntarea mea o ai. Rupse rămurica în bucăţele şi le aruncă una după alta în iarbă. Nu crezi, urmă el, că climatul iranian, viaţa neobişnuită pe care ai dus-o te-au făcut cumva prea indulgent ? Gîndeşte-te la asta. Un muncitor iranian nu-i nici pe departe un muncitor englez.

Whigest nu ştia ce să răspundă.

Indulgent ? Cei de la Londra au habar cum arată lucrurile în Iran ? Pe hîrtie toate par în ordine. Cifrele sugerează alte impresii decît realitatea vie, şi el o ştia mai bine decît Churchill. Cunoştea bătrînul Churchill Kaghar

Abad-ul ? Nu-şi aduse aminte să-şi fi manifestat vreodată dorinţa să viziteze această aşezare muncitorească.

Churchill se uita la cer, strîmbă din nas şi sacrifică al cincilea chibrit ca să-şi aprindă ţigara de foi :

– O să plouă, să intrăm în casă. Sper că iei *lunch* [1]-ul cu noi.

Imediat după prînz se retraseră şi se aşezară lîngă cămin, ca să-şi continue discuţia la o sticlă cu vin.

Cîteva minute priviră tăcuţi flăcările şi examinară vinul, adînciţi în gînduri.

– Am cerut să se aprindă focul în cămin, special pentru dumneata, spuse Churchill ; cînd vii din ţinuturi calde ştiu că te ia cu frig.

Whigest se înclină uşor.

– Foarte amabil.

Previziunea lui Churchill se împlini. Începu să plouă. Ploaia bătea monoton în ferestre.

– Plouă, şopti Whigest mai mult pentru sine, gîndindu-se la Teheran şi Abadan, unde lumea aştepta o veşnicie ploaia. Ce zgomot plăcut, liniştitor !

– Ştiu la ce te gîndeşti, îi spuse Churchill, smulgîndu-l din reverie. Cînd eram în Afganistan, în India sau în Africa mi-a fost dor cîteodată de acest zgomot. Dar dacă-l ai mereu, atunci nu-l mai preţuieşti. Aşa e cu toate în viaţă.

Îngîndurat, suci paharul, îl ridică şi privi prin vinul cu reflexe gălbui coroanele copacilor de dincolo de geam.

Începură să discute iar cu însufleţire, şi Whigest încercă să-l convingă pe interlocutorul său ce pericol imens constituie pentru *Anglo-Iranian* construirea conductei americane de petrol. Churchill spuse :

– Să nu uităm niciodată de Rusia. Întotdeauna trebuie să intre şi ea în socotelile noastre. În această privinţă să n-avem deosebiri de vederi cu Statele Unite. Dacă nu vom reuşi să ajungem la un limbaj comun cu americanii, atunci

[1] Prînzul (engl.) (n. r.).

comunismul se va răspîndi ca focul în stepele Orientului ; condiții există, o constatăm zi de zi.

– De aceea mi se pare extrem de important, *sir*, să nu lăsăm să explodeze bomba de la Kaghar Abad, să creăm, în general, muncitorilor petroliști iranieni condiții de viață mai bune. În felul acesta tăiem comunismului craca de sub picioare.

– Să lăsăm acum Kaghar Abad-ul dumneavoastră sau cum s-o fi numind acest bîrlog. Există lucruri mai importante decît o așezare muncitorească. Dumneavoastră gîndiți, mi se pare, prea îngust, pe scară prea mică. Nu uitați, Iranul e o punte între Rusia și India. Această punte trebuie păzită cu străşnicie, cu multă străşnicie, trebuie lărgită și consolidată. Dacă în momentul de față nu sîntem în stare să facem acest lucru, atunci să lăsăm în seama Statelor Unite această punte. Foster Dulles știe prea bine cum să procedeze. Îți garantez, Whigest, oamenii dumitale din așezarea muncitorească vor fi al naibii de liniștiți dacă vor ști că în preajma lor se plimbă două-trei tancuri Sherman. Poți să fii absolut sigur.

Luă sticla, umplu paharele, apoi se ridică, păși încolo și încoace pe covor de cîteva ori, pe o distanță bine măsurată, se opri în mijlocul camerei și se întinse. Deodată făcu o strîmbătură, ca străpuns de o durere violentă.

– Ce-aveți, *sir ?*

– Umărul, naiba să-l ia. Mereu îl uit. Cînd îmi făceam stagiul în India, la Regimentul 4 de cavalerie, mi-am scrîntit brațul. Au trecut de-atunci mai bine de cincizeci de ani, dar îmi mai dă și astăzi de furcă. De cîte ori nu mi l-am mai luxat între timp, o dată chiar în timpul unei cuvîntări în Camera Comunelor. Ei, acuma s-a îndreptat. Să nu ne mai oprim. Unde-am rămas ? Auzi, tot mai plouă. Întipărește-ți bine în minte acest zgomot.

Se prăvăli în fotoliu și își căută o țigară de foi.

– Te-ai gîndit că nu trebuie să faci nimic, dar absolut nimic pentru Kaghar Abad dacă producția lui *Anglo-Iranian* descrește, așa cum ați ticluit-o atît de frumos ? Cea mai bună scuză.

– Știu eu cît timp vom rezista ? În ultimele luni grevele s-au ținut lanț. Muncitorul petrolist iranian de astăzi nu mai e cel de acum cincizeci de ani, de asta a avut grijă Tudehul. Dacă ați fi văzut demonstrațiile de la 1 Mai...

– Greve, demonstrații, ce importanță au ? Acum cîteva zile la Londra au demonstrat cîteva mii de oameni împotriva politicii lui Bevin în Palestina. Ei, și cu asta se schimbă ceva ?

– Altceva e o demonstrație sau o grevă la Londra și altceva la Abadan, *sir*.

– Ei și ? Te temi că vreo cîțiva indigeni care flutură niște pancarte ar putea doborî societatea *Anglo-Iranian ?* Privește lucrurile așa cum sînt, Whigest. Și în caz că s-ar ajunge la excese... Ridică din umeri. Trupele colonelului Robertson staționează la Basra la cîțiva pași de Abadan.

Whigest se gîndi la cele povestite de Robertson cu privire la starea de spirit ce domnea printre soldații din Basra.

Zîmbi amar.

Ce se știa la Londra despre toate acestea ?

Whigest nu mai stărui asupra situației din Azerbaigean și asupra caracterului ei îngrijorător, deoarece descoperise că în această privință Churchill urmărea planurile sale proprii, pe care le bănuia puternic legate de scopurile Americii ; în general avea impresia că între *Foreign Office* și *State Departament* existau convenții tacite de a forma un front comun împotriva Rusiei, e drept, în această situație Statele Unite cereau Angliei cele mai multe jertfe și cele mai mari concesii.

Churchill îl însoți pe Whigest pînă la mașină și după ce directorul general se urcă, gazda se aplecă spre el, spunîndu-i :

– Ocupă-te mai puțin de America, Whigest, și mai mult de Rusia și de tot ce e în legătură cu Rusia.

După ce părăsi Chartwell, lui Whigest îi răsunau mereu în urechi aceste cuvinte.

Deci așa stăteau lucrurile ! Nu America, ci Rusia. Asta însemna că n-avea voie să se atingă prea mult de dușmanul lui *Anglo-Iranian,* de *Standard Oil.*

Automobilul înainta, motorul își depăna cîntecul, și în acest uruit adormitor, în această melodie metalică, ultimele cuvinte ale lui Churchill îl obsedau : „Ocupă-te mai puțin de America, Whigest, și mai mult de Rusia..."

Lumea înnebunise, sau fusese întotdeauna nebună și el nu băgase de seamă pînă atunci ? Își dădea seama că, în fond, era mult mai bătrîn decît Churchill, moșneagul din Chartwell. Churchill înțelegea lumea, el n-o mai înțelegea. Whigest se gîndi că toată viața lui fusese o luptă, lupta pentru petrol, că tot pentru petrol urzise nenumărate intrigi, închipuindu-și că-și slujește patria. Și astăzi Churchill îi recomandă să privească problemele mai puțin din punct de vedere național. „Ocupă-te mai puțin de America, Whigest, și mai mult de Rusia..."

Whigest se bucurase că va revedea Londra, cu toate că fusese îngrozitor de distrusă de nemți. Îi era dor de catedrala Westminster, de Buckingham-Palace, de Hyde-Park, de podul ce ducea spre Turnul Londrei, de Trafalgar Square, aștepta cu nerăbdare să stea pe malul Tamisei și să-i privească apele tulburi ; acum însă nici nu se uita din mașină, nu dăruia nici măcar o privire străzilor și caselor.

Între timp coborîră pe Fleet Street.

Cînd șoferul frînă brusc ca să nu se ciocnească cu un omnibus cu imperială, Whigest se uită pentru prima dată afară, înregistră pentru prima dată conștient imaginile, pasajul de nivel al căilor ferate, catedrala St. Paul, fațadele caselor, acoperite cu reclame uriașe, vitrinele cu obloanele trase.

I se frînse inima văzînd ce prăpăd făcuseră bombardierele germane și bombele V în apropierea catedralei St. Paul. Blocuri întregi fuseseră rase de pe fața pămîntului. Ici-colo se căscau încă gropi de bombe, adînci de cîțiva metri, pline cu o apă cafenie-roșcată, cu gunoi sau vechituri.

Londra–Teheran–Abadan–Basra–Kermandşah. Oraşele apăreau în faţa lui, fierbinţi, se roteau şi dispăreau iar. Unde era locul lui ?

Whigest se simţi de prisos, singur şi părăsit. Marion îl acuza că el era vinovat de moartea soţiei sale.

Cînd coborî din maşină ca să se ducă la hotel, Big Ben [1] anunţă ora şapte. Whigest se opri în faţa intrării hotelului pînă ce bătăile orologiului încetară.

În hol îl aştepta Prenton. Stătea în faţa unui pahar cu whisky şi citea fără să înţeleagă nimic ; era nerăbdător să afle de la Whigest cum decursese convorbirea cu Churchill. Păcat că directorul general nu-l luase cu el !

Cînd îl văzu pe Whigest, sări zelos în sus, aruncă ziarul pe masă – era cît p-aci să răstoarne paharul – şi-l salută.

Whigest se aşeză în faţa lui, într-un fotoliu, picior peste picior, şi spuse :

– Eşti atît de amabil, *mister* Prenton, să-mi faci un serviciu ?

– Cu cea mai mare plăcere, *sir*.

– Fiica mea e bolnavă. Trebuie neapărat să obţin legătura cu locuinţa mea din Teheran. Vreau să ştiu cum se simte. Se sprijini cu mîinile de braţele fotoliului şi-şi lăsă capul pe spate. Închise cîteva clipe ochii. Ai putea să-mi faci acest serviciu, *mister* Prenton ? Şi te rog cere să mi se dea legătura telefonică în camera mea.

– Sigur, *sir*. O întrebare, *sir :* să-l rog pe chelner să v-aducă o cafea ?

Whigest încuviinţă dînd din cap, cu toate că ştia că nici cea mai tare cafea nu era în stare să-i alunge oboseala. Motivele oboselii care îl copleşise erau altele. Prenton sorbi o înghiţitură de whisky.

Se bucura că Whigest îi dăduse aceste mici însărcinări. Dar de ce era Whigest deodată atît de ostenit ? Îl obosise oare atît de mult convorbirea cu Churchill ? Prenton auzise că Churchill îşi stoarce uneori interlocutorul, ca pe

[1] Clopotul cel mare al orologiului aflat în turnul Parlamentului din Londra (n. r.).

o lămîie. Sau ieşise cu scandal, se despărţiseră supăraţi, fiindcă Whigest făcuse greşeli, şi Churchill îl dojenise.

Îşi aruncă privirile spre un ofiţer american care trecea pe lîngă masa lor însoţind o doamnă fermecătoare.

Ce picioare avea femeia aceea ! Ce mers, ce gît ! Se mîngîie cu gîndul că la Teheran va avea iarăşi femei la discreţie. Deodată îi veni în minte că, dacă n-ar fi fost atît de afemeiat, nu s-ar fi întîlnit niciodată cu Hassan Mirgolas şi nu i-ar fi furnizat niciodată material. Femeile costau bani, bani mulţi, mai ales fiindcă el nu era un bărbat prea chipeş şi trebuia să compenseze cu bani lipsurile naturii.

– Ştii vreo anecdotă ? întrebă Whigest.

Prenton nu ştia ce să răspundă. Directorul general devenea din ce în ce mai straniu. Nu se povestea despre el că avea o aversiune împotriva anecdotelor ? Ce fel de anecdote să-i povestească, una existenţialistă, sau suprarealistă ?

– Ştii vreuna ?

– Trebuie să mărturisesc, se bîlbîi Prenton, că anecdote... Trebuie să mă iertaţi, *sir,* dar nu le pot reţine. Şi dacă încerc o dată să povestesc o anecdotă, puteţi să fiţi sigur că încurc poanta.

– În cazul ăsta, nu te mai obosi. Comandă mai bine o sticlă cu whisky. Sau n-ai chef ? Poate preferi vin, un vin vechi de Burgundia ?

Încurcat, Prenton dădu cu unghia un bobîrnac unei fărîmituri de pe faţa de masă.

– Cum vreţi dumneavoastră, *sir.*

– Atunci, whisky.

Prenton n-apucă să-l cheme pe chelner. Ca şi cum i-ar fi citit în ochi că e nevoie de el, acesta apăru în faţa mesei, dar nu întrebă, cum crezuse Prenton, ce vor să comande, ci strecură un bileţel lîngă paharul lui Prenton.

Prenton citi : „Vă aştept urgent în fumoar. Smith."

Împături bileţelul, îl vîrî în buzunarul interior al hainei. „Smith ?"

– O întîlnire ? întrebă Whigest.

– Nu... Da... O doamnă ar vrea să-mi vorbească.

– O, atunci n-o lăsa s-aştepte.

– O veche cunoştinţă, *sir*.

– Nu trebuie să-mi dai socoteala, *mister* Prenton. Ori crezi că nu înţeleg astfel de lucruri ?

Prenton încercă să zîmbească.

Se scuză, îşi potrivi încurcat cravata şi dispăru, îndreptîndu-se spre fumoar. Fumoarul era gol. Dezamăgit, Prenton voia să iasă, cînd cineva îl strigă dintr-un colţ :

– Alo, *mister* Prenton !

O voce de femeie, şi ce voce de femeie ! Unde o fi auzit-o oare ?

În faţa lui şedea Mary Doman.

– Te holbezi la mine de parcă aş fi sosit direct din Marte pe o farfurie zburătoare, spuse ea. Nu vrei să-mi dai mîna ?

Ca hipnotizat, Prenton îi întinse mîna dreaptă.

– Ce mai faci, Prenton ? De ce stai în picioare ? Te-nţelegi bine cu Whigest ?

– Aveţi treabă aici ? întrebă Prenton.

– Probabil. Ori crezi că am venit la Londra fiindcă am nevoie de o schimbare de aer ? De altfel, *mister* Mirgolas îţi trimite salutări, Prenton. Te apreciază foarte mult. Zău ! Numai că nu poate să se exprime cum trebuie. Ţine foarte mult la dumneata. Te socoteşte unul din cei mai capabili oameni ai lui.

– Mai încet, şuieră Prenton. Ar putea să ne audă cineva.

– Nu ne aude nimeni. Nu-ţi fie frică.

– Ce vreţi de la mine ?

– Bineînţeles, nu o sărutare. Dă-mi o ţigară, mi le-am uitat în cameră, la hotel.

Prenton scoase un pachet din buzunar.

– Nu ghiceşti ce vreau de la dumneata ?

– Habar n-am.

– Whigest a fost astăzi la Churchill. Trebuie să ştim ce a ieşit din convorbirea asta. Sîntem foarte interesaţi

să știm ce plănuiește Churchill în Orient. Ai înțeles ? Poți să-mi spui ceva mai precis în această privință ?

– Whigest s-a întors abia acum cincisprezece minute de la Chartwell. N-a povestit încă nimic. Cred că e foarte istovit. De altfel, mi-a cerut legătura telefonică cu Teheranul.

– Cu societatea ?

– Nu, cu fiica lui.

– O să-ți mai relateze ceva ?

– Cred că da.

– Ascultă, Prenton, spuse ea scuturînd scrumul în scrumieră, avem nevoie de un raport și despre convorbirea cu membrii consiliului de administrație și cu acționarii, dar nu un raport superficial.

Prenton dădu din cap.

– Locuiți aici la hotel ?

– Nu-ți convine ?

– Nu e vorba de asta. O învălui cu priviri voluptuoase. Trebuie să știu unde vă pot găsi.

– Aici !

– Și cînd ?

– În nici un caz noaptea, oricît de aprins m-ai privi. Omul nostru de legătură o să-ți comunice de fiecare dată unde sînt de găsit.

Se ridică și se îndreptă spre ușă.

Mersul ei legănat îi răscolea sîngele.

În fața ușii se opri, se întoarse pe jumătate și-i spuse :

– Sper că nu trebuie să-ți dau indicații cum să te comporți ? Și te rog să nu te zgîiești la mine așa ca aici. Nu mă impresionează de loc. Îi făcu semn să se apropie. Cel mai important. Mary se uită la ușă și continuă în șoaptă : Printre documentele lui Whigest trebuie să existe unele date exacte referitoare la producția lui *Anglo-Iranian*. Avem nevoie de o fotocopie. Ai un aparat ?

Prenton dădu din cap în semn că nu.

– O să-ți procur unul. Întreabă-l cam peste două ore pe omul nostru de legătură.

Către ora trei dimineața telefonul sună și-l smulse pe Whigest din somn tocmai în clipa cînd visa că pune piatra de temelie a unui nou Kaghar Abad.

Căutînd receptorul, mîna îi tremura.

– Whigest.

– Aici Marion Whigest.

– Marion !

– Mă auzi bine, tată ?

– Foarte bine, fetițo.

– Slavă Domnului, primejdia cea mare se pare că a trecut.

– Cum te simți, Marion ?

– Mult mai bine. Dar tu ? E în regulă totul ? Cînd te întorci ? Nu te supăra, tată, dar l-am rugat pe *mister* Mirgolas, știi, pe Hassan Mirgolas, să treacă puțin pe la mine. M-am simțit atît de singură ! De altfel e încîntător. E plăcut să stai cu el de vorbă. Cînd te-ntorci trebuie să-l inviți la noi.

Whigest zîmbi. Oare Marion s-a îndrăgostit ? N-avea nimic împotrivă. E drept, i-ar fi plăcut mai mult dacă ar fi fost englez, dar, oricum, Mirgolas avea un bun renume ca om de afaceri.

– Alo, tată, ești supărat ?

– Nu, nu. De ce să mă supăr ? *Mister* Mirgolas mi-e simpatic. Transmite-i salutări, dacă din întîmplare îl mai vezi.

– Nu trebuie să subliniezi cuvintele „din întîmplare". Totuși, am să-i transmit cu plăcere salutările tale. Cum îți merge cu sănătatea, tată ? Îți priește clima londoneză ? Eu nu mai pot să sufăr Londra de cînd e atît de distrusă de bombe.

– Într-adevăr, nu e frumos la Londra.

– Poate ți se pare ție, fiindcă între timp te-ai făcut pe jumătate iranian.

– S-ar putea să ai dreptate, Marion. Ce mai e nou în ziarele din Teheran ?

– Nimic deosebit, tată. Se zvonește că șahul vrea să divorțeze.

– Ai grijă să nu-l întîlnești, căci altfel te ia imediat de soție.

– E drept că e frumos, dar meseria lui nu prea îmi place. Dac-ar avea altă meserie, am mai sta de vorbă.

– Ai vrea să fie negustor ? întrebă Whigest șiret.

– Nu mai vorbi prostii, tată. Mirgolas e un flirt, nimic altceva. Fiindcă vorbim de asta, ziarele scriu foarte mult despre o scrisoare a colonelului Mirgolas.

– Ce scriu ?

– Spun că Tudehul ar fi născocit-o, că niciodată n-ar fi existat o astfel de scrisoare, cam așa ceva, nu știu exact.

După ce închise telefonul, Whigest se-ntinse cu ochii pironiți în tavan. Cel puțin o bucurie pe ziua de azi. Vorbise cu Marion și știa că nu mai e bolnavă, sau că cel puțin se află pe cale de însănătoșire.

Dimineața se trezi bine dispus.

Faptul că avea vești de la Marion îl împăcase într-o oarecare măsură cu viața. Iar strălucirea soarelui îi spori cu încă vreo cîteva linii veselia.

În timp ce se bărbierea, fluieră chiar.

Se gîndi c-ar fi bine să se plimbe pe jos prin City, să se ducă la un muzeu, poate la British Museum, sau prin Hyde Park, sau la mormîntul soldatului necunoscut.

Se simțea înviorat și tînăr cum nu se mai simțise de mult.

Voia să se înțeleagă cu Prenton cum să petreacă mai bine această dimineață. Eventual ar putea să se ducă împreună la o galerie, la Galeria Națională sau altundeva. Ar fi vrut să viziteze catedrala Westminster. Păcat, Prenton trebuia să stea probabil toată dimineața lîngă telefon, ca să pregătească conferința de presă. La gîndul ăsta, buna lui dispoziție scăzu. Iar cînd deschise blocnotesul și citi

„La ora 10 *sir* William Fox", entuziasmul îi scăzu şi mai mult.

Convorbirea cu *sir* William Fox, preşedintele lui *Anglo-Iranian Oil Company* dură relativ puţin, totuşi Whigest află o noutate care-l făcu să încremenească.

Standard Oil Company propusese un contract secret, pe baza căruia *Anglo-Iranian* trebuia să-i furnizeze douăzeci la sută din producţia anuală, şi încă la preţul de vînzare în portul de încărcare.

Preşedintele puse documentul pe birou cu o mişcare elegantă.

– Ce părere aveţi ?

– Sînt consternat.

– Şi eu am fost la început. Dar acum, e drept, văd lucrurile cu alţi ochi, s-ar putea spune mai realist. Bineînţeles n-avem încotro, trebuie să-i furnizăm lui *Standard Oil* cele douăzeci de procente.

– De la mine nu vor căpăta nici un strop, v-o jur, *sir* William. Pentru ce lucrez ? Pentru ce îmi jertfesc sănătatea, nervii ? Lucrez pentru Anglia, sau pentru Standard ?

– Liniştiţi-vă, *mister* Whigest.

– Şi mai vor să li-l vindem şi la preţul ăsta. Dacă veţi iscăli acest contract, *sir* William, asta înseamnă începutul sfîrşitului, categoric. Mîine n-o să ne mai ceară douăzeci la sută, ci patruzeci, cincizeci sau chiar şaizeci. În felul acesta, devenim un fel de filială a lui *Standard Oil.*

– Ce să facem, *mister* Whigest ? Aveţi o soluţie mai bună ? Eu nu. Trebuie să vă spun că m-am frămîntat nopţi întregi. Dacă nu iscălim, atunci or să ne facă cine ştie ce complicaţii, de n-o să mai ştim pe ce lume trăim. În momentul de faţă sîntem siliţi să fim mai moderaţi, pînă vom aranja chestiunea cu Husistanul şi „Siria Mare".

O vreme, cei doi bărbaţi rămaseră tăcuţi, faţă-n faţă. Fiecare ştia că celălalt îşi spune : „Anglia şi-a pierdut puterea, nu mai dispune de forţa de a refuza un astfel de contract, e silită să bată în retragere în mod jalnic".

Președintele oftă din rărunchi.

Pe Whigest îl bătu cu gîndul să-i dea ascultare fiicei lui și să demisioneze. Nu, el nu era un dezertor, care aruncă drapelul fiindcă bătălia devine prea înverșunată. Dimpotrivă, vrea să-l ridice mai sus. *Standard Oil,* șahul, Tudehul și sindicatul, poporul iranian, toți să vadă că Anglia nu se află încă pe patul de moarte, cum speră ei.

Sir William Fox își stăpîni un căscat, deschise ceasul și se uită apoi la pendula de stejar din colț.

– Să discutăm despre acest contract cu membrii consiliului de administrație și cu acționarii noștri, *mister* Whigest, în definitiv ei au ultimul cuvînt. Poate or să găsească o ieșire. Whigest încuviință această propunere zîmbind, iar *sir* William Fox știa ce-nseamnă acest zîmbet.

11

Iată-i în fotolii pe conducătorii lui *Anglo-Iranian Oil Company :* acționarii principali și membrii consiliului de administrație. Forurile superioare și legăturile lor impenetrabile : banca anglo-americană Schröder, *Imperial Bank of Iran, Bank of England,* biroul juridic *Sullivan & Cromwell, Dulles, Churchill, Shinwell, Bevin, Foreign Office* și *India Office.* Iată-l și pe *mister* Parker, cu telegrama secretă a lui John Foster Dulles în buzunar.

Aproape nici unul din acești domni adunați acolo, bine îmbrăcați și bine hrăniți, nu cunoșteau terenurile petrolifere de unde își încasau dividendele, nici unul nu fusese vreodată în rafinăriile unde trudeau muncitorii, distrugîndu-și plămînii în aerul otrăvit de gaze și vapori de sulf. Nici unul nu știa ce-nseamnă să lucrezi la sonde douăsprezece, treisprezece, paisprezece ore biciuit de furtuni de nisip sau moleșit de căldura dogorîtoare, nici unul nu i-a văzut vreodată pe oamenii a căror sudoare și vlagă se transformau în bani peșin ce curgeau în birourile societății și în casele de bani ale băncilor. Dar ceea ce știau foarte bine, ceea ce le era tuturor arhicunoscut, erau cupoanele

și acțiunile, bilanțurile și extrasele de conturi, carnetele de cecuri și dividendele. Whigest ședea între președintele *sir* William Fox și *mister* Prenton. Lîngă Prenton stătea *mister* Parker, de la banca Schröder ; el aștepta clipa cea mai favorabilă pentru a prezenta adunării propunerea sa inspirată de John Foster Dulles, și anume crearea unui „fond pentru imunizarea Iranului împotriva bolșevismului".

După ce, cu o voce tremurîndă de emoție, *sir* William Fox îi salutase pe cei prezenți și deschisese conferința, Whigest se ridică, se rezemă cu palmele de masă, așteptînd pînă ce se făcu liniște și-și prezentă cuprinzătorul său raport cu privire la situația lui *Anglo-Iranian Oil Company* în Iran. Whigest vorbea mai calm, mai răspicat și mai rar ca altădată ; din cînd în cînd făcea o pauză, în care timp își rotea privirile în jur, oprindu-și-le ceva mai mult pe fața unuia sau a altuia dintre cei prezenți pentru a examina efectul cuvintelor sale.

Toți cei care-l cunoșteau pe Whigest erau uimiți și-și împărtășeau unii altora, cu o privire sau cu un cuvînt șoptit, mirarea ce le-o trezea acest Whigest necunoscut.

Ce voia directorul general ? Încotro se-ndrepta ?

Whigest simțea că cei de față îl urmăreau. Dacă va găsi cuvintele cele mai potrivite, va reuși să-i cîștige pe acționari pentru proiectul său „Kaghar Abad". O să se mire Churchill. O să-i dovedească că e în stare să stoarcă apă din aceste „pietre".

Pe *sir* William Fox îl cuprinse neliniștea. Oare Bevin nu vorbise cu Churchill ? După toate semnele, în clipele următoare Whigest are să aștearnă pe masă planul „Kaghar Abad" ; întreaga lui cuvîntare părea că se bazează pe acest plan.

Cînd atinse problema referitoare la Kaghar Abad, cei de față începură să se neliniștească, să ridice obiecții în sensul că construirea locuințelor ar fi treaba guvernului iranian, și nu a lui *Anglo-Iranian,* însă că ei ar fi gata să acorde credite Teheranului, bineînțeles cu condiția ca Iranul să lase neatinsă concesiunea companiei, să dea garanții

că anulează acordul încheiat cu Rusia cu privire la exploatarea zăcămintelor de țiței din Azerbaigean și să nu mai încheie nici o altă convenție cu Kremlinul, fie că e vorba de acorduri militare, sau economice. Mai departe, Teheranul trebuie să declare că nu va stabili cu Statele Unite înțelegeri îndreptate împotriva Angliei sau împotriva lui *Anglo-Iranian* și că va ține la curent Ministerul de Externe britanic cu toate măsurile luate în această privință.

Whigest pierduse bătălia, cheltuise o energie prețioasă în zadar. „Kaghar Abad" trebuia trecut la contul pasiv o dată pentru totdeauna. Dacă domnii nu vor altfel, mă rog. Nu era vorba de banii lui.

Acceptară propunerea lui de a încetini producția, dar voiau să știe cît va dura. Prea mult nu voiau să investească în această afacere. Țițeiul trebuia să curgă, trebuia să aducă bani. Se arătară gata să oprească șuvoiul de petrol pentru un anumit timp, dar numai dacă atunci cînd Whigest va da drumul iarăși la robinet profiturile vor curge în valuri și mai mari.

În nici un caz nu erau dispuși să se poarte cu mănuși față de *Standard Oil Company*. Înțelegeau foarte bine că în momentul de față era necesar să meargă o bucată de drum cu partenerii de afaceri americani, cum subliniase reprezentantul guvernului, acționarul principal al societății. Totuși, nici *sir* William Fox, nici directorul general Whigest nu trebuiau să fie de acord cu concesii mai mari. Contractul secret cu Standard cu privire la cele douăzeci de procente fu acceptat, dar trebui să se aibă în vedere necesitatea de a se izola Husistanul și de a se crea Siria Mare, deoarece domnii acționari erau destul de bine informați și fără Bevin în legătură cu politica externă anglo-americană cu privire la Coreea.

Bine, să i se dea lui *Standard Oil* douăzeci la sută din producția din Abadan, chiar la prețul cerut ! Nu erau meschini. Conflictul iminent din Coreea și consumul sporit de bumbac, oțel, cauciuc și cupru, legat de acest conflict, îi va despăgubi cu prisosință.

În mod camuflat, dar totuși în așa fel ca să nu fie greșit înțeleși, acționarii se pronunțau împotriva construirii conductei americane de petrol Dahran–Saida, aprobau acțiunea energică a lui Whigest și-l încurajau să-și dubleze eforturile.

Prenton lua notițe.

Cea mai mare parte a acestei conferințe fu consacrată dezbaterilor cu privire la crearea unui „fond pentru imunizarea Iranului împotriva comunismului". Fondul trebuia alimentat din mijloacele lui *Anglo-Iranian* și trebuia să stea la dispoziția directorului general Whigest.

Către sfîrșitul conferinței, *sir* William Fox înmînă directorului general, pentru meritele sale față de companie, o mapă de piele roșie, în care se afla un pachet de acțiuni ale lui *Anglo-Iranian.*

Whigest îi strînse în tăcere mîna lui *sir* William și se înclină, în timp ce aplauzele nu conteneau.

În mașină, obosit, sleit de puteri, ținînd mapa în mîna dreaptă, îl rugă pe Prenton să revoce conferința de presă, fiindcă nu se simte bine și n-are putere să se răfuiască cu ziariștii, pe care în general nu-i poate suferi.

Se rezemă de perne și închise ochii. Pleoapele îi zvîcneau.

Prenton se gîndi cînd și cum ar putea să fotografieze documentele directorului general pe care le ceruse Mary. Fusese vorba să primească aparatul fotografic peste o oră. Dacă Whigest se va duce imediat în camera lui, ar fi posibil ca înainte de dimineața următoare să nu mai iasă de acolo. În cazul acesta ce-avea de făcut ?

Coborîră Fleet Street, traversară Trafalgar Square, trecînd pe lîngă coloana lui Nelson, și o luară prin Mall.

Privind spre St. James Park, Whigest întrebă :

– Ai putea, *mister* Prenton, să iei tichetele pentru avion ? Sau lasă. În sfîrșit, pentru ce există personalul hotelului ? O să trimitem pe careva din ei.

– Vreți să mergeți imediat la hotel ? întrebă Prenton.

– Aș vrea să mă culc un ceas.

– O mică plimbare prin Londra nu v-ar strica după

această ședință, *sir,* după atîta fum de țigări și de trabuc. Aerul proaspăt e întotdeauna sănătos.

– De fapt ai dreptate. Am să mă mai gîndesc.

Înainte de a se culca pe *couch,* pentru a se odihni cîteva minute, Whigest cîntări mapa roșie în mînă, de parc-ar fi apreciat în felul acesta valoarea acțiunilor.

Un pachet respectabil.

Nu depindea în mare parte de el dacă aceste acțiuni aveau să se transforme în maculatură, sau aveau să-și sporească valoarea ?

Deschise sertarul biroului, puse mapa înăuntru, închise sertarul, se duse la geam și se uită o vreme la dărîmăturile de peste drum.

Cam în vremea asta, la Washington se semnase o convenție între Franța și Statele Unite, pentru acordarea unui credit de șase sute cincizeci de milioane dolari Franței, rambursabil prin *American Export-Import Bank.* Camera reprezentanților aprobase un acord financiar anglo-american cu privire la un împrumut de peste trei miliarde dolari, se aprobase și se legiferase mărirea corpului de ofițeri al Statelor Unite cu cincizeci de mii de oameni, se hotărîse să fie pus sub acuzare președintele Consiliului național pentru prietenia americano-sovietică, *mister* Lamont. *American Export-Import Bank* acordase Abisiniei un credit de trei milioane dolari ; în Anglia se introduseseră cartele de făină și de pîine ; în America intrase în vigoare legea excepțională împotriva grevelor, propusă de Truman ; președintele Consiliului de Miniștri, Ghavam, elaborase un apel către poporul iranian, prin care făcea cunoscută înființarea Partidului Democrat al Iranului, întemeiat de el ; în provincia indiană Bombay izbucniseră răscoale din pricina foametei ; guvernul regelui Faruk interzisese șapte ziare pentru că publicaseră articole critice cu privire la tratativele anglo-egiptene de la Cairo ; guvernatorul general englez din Birmania interzisese Partidul Comunist ; călăul poporului polonez, Arthur Greiser, fusese dus la spînzurătoare.

Greva generală a tuturor muncitorilor petrolişti şi a funcţionarilor lui *Anglo-Iranian* din Husistan nu începuse în ziua de 15 iulie 1946, aşa cum fusese iniţial prevăzut, ci fu anunţată de sute de sirene de fabrici exact în ziua de 14 iulie, orele şase dimineaţa, deoarece Tudehul şi sindicatul aflaseră despre atacul iminent asupra Casei sindicatului din Abadan.

Munca se opri în rafinăriile din Abadan, Ahwas, Kermandşah, pe cîmpurile petrolifere Naphta Abad, Lali, Massjid-i Suleiman, *White Oil Spring*, Haft Kel, Aghadjari, Gach Saran. Petroliere engleze stăteau în porturi cu cisternele goale, staţiile de pompare nu mai lucrau. Mesele funcţionarilor iranieni din birourile administraţiei rămăseseră pustii. Pe străzile unde se aflau rafinăriile, în halele din uzine, lîngă rezervoarele de petrol, printre sondele de pe cîmpurile petrolifere patrulau pichete de grevă. Zeci de mii de negustori îşi închiseseră prăvăliile şi dădeau mărfuri pe credit, servitoarele refuzau să-i slujească pe stăpînii englezi sau iranieni, îşi părăseau slujbele fără să ia apa de ceai de pe foc şi aruncau peria de parchet într-un colţ, grăbindu-se să plece din casă. Zidarii îşi zvîrleau poverile de pe umeri. Şoferii scoteau cheia de contact, lăsau în drum maşina, unde se nimerea, ziariştii şi fotoreporterii ziarelor Tudehului şi sindicatului şi toţi cei care lucrau la ziare de stînga aveau treabă, nu glumă.

Dacă *managerii* petrolişti englezi mai nutreau încă speranţa că populaţia Husistanului n-o să se hotărască niciodată să acţioneze în comun, se înşelaseră. În Husistan domnea o solidaritate nemaivăzută pînă atunci în Iran. În această solidaritate se strînsese toată ura acumulată de decenii împotriva Angliei. Perspectivele pe care le întrezăreau Whigest şi ceilalţi directori erau mai mult decît jalnice.

În ziua aceea, directorul general Whigest nu ieşi din vila lui, păzită de soldaţi şi jandarmi.

El telefonă la Londra, la Basra, la Teheran, vorbi cu colonelul Mirgolas, cu Lake şi cu guvernatorul Husista-

nului, Mesbah-Fatemi. Aparent era liniştit ca de obicei, numai faptul că bea cafele una după alta îi trăda frămîntările.

La cantina *camp*-urilor din Naphta Abad oamenii erau în culmea entuziasmului. Muncitorilor petrolişti le aparţinea lumea : ei erau stăpîni pe situaţie, ei dominau strada şi totul în jurul lor. Hohotele de rîs, rachiul curgea gîrlă.

Ahmed şi Hussein se retrăseseră într-un colţ.

E drept, Hussein simţea că era o zi deosebită, probabil cea mai importantă din viaţa lui. Simţea că în el se schimbase ceva, că era altfel ca altădată, mai puternic. Totuşi, şedea la masă cu coatele rezemate, cu capul în mîini şi medita.

– N-o să iasă nimic din greva asta, spuse Ahmed. Nimic. *Anglo-Iranian* va face promisiuni, şi basta ! Aşa a fost întotdeauna, aşa a fost şi cu greva din Aghadjari, aşa a fost şi la 1 Mai la Abadan, şi aşa o să fie şi acuma. Aşa o să rămînă. Grevă – făgăduieli, grevă – făgăduieli. Iar proştii, şi arătă cu degetul mare peste umăr spre tejghea, se lasă duşi. Ascultă-mă pe mine, noi mergem pe un drum mai bun. O să vezi ce are să se întîmple peste cîteva săptămîni, aici, la noi, şi nu numai aici, ce zic, şi pe alte cîmpuri petrolifere. Cînd ai să vezi o să-mi dai dreptate. Ce-o să fie, te întreb eu, cînd o să se termine greva, hm ? Nimic. Totul o să continuie ca înainte. Dacă ar răsturna măcar cîteva sonde, dacă ar strica niscaiva maşini sau altceva, ca să se vadă, ca să iasă ceva din toată afacerea. Dar să stai să bei şi să spui vorbe mari ! Supărat, dădu pe gît rachiul. Cînd te vede omul aşa, îl apucă groaza, nu alta, spuse el după ce puse jos paharul. Mă întreb uneori : ce vrei de fapt ? Pentru Tudeh nu eşti, pentru noi nu eşti. Stă omul aici gură-cască şi nu ştie unde-i e locul. Faci o mutră, că-ţi vine să-ţi iei lumea-n cap. Îşi frecă bărbia ţepoasă. Dracu să te-nţeleagă ! Hai, du-te la Saşir ca s-o vezi pe Tamara ta. Poate asta o să-ţi schimbe gîndurile. Uite, omul iubeşte o fată şi nu îndrăzneşte să se ducă la ea ! Să-i faci o vizită lui Abbas, ăsta-i cel mai bun pretext. Nimic nu-ţi pică din cer, ţi-o spun eu. Nici

o fată, nici altceva. Trebuie să lupți pentru fiecare lucru, așa-i viața.

– Ce-o să se-ntîmple peste cîteva săptămîni ? întrebă Hussein.

Ahmed se uită în stînga, în dreapta, în spate, apoi se plecă înspre Hussein, șoptind :

– Numai ție îți spun, Hussein, fiindcă știu că pot să am încredere în tine. Peste cîteva săptămîni o să auzi niște bubuituri pe cîmpurile petrolifere, și sondele or să sară în aer. Iată ce-o să se-ntîmple. Acum știi.

Hussein îl apucă pe Ahmed de piept și-l trase spre el.

– Omule, Ahmed, te-așteaptă spînzurătoarea dacă se află.

– Nu mi-e frică. Dar ia mîna, nu pot să sufăr asta.

Hussein își retrase mîna, lăsînd-o fără vlagă pe masă.

Îl invidia pe Ahmed cu toate că nu încuviința acțiunile lui și n-ar fi putut să fie niciodată de acord cu ele. Ahmed era un om și jumătate, un apucat care-și punea viața în joc ca să-și ajute patria. Dar el, Hussein, ce face ? Nimic. Se duce la muncă fără să murmure și să se vaiete ; vine în schimb frînt de oboseală. Asta e ziua lui. N-are nici un scop, nici o dorință, nici o speranță.

Își resfiră degetele și și le trecu prin păr.

La naiba ! Greva îl zăpăcea, îl buimăcea, îi punea întrebări la care n-avea răspuns. Dar în fond nu se întîmplase nimic altceva decît că tovarășii lui nu se duseseră la muncă. Nimic deosebit, dacă te gîndești. Nimic deosebit ? Asta nu era într-adevăr nimic deosebit ? Nu numai în Naphta Abad izbucnise greva, ci și la Aghadjari, pe toate cîmpurile petrolifere, pretutindeni unde lucrau iranienii pentru stăpînii lor englezi. Lăsaseră lucrul, în ciuda tuturor amenințărilor, în ciuda tuturor încercărilor de intimidare și a tuturor avertismentelor date de societate, care era hotărîtă să concedieze pe oricine ar urma dispozițiile comitetului de grevă. Din frica pe care o simțeau altădată față de stăpînii englezi, din privirile sfioase și spinările curbate de teamă n-a mai rămas nimic. Parcă

erau transfigurați. Umblau cu capul sus, ca și cum ei ar fi fost stăpîni de cînd lumea.

Hussein fu luat și el încet-încet de val. Se simțea cuprins și el de aceeași înfrigurare, era parcă mai liber, părea că respiră mai în voie. În inima lui se făcuse lumină și ar fi vrut să urmeze sfatul lui Ahmed, să se ducă la Saşir, să-l vadă pe Abbas, de care nu se mai interesase de loc în ultimul timp, și s-o revadă pe Tamara. Nu mai putea îndura să stea degeaba în cantina înnăbușitoare.

13

La Londra ploua de cîteva zile, și viața își urma cursul obișnuit. În docurile Katharina și Londra se lucra ca de obicei, ciocanele pneumatice pîrîiau, scripeții huruiau, muncitorii se tîrau pe podețele înguste, de-a lungul bordajului vapoarelor. În încăperile redacțiilor din Fleet Street mașinile de scris țăcăneau ca de obicei, dactilografele își pregăteau ceaiul, sau în răgazul dintre două texte care li se dictau turnau apă proaspătă în ghivecele cu flori. La British Museum ghizii turuiau, ca niște flașnete, mereu aceleași fraze. Totul se desfășura lin, pașnic. Numai la *Foreign Office,* la *India Office* și la Amiralitate, la bănci și la Bursă domnea agitație. Știrea că în Iran izbucnise pe neașteptate greva generală căzuse ca o bombă. Imediat după ce-a primit din Abadan, de la Whigest, știrea alarmantă, *sir* William Fox, președintele lui *Anglo-Iranian,* i-a telefonat ministrului de externe, Bevin. Bevin era la curent cu ultimele evenimente și îi și chemase pe colaboratorii săi cei mai apropiați la o consfătuire extraordinară în camera ambasadorilor, unde, în fața tabloului reginei Victoria, discutară ce măsuri trebuiau luate.

Foreign Office, India Office, Ministerul de Război și Amiralitatea hotărîră să le dea o lecție greviștilor și să trimită două crucișătoare grele și un crucișător ușor spre Iran. Ruta : Golful Persic, Șatt-el-Arab, portul de război Basra.

Cînd află de această măsură, *sir* William Fox răsuflă uşurat. Li se luase o piatră de pe inimă şi lui, şi domnilor de la banca Schröder, de la *Bank of England,* precum şi membrilor consiliului de administraţie şi acţionarilor lui *Anglo-Iranian.* Trupe engleze spre Basra, vase de război de-a lungul coastei occidentale iraniene, nădăjduiau că va fi o demonstraţie puternică, şi ea îşi va face efectul. După toate socotelile, nu s-ar mai putea ivi nimic neaşteptat ; greviştii trebuiau să se dea bătuţi.

Ţeapăn, *sir* William stătea la fereastra camerei sale de lucru : pe geamuri şiroia ploaia, dar preşedintele bătea cu degetele mîinii drepte pe pervaz un marş, fără să vadă ploaia sau geamul. Privirile lui treceau dincolo de geam şi zburau mai departe peste ţări şi munţi, spre Golful Persic. Vedea cu ochii minţii albele crucişătoare engleze, lunecînd semeţe pe apă.

Preşedintele îşi invită doi prieteni la Hotel Claridge. În seara aceea a mîncat mai mult şi mai cu poftă ca oricînd. Se simţea plin de vigoare, sănătos, de parcă s-ar fi întors dintr-o cură balneară.

14

Lui Marion Whigest îi era aproape nesuferită prezenţa tatălui ei. De cînd începuse greva era imposibil să stai de vorbă cu el. Ori telefona, ori avea ore în şir consfătuiri cu cîte un director sau cu nişte funcţionari superiori englezi ai companiei, ori asculta rapoarte amănunţite despre mersul evenimentelor şi dădea dispoziţiile de rigoare. Şi situaţia nu părea de loc trandafirie. Greva aceasta nu era o grevă în sensul obişnuit al cuvîntului, ca aceea de la 1 Mai de pildă. În ansamblu era o manifestare nemaipomenită împotriva companiei şi a oricărei influenţe engleze în Iran. Ce folos că guvernatorul Mesbah-Fatemi, colonelul Afşar-Ogly şi colonelul Mirgolas îşi trimiteau soldaţii în regiunile ameninţate ? ! Muncitorii făcuseră un cordon în jurul terenurilor petrolifere şi nu cedau, nu se

retrăgeau. Nu aveau atîția soldați cîți să înconjoare întreg utilajul petrolifer al companiei, ca odinioară la Aghadjari.

Whigest dădu la o parte toate obiectele de pe biroul lui, mape, dosare, blocnotesuri, copii de rapoarte și desfășură o hartă mare, pe care era însemnat întreg utilajul petrolifer al companiei.

Ca un conducător de oști care urmărește mersul bătăliei, stătea aplecat deasupra hărții, ca pe baza știrilor telefonice și personale să-și facă o imagine exactă a stării de lucruri.

Își trecu arătătorul osos peste străzile și liniile ferate unde mărșăluiau trupe îndreptîndu-se spre instalațiile petrolifere, se opri la instalațiile companiei socotite de el puncte vulnerabile, care erau în atenția oamenilor colonelului Lake. Trebuia folosită orice posibilitate de a sparge frontul adversarului, trebuia pusă în aplicare orice experiență cît de mică, trebuiau descoperite și exploatate toate slăbiciunile dușmanului.

La început, lui Marion îi plăcea într-o oarecare măsură această ocupație a tatălui ei, îi cerea explicații și le primea ; însă cînd observă cum se ofilea pe zi ce trecea, cum i se adînceau cearcănele, cum se făcea din ce în ce mai cenușiu la față, iar mîinile începuseră să-i tremure de oboseală, nu mai putu să rabde.

– Culcă-te barem un ceas, papa.

Whigest stătea în fața hărții, lua din cînd în cînd ceașca de cafea, o punea îndărăt fără să se uite la ea și nu vedea nimic, n-auzea nimic.

– Am vorbit cu tine, papa.

Bolnav, absent, el își ridică privirile, de parcă l-ar fi smuls dintr-un vis.

– Iartă-mă, Marion... N-am auzit.

Fără să spună un cuvînt, Marion se ridică de pe scaun și se duse la garaj, își scoase mașina și plecă la Lake. Spre deosebire de directorii companiei, care nu îndrăzneau să iasă pe stradă fără pază, ea circula cu mașina decapotată.

Colonelul Lake se bucură că o vede, dar şi el făcea impresie că e surmenat şi nervos : fuma mai mult ca altădată şi nu bea mai puţine cafele decît tatăl ei.

– O, bine că ai venit, spuse el, cufundîndu-se într-un fotoliu. Mă bucur, zău. Dar trebuie să mă scuzi că sînt nebărbierit.

– Îmi plac bărbaţii neraşi, Lake.

Lake zîmbi.

– Ce crezi, cum o să se termine greva ? Tatăl meu s-a zăpăcit rău. Dacă mai continuă cîteva zile, îl ducem ori la sanatoriu, ori la cimitir. Cum s-a putut ajunge la o astfel de grevă, Lake ? Muncitorii sînt nemulţumiţi ? Dar de ce-au ajuns lucrurile atît de departe ? Nu înţeleg.

– E mai bine aşa.

– Ai preluat şi dumneata tonul tatălui meu ? Nu sînt copil, Lake.

– Constat acest lucru, *miss* Marion, cu mare bucurie, de fiecare dată cînd te văd. Serios, e mai bine să nu cunoşti toate dedesubturile. Fiecare om care n-are de-a face cu treaba asta trebuie să se socoată fericit. E o afacere foarte urîtă, crede-mă.

– Atunci, de ce te ocupi de ea ? De ce nu te retragi ? Nu pricep. Toată lumea se vaietă şi înjură că lucrurile merg pe dos, pretutindeni numai dificultăţi care mai de care mai neaşteptate, dar nimeni nu vrea să renunţe.

– Ăsta e cuvîntul just, *miss* Marion. Să renunţe. Ce-ai face dumneata dacă te-ai afla pe un vapor în flăcări şi ai şti că mai există o şansă să se stingă incendiul ? Ai sări în apă ca să te înşface rechinii, sau ai lua parte la stingerea focului ?

– Din păcate, exemplele se potrivesc întotdeauna numai în parte, Lake.

– În linii mari, exemplul meu se potriveşte. Compania e un asfel de vapor şi mai există şanse de a stinge incendiul, ori cel puţin de a-l îngrădi, ca să nu devină periculos.

– Aşa nădăjduieşti dumneata.

– Sînt ferm convins.

Sună telefonul. Lake era înștiințat că cei cinci sute de indivizi înarmați sosiseră la Abadan, așa cum fusese vorba, și atacul împotriva Casei sindicatului urma să înceapă la momentul stabilit.

– A telefonat unul din pompierii dumitale ?

– Ce vrei să spui ?

– Nu vorbeam tocmai despre stingerea incendiilor ?

Lake rîse.

– Ah, Marion, dacă aș putea să văd și eu lucrurile cum le vezi dumneata !

Cu toate că tocmai terminase o țigară, își aprinse alta.

Marion se uita la degetele lui îngălbenite de nicotină. La orice alt bărbat ar fi supărat-o, i-ar fi rănit simțul estetic. Dar la Lake mergea, i se potriveau și fața pămîntie, nerasă, și părul nepieptănat și răvășit. Fără să vrea, îl compara pe colonelul Lake cu Hassan Mirgolas, cu care flirtase tot timpul cît tatăl ei fusese plecat la Londra. Ce diferiți erau acești doi bărbați ! Fiecare o atrăgea în felul lui, cu toate că nu era în stare să motiveze din ce cauză, fiecare avea trăsături interesante. Hassan Mirgolas, negustorul din Teheran, care n-avea nimic dintr-un comerciant, cel puțin așa cum își închipuia ea oamenii de felul acesta, era un *causeur* [1] interesant, deștept și spiritual și undeva într-un colț al sufletului lui se ascundea un visător. În această privință, cei doi bărbați se asemănau. În ciuda firii sale ursuze, și Lake era un liric.

– Sper că nu te stingheresc.

– Un sfert de ceas de destindere nu strică.

Scoase o cutiuță din buzunarul pantalonului, luă o pastilă și o băgă în gură.

– Ce iei ?

– Pervitin.

– N-o să mai dureze mult, și o să întrebuințezi seringa cu morfină. Nu știu, dar toți cei care ocupă aici posturi de conducere sînt într-un fel bolnavi, se doftoricesc cu droguri și produse chimice ca să reziste. Și dacă nu și-au

[1] Un om care știe să întrețină o conversație (fr.) (n. r.).

tocit nervii, atunci sînt negreşit perverşi. De ce, Lake ? Cum se explică ?

– De unde să ştiu eu ? Eu, de exemplu, iau Pervitin ca să stau treaz.

– Şi cînd îţi vei termina ultimele rezerve de energie o să te prăbuşeşti.

– Iau Pervitin numai cînd sînt deosebit de încordat.

Marion se credea deseori printre bolnavii unui uriaş spital, cu o singură deosebire : că nu vedeai nicăieri halatele albe ale medicilor şi surorilor şi că nu primeai nici un fel de ajutor. Mirosul pătrunzător, neplăcut al bolnavilor îl simţea clipă de clipă, numai atmosfera de spital saturată de carbol, iodoform şi cloroform lipsea.

„Cît timp o să mai am curajul, se întreba ea, să stau printre aceşti oameni, care nici nu trăiesc, nici nu mor ?"

15

Hussein şedea lîngă coliba de lut, la umbra unui copac, cu Abbas, căruia între timp i se tăiase piciorul strivit şi pe care, bineînţeles, compania îl concediase de mult. Din cînd în cînd, se uita la Tamara, care stătea chircită pe o rogojină şi făcea din aluat mingi cît pumnul. Le arunca apoi pe o piatră netedă, ca să le întindă cu sucitorul şi să facă din ele plăcinte.

Cei doi bărbaţi şedeau pe pămînt. În jurul lor behăiau oile, cotcodăceau găinile, iar cîinii făr' de stăpîn hămăiau într-una. În vremea asta, pe străzile Abadanului începuseră luptele pentru Casa sindicatului, pe care muncitorii de la rafinărie – printre ei se afla şi tatăl lui Hussein – o apărau cu înverşunare împotriva atacului banditesc, ce se dezlănţuise împotriva ei.

Atacanţii erau înarmaţi cu puşti şi pistoale. Muncitorii nu aveau decît pumni, bete sau bricege.

Gloanţele se împlîntau în ziduri. Geamurile zornăiau. Proiectilele ricoşau ţiuind, vuind. Străzile răsunau de ţipetele şi răcnetele răniţilor.

Cînd căzu primul muncitor, izbindu-se cu capul de asfaltul fierbinte, toți ceilalți fură cuprinși de o furie fără de margini. Feridun Ibrahimi, care participa la luptă cu toate că Tudehul îi interzisese, nici nu se mai ferea de gloanțe, nici nu mai simțea vreo durere în brațul rănit la miting. Cu obrazul împietrit, cu cămașa ruptă, cu mîinile goale, fără să aibă măcar un ciomag sau un cuțit, se năpustea asupra celor care atacau, tăbăra pe cîte unul, îl sugruma și-l dobora.

Hassan, cu briceagul deschis în mîna dreaptă, observă un individ care-l ochea pe Ibrahimi, unul cu o cicatrice adîncă pe obrazul stîng. Îndoindu-și brațul, el sări la atacant și-l înjunghie.

Strigăte, înjurături, bălțoace de sînge, îngrămădeală, încăierări, gîfîieli. Ici se prăbușea unul lovit, colo muncitorii smulgeau altuia pușca, sau îl loveau peste mînă aruncîndu-i pistolul cît colo, sau dădeau cu ciomagul în cap și implîntau cuțitul în piept. Trupuri încleștate, pumni de muncitori care loveau năprasnic, ochi arzînd de furie.

Pe caldarîm zăceau douăzeci și șapte de morți, unii cu fața în sus și cu ochii la cer, alții pe burtă, cu mîinile întinse, de parcă ar fi vrut să le înfigă în asfalt, sau ghemuiți, însîngerați, ciuruiți de gloanțe, înjunghiați, mutilați. Cei grav răniți umblau de-a bușelea și, tîrîți sau ridicați de brațe puternice, erau scoși din zona primejdioasă. Chiar și cel care era rănit la cap, cel care era plin de sînge pe obraji și pe piept, sau avea brațul străpuns de un glonte ori mîna înjunghiată lupta mai departe.

Cu fiecare om pe care-l pierdeau, muncitorii se îndîrjeau și mai mult ; fiecare rănit le sporea furia.

Numărul atacanților se micșora. Cei cărora li se smulseseră pistoalele sau pușțile fugeau mîncînd pămîntul, implorînd deznădăjduiți mila lui Allah.

Cînd căzu Haddad, conducătorul bandiților, care, lovindu-se de zidul unei case, se prăbuși și se rostogoli pe trotuar, bandiții încercară un ultim atac desperat, dar fură respinși de muncitori și puși pe fugă.

Colonelul Lake primi ştirea lapidară că lupta pentru Casa sindicatului a durat peste două ore şi că s-a soldat cu patruzeci şi şase de morţi şi o sută şaptezeci de răniţi. Rezultatul – nul.

Sîngele victimelor nu fusese uscat încă de soarele fierbinte de pe cerul oraşului petrolifer Abadan, cînd, potrivit ordinului primit, trei crucişătoare engleze străbătură apele din dreptul insulelor Bahrein [1]; echipajul crucişătorului uşor număra şapte sute de marinari, era înarmat cu douăsprezece tunuri de 15,2 cm, opt tunuri de 10,2 cm şi patru tunuri antiaeriene de 4,7 cm, şi dispunea de trei avioane şi şase tuburi lanstorpile.

De-a lungul graniţei irako-iraniene se masaseră trupe engleze, care-şi săpaseră tranşee şi-şi îndreptau tunurile lor, camuflate cu plase, mitralierele şi carabinele, împotriva obiectivelor ameninţate.

G. E. Allen, prietenul lui Truman, decolase de pe aeroportul din New York, îndreptîndu-se spre Teheran.

Pe aerodromul din Basra soseau trupe indiene.

Împrejurările îi sileau pe *managerii* petrolului anglo-american să meargă o bucată de drum împreună, deoarece se aflau în faţa unui duşman comun : poporul iranian.

Între Londra şi Teheran zburau telegrame trimise de oamenii lui *Anglo-Iranian Oil Company*, între Washington şi Teheran, schimbul de telegrame era dirijat de *Standard Oil Company* şi de Stone şi Filther, care trăgeau sforile în „Acţiunea Moscheea".

În faţa uşii ce dădea în cabinetul preşedintelui Consiliului de Miniştri, Ghavam, ambasadorul Statelor Unite, Lingway, se ciocni cu ambasadorul Angliei, *sir* Edward Waltoon, care tocmai ieşea de la Ghavam. Cei doi bărbaţi se salutară mai amical ca altădată, ştiind că erau siliţi să lupte cot la cot, ceea ce nu-i împiedica de loc să-şi întărească poziţiile şi să amelioreze situaţia unul pe seama celuilalt, cu ajutorul serviciilor secrete şi al oamenilor lor de încredere. Dincolo de aparenţe nu exista nici un fel de prietenie, nici nu putea să existe, legea junglei, ce dom-

[1] Grup de insule situat în Golful Persic (n. r.).

nea în orînduirea socială în cadrul căreia erau obligaţi să trăiască şi să muncească, o excludea.

Guvernul nu vedea altă ieşire : trebuia numită în mare grabă o comisie, căreia să i se dea sarcina să plece cu avionul în regiunea petroliferă şi să examineze la faţa locului revendicările muncitorilor. Din comisie urma să facă parte şi secretarul general al Partidului Tudeh, Radmanesh.

Un val de entuziasm cuprinsese întreg Iranul. Aproape din toate provinciile se îndreptau spre Abadan telegrame de felicitare, declaraţii de solidaritate. Muncitorii petrolişti sovietici din Baku-Batum le trimiteau alimente. Muncitorii petrolişti de pe terenurile din Mexic, Texas, California şi Oklahoma le ofereau ajutor. Partidul Comunist din Anglia se declara solidar cu greviştii lui *Anglo-Iranian* şi socotea îndreptăţită lupta lor. Urmînd exemplul muncitorilor petrolişti iranieni, şi muncitorii lui *Irak-Petroleum Company* declarară grevă. Fiecare ceas era plin de încordare, plin de evenimente noi, neprevăzute. Nu numai muncitorii petrolişti din Orient se uitau plini de mîndrie şi de încredere spre Iran ; şi guvernele îşi întorceau privirile temătoare spre această ţară. Preşedinţii Consiliilor de Miniştri cereau rapoarte şi dădeau dispoziţii miniştrilor lor de interne să declare stare de alarmă pentru armată şi poliţie. Iranul era un butoi de pulbere. Nu se ştia ce poate aduce fiecare clipă.

În *camp*-urile din Naphta Abad, muncitorii petrolişti îşi rupeau din mîini ziarele Tudehului şi sindicatului. Cei care nu ştiau carte, şi aceştia erau cei mai mulţi, îi rugau, pe cei care ştiau, să le citească ştirile despre grevă, despre reacţia din Iran şi Irak, reportajele amănunţite despre demonstraţiile studenţilor din Teheran şi ale muncitorilor textilişti din Ispahan.

Ce zile, ce zile minunate, zile în care oamenii rîdeau şi cîntau ca niciodată ! Diviziile lui Mesbah-Fatemi şi ale colonelului Mirgolas n-au decît să le amărască viaţa cît vor, poliţia n-are decît să le facă oricîte mizerii ! Iniţiativa se afla în mîinile muncitorilor.

16

Şahul şi soţia lui, Favzia, sora vitregă a regelui Faruk al Egiptului, se certaseră, ca de obicei. Nu se mai înţelegeau de loc. Divorţul părea inevitabil.

Şahul trînti furios uşa camerei lui de lucru, se duse spre birou şi se prăvăli într-un fotoliu.

Se adunaseră prea multe. Totul se îndrepta împotriva lui.

Favzia nu voia să-şi dea asentimentul la divorţ, cu toate că fratele ei stăruia. Ashraf, sora şahului, urzea intrigi pe ascuns. Miniştrii şi deputaţii Tudehului, precum şi Mossadîk aţîţau poporul împotriva lui. *Mollahii* instigau credincioşii împotriva englezilor. Englezii îl subminau. „Vocea Americii" îi ponegrea ţara şi zugrăvea în cele mai negre culori condiţiile economice şi sociale ale Iranului. Tudehul era pe zi ce trece mai agresiv. *Anglo-Iranian* sistase plăţile. Rezultatul : funcţionarii guvernului aşteptau să li se plătească salariile şi deveneau din ce în ce mai ostili, importante proiecte de construcţii trebuiau oprite. Iranul se afla în faţa unei crize inevitabile. Şi pe deasupra, în apele iraniene navigau vase de război engleze, peste o sută de mii de muncitori petrolişti declaraseră grevă, în toate colţurile imperiului aveau loc demonstraţii, Anglia ameninţa cu represalii, iar preşedintele Truman îl trimitea în Iran pe omul lui de încredere, G. E. Allen.

Tînărul şah privi visător tabloul tatălui său. Era înfăţişat în ţinută de gală, pe tronul lui, ornamentat cu un păun.

Ce ochi avusese tatăl său ! Căutătura lui îi băga în sperieţi pe toţi miniştrii.

Tînărul şah zîmbi cu amărăciune, gîndindu-se la relaţiile care existau astăzi între el şi miniştrii săi.

Tatăl său fusese un dictator, iar el, fiul lui, încerca să guverneze ţara democratic. Ar fi trebuit să-şi dea seama însă că acest lucru nu era cu putinţă.

Toţi îşi băteau joc de el. Englezii, americanii, partidele, în frunte cu Tudehul, miniştrii, *mollahii*, chiar pro-

pria lui familie, neamurile și toată clica blestemată de la curte.

Cînd tatăl lui, Reza-khan, gonea prin provinciile Iranului, ascuns după geamurile blindate ale vechiului său Rolls Royce și însoțit de un convoi de șaisprezece mașini, pînă și copacii creșteau pe străzi la porunca lui strașnică, iar prin sate cîinii erau uciși, ca să nu-i tulbure șahului somnul.

Nu trecea o zi în care fiul lui, Mohammed Reza-șah, să nu fie atacat de ziarele de stînga. Așa ceva nu se întîmplase pe vremea tatălui său. Acesta îi chema pe ziariștii care îndrăzneră să scrie măcar un rînd împotriva lui, îi pălmuia, le dădea un picior în spate sau le poruncea să mătură curtea palatului. O dată a întrerupt relațiile diplomatice cu Franța din simplul motiv că vreo cîteva ziare îl luaseră peste picior.

Tatăl lui rezolva toate problemele în doi timpi și trei mișcări.

Cînd îi porunci lui – pe atunci era principe moștenitor – să se însoare cu Favzia, maestrul de ceremonii îi atrăsese atenția că această căsătorie cu o prințesă egipteană contravine constituției. Șahul dăduse imediat ordin ca acest articol să fie scos din constituție.

Tînărul șah își dorea să aibă mînă forte, ca tatăl său. Tot ceea ce lui îi provoca insomnii era pentru tatăl lui un fleac pe care-l rezolva dintr-o trăsătură de condei. Dacă clerul era nemulțumit de politica lui, îl alunga din țară. Dacă prinții bahtiari încercau să se răzvrătească împotriva lui, le confisca averea și îi arunca în fortăreața Kadșaren.

Nimeni nu l-a iubit pe tatăl lui, toată lumea l-a urît, tuturor le-a fost frică de el, dar nimeni nu putea să afirme că n-a ținut cu strășnicie hățurile în mînă.

Mohammed Reza-șah se simțea, în pofida tinereții sale, bătrîn și stors de vlagă. I-ar fi plăcut mai mult să fie fiul unui milionar american decît șahul Iranului.

Își rezemă capul în mîini și închise ochii.

Nu se simțea în stare să țină piept intrigilor ce se țeseau ca o plasă în jurul lui. Idealul lui era să citească ver-

surile lui Hafis şi să gonească, să zboare cu maşina pe străzi.

Să zboare ?

Gîndul acesta îl însufleţea. Să arunce totul, să mătură de pe birou hîrţoagele astea nesuferite, să se urce în avion, să pornească motorul, să acţioneze maneta de gaze şi să decoleze, să zboare, să se simtă liber, între cer şi pămînt. În văzduh nu sînt probleme şi frămîntări. Acolo e linişte şi singurătate.

Cînd zburase ultima oară cu avionul lui ? E mult de atunci. Îl reţinuseră audienţele, recepţiile, obligaţiile plictisitoare de la care nu putea să se sustragă, intrigile cărora trebuia să le dedice trei sferturi din timp.

Tînărul şah îşi netezi părul de culoare închisă.

Ura viaţa pe care o ducea.

Ce însemna el de fapt ? O figură reprezentativă, atît şi nimic mai mult. Vremurile în care şahul hotăra în problemele politice se mistuiseră, intraseră în mormînt o dată cu tatăl lui. Astăzi politica Iranului se decide în City.

Londra ? Anglia ? *Anglo-Iranian Oil Company ? Imperial Bank of Iran ?*

La orizontul politic părea că se profilează cu totul alte grupări de forţe. America ieşea din ce în ce mai mult în evidenţă ?

O şansă care trebuia folosită. Să înfrunţi Anglia ar fi o adevărată nebunie. Tatăl lui reuşise, dar el n-ar izbuti în nici un caz. Să înfrunţi America ar fi o prostie la fel de mare. În schimb ai putea să te foloseşti de una împotriva celeilalte, să le faci promisiuni amîndurora, dar să nu le dai nimic, ci să cîştigi de la fiecare cîte ceva, să te strecori în plasa deasă a serviciilor secrete anglo-americane şi să operezi cu ambele forţe.

Să se termine odată cu sistemul de a lăsa totul la discreţia societăţii *Anglo-Iranian,* care-i concedia pe muncitori şi care provoca greve şi crize ce răsculau ţara împotriva lui şi a guvernului din Teheran !

Șahul voia să discute această chestiune cu prietenul lui, Razmara, șeful Marelui Stat-Major. Razmara era singurul om care nu participa la intrigile ce se țeseau împotriva lui, singurul care-i păstra credință.

Luă de pe birou un cuțitaș de tăiat hîrtie, se jucă cu el, apoi îl aruncă pe masă, și acesta căzu zăngănind. Deschise sertarul din mijloc și scoase un teanc de fotografii.

Fotografiile, aduse de sora lui, Shams, erau ale fermecătoarei Soraya, fiica șeicului bahtiar, generalul Esfendiari, căsătorit cu o nemțoaică. Reproducerile mărite o arătau la tenis, la un *party*, călare și la volanul automobilului ei.

O ființă încîntătoare, fină, plină de grație, nu lipsită de inteligență, și de o senzualitate care îi răscolea sîngele ori de cîte ori se uita la fotografii. Și nu se uita rar.

Slavă Domnului că mai existau și alte lucruri în afară de politică, pe care ar fi vrut tare mult s-o părăsească !

Soraya !

Îndrăgostit, îi scrise cu arătătorul numele pe placa biroului.

Însurîndu-se cu această fată nu asculta numai de dorința inimii, ci putea să elibereze și Husistanul, să-l smulgă din ghearele englezilor, căci Soraya era fiica unui prinț bahtiar influent ; atunci va fi în stare să-i supună pe șeicii cu care era prieten prințul și să zădărnicească desprinderea Iranului sud-vestic.

Scoase obosit și plictisit planul zilei.

G. E. Allen, prietenul lui Truman, se anunțase pentru ora șapte și jumătate. Ceasul arăta ora șapte.

Allen, cu mutra lui de conferențiar nu prea deștept, avea un fel de-a fi arogant, bădăran, care-i displăcea șahului. Dar propunerile ce le aducea erau mult mai agreabile decît comportarea lui. Statele Unite îi ofereau prin el ajutor.

Șahul se arătă plictisit, ca și cum propunerile lui Allen nu l-ar fi interesat peste măsură, totuși în sinea lui era nerăbdător să afle mai multe, să cunoască amănunte :

voia să afle mai cu seamă condițiile cerute de planul de șapte ani cu care Statele Unite voiau să fericească Iranul.

Allen schiță aceste condiții.

Asigurarea liniștii, ordinii și securității în Azerbaigeanul iranian. Crearea unor baze militare, mai ales în provinciile din nord, lărgirea rețelei de șosele și întărirea porturilor de importanță strategică. Mărirea efectivului armatei iraniene și a corpului de ofițeri americani răspunzător pentru instruirea ei. În expunerea trimisului extraordinar al guvernului american apărea adeseori cuvîntul consilier. Consilier la jandarmerie, consilier în economie, consilier pentru analiza problemelor politice, financiare și sociale, fără de care elaborarea planului de șapte ani n-ar fi posibilă. Separarea absolută a lui Ghavam de Tudeh. Cu alte cuvinte, Statele Unite cereau în schimbul ajutorului oferit un control aproape total asupra Iranului. Potrivit expunerii lui Allen, Pentagonul voia să transforme Iranul într-o bază de atac împotriva Rusiei. Șahul pricepea cum stau lucrurile.

Îl lăsă pe trimisul extraordinar american să vorbească, fără să-l întrerupă, fără să-și exprime părerea în legătură cu vreo problemă sau alta. Nu voia să se angajeze, nu voia să scape nici un cuvînt din care americanul ar putea să deducă o aprobare sau un refuz.

Allen își încheie expunerea transmițînd șahului rugămintea lui Truman de a-i face președintelui o vizită la o dată ce urmau s-o stabilească de comun acord.

După ce plecă Allen, șahul își notă punctele cele mai importante ale convorbirii. Adăugă : propunere suplimentară. Acest director general Whigest trebuia, în sfîrșit, să priceapă că guvernul Iranului nu-și avea sediul la Abadan, în birourile administrației lui *Anglo-Iranian,* ci la Teheran ; toți trebuiau să priceapă acest lucru, chiar și Pișevari, aflat în fruntea acelei ridicole administrații democrate autonome din Azerbaigean.

Știind că are America la spate, șahul prinse curaj.

Trebuie să se facă imediat curățenie. Cel mai important

era ca Tudehul și sindicatul, care în ultimul timp, și mai ales cu prilejul pregătirii grevei generale a muncitorilor petroliști, desfășuraseră o activitate intensă, să-și cunoască lungul nasului.

Șahul își notă : Tudeh.

Voia să se sfătuiască cu Razmara. Poate se găsește o posibilitate să-l interzică, mai cu seamă că ultimele rapoarte secrete arătau că Comitetul Central are de gînd să propună parlamentului naționalizarea bunurilor societății petrolifere engleze. Asta ar mai lipsi ! Răspunsul Americii ar fi ușor de ghicit.

Șahul îl întîmpină zîmbind pe prietenul lui, generalul Razmara, îi strînse cordial și îndelung mîna.

În sfîrșit, un om față de care putea să-și deschidă inima.

Știindu-l pe Razmara lîngă el, șahul răsufla mai ușurat, se simțea mai sigur de sine.

Nu s-ar putea ca împreună cu acest om, „omul cu mînă forte", cum îl numeau cercurile politice, să aducă Iranului o nouă propășire ? Cînd are să sosească clipa în care să-i poată încredința funcția de președinte al Consiliului de Miniștri ? Din păcate, n-au ajuns încă acolo. Prea multe piedici trebuiau încă înlăturate, mai cu seamă Tudehul și sindicatul.

Razmara își freca cu degetele lui uscătive pielea veștedă și zbîrcită a gîtului.

– Iartă-mă, spuse șahul, n-ar fi mai bine să vorbim în grădină ? Mă apasă încăperea asta.

– Cu plăcere, dacă vrei.

Coborîră tăcuți în grădină.

– Griji ? întrebă Razmara, fără să se uite la șah.

– Nu contenesc niciodată, Ali, răspunse șahul. Uneori cred că nu mai pot face față problemelor, mai ales că în afară de tine n-am nici un om cu care să pot sta în voie de vorbă. Mă crezi că urăsc oamenii, că bănuiesc un dușman în fiecare om cu care mă-ntîlnesc ? Și poți oare să guvernezi dacă urăști oamenii ? Mi-e scîrbă cînd vine la mine acest colonel Mirgolas. După ce i-am dat mîna

trebuie să mi-o spăl. Asta nu-i viață, Ali. În orice caz, mi-o închipuiam altfel. Ce-a fost toată viața tatălui meu în fond ? Luptă. Probabil că se simțea în elementul lui. Dar mă gîndesc adeseori că, de fapt, în adîncul sufletului său, trebuie să se fi simțit tare singur.

Cu mîinile la spate, Razmara păşea îngîndurat alături de şah. Pe față îi sclipeau ochelarii cu rame de aur.

„Cum poate să vorbească astfel un om la vîrsta lui ? se gîndi generalul. Nu, Mohammed Reza nu e un stăpînitor. E mult prea slab. Ar trebui să fie mai dur, să nu umble cu mănuşi. Dacă va rămîne aşa, într-o bună zi va fi strivit între tampoanele locomotivelor engleze şi americane. Cine vrea să facă politică nu trebuie să aibă scrupule, dimpotrivă, trebuie să treacă la nevoie şi peste cadavre. Tatăl lui se pricepuse s-o facă. El fusese în stare să ordone să se tragă cu mitralierele în convoaiele de pelerini din Meşed. Un stăpîn trebuie să poată să tragă, fără să clipească, şi în fratele sau în sora lui, chiar şi în părinții lui, dacă e necesar."

– Ai vizitat mausoleul tatălui meu ? întrebă şahul.

Razmara făcu din cap un semn că nu-l vizitase.

– Mergem să-l vedem, Ali ? Ce avem de discutat putem vorbi şi pe drum spre Ray. O să conduc eu singur, ca să putem discuta în liniște.

Razmara se gîndi.

Nu-i rămîne altceva de făcut decît să amîne convorbirea cu generalul american Schwartzkopf şi cu Statul-Major. În clipa de față şahul avea nevoie de el.

– Merg.

Şahul porunci să se tragă la scară limuzina lui albastră Alfa-Romeo şi-l invită pe Razmara să ia loc lîngă el.

Curînd lăsară în urmă Teheranul, îndreptîndu-se spre Ray, orașul îngropat al regilor parți [1], unde fusese ridicat mausoleul lui Reza-khan Pehlevi, aşa cum lăsase cu limbă de moarte în testament. Voise să fie înmormîntat

[1] În secolul al III-lea î. e. n., Imperiul Persan a fost condus de regi din dinastia Arsacizilor, de origine parță (n. r.).

în orașul celor care învinseseră odinioară armatele romane și-i slujiseră drept pildă.

– Te-am chemat la mine, începu șahul, apăsînd pe pedala de accelerație și făcînd să se oprească acul vitezometrului la șaptezeci, fiindcă vreau să-ți vorbesc despre unele lucruri care-mi stau pe suflet. Făcu o pauză și continuă privind într-una șoseaua : Allen a fost la mine.

Îi raportă amănunțit prietenului său despre propunerile lui Allen, stăruind mai ales asupra condițiilor puse de Casa Albă.

Razmara dădu din cap de parcă ar fi vrut să spună : „Trebuia să ajungem odată și odată aici".

– Pleci cu avionul la Washington ? întrebă el.

– Probabil.

– Vrei să-i gonești pe englezi din țară cu ajutorul americanilor ?

– Cam așa. Alt drum n-avem.

– Calea cea mai bună ar fi ca Iranul să-și dobîndească în sfîrșit independența.

– O să se poată vreodată ?

– Trebuie să se poată.

– Englezii fac ce vor cu noi. Cu fiecare grevă pe care o provoacă, ațiță masele din ce în ce mai mult și împotriva noastră.

– Și totuși ei constituie răul cel mai mic. Dacă se cuibăresc americanii la noi ne înghit cu totul.

– Crezi ?

– Avem destule exemple.

– Nu știu ce să fac, Ali. Uneori pur și simplu nu mai înțeleg tot jocul acesta, cine ține cu cine și cine lucrează împotriva cui.

– Nu renunța la ajutorul american, dar să-i ții mai la distanță.

Cufundați în tăcere, se opriră cîteva minute în fața mausoleului lui Reza-khan, o clădire înaltă, mare, albă.

– Un mormînt demn de el.

– Ce ne mai așteaptă, Ali ? N-or să vină într-o zi să-i

deschidă mormîntul, să-i scoată osemintele şi să le răspîndească în cele patru vînturi ?

Cu un gest patern, Razmara îi puse mîna pe umăr.

– Ce-ţi mai trece şi ţie prin cap ! Te împovărezi cu prea multe gînduri inutile.

– Ştiu, oftă şahul. Dar ce să fac ? Am să pier din cauza asta.

– Crezi, continuă Razmara, că oamenii care-ţi fac viaţa un infern cu intrigile lor se ocupă atît de mult de simţămintele lor, cum faci tu ? Viaţa e dură, şi dacă nu eşti mai dur decît ea, te frînge. Politica nu se face cu sentimente.

Soarele se înălţase la amiază, şi dogoarea lui era nesuferită. Părăsiră mausoleul, îşi puseră şepcile pe cap şi se îndreptară spre maşină.

La întoarcere, şahul discută pe drum cu Razmara cum s-ar putea declara Tudehul ilegal şi anticonstituţional.

– Dar, te rog, să nu-mi răspunzi ce-ar fi făcut tata în locul meu, ci să-mi dai o idee ce trebuie să fac eu. Vreau să scap de duhul lui, să ies odată din umbră.

– Depinde numai de tine.

– Ştiu.

– De altfel ceea ce te voi sfătui seamănă într-adevăr cu ceea ce ar fi făcut tatăl tău. Anumite lucruri nu pot fi rezolvate decît aşa cum le-ar fi rezolvat el.

– La ce soluţie te gîndeşti ?

– Întîi să aşteptăm, să lăsăm Tudehul să devină şi mai activ, ca pe urmă să lovim repede şi eficace. Ghavam mi-a destăinuit într-o convorbire secretă că englezii caută, cu ajutorul agentului Lekhasa, să macine Tudehul pe dinăuntru. Asta n-ar fi rău. E tocmai ce ne trebuie.

– Să lovim, ai spus. Dar cum ?

Razmara se uită la profilul şahului, la nasul lui cam prea lung, la părul care în lumina soarelui avea reflexe albăstrii.

Zîmbi, căci descoperise că firea visătoare, lirică a tînărului şah i se oglindea chiar pe faţă. E drept că avea şi trăsături aspre, dar mai puţin pronunţate.

– O să te duci într-o inspecție, hai să zicem în vizită la Universitatea din Teheran. Va fi prezentă presa, reporteri din țară și străini, cum se obișnuiește. Un reporter va trage în tine. Acest reporter, cum va reieși din anchetă, va fi un membru al Tudehului care a acționat din ordinul Comitetului Central. Vor fi închise sediile Tudehului, în biroul Comitetului Central se vor găsi acte compromițătoare din care se va vedea că Tudehul a plănuit o lovitură de stat prin violență, și așa mai departe. Restul se înțelege de la sine.

– Și ce se va întîmpla cu reporterul ?

– Dacă masa nu-l va linșa, va fi dat în judecată și spînzurat.

Razmara aștepta cu mult interes să vadă cum va reacționa șahul. În felul acesta va putea să-și dea seama dacă era în stare să ducă o politică realistă, sau dacă se lasă pradă sentimentalismelor sale.

– Dar reporterul e nevinovat.

– Firește. Chiar mă gîndesc la un om potrivit. O să-l strîngem puțin cu ușa și o să-l silim să facă ce-i cerem.

Șahul admira caracterul lui Razmara. Așa trebuia să fii dacă nu voiai să pieri. Într-adevăr, Razmara era omul cel mai nimerit ca să distrugă Azerbaigeanul la timpul potrivit.

După ce-i mulțumi lui Razmara și se despărți de el, șahul se duse la telefon și ceru să i se pregătească avionul. Propunerile generalului îl impresionaseră peste măsură. Simțea nevoia să fie singur, și asta putea să și-o îngăduie cel mai bine în avionul lui.

Fără să fi luat nimic în gură, goni cu automobilul spre aerodrom.

Voia tocmai să se așeze pe scaunul de pilot, cînd, la cîțiva metri, zări un avion de sport care părea englez. În jurul lui își făceau de lucru niște ofițeri americani, cîțiva mecanici și o femeie blondă.

– Ce-i acolo ? îl întrebă el pe unul din mecanicii lui.

– Nu știu exact, majestate. Meșteresc de cîteva săptămîni la pasărea asta, fac zboruri de probă și sînt miste-

rioși, de parcă ar pune la cale cine știe ce. Femeia cea blondă, în combinezon de aviator, e un pilot pe cinste. S-o vedeți cum zboară, o minune ! Ca un bărbat. Se spune că e o englezoaică, o aviatoare sportivă sau așa ceva.

Șahul zîmbi, își puse streașină la ochi mîna dreaptă și privi grupul din jurul avionului.

Mary Doman se așeză pe scaunul de pilot, i se legară parașuta și curelele. Mecanicii închiseră capota și se retraseră. Profundorul și direcția se mișcau. Elicea începu să se învîrte ca o nălucă argintie. Scurt timp după asta, avionul rulă pe pista de decolare. Starterul aeroportului ridică fanionul de decolare. Avionul luă viteză și se desprinse elegant de pămînt.

Șahul dădu aprobativ din cap și urmări avionul pînă dispăru din ochi.

Mary Doman pornise spre Tabriz, ca să trateze cu Zahrov, urmînd să-și continue zborul spre Baku.

17

Cei peste o sută de mii de muncitori ai lui *Anglo-Iranian Oil Company* din Husistan biruiseră. Directorul general Whigest fusese nevoit să țină seama de revendicările lor și să se angajeze că va colabora strîns cu comisia guvernamentală trimisă în regiunea petroliferă. De asemenea, oricît de greu i-ar fi venit, se văzu silit să le promită că le va plăti salariile pe tot timpul grevei.

În ceea ce privește comisia, muncitorii puteau s-o aștepte pînă le-o crește păr în palmă. Whigest avusese el grijă. Nu-i păcat să zacă neutilizat „fondul pentru imunizarea Iranului împotriva comunismului", de care dispunea după voia lui ?

Mesbah-Fatemi rămăsese pe loc. Colonelul Lake rămăsese și el.

Soldații armatei iraniene se retraseseră în cazărmi.

Liniște.

Muncitorii și atacanții căzuți în luptele pentru Casa sindicatului din Abadan zăceau în pămînt, sîngele lor dispăruse de pe asfalt, se uscase. Greva generală, care mișcase atît de mult inimile iranienilor, avea să fie peste puțin timp uitată.

Dar vasele de război engleze mai erau în apele iraniene. Ele pîndeau în rada din Basra, gata să pornească în orice clipă, de îndată ce va fi nevoie de ele. Rămăseseră și trupele engleze de-a lungul granței dintre Irak și Iran.

Întins într-un șezlong, Whigest citea ziarul indian *National Call* [1], care apărea la Delhi.

„E regretabil, citea el zîmbind, că guvernul indian nu a fost în stare nici pînă astăzi să explice poporului în ce fel trebuiau să apere trupele indiene din Basra interesele Indiei și cu ce fuseseră de fapt amenințate aceste interese. E doar în favoarea indienilor ca situația muncitorilor din întreprinderile petrolifere din sudul Iranului să se amelioreze, și salariile să crească. De asemenea pare straniu ca un guvern care nu reprezintă majoritatea poporului indian să îndrăznească să trimită trupe indiene într-o țară străină fără să se sfătuiască măcar cu conducătorii poporului. Deoarece tot conflictul se trage de la o grevă a muncitorilor petroliști din sudul Iranului, cărora nu li se acordă nici măcar zile de odihnă, e într-adevăr uimitor cum a putut guvernul laburist englez să procedeze într-un mod care nu poate fi justificat nici din punct de vedere moral, nici din punct de vedere legal."

Whigest zîmbi obosit.

Lăsă în jos mîna în care ținea ziarul, sprijinind-o de brațul șezlongului. Ziarul căzu la pămînt, foșnind. Whigest aruncă o scurtă privire spre Marion, care stătea culcată lîngă el pe un alt șezlong. Văzînd-o că doarme, închise și el ochii.

În ultimele zile devenise mai greoi, își pierduse energia. Era mereu obosit, simțea mereu nevoia să se întindă,

[1] Chemarea națională (engl.) (n. r.).

să se odihnească, să doarmă. Trebuia să-şi încordeze toată energia ca să facă faţă programului său zilnic de lucru, care era pe zi ce trecea mai încărcat, pe măsură ce dificultăţile companiei creşteau.

Whigest dormea. Marion dormea, dar la Ierusalim oamenii nu dormeau. Acolo, fusese aruncat în aer fastuosul hotel Regele David, în care se afla o parte a Statului-Major al armatei engleze, precum şi secretariatul Administraţiei engleze din Palestina. Cincizeci şi şase de morţi, cincizeci şi cinci de oameni îngropaţi de suflul exploziei, patruzeci şi şapte de răniţi. Regele Abdullah, pe care teroriştii îl vizaseră în primul rînd şi care, înainte cu două ore, îmbrăcat într-un burnuz alb, tăifăsuise în salonul de ceai cu ofiţerii englezi, părăsise hotelul scurt timp înaintea exploziei. Persoana cea mai importantă scăpase cu viaţă încă o dată.

Nici în Irak oamenii nu dormeau ; acolo ziariştii unor ziare burgheze, potrivit indicaţiilor patronilor lor englezi, mîzgăleau hîrtia scriind despre alipirea Husistanului la Irak.

Şi în nordul Iranului, la Tabriz, oamenii erau treji. Trei *jeep*-uri cu reprezentanţi ai poliţiei goneau pe străzile periferice. În faţa unui caravanserai întunecat, dărăpănat, *jeep*-urile se opriră.

Poliţiştii ridicară piedicile revolverelor, înconjurară caravanseraiul, iar un ofiţer şi trei poliţişti intrară ca să-l aresteze pe Toradze, administratorul lui Mirgolas, pe Zahrov şi pe complicii lor.

În mai puţin de cinci minute îl scoaseră pe Toradze, care se văicărea, jurînd că e nevinovat, îl zvîrliră împreună cu ceilalţi într-un *jeep*, porniră motoarele şi se întoarseră în oraş ; îi luară lui Toradze un interogatoriu cu privire la pregătirea asasinării la Tabriz a secretarului Partidului Democrat din Azerbaigean şi cu privire la alte delicte şi îl confruntară cu fostul argat Ali Solimani. Zahrov nu se afla printre cei arestaţi.

La interogatoriu, în afară de Ali Solimani, muncitor la fabrica textilă Pişevari, asistase şi scriitorul şi ziaristul

american, colaboratorul lui *Daily Worker,* James Farlay. James Farlay voia să cunoască Azerbaigeanul. Cutreierase țara în lung și-n lat, vizitase șantierele de construcție ale școlilor și fabricilor, asistase la discuțiile cu privire la construirea primei universități azerbaigene, stătuse în mijlocul muncitoarelor și muncitorilor fabricii de chibrituri din Hoi și ai fabricii de piele dn Khosrovi și se convinsese cu cît zel învățau să citească și să scrie ; fusese și la țară, ca să vadă că muncitorii agricoli și țăranii săraci căpătaseră într-adevăr pămînt fără să plătească nimic. Dar James Farlay voia să cunoască și reversul medaliei, pe dușmanii acestor transformări. Dacă nu izbutise să pătrundă în cercul Toradze-Zahrov, voia cel puțin să asiste la interogatoriu, să afle ce-i îndemnase pe acești oameni să pună bețe-n roate mersului înainte al țării. Aflase că inspiratorii acțiunilor celor arestați, printre care și colonelul Mirgolas, trebuiau căutați nu numai în Iran, ci și în Anglia și America. Își propusese să dezmintă sau să confirme acest zvon, pe bază de exemple, potrivit indicațiilor redactorului-șef de la *Daily Worker,* Ben Mawis, să facă o analiză tăioasă, o incizie adîncă, pentru a extirpa cu bisturiul minciuna și a scoate la iveală adevărul.

James Farlay își dădea seama că se schimbă, că vede lucrurile cu alți ochi, cu ochi mai ageri, mai limpezi. Simțea că viața lui căpăta pe zi ce trece un rost, un conținut. Ben Mawis îi scria că reportajele lui sînt foarte folositoare și că se bucură, deoarece nu s-a înșelat în privința lui. Găsise prieteni, simpatizanți, care gîndeau ca și el. Își dădea seama tot mai mult ce căi duc spre izbăvirea omenirii și ce căi spre pieirea ei.

Stătea pe un scaun șubred, picior peste picior, pe genunchi cu un blocnotes, în mîna dreaptă cu stiloul. Lîngă el ședea un tălmaci, un învățător tînăr din Tabriz. Acesta îi traducea declarațiile lui Toradze. Administratorul lui Mirgolas își trăda, fără să i se ceară, complicii și tăinuitorii, dezvăluia toate legăturile sale secrete, ca să-și salveze viața.

– Dezgustător, spuse James.

– Asemenea oameni dispuneau pînă nu demult de soarta noastră, *mister* Farlay. Ați auzit declarațiile muncitorului textilist Ali Solimani, pe care Toradze l-a snopit în bătăi pentru un fleac.

James clătină din cap și își notă cele spuse fără să înceteze a-l privi pe Toradze.

Ce dezgustător era acest om, cum își dădea ochii peste cap, cum se arunca la pămînt, blestemîndu-l pe colonelul Mirgolas, pe propriii săi părinți, pe sine însuși, pe toată lumea, implorîndu-l pe Allah să-l ajute, să-i dăruiască numai viața, și nimic altceva.

James nu mai putea să-l vadă în ochi.

– Stăpînește-te ! îi strigă ofițerul de poliție. Dacă ai fi izbutit să-l omori pe secretarul nostru de partid, ai fi făcut-o cu sînge rece !

– Allah să vă aibă în pază ! Sînt nevinovat.

Ofițerul de poliție lovi furios masa cu cravașa.

Toradze i se adresa ofițerului cu excelență, general, *khan, effendi, sahib* [1], rugîndu-l pe Allah să-i dăruiască viață lungă.

Ofițerul lovi iar masa cu cravașa, stîrnind praful și răvășind dosarele. Un polițist care atipise, obosit, tresări speriat.

– Pentru ultima oară îți spun, se răsti ofițerul. Poartă-te ca un om.

Toradze se ridică încet de jos.

Avea mîinile pline de praf, părul ciufulit, cămașa sfîșiată, buzele și genunchii îi tremurau.

James îi zise tălmaciului :

– Hai să mergem. M-am săturat de spectacolul acesta.

La ieșire, tălmaciul îi împărtăși lui Farlay :

– Dacă e adevărat ce a spus Toradze, dacă într-adevăr guvernul din Teheran are de gînd să pornească război împotriva Azerbaigeanului, atunci ne așteaptă zile negre.

– Am văzut chiar scrisoarea lui Toradze către colonelul Mirgolas, care confirmă declarațiile lui. Această scrisoare a declanșat de altfel la Teheran o mare consternare, și

[1] Domn, stăpîn (turc.) (n. r.).

totuși nu pot să cred că e adevărat, orice s-ar spune. Închipuie-ți : război !

– Cînd s-a născut Uniunea Sovietică, spuse tălmaciul, și pe ea au tăbărît toți dușmanii.

– Erau alte timpuri. Acuma abia am ieșit dintr-un război.

– Asta nu-i interesează pe patronii lui Toradze, *mister* Farlay.

– Nu înțeleg. Scuză-mă, dar nu pot să înțeleg.

– O să învățați să înțelegeți.

– Cine știe ?

James închise stiloul, pe care-l ținea deschis în mînă, și îl vîrî în buzunarul hainei.

Pe Khiabane Pehlevi cumpără de la un negustor ambulant un pachețel cu lame de ras, fără să știe că la o distanță de două-trei case Mary Doman trata cu Zahrov și cu ofițerul azerbaigean Makmalish. Învăluiți de praful străzii și de fluxul de vorbe al negustorilor, cei doi bărbați merseră încă o bucată de drum împreună, în direcția parcului Gulistan.

Cînd se despărțiră, Farlay spuse :

– Nu mă privi atît de trist. Capul sus ! N-o să fie nimic !

Tălmaciul răspunse la aceste cuvinte încurajatoare cu un zîmbet recunoscător, apoi se-ntoarse repede și dispăru.

18

Încăperea în care se desfășura convorbirea între Zahrov, Mary Doman și ofițerul azerbaigean Makmalish n-avea geamuri, era luminată numai de o lampă cu petrol, care fîsîia și răspîndea un miros urît.

Mary ședea pe un balansoar vechi. Brațul lui drept era rupt, și mai atîrna doar de cîteva fibre de lemn. De cîte ori se legăna Mary, brațul se bălăngănea încolo și-ncoace.

Lîngă ea ședea Makmalish, ghemuit pe o pernă și aprinzîndu-și țigară după țigară. Privirile lui rătăceau neliniș-

tite, oprindu-se lacome la picioarele şi sînii lui Mary. Avea o faţă lucioasă, gălbuie, bolnăvicioasă, buhăită.

Zahrov se plimba prin încăperea acoperită pe jos cu lut murdar, iar ghetele îi scîrţîiau enervant. Patru paşi în sus, patru paşi în jos.

– Dacă dintr-un motiv sau altul sînt nevoită să aterizez forţat sau să sar din avion, spuse Mary, oamenii dumneavoastră din Azerbaigeanul sovietic trebuie să mă treacă peste Caucaz, Zahrov. E clar ? N-or să se ivească dificultăţi în această privinţă ?

– Nicidecum, răspunse Zahrov fără să-şi întrerupă plimbarea. Oamenii mei au ordin să urmărească permanent avionul dumneavoastră, la dus şi la întors. Mi-ar conveni dacă aţi putea să luaţi cu dumneavoastră un om şi să-l treceţi dincolo, dar n-aş vrea să vă expun inutil unui pericol.

Cei trei terminaseră tocmai de discutat despre incursiunea pe care urma s-o facă armata iraniană în Azerbaigean şi căzuseră de acord ca Makmalish să atace şi să provoace cu oamenii lui trupele iraniene, silindu-i pe soldaţii şahului „să intervină", aşa cum se stabilise prin convorbirea secretă între preşedintele Consiliului de Miniştri Ghavam şi generalul Razmara ; trecuseră la alte subiecte, cînd auziră patru bătăi în uşă. Semnalul convenit.

Scurt timp după asta, uşa se deschise brusc. La lumina lămpii cu petrol se desluşi silueta omului de încredere al lui Zahrov, aducîndu-i şefului său ştirea că Toradze fusese denunţat de un anume Ali Solimani. Arestat, Toradze trădase poliţiei toate legăturile şi adresele secrete pe care le cunoştea.

Makmalish sări în sus vrînd să plece, dar Zahrov, care-şi întrerupsese pentru prima oară plimbarea, îl opri.

– A dat şi adresa asta ? întrebă el liniştit, trăgînd din ţigară şi ţintind cu arătătorul lutul de pe jos.

– Nu sînt informat, dar cred că ar fi mai bine să schimbaţi locuinţa. E mai sigur.

– E absolut limpede, întări Makmalish. Dacă ne gă-

sesc aici, s-a sfîrşit totul. Nu înţeleg cum puteţi să staţi atît de liniştiţi. Poliţia noastră lucrează repede.

Zahrov nu-i răspunse.

Cu ţigara în colţul gurii, trecu pe lîngă Mary, se duse într-un ungher al odăii, se aplecă şi scoase o cărămidă.

În timp ce adîncea groapa, dînd la o parte lutul afînat, i se adresă lui Makmalish :

– Dacă sînteţi de obicei atît de nervos, n-o să vă mai putem folosi.

Makmalish, lîngă uşă, aruncă pe jos, furios, mucul de ţigară şi-l strivi.

Mary se legăna în balansoar şi-l urmărea pe Zahrov, care scoase din groapă un pachet de hîrtii.

Apoi el îşi scutură mîinile de praf, vîrî pachetelul în buzunarul pantalonului şi spuse :

– Putem pleca.

19

Profesorul Naga, care-şi terminase pe ziua aceea prelegerile la Universitatea din Teheran şi sosise, tocmai, acasă, nu intră imediat înăuntru, ci mai zăbovi lîngă trandafirii din grădină.

Aşa făcea întotdeauna cînd se-ntorcea de la universitate. Îşi dedica zece minute grădinii, trandafirilor, pe care-i îngrijea cu dragoste. Ce minunaţi erau ! Ce mireasmă minunată împrăştiau ! Păreau că în anul acela aveau să îmbobocească nespus de frumos.

Cînd privea trandafirii, Naga uita de lume, de frămîntările Teheranului, de veşnicele necazuri de la universitate ; atunci cînd cutreiera visător grădina uita pînă şi de cartea lui.

Lîngă trandafirii lui se odihnea, se destindea, indiferent ce se petrecea dincolo de zidul de cărămizi care înconjura grădina, ferind casa de privirile din afară, aşa cum cere învăţătura *Coranului*.

Cu mîinile la spate, privind atent pe unde calcă, intră în sfîrşit în casă. Gîndurile profesorului se întoarseră spre cartea care devenise conţinutul vieţii sale. Acestei cărţi îi dedica fiecare minut liber, întreaga sa avere. De multe ori pleca la ţară ca să studieze condiţiile în care trăiau ţăranii, să stea cu ei de vorbă, să le asculte păsurile, să-şi însemne grijile lor, care-i copleşeau. Nu se dăduse înapoi nici de la un drum mai lung, pînă la Abadan şi Kermandşah, centrul petrolifer englez, ca să vadă la faţa locului modul de trai al muncitorilor petrolişti. Se ducea la muncitorii textilişti din Ispahan, îi vizita pe copiii care lucrau la covoare, stătea de vorbă cu negustori şi meseriaşi, ca să-şi facă o imagine cît mai fidelă a situaţiei. Profesorul voia să se convingă personal cum trăiesc oamenii din ţara lui, indiferent de pătura din care fac parte. Voia să descopere cauza mizeriei poporului şi cine e vinovat de această mizerie. Din pricina asta, se ocupa de importul şi exportul ţării sale. Examina în mod critic justiţia, armata, cultura şi religia. Îşi nota exact cîte spitale sînt în ţară, înregistra tot atît de exact bolile de care sufereau cei mai mulţi oameni, cerceta de unde vin aceste boli, din ce pricină sufereau sute de mii de oameni de trahoma, tuberculoză, malarie, tifos sau friguri galbene.

Rafturile înşirate de-a lungul odăii lui de lucru erau ticsite cu cărţi în limba iraniană şi în limbi străine. În rest, atîrnau pe pereţi covoare de rugăciune şi miniaturi. Într-un colţ stătea o otomană. Pe podea era aşternut un covor.

Profesorul se aşeză imediat la birou şi trase mai aproape de el manuscrisul voluminos.

Mîngîie hîrtiile cu amîndouă mîinile, cu dragoste, de parcă ar fi fost o făptură vie.

Îi era dragă cartea la care lucra. Ţinea la ea din toată inima. Prin ea se răfuia cu Iranul. Dacă pînă începuse să scrie cartea nu-şi cunoscuse patria în măsura în care se cuvenea s-o cunoască un iranian, acum se lămurea din ce în ce mai bine, imaginea ţării sale se contura cu fiecare rînd, devenea mereu mai plastică.

Iranul. Ce țară frumoasă ! Ce țară bogată ! În măruntaiele ei se ascund comori prețioase. Are un pămînt roditor. Dar în ciuda acestui pămînt darnic, țăranul flămînzește ; el, profesorul Naga, văzuse cu ochii lui că țăranii, care dau țării pîine, n-aveau ce mînca și nu de puține ori erau siliți să-și vîndă fetele pentru cîțiva *riali*.

Profesorul nu înțelegea cum de-a putut trăi pînă atunci, o viață întreagă aproape, fără să-l frămînte aceste lucruri.

Se uită în grădină, cu ochi pierduți, fără să mai vadă trandafirii, de care cu cîteva minute mai înainte se ocupase cu atîta grijă și dragoste. Gîndurile lui rătăceau departe, departe. Cînd se opreau în fața unei sonde din Husistan, cînd își luau zborul spre sate, spitale, bazare, cînd străbăteau străzile Teheranului sau se furișau prin firidele caselor și moscheilor unde cei mai săraci își încropeau cîte un culcuș ca vai de lume.

Dus pe gînduri, își trecu degetele prin părul alb și rar.

Oare cartea lui va da Iranului ajutorul necesar și grabnic de care are nevoie ? Era ferm convins că da. Dacă le va arăta celor de la cîrma țării toate neajunsurile, atunci înlăturarea lor va fi numai o chestiune de timp. Era absolut sigur.

Se mira că Sobeide, soția lui, nu-și făcuse încă apariția. Ea venea, doar, în fiecare zi să-l vadă și-i aducea întotdeauna în birou un ceai. Nu se poate să fie plecată la ora asta. Străzile sînt acum ca niște cuptoare încinse, și toți oamenii își caută un locșor umbros și răcoros. Era supărată pe el ? În ultimele săptămîni devenise foarte tăcută, vorbea numai strictul necesar și într-un fel cu totul neobișnuit. Pesemne o supăra că își consacra cărții fiecare minut liber.

– Sobeide urăște cartea asta, rosti el încet.

Colonelul Mirgolas, fratele ei, nu-i dăduse a înțelege că ar fi mai bine să se lase de această carte ?

Naga începu un capitol în care se ocupa de comercianți, de meseriași și de micii fabricanți, ale căror venituri se micșorau din lună în lună, fiindcă americanii și englezii

inundau piața cu mărfuri ieftine. Așternu pe hîrtie rînd după rînd datele culese, scormoni prin documente, prin puzderie de fișe și caiete, pînă izbuti să creeze o imagine rotunjită, care putea să reziste oricărei critici.

Rezultatul : importul nejustificat de mărfuri engleze și americane i-a silit pe proprietarii fabricilor să concedieze o parte din muncitori, să treacă la un timp de muncă redus sau să micșoreze salariile. Situația aceasta influența activitatea negustorilor și meseriașilor, care rămîneau cu stocuri de produse, deoarece puterea de cumpărare a muncitorilor scădea. Spectrul mizeriei îi amenința pe toți deopotrivă.

Profund zguduit, Naga puse tocul jos.

Ce s-a ales din patria lui ? Tînărul șah nu înțelegea, sau nu voia să înțeleagă ? Miniștrii lui îi înfățișau o imagine falsificată ? Sau automobilele și avioanele lui îl interesau mai mult decît soarta poporului ?

Sobeide intră în odaie. Soțul ei stătea la birou cu capul sprijinit în mîini.

Așează ceainicul pe o măsuță joasă fără să scoată o vorbă. Cînd puse ceașca pe birou, placa de alamă zăngăni încet.

– Sobeide ! Nici n-am auzit cînd ai intrat.

– Ți-am adus ceaiul.

Profesorul scrută cu ochii lui miopi fața soției sale.

– A fost un domn aici, spuse ea.

– Ce-a vrut ?

– A vrut să vorbească cu tine în legătură cu cartea ta.

– Despre cartea mea, repetă profesorul îngîndurat. De unde-a venit ?

Naga aștepta nerăbdător răspunsul.

– Nu știu. A spus că o să mai treacă.

Naga se ridică, împingînd scaunul.

– Cum arăta ? Se poate, doar, descrie un om, aproximativ. A venit de la universitate, de la vreo editură ?

– Era destul de înalt... Mi s-a părut cunoscut. Parcă l-am văzut o dată undeva.

Se duse la raft și scotoci printre ziare.

– Ce cauți ?

În loc de răspuns îi puse pe birou un ziar cu fotografia lui Feridun Ibrahimi.

Naga își aduse aminte de mitingul de la Abadan, de cuvîntarea lui Ibrahimi, de atentat.

Acest „roșu" voia să vorbească cu el despre carte. Nici prin gînd să nu-i treacă ! Naga bănuia ce vrea Ibrahimi de la el. Tudehul se interesa de lucrarea lui, ca s-o folosească pentru propagandă destructivă. Ura Tudehul, acest partid de instigatori și mincinoși, cum îl numea el. Nu născocise acest partid, în urmă cu vreo cîteva săptămîni, o scrisoare, ca să demonstreze că generalul Razmara cu trupele sale are de gînd să atace Azerbaigeanul ? Ce farsă ! Ghavam, președintele Consiliului de Miniștri, recunoscuse Azerbaigeanul, îl recunoscuse oficial, și generalului i se năzărește să atace într-o perioadă de pace deplină provincia, să trimită acolo armată ! Ceva mai grosolan nici că s-ar fi putut găsi. Nu, nu s-ar fi putut găsi. Ce, ei cred că poporul e prost ?

– Dacă acest domn mai trece pe aici, spuse cu glas mînios profesorul, să nu-l primești. Nu scriu cartea pentru Tudeh. Spune-i că nu sînt acasă, sînt plecat, sînt... găsești tu un pretext.

Se așeză, își turnă ceai în ceașcă și bău.

– Cartea asta o să fie nenorocirea noastră, spuse Sobeide.

Naga rîse.

– N-ai decît să rîzi. Dar o să vină o zi cînd n-ai să mai rîzi. Nu înțelegi că-ți faci dușmani ? Ai s-ajungi să te dea afară din universitate. Îți prezic lucrul ăsta.

– Argumentele tale nu sînt noi. Ești o femeie deșteaptă, dar vorbești, scuză-mă, nu găsesc altă expresie, vorbești prostii. De ce să mă scoată de la catedră ? Astea-s închipuiri, Sobeide.

– Aș vrea să ai dreptate.

Sobeide se așeză într-un fotoliu și-și puse mîinile în poală.

– Într-o zi oamenii îmi vor fi recunoscători, Sobeide, încercă el s-o încurajeze. Șahul o să mă decoreze, o să

mă răsplătească. Bineînțeles, în anumite cercuri mai există corupție, dar chiar cel mai corupt ministru își iubește totuși patria, altfel ar fi refuzat portofoliul de ministru. N-ai dreptate, te necăjești degeaba, sînt sigur. Spune-mi, ce rău fac ? Scriu o carte despre Iran. Nu adaug nimic de la mine, dar bineînțeles nici nu las nimic deoparte. Încerc să analizez problemele științific, obiectiv. Pe cine supăr ? Vreau să văd un singur om care nu dorește un Iran puternic și sănătos.

– Descrii foarte amănunțit situația de la țară.

– Și de ce nu ?

– Scrii că țăranii o duc prost, că birurile îi înnăbușă.

– E un fapt incontestabil.

– Arăți care sînt cauzele.

– Fără asta nu se poate. Biruri prea mari, unelte primitive. La asta se mai adaugă faptul că englezii ne inundă piața cu grîu canadian. Încă un an, doi, prosti, o invazie de lăcuste, și în Husistan nu mai rămîne picior de țăran. Aceste probleme... Curmă vorba, se uită cîtva timp întrebător la ea, apoi continuă : N-are rost să discutăm mai departe, Sobeide, fiindcă știu că nu folosești cuvintele tale, ci ale fratelui tău, colonelul Mirgolas.

Se ridică brusc de pe scaun și se plimbă prin cameră.

– Nu numai el vorbește așa, spuse Sobeide. Mai sînt și alții.

– Nu-i nevoie să mă lămurești. Un pumn de moșieri dispun de mai mult de optzeci și nouă la sută din pămîntul iranian.

– Toți aceștia îți vor deveni dușmani.

– Deci cumnatul meu îmi va fi dușman, multstimatul meu cumnat, care a dat ordin să fie evacuate mai bine de două duzini de sate, să fie goniți țăranii, lăsați fără adăpost, toate numai pentru o manevră.

– Și ce crezi, pentru sinceritatea asta a ta trebuie să-ți mai fie și recunoscător ?

Naga se așează la birou, își sprijini capul în mîini. Peste palme se răsfrîngeau șuvițele de păr alb.

Profesorul se simțea singur, izolat, părăsit. Avea im-

presia că toată omenirea a emigrat și l-a lăsat de unul singur. Parcă s-ar fi aflat într-un vid, într-o pustietate fără de margini.

Cuprins de oboseală, închise ochii.

Nu era el un pigmeu prea îndrăzneț ? El, un mărunt profesor universitar, căruia guvernul nici măcar nu-i plătise salariul pe ultimele trei luni, voia să determine marea transformare a țării sale, sau cel puțin s-o inițieze.

În clipa aceea își dădea seama că-și propusese un țel de neatins, că urmărea să realizeze irealizabilul. Bineînțeles că avea să-și facă dușmani. Sute, mii. Sobeide avea dreptate. Toți moșierii și marii moșieri se vor ridica împotriva lui, nu numai cumnatul său, care era în relații strînse cu guvernul și cu englezii. Un cuvînt al lui, și va fi de ajuns să piardă catedra.

Naga își strînse buzele.

Să nu fie oare posibil să scrii adevărul ? În definitiv tot ce scria el nu erau născociri, ci adevărul pur. Frază cu frază, erau numai lucruri exacte. Puteai să întorci cartea pe toate părțile, s-o privești din toate unghiurile, fiecare pagină stătea în picioare, fiecare rînd le arăta oamenilor realitatea. Toate afirmațiile puteau fi dovedite cu martori.

Îl preocupa din ce în ce mai mult gîndul că cumnatul său nu se va da înapoi de la nimic ca să împiedice apariția cărții. Cine va tipări cartea dacă colonelul Mirgolas își va pune în mișcare relațiile sale ?

Gîndurile acestea îl munceau într-una, îi frămîntau creierul. Simțea că-i plesnește capul.

Încerca oare să dărîme, cu mîinile goale, muntele Demavend ?

Tăcerea soțului ei o neliniștea pe Sobeide.

Cartea asta îl va face să-și piardă mințile. Altădată îi mai citea din cînd în cînd cîte ceva, mai dezbătea cu ea unele probleme. Altădată ? Cînd fusese asta ? E o veșnicie de atunci. Nu-l mai socotea de mult soțul ei. Dacă-l întreba ce să facă, cum să se descurce cu banii, el rămînea nepăsător, nu voia să știe de nimic. Nu cunoștea alt gînd, altă preocupare decît cartea.

Ce rost avea viața ?

Ar fi vrut să se ducă pentru cîteva zile la fratele ei, la Arasfan. În palatul lui se petrecea de minune, veneau acolo în vizită tot felul de oameni interesanți, politicieni, artiști, negustori. Lumea discuta, rîdea.

Se săturase să stea închisă între cei patru pereți ai acestei case mici, dărăpănate. Dacă bărbatul ei n-ar fi trăit atît de retras, ar fi putut să se ducă des la Arasfan. Fratele ei ar fi trimis chiar mașina după ea. Colonelul nu era un monstru, dimpotrivă. Ținea ca nimeni altul la viață, la societate, la oameni voioși și fără probleme. Se dusese vestea despre petrecerile lui. Ce vină avea el dacă Allah îi dăduse în stăpînire peste patruzeci și opt de sate ? Trebuia să-și doneze averea, ca să ajute cîțiva țărani care nu știau nici măcar să citească și să scrie ? Dacă li s-ar da pămînt, l-ar vinde. Așa sînt țăranii. Puturoși, lacomi, aduc pe lume copii fără să se gîndească dacă acești copii vor avea ce mînca sau nu. Fratele ei avea un singur copil, un fiu, nu mai mult. În schimb, țăranii turnau la copii cu nemiluita. Să te tîngui, să-ți strigi în gura mare durerile, asta poate oricine, dar să faci ceva în viață, asta nu e dat oricui. Așa a fost de cînd lumea, așa este și așa va fi în vecii vecilor, și cea mai bună carte nu poate schimba nimic.

Profesorul spuse încet :

– M-am răzgîndit, Sobeide. Nu mai lucrez la carte.

Sobeide încremeni, nu-i veni să creadă.

La orice s-ar fi așteptat, dar la asta nu. Sperase mereu că Naga va ajunge odată la această concluzie, dar acum n-ar fi vrut să-l audă rostind aceste vorbe. Era sigură că ele însemnau sfîrșitul lui. Asta se desprindea din glasul lui, din felul în care rostise cuvintele, din expresia feței lui.

Sobeide ar fi vrut să-i răspundă, să-i spună că tot ce-a scris e întocmai, e întemeiat. Ar fi vrut să-i întindă o punte, peste care să pășească și să se întoarcă la viață, la viața reală, adevărată. Nimic. Creierul ei refuza să funcționeze.

– Vai, Sobeide !

Mic, prăbuşit sufleteşte, şedea îndărătul biroului, mai bătrîn ca oricînd, cu faţa zbîrcită, cu mîinile albe, uscăţive, singur, ofilit, dărîmat.

Dădu cu amîndouă mîinile manuscrisul la o parte, cu grijă, de parcă ar fi fost din sticlă şi s-ar fi putut sparge.

– Îl pun pe foc, Sobeide.

În clipa aceea bătu cineva la uşă...

Cei doi se uitară încordaţi şi tăcuţi într-acolo.

– Dacă e Ibrahimi, din partea Tudehului din Abadan, pofteşte-l înăuntru. Simt nevoia să văd un om, indiferent cine-ar fi.

– Dar n-ai spus...

– Te rog, deschide-i.

Feridun Ibrahimi răsări, înalt, în prag.

Naga stătea nemişcat la birou.

Încurcat, Ibrahimi aştepta şi nu ştia ce să facă cu mîinile.

– Ce doriţi ? întrebă profesorul cu ochii plecaţi.

Ibrahimi răspunse şovăind că vine pentru carte. Naga dădu din cap, rîse amar şi-l invită pe Feridun să ia loc.

– Aduceţi un mare servici patriei, domnule profesor.

Naga dădu din mînă în semn că nu e de acord.

Ibrahimi îşi căuta cuvintele şi mişca degetele, vrînd parcă să prindă cuvintele din aer.

– Nu vă faceţi speranţe deşarte, glăsui profesorul, cartea despre care vorbiţi – şi lovi cu palma manuscrisul – nu va apărea niciodată.

– De ce ?

– Fiindcă o arunc pe foc.

– De ce vreţi s-o ardeţi ?

– Nu sînt obligat să vă dau socoteală.

– Mie nu, domnule profesor, dar poate poporului nostru. V-aţi gîndit bine ? Poporul are nevoie de cartea dumneavoastră.

Naga se mira de ce nu spusese Ibrahimi : „Partidul are nevoie de cartea dumneavoastră".

Ibrahimi avea sentimentul că între profesor şi el se află un zid de gheaţă. Şi-l închipuise altfel, mai cordial, mai deschis. Nu-i venea a crede că omul care stătea îndărătul biroului era însufleţit într-adevăr de dragostea de care ai nevoie ca să scrii o astfel de carte. Naga i se părea închistat, amărît, certat cu el şi cu lumea, un profesor care-şi scoate ştiinţa din tomuri mari şi colbuite. Cum de i-a venit ideea să analizeze tocmai soarta Iranului ? Îi făcea plăcere să scormonească mizeria săracilor, simţea în asta o bucurie perversă ? Voia într-adevăr să fie de folos, sau îşi satisfăcea numai o plăcere diabolică ?

– De unde ştiţi la ce lucrez eu ?

– Cîţiva studenţi de-ai dumneavoastră, membri ai Tudehului, care vă sînt prieteni, ne-au atras atenţia.

– Îmi permiteţi o întrebare : de ce vă interesează cartea mea ?

– Cartea dumneavoastră ar putea constitui un ajutor preţios pentru partidul nostru. Mulţi membri care n-au înţeles încă pentru ce luptăm o pot afla din cartea dumneavoastră.

– Credeţi într-o victorie care poate veni de jos ?

Naga bătea darabana cu degetele pe birou.

– Nu există alt drum, domnule profesor, decît ca poporul să se elibereze singur.

Naga clătină din cap.

– Nu, nu, fiule, nu, nu. Eliberarea de jos presupune violenţă. Eliberarea de sus, iată calea, ascultaţi-mă pe mine, eliberarea de sus.

Ibrahimi zîmbi gîndindu-se la mutrele miniştrilor, ale marilor moşieri, cărora puţin le păsa de bunăstarea poporului.

– Deci dumneavoastră vreţi să vă adresaţi prin această carte guvernului nostru ?

– V-am spus o dată : nu va apărea.

Ibrahimi păru că deslueşte în vorbele lui Naga accente de desperare. Părea că profesorul se zbate cu probleme pe care nu voia să le destăinuiască, că se ferecă într-o armură înăuntrul căreia bătea o inimă caldă, bună. Dacă

Ibrahimi va izbuti să străpungă armura, îi va cuceri şi inima.

– Consideraţi cartea proastă ?

– Bună sau proastă, nu despre asta e vorba.

– Nu aţi scris-o, aşa cum se spune, cu intenţia de a ajuta poporul ? Sau mă înşel ?

Profesorul avea impresia că stă pe scaunul dentistului, iar acesta îi lucrează cu bormaşina, atingîndu-i nervul. N-o să mai poată să stea multă vreme liniştit, în curînd o să sară în sus, o să spargă un vas, o să zbiere fără pricină la străinul acesta, sau o să-i spună adevărul curat, cu atît mai mult cu cît trebuie să recunoască, n-are încotro, că Ibrahimi e simpatic. Dacă toţi membrii Tudehului ar fi aşa... nu, nu trebuie şi nu vrea să se lase prins în mreje. Tudehul nu lucrează prost, a manevrat cu pricepere şi nu i-a trimis omul cel mai nepotrivit...

Chemările muezinului pătrundeau în încăpere, dar nici Ibrahimi, nici profesorul nu se rugau.

Naga auzi uşa închizîndu-se. Sobeide se ducea la moschee. Era prima dată, după multă vreme, că o făcea.

– E adevărat, răspunse Naga, am început această carte cu intenţia de a veni în ajutorul poporului meu. Dar de fapt de ce vă povestesc toate astea ? De ce... ? Îşi căuta cuvintele şi scotocea prin birou. Am început-o, şi acum o las baltă. Se întîmplă. Nu e nici prima, nici ultima carte neterminată.

– După părerea mea, capitulaţi prea devreme, domnule profesor.

Naga răspunse în şoaptă :

– N-am capitulat.

– E extrem de greu, domnule profesor, să scrii adevărul, mai ales la noi. Şi tocmai pentru că e atît de greu şi pentru că probabil, într-un fel sau altul, aţi simţit şi dumneavoastră acest lucru, vreţi s-o abandonaţi. Nu e aşa ? Vedeţi, din pricina asta am venit la dumneavoastră, ca să vă spun că nici unul din editorii noştri nu va tipări cartea, nici unul.

– Nu înțeleg nimic, răspunse profesorul.

– Totuși, domnule profesor, cartea dumneavoastră va apărea. Noi, adică Tudehul, vă vom ajuta. Dacă ne permiteți, vă vom ajuta și din punct de vedere financiar, pînă veți fi terminat opera dumneavoastră.

– Ca să faceți cu cartea mea propagandă bolșevică.

– În cazul acesta ar fi trebuit s-o scrie un bolșevic. După cîte știu, dumneavoastră nu sînteți bolșevic. Noi nu vrem nimic altceva, domnule profesor, decît să facem ca lucrarea dumneavoastră să ajungă în mîinile celor cărora le este destinată. Și dacă nu vor putea s-o citească singuri, le-o vom citi noi. Poporul trebuie să afle adevărul și nimic altceva.

– După cum v-am explicat, intenția mea era să scriu această carte nu pentru cei de jos, ci pentru cei de sus, adică pentru acele cercuri înstărite care sînt în măsură să dea o mînă de ajutor. Și dacă îmi veți spune că miniștrii noștri sînt corupți și că nu-i interesează cartea, atunci vă răspund că însuși șahul o va citi, dragul meu Ibrahimi, da, chiar șahul. Și pot să vă asigur că șahul va vărsa lacrimi și-i va ajuta pe oamenii obidiți. Sînt ferm convins.

– Îmi pare foarte rău, domnule profesor, că sînt nevoit să vă spulber iluziile. Cum vă închipuiți ajutorul șahului ? Ar putea să acorde o dată un ajutor financiar. Și pe urmă? Țăranii sînt îndatorați pînă peste cap. Dacă vor primi acest ajutor vor fi nevoiți în primul rînd să le plătească creditorilor datoriile. Să presupunem că șahul își va împărți moșiile țăranilor săraci. Chiar și în acest caz, de ajutorul lui ar beneficia numai o parte din țărani, fiindcă îmi vine greu să cred că ceilalți moșieri îi vor urma exemplul. Dimpotrivă, nu se vor da înapoi de la nimic ca să-l înlăture. Și dacă țăranii vor avea pămînt, are să le trebuiască și unelte agricole moderne. Cum le cumpără ? Dar să presupunem că și această problemă ar putea fi rezolvată. Atunci s-ar ivi o alta, și anume aceea a debușeului produselor agricole. Mecanismul exportului și importului ar trebui complet schimbat.

– Cu alte cuvinte, nu există nici o cale de ieşire.

– Ba da. Eliberarea din cleştele anglo-american, un guvern naţional, care să acţioneze nu împotriva poporului, ci pentru el, care să împartă pămîntul, ca în Azerbaigean, şi care să încurajeze industria naţională.

– Vreţi să-i daţi afară pe englezi şi pe americani, ca să-i lăsaţi pe bolşevici să intre pe uşa din dos ? Oare nu susţine partidul dumneavoastră să li se acorde ruşilor o concesiune petroliferă în nordul ţării ?

– Sîntem pentru o societate petroliferă sovieto-iraniană, în condiţii de egalitate, domnule profesor. Cu acest lucru s-a declarat de acord şi Uniunea Sovietică. Jumătate-jumătate, iar Moscova se angajează să furnizeze tot utilajul tehnic. Acest lucru nu exclude dorinţa de a avea un Iran liber. La punctul trei din tezele noastre stă scris textual : „Partidul este o organizaţie antiimperialistă, de luptă împotriva oricărui fel de amestec al unor state străine în treburile interne ale Iranului şi împotriva oricărei colonizări şi înrobiri a ţării".

Profesorul Naga se ridică, îşi vîrî mîinile în buzunarele hainei, străbătu de cîteva ori încăperea şi se opri apoi în faţa lui Ibrahimi.

– Dacă am putea să vă credem, dacă am putea să vă credem pe cuvînt.

– Viitorul o va dovedi, domnule profesor. Ar fi mai bine, fără îndoială, dacă aţi putea să mă credeţi de pe acum. Avem nevoie de oameni ca dumneavoastră. Ştiţi prea bine că o mare parte a *mollahilor* sînt împotriva noastră şi că e foarte greu să realizezi ceva dacă *mollahii* nu sînt de acord.

– E vina dumneavoastră, dragul meu Ibrahimi, de ce nu credeţi în Allah ?

– Nu Allah a adus ţara noastră în starea de-acum. Numai şi numai oamenii sînt de vină.

– Prezinţi situaţia prea simplist, fiule. M-am obişnuit să nu cred în lucruri care par atît de clare ca argumentele dumitale.

– Mîine vă veți dezobișnui, răspunse Ibrahimi zîmbind, și pe fața lui negricioasă sclipiră două șiruri de dinți albi. Pentru că, de fapt, urmă el, dumneavoastră vreți același lucru ca și noi. N-ați simțit în timpul cînd ați scris cartea cît de simple sînt, în fond, relațiile dintre lucruri ? Pe cît de greu e să găsești adevărul, pe atît de evident, limpede și firesc îți pare cînd l-ai găsit.

Naga tăcu.

Ibrahimi îi arunca din cînd în cînd o privire piezișă, cu sentimentul că armura profesorului începe să cedeze. Bătrînul se afla în defensivă. Prin crăpăturile armurii, Ibrahimi întrezărea cu totul alt om. Un om care se frămînta. Un om care era singur de tot în zbuciumul lui. Un om care se va mistui încet-încet dacă nu va primi un ajutor.

În cele din urmă, după ce Naga îi citi cîteva capitole din carte, Ibrahimi izbuti să-l înduplece s-o scrie pînă la capăt. Cartea lui Naga promitea să devină o armă de neprețuit în luptele viitoare. Ibrahimi avea o singură rezervă : capitolul în care se dezbăteau condițiile de la țară îi părea prea superficial. Îl rugă pe profesor să se ducă în satul Saşir din Husistan, ca să completeze și să adîncească studiile făcute. Ibrahimi avea acolo rude care-l puteau ajuta pe profesor.

Naga îi făgădui că va reflecta la această sugestie. Ce zi ! Întîi se prăbușise cerul, și acum se înălța o boltă mai înaltă, mai frumoasă decît sperase vreodată. I se părea că se deschisese o poartă și păşise dincolo de ea, lepădînd toate durerile și grijile, că dobîndise o nouă putere, o credință nouă.

Totuși, jură să nu se alăture Tudehului, căci drumul lui era complet diferit. Dar de Ibrahimi, de care se convinsese că e un om deștept și cinstit, se lasă cu plăcere sfătuit. Cu Tudehul nu voia să aibă de-a face, căci acest partid se îndepărtase de credință, și după el, fără credință nu e posibilă nici o înnoire.

Îl conduse pe Ibrahimi pînă la poartă.

Cei doi bărbați, fostul muncitor petrolist și profesorul

de la Universitatea din Teheran, își strînseră cordial mîinile.

Naga prinsese aripi parcă ; se întoarse în casă și, voios, se așcză imediat la birou trăgînd lîngă el manuscrisul.

Foarte curînd, peniţa începu să scîrţîie iar pe hîrtie, cuvintele – să curgă ; înșira frazele cu meticulozitatea care-l caracteriza. Naga era atît de cufundat în munca lui, că nici n-o auzi pe soţia lui deschizînd ușa și intrînd în cameră.

20

Biroul din Abadan al colonelului Lake semăna cu un imens coș de hîrtii. Nici o masă, nici un scaun, nici un raft, nimic nu rămăsese neacoperit de hărţi, blocnotesuri, dosare, fotocopii, fotografii aeriene, rapoarte secrete sau material statistic, pînă și podeaua era plină cu foi bătute la mașină.

În acest birou se întîlneau toate firele Serviciului secret englez, se înnodau, se tăiau sau se descurcau. În astfel de birouri nu se reflecta numai viaţa politică a Iranului, mașinaţiile oficiale și neoficiale ale guvernului, ale partidelor, conspiraţiile încîlcite, greu de pătruns ale miniștrilor sau deputaţilor vînduţi englezilor sau americanilor, ci viaţa politică a întregului Orient. Acestea erau camerele obscure unde se developau negativele politice, se fixau, se reproduceau pentru a fi trimise la Londra, spre interpretare, pentru a furniza material după care să se orienteze *Foreign Office, India Office,* Amiralitatea, Consiliul de administraţie al lui *Anglo-Iranian Oil Company* și băncile.

Colonelul, în șort și în cămașă kaki cu mîneci scurte, lucra cu trei secretari.

Telefoanele sunau strident, fără întrerupere, difuzorul urla într-una. Era un du-te-vino continuu : curierii soseau cu știri descifrate de la staţiile de radio și plecau cu noi indicaţii.

Lake îi dădu ordin secretarei blonde să înştiinţeze centrala telefonică că în următoarele douăzeci de minute nu vrea să fie tulburat de nici o convorbire telefonică.

După asta dădu dispoziţie să se pună banda 43/AL în magnetofon şi să i se dea drumul. Pe banda 43/AL fusese interceptată o convorbire între împuternicitul special al lui Truman, G. E. Allen, şi ambasadorul american, Lingway, convorbire care avusese loc în ziua de 10 august 1946, la Teheran.

Lake se aşeză în fotoliu, picior peste picior, şi trase din ţigară, în timp ce secretara lui aranja aparatul. Banda începu să se deruleze.

În difuzor se auzeau zgomote, hîrîituri, sunete neclare, pînă cînd răsună în sfîrşit vocea lui G. E. Allen :

Allen : Ascultă-mă, îţi dau în scris, Lingway, că e timp să se termine acest *intermezzo*, adică participarea Tudehului în guvernul lui Ghavam. Ghavam a mers prea departe, el nu reprezintă masele, originea lui nici nu i-o permite. Care-i situaţia, Lingway ? Anglia i-a vîrît sub nas trei crucişătoare. Primul punct. Dacă interesele engleze din Iran vor fi periclitate, *Foreign Office*-ul ameninţă că va lua măsuri militare. Al doilea punct. Omul Angliei, Lake, instigă triburile nomade arabe din Husistan şi pregăteşte o răscoală împotriva Teheranului. În ziua de 24 septembrie bahtiarii urmează să atace Ispahanul, caşcaii, Şirazul. În afară de asta, toate porturile trebuie să fie ocupate, iar Tudehul şi sindicatul – înlăturate. Acesta ar fi punctul trei. Vă garantez că Ghavam face în pantaloni de frică.

Rîsete, clinchete de pahare.

Lingway : Pînă acum aţi vorbit de Anglia...

Allen : O clipă, Lingway, numai o clipă. N-am terminat încă. Ce înseamnă „aţi vorbit de Anglia" ? Interesele noastre sînt diferite ? Unde m-am oprit ? Cu întreruperile astea ale dumneavoastră mi-am pierdut şirul. E o trăsătură puţin simpatică a dumneavoastră. Al patrulea punct. Hussein Ala, ambasadorul iranian la Washington, de altfel un băiat deştept, o vulpe, minte Casa Albă, spunînd că

rușii ar fi răspuns la concentrările de trupe engleze din sud, trimițînd cîteva divizii la granița ruso-azerbaigeană.

Lingway : Am crezut că e adevărat.

Allen : Aș vrea să știu, de unde culegeți informațiile, Lingway ? Cine te ține la curent ? Dacă te-ar auzi cineva ce spui, nu s-ar mai mira că Ghavam nu e încă pe deplin omul nostru. Ei, mai departe. Cum reacționează Ghavam la toate aceste mici mașinații ? Intră groaza în el și expediază o notă la Londra și Washington, în care se roagă, scheunînd, să nu dispară, doamne ferește, băieții englezi de la graniță, pentru ca masele, mai cu seamă Tudehul și sindicatul, să nu-l strîngă de gît. Drept mulțumire, nu va stînjeni cu nimic interesele societăților petrolifere.

Lingway : Anglo-Iranian va ieși întărit din aceste mașinații, cum le numiți.

Allen : Nici o grijă ! Nu numai că *Anglo-Iranian* s-a obligat să ne furnizeze douăzeci la sută din producția Abadanului, dar și construcția conductei noastre de petrol continuă. După ce a semnat Abdullah convenția, în Transiordania au început pregătirile. Camioanele noastre, încărcate anume în acest scop cu țevi de oțel, străbat deșertul. Nu-ți vine să crezi, Lingway, ce ? Așa lucrăm *noi.* Anglia a jucat odată un rol, în Orient, dar acum e pe ducă. Ziua în care vom pătrunde și în societatea *Anglo-Iranian* nu e departe, poți să fii sigur. Acum e important ca, la momentul potrivit, să-i punem sula-n coastă lui Ghavam ca să astupe gura maselor, mai ales a Tudehului și în primul rînd lui Reza-Rousta, acest țopîrlan care conduce sindicatul. Îndată ce acești doi factori vor fi eliminați, jocul nostru va fi ca și cîștigat, și trebuie să așteptăm numai ca criza din Iran să atingă punctul culminant, ca să punem pe tapet planul nostru de șapte ani. Acest plan o dată pornit, zilele bătrînului Whigest în Iran sînt numărate. Atunci Iranul va fi al nostru. Generalul Douglas așteaptă cu înfrigurare să transforme țara lui Cambyses [1] într-o fortăreață.

[1] Rege al perșilor (529—522 î. e. n.) (n. r.).

Lingway : Atacul lui Ghavam asupra Azerbaigeanului ar putea să atragă complicații internaționale, poate chiar un al treilea război mondial.

Allen : Eu n-am vorbit despre asta.

Lingway : Mi-a trecut deodată prin minte gîndul acesta, *mister* Allen.

Allen : Dacă tot ai ajuns aici, hai să rămînem la această temă. Crezi că un al treilea război mondial ar fi un lucru atît de rău ? Generalul Douglas și-ar da și viața ca să nimicească centrul petrolifer rus din Caucaz. Ar fi *clou* [1]-ul, Lingway. Chiar de curînd am discutat despre această problemă cu Foster Dulles. Și Dulles era de părere că dacă s-ar face încă o încercare de distrugere a Rusiei, zdrobindu-i inima de petrol, atunci ar trebui făcută curînd, în orice caz înainte ca atomiștii ăștia ruși să născocească o metodă ca Rusia să nu mai depindă de petrol. *(Allen coborî glasul.)* Între noi fie spus, Lingway, Pentagonul se gîndește serios să se folosească de Azerbaigean ca trambulină. Sau crezi poate că generalul Douglas își pune oamenii să construiască baze aeriene subterane la Dahran numai ca să se ferească de beduini ? Crezi oare că degeaba împînzim Orientul cu o plasă de aerodromuri ? Crezi că Douglas comandă hărți aeriene ale regiunii Baku-Batum ca să-și tapeteze cu ele W.C.-ul ? Se lucrează sistematic, dragul meu Lingway. Tot ce întreprindem în Orient, pînă și cele mai mici acțiuni au un sens și un rost. Fiecare împrumut pe care-l acordăm, fiecare stradă pe care o construim, fiecare fîntînă pe care o săpăm, fiecare ministru pe care-l cumpărăm în Turcia, în Siria, în Irak, în Egipt sau cine știe în ce văgăună – toate sînt făcute după un plan riguros. Așa stau lucrurile și nu altfel, și așa trebuie să le vezi și dumneata. Cînd să aștept deci ca să mi-l aduci pe Ghavam, această verigă importantă din lanțul nostru, pe o tavă de aur ?

(Allen rîse.)

[1] Încununarea, punctul culminant (fr.) (n. r.).

Lingway : Dacă n-or să ni se încurce prea mult treburile, sper că în curînd, *mister* Allen.

Allen : Bravo. Prea multe dificultăți n-o să întîmpini, dat fiind că în momentul de față britanicii numai că nu ne vîră banii în buzunar. Pentru asta trebuie să-i fim profund recunoscători lui Bevin. Bombardează-l pe Ghavam, înmoaie-l, folosește-te de prezența navelor de război britanice și zugrăvește-i președintelui Consiliului de Miniștri tabloul pericolului comunist în culorile cele mai negre ! De altfel, n-ar fi rău dac-ai vinde și presei un subiect : e timpul ca ziarele să reia vechile plăci antiruseşti, deoarece prietenia lui Ghavam cu Rusia trebuie să intre definitiv în domeniul trecutului. Pe de altă parte nu strică, dimpotrivă e avantajos chiar, dacă Tudehul continuă să atițe masele împotriva lui Ghavam. Cu cît va fi supus unei presiuni mai mari, cu atît va fi mai bine pentru noi, cu atît se va muia mai repede și se va da pe brazdă. Îndată ce nu vom mai avea nevoie de Tudeh, vom face ce-au făcut și britanicii în Irak. Îl vom interzice, așa cum au interzis și ei acolo Partidul Comunist, iar pe conducătorii lui îi vom da în judecată. Un motiv se găsește oricînd. Și le vom interzice ziarele și-i vom băga în pușcărie pe toți cei care miros cît de cît a țopîrlan. Ai înțeles ?

– Opriți, ordonă Lake.

Își frecă ochii și-și aprinse altă țigară.

Ceea ce auzise era de ajuns. Ceea ce trebuia să știe știa.

Deci așa stăteau lucrurile. Asta era misiunea cu care fusese trimis Allen la Teheran. Stone pregătise bine terenul.

Secretara cea blondă stătea tăcută și picotea pe scaun. Se gîndea la fratele ei, care luptase ca tanchist și căzuse în Africa.

– Plîngi ? o întrebă Lake.

– Nu, nu, *mister* Lake. Mi-a intrat o gîză în ochi.

– În amîndoi ochii ? întrebă el și în jurul gurii îi flutură un zîmbet cu două înțelesuri. Pe neașteptate deveni

serios, se uită la fata cea blondă și spuse : N-ai ascultat banda. O astfel de bandă nu există.

Secretara își acoperi fața cu mîinile, deschise brusc ușa și ieși afară.

– Ce-o fi avînd ? murmură Lake. Se adresă celeilalte secretare : Cînd e fixată întîlnirea cu individul acela, Lekhasa ?

– În jurul orei trei, *mister* Lake.

– În jurul orei trei, repetă el. Mulțumesc.

Fata aceea îl tulburase cu plînsul ei. Se miră că astfel de lucruri, care îl lăsau altădată rece, îl impresionau acum atît de mult.

Poate că lucrase prea mult în ultimele săptămîni și dormise prea puțin ? Ori nu mai avea nervii zdraveni ? Poate luase prea mult Pervitin ? Cum spusese Marion atunci : „Toți care au pe aici posturi de conducere sînt într-un fel sau altul bolnavi și se îndoapă cu tot soiul de medicamente..."

– Dacă mă caută cineva, mă găsește la club. Dar numai dacă e ceva urgent.

Secretara dădu din cap.

Știa ce urmează. Cînd Lake îi vorbea în acest fel, atunci se ducea la club să se îmbete. S-ar fi părut că e mai sensibil și mai susceptibil decît arăta.

Dar Lake nu se îmbătă, cel puțin pentru moment, ci făcu mai întîi o partidă de golf cu un inginer de la *Anglo-Iranian,* nimerind timp de o oră, cu cea mai mare dibăcie, exact la un centimetru de țintă. Era prea neliniștit, prea nerăbdător. Dacă Churchill, Kitchener [1], Lloyd George [2] și Balfour [3] au avut dreptate afirmînd că un prost jucător de golf nu poate face niciodată carieră, atunci Lake n-avea decît să se pensioneze imediat. Din el n-avea să iasă niciodată un campion de golf.

Prost dispus, se duse la bar, tîrîndu-se mai mult. Comandă un whisky.

---

[1] Horatio Kitchener (1850—1916), feldmareșal englez (n. r.).

[2] Lloyd George (1863—1945), om politic englez (n. r.).

[3] Arthur Balfour (1848—1930), om politic englez (n. r.).

Nu trecuseră nici cincisprezece minute, și ajunsese la al cincilea whisky. Două ore mai tîrziu, cufundat într-o neagră melancolie, îi dărui *mixer*-ului niște bani, îl chemă pe șoferul lui ca să-l ducă la Kaghar-Abad, deoarece, deodată, i se năzărise că trebuie să le dea muncitorilor alimente, fiindcă ei suferă de foame, în timp ce el aruncă banii pe băutură.

Șoferul izbuti cu mare greutate să-l înduplece să renunțe la acest plan.

21

Cu toate că ceasurile erau aproape două noaptea, Feridun Ibrahimi scria și citea încă la masa lui hîrbuită, pregătindu-se pentru a doua zi. Făcu mai mică lampa cu petrol, ca să nu le tulbure pe Fatma, soția lui, pe Alam, fiica lui, care era bolnavă și aiura din pricina fierbințelii.

Familia Ibrahimi avea numai o singură odaie. Acolo se gătea, se cosea, se cîrpea, acolo lucra și învăța Ibrahimi, acolo își primea tovarășii din Tudeh și sindicat, acolo se purtau discuțiile.

Puse tocul pe masă, își frecă ochii, care, obosiți de lumina tulbure a lămpii, îl dureau.

O privi pe Alam.

Fetița dormea.

Spera că nu-i ceva grav, dar faptul că avea febră îl neliniștea, îl distrăgea, nu-l lăsa să se concentreze, și lucrul nu înainta de loc. O să fie în stare oare Alam să se scoale mîine ?

Luă lampa, se apropie de patul ei, îi puse mîna pe frunte. Fruntea era fierbinte și umedă.

„Febra s-a urcat", își spuse el.

Șterse cu o cîrpă fruntea copilului.

Alam deschise ochii și se uită la tatăl ei fără să-l recunoască.

– Alam, șopti el.

Nici un răspuns.

S-o trezească pe Fatma ?

Întinse brațul cu lampa și se uită la Fatma.

Nevastă-sa respira regulat și liniștit. Dormea dusă.

Pășì în vîrful degetelor, puse cu grijă lampa pe masă și se așeză iar pe scaunul lui, vechi și șubred, încet, cu grijă, să nu facă zgomot.

Necazurile nu mai conteneau. Dacă n-ar fi fost tovarășii lui, atunci, într-adevăr, de multe ori n-ar fi avut nici ce să mănînce. Dar tovarășii îl ajutau mereu, era chiar supărător cît de mult îl ajutau. Era îngrijorat și din pricina Fatmei. În ultimul timp avea o tuse curioasă. Și, pe deasupra, umărul lui stîng, în care fusese împușcat cu prilejul ultimului miting, nu voia de loc să se vindece. Îl durea brațul la orice mișcare. Îl supăra mai ales la schimbarea vremii. Dar asta n-ar fi fost lucrul cel mai rău. Principalul era să se facă bine copilul și să se vindece Fatma de tuse, să nu se îmbolnăvească de oftică.

Lăsa adeseori tocul din mînă, deoarece capul nu mai voia să lucreze, era prea obosit. Se gîndea într-una la Alam. Ce-o fi avînd copilul ? Tifos ? Dacă ar scăpa odată din această gaură, numită locuință, pentru care proprietarul cere bani grei ! Omul cel mai sănătos se îmbolnăvește în această încăpere.

Ibrahimi luă lucrarea lui Lenin : *Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului.*

Sub titlul : *Împărțirea lumii între uniunile capitaliștilor* citi următoarele : „Capitaliștii împart lumea nu dintr-o răutate a lor deosebită, ci pentru că gradul de concentrare atins îi silește să meargă pe această cale pentru a obține profit ; și ei o împart proporțional «cu capitalul», «cu forța» — un alt mod de împărțire nu poate să existe în sistemul producției de mărfuri al capitalismului. Or, forța se schimbă în funcție de dezvoltarea economică și politică ; pentru a înțelege ceea ce se întîmplă, trebuie să știm ce anume probleme se rezolvă prin schimbările de forță, iar dacă aceste schimbări sînt schimbări «pur» economice sau *extra*-economice (de pildă, militare), aceasta este o chestiune secundară, care nu poate să schimbe cu nimic con-

cepția fundamentală asupra actualei epoci a capitalismului. Să substitui problemei *conținutului* luptei și a tranzacțiilor dintre uniunile de capitaliști problema forței acestei lupte și a tranzacțiilor (astăzi pașnică, mîine nepașnică, poimîine iarăși nepașnică) înseamnă să cobori la un rol de sofist.

Epoca actualului capitalism ne arată că între uniunile de capitaliști se stabilesc anumite raporturi *pe baza* împărțirii economice a lumii, iar alături de aceasta și în legătură cu aceasta între uniunile politice, între state se stabilesc anumite raporturi pe baza împărțirii teritoriale a lumii, pe baza luptei pentru colonii, a «luptei pentru teritoriul economic».“ [1]

Ibrahimi încercă să aplice cuvintele lui Lenin la condițiile din Iran, înlocuind cuvintele „uniunile capitaliștilor“ cu *Anglo-Iranian* și *Standard Oil*.

Pentru că îi era din ce în ce mai greu să stea treaz, împinse la o parte cartea citită și răscitită și se duse spre geam.

Noapte. Cer înstelat. Hămăit de cîini. În depărtare, o lumină încețoșată, reflexe ale rafinăriei din Abadan.

Răsuflă adînc, își descheie cămașa, dezgolindu-și pieptul lat și păros.

Aerul răcoros al nopții îi făcea bine, îl înviora.

O noapte înstelată, răcoroasă, plină de miresme nu era lucrul cel mai frumos din lume? Dogoarea fierbinte a zilei ucidea voința, o paraliza, în timp ce noaptea dăruia noi puteri, curaj.

În depărtare se auzea zvon de glasuri care vibrau, iar aici lîngă el, în spatele lui, Alam șoptea în delir cuvinte fără noimă.

Se uită neliniștit la fetiță.

Curînd, penița începu să scîrțîie iar pe hîrtie.

Comitetul Central al Partidului îl însărcinase să motiveze necesitatea naționalizării societății petrolifere *Anglo-Iranian*, să discute propunerea cu tovarășii lui, s-o trimită

[1] V. I. Lenin, *Opere*, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 248—249 (n. r.).

Comitetului Central, unde trebuia să fie examinată și predată apoi tovarășilor din parlament. Dacă propun naționalizarea, trebuie să se pregătească, să fie bine înarmați, în stare să răspundă la toate întrebările.

O sarcină grea. Și nu înainta de loc. Îl cuprinse disperarea, aproape că nu se simțea stăpîn pe capul lui. Ideile îi scăpau, îi alunecau. Probleme fără nici o legătură cu sarcina primită i se învălmășeau în minte. Îl frămîntau îndoieli dacă nu e cumva prea devreme pentru această propunere. Tudehul era puternic, dar era oare de ajuns de puternic pentru ca revendicările lui să aibă greutate, avea forța necesară să stăruie suficient asupra acestor revendicări ?

Alam scînci.

De fiecare dată cînd își amintea că fetița lui zace bolnavă, Ibrahimi se înfiora.

Își mușcă nervos buza de jos.

Dacă fata n-ar fi fost bolnavă, ar fi putut să-și aprindă o țigară, dar așa, era silit s-o cruțe. Privirile lui rătăceau de la fereastră la Alam, de la Alam înapoi la fereastră, de parcă ar fi vrut să măsoare distanța.

„Dacă o să dau fumul afară pe geam n-o să-i facă rău", își spuse Ibrahimi.

După ce zvîrli fumul de țigară în bezna nopții, încercă să lege cîteva fraze mai închegate.

Scîrțîitul peniței umplu pentru o clipă încăperea, apoi amuți.

Capul îi căzuse pe masă : Ibrahimi adormise.

22

Directorul general Whigest făcuse două băi și băuse cea de a șaptea cafea. Îl durea inima și-i zvîcnea între coaste, dar n-avea voie s-o ia în seamă. Trebuia să lucreze.

Era mulțumit că Marion nu se întorsese încă de la *party*-ul ei nocturn. L-ar fi stingherit cu interminabilele-i întrebări.

Făcu a treia baie înviorătoare. Stătea în cadă şi bătea apa cu mîinile, urmărind înveselit cum joacă buretele pe valuri. Se gîndi încă o dată la convorbirea telefonică cu directorul lui *Imperial Bank of Iran.*

Deci, în ziua de 16 martie 1947 expiră termenul concesiunii Reuter, baza juridică a băncii. După declaraţia directorului, ar fi posibil să se obţină o prelungire de încă doi ani, pînă la 30 ianuarie 1949, dacă vor reuşi să determine guvernul din Teheran ca această concesiune, stabilită pe baza calendarului selenic iranian [1], să fie transpusă în calendarul solar european. În felul acesta s-ar putea cîştiga doi ani. Şi pe urmă ? *Imperial Bank of Iran* era, din punct de vedere financiar, coloana vertebrală a lui *Anglo-Iranian.* Frîngerea ei presupunea şi frîngerea societăţii petrolifere engleze. Cine altcineva decît *Imperial Bank of Iran* înjgheba cabinete, se îngrijea de lista deputaţilor, reglementa politica internă şi externă, exportul şi importul ? A anula concesiunea însemna a anula influenţa Angliei în Iran. Banca şi compania, aceste două noţiuni trăiesc şi mor împreună.

Whigest se simţea bine în cadă. Ar fi preferat să facă ceea ce ar fi făcut în locul lui orice *manager* petrolist american, şi anume să-l primească pe Lake în baie ; dar un gentleman englez nu se cuvenea s-o facă.

Intrase tocmai în odaia lui de lucru, îşi sorbea cea de a opta ceaşcă de cafea, cînd auzi oprindu-se în faţa casei o maşină. Se duse la geam, de unde putea să vadă cine intră.

Uşor ameţită, Marion mergea pe aleca din grădină la braţ cu un domn pe care Whigest nu-l putea recunoaşte. Directorul zîmbi pe sub mustaţă.

Cînd îl recunoscu însă pe Hassan Mirgolas, zîmbetul se şterse, făcînd loc unei nedumeriri, unor şovăieli, căci nu ştia cum să se comporte la ora asta cu oaspetele din Teheran, mai cu seamă că îl aştepta din clipă în clipă pe colonelul Lake.

[1] Calendar bazat pe rotaţia lunii. În medie, un an din acest calendar are 354 zile şi 8 ore (n. r.).

Încîlcită situație !

Fiica lui avea un dar neîntrecut de a face tot felul de încurcături, trecînd cu o nepăsare uimitoare peste toate regulile societății. O anarhistă înnăscută.

O auzea pe coridor strigîndu-l.

N-are decît să strige. Crede c-o să se repeadă la ea și o s-o îmbrățișeze cu : „Bine ai venit, draga mea copilă. Mă bucură peste măsură că l-ai adus și pe *mister* Mirgolas. Nu vrei să stăm puțin la taifas ? Abia s-a lăsat seara, e încă devreme. De altfel altă treabă nici n-am, așa că s-a nimerit cum nu se poate mai bine. Te-ai distrat ? Da ? Ei, mă bucură !"

– Papa !

Să aștepte ea mult și bine.

– Papa !

Ușa se deschise brusc, și Marion intră valvîrtej în odaie.

– De ce nu răspunzi, papa ? De cîte ori te-am strigat !

– Serios ? Iartă-mă, dar nu te-am auzit.

– Ești surd ?

– Te rog !

Stînjenită, neștiind cum să-i dea a înțelege că venise cu Hassan Mirgolas, Marion întrebă cu viclenie :

– M-ai văzut venind ? Cufundat în hîrtii, Whigest nu-i răspunse, de parcă nici n-ar fi auzit întrebarea ei. Te-am întrebat dacă m-ai văzut venind, papa.

– Dacă te-am văzut venind ? Nu, nu. Am stat tot timpul aici și am lucrat. Dar de ce te interesează ?

– Așa.

– Aha !

Se aplecă mai mult peste hîrtii, ca să nu se observe că abia își ține rîsul.

– Ei, *good night* [1], fetița mea.

Îi făcea o plăcere deosebită s-o necăjească. Într-adevăr, era încă un copil, în ciuda toaletei ei de seară.

– De ce să ocolesc lucrurile, papa ? L-am rugat pe *mister* Mirgolas, pe care l-am întîlnit la *party* și care a

[1] Noapte bună (engl.) (n. r.).

avut treabă la Abadan, să treacă puțin pe la noi. Sper că n-ai nimic împotrivă.

„Asta e Marion, gîndi Whigest. Sper că n-ai nimic împotrivă."

– E tîrziu, Marion.

– Am să dorm un ceas mai mult, și totul va fi în cea mai perfectă ordine.

– Trebuie să vină cineva la mine.

– Atît de tîrziu ?

– O convorbire urgentă cu colonelul Lake.

– O să fie tămbălău ?

– Te rog, Marion, dezvață-te de astfel de expresii vulgare. Recent, la guvernator, ți-ai permis cam multe în acest sens. Îmi venea să intru în pămînt.

– Mai lipsește, papa, să-mi spui că guvernatorul, această morsă umflată cu pompa, e un gentleman.

– N-ai vrea să-l inviți puțin pe *mister* Mirgolas înăuntru ?

Marion se repezi la ușă.

Whigest ieși înaintea lui Hassan Mirgolas.

– Nu ne-am mai văzut de mult, *mister* Mirgolas. Păreți îngrijorat. Aveți parcă o expresie nouă, necunoscută. N-am mai văzut-o la dumneavoastră.

– Cine n-are griji în ziua de azi ? ! răspunse Mirgolas. Se anunță o noapte lungă în Iran.

– În care țară nu sînt crize ? În afară de asta, ar fi foarte plictisitor dacă oamenilor le-ar merge tot timpul bine. Făcu un gest cu mîna dreaptă spre fotoliu. Cafea ? După un *party* nu strică, nu-i așa ?

– Cîte cești de cafea ai băut, papa ?

Whigest se întoarse, zîmbind, către Mirgolas :

– E îngrozitor, vă spun, să fii supravegheat în permanență.

– Ești destul de mare, papa, ca să știi că prea multă cafea nu-ți prieste.

Whigest zîmbi încurcat.

– Te rog, Marion.

– Mîine o să-mi spui iarăşi cît de prost te simţi şi că ai să mori curînd.

Se auzi soneria.

– Trebuie să fie colonelul Lake, spuse Whigest.

– Scuzaţi-mă, *mister* Mirgolas, dar personalul s-a culcat.

– Te porţi foarte urît cu tatăl tău, o dojeni Mirgolas.

– Îmi vine tot timpul să mă supăr pe el. E ca un copil mic. Hai sus.

– Ar trebui să-mi iau rămas bun de la tatăl tău.

– Lasă, aranjez eu mîine dimineaţă.

Marion îl luă de braţ de Mirgolas şi-l trase după ea.

– Sau poate că n-ai chef să vii cu mine sus ? Am plăci noi ; vrei să le asculţi ?

Ieşi cu Mirgolas din birou.

Lăsă după ea o dîră de parfum Chanel.

Întotdeauna cînd intra în încăperea aceea, Lake arunca o privire piezişă spre portretul lui Marion.

Mai ţine oare la el ?

De cîte ori îşi propusese s-o roage să meargă cu el la o mică plimbare călare, dar niciodată n-a avut timp !

Whigest întinse picioarele, şi le aşeză unul peste celălalt şi îşi frecă bărbia.

Lake nu ştia care era pricina, dar simţi deodată dorinţa să se cufunde în ceaţa deasă londoneză, ca aburii dintr-o spălătorie, prin care nu vezi nimic.

– Dă-i drumul, Lake. Ce-i cu şeicii noştri caşcai şi bahtiari ?

Lake raportă că şeicii insistau să li se plătească de două ori mai mult ca înainte pentru paza terenurilor petrolifere şi că cereau, în plus, să li se restituie toate bunurile pe care pusese mîna răposatul şah. Dacă s-ar ajunge la o înţelegere în aceste probleme, ei sînt gata să pornească la atac în ziua de 24 septembrie, cum fusese stabilit.

– Asta e tot ?

– Se zvoneşte că şahul intenţionează să divorţeze.

– Ce legătură are asta cu Husistanul ?

– Din păcate, are foarte multă legătură, *sir*. Fata cu care vrea să se însoare a doua oară e Soraya Esfendiari-

Bahtiar, fiica unui general, unul din cei mai puternici conducători de trib ai bahtiarilor. Din motive ușor de înțeles, khan Esfendiari n-a fost prezent la această ședință.

– E la curent cu planurile noastre ?

– Nu știu, *sir,* însă altceva este foarte important. Sadar Asad, fostul ministru de război sub Reza-khan Pehlevi, a fost închis în fortăreața cașcailor și apoi ucis, numai fiindcă amenințase Londra că, dacă nu i se vor mai plăti sumele care i se promiseseră pentru paza terenurilor noastre petrolifere, va vinde unei alte țări acțiunile lui *Anglo-Iranian* care-i aparțineau.

– Încetează, Lake. Au trecut timpurile cînd eram siliți să lucrăm cu astfel de mijloace.

– Cred mai curînd că e momentul să lucrăm fără mănuși. Dacă ar fi omorît un singur cetățean britanic, *sir,* colonelul Robertson va intra mîine cu trupele sale în Husistan.

– Scoate-ți asta din cap, Lake.

Lui Lake îi venea ușor să vorbească, dar cine își lua răspunderea ? Cînd începi să îmbătrînești, trebuie să te gîndești și la propria-ți moarte. Și poți dormi liniștit avînd nu știu cîte cadavre pe conștiință ? Dacă există un dumnezeu care-ți cere socoteală ? Ce faci ?

– Ai vorbit cu Lekhasa ?

Se exprima anevoie. Avea impresia că îl apăsa ceva pe piept, că i se taie răsuflarea. Îi vîjîiau urechile. Era o stare care dura de cîteva săptămîni. Auzea într-una un vuiet surd, de parc-ar fi huruit un motor în depărtare.

– Nu vă simțiți bine, *sir ?*

– Nu-i nimic, răspunde-mi la întrebare.

– La ședința viitoare a Tudehului, Lekhasa va face pentru noi tot ce-i stă în putere. De altfel e propus să fie ales membru al Comitetului Central. După cîte știe el, se va discuta probabil o propunere cu privire la naționalizarea companiei, care va fi expusă în parlament de Tudeh.

Lui Whigest îi vîjîia în urechi într-una. Făcea mari eforturi să-l urmărească pe colonel. Avea impresia că Lake se află la o depărtare de cîțiva kilometri.

– Te rog, vorbește mai tare, Lake.

Colonelul se uită mirat la Whigest.

„Ce-o fi avînd bătrînul ? E cumva pe ducă ?"

– Lekhasa să facă o listă a conducerii Tudehului.

– Cum doriți, *sir*.

Hassan Mirgolas ședea în apropierea deschizăturii ventilatorului și, fără ca Marion să bănuiască ceva, asculta fiecare cuvînt care se vorbea cu un etaj mai jos, în biroul directorului general.

Întinsă pe *couch*, Marion fuma. Îl întrebă :

– Ai devenit deodată zgîrcit la vorbă, Hassan. Te-a surmenat dansul ? Ești obosit ?

– Scuză-mă, Marion, nu sînt un om de societate.

– Și eu am impresia.

Îl interesa mult convorbirea dintre Lake și Whigest, dar tot atît de mult îl atrăgea și Marion. Își dezbrăcase rochia și stătea pe *couch* numai în cămașă de noapte și rochie de casă.

Cu ochii îi pipăia trupul, gîtul, sînii tari, pe care ar fi vrut să-i atingă, mijlocul zvelt, pulpele și gleznele subțiri.

Comparînd-o pe Marion cu Mary, se întrebă pe care din două ar alege-o dacă ar trebui să se hotărască, și ajunse la concluzia că ar prefera-o pe Marion. Era și mai tînără, și mai atrăgătoare.

– Povestește-mi ceva din viața ta, o rugă el, ca să poată asculta mai ușor convorbirea prin deschizătura ventilatorului.

– N-am nici un chef. Oboseala ta e molipsitoare. Dacă nu încerci să mă ții trează, mă duc să mă culc.

Mirgolas auzi vocea lui Lake în deschizătura ventilatorului :

– Un om refractar acest Serdai, *sir*. Pun rămășag că dacă deputații Tudehului vor înainta propunerea cu privire la naționalizarea companiei, el îi va aclama din toată inima. Ministrul de interne, Serdai, se va folosi de toate

mijloacele de care dispune ca să-i ajute să reuşească. E absolut necesar ca *sir* Edward Waltoon să întreprindă în această privinţă o acţiune corespunzătoare. Trei miniştri ai Tudehului şi pe deasupra şi Serdai, e prea mult în situaţia noastră. Serdai trebuie să dispară înainte ca americanii să-şi trimită comisiile la Teheran şi să înceapă pregătirile pentru planul de şapte ani.

– Vino aici lîngă mine pe *couch,* Hassan, îl rugă Marion.

– Ştii doar cît de mult aş ţine să-ţi împlinesc dorinţa, Marion, dar... ce se întîmplă dacă ne surprinde tatăl tău ?

– O să dormi în noaptea asta aici ?

– Aici ?

– Bineînţeles nu *aici,* ci în camera de oaspeţi. Alături.

Mirgolas înţelese.

Marion se întrebă de ce era atît de nebună după acest om, ca o fetiţă de şcoală. E drept, era bine făcut, avea maniere alese, era cultivat, dar mai erau şi alţii ca el.

– Nu mi-ai răspuns încă la întrebare, Hassan.

– Să-ţi refuz rugămintea ?

– Sărută-mă imediat.

– Nu, pînă nu se culcă tatăl tău.

– Laşule.

Vocea lui Lake se auzi iar în deschizătura ventilatorului, dogită, ca de tinichea :

– Ideea nu e rea. *Sir* Edward Waltoon trebuie să se sfătuiască imediat cu Londra.

Whigest : Să nu pierdem timp, Lake. Opune Tudehului un partid asemănător, un partid nou, naţional. *Imperial Bank of Iran* îţi va transmite deocamdată din „fondul pentru imunizarea Iranului împotriva comunismului" opt sute de mii de lire. Atîta e suficient deocamdată.

Hassan Mirgolas deveni neliniştit, chinuit de îndoieli, de parcă nişte mîini l-ar fi tras cu putere cînd într-o parte, cînd în alta.

Acolo pe *couch* stătea Marion, tînără, ademenitoare, fiica omului care nu pregeta să dea ţării lui lovitura de graţie, numai ca să tărăgăneze cu cîteva decenii pieirea

imperiului britanic. Cu un etaj mai jos, oamenii îi sfîşiau, îi umileau patria, numeau miniştri şi deputaţi, puneau la bătaie bani şi legături pentru a asupri poporul, ascuţeau săgeţi, le otrăveau, ca să se folosească de ele la momentul oportun. De bună seamă că fratele lui vitreg avea să joace un rol important în această tragedie. Nemţii erau zdrobiţi, deci se gudura iar pe lîngă englezi.

Gîndurile se buluceau de-a valma în mintea lui Hassan.

De ce a trebuit s-o cunoască pe Marion ? Pe el îl frîna, îi crea procese de conştiinţă, în timp ce pentru fratele său vitreg, colonelul, pentru planurile lui, ea ar fi fost o unealtă potrivită. Din păcate însă, el, Hassan, fiul unui ţăran sărac, o iubea pe această englezoaică. Dacă ar fi fost o englezoaică oarecare, poate fiica unui salariat, sau chiar fiica inginerului-şef ori a geologului-şef, ar fi trebuit să se frămînte mai puţin sau de loc, dar Marion nu era o englezoaică oarecare, ci tocmai fiica directorului general al lui *Anglo-Iranian Oil Company,* duşmanul de moarte al ţării sale. Totuşi, o iubea cum nu iubise niciodată în viaţă. Fiecare ceas departe de ea era un chin. Nu putea să lucreze ca lumea. Pierduse iarăşi o zi numai ca s-o vadă, să se afle în apropierea ei, să-i asculte glasul, rîsul.

Din deschizătura ventilatorului se ridică numele „Lekhasa" ca un avertisment biblic.

Hassan Mirgolas încercă să-şi aducă aminte cu ce prilej auzise acest nume. Pesemne Prenton ştia mai multe, căci un lucru părea sigur : Lekhasa e omul lui *Anglo-Iranian.*

– Ce-i cu tine astăzi ? îl smulse Marion din gîndurile lui. La club ai fost cu totul altfel. Eşti cu totul schimbat.

– Iartă-mă, Marion.

O privi cu ochi trişti.

– Dificultăţi în afaceri ?

– Dacă ar fi numai asta !

– Dar ce s-a-ntîmplat ?

Hassan îşi rezemă capul de pernă şi-şi pironi ochii în tavan.

– La ce ți-ar folosi, Marion, dacă ai ști de ce sînt așa ?
– N-am dreptul să știu ?
– Am să-ți povestesc mai tîrziu, nu acum.

Încet, cu mișcări obosite, cu privirile plecate, se duse spre ușă, apoi se opri întorcîndu-se spre Marion.

– Ai spus că odaia mea e alături ?
– Exact ușa de alături, cealaltă ușă duce la baie.
– Noapte bună, Marion.
– Nici măcar o sărutare ?

O sărută.

Cu o blîndă putere, îl trase pe *couch.*

Apropierea trupului ei îl ameți, mirosul ei, buzele ei moi și senzuale îl scoteau din minți.

Ochii ei sticleau plini de dorințe și-l chemau : Stai aici, te rog, rămîi la mine !

Se desprinse tandru din brațele ei.

– Încui ușa ? întrebă ea.

El nu-i răspunse, dar ochii lui îi spuneau că ușa va rămîne descuiată.

Marion se prăbuși pe *couch,* cu brațele întinse în lături. „Hassan, dragule, iubitule Hassan."

Afară porni o mașină.

Fata nu-i auzi huruitul. Nu auzea nimic și nu vedea nimic.

Aștepta fericită, cu dor, clipa în care se va duce în odaia lui.

Abia acum își dădea seama că e cu desăvîrșire fermecată de acest om, că e roaba lui. Putea să-i ceară orice, imposibilul. Ar face pentru el totul, cu dragă inimă.

Încet, ferindu-se să facă zgomot, deschise ușa și ascultă cîteva clipe dacă se mai aude ceva pe-afară. Apoi se întoarse, se lungi pe *couch,* aprinse o țigară și zvîrlind fumul spre tavan se întrebă ce-o fi avînd Hassan. Griji financiare ? Un cuvînt ar fi de ajuns și n-ar ezita o clipă să-i pună la dispoziție contul ei.

Fie din pricina zgomotului de pe stradă, fie din pricina vorbelor pe care le bolborosea Alam în delir, Feridun Ibrahimi se trezi, se ridică somnoros, se întinse şi se frecă la ochi.

Ca să-şi alunge puţin oboseala, vîrî capul într-un lighean cu apă. Apa era cladă şi nu-l înviora.

Înainte de a continua lucrul, mai bine zis înainte de a încerca să continue lucrul, împături o foaie de ziar şi o aşeză sub unul din picioarele mesei, ca să nu se mai clatine. Orîndui cărţile, ziarele, curăţă peniţa, aşeză ba într-o parte, ba în alta foile scrise de el, folosindu-se de orice prilej ca să întîrzie motivarea propunerii de naţionalizare. Nu pentru că munca nu-l interesa, ci pentru că îi venea foarte greu să-şi limpezească gîndurile.

Muşcă tocul, ca un şcolar.

Se gîndi : mărirea salariilor, introducerea zilei de lucru de opt ore, îmbunătăţirea condiţiilor de trai, acestea erau ţeluri restrînse. Poporul avea nevoie de un ţel comun, funcţionarii, muncitorii agricoli, ţăranii săraci, muncitorii petrolişti, muncitorii textilişti, negustorii, comercianţii, fabricanţii, meseriaşii, studenţii, învăţătorii, profesorii, slujnicele, actorii, şoferii de taxi, bucătarii, toţi aveau nevoie de un scop naţional măreţ pentru care să lupte, pentru care să sacrifice totul. Acest scop se numea : naţionalizarea lui *Anglo-Iranian Oil Company,* guvernul neoficial al Iranului. Clipa de faţă părea prielnică. Poporul se afla într-o situaţie care nu-i era nimănui pe plac, nici păturilor celor mai de jos, nici celor mijlocii, nici ţăranului din Saşir, nici ministrului din Teheran.

Ibrahimi îşi făcea note în legătură cu această problemă.

Pe stradă răsunară paşi. Se apropiau de casă. Se opriră în faţa ei şi, scurt timp după aceasta, Ibrahimi se auzi strigat.

Aruncă tocul şi se duse la geam.

– Ce s-a întîmplat ? strigă el celor de jos.

– Secretariatul... ! îngăimă Hassan. I se tăiase răsu-

flarea şi trebui întîi să-şi tragă sufletul. Allah să ne aibă în pază, arde sediul secretariatului. Trebuie să te duci imediat acolo.

– Eşti singur ?

– Sînt cu Hussein, fiul meu din Naphta Abad. A venit pentru două zile la Abadan.

– Mai cheamă încă vreo cîţiva tovarăşi. Vin şi eu imediat.

– Bine. Am să încerc.

Înainte de a stinge lampa, Ibrahimi se mai uită încă o dată la mica lui familie, care dormea, apoi se năpusti pe uşă afară.

Ce prostie : uitase să-l întrebe pe Hassan dacă anunţase pompierii. Pompierii ? Nerozii. Dacă se pusese foc, şi era încredinţat că aşa era, atunci pompierii n-or să vină niciodată.

Ibrahimi alerga pe străzile prăfuite cît putea de repede. Ici-colo sclipea cîte un geam luminat.

Muncitorii, pămîntii la faţă şi osteniţi, se tîrau să preia schimbul. Cei care-l cunoşteau pe Ibrahimi îşi dădeau ghionţi :

– Ce caută Ibrahimi atît de devreme pe străzi ?

Nu puteau să înţeleagă.

Lui Ibrahimi îi bătea inima, să-i spargă pieptul. Gîfîia. Simţea pe limbă un gust sărat.

Îl părăseau puterile. Pe ultima bucată de drum încetini pasul, cu toate că din cînd în cînd mai încerca să fugă cîţiva metri. Dar trupul nu-l mai asculta. Muşchii picioarelor îl dureau. În ultimii ani nu mai muncise fizic, şi se resimţea. Pe vremea cînd lucra la exploatările petrolifere sau în rafinărie era o joacă pentru el să străbată în fugă drumul de la locuinţa lui pînă la sediul secretariatului.

Din depărtare se vedeau văpăile răbufnind prin geamuri.

„Materialul meu", îi fulgeră lui Ibrahimi prin minte.

Se gîndea la documentele adunate de el în legătură cu activitatea dizolvantă dusă de *Anglo-Iranian,* documente culese cu mare greutate, filă cu filă, ani de-a rîndul. Pe baza acestor documente – un teanc considerabil –

putea să dovedească în ce măsură era Iranul în mîinile societății petrolifere engleze. În lupta aprigă ce avea să urmeze, materialul lui Ibrahimi ar fi constituit un ajutor și o armă de preț. Printre hîrtiile acelea se găseau chitanțe, adeverințe și dovezi din care reieșea limpede că *Anglo-Iranian* cumpărase miniștri, mituise deputați din parlament, ofițeri din armată și jandarmerie, și-și aservise chiar guvernatorii. Cum ar reacționa, de exemplu, masele dacă ziarele ar publica o chitanță de cinci sute de lire sterline, iscălită cu un an în urmă de guvernatorul general al Husistanului ?

Tovarășii se aruncau în fum și flăcări, cu mîinile goale, și ieșeau încărcați, gîfîind, tușind, cu lacrimi în ochi, înnegriți de funingine.

Curioșii căscau gura, dar nu mișcau nici un deget. Unii găseau cuvinte de compasiune, alții spuneau că Tudehul o merită și-i mulțumeau lui Allah că i-a pedepsit. „*Mollahii* știau ei ce făceau cînd vorbeau în fiecare vineri la moschee, tunînd și fulgerînd împotriva Tudehului, partidul celor fără de credință, căruia îi prezicea că-l va ajunge urgia lui Allah. Iată, vorbele lor s-au adeverit, Allah și-a arătat mînia."

După sfatul lui Ibrahimi, tovarășii formară un lanț pînă la rîu, completat chiar de unii muncitori care simpatizau cu Tudehul, cu toate că trebuiau să intre în schimb și știau că vor fi sancționați. Își treceau din mînă în mînă oale, căni și găleți.

Curînd își dădură seama că n-avea rost să mai încerce să stingă focul și că nu le rămîne altceva de făcut decît să localizeze incendiul, ca să nu se întindă și la clădirile din jur.

Ibrahimi ieși radios din casa în flăcări, cu cămașa arsă, cu pantalonii zdrențuiți, dar cu materialul sub braț. Restul nu-l interesa, putea fi înlocuit, chiar dacă cerea noi sacrificii.

Un tovarăș în nesimțire fu tîrît afară, din sediul secretariatului. În timp ce-l transportau acasă, ceilalți priveau muți și plini de mînie văpăile.

Cum de-a putut să se întîmple asta ? Cine e ciinele care-a pus focul ? Cine l-a îndemnat ?

Muncitorii care trebuiau să intre în schimb îşi luară rămas bun, despărţindu-se cu greu, de parcă fiecare din ei ar fi fost lovit de o mare nenorocire. Toţi erau mîhniţi, dar nu descurajaţi. Dimpotrivă. Faptul că duşmanul folosea astfel de mijloace era o dovadă că Tudehul merge pe un drum bun.

– Ai fost la înălţime, îi spuse Hassan fiului său Hussein. Nu te-aş fi crezut în stare. Mă bucur. Ce zici, Feridun ? Uită-te la flăcăul ăsta, negru de fum ca un coşar. Numai de n-ar avea o căpăţînă atît de tare, atît de îndărătnică !

Ibrahimi voia să răspundă ceva, dar văzu un om venind valvîrtej spre ei, oprindu-se la cîţiva metri depărtare şi scrutîndu-i de parcă ar fi căutat pe cineva. Apoi i se adresă lui :

– Toate sediile de partid ard, Ibrahimi.

Ibrahimi avu nevoie de puţin timp ca să înţeleagă ce i se spune.

Toate sediile de partid... Duşmanul se aşternuse pe treabă. Cîţi bani vor trebui să adune ca să repare această pagubă ? Cît vor asuda, cîtă alergătură pînă vor pune totul la loc ? De neînchipuit. Dar munca de partid nu trebuia să sufere. Să nu creadă adversarul că a obţinut o victorie.

– Unde să ţinem şedinţa despre propunerea de naţionalizare ? întrebă Ibrahimi.

– La abator, fu de părere Hassan.

– Bine, să ne întîlnim la abator. Dar cei de acolo or să fie de acord ?

– Cunosc cîţiva oameni acolo, răspunse Hassan. Vorbesc eu cu ei. Cu toate că nu sînt în partid, totuşi sînt alături de noi. Nu-i de mirare. În fiecare zi văd sumedenie de nenorociţi care vin cu ulcioarele să ia sînge numai ca să-şi umple cu ceva burta.

Cînd se despărţiră se crăpa de ziuă.

Străzile și ulițele rău mirositoare începeau să prindă viață.

Abadanul se trezea din somn.

Se deschideau geamurile. Gunoiul era aruncat pe stradă.

Negustorii mînau catîrii cu bețe. Găinile cotcodăceau. Căruțele cu două roți se hurducau. Brutarii atîrnau în fața brutăriilor lipii cu miros îmbietor.

Vestea că sediile Tudehului arseseră pînă la temelie trecuse din om în om, se răspîndise în tot Abadanul. Meseriașii, frizerii și negustorii o transmiteau mușteriilor lor, potrivind comentariile cu concepția politică a fiecărui client.

În diferite secții ale rafinăriei, muncitorii care ajutaseră la stingerea incendiului organizau colecte.

Șoferii și taxatorii de autobuse declarară grevă timp de cincisprezece minute, manifestîndu-și solidaritatea cu Tudehul.

Jandarmeria se afla în stare de alarmă.

– De unde vii ? îl întrebă Fatma pe Feridun în șoaptă, fiindcă Alam mai dormea. În ce hal ești !

Se uită îngrijorată la cămașa lui arsă, la pantalonii zdrențuiți, la fața lui înnegrită de fum, la mîinile lui jupuite.

– E ultima ta cămașă, constată ea tristă.

– Ce să fac, Fatma ? Ar fi trebuit să stau și să mă uit cum trudesc tovarășii noștri ?

– Ba nu, dar cu cămașa asta frumoasă, Feridun !

– Am să-mi fac rost de una nouă. Mai bine spune-mi cum se simte Alam. Au mai lăsat-o fierbințelile, sau îi merge tot atît de prost ?

Amîndoi se uitară îngînduraţi la copil. Buclele negre ale fetiței erau ude de sudoare.

Fatma îi puse mîna pe frunte.

– Parcă a mai scăzut.

Ibrahimi încercă să doarmă un ceas, iar Fatma îi spălă cămașa și pantalonii, le agăță să se usuce și le cîrpi cum putu.

„Ce bine că a venit !" își spuse fericit Hassan Mirgolas, aducîndu-și aminte de clipa în care se deschisese brusc ușa, iar Marion, suplă, se strecurase în odaie, desculță, și se așezase pe patul lui, întrebîndu-l :

– Mă dai afară, Hassan ?

Nu-i răspunse cu cuvinte, ci cu îmbrățișări. Îi acoperi fața cu sărutări și o trase spre el pe pat.

Marion se cuibări alături, se lipi, înlănțuindu-l cu brațele pe după gît, mîngîindu-l și sărutîndu-i obrajii ca un animal mic, dornic de dragoste, de ocrotire.

– Te iubesc, Hassan. Ah, dacă ai ști cît te iubesc !

Era oare primul căruia îi spunea aceste cuvinte cu atîta patimă ? Ar fi vrut să fie așa, și o voce lăuntrică îi șoptea că era adevărat.

– Îmi spui de ce ești atît de trist ?

– Nu pot, Marion.

– Ți s-a întîmplat ceva ? Ai făcut vreo prostie ? Știi că-ți iert totul, Hassan. Se ghemui și mai mult în el. Sau nu vrei să-mi spui fiindcă tatăl meu... Ce vină am eu că e director general ? Ar fi lipsit de sens să dai importanță acestui lucru. Sînt o femeie, Hassan, și nimic mai mult. Să i se spovedească, să se dea pe mîna ei ? Să-i povestească totul, începînd cu ziua cînd plecase de lîngă tatăl său muribund, jurîndu-și să nu se mai roage niciodată în viața lui și să-și răzbune părintele ? Ar înțelege ea toate astea ? Ea, fiica răsfățată a unui tată puternic ?

Hassan Mirgolas îi povesti totul, începînd cu ziua cînd își jurase să-și răzbune tatăl. După ce termină o auzi pe Marion suspinînd încet.

– Hassan... N-am știut... Sînt atît de mîndră de tine ! Ce-ai făcut tu din viața ta, Hassan ! Te admir. Cred că abia acum te iubesc cu adevărat. Ce bine că nu mai stă nimic între noi ! Nu e o dovadă că mă iubești mult dacă ești atît de sincer ?

– Ce-o să fie mîine, Marion ?

– La fel ca și azi.

– Ai putea să te afli într-o situație, să se iște un conflict... să presupunem că tatăl tău se va afla într-o împrejurare din care nu mai vede nici o ieșire. Dar tu, ca fiica lui, știi că există o ieșire. Ar trebui să-i spui numai : „Hassan Mirgolas, papa...", și calea pentru tatăl tău și *Anglo-Iranian* ar fi liberă.

– Nu vorbi așa, Hassan.

– Și totuși ar putea să vie o astfel de clipă, Marion. Să nu ne înșelăm. Dragostea noastră nu va fi întotdeauna așa cum este astăzi și cum va fi mîine. Cu timpul, oamenii își descoperă slăbiciuni, greșeli pe care nu le-au observat în starea de amețeală de la început, își dau seama abia mai tîrziu de distanța care-i separă.

– Ce tot spui, Hassan ?

– E greu, Marion, să-ți sacrifici tatăl pentru omul iubit. Trebuie să cumpănești bine.

– Îmi trăiesc propria-mi viață, Hassan, și vreau s-o trăiesc cu tine împreună. Eu nu sînt Anglia. Eu nu sînt *Anglo-Iranian*. Eu sînt eu și voi fi gata să-l jertfesc pentru dragostea noastră chiar pe tatăl meu, dacă va fi necesar. De ce să-i lăsăm pe alții să dispună de singura viață ce ne este dată, Hassan ? Nu înțeleg.

O îmbrățișă pătimaș.

În timpul acesta Whigest plecă de-acasă spre administrație. Avea înaintea lui o zi grea, hotărîtoare.

– A plecat, Hassan.

Mai mult nu era nevoie să spună.

Se cufundară în fericirea lor, și în acele clipe nu erau decît doi îndrăgostiți printre milioane de îndrăgostiți.

Apoi Marion adormi. Își culcase capul pe pieptul lui, respirînd liniștit, regulat.

„Cînd doarme, își spuse el, arată ca un copil."

Prin obloane se furișa dimineața în fîșii late de lumină.

Din cînd în cînd Marion șoptea în somn :

– Hassan.

Cînd se trezi îl privi o clipă îngrozită, apoi spuse :

– Credeam că totul a fost numai un vis.

La micul dejun îl întrebă :
– Vrei să facem o mică plimbare călare ?
Şi un ceas mai tîrziu porniră la plimbare.

25

Shams, camerista de la Park Hotel din Teheran, şi prietenul ei, Mohammed, aveau ziua lor liberă. Mohammed o luase de acasă, şi acum hoinăreau fără ţintă pe străzile populate, înfierbîntate de soare ale Teheranului, se uitau la vitrine, se sfătuiau ce-ar cumpăra dacă ar fi bogaţi, se opreau în faţa cinematografelor şi priveau pozele filmelor americane, se bucurau că trăiau şi că nu trebuiau să muncească în ziua aceea. Se priveau neîncetat în ochi ca doi îndrăgostiţi.

Se plimbară prin bazar şi văzură un hoţ minor furînd unei doamne poşeta şi băgîndu-i cu îndemînare în loc o pereche de ghete rupte, pe care doamna – pesemne o străină – nu le purta sub braţ cu mai puţină eleganţă şi graţie decît poşeta.

Shams şi Mohammed se duseră la un film cu *cowboys*. Cînd apăru pe ecran chipul şahului şi se cîntă imnul naţional se ridicară cu ceilalţi o dată, fără să fie prea impresionaţi, căci înainte de fiecare film se arăta figura şahului şi se intona imnul naţional.

Ronţăiau seminţe de floarea-soarelui ca şi ceilalţi, scuipau cojile pe jos şi se ţineau drăgăstoşi de mînă.

Cînd iubita eroului se îndreptă spre locul de execuţie, fardată, coafată, elegantă, Shams, cu glasul sugrumat de emoţie, scoase un ţipăt, strîngîndu-i mai tare mîna lui Mohammed ; cînd eroul sosi în galop şi sări de pe cal, scoase de la brîu două pistoale şi le îndreptă spre bandiţi, eliberîndu-şi iubita, Shams răsuflă uşurată şi izbucni în plîns. Bineînţeles, eroul filmului i se păruse aidoma lui Mohammed.

Sub impresia celor văzute, ieşiră afară, în aer liber.

Shams clipi din ochi, ca să se obișnuiască cu lumina, iar Mohammed o întrebă dacă-i plăcuse filmul.

– Grozav, Mohammed, ai văzut cum a sosit călare? Și ce frumoasă era cînd a cîntat cîntecul! Tu știi să tragi tot atît de bine, Mohammed? Și cum se cățăra sus pe frînghie! Mi s-a tăiat răsuflarea de frică. Uneori am tremurat cu adevărat. Închipuiește-ți, Mohammed, ce s-ar fi întîmplat dacă n-ar fi dat de urma ei. Hotărît că banditii ar fi ucis-o pe biata fată, asta e sigur, de la ei te poți aștepta la orice.

Reclamele luminoase începeau să strălucească. Pe străzi forfotea lumea. Farurile automobilelor își aruncau luminile asupra pietonilor.

– După ce te conduc acasă mai trec pe la Iradj, spuse Mohammed. Sînt curios să văd cum au ieșit pozele pe care mi le-a făcut. Săptămîna viitoare pleacă în regiunea petroliferă, ca să facă fotografii pentru *Mardom.*

– Și eu aș vrea să cutreier țara ca Iradj.

– Nu-i chiar atît de simplu cum crezi, te saturi repede.

– Barem cîteva săptămîni. Ce am văzut eu din lume? Nimic. Mă gîndesc la oamenii care stau la noi la hotel, unde se duc și de unde vin ei uneori. Mulți călătoresc chiar cu avionul, bineînțeles marii bogătași. De ce nu sîntem și noi bogați, Mohammed? Asta mă întreb uneori. N-am putea să fim și noi bogați, măcar puțin? Curios e orînduită lumea asta, Mohammed! Unii au tot ce le trebuie, își pot face toate gusturile, iar alții n-au nimic, absolut nimic. Și încă trebuie să fim mulțumiți, Mohammed, dacă ne gîndim că sînt oameni care dorm noaptea pe stradă sau care sînt nevoiți să cerșească.

– Cînd o să vină Tudehul la putere n-or să mai fie cerșetori.

– Am crezut că e la putere!

– Are numai trei miniștri în guvern. Asta nu-i mare lucru. Și mi se pare că n-or să rămînă nici ei mult timp.

– De ce nu, Mohammed?

– Nu e ușor de explicat, Shams. Sînt motive politice pe care tu nu le înțelegi încă.

– Dar de ce n-or să mai fie cerşetori cînd o să ajungă Tudehul la putere ? Întîi avem puzderie prin toate colţurile, şi pe urmă, deodată, să nu mai fie de loc. Asta nu mai înţeleg !

– Tudehul o să se îngrijească să aibă de lucru fiecare. Asta e limpede.

– Şi de unde o să găsească de lucru pentru toată lumea? De ce n-are grijă Ghavam de muncă ? Dacă Tudehul e în stare să facă aşa cum spui tu, atunci şi Ghavam ar putea să facă.

– Politica, Shams, politica.

– Înţeleg. Membrii Tudehului nu fac nici o politică şi de aceea au grijă să fie de lucru. Într-adevăr, aşa e şi bine. Mai bine fără politică şi să fie de lucru, pentru ca nimeni să nu mai flămînzească.

Între timp se apropiau de moscheea Sepahsalar. În firidele zidurilor se ghemuiau oameni fără adăpost, pregătindu-se de noapte.

– Am vrut de mult să te întreb ceva, Mohammed. Dacă ai să fii şi tu odată foarte bogat şi o să ai un servitor, automobile, o să călătoreşti cu avionul, ca mulţi dintre pasagerii noştri de la hotel, mă întreb, o să mă iubeşti şi atunci ?

– În primul rînd n-o să fiu niciodată bogat. În al doilea rînd o să te iubesc întotdeauna.

Shams îi răspunse la aceste cuvinte strîngîndu-i puternic mîna.

Simţise ea totdeauna că Mohammed e un băiat cu suflet, care n-o va părăsi.

Erau fericiţi, foarte fericiţi, atît de fericiţi, încît nici nu observară că de vreo trei minute îi urmărea o limuzină, un Studebaker galben, mare ca un ponton. Maşina mergea încet după ei, la depărtare de vreo cinci metri. Peste cîtva timp, distanţa se micşoră ; cînd limuzina ajunse aproape de ei, portiera se deschise brusc, un domn scoase capul şi-i întrebă :

– Cum ajungem la Park Hotel ?

Shams şi Mohammed se opriră, iar Mohammed îi explică

domnului pe unde s-o ia, dar domnul părea să nu fi înțeles și-l rugă să se apropie.

Mohammed se apropie de limuzină.

Shams, cuprinsă deodată de un sentiment straniu, inexplicabil, nu se mișca de lîngă el.

Domnul din mașină nu-i plăcea de fel.

Avea o strîngere de inimă, îi era frică, mai ales că strada era prost luminată.

– Scuzați-mă, spuse domnul, dar nu v-am înțeles. Poate ne explicați încă o dată pe unde s-o luăm.

Shams îi căuta mîna lui Mohammed, dar el o respinse supărat.

– Ascultați, începu Mohammed ridicînd mîna dreaptă. O luați întîi...

Aici se opri.

Portierele limuzinei se deschiseră fulgerător, doi bărbați se năpustiră asupra lui Shams și Mohammed, îi urcară în mașină și-i zvîrliră înăuntru. Totul se petrecu atît de repede, încît Shams nici nu apucă măcar să deschidă gura.

Portierele se închiseră brusc, și mașina porni vîjîind.

26

La abator, undeva afară din oraș, vitele mugeau, berbecii behăiau, iar caii negustorilor nechezau, tropăind nerăbdători.

Mirosea a stîrv și a sînge proaspăt.

Pieile atîrnau la soare, și în jurul lor bîzîiau roiuri de muște. Băltoacele de sînge înroșeau curtea pavată cu cărămizi.

Cum intră pe poartă, Feridun Ibrahimi simți că-l izbește duhoarea de sînge a animalelor tăiate. I se făcu rău. Ocoli cu băgare de seamă bălțile de sînge și se grăbi să ajungă cît mai repede în magazie.

Priveliștea aceasta neobișnuită îi provoca scîrbă. Se mira cum erau în stare măcelarii să muncească zi de zi în duhoarea aceea îngrozitoare.

Cînd Lekhasa îi întinse mîna, Ibrahimi ezită o clipă, amintindu-şi de discuţia cu Fatma.

„Lekhasa nu-mi place, spusese ea. Te sfătuiesc să fii cu ochii în patru. Hotărît că o să te dezamăgească acest Lekhasa. Şi ceilalţi sînt de aceeaşi părere."

Lekhasa avea impresia că Ibrahimi îi strînsese mîna mai tare ca altă dată, şi asta îl bucură.

Ibrahimi îi privi cercetător pe tovarăşii din jurul lui, printre care se aflau şi unii din cei care încercaseră să stingă incendiul de la sediul secretariatului. Din Teheran venise un membru al Comitetului Central, însoţit de doi reprezentanţi ai *Mardom*-ului, un ziarist şi fotograful Iradj. Ibrahimi văzu că sînt prezenţi tovarăşi de pe terenurile petrolifere, din rafinării, din fabrici de stat sau particulare. Se bucură mai cu seamă cînd văzu că reprezentantul armatei era cumnatul lui, Akbar.

Acompaniat de behăitul şi tropăitul animalelor şi de huruitul căruţelor din curte, Ibrahimi începu să motiveze propunerea de naţionalizare.

Înainte de a vorbi despre situaţia din Iran, le zugrăvi tovarăşilor săi imaginea popoarelor înfrăţite, subjugate de Anglia şi America. Ibrahimi contura cu grijă fiecare detaliu. Vorbi despre ţăranul din Irak, complet ruinat, despre cei o sută de mii de *sarifi* şi despre locuinţele lor primitive, nedemne de fiinţe omeneşti. În cuvinte vii, înfieră starea de lucruri din Liban, Siria, Transiordania. Le explică cine este regele Abdullah, o marionetă a Angliei, care avea misiunea să pună plocon în braţe imperiului britanic „Siria Mare". Expunerea lui Ibrahimi despre construirea conductei americane de petrol era un adevărat roman poliţist : lovituri de stat, răscoale, atentate, mită, otravă, iată mijloacele cu care lucrau stăpînii englezi şi americani. Ibrahimi îi acuză pe miniştri Turciei, cumpăraţi de Anglia sau America. Aminti despre răscoalele ţărăneşti din Egipt, despre năzuinţele egiptenilor şi irakienilor de a se elibera de sub jugul Angliei. Vorbi despre demonstraţiile studenţeşti şi despre masacrarea acestora de către soldaţii Angliei.

Cei de față ascultau cu ură în priviri.

Reprezentantul Comitetului Central din Teheran se mira cu cîtă conștiinciozitate își pregătise Ibrahimi cuvîntarea.

Ibrahimi nu le dădea ascultătorilor săi răgaz nici să răsufle. Le vorbi despre muncitorii petrolişti în grevă, la Basra, Bahrein sau Kuweit. De la „bătălia sîngeroasă de pe pod", din centrul orașului Bagdad, îi purtă spre puciul militar din Damasc. Pomeni despre reprimarea cu mitralierele a mișcării de eliberare națională din Orient, despre baricadele de sîrmă ghimpată și despre tancuri, ca și despre întemnițarea și uciderea conducătorilor sindicali, ai partidelor comuniste și ai organizațiilor progresiste. Imaginile se desfășurau una după alta, problemele se înșiruiau firesc. Vorbi despre trădarea săvîrșită de marii moșieri turci și de colaborarea lor cu reprezentanții misiunilor militare și economice ale Statelor Unite. Apoi scoase în evidență jertfele eroice ale muncitorilor și țăranilor egipteni, sirieni sau irakieni. Ibrahimi picta tabloul Orientului ferecat în lanțuri, care se ridică la luptă pentru eliberarea sa națională.

El asemuia popoarele arabe din Hadramaut, Yemen, Oman, Afganistan sau Belucistan, Hedjaz sau Arabia Saudită cu cămilele care poartă pe cocoașe vase cu apă fără să-și poată stinge vreodată setea. Apa înseamnă petrol, bogățiile subsolului, pășunile, turmele de vite și produsele agricole. Multlăudatul John Bull și *uncle* Sam, adică Anglia și America, London City și Wall Street din New York, mai bine zis stăpînii petrolului – iată cine sînt cei care opresc cămila să se adape din apa pe care o poartă, numai pentru că vor să-și stingă propria lor sete, nepotolită, infinită.

Sleit, Ibrahimi își șterse broboanele de sudoare de pe față. Gîtlejul îi era uscat. În magazie era un zăduf îngrozitor. Un tovarăș se oferi să aducă apă. Ulciorul trecu din om în om.

Hassan se întreba mereu de unde știa Ibrahimi toate cîte le povestise ; doar nu era decît un fost muncitor petrolist, nu urmase nici o școală. Învățase singur carte în

timp ce alții dormeau, jucau, beau ori moțăiau. Energia lui Ibrahimi părea inepuizabilă. Iată un om pe care Hussein ar putea să-l ia drept pildă.

Hassan ascultă cu multă luare-aminte partea din expunerea lui Ibrahimi în care era vorba despre situația din Iran.

Da, Ibrahimi avea perfectă dreptate. Poporul nu era încă unit. Șiiții îi înjurau pe sunniți, iar sunniții, pe șiiți [1]. Un partid trăgea într-o parte, și altul în cealaltă parte. Unii erau pentru englezi, alții pentru americani. Marii moșieri care făcuseră afaceri cu nemții se dădeau acum de partea englezilor și americanilor și toți țopăiau pe umerii muncitorilor și țăranilor. Asta o știa el din experiență.

Ibrahimi se pricepea să-și aleagă cuvintele. Țîșneau ca niște văpăi cînd lovea în dușman. „Ce bine ar fi fost, își spuse Hassan, să-l fi putut asculta și Latifa ! I-ar fi dat mult curaj."

În timpul acesta ea zăcea pe lavița ei nenorocită din Kaghar Abad, i se măcinau plămînii, scuipa sînge, avea fierbințeală. Era pe ducă.

Ce viață de cîine !

– Scopul dușmanului rămîne același, spuse Ibrahimi : să ne dezbine. De aceea e timpul ca noi toți, toate păturile care luptă să scape de mizerie, să ne unim cu *unul și același* țel : naționalizarea lui *Anglo-Iranian*.

Hassan îl încuviința din tot sufletul. Fericirea și nefericirea țării stăteau în bogăția ei națională, în petrol. „Stăpînind petrolul, avem și carne, și pîine, și unt, putem să ridicăm case și fabrici ca în Azerbaigean."

– Și să nu uităm, continuă Ibrahimi : dacă vom izbuti să-i aruncăm pe „inglișii" în mare, vom da vecinilor noștri un exemplu. Atunci zilele regilor petrolului englezi și americani vor fi numărate și acolo. Ceea ce au construit dușmanii noștri pe pămîntul Orientului nu e chiar atît de trainic cum cred ei. Se clatină. E nevoie numai de pumni puternici ca să fie doborît.

[1] Secte în religia musulmană (n. r.).

Cei de față aplaudară cu entuziasm.

Hassan simțea crescînd în el puteri nebănuite. Îi veni să se năpustească pe ușă afară și să-l strîngă de gît pe primul „ingliș" care i-ar fi ieșit în cale.

Lekhasa lua plin de zel note și nu-și trăda prin nici un gest gîndurile.

Va să zică era vorba de naționalizare. Straşnic ! Lake o să rămînă cu gura căscată cînd o să-i povestească. Se și vedea numărînd banii bancnotă după bancnotă, un teanc considerabil. În asemenea împrejurări, asta o știa el, „inglișii" nu erau meschini.

În sinea lui își bătea joc de cei din jur. Avea impresia că vor să se repeadă cu arcuri și săgeți împotriva tancurilor. Cred oare că parlamentul o să-i îmbrățișeze dacă or să pună pe masă propunerea de naționalizare ? Greșesc. Ce-și închipuie acest Ibrahimi ? Vrea să-i învețe carte pe țărani ca să aibă drept de vot și un orizont mai larg. Vrea să extindă celulele Tudehului în armată și jandarmerie. Omul acesta are o minte de copil.

Ibrahimi voia tocmai să-i întrebe pe tovarășii de pe cîmpurile petrolifere și din rafinării care este adevărul în legătură cu privire la așa-zisa secătuire a resurselor de petrol, cînd în magazie intră cineva. Se opri, nehotărît, în prag.

– Ce vrei ? întrebă Ibrahimi.

Străinul îl privi intimidat, apoi spuse :

– L-au ucis pe secretarul sindicatului din Abadan. Hamid Sadegh a murit. L-au găsit tovarășii lui.

Oamenii se uitară încremeniți la străin.

Sediile partidului arse pînă-n temelii. Hamid Sadegh ucis. Un început promițător. Ce avea să urmeze mîine ? Cine venea la rînd ? Discuția despre propunerea de naționalizare încă nici nu începuse, că și căzuseră victime.

Ibrahimi rugă pe un tovarăș să-i dea o țigară. Trebuia să fumeze întîi ca să înțeleagă această veste. Hamid Sadegh mort, unul dintre oamenii cei mai buni din Abadan. Inima societății petrolifere engleze, Abadan, rămăsese fără secretarul sindicatului. De neconceput ! Nu se poate ! Cre-

ierul lui refuza să înregistreze o astfel de ştire. Cu cîteva zile în urmă stătuse împreună cu Sadegh, discutase cu el propunerea de naţionalizare. Sadegh fusese încîntat, aşteptase cu bucurie această luptă. Şi acum Hamid Sadegh era mort. Copiii lui nu vor mai avea tată, soţia lui nu va mai avea soţ.

Ibrahimi se ridică, păstrînd cîteva clipe de tăcere în amintirea celui căzut.

Toţi ceilalţi se ridicară şi ei, cu capul plecat.

Cine avea să urmeze ? Aproape toţi erau frămîntaţi de această întrebare. Numai în mintea lui Lekhasa se învălmăşeau alte probleme. În timp ce tovarăşii săi căutau să-şi stăpînească durerea, el se uita pe furiş la maldărul de hîrtii adus de Ibrahimi, despre care ştia că, dacă ar fi dat publicităţii, ar fi îngrozitor de compromiţătoare pentru *Anglo-Iranian*. Nu văzuse încă documentele. Ibrahimi nu vorbise pînă atunci despre ele. Probabil că acest material trebuia să fie folosit în lupta iminentă pentru naţionalizare. Lekhasa nici nu îndrăznea să se gîndească ce s-ar întîmpla, ce-ar spune englezii dacă le-ar aduce aceste hîrtii, dacă le-ar înapoia proprietarilor lor. Atunci ar fi cineva, şi boncnotele ar zbura spre el, nu alta !

După ce se aşezară iar, Ibrahimi îi rugă pe muncitorii petrolişti să-i răspundă la întrebarea pe care o pusese : care era adevărul cu privire la secătuirea zăcămintelor de ţiţei ?

Muncitorii petrolişti răspunseră că ei nu sînt specialişti, nici geologi, nici paleontologi, ei ştiu doar un lucru : că zvonul despre secarea resurselor e o născocire a „inglişilor" şi că producţia e gîtuită în mod artificial, dintr-o pricină oarecare, pe care ei n-o cunosc.

27

Whigest se afla în biroul lui la administraţia lui *Anglo-Iranian* şi citea pentru a treia oară un raport adus cu o oră înainte de inginerul-şef. Vedea litere, cifre, rînduri

scrise la mașină, dar nu putea să desluşească sensul celor scrise.

Ideea că Tudehul a organizat o adunare unde se hotărăşte eventual viitorul companiei îi paralizase creierul.

Aruncă raportul pe birou şi se duse la fereastră. În ziua aceea nu vedea turnurile uriaşe de distilare, cisternele argintii, debarcaderele petrolierelor, conductele, halele uzinelor, coşurile. Whigest vedea numai bărbaţi care aparţineau Tudehului şi judecau compania petroliferă.

Din difuzor răsună ştirea că secretarul sindicatului din Abadan, Hamid Sadegh, a fost găsit asasinat.

Un duşman mai puţin ! Creierul lui Whigest reacţionă fulgerător. Imediat îi răsări în minte numele lui Lake. Nimeni altul n-a putut pune la cale asasinatul acesta.

Un individ dezgustător acest Hamid Sadegh, un tip periculos. Acest cîrcotaş, care făcea pe grozavul, punea tot timpul bețe în roate. Ziua de muncă de opt ore. Îmbunătăţirea condiţiilor de trai ale muncitorilor. Protecţia muncii. Să se construiască spitale. Îl bombarda mereu cu cîte o idee nouă. Ce nesuferit ! Slavă domnului că nu se mai află printre cei vii ! Totuşi *Anglo-Iranian* va fi atît de mărinimos să acorde un sprijin familiei lui. Nu e rău dacă ziarele vor scrie : *„Anglo-Iranian* ajută în mod generos familia secretarului sindicatului din Abadan, Hamid Sadegh". Să mai vină cineva să spună că *Anglo-Iranian* nu gîndeşte „social" ! Hrăneşte pînă şi familia unui duşman mort.

Difuzorul se auzi din nou.

De data aceasta ştirile transmise de secretarul lui nu-i făceau o plăcere deosebită. Era înştiinţat că sosise colonelul Mirgolas şi că vrea să vorbească cu el. A doua ştire : în diferite secţii muncitorii încetaseră lucrul, strîngîndu-se în grupuri, şi trebuia aşteptat ca această curioasă mişcare grevistă să se transmită curînd şi la alte secţii ale rafinăriei.

Whigest dădu dispoziţie prin microfon :

– Raportaţi despre aceste evenimente guvernatorului. Pe colonelul Mirgolas îl rog să vină la mine.

O zi proastă.

Măcar dacă ar sosi mai repede Lake cu raportul lui Lekhasa ! Aşteptarea aceasta îndelungată îi măcina nervii.

Simţea că băuse prea multă cafea.

Avea junghiuri în inimă şi-i vîjîiau, îi zumzăiau urechile.

Faţă de colonel, Whigest îşi lua în serios rolul de director general al lui *Anglo-Iranian Oil Company,* arătîndu-se liniştit, superior, neclintit. E drept că Mirgolas era un acţionar important al companiei, dar era totuşi cetăţean iranian, şi nu englez, şi trebuia ţinut la distanţă.

– Oraşul clocoteşte ca un vulcan, începu colonelul Mirgolas.

– Cum asta ?

– N-aţi auzit încă, *sir* ? Se spune că l-au lichidat pe Sadegh, secretarul sindicatului. E o adevărată revoltă în oraş.

– Sadegh mort ? E o glumă proastă, colonele.

– Pe cuvîntul meu, *sir,* aşa este.

– O lovitură grea pentru sindicat.

Colonelul rînji.

– Vă afectează într-adevăr atît de mult această moarte ? întrebă Mirgolas cu viclenie.

– Nu-mi displăcea să colaborez cu el.

– Să nu ne amăgim cu vorbe, *sir.* Sau poate credeţi că plîng după cîinele acesta necredincios ? În catastiful cel mare al companiei n-o să treceţi moartea lui la capitolul pierderi.

– Scuzaţi-mă, colonele, dar găsesc că figura dumneavoastră de stil este, ca să nu folosesc o expresie mai tare, lipsită de gust. Sadegh era un om ca dumneavoastră şi ca mine. E drept că *Anglo-Iranian* a dus anumite lupte cu el, lupte cinstite, vă rog să mă înţelegeţi, dar regretăm moartea lui tot atît de mult ca şi ceilalţi. Nu sîntem mai puţin indignaţi decî omul simplu de pe stradă, decît muncitorii din rafinării. Dacă un om are alte păreri decît noi, nu înseamnă că trebuie să fie asasinat.

Împinse cutia de ţigări spre colonel.

„Mare pehlivan acest Whigest ! se gîndi colonelul Mir-

golas. Fac pariu o mie contra unu că el a știut de asasinarea lui Sadegh, înainte de a se fi înfăptuit."

– Sper că nu m-ați înțeles greșit, spuse el. N-am vrut să spun că societatea sau cineva care o reprezintă într-o formă sau alta ar fi interesat în decesul tragic al acestui conducător al sindicatelor. Departe de mine!

Își ridică solemn mîinile și își răsuci apoi barba.

Whigest nu-l putea suferi pe colonel, care se lăuda grozav cu asemănarea lui cu Reza-șah. Era un păun vanitos, prost, umflat. Dacă s-ar fi mulțumit numai cu asemănarea exterioară, hai să zicem! Dar ținea să-i semene răposatului șah și din punct de vedere al caracterului. Servitorii, țăranii și soldații lui puteau să confirme acest lucru. Îi mușfuluia ca un majur, așa cum făcuse Reza-șah toată viața. Un om urîcios. Armata iraniană putea să se mîndrească cu acest colonel despre care toată lumea știa că-și alungă plictiseala cu excese sexuale și aventuri sîngeroase! Totuși, pentru desprinderea Husistanului el era omul potrivit: dur, răzbunător, despotic. Era necruțător față de inferior. Cu alte cuvinte, un om fără milă, lipsit de conștiință. Exista unul mai bun? Aceste calități trebuia să le aibă viitorul conducător al Husistanului, așa trebuia să arate el.

Discutară tot felul de lucruri neînsemnate pînă cînd colonelul îndrăzni, în sfîrșit, să abordeze chestiunea pentru care venise. Voia să știe care este adevărul în privința secătuirii zăcămintelor de țiței.

– Pot să vă spun numai atît, răspunse Whigest, că cercetările științifice nu sînt încă terminate. Nu numai dumneavoastră, colonele, dar noi toți sîntem foarte neliniștiți, vă puteți închipui.

Privirile colonelului rătăciră prin încăpere, se opriră o clipă în fața hărții lumii, alunecară spre fereastră, încurcîndu-se în instalațiile de filtraj ale rafinăriei, înnegrite de mazut, se întoarseră din nou în cameră și cercetară toate obiectele, de parcă n-ar fi fost ale lui Whigest, ci ale lui.

– Ați auzit, căută directorul general să schimbe cursul discuției, mi s-a spus că unele ziare irakiene ar fi scris că Husistanul intenționează să se despartă de patria-mumă ?

Colonelul făcu o mutră, de parcă ar fi aflat o mare noutate. Stinse țigara cu mîna lui butucănoasă, acoperită cu inele groase.

– Păcat, continuă Whigest. Atitudinea dumnevoastră față de această problemă dificilă m-ar interesa. Dumneavoastră sînteți una din personalitățile cele mai influente din Husistan.

Colonelul Mirgolas se simțea măgulit. Îndreptîndu-și vizibil spatele cu umeri lați, bătea darabana cu degetele pe brațul fotoliului. Apoi înălță din umeri cu părere de rău. Și-ar fi expus cu multă plăcere părerea, dar mai bine să aștepte. Mai devreme sau mai tîrziu, Whigest va trebui să spună ce are pe suflet, altfel n-ar fi îndreptat convorbirea în direcția asta.

– Veți înțelege, continuă Whigest, că *Anglo-Iranian* este interesat în această problemă. Bineînțeles, nu ne vom opune voinței poporului din Husistan ; pe de altă parte, însă, nu trebuie să trecem cu vederea faptul că posesiunile lui *Anglo-Iranian* sînt situate în cea mai mare parte în Husistan. Dacă am spus că nu avem intenția să ne împotrivim voinței poporului, că Husistanul trebuie să-și hotărască liber soarta, asta nu înseamnă că nu dorim totuși foarte mult ca noii conducători să nu ne pună bețe în roate. Deci companiei nu i-ar displăcea, se aplecă ușor spre colonel, dacă printre numele viitorilor conducători ar figura și stimatul dumneavoastră nume.

În măsura în care îi îngăduiau însușirile sale actoricești, colonelul evită să-și manifeste bucuria.

Deci Londra plănuia ca el să fie unul dintre conducătorii Husistanului. Nu e rău ! Voiau să iasă din sfera de influență a Teheranului, pentru a putea acționa în voie. Excelent ! O să curețe drumul de piedicile ce-ar putea sta în calea lui *Anglo-Iranian*. Londra va fi încîntată de el. În sfîrșit, cu cît întîmpină mai puține dificultăți *Anglo-Iranian*, cu atît mai mult i se vor urca acțiunile. Lucrul

cel mai de seamă era să găsească formularea potrivită prin care să arate că e gata să intre în joc. În nici un caz nu trebuie să reiasă că de fapt a așteptat numai acest semn. Trebuie să găsească obiecții neînsemnate, pretexte, să pretindă că are treabă pînă peste cap.

După ce vorbise în felul acesta, Whigest îi răspunse :

– Husistanul se va bucura să aibă în conducerea acestei mișcări un om ca dumneavoastră. Desigur, n-aș vrea să mă amestec în treburile interne ale Husistanului, în această privință n-am nici o împuternicire, nici nu sînt competent. Totuși, dacă mi-ați cere părerea, v-aș răspunde : Husistanul e de felicitat pentru acest pas. Țara va înflori în cel mai deplin sens al cuvîntului. Peste cîteva luni problema șomajului va fi rezolvată. În locul unor cocioabe amărîte vor răsări clădiri moderne. În sfîrșit, compania va plăti și mai departe taxele anuale pe care le-a plătit pînă acum Teheranului. Cu acești bani Husistanul ar putea deveni un rai, în cîțiva ani. Se va putea electrifica toată țara, se vor putea construi bazine de înot, teatre, cinematografe, se vor face irigații...

Whigest se monta singur, vorbea într-una, de parc-ar fi fost singur în odaie și zugrăvea în cele mai frumoase culori tabloul unui Husistan nou, dărîma *camp*-urile de pe terenurile petrolifere, înlocuindu-le cu *camp*-uri noi, aducea medici în Husistan, construia spitale. Știa foarte bine de unde izvorau toate aceste idei, ele corespundeau de fapt dorințelor lui, deși era convins că idealul său este și va rămîne o utopie. Londra îi demonstrase destul de limpede că e un fantezist. Totuși, măcar ceva, cît de cît din această himeră, trebuia să devină realitate într-un Husistan independent. Dar renunță și la această idee. O parte din taxe vor fi înghițite imediat de colonel, o altă parte – de guvernatorul general, o a treia, a patra, a cincea, a șasea parte le vor înghiți toți ceilalți din noul guvern ce se va forma. Marii moșieri vor cere partea lor, și fabricanții și *mollahii* la fel, și pînă la urmă n-o să mai fie posibil să se construiască nici măcar o Operă, după cum nici la Teheran, în toți acești ani, nu se terminase nici măcar

clădirea Operei. Nici case noi, nici irigații, nici cinematografe, nici lumină electrică.

S-a dus.

Se ridică dezamăgit din fotoliu. Îi amorțise un picior. Simțea nevoia să facă puțină mișcare.

Colonelul aduse vorba, ca din întîmplare, despre cumnatul lui, profesorul Naga.

– Un instigator ! Bagă toți banii în cartea lui, iar sora mea n-are nici din ce să cumpere de mîncare.

– Vrea s-o publice ?

– Masa îl va linșa.

– Cunoașteți manuscrisul ?

– Sora mea mi-a dat să citesc unele părți. Profesorul nu pare un om absolut normal, altă explicație nu găsesc.

– Mi s-a părut foarte simpatic.

– Cred că trebuie să i se facă un examen psihic.

Colonelul clocotea ; întotdeauna în astfel de prilejuri se făcea roșu ca un rac.

Pe vremuri îl crezuse pe profesor un om excentric, un șoarece de bibliotecă, așa cum trebuiau să fie, după părerea lui, oamenii învățați ; îl crezuse un om frămîntat de *spleen,* izolat într-un turn de fildeș. Dar nu-l socotise capabil de o asemenea mîrșăvie ca această lucrare. Pe el, pe colonelul Mirgolas, pe fratele soției lui, pe cumnatul lui, îl atacă și îl demască în fața întregii lumi.

Whigest își frecă îngîndurat mîinile.

Încă un adversar. Poate că Mirgolas exagerează, ca de obicei, totuși ar fi bine să se ferească de această lucrare. Lake trebuie să se ocupe neapărat de treaba asta. Dacă se va constata că această lucrare nenorocită atacă într-adevăr compania și instigă și mai mult masele, atunci nu trebuie să apară.

Deodată Whigest își aduse aminte de banchetul pe care-l dăduse în vila lui din Teheran. Profesorul Naga ridicase paharul și spusese... de fapt ce spusese ? Da : „Ridic paharul meu în cinstea celor greu încercați din Kaghar Abad, *mister* Whigest". Asta a spus. Nu-l îndem-

nase acest profesor să intervină la Londra pentru ca să se schimbe ceva la Kaghar Abad ?

Comparînd viața lui cu cea a profesorului, ajunse la concluzia că dusese un trai insignifiant. Nu ajunsese la nimic. Nu dobîndise nimic, dacă făcea abstracție de decorațiile primite pentru fapte de vitejie. Nu dobîndise nimic ? Nu ajutase să se construiască întreprinderea-mamut *Anglo-Iranian* ? Nu se simțea peste tot mîna lui de conducător ?

Colonelul bătu palma cu Whigest și zîmbi, de parcă ar fi vrut să spună : afacerea cu Husistanul e în regulă, las' pe mine. N-o să-ți vină a crede cînd o să vezi cum o să iasă atacul din ziua de 24.

Împotriva obiceiurilor sale, Whigest ceru să i se aducă un pahar cu gin pur. Se pregătea tocmai să-l dea pe gît, cînd în difuzor se auzi din nou o voce :

„O delegație sindicală internațională vrea să facă în lunile următoare o călătorie prin Iran ; scopul principal al călătoriei este de a studia întreprinderile lui *Anglo-Iranian.*"

Ghinioanele companiei păreau că se țin lanț. „O delegație sindicală internațională ! Cunoștea el aceste iscoade. Nu puteai să fii sigur de nimic. Își băgau nasul peste tot. Dibaci ca niște reporteri, umblau de colo-colo cu creioanele ascuțite și storceau tot ce voiau de la muncitori, ce venituri și ce cheltuieli au, care sînt prețurile alimentelor, în ce condiții trăiesc, care este standardul lor de viață. Erau în stare să oprească oamenii chiar pe stradă. Și tocmai acum își găsiseră să vină. Cu americanii s-ar putea sta eventual de vorbă, și cu concetățenii lui de asemenea. Asta ar fi prea de tot dacă și-ar murdări propria lor casă. Numai cu rușii e greu s-o scoți la capăt. Cu ei nu merge să ascunzi, să faci din alb negru, să bagatelizezi, să înfrumusețezi. Ei adîncesc lucrurile. Un popor antipatic acest popor rus, te încurcă, unde te învîrți te împiedici de ei. Poate că ar fi posibil să i se refuze delegației viza de intrare."

El dădu secretarului său, Webster, dispoziții să ia măsurile necesare.

– Ar fi bine, spuse Webster, dacă ar exista vreun pericol de epidemie, poate holeră ori tifos. Ne-ar ușura extraordinar rezolvarea problemei, *sir*.

– Nu crezi, Webster, întrebă Whigest cu perfidie, că s-ar putea găsi în Husistan un bolnav de holeră sau de tifos și că un profesor ar fi gata să declare Husistanul regiune contaminată ?

– O astfel de măsură ar trebui să treacă pe la ministrul sănătății, *sir*. Și ministrul sănătății e doctorul Jasdi, care face parte din conducerea Tudehului.

– Știam asta fără să mi-o fi spus dumneata, Webster. Treaba dumitale cum rezolvi problema, important este să se rezolve.

După ce Webster închise ușa, Whigest înghiți două pastile de Pervitin, după sfatul lui Lake. Să-și recapete pentru cîteva ore cel puțin o parte din energia lui de odinioară. Cu cîteva săptămîni în urmă o singură tabletă îi era de ajuns.

28

În magazia abatorului căldura deveni din ce în ce mai insuportabilă. Participanții la adunare obosiseră și urmăreau cu mare greutate cuvintele vorbitorilor. Chiar Feridun Ibrahimi se ținea treaz cu mari eforturi. Le șiroia sudoarea pe obraji. Cămășile se lipeau de trup. Ibrahimi ceru să se facă o pauză.

Îngîndurat, se uita cum sînt mînați berbecii spre abator. „Peste două-trei minute, își spunea el, vor fi morți, nu vor mai behăi, nu se vor mai zbate. Nu cumva se procedează cu poporul iranian la fel ca și cu aceste animale ? se întreba el. Nu e și el mînat spre abator ?"

Se întoarse și, descoperindu-l pe cumnatul său Akbar, îi făcu semn să se apropie.

– Ce mai faci ? întrebă Ibrahimi.

– Ca omul la cătănie, Feridun. O să mă simt mai bine cînd o să mă eliberez. Ai auzit pesemne de manevra noastră. Ar fi trebuit să-i vezi pe țărani stînd cu boccelele lor în fața bordeielor dărîmate de obuze. Ți s-ar fi rupt inima. Bineînțeles că și acolo erau ofițeri americani. Aruncau mucuri de țigări uite-așa de mari. (Akbar arăta cu degetul mare și arătătorul cît de mari erau mucurile.) Poți să-ți închipui ce rîs pe ei cînd au văzut că unii dintre noi au ridicat mucurile și le-au fumat. Trebuie să-și fi făcut o părere foarte bună despre armata iraniană. Ei, dar părerea asta au avut-o oricum. Ăștia știu foarte bine cum stau lucrurile. Îmi venea să-i strîng de gît. Dacă ai fi văzut cu ce mutră le-au zvîrlit cîțiva *riali* țăranilor rămași fără acoperiș și cum s-au bucurat cînd s-au repezit la bani ! Și de fapt sînt banii noștri. Cine-i plătește pe ofițerii americani ?

Ibrahimi făcu un semn, de parcă ar fi vrut să spună că știe toate astea.

– Ai fost între timp la Sașir ?

– Numai pentru trei zile. Mi-a ajuns. Întotdeauna mă bucur cînd plec iar de acasă.

– Fatma nu mai are voie să se ducă la părinții ei, fiindcă eu sînt membru al Tudehului.

– Știu. Tamara mi-a povestit. Nu-l înțeleg pe tata, Feridun.

– Nu trebuie să fii supărat pe el, Akbar. Nu uita de unde a pornit, nu uita că din copilărie a simțit biciul, a cunoscut umilința. Un astfel de om nu mai are o voință proprie, se gîndește numai că, după ce-și va sfîrși viața pe pămînt, are să intre în rai, unde are să fie răsplătit pentru tot ce-a suferit, cum îl învață *mollahii*.

Akbar își plecă privirile în pămînt, tulburat.

Niciodată nu-l privise astfel pe tatăl său. Feridun avea dreptate. Satul, colonelul, tatăl colonelului, toate aceste condiții făcuseră din taică-său ceea ce era acum. Îl înțelegea foarte bine.

– Oamenii mai tineri din sat sînt într-adevăr altfel, Feridun. Acolo am auzit că unul face parte dintr-un grup

de conspiratori. Îi aţîţă pe ţărani să se adune laolaltă, să dea foc palatului lui Mirgolas, să-l ucidă pe colonel şi să-şi împartă între ei pămînturile lui.

– Nişte terorişti, spuse Ibrahimi cu un gest de împotrivire. Ştim noi. Dar şi tu ştii, Akbar, că nu acesta este drumul nostru. Oftă adînc. Da, da, la sate avem mult, foarte mult de făcut. Partidul ar avea nevoie de mii de braţe şi de capete. Dar de unde, te întreb, să găsească timp tovarăşii noştri pentru toate ? Ar fi necesar ca muncitorii să se ducă la sate să stabilească o legătură strînsă, căci muncitorii nu valorează nimic fără ţărani. Am văzut asta la ultimele greve. Dar nici ţăranii nu înseamnă nimic fără muncitori.

– Din cînd în cînd vine la Abbas – ai aflat că şi-a sfîrtecat un picior şi doar Allah ştie ce-o să se aleagă de el – un prieten al lui din Naphta Abad, mi se pare că-l cheamă Hussein. Da lumea vorbeşte că vine mai mult pentru Tamara.

– Spui că-l cheamă Hussein ?

– Aşa mi se pare, lucrează la Naphta Abad. Îl cunoşti ?

– Ar trebui să-l întreb pe Hassan. El are un fiu pe care-l cheamă Hussein şi care lucrează acolo, la o exploatare petroliferă. Te pomeneşti că el e. Un băiat de ispravă, dar nu vrea să audă de politică. Făcu o pauză, îşi muşcă buza de jos, apoi urmă : Saşir şi toată regiunea de acolo ar trebui prelucrată de cei din Naphta Abad. Ar trebui să vină mereu grupuri de muncitori în aceste sate. Ar trebui să ajungă ziarele noastre acolo. Am să mă mai gîndesc la asta.

Ibrahimi îşi strînse pleoapele ; aşa făcea întotdeauna cînd chibzuia : îşi strîngea ochii şi-şi muşca buza de jos. Şedinţa continuă.

Ibrahimi luă teancul de hîrtii pîrlite de foc, materialul documentar, şi-l înmînă tovarăşului de la Comitetul Central, urmînd a fi folosit ca o armă puternică.

Iradj fotografie această scenă.

Ibrahimi spuse apoi :

– Să luăm drept exemplu Mexicul. Acolo, hoții de petrol, englezi și americani, și-au frînt gîtul încă în 1938. De ce să nu realizăm și noi ce au realizat muncitorii petrolişti mexicani, poporul mexican sub conducerea generalului Lazaro Cardenas [1] ? Sîntem noi mai slabi decît țăranii și muncitorii mexicani ? Nu cred.

Ibrahimi nu ascundea nici greutățile întîmpinate în Mexic. Anglia rupsese timp de cîțiva ani relațiile diplomatice cu Mexicul. America de Nord amenințase să redobîndească terenurile petrolifere și rafinăriile cu ajutorul unei intervenții armate. Faptul că atunci nu izbucnise un război nu se datora numai străduințelor președintelui Statelor Unite, Roosevelt, ci în cea mai mare parte protestelor furtunoase ale poporului mexican, care s-a arătat gata să-și apere cucerirea.

– Industria petroliferă a înflorit repede, continuă Ibrahimi, a devenit unul din pilonii cei mai importanți ai economiei mexicane.

După încheierea discuției și aprobarea propunerii cu privire la naționalizarea lui *Anglo-Iranian,* Lekhasa se duse printre primii la Ibrahimi și, strîngîndu-i îndelung și puternic mîna, îi spuse :

– Ai vorbit așa cum simțim noi toți, Feridun.

Apoi își luă rămas bun și plecă, fiindcă patronii lui așteptau nerăbdători raportul.

Ibrahimi îl luă pe Akbar la el acasă.

– Fatma se va bucura că vii la noi, spuse Feridun. Trebuie să fi trecut luni de zile de cînd nu v-ați mai văzut.

– Trei sau patru luni, cred.

– Mult.

Akbar observă pe fața lui Ibrahimi o umbră de îngrijorare, pe care nu și-o putea explica. I se păru de asemenea că Feridun grăbește pasul, de parcă i-ar fi teamă să nu întîrzie.

– De ce mergi atît de repede ? întrebă Akbar.

[1] Lazaro Cardenas, general mexican, președinte al Mexicului între anii 1934—1940 (n. r.).

– Din cauza fetiței, știi, e bolnavă. În ultimele zile a avut tot timpul fierbințeală mare.

Fatma ședea pe patul copilei și plîngea.

– Ce-a spus doctorul ? întrebă Ibrahimi.

– Pneumonie.

Cu ochii la Alam, Ibrahimi se prăbuși pe scaun. Brațele îi atîrnau fără vlagă.

– Scapă ? Ce ți-a spus ?

Fatma tăcu.

Scuturată de hohote de plîns, întoarse capul.

29

Generalul Douglas intră în odaia lui de lucru de la Pentagon fluierînd, proaspăt bărbierit și vesel. Avea toate motivele să fie bine dispus, căci lucrurile mergeau mai grozav decît sperase.

Convorbirea la Geneva, întîlnirea în chip de turiști, între generalul Schwartzkopf, care venise special de la Teheran, John Foster Dulles, care de asemenea voia să se odihnească, și împuternicitul extraordinar al președintelui Consiliului de Miniștri al Iranului, Ghavam, decursese mulțumitor, spre deplina satisfacție a reprezentanților americani. Ghavam nu părea să fie chiar atît de bleg cum îl descrisese Dulles. Se ploconea în fața englezilor pentru ca să nu audă bubuind tunurile crucișătoarelor, ținea Tudehul la distanță, dar în același timp primise în cabinetul lui trei miniștri ai Tudehului. Trecînd prin nenumărate uși dosnice și coridoare secrete ale politici, trata cu oamenii „Acțiunii Moscheea", ai Casei Albe și ai Pentagonului. Să mai îndrăznească cineva să spună că Ghavam e un imbecil ! Acest bătrîn de șaizeci și șapte de ani era un vulpoi, un vulpoi rafinat, exact omul de care aveau nevoie Statele Unite în Iran.

Douglas își smulse cascheta de pe cap și o aruncă cu un gest elegant pe birou.

Își scoase mănușile și le zvîrli lîngă caschetă.

Se duse la geam, îl deschise și se uită afară.

O zi frumoasă.

Generalul era supărat că trebuia să stea pe o vreme atît de frumoasă la *office*. În timpul acesta ar fi trebuit să se pregătească de drum pentru inspecția din Orientul Mijlociu sau ar fi preferat să se plimbe într-o limuzină cu o *girl* drăguță.

Zîmbi. Gîndul în legătură cu fata îi amintea de Geneva. Chiar și în această privință întîlnirea turistică însemnase un succes deplin. E drept, nu-i plăcuseră niciodată blondele, le găsea prea fade și anemice, dar de cînd fusese la Geneva jurase să nu mai cîrtească împotriva lor. Aparențele erau înșelătoare. A trebuit să ajungă la vîrsta de cincizeci și șase de ani ca să înțeleagă sensul acestor cuvinte și să se împace cu blondele.

Generalul se înfipse în fotoliu, își sprijini cu putere mîinile de marginea biroului, își opinti trupul înainte, ca să vadă mai bine, și contemplă harta lumii, mai ales spațiul Iran, Irak, Turcia, Azerbaigeanul Sovietic.

Fără îndoială, Iranul, o țară atît de întinsă, dobîndea pe zi ce trecea o importanță strategică mai mare, ca poartă de intrare spre Rusia. Încă un an sau doi, și escadrilele sale de bombardiere vor putea să facă praf centrul petrolifer sovietic din Caucaz...

Maiorul Gilbert, noul său aghiotant, înalt de aproape doi metri, îi aduse fotografiile aeriene cerute de el.

Douglas întinse pe birou copiile lucioase și le cercetă cu lupa.

– Bună treabă, spuse el aprobator. Excelentă treabă. Uită-te aici, Gilbert. Fantastic cum a reușit muierea asta ! Uită-te aici !

Gilbert își aplecă peste birou trupul lung.

– Stai în dreptul luminii. E o adevărată nenorocire cu înălțimea dumitale. Cum de-ai crescut atîta ? Și generalul clătină uimit din cap. Uită-te aici, vezi conducta ? Nu aici, acolo. O claritate maximă. Pe fotografiile vechi conducta aceasta nici nu apărea.

– Aţi spus că le-a făcut o femeie ?

– N-ai ştiut ? O blondă, o femeie bine, Gilbert. Şi unde mai pui că s-a prăbuşit cu avionul pe teritoriul rus. Şi totuşi s-a salvat, cu toate că-şi scrîntise piciorul. O performanţă aproape fără egal. Tot respectul. Îmi scot pălăria. Asta ştie să facă şi altceva decît omletă. Cînd o să fiu la Teheran am să-i exprim personal stima mea, meritată. Generalul orîndui fotografiile, le puse una peste alta, aşezîndu-le în partea stîngă a biroului, lîngă cascheta lui. Ar trebui s-o propunem pentru decorare. Am să mă mai gîndesc.

Maiorul Gilbert tăcea uimit.

Într-adevăr, femeia asta trebuie să fi reuşit ceva extraordinar. Dacă generalul cîntă astfel de osanale cuiva, trebuie să fi făcut minuni, nu alta.

Se bucură că Douglas era în toane bune. Îi plăcea cînd era bine dispus. În general, de cînd se întorsese de la Geneva, aghiotantul observase că se produsese o schimbare vădită cu el, devenise mai deschis, mai accesibil. În sfîrşit, i se putea vorbi.

Îi părea rău că trebuia să-i strice dispoziţia. Dar ce putea să facă ? Sosise raportul secret de la Teheran, fusese descifrat şi tradus, şi generalul trebuia să-l citească înainte de plecare. Nu se putea altfel.

Douglas ocoli biroul şi se îndreptă spre peretele unde erau atîrnate într-o ramă de oţel hărţile uriaşe ale Orientului Mijlociu.

Căută harta Iranului şi-l întrebă pe Gilbert :

– Te bucuri de călătorie ? Nu e rău să faci o mică plimbare în Orient ! Moschei, bazare, femei frumoase, şi pe urmă indivizii aceia care strigă în gura mare... Cum le zice ? Ei, nu ştii ce vreau să spun ? Stau acolo în nişte turnuleţe şi jelesc de parcă le pune ştreangul de gît.

– Vă gîndiţi probabil la muezini.

– Exact, la ei m-am gîndit. Mă exasperează oamenii ăştia, pot să-ţi spun, sînt în stare să-i sugrum. O dată, la Cairo, m-am înfuriat aşa de tare, încît era cît p-aci să trag în urlătorul acela, care stă sus pe minaret. Nu-i ni-

mic, Gilbert, asta-i situația. În orice caz, cred că o să îmbinăm treburile de serviciu cu cele particulare și o să petrecem cîteva săptămîni frumoase. Închipuește-ți, Gilbert : Istanbul, Ankara, Beirut, Teheran, Ierusalim – la Ierusalim trebuie să avem grijă să nu zburăm pe undeva în aer, căci a devenit o regiune al dracului de explozibilă, Cairo, Amman, Damasc. Strașnic, Gilbert, nu-i așa ? În primul rînd o să vezi cu ochii tăi ce mai minuni facem noi acolo, sau mai bine zis am și făcut. Aici avem de-a face numai cu cifre, noțiuni, înțelegi ? Aici, la Pentagon, nu se vede nimic efectiv. Ceea ce aici sînt numai șiruri lungi de cifre, acolo e viață, viață plină de sevă. La noi construirea unei baze aeriene în deșertul Arabiei Saudite umple uneori numai o jumătate de pagină, dar acolo această jumătate de pagină capătă viață. Furtuni de nisip, nervi încordați, atacuri, sete, poftă de femei. Arșiță cumplită. Destine, scrisori deznădăjduite ale soldatului cutare către iubita sa cutare, de exemplu din New York. Am cunoscut toate astea. Nu mă poate duce nimeni. Apoi Douglas își aranjă cămașa. După ce isprăvi, schiță cu mîna dreaptă în aer un semicerc deasupra întregului Orient Mijlociu. – O să-ți piară piuitul, Gilbert. O bază aeriană uriașă. Ceva ce nu s-a mai văzut. Lovi cu palma centrul petrolifer din Caucaz. Două-trei bombe atomice, și s-au ras, Gilbert ! Gilbert făcu o mutră dulce-acră, fiindcă îi era teamă că generalul o să-i țină iarăși o conferință despre subiectul lui preferat : distrugerea industriei petrolifere ruse. – Ce, ți-ai pierdut graiul, Gilbert ? Nu-ți place că totul merge ca pe roate ? Se va termina în curînd cu strălucirea Rusiei, s-a zis, Gilbert. Ori preferi cumva să așteptăm pînă cînd Statele Unite vor deveni o republică populară, așa, ca în Polonia, Ungaria sau Bulgaria ? Socot că pentru asta la noi nu sînt destui mușterii. Nu-i așa ? În primul rînd oamenii noștri doresc să fie eliberați, în sfîrșit, de spaima care le macină zi de zi nervii.

– Vă gîndiți la presa noastră.

– Pe predecesorul dumitale l-au lichidat niște bandiți

ruși, aici, în fața Pentagonului, Gilbert. Se pare că ai uitat acest lucru.

Aghiotantul puse dosarul cu rapoartele secrete, venite de la Teheran, pe biroul generalului.

– Rapoartele de la Teheran.

– Bune, sau rele ?

Gilbert ridică din umeri.

– Nu știu, nu le-am citit.

Douglas se duse repede înapoi la birou, deschise în grabă dosarul și citi : „General Douglas. Secret. Convorbirea Ghavam, președintele Consiliului de Miniștri – Serdai, ministrul de interne. Interceptat prin R-12 Teheran – 10 septembrie 1946."

Douglas se uită la aghiotant, strîngîndu-și pleoapele.

– 10 septembrie, șopti el mai mult pentru sine. Deci, după călătoria mea la Geneva.

– La Geneva ați fost în ziua de 7 septembrie.

– Ți-aș fi recunoscător dacă mi-ai comanda un whisky cu sifon.

Fără să aștepte răspunsul aghiotantului, se așeză și se cufundă în raport.

Citi :

Serdai : Vreți să rămîneți, deci, pasiv, excelență, în caz că bahtiarii și cașcaii vor ataca orașele Șiraz și Ispahan ?

Ghavam : Eu nu mă iau după zvonuri.

Serdai : Potrivit unor rapoarte, în casa Mahi a avut loc o ședință secretă a conducătorilor de triburi, la care a luat parte și consulul general englez din Ispahan. Reiese limpede, excelență, că s-a pregătit o răscoală pentru 24 septembrie. Nu înțeleg cum de nu știți nimic despre existența acestor rapoarte. Cînd am aflat că colonelul Lake se ocupă de luni de zile cu pregătirea acestei răscoale, am dat dispoziție să fiți informați și dumneavoastră. Excelență, ordonați ca cei răspunzători de toate acestea să fie arestați, pînă nu e prea tîrziu. Masele, care în clipa de față, fără îndoială, vă urmează încă, nu vor privi cu ochi buni tăcerea dumneavoastră.

Ghavam : Nu vă înțeleg, Serdai. Să accept autonomia Azerbaigeanului, iar dacă Husistanul își cere același drept, vreți să mă opun ? Nu ar fi corect, Serdai.

Serdai : Întrebarea e, numai, cui folosește această autonomie ?

Ghavam : Aveți curajul să riscați un conflict militar cu englezii ? N-aveți decît. Londra n-a adus degeaba întăriri la Basra.

Serdai : Londra n-o să aibă curajul să întindă prea tare coarda, excelență, nu și-o poate permite, chiar dacă mai trimite încă trei crucișătoare la Basra, pînă la urmă totul e un *bluff* [1]. Dacă dumneavoastră credeți că e bine să ne facem de rîs în fața istoriei, să ne lăsăm intimidați, mă rog. Am impresia, excelență, că în realitate nu vă preocupă evitarea unui conflict militar, ci provocarea unei situații care să-i silească pe miniștrii Tudehului să părăsească guvernul, nemaiputînd răspunde pentru o astfel de politică îndreptată împotriva maselor. Iertați-mi sinceritatea, excelență, dar avînd în vedere cum stau lucrurile nu mai are nici un sens să ne ascundem după degete, să folosim un limbaj diplomatic care nu duce la nimic.

Ghavam : De acord, Serdai. Am fost întotdeauna pentru sinceritate, numai că vă rog să nu-mi atribuiți lucruri care nu corespund adevărului, care nu au stat niciodată în intenția mea. Sînt un prieten al Tudehului, am dovedit-o cu prisosință și-i voi rămîne prieten.

Serdai : De ce împiedicați, atunci, alcătuirea unui program comun în alegeri ? De ce sînteți atît de îngăduitor cu generalul Razmara, de ce îl ocrotiți și-l sprijiniți în legătură cu atacul pe care-l pregătește împotriva Azerbaigeanului ?

Ghavam : Serdai !

Serdai : Într-o convorbire cu șeful Marelui Stat-Major i-ați propus să se întîlnească cu Zahrov la Teheran. Am să vă și spun de ce trebuia Razmara să se întîlnească cu Zahrov la Teheran : aveți nevoie de un conflict.

[1] Înșelătorie, minciună (engl.) (n. r.).

Ghavam : E curată născocire. Niciodată n-a avut loc o asemenea convorbire.

Serdai : Cu toate că a fost o convorbire secretă, ea a fost consemnată în scris, şi o fotocopie a documentului se află în mîinile mele.

Ghavam : Asta vrea să fie o ameninţare ?

Serdai : Puteţi s-o luaţi cum vreţi. Numai că ar fi bine, excelenţă, să chibzuiţi încă o dată în linişte asupra drumului pe care vreţi să păşiţi acuma şi care nu duce la nimica altceva decît că în cel mai scurt timp vom deveni o colonie anglo-americană.

Ghavam : O întrebare, Serdai. Dumneavoastră ascultaţi şi alte posturi în afară de radio Moscova ?

Serdai : Uneori ascult postul de emisiune secret englez, care instigă triburile Husistanului la răscoală împotriva Teheranului. Alteori ascult şi „vocea Americii", excelenţă. Însă ştirea că dumneavoastră aţi trimis la Geneva un împuternicit extraordinar fără încunoştiinţarea guvernului şi a parlamentului, excelenţă, şi că acest împuternicit, camuflat într-un turist dornic de odihnă, a tratat acolo cu John Foster Dulles şi cu generalul Douglas, cu acest general belicos, de o proastă faimă, care vrea să transforme Caucazul în al doilea Pompei [1] şi Iranul într-un uriaş vas port-avion, această ştire, excelenţă, n-o deţin de la „vocea Americii".

Generalul Douglas luă raportul şi-l trînti pe birou.

– Acest Ghavam e un nătărău, un idiot şi jumătate. Abia am sosit de la Geneva, şi toată lumea a şi aflat ce s-a discutat acolo. Damblagiul ăsta nu e în stare să-şi ţină gura. Ce-i de făcut ? Luă paharul cu whisky şi-l dădu pe gît. Citeşte, Gilbert. Serdai, acest ministru de interne al unei ţări atît de neînsemnate ca Iranul, tîmpitul ăsta, mă numeşte pe mine un general belicos. Sînt mîndru de epitetul lui. Poate crede că o să stăm cu mîinile încrucişate. Da, mulţumesc lui dumnezeu că sînt şi o să fiu un general

[1] Oraş din sudul Italiei, distrus de erupţia vulcanului Vezuviu în anul 79 (n. r.).

belicos. Să mi se dea numai ordin, şi zdrobesc nu numai Caucazul, ci arunc în aer toate centrele atomice ale ruşilor. Şi cînd mă voi înfăţişa dinaintea lui Christos, dragul meu Gilbert, îi voi spune că am salvat civilizaţia. Pentru a salva pacea lumii, ascultă bine, Gilbert, adică pentru a păstra pacea lumii, trebuie să fim gata să plătim orice preţ, chiar dacă acest preţ ar însemna o declaraţie de război din partea noastră.

Gilbert tăcea. Undeva, într-un colţ al inimii, îi mai rămăsese un fel de evlavie, de parcă s-ar fi întors tocmai de la biserică şi i-ar mai stărui în urechi frînturi de predică, iar în nări miros de tămîie. Găsea că generalul dezvăluie esenţa lucrurilor.

– Trebuie să amînăm plimbarea în Orient, Gilbert. Ai grijă să iei toate măsurile în această privinţă. Centrala Teheran să fie înştiinţată prin Allan Dulles să nu-l piardă din ochi pe Serdai. Individul ăsta e în stare să ne scuipe în ultima clipă în ciorbă. Un tip scîrbos. Lingway mi-a spus că e alunecos ca un ţipar şi primejdios. Pentru presă sînt bolnav. Înţeles ? Să născoceşti ceva nostim, dar în nici un caz o operaţie de apendicită sau vreo altă bazaconie d-asta. Nu-mi place. General şi apendice sună ridicol. Şi nici o boală de nervi. S-ar putea interpreta greşit. Privind furios spre raport, scoase rotocoale de fum pe nas, împinse foile la o parte şi-i mai spuse lui Gilbert : Povestea asta are şi o latură bună. Te-ai gîndit ? Putem să fim cel puţin de faţă la Alamagordo, la experimentarea noii noastre bombe atomice. Asta-ţi dă avînt.

30

Mary Doman se uită la ceasul ei de la mînă. Acul cel mic ajunse la douăsprezece, iar cel mare la unsprezece. Mai erau cinci minute pînă la douăsprezece.

– Cît e ceasul ? îl întrebă pe Hassan Mirgolas, care şedea lîngă ea într-un fotoliu, fuma, sorbea din cînd în

cînd din paharul cu vin şi părea că se lasă în voia visurilor.

– Douăsprezece fără patru minute, răspunse el, înclinîndu-se uşor.

– Ce s-o fi întîmplat cu ceasul meu ? De la prăbuşirea avionului nu mai funcţionează ca lumea. Trebuie să-l duc la ceasornicar.

Îşi potrivi ceasul, apoi îşi masă încheietura piciorului scrîntit, care, cu toate că era strîns într-un bandaj de cauciuc, rămăsese foarte sensibil.

În timp ce Hassan o privea pe furiş şi chibzuia dacă făcuse bine că se dăduse pe mîna lui Marion Whigest, că-i încredinţase toată viaţa lui, Mary se gîndea la terenurile petrolifere Naphta Abad, Lali, *White Oil Springs* şi Aghadjari. Îi apăreau în minte conspiratorii, printre care era şi şoferul camionului cu nitroglicerină, Ahmed, meşterind ceva pe la sonde şi făcînd ultimele pregătiri. Totul trebuia să se desfăşoare cu precizie, după planul stabilit. La cea de-a douăsprezecea bătaie a ceasornicului, pe fiecare teren petrolifer trebuia să izbucnească în flăcări cîte o sondă. Războiul nervilor, care-i fusese impus lui *Anglo-Iranian,* intra în ultima lui fază. Cabluri de oţel subţiate cu pile din loc în loc, sape de foraj căzute în gaura de sondă, turle de sonde răsturnate, acestea fuseseră doar începutul, o delicată uvertură. Al doilea pas : patru sonde în flăcări. Al treilea, la Abadan se discutau ultimele măsuri : scufundarea petrolierului englez Liverpool. Războiul nervilor era declanşat şi inspirat de cei din „Acţiunea Moscheea", dirijat de Mary şi de colaboratorii Centralei Teheran şi realizat de teroriştii iranieni, încredinţaţi că acţionează în folosul patriei lor.

Mary era înfrigurată de emoţie.

Un cuvînt, un incident neprevăzut puteau să compromită întreaga acţiune pregătită cu atîta greutate.

Ea luă în grabă de pe masă *Daily Worker,* a cărui lectură făcea parte din îndatoririle ei zilnice. Privirile i se opriră asupra unui titlu scris cu litere mari : *Iranul – un avanpost al lui Standard Oil.*

Articolul era semnat cu inițialele J. F.

Îngîndurată, Mary lăsă ziarul să-i alunece în poală.

În ultimele luni era al cincilea articol semnat J. F. Nu cumva J. F. însemna James Farlay ? Cu neputință ! James era la New York. Și totuși, parcă e stilul lui. De unde își procura el materialul ? Expunerile lui erau foarte exacte, dovedeau o cunoaștere precisă a situației din Iran. O muncă bine făcută. Întotdeauna fusese conștiincios, uneori chiar pedant. Nu cumva fusese James bărbatul pe care-l întîlnise cu cîteva săptămîni în urmă pe Khiabane Istanbul și care se pierduse atît de repede în mulțime ?

Mary citi : „Dacă poporul iranian nu va izbuti să se smulgă din încleștarea anglo-americană, dacă nu-i va izgoni pe stăpînii săi străini, atunci va trebui să plătească, mai devreme sau mai tîrziu, nu numai cu zeci de mii de oameni înfometați, ci și cu sîngele celor mai destoinici fii ai săi. Experiența arată că Iranul merge pe drumul cel bun, că începe să se trezească din letargie, din amorțeala ucigătoare a fatalismului, că pornește asaltul împotriva bastioanelor inamice, condus și îndrumat de partidul Tudeh, a cărui influență, așa cum a dovedit-o viața, crește din zi în zi. Viitorul va arăta dacă *Standard Oil* va reuși..."

Spumegînd de furie, Mary mototoli ziarul și-l aruncă lîngă fotoliu.

31

După planul dinainte stabilit, la Naphta Abad, la Lali și la Aghadjari se înălțau, țîșnind din pămînt, flăcări uriașe. Numai la *White Oil Springs* nu ardea nici o sondă. Acolo teroriștii săvîrșiseră o greșeală și făcuseră să eșueze planul în ultima clipă. Muncitorii din Naphta Abad, văzînd văpaia ce țîșnea în noapte spre cer, ridicară înspăimîntați brațele în sus, se uitară îngroziți în jur și-și părăsiră, țipînd, locurile de muncă, ca să-și salveze viața.

Inginerii se aruncară în maşini înjurînd, motoarele se puseră în mişcare duduind. Voiau să iasă înaintea muncitorilor, să le taie calea şi să-i determine să reia lucrul.

Camp-urile prinseseră viaţă.

Toţi ieşiseră afară şi arătau cu mîinile tremurînde înspre foc.

La Naphta Abad nimeni nu dormea, nimeni nu lucra, toată lumea stătea la o depărtare reglementară şi se minuna de uriaşa vîlvătaie a focului.

Ardea sonda 123, cea mai mare şi cea mai productivă sondă din Naphta Abad. Incendiu ca ăsta nu se mai pomenise !

Oamenii se urcau pe acoperişuri, ca să vadă mai bine. Acoperişurile trosneau, se prăbuşeau. Morţi, răniţi, strigăte, lacrimi. În clipele acelea viaţa unui om nu valora mare lucru : strigătele răniţilor erau acoperite de vuietul uriaşei văpăi, morţii erau repede uitaţi de cei vii, care n-aveau ochi şi urechi decît pentru foc.

Mii de oameni se holbau la incendiu. Îndrăzneala le creştea din ce în ce. Se apropiau tot mai mult de locul primejdiei. În timp ce barele incandescente de oţel ale scheletului sondei se curbau şi se chirceau, în timp ce pămîntul se cutremura, iar vuietul petrolului arzînd se auzea la mare depărtare, aparatele Morse ţăcăneau într-una, teleimprimatoarele nu se opreau nici o clipă, iar inginerii de la terenurile petrolifere telefonau agitaţi la Abadan.

– Arde sonda 123 ! 78 e în flăcări !

Telefonau şi la Lali şi la Aghadjari.

Printre curioşi se afla şi Hussein. Stătea cu mîinile înfundate în buzunare şi cu privirile aţintite la foc.

„Cine să fi pus foc sondei ? Cum de s-a abătut o astfel de nenorocire asupra Naphta Abad-ului ? În fiecare clipă focul ar putea să se întindă, să cuprindă şi celelalte sonde şi să transforme Naphta Abad-ul într-o mare de flăcări. Hussein nu era sigur că în afacerea asta nu are şi Ahmed un amestec. Îşi amintea foarte bine că în timpul grevei, pe cînd stăteau împreună la cantină, Ahmed spusese : „Peste cîteva săptămîni o să auzi bubuituri pe terenurile petrolifere : sondele or să sară în aer".

E drept, Ahmed, cu „sacaua" lui, se afla în drum spre Abadan, dar e foarte probabil ca la mijloc să fie mîna lui.

Furtunurile cu apă intrară în acțiune, inundînd pe o rază foarte mare locul incendiului. Aburii se strîngeau în nori deși. Plescăind, pămîntul încins sorbea apa.

Deodată apărură niște manifeste, nu se știe de unde. Un inginer flutură o foaie, strigînd :

– Sabotaj ! Sabotaj !

Lîngă Hussein cineva citea cu glas tare textul unui manifest : „Inglișî ! Răbdarea noastră a ajuns la capăt. Nu mai vrem să fim robii voștri, nu mai vrem să ne sugeți măduva din oase. Petrolul e al nostru. Făclia asta pe care am aprins-o și care trebuie să vă dea de gîndit e un semnal că sîntem hotărîți să acționăm. Inglișî ! Urcați-vă în avioane, îmbarcați-vă pe vase, luați-vă nevestele și copiii și plecați de pe pămîntul patriei noastre, duceți-vă acasă la voi pînă nu vă pîrjolim de tot, că nimic nu vă mai scapă ! Cărați-vă, înainte de a vă perpeli în focurile Gheenei, ca berbecii pe frigare. V-o spunem pentru ultima oară !"

Ascultătorii bătură entuziasmați din palme.

Conținutul manifestului se transmitea din gură în gură : „Răbdarea noastră a ajuns la capăt !" Era adevărat. Mulți erau în culmea bucuriei că se va termina curînd cu stăpînirea englezilor. Alții tăceau încruntați.

Strigăte însuflețite de : „Trăiască Iranul !" răsunau pretutindeni.

Se auzeau țipete în care vibrau ura și disprețul adunate de zeci de ani : „În mare cu inglișii !"

Privirile pline de ură îi sfredeleau parcă pe inginerii englezi. Nervoși, alergau încolo și încoace, dînd tot felul de dispoziții absurde celor care manevrau furtunurile, strigînd la muncitori să-și reia lucrul, amenințîndu-i cu concedierea.

Nici unul nu se mișca însă.

Inginerii care lucraseră în Romînia se gîndeau cu groază la „flacăra veșnică" de la Moreni. Cît a durat pînă a fost stins incendiul de acolo ! S-au făcut galerii subterane, betonate, pentru a gîtui flacăra de jos, dar toate încercările

au fost zadarnice. Numai Myron Kinley, „salamandrul" din America, un om cu obrajii plini de cicatrice şi cu nervii de oţel, a izbutit să „sufle în lumînare", după ce văpaia a vuit turbată mai bine de un an, pustiind împrejurimile.

Se aflau oare în faţa unui al doilea Moreni ?

Inginerii se zăpăciseră de tot, mai ales fiindcă nu primiseră nici un fel de ştiri din Abadan.

În timpul acesta, făclia de petrol învăluia întreg ţinutul în lumina şi dogoarea ei. Nori negri se învolburau în noapte. Peste trupurile şi feţele curioşilor treceau, tremurînd uşor, roşii, albăstrii şi albe, umbrele jucăuşe, deformate ale turlelor de foraj.

32

Mary Doman primise ştirea despre incendierea sondelor la ora douăsprezece şi şapte minute. Legătura funcţionase admirabil. Îi mai lipseau informaţii despre reacţia *managerilor* englezi. Cum primiseră lovitura ? Cum aveau de gînd să riposteze ?

Răsuflă uşurată şi goli paharul cu vin.

Era în aceeaşi dispoziţie ca atunci cînd, fiind pe pămîntul sovietic, ieşise din avionul sfărîmat, reuşind să scoată filmele din aparatul de fotografiat şi să le vîre în buzunarul combinezonului. Se gîndea deseori la acele clipe, dar mai des îşi amintea de momentul în care trecuse cu avionul graniţa sovieto-iraniană. Pentru prima oară în viaţa ei se afla deasupra pămîntului rusesc.

Îl întrebă pe Hassan Mirgolas :

– Ei, şi acum ce zici ?

– Ce să spun ? Vă felicit.

Nu se mai simţea bine în pielea lui, din zi în zi devenea mai nesigur. Jocul acesta dublu îi măcina nervii.

– Trebuie să sărbătorim acest eveniment. Să bem o sticlă de şampanie, spuse Mary.

– Cum credeţi.

Hassan Mirgolas îl chemă pe servitor.

– Cînd mă introduci odată la Whigest ? Mi-ai promis de mult, știi cît de importantă este pentru noi această legătură. Nu cumva mica Marion a dumitale se opune ? Un bărbat ca dumneata ar fi trebuit să aibă de mult în mînă o *girl* ca asta.

Hassan Mirgolas se rezemă cu coatele de brațele fotoliului și-și împreună degetele.

– Nu e chiar atît de simplu cum vă închipuiți.

– Măcar ai putut afla cîte ceva în timpul vizitelor dumitale frecvente la Abadan ?

– Whigest e extrem de precaut. E greu să intri în contact cu el.

– Mi-ai mai spus asta și altă dată. Se lăsă pe spate și cercetă covorul atîrnat pe peretele din fața ei. – Uneori am impresia că nu vrei, Mirgolas.

Obrazul lui părea că pălește, totuși trăsăturile îi rămaseră neschimbate, cu toate că inima-i zvîcnea.

– Ce-ați spune, întrebă el liniștit, dacă v-aș povesti că într-adevăr nu vreau ?

O scrută.

– Cred că te pricepi să faci glume mai bune.

– De ce nu-mi răspundeți la întrebarea mea ?

– Fiindcă o găsesc prostească, dacă vrei să știi exact.

Se aplecă, luă *Daily Worker*, îl netezi, ținu ziarul un timp în mînă, dusă pe gînduri, și-l puse pe urmă încet pe masă, ca pe o relicvă fragilă.

Cînd șampania se umflă înspumată în cupe, Mary ridică paharul, închinînd :

– În cinstea călătoriei noastre în Kurdistan.

Șampania i se păru lui Hassan Mirgolas amară ca fierea, fiindcă Mary pomenise de Kurdistan. Vrînd-nevrînd trebuia să grăbească pregătirile pentru această călătorie, să facă rost de vizele de intrare, să se îngrijească de cai buni. N-o mai putea amîna, oricît ar fi vrut. Nu era destul că se plănuia un atac împotriva Azerbaigeanului, că erau instigați caşcaii și batiarii împotriva Teheranului, venise și rîndul Kurdistanului. Pesemne că Washingtonul și Londra se înspăimîntaseră de zicala kurdă : „Lumea e ca un

trandafir, soarbe-i mireasma şi trece-l mai departe prietenilor tăi". După ce-şi dobîndise, în sfîrşit, ca urmare a luptelor seculare şi a unor jertfe sîngeroase, libertatea, în decembrie 1945, Kurdistanul devenise o regiune autonomă în cadrul Iranului, înflorise ca un trandafir şi-şi împrăştia mireasma. Acuma trebuia să moară, drapelul kurd să fie smuls, iar triburile kurde să fie aţîţate împotriva guvernului Ghazi Mohammed. „Ochiul Iranului", Azerbaigeanul, trebuia scos, trandafirul kurd strivit, pentru ca mireasma lui să nu treacă dincolo de hotarele lui.

Tocmai el, Hassan Mirgolas, trebuia s-o însoţească pe Mary în această călătorie. El trebuia să ajute ca triburile nomade din munţii Kurdistanului să fie instigate să tabere unele asupra altora, să se sfîşie între ele, ca să se prăbuşească iar în hăul din care tocmai se ridicaseră prin strădanii uriaşe. El, Hassan Mirgolas, fiul unui ţăran omorît în bătaie, să se facă complice la această mîrşăvie, el să-i împingă înapoi în beznă pe fraţii lui din Kurdistan !

„Ce-ar fi, se întreba, dacă Mary şi-ar găsi un alt însoţitor ?"

Nu. Va merge cu ea în Kurdistan, dar se va folosi de orice prilej ca să-i zădărnicească planurile.

Ridică paharul şi închină şi el.

– Pentru succesul călătoriei noastre.

– Abia am băut pentru ea.

– Numai pentru călătorie, dacă îmi daţi voie să vă corectez, dar nu pentru succesul ei. E o deosebire.

– Mă rog. Dacă-ţi face plăcere. Ce om ciudat eşti, Mirgolas !

El zîmbi.

33

În dormitorul lui Whigest telefonul sună strident tocmai în momentul cînd visa că a picat în mijlocul unei răscoale şi a fost interogat şi condamnat. Toţi oamenii din jurul lui

aveau fețe de lei sau erau leproși și fluturau săbii late, scînteietoare... O sirenă vuia...

Telefonul sună iarăși.

Somnoros, năduşit, chinuit de coşmar, Whigest întinse mîna după receptor :

– Whigest.

Ardeau trei sonde. Trebuia mai întîi să se dezmeticească ca să priceapă : trei resurse petrolifere în flăcări, una la Naphta Abad, alta la Lali şi a treia la Aghadjari. Se găsiseră manifeste, din care reieşea că acesta era doar începutul. Creierul lui Whigest începu încet-încet să se pună în mişcare.

Tudeh – Lake – guvernatorul general – jandarmerie – Londra – *sir* William Fox. Ideile se succedau, se fugăreau mînioase una pe alta.

Directorul general şedea pe marginea patului şi-şi freca ochii.

Telefonă colonelului Lake. Nu-l găsi.

De ce nu era acasă cînd avea nevoie de el ? Se culcase la vreo femeie ? Sau poate că lua contramăsuri ?

Cînd îl auzi pe tatăl ei umblînd prin dormitor, Marion îşi puse rochia de casă, străbătu coridorul, bătu la uşă şi intră fără să mai aştepte răspunsul lui.

– Nu te simţi bine, papa ? Te-am auzit umblînd.

– Du-te la tine şi culcă-te. Lasă-mă în pace.

– S-a întîmplat ceva ?

– Te rog nu mă sîcîi, nici nu ştiu unde mi-e capul.

– Ce s-a întîmplat ? Nu plec din odaia ta pînă nu-mi spui ce s-a întîmplat.

– Nişte bandiţi, bombăni el, au incendiat trei dintre cele mai mari sonde ale noastre.

– Şi ce ai de gînd să faci ?

– Du-te în odaia ta, Marion, te rog. Ştii că nu-mi place să umblu în faţa ta în pijama, ca o paiaţă...

Dădu telefoane la directori, îi scuală din somn pe ingineri. Ceru să i se raporteze amănunţit. Tabloul evenimen-

telor se întregea din ce în ce mai bine. Purtă zeci de convorbiri, chemă la el la administrație pe cei ce răspundeau de stingerea incendiilor, dădu ordin șoferului său să vină să-l ia imediat, îi telefonă lui *sir* Edward Waltoon la Teheran și colonelului Robertson la Basra. Prin oameni de legătură transmise guvernatorului general dispoziția să ocupe terenurile petrolifere amenințate, avînd în vedere că sînt de așteptat și alte consecințe neplăcute.

Dispozitivul de apărare se pusese în mișcare.

Sute de colaboratori ai lui *Anglo-Iranian* au fost treziți din somn, s-au propus, respins, reînnoit nenumărate planuri de luptă împotriva incendiului. Părerile se ciocneau una cu alta. Prin aer zburau mustrări, învinovățiri reciproce, suspiciuni. Serviciul secret iranian intrase și el în funcțiune, cu toate că Whigest nu-și punea mari speranțe în el. Din cazărmi ieșeau, huruind, camioanele. Polițiștii își îndesau căștile de oțel pe cap. Fură trimise detașamentele de pompieri la locurile sinistrelor. La Teheran fură mobilizați reprezentanții presei internaționale. Înainte de a li se da drumul să se năpustească asupra evenimentelor senzaționale, fură convocați la o consfătuire. În nici un caz, așa suna ordinul directorului general, nu trebuia să reiasă că focul ar fi fost pus de patrioți iranieni sau de teroriști. Autorii incendiului trebuie să fie ruși. Asta are să facă o impresie foarte bună. În acest sens fură date instrucțiuni și Serviciului secret englez : să fie trecute în revistă persoanele de origine rusă care vor putea fi de folos. Trebuiau găsiți emigranți care, în schimbul unei sume, să fie gata să se recunoască drept autori ai sabotajelor de pe terenurile petrolifere. Lovitura îndreptată împotriva lui *Anglo-Iranian,* în ultimă instanță împotriva Angliei, trebuia transformată într-o lovitură împotriva Moscovei. De altfel, de ce să nu li se facă americanilor unele concesii, de ce să nu li se facă pe plac ? Acest punct de contact ar putea fi exploatat.

Telefoane, teleimprimatoare, aparate Morse, microfoane, aparate de filmat, rotative, toate mijloacele de a transmite ştiri, de a forma şi a răspîndi păreri au fost puse în mişcare.

După ce s-a pus totul la cale, Whigest s-a aşezat în maşină şi a pornit spre administraţie.

În timp ce maşina lui Whigest gonea într-acolo trecînd prin pădurici de palmieri, de-a lungul grădinilor peste care se revărsa lumina palidă a lunii, pe lîngă vilele cu acoperişuri plane ale funcţionarilor englezi, unităţi ale armatei iraniene se îndreptau spre Lali, spre Naphta Abad şi Aghadjari. Inginerii stăteau în faţa microfoanelor companiei, dînd colegilor lor de pe terenurile petrolifere instrucţiunile necesare :

– Stingeţi ! dădeau ei ordin.

Asta însemna că trebuie să încerce să stingă văpaia cu ajutorul bombelor cu nitroglicerină.

„Uşor de spus, se gîndeau inginerii de la exploatările petrolifere. Dar cine e nebun să-şi vîre bombele subsuoară şi să le ducă pînă la pîlnia sondei ? Ca să execute ordinul acesta care echivala cu o sinucidere, un «salamandru» de profesie cere douăzeci de mii de dolari şi mai mult."

Naphta Abad anunţa că depozitele de explozibili sînt goale şi nu mai au nitroglicerină disponibilă.

Cînd sosi la Abadan această ştire, Whigest tocmai ajunsese la administraţie şi urca semeţ treptele.

În astfel de clipe se trezea în el vechiul ofiţer colonial. Mintea îi lucra precis, ca o maşină. Mişcările îi erau calme şi vioaie. Nici un fel de nervozitate. Nici un cuvînt de prisos şi nici unul prea puţin.

În timp ce i se dădeau informaţii amănunţite, fiica lui plecă cu maşina ei spre Naphta Abad. Nu voia să piardă un astfel de spectacol. Cine ştie cînd o să mai aibă un asemenea prilej ?

Ca să nu se plictisească pe drum, deschise radioul. Se transmitea muzică de dans.

Țăranii din satul Saşir stăteau în fața caselor şi priveau înspăimîntați spre îndepărtatul Naphta Abad. Lumina văpăii ce se vedea pînă departe îi trezise şi pe ei din somn.

Familia Kudra, tatăl Ahmed, mama Faride, Tamara, fiica lor, şi fiul lor, Abbas, care lucrase pe vremuri la o exploatare petroliferă şi care avea acum un picior de lemn, priveau în tăcere flacăra.

– Semn rău, spuse un țăran mai bătrîn către Ahmed.

Ahmed clătina din cap.

– Parcă ar vrea Allah să-i pedepsească pe „inglişi".

– *Inşallah.*

Țăranii din Saşir erau îngroziți. Cîteva femei se aruncară la pămînt plîngînd, ca şi cum ar fi venit sfîrşitul lumii. Altele deschideau larg brațele sau le încrucişau pe piept şi se rugau lui Allah să-i aibă în pază.

Tamara era cu gîndul la Hussein.

„Dac-o fi lucrat şi el la sonda unde a izbucnit incendiul !"

Privea spre Naphta Abad cu ochi strălucitori, plini de dor. Alții n-aveau decît să se roage, să plîngă sau să creadă ce vor şi să se teamă pentru fiii lor care lucrau la Naphta Abad. Ea însă avea soarta cea mai aprigă, căci iubitul ei, care nici măcar nu ştia că-l iubeşte, lucra tocmai acolo la sonde.

– O să avem o recoltă bună, spuse țăranul cel vîrstnic.

– Şi ce ne rămîne nouă ? întrebă Tamara în silă.

Bătrînul îşi plecă încurcat capul.

– Măcar dacă am putea sta de vorbă cu colonelul, se tîngui el.

– Am putea să stăm de vorbă, zise Tamara. Trebuie să-l silim să ne scadă birurile.

Bătrînul se ghemui, întoarse cu teamă capul, de parc-ar fi aşteptat să plouă cu pumni.

– Allah să ne păzească, ce vorbe ies din gura fiicei tale, Ahmed !

– Limba ei ascuțită o să ne nenorocească într-o zi pe toți, îi ținu Ahmed isonul bătrînului.

– Fata are dreptate, se amestecă în vorbă un țăran tînăr, care trebuia să intre peste cîteva zile în armată. Ne spetim muncind, și colonelul nu știe cum să-și mai facă de cap, cum să mai petreacă. Își aduce la palat fete cu duiumul. Se spune că-i trage la zaiafeturi, că face niște ospețe ca-n povești, nopți de-a rîndul !

Bătrînul își luă tălpășița. Se temea de asemenea discuții. Dacă istorisește cineva colonelului ce s-a vorbit, și întotdeauna se găsește cine să te pîrască, atunci sînt pierduți cu toții, vor fi închiși, li se vor mări birurile, vor fi chinuiți, bătuți la tălpi.

Vitele mugeau, caii tropăiau și se smuceau. Cîinii părăsiți alergau schelălăind de colo-colo, și oamenii îi plesneau cu bățul sau îi alungau cu pietre.

Copiii sporovăiau, plîngeau, țopăiau, băteau veseli din palme, se fugăreau și se bucurau că nu trebuie să doarmă și că în depărtare se vede o torță ce se înalță de la pămînt pînă la cer.

Cei mai mici, în brațele mamelor, plîngeau, se jucau cu mînuțele, ținîndu-și pumnii strînși, ori dormeau pierzînd neobișnuitul spectacol.

Ahmed și Tamara erau cît pe ce să se certe, cînd în depărtare se iviră două lumini, farurile unei mașini.

O mașină la Saşir ? Nu e semn bun.

Cîteva femei, numai piele și os, fugeau șchiopătînd și tînguindu-se spre cocioabele lor de lut. Nu voiau să dea cu ochii de mașină. Nu era a bună.

Ceilalți își întoarseră privirile dinspre Naphta Abad, urmărind încordați automobilul care se apropia.

Fascicolele de lumină ale farurilor trecură ca niște năluci peste bordeiele din marginea satului, atinseră animalele, fluturară peste trupurile țăranilor acoperite cu zdrențe.

Șoferul nu micșora viteza, iar țăranii se dădeau îngroziți la o parte. Șoferului parcă nici nu-i păsa că ar fi putut să-i calce.

Țăranii priveau ca pe un duh rău mașina strălucitoare, cromată, o limuzină modernă, americană.

Automobilul se opri.

Portierele se deschiseră brusc, și colonelul, în uniformă, sări afară, însoțit de patru jandarmi.

Țăranii căzură în genunchi, sărutară colbul de pe cizmele de lac ale colonelului, întinseră către el mîinile lor muncite, ofilite, implorînd iertare.

Colonelul îi împrăștie cu cravașa.

Pe piept avea un binoclu mare, dăruit cu cîțiva ani în urmă de un funcționar de la Ambasada germană.

Urmat de jandarmi, se îndreptă cu un mers afectat spre o colină de unde credea că se vede mai bine incendiul.

Voia să se încredințeze cu ochii lui cît de întins era pîrjolul care-i primejduia acțiunile.

La vreo trei sute de metri de colina unde se instalase ca un conducător de oaste, se aflau ruinele unui „turn al tăcerii", în care odinioară parții, despre care poporul spunea că „se închinau focului", își zvîrleau morții pentru a-i lăsa pradă păsărilor. Pînă astăzi se mai aflau acolo resturi de oase și tigve. Colonelul Mirgolas puse binoclul la ochi, îl potrivi cu degetele-i înmănușate, pînă văzu limpede focarul incendiului.

După aprecierea lui, limba de foc începea la vreo doi metri deasupra pămîntului. Peste Naphta Abad pluteau nori de fum. Îl liniștea oarecum faptul că incendiul avea, se pare, numai un caracter local. Era îngrijorat însă că nu se luase nici o măsură pentru combaterea lui. Întinzînd binoclul unui jandarm, îi spuse :

– Parcă nu mai văd așa de bine. Uită-te tu dacă se agită cineva să stingă focul.

Jandarmul privi, privi îndelung, dar nici el nu văzu nimic, oricît de mult ar fi vrut să-i facă pe plac colonelului dîndu-i o veste bună.

Colonelul se întoarse la mașină supărat.

– Vă bucurați că arde, ai ? îi întrebă el pe țăranii care stăteau în preajma lui. Ce bine că englezii mănîncă bătaie, nu ?

– Să ne ajungă blestemul lui Allah dacă gîndim aşa.

– Nu v-aş sfătui să gîndiţi aşa. Legănîndu-şi genunchii şi lovindu-şi cu cravaşa cizmele, colonelul urmă : Aţi auzit că Husistanul trebuie să devină independent ? Ţăranii nu înţelegeau ce vrea să spună. Husistanul o să fie un rai, copiii mei, le prezise el. Taxele pe care le plătesc „inglişii" n-o să mai meargă la Teheran, ci or să fie date noului guvern al Husistanului.

Ce înţelegeau ei din taxe ? Ce deosebire era pentru ei dacă banii mergeau la Teheran sau în alt loc ? Ei nu ştiu nici măcar cum arată Teheranul. Se spune că e un oraş ca-n basme, că sînt multe locuri de petrecere acolo. Sînt, după cum zice lumea, şi moschei, una mai strălucitoare şi mai frumoasă ca cealaltă. Se spune că există şi un bazar la Teheran, mare ca un oraş. La Teheran e tronul împodobit cu o coadă de păun, bătut cu nestemate şi diamante. Sînt străzi atît de mari şi frumoase acolo, încît se spune că-ţi trebuie o zi ca să ajungi la capătul uneia din ele.

Husistanul un rai ?

Se uitară pieziş spre cocioabele lor de lut şi-şi coborîră neîncrezători privirile peste straiele lor ponosite. Într-adevăr, altceva fusese Husistanul odinioară, în vremurile cînd nu se ştia nimic despre englezi. Ţăranii n-aveau încredere în colonel. Era un om deştept, umblat, cunoştea Teheranul şi celelalte oraşe mari ale ţării ca în palmă, aşa cum îşi cunoşteau ei satul şi drumurile spre ogoare, drumuri pline de glod, în care se afundau pînă la genunchi cînd ploua. Cu toate că-l socoteau deştept, se îndoiau că Husistanul o să mai fie vreodată un rai, dar se fereau s-o spună.

– Cînd va veni timpul, urmă colonelul răsucindu-şi cu mîna stîngă mustaţa, bineînţeles că va trebui să faceţi şi voi ceva. Va trebui să luaţi puşca în mînă şi să luptaţi. Sau credeţi poate că raiul pică din cer ?

Să lupte ? În cine să tragă ? În armata puternicului şah, în rîndurile căreia erau fraţii şi fiii lor ? Mai bine să rămînă în mizeria în care-i lăsase Allah decît să verse sîngele fraţilor lor.

Colonelul simți că vorbele lui n-au căzut pe pămînt rodnic. Altădată ar fi țipat la ei, i-ar fi amenințat. Acum nu putea s-o facă. Pentru a dezlipi Husistanul de Teheran, are nevoie de fiecare în parte. Era destul de viclean ca să știe că numai cu duhul blîndeții își poate atinge scopul.

Cînd crezu că i-a convins într-o oarecare măsură scoase o pungă plină de bani din buzunar, vîrî mîna înăuntru și, cu un aer protector, le aruncă țăranilor doi pumni de gologani.

Se prăpădea de rîs văzîndu-i pe bătrîni și pe tineri, pe bărbați și pe femei cum se rostogoleau pe jos, cum se băteau, se loveau cap în cap, se înghionteau, vrînd fiecare să-l dea la o parte pe celălalt.

Colonelul se uita la Tamara, care stătea în bătaia luminii farurilor.

– De ce nu iei și tu ? Ești atît de bogată ? N-ai nevoie ?

Tamara i se uită drept în ochi și-i răspunse :

– Eu nu mă bat pentru banii pe care abia ni i-ați luat.

Colonelul păli și își pierdu graiul. Ridică brusc cravașa ca să-i tragă una peste față, dar lăsă mîna jos. Fata îi plăcea. Era tare frumoasă țăranca asta. Cu rochii ca lumea, ar putea să apară în cea mai bună societate din Teheran. N-ar fi rău s-o ia pentru două-trei zile la Arasfan, s-o îmbăieze, s-o îmbrace, s-o parfumeze. Ar putea să petreacă vreo cîteva nopți vesele cu ea. Ce bine era făcută ! Cît de ispititor i se conturau sub bluza cîrpită sînii tari.

Îi venea să plescăie de plăcere.

– Ești frumoasă, fato !

Tamara își întoarse privirile.

Se apropie de ea, se înfipse în fața ei cu picioarele desfăcute și o scrută atent.

– Cu frumusețea ta, n-ar trebui să stai aici, ci la Teheran.

Ahmed, tatăl Tamarei, urmărea cu teamă fiecare mișcare a colonelului. Se simțea mîndru că fiică-sa atrăsese atenția stăpînului, care o găsea frumoasă. Dacă omul n-are nici o altă avuție, măcar are o fată frumoasă care-i place chiar și unui boier ca stăpînul lui...

Colonelul Mirgolas o gîdilă pe Tamara sub bărbie.

– N-ai vrea să mă vizitezi, fetiţo, să mergi într-o maşină frumoasă, să porţi rochii frumoase, să fii slujită ca o prinţesă ? Toate astea le-ai putea avea la mine, la Arasfan.

Ochii Tamarei scăpărau de mînie. De emoţie, îi tresălta pieptul. Ştia prea bine ce-ar fi aşteptat-o la Arasfan. Nu, nu era pentru ea aşa ceva. Colonelul n-are decît să dăruiască rochii cui vrea. Să-şi cumpere fete la Teheran, ea n-o să fie a lui niciodată.

– De ce te codeşti, copila mea ?

Sub influenţa unei inspiraţii subite, îi dădu colonelului una peste mîna cu care o gîdila sub bărbie.

Ahmed se aruncă înspăimîntat la pămînt, sărută cizmele de lac ale colonelului, îl rugă, îl imploră să nu se supere pe ea, fiindcă nu ştie ce face. El singur are s-o pedepsească şi are să-l roage pe Allah s-o blesteme.

– Tu eşti tatăl ei ?

– Să-mi ia Allah lumina ochilor, stăpîne.

– Bateţi-l la tălpi ! le porunci colonelul jandarmilor.

Aceştia se repeziră imediat la Ahmed, îl apucară, îl legară, îl aruncară în nisip cu tălpile în sus, ca să le fie mai uşor să-l lovească.

Tamara voia să fugă, dar colonelul o ţinu şi-i porunci să stea acolo, ca să înveţe cum să se poarte cu stăpînul.

Gîrbaciul începu să cadă pe tălpile goale.

Ahmed răcnea. Ţăranii nu îndrăzneau nici să sufle, darămite să protesteze. Stăteau gîrboviţi, încremeniţi, unii nu cutezau nici să respire, ca să nu creadă colonelul că sînt mîniaţi pe el.

Cu toate că Tamara îi cunoştea pe jandarmi, totuşi îşi întipări bine fiecare chip, jurîndu-şi să nu uite niciodată pînă la sfîrşitul vieţii ei aceste mutre.

Cu cît Ahmed ţipa mai tare, cu cît ţîşnea mai mult sînge din el, cu atît mai liniştită devenea Tamara. Avea impresia că trebuie să sufere bătrînul pentru ca ea să se călească. Colonelul trebuie nimicit, strivit ca un şarpe ve-

ninos. Va să zică, așa o să arate noul Husistan, raiul care-i așteaptă ? Pentru asta trebuiau să ia armele în mînă ? O, ea, Tamara, are să ia pușca în mînă, hotărît, dar are s-o îndrepte în altă direcție decît cea arătată de colonel.

Ahmed căzu în nesimțire, lăsîndu-și capul la pămînt.

Băltoaca de sînge, luminată de farurile mașinii, se amestecă cu colbul și se prefăcu într-un terci cafeniu-roșcat.

– Opriți ! porunci colonelul.

Jandarmii încetară și îl dezlegară pe Ahmed. Grămăjoara de carne, fără viață, lunecă în jos.

Colonelul și însoțitorii lui se așezară pe pernele moi ale mașinii.

Șoferul întoarse.

Fîșiile de lumini ale farurilor țîșniră lunecînd peste oameni, bordeie, animale, trecînd peste zidurile „turnului tăcerii".

Tremurînd de ură, țăranii văzură luminile roșii din spatele limuzinii mistuindu-se în noapte.

În tăcere, urmate de Abbas, care șchiopăta, Tamara și maică-sa îl duseră pe bătrînul, leșinat, în casă.

După ce îi spălară rănile și i le oblojiră cum se pricepură, tatăl deschise ochii și văzînd-o pe Tamara lîngă el spuse :

– Nu te necăji, porumbița mea... Nu e chiar așa... așa de rău. N-am fost curajos, nu, n-am fost curajos, copila mea. Dar tu ai fost curajoasă, și de asta sînt mîndru, tare mîndru. Cred că jandarmii au scos din mine, cu loviturile lor, ceva ce trebuia scos de mult. Poate... încercă să vorbească mai departe, îngăimă ceva de neînțeles și leșină din nou.

Tamara nu mai putea să vadă toate astea. Simțea că încăperea devenise prea strîmtă, cele trăite o apăsau, o copleșeau.

Lăsă jos mîna tatălui ei, pe care o ținuse tot timpul, se ridică și se năpusti în noapte spre Naphta Abad, spre Hussein, spre sonda aprinsă.

După cîteva zile izbutiră să stingă sondele care ardeau la Lali şi la Aghadjari. Dar sonda de la Naptha Abad tot mai ardea. Acolo ţiţeiul care ţîşnea scotea din pămînt bolovani cît un cap de om. Se formase un crater incandescent.

Munca fu reluată, dar nimeni n-avea nici o siguranţă, şi muncitorii iranieni, ca şi inginerii englezi, se uitau mereu spre flacăra aceea mare, de aproape cincizeci de metri. Toţi se temeau să nu se întindă focul. În primul rînd inginerilor le era frică ca teroriştii să nu treacă la o nouă acţiune de sabotaj. Fără revolver nu îndrăzneau să se ducă pe terenurile petrolifere, cu atît mai mult cu cît manifestele le dăduseră curaj muncitorilor iranieni, sporindu-le ura împotriva a tot ceea ce era englez.

Inginerii, care şi pînă atunci blestemaseră Naphta Abad, socoteau viaţa în aceste pustietăţi un iad.

Singurul lucru care le rămînea de făcut era să se ducă la club, să flirteze cu soţiile colegilor, să cînte, mai bine zis să hăulească mereu, cît îi ţinea gura, şi să se umple pînă la refuz cu whisky.

Aproape toţi îşi doreau fierbinte să sosească ziua în care să plece. E drept, cîştigau bine, dar ce conta faţă de neajunsurile la care erau expuşi la Naphta Abad ? Dogoare, furtuni de nisip, ploaie, necazuri cu muncitorii, acest peisaj dezolant, perdafuri de la Abadan, şocuri nervoase, febră, boli.

Într-o seară veni la club un englez blond, bine făcut, de vreo treizeci şi şapte de ani, Simpson, inginerul-şef de la Naphta Abad. În buzunarul hainei avea ultimul număr al ziarului *Petroleum Press Service.*

Privi de jur împrejur, salută ici-colo, sărutînd mîna unei englezoaice sau răspunzînd privirilor aprinse ale unei stenografe sau ale soţiei vreunui coleg, şi, zîmbind, se îndreptă agale spre bar.

– Whisky cu sifon.

Se rezemă cu spatele de tejghea şi-şi plimbă privirea prin încăpere.

În sală era mare animaţie.

Femeile le permiteau bărbaţilor să le bage mîna sub bluză, chicoteau isteric şi beau cocktailuri sau whisky pur. Cîteva perechi dansau acompaniate de muzica unui jaz.

Cîntau urît, tare, fluierau, se ţocăiau şi aruncau cu paharele în pereţi. Azi e azi, iar mîine e mîine, azi ştim ce e, mîine nu mai ştim. Aceasta părea a fi legea nescrisă după care se desfăşura viaţa la club.

– Mama lui ! strigă cineva dintr-un colţ. Mama lui de cotlon afurisit, cu petrolul lui cu tot !

Simpson vru să-l descopere pe cel care strigase. Era un inginer mediocru.

– Pentru ce ne umplem aici de malarie ? urlă inginerul peste capete. Am să vă explic. Ca să nu cadă se ţinea, clătinîndu-se, de spătarul scaunului. Zbieră mai departe legănîndu-se. Ca să se ghiftuiască acţionarii la Londra cu mîncare şi cu băutură, pentru asta ne umplem aici de malarie, numai pentru asta, ascultaţi-mă pe mine. Ăsta e motivul. Să se facă scrum Naphta Abad-ul, mama lui, o să avem măcar linişte. Nu-i aşa ? Să-şi facă singuri treburile acţionarii ! Să se umple ei de malarie.

Jazul se întrerupse.

Femeile şi bărbaţii, cu ochii înroşiţi de alcool, cu feţe aprinse, se uitau la vorbitorul din colţ.

– Încetează ! ţipă unul.

– Să continue !

– Să-şi ţină clanţa !

– Lăsaţi-l să-şi dea drumul ! Nu ştiu ce-aveţi cu el. Să te strici de rîs, nu alta. Să-ţi imaginezi plastic tot ce spune. Inginerul Lindey nu mai putea de rîs. Înşfăcă paharul de pe masă, îl goli şi aruncă o ţîşnitură de whisky din gură în decolteul unei femei. Imaginaţi-vă plastic, oameni buni ! Noi lucrăm pentru o mulţime de acţionari graşi şi mici, pentru nişte cocoloşi mici şi graşi. Îmi vine să crăp. Mulţi, mulţi şi mici, acţionari-cocoloşi, cocoloşi-acţionari. Nu e nostim ? Să mori de rîs ! O mulţime de

cocoloşi-acţionari care plesnesc de mîncare şi de băutură. De entuziasm îşi lovi pulpele. Dar de ce nu mai cîntă jazul ? Mai cîntaţi ! Vrem să auzim ceva ! Cîntaţi în cinstea cocoloşilor !

Lîngă el şedea soţia unui coleg. Îi îmbrăţişă umerii goi, o trase spre el şi o sărută.

– Cît mai rămîne adoratul tău soţ la Abadan, micuţo ?

– Habar n-am, răspunse ea chicotind. Din partea mea poate să rămînă pînă la sfîrşitul lumii.

Îi oferi buzele ei ţuguiate.

– Dă-mi o sărutare, *darling*.

– Eşti o bestie dulce şi mică, o bestie.

– Mă vrei altfel ?

În loc de răspuns îi luă mîna, o ridică de pe scaun şi o smuci spre careul de dans.

– Vii şi-n noaptea asta la mine ? îi şopti el la ureche, atingîndu-i lobul cu vîrful limbii.

Cineva strigă :

– Să danseze Dorothy !

Dorothy era femeia al cărei bărbat se afla la Abadan. La auzul acestei invitaţii, zîmbi mîndră.

Altul :

– Să danseze Dorothy !

Se formă un cor vorbit :

– Să danseze Dorothy ! Să danseze Dorothy ! Să danseze Dorothy !

– Ce să fac ? îl întrebă ea pe prietenul ei. Trebuie să dansez.

– Te rog să nu dansezi. Nu-mi place să te expui în public. Nu sîntem într-un bordel.

– Nu te supăra, inimioară. În schimb mă ai toată noaptea.

Inginerul se îndreptă zîmbind spre bar.

Avea dreptate. Să danseze, o să fie a lui toată noaptea.

Jazul cîntă o samba, iar Dorothy dansă, pasionată, smintită, ridicîndu-şi fusta deasupra genunchilor, ca să i se vadă picioarele.

Spectatorii băteau ritmic din palme.

Barkeeper-ul strînse cupa de amestecat băutura la piept. De entuziasm, uită s-o scuture.

Femeia avea temperament. Ce mişcări ! Ce corp mlădios ! Şuviţele părului îi unduiau în jurul frunţii ca nişte flăcărui. Unul strigă :

– Dezbracă-te, Dorothy !

Iarăşi corul vorbit, bărbaţi şi femei :

– Dezbracă-te, Dorothy ! Dezbracă-te, Dorothy ! Dezbracă-te, Dorothy !

Prietenului ei, care stătea la bar, îi încremeni zîmbetul pe buze.

Să se dezbrace, asta era prea de tot !

Dar înainte de a se hotărî să se ducă la ea şi să-i interzică prostia asta, femeia îşi şi trăsese bluza peste cap, îşi dezbrăcase fusta şi le aruncase în braţele unuia din cîntăreţii de jaz.

Dorothy continuă dansul numai în chiloţi şi sutien, în aplauzele extatice ale inginerilor şi subalternilor, ale fetelor şi femeilor.

– Enervat ? îl întrebă Simpson pe inginerul care stătea lîngă el, rezemîndu-se de tejghea.

– Whisky, porunci inginerul *barmixer*-ului.

Barmixer-ul tresări speriat. La orice s-ar fi aşteptat, numai la asta nu. Tocmai acum să comande cineva un whisky !

De emoţie, şi fiindcă nu putea să-şi desprindă ochii de la Dorothy, *barmixer*-ul puse alături de masă cupa în care amesteca băuturile. Cupa căzu jos şi se răsturnă. Acum trebuia să şteargă porcăria asta şi între timp are să-i scape lucrul cel mai grozav.

Fără să-şi ascundă supărarea, îi întinse lui Lindey paharul.

– Să nu-ţi pese, încercă să-l mîngîie inginerul-şef Simpson pe colegul său. Doar îi cunoşti pe băieţi. O glumă. Ce altceva au de făcut ?

– Vorbiţi cu mine ? întrebă Lindey mirat. Nu sînt soţul ei, ştiţi doar. Din partea mea poate să facă ce vrea, poate să se dezbrace complet.

– N-o să mai dureze mult, spuse Simpson.

Lindey își bău furios whiskyul și mai comandă unul.

– Știi cine a incendiat sonda 123 ? îl întrebă Simpson pe colegul său.

– Habar n-am, nu mă interesează de fel. Eu nu sînt angajat la Scotland Yard.

– Manifestele arătau că trebuie să fi fost una din sectele acelea fanatice.

– Ei și ?

Zîmbind, Simpson scoase din buzunar ziarul.

– Te înșeli, dragul meu, rușii au fost.

– Nu mai vorbi prostii !

Simpson îi întinse ziarul.

– Uite. Convinge-te singur.

Lindey își aruncă ochii peste titlu : *Agenți ruși au incendiat zăcămintele de țiței !*

– Rahat ! Nu-i crede nici dracu. Aș vrea să-l văd pe ăla care înghite așa ceva.

Îi înapoie ziarul lui Simpson.

– Lumea o să creadă, Lindey. Fii sigur. Caută cu mîna paharul. Problema e mai complexă decît socoți tu. Sau crezi că americanii cumpără douăzeci la sută din producția noastră ca să facă din ea ulei de salată ? Și cercul din jurul Rusiei, aerodromurile, care se instalează pretutindeni ? Sînt lucruri importante, Lindey. Aici există un plan sistematic. Simpson făcu o pauză, uitîndu-se la Dorothy. Dans pe vulcan, Lindey.

– Cine mai înțelege ceva ?! Lăsați-mă în pace ! Nu vreau să mai aud despre toate fleacurile astea. Noi tot nu putem schimba nimic. Nimic, nici atîtica. Lăsați-l pe Bevin să aranjeze treburile, el o să reușească.

Simpson împături îngîndurat ziarul și-l vîrî în buzunarul hainei.

– Vreau să trăiesc, continuă Lindey. Înțelegi asta, Simpson ? Ultimul război a durat destul. Acum vreau să trăiesc, și încă bine. Între noi fie spus, Simpson, astă-noapte mă culc cu Dorothy. Asta e cert. Așa e drept și bine.

Asta înseamnă viața. Sau crezi cumva că soțul ei nu se distrează la Abadan ? Am numai o singură viață și vreau s-o trăiesc, dar bine. Și pretutindeni unde găsesc o fărîmă de viață frumoasă o iau. Înțelegi ? Nu cred.

– Te înțeleg foarte bine, din punctul dumitale de vedere te înțeleg, totuși, din păcate, văd altfel lucrurile.

– Îmi pare rău, *mister* Simpson. Fiecare om e altfel construit.

Simpson își luă rămas bun de la Lindey. Afară îl izbi vuietul sondei în flăcări. Îi venea în minte textul manifestului : „Răbdarea noastră a ajuns la capăt ! V-o spunem pentru ultima oară !"

Simpson știa că aveau să urmeze zile pline de frămîntări, în ciuda patrulelor militare iraniene care păzeau zi și noapte terenul petrolifer. Într-o bună zi nici armata iraniană, nici jandarmeria, nici trupele staționate de-a lungul graniței irano-irakiene n-or să mai fie de nici un folos, odată și odată toate măsurile de securitate și de precauție nu vor ajuta la nimic.

Din club se auzi vocea puternică a lui Lindey :

– Copii, știți cine a incendiat 123 ? Rușii !

Larmă, rîsete, chiote.

Simpson zîmbi amar.

Ce importanță avea că știau că *Anglo-Iranian* minte ? Nici una. Lucrurile se petreceau după regulile stabilite de cei de sus, cu știrea celorlalți sau fără știrea lor, asta nu schimba nimic. Ce înseamnă libertate ? Se îmbată, apoi se dezlănțuie, blestemă pe dumnezeu și compania, disprețuiesc minciunile cu care-i îmbrobodesc, și se simt tari. Dar după beție devin tăcuți și tot ce face, tot ce dispune, tot ce scrie compania e în regulă. Noaptea liber, ziua supus.

Îngîndurat, se duse spre casă. Lindey și Dorothy îl ajunseseră din urmă.

– *Good night,* șefule, strigă Lindey.

– *Good night,* Lindey.

Îi invidia pe Lindey şi pe Dorothy. Trăiau în felul lor şi erau fericiţi, se înfruptau din plăcerile vieţii şi lăsau restul în plata domnului. Cel puţin se alegeau cu ceva din cei cîţiva ani, care-i petreceau pe lumea asta.

Înainte de a se culca, inginerul Simpson telefonă încă o dată la Abadan. Voia să ştie în sfîrşit cînd avea să sosească „salamandrul". Pe umerii lui apăsa o răspundere grea.

I se răspunse din Abadan că Myron Kinley ar fi comunicat printr-o cablogramă că e gata de plecare, dar că, deocamdată, nu i se dă viza de ieşire. Şi nu-nţelege de ce.

Simpson aruncă mînios receptorul în furcă.

Ştie prea bine ce se ascunde îndărătul acestei maşinaţii. Poate să pună mîna în foc că *Standard-Oil* a tras aici toate sforile.

Mare porcărie !

Cîte vieţi omeneşti vor mai cădea în lupta asta, în concurenţa asta pe viaţă şi pe moarte !

Clemenceau [1] spusese cîndva : „Un strop de ţiţei preţuieşte pentru noi cît un strop de sînge". De atunci nu se schimbase nimic. Absolut nimic ! Dimpotrivă ! Ciocnirile erau şi mai aprige, şi mai sîngeroase, şi mai perfide.

Deci, dacă Kinley nu putea să vină, trebuia încercat să se stingă incendiul cu forţe proprii. Dar cum ? Cu bombardiere ? Sau să sape galerii subterane şi să gîtuie sonda, ca la Moreni ? La Moreni se făcuseră cîteva tunele subterane betonate. Muncitorii lucraseră goi în dogoarea focului, stropindu-şi din cînd în cînd cu apă trupurile încinse. Totul fusese în zadar : tunelele se surpaseră unul după altul, îngropînd oamenii. Nu ! Aici era nevoie de un „salamandru". Cu orice preţ ! De altfel se oferise un premiu de trei mii de lire celui care va încerca şi va izbuti să stingă focul. Pînă acum, însă, nu se prezentase nimeni.

Simpson îl rugă pe servitorul său, un azerbaigean, să-i facă o cafea.

---

[1] Georges Clemenceau (1841—1921), politician francez reacţionar (n. r.).

Aprinse lampa de birou, luă hîrtie şi stilou şi începu o scrisoare către soţia sa. Trebuia să-şi descarce inima. Puse portretul soţiei sale într-un loc de unde-l putea vedea bine.

36

Hussein se lungise pe laviţa lui, dar nu putea să doarmă de loc. Lumina flăcărilor ce mistuiau sonda bătea în geam. Văpaia se răsfrîngea în toată încăperea ; lumina ei şerpuia peste mese şi scaune, atingînd uşor feţele celor care dormeau, zugrăvind umbre bizare pe pereţi. Hussein auzea vuietul sinistru, neîntrerupt al focului.

Dar nu pentru că-i vedea para, nu pentru că-i auzea vuietul îl preocupa focul. Ci pentru răsplata de trei mii de lire oferite de companie.

Trei mii de lire ! O sumă de neînchipuit ! Să ai trei mii de lire şi să faci ce vrei cu ei ! Să te însori cu Tamara, să-i cumperi rochii, să-ţi ridici o căsuţă, să cumperi un frigider şi un radio, să ai şi tu lucruri frumoase, ca „inglişii" pentru care toate acestea erau ceva de la sine înţeles. Dar mai important era altceva : mama lui ar putea să aibă, în sfîrşit, doctoriile care-i trebuiau, iar Abbas, fratele Tamarei, o proteză cu care să umble asemenea unui picior sănătos.

Trei mii de lire !

Dar dacă-şi va pierde viaţa ? Nici Tamara. Nici căsuţa. Nici doctorii pentru maică-sa, nici proteza pentru Abbas.

Şi dacă va fi rănit şi va rămîne schilod ? Premiul se plătea numai celui care izbutea să stingă sonda. Dacă încercarea dădea greş, dacă-şi pierdea un braţ, un picior sau lumina ochilor, atunci se duceau pe gîrlă cele trei mii de lire, în schimb rămînea schilod şi nu mai găsea de lucru.

În mintea lui Hussein se învălmăşeau gîndurile cele mai nesăbuite. Îşi dădea desperat cu pumnii în cap, de parcă ar fi putut să stoarcă din ţeasta lui o soluţie.

Încercă să adoarmă. Nu-i venea de loc somnul. Nu-şi afla odihnă. Şi nu găsea nici o dezlegare, nici una.

Prin minte i se perindau fel de fel de imagini : Tamara, mama, tata, Ahmed, muncitorii adunaţi în jurul sondei în flăcări, munţii, barăcile de tablă ondulată din *camp*, cocioabele de lut din Saşir şi ochii iubitei.

Sări de pe laviţă, îşi trase pantalonii, îşi netezi părul şi ieşi afară.

În faţa barăcii vegheau cîţiva paznici, care-l întrebară încotro se duce.

– La inginerul-şef, răspunse Hussein.

– Treci !

Le spusese paznicilor că se duce la inginerul-şef. Dar vroia oare cu adevărat să se ducă la el şi să-i spună că va încerca să stingă incendiul ?

Trei mii de lire !

Nu închisese ochii nici o clipă, şi dimineaţa, cînd intra în schimb, trebuia să aibă mintea limpede.

Străbătu repede drumul pînă la locuinţa inginerului, ca atras de un magnet.

O adiere uşoară legăna evantaiul frunzelor de palmieri, atingîndu-le uşor una de alta.

Undeva, în depărtare, răsunau focuri de armă.

Hussein văzu că în camera de lucru a inginerului-şef ardea lumina.

Deci nu se culcase. Poate n-o să se supere că vine la ora aceea. Simpson făcea parte din acei „inglişi" despre care nu puteai spune că sînt iubiţi de muncitori, dar că era oarecum simpatizat, asta da. Simpson era un om drept, cumsecade, nu zbiera după o noapte de chef, cum făceau ceilalţi ingineri. Totdeauna te primea şi te asculta. Se spunea despre el că odată, cu ani în urmă, ar fi mutat un inginer care lovise un muncitor.

Hussein bătu sfios la uşă.

După cîteva clipe auzi paşii servitorului azerbaigean.

– Ce doreşti ?

– Vreau să vorbesc cu inginerul-şef.

– La ora asta ? Se vede că ai căzut în cap cînd ai fost mic !

– Trebuie să-i vorbesc neapărat.

Din capul scării răsună glasul lui Simpson :

– Ce s-a întîmplat ?

– Vrea să vorbească cineva cu dumneavoastră, *mister* Simpson, îi strigă azerbaigeanul.

– Cine ?

– Un muncitor.

– Ce vrea ?

– Te întreabă ce vrei, spuse azerbaigeanul, întorcîndu-se spre Hussein.

– Am venit pentru premiul acela.

Azerbaigeanul rămase mut. Să se schilodească cineva pentru trei mii de lire, asta era prea de tot, mintea lui nu putea să priceapă așa ceva. „Ia te uită !"

– N-ai auzit ? îl întrebă dojenitor Simpson. Ce vrea de la mine ?

– Vine pentru premiul acela.

– Să urce, strigă Simpson de sus.

Curățenia din casă îl descumpănea pe Hussein. Îl bătea gîndul să plece.

– Haide odată, îl împinse azerbaigeanul, șeful trebuie să se și culce în noaptea asta.

Cu mîna dreaptă pe piept, cu capul plecat, înclinîndu-se adînc, Hussein îl salută pe inginerul-șef cu cuvintele :

– *Salem aleicum.*

– *Aleicum us salam,* răspunse Simpson în limba maternă a lui Hussein, pe care o știa destul de bine.

Cu toate că Simpson îl pofti să ia loc într-un fotoliu curat și moale, Hussein nu se așeză, de frică să nu-l murdărească.

Simpson repetă invitația.

Privirile stînjenite ale lui Hussein lunecară peste niște obiecte ciudate, peste cărțile felurit colorate, peste tablouri și mobile.

Simpson căută să înfiripe o discuție, dar Hussein părea foarte stingherit. Îl întrebă unde locuiesc părinții lui.

– La Abadan.

– Cum le merge ? Taică-tău cîştigă ceva ?

– Mama are oftică.

Hussein se sperie. Mai bine şi-ar fi ţinut gura. Inginerul-şef ar putea să comunice la Abadan, şi poliţia sanitară are s-o scoată pe maică-sa din Kaghar Abad şi are s-o alunge din oraş.

– Ce-i cu tine ? întrebă Simpson intrigat.

Te pomeneşti că Simpson nici nu ştie că bolnavii de plămîni n-au voie să stea în Abadan.

– Eşti logodit ? reluă inginerul-şef, cu acelaşi glas prietenos.

Hussein răspunse stînjenit că nu, dar că pusese ochii pe fata unor ţărani din Saşir.

– Va să zică, ea nu ştie încă nimic.

Hussein simţi că-i năpădeşte sîngele în obraz.

Simpson se instală comod, picior peste picior, luă pachetul cu ţigări de pe birou şi i-l întinse lui Hussein :

– Fumezi ?

„Ce om bun ! îşi spuse Hussein. După ce-şi pierde timpul cu mine îmi mai dă şi ţigări."

– Nu-i uşor să sufli în lumînarea asta. N-ai nici un fel de experienţă. Ai chibzuit bine ? Faci aşa ceva pentru prima oară.

– Am văzut la Gach-Saran cum se stinge o sondă.

Şi Hussein îi împărtăşi inginerului-şef în amănunt tot ce văzuse acolo. Îi povesti cum lucrase „salamandrul", îi spuse că purta un costum de azbest, că se încinsese peste mijloc cu un cablu de oţel, pentru ca, la nevoie, să fie scos din zona primejdioasă cu un scripete mecanic.

– Ai fost foarte atent, îl lăudă Simpson, zvîrlind rotocoale de fum pe nas. Dar, ca să arunci bomba unde trebuie, ca la Gach-Saran, trebuie să ai noroc, sau – şi asta ar fi lucrul cel mai bun şi cel mai firesc – foarte multă experienţă. Fără experienţă nu merge. Experienţă n-ai. Şi noroc ? Pe noroc nu te poţi bizui. E dat naibii, are toane.

Simpson se gîndea cum să-l convingă pe muncitorul acesta, care n-avea nici un fel de experienţă, că nu era bine să încerce a întreprinde o astfel de acţiune primejdioasă. Nu se îndoia nici o clipă că Hussein are să-şi piardă viaţa.

– Şi nu ţi-e frică ?

– Nu.

– Bomba te poate sfîrteca, te poate face bucăţi.

– Pot să-mi pierd un braţ sau un picior, să rămîn orb sau să fiu ucis. M-am gîndit la toate.

– Nu te-ai gîndit la toate. Te-ai gîndit numai la cele trei mii de lire.

– Părinţii mei sînt săraci. Mama mea are nevoie de doctorii, iar Abbas trebuie să-şi cumpere neapărat o proteză, ca să poată merge. Altfel nu-şi găseşte nici o slujbă.

– Cine e Abbas ?

– Un ţăran din Saşir. Un flăcău.

– Şi-a pierdut un picior ?

– Da, la sonde, într-un accident.

– Şi compania nu i-a plătit nici o despăgubire ?

– Nu.

Simpson luă un creion şi-l rostogoli încolo şi încoace sub palma întinsă.

Să-şi asume răspunderea ? Să-l pună să semneze învoiala ? Curajul nu-i lipsea băiatului ăstuia. Dar numai curajul nu era de ajuns.

– Îmi pare rău, spuse Simpson, dar nu pot să-ţi dau aprobarea.

Hussein nu se aştepta la un asemenea răspuns. Credea că „inglişilor" le era totuna dacă pierea unul din muncitori. Părea însă că inginerul-şef era preocupat de soarta lui.

– Îmi iau toată răspunderea asupra mea, propuse Hussein.

– E uşor de spus. Dacă-ţi pierzi viaţa, eu răspund.

– Ce-i pasă companiei de soarta noastră ? Îi e totuna dacă vreunul din noi suferă vreun accident sau moare ! spuse el aprins.

– Eu nu sînt compania, Hussein. Dacă te rog să-ți iei gîndul de la treaba asta e pentru că ai putea să plătești cu viața. De data asta nu-ți vorbește nici compania și nici inginerul-șef Simpson, ci omul Simpson. Și acest om nu-ți dă voie să te nenorocești și să-ți nenorocești părinții.

Oare de ce nu se purtau toți „inglișii" așa cum se purta Simpson ? Totuși Hussein continuă să stăruie. Îi trebuiau neapărat cele trei mii de lire și-i spuse încă o dată inginerului-șef că avea mare nevoie de acei bani, că mama îi era grav bolnavă, că Abbas trebuia să-și cumpere o proteză, ca să poată lucra, să-și poată ajuta părinții și frații, ca să nu-i lase muritori de foame.

Îngîndurat, Simpson pășea prin odaie încolo și încoace, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire spre fotografia soției sale, ca și cum ar fi așteptat de la ea un sfat.

După cîtăva vreme se așeză, luă o țigară, o aprinse cu bricheta și, scoțînd rotocoale de fum pe nări, spuse :

– Ei, hai, să încercăm ! Să sperăm că o să iasă bine. O să-ți ținem pumnii. Mîine, adică astăzi dimineață, nu mai intri în schimb, ci vii la mine. Am să-ți explic exact ce trebuie să faci, căci, o dată ajuns la gura sondei, fiecare mișcare trebuie executată cu cea mai mare precizie. O singură mișcare greșită, și nu mai vezi niciodată cele trei mii de lire.

Îi întinse mîna.

– Pe mîine, Hussein. Către orele opt să fii la mine.

Hussein ar fi vrut să-i mulțumească pentru bunăvoința lui, să-i spună ceva din inimă, dar i se pusese un nod în gît și i se încleștase gura.

Nu făcu decît să strîngă în tăcere mîna care i se întinsese.

37

Cazemata din care și civilii, și militarii trebuiau să urmărească experimentarea bombei atomice camuflată sub denumirea de „Acțiunea Răscrucea" se afla în deșertul

Alamagordo, din New Mexic. Era aceeaşi cazemată în care doctorul Oppenheimer şi colaboratorii săi cei mai apropiaţi, printre care şi doctorul Bainbridge, declanşaseră la 16 iulie 1945, într-o încordare maximă, prima bombă ; între timp cazemata fusese reconstruită şi i se aduseseră îmbunătăţiri bazate pe noile progrese ale ştiinţei.

Oamenii de ştiinţă de sub conducerea doctorului Oppenheimer se aflau într-o cazemată mai apropiată de bomba experimentală, cu instrumentele lor ultrasensibile, cu contoare Geiger, cu camere Wilson, cu contoare pentru radiaţii alfa, cu proteximetri.

Generalul Douglas împreună cu aghiotantul său, maiorul Gilbert, lung ca o prăjină, stătea lîngă John Foster Dulles, care asista pentru prima dată la o asemenea experienţă.

Douglas simţea că Dulles e extrem de nervos şi că, pe măsură ce se apropie ora exploziei, îi creşte nervozitatea.

Dulles, vulpoiul cel bătrîn, care, după cum observa Douglas amuzat, îşi scotea pentru a cincea oară batista ca să-şi şteargă mîinile ude de sudoare, hotărît că nu medita la semnificaţia creştină şi la dedesubturile „Acţiunii Răscrucea" sau ale lansării bombei atomice asupra Hiroshimei, unde această bombă ucisese şaizeci şi cinci de mii de oameni, iar dintre cei răniţi muriseră între timp mai mult decît o sută cincizeci de mii de oameni. Probabil că în clipele acelea John Forster Dulles, acest om al Wall Street-ului, prietenul lui Rockefeller şi al lui Morgan, nu mai părea preocupat de pregătirea vreunor manevre diplomatice sau juridice. Stătea chircit, pe scăunelul lui, un biet omuleţ care ar fi preferat să şadă într-un jilţ, la mii de kilometri depărtare, decît să aştepte aici explozia şi să-şi riste viaţa. Bineînţeles, oamenii de ştiinţă aveau o anumită experienţă în domeniul fizicii nucleare, Oppenheimer stăpînea destul de bine atomii. Cu toate acestea, lucrurile ar fi putut să iasă pe dos, şi de asta se temea pesemne Dulles.

„Da, bătrîne prieten, se gîndi generalul, oricum, e mai uşor să stai într-un birou cu temperatură constantă şi să lămureşti partea financiară a problemei decît să stai aici

incomod şi să te expui unui eventual pericol de a fi nimicit de radiaţiile radioactive."

După ce generalul privi prin binoclu la turnul de oţel în vîrful căruia fusese montată bomba, se aşeză, îşi vîrî o ţigară între buze, îşi sprijini mîinile pe pulpele sale groase şi se uită în jur.

Îi măsură pe Sone, pe Filther, pe reprezentanţii Băncii Morgan, ai lui *General Electric Company,* ai lui *Westinhouse Electric Company,* ai Consorţiului Uranium, pe Harriman, preşedintele Comisiei pentru energia atomică şi membru al Consiliului de administraţie al lui *First National Bank,* pe ofiţerii superiori ai Pentagonului, pe observatorii Casei Albe şi ai lui *State Departement.*

Îşi dăduseră parcă întîlnire aici toţi cei care investiseră capital în experienţe, toţi cei care-şi puseseră speranţe în bomba atomică şi aşteptau ca, în sfîrşit, afacerea să dea roade ; se aflau acolo oamenii de vază ai Americii, interesaţi direct sau indirect, din punct de vedere diplomatic, strategic, juridic sau financiar în „Acţiunea Răscrucea", reprezentanţii guvernului american, precum şi cei ai guvernului din umbră, mai puternici şi mai influenţi decît toţi.

Rîdeau, dar rîdeau altfel ca de obicei. Vorbeau între ei, străduindu-se să-şi ascundă emoţia, dar nu reuşeau. Făceau doar glume anoste, care stîrneau zîmbetele unora. Fumau, dar celor mai mulţi le tremura ţigara în mînă.

John Foster Dulles mişca din buze de parcă îngăima o rugăciune.

– Mai sînt cincisprezece minute, se auzi în difuzor vocea crainicului.

Cei de faţă se uitară la ceas.

– Mai sînt paisprezece minute.

Stone strîngea pumnul înfigîndu-şi unghiile în carne.

– Mai sînt treisprezece minute.

Douglas începu şi el să se agite pe scaunul lui, îşi dădu cascheta pe ceafă, îşi smulse ţigara din gură şi-şi aprinse alta.

– Ce idioțenie, îi spuse el lui Gilbert, să anunțe într-una cîte minute mai sînt ! Cred că o să simțim și singuri cînd explodează. Nu-i așa ?

– Mai sînt unsprezece minute.

Stone se vedea pășind în urma sicriului mamei lui, un sicriu micuț, în care era parcă un copil, nu maică-sa.

Reprezentantul lui *General Electric Company* își aduse aminte că uitase să iscălească contractul pentru cumpărarea uzinelor atomice de la Hanford.

– Mai sînt zece minute.

Minutele se scurgeau încet. Cei din cazemată își potriveau binoclurile, fruntea și ceafa li se broboniseră de sudoare și nu-și mai fumau țigările și trabucurile, ci le mestecau, le înghițeau. În vremea asta un nou transport de soldați și ofițeri olandezi pornea spre Indonezia, trimiterea de arme prin contrabandă de către englezi bahtiarilor și cașcailor era ca și hotărîtă, la Nürnberg se pregătea executarea principalilor criminali de război germani, Prezidiul Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice publica un decret privitor la demobilizarea soldaților și ofițerilor din contingentele mai vechi ale forțelor terestre, la Tel-Aviv soldații englezi arestau cea de-a șapte sute șaizeci și doua persoană suspectă de activitate teroristă, în Bengalul de est și în Egipt izbucneau revolte țărănești, iar într-o pivniță din Teheran lustragiul Mohammed de la Park Hotel era snopit în bătaie, deoarece refuza să iscălească un proces-verbal din care să reiasă că nu citise și nu văzuse niciodată vreo scrisoare adresată colonelului Mirgolas.

– Mai sînt șapte minute.

Ca să-și calmeze nervii, John Foster Dulles încerca să citească. Scoase din buzunar copia unei telegrame pe care Albert Einstein o adresase purtătorilor de cuvînt ai opiniei publice americane, o telegramă de care Dulles intenționa să se ocupe în următoarea lui cuvîntare. Nu numai omul simplu din Filadelfia sau Boston, vînzătorul de limonadă din Ankara, negustorul din Damasc, arabul sau evreul din Palestina, ci toți, lumea întreagă, pot să doarmă

liniştiţi, pentru că bomba atomică americană le apără somnul.

Dulles citi : „Lumea trăieşte o criză neobservată pînă acum de cei în mîna cărora stă puterea de a decide asupra soartei noastre. Forţa dezlănţuită a atomului a transformat totul în afară de modul nostru de gîndire, şi astfel înaintăm cu paşi repezi spre o catastrofă nemaipomenită. Pe umerii noştri, oameni de ştiinţă care am dezlănţuit această forţă uriaşă, în lupta pe viaţă şi pe moarte ce se dă în lume, apasă o răspundere grea : trebuie să ne străduim să folosim atomul spre binele genului uman, şi nu pentru distrugerea omenirii. Vă rugăm să sprijiniţi eforturile noastre, să facem America să înţeleagă că astăzi, în această clipă, e vorba de soarta omenirii..."

– Încă un minut.

Dulles lăsă jos telegrama.

Crainicul anunţa secundele.

Bărbaţii îşi treceau degetele prin păr, peste cheliile umede, se jucau cu creioane şi cu ghemotoace de hîrtie.

– Mai sînt cinci secunde.

În spatele reprezentantului companiei *General Electric* izbucni un strigăt scurt, şi imediat după asta se auzi o bufnitură : se prăbuşise Filther.

Cîţiva oameni îl tîrîră brutal şi îl culcară pe o bancă. Mai mult nu se putea face în clipa aceea pentru cel care leşinase ; nimeni nu voia să facă mai mult, pentru că toţi se întrebau dacă în secundele următoare vor mai fi în viaţă, dacă inima, creierul vor rămîne tefere în faţa acestor blestemate încercări de rezistenţă. De ce trebuiau să fie de faţă la această afurisită experienţă ? N-ar fi putut să vină subalternii lor ? N-ar fi putut să le raporteze aceştia ? În orice caz, ar fi fost mult mai simplu. Ar fi fost mai bine ca acest Oppenheimer, care-i costase miliarde, să le fi ţinut o conferinţă despre „Acţiunea Răscrucea". De altfel această denumire semnificativă pe care i-o dăduseră era numai bună să-ţi facă praf nervii, şi aşa slăbiţi de hărţuiala zilnică.

– Mai sînt două secunde.

Stone își înfipsese unghiile pînă la sînge în palme, care deveniseră insensibile.

Binoclurile îndreptate spre turnul de oțel tremurau.

– Acuma !

Deodată țîșni un fulger uriaș, urmat de o bubuitură surdă, de parcă s-ar fi despicat pămîntul. Turnul de oțel dispăru, nisipul deșertului se topi ca sticla, pînă departe, în zare, și din pămînt părea că răsare un soare verde, gigantic, care creștea mereu, ajungînd la un diametru de cîțiva kilometri ; iată-l, atinge norii, e tot mai mare, devine roșu, portocaliu, umple cerul și pămîntul de o strălucire orbitoare, pare o nălucă, un miraj, o fantomă, o utopie.

Cei din cazemată începură să țipe, să rîdă ca niște demenți, aruncînd frenetic binoclurile pe pardoseala de ciment, se îmbrățișară, fără să țină seamă dacă sînt sau nu adversari, concurenți. Ce importanță mai avea în clipa aceea, în care toți erau pătrunși de simțămîntul că au ieșit dintr-un mormînt, că li s-a dăruit din nou viața ?

Dulles, care ținea în mînă copia telegramei, o rupea în bucățele fără să-și dea seama.

După ce generalul Douglas își veni într-o oarecare măsură în fire, în timp ce-și ștergea cascheta cu batista, îi spuse lui Dulles :

– Ei, acuma dă-i drumul, să meargă treaba în Orient, stimabile. Acum ai ceva la mînă, nu-i așa ? Mai ales că rusul mai are mult pînă să ne ajungă.

– Să nu-l subapreciezi. Greșeala asta a făcut-o și Hitler.

Urcară împreună treptele.

Dulles aruncă încet bucățelele de hîrtie.

Astfel că Stone călcă, fără să vrea, pe bucățica pe care scria : „...în afară de modul nostru de gîndire..." Iar reprezentantul lui *General Electric Company* puse piciorul pe o altă bucată, pe care scria : „...pentru distrugerea omenirii. Vă ru...".

– Ei, Gilbert, i se adresa Douglas aghiotantului său. A fost tare, ce zici ? Maiorul Gilbert tăcea. Habar n-ai,

urmă generalul, cel care avea să devină comandant al armatei din Orientul Mijlociu, cît de mult ne ajută asta, Gilbert. În momentul de față nici nu putem să înțelegem acest lucru cum trebuie, dar nici nu-ți vine să crezi cît ne ajută !

Generalul credea că ziua cînd va putea da ordin să se arunce o astfel de bombă asupra centrului petrolifer sovietic e foarte aproape, atît de aproape, că poți să pui mîna pe ea.

38

Dezamăgită și deznădăjduită că nu-l găsise pe Hussein, Tamara voia să se întoarcă la Saşir. Rătăcise pe străzi în ultimele zile, plîngînd și întrebînd pe oricine întîlnea dacă nu-l cunoaște pe Hussein și dacă nu știe unde poate să-l găsească.

– Hussein ? Habar n-am.

Cerșise, căpătase de pomană ba o bucată de plăcintă, ba o ceașcă de ceai, pînă cînd în cele din urmă – nu era nici o jumătate de oră de atunci – întîlnise un muncitor petrolist care-l cunoștea pe Hussein și care-l văzuse intrînd la inginerul-șef acasă.

– În ultima vreme stă adesecri de vorbă cu el, spusese muncitorul petrolist.

Tamara se postă în fața casei lui Simpson și așteptă ; își potrivea pe cap, din cînd în cînd, basmaua ei roșie, de sub care ieșeau șuvițe de păr des și negru. Voia să apară cît mai frumoasă în ochii lui Hussein.

Se așezase pe un bolovan și se uita mereu în sus, spre geamul luminat, îndărătul căruia presupunea că se află Hussein.

Se gîndea ce o să spună cînd o s-o vadă, acolo, singură, în bezna nopții.

Își potrivi iar basmaua, ridică apoi o piatră și se jucă cu ea, aruncînd-o dintr-o mînă în alta.

Tamara tresări. Ușa casei se deschise și, deodată, țîșni o fîșie lată de lumină. Hussein ieși în stradă.

Servitorul închisese de mult ușa după el, dar Hussein continua să stea în același loc.

Tamara simțea că inima îi bate, să-i spargă pieptul. Uitase și de taică-său, și de maică-sa. N-avea ochi decît pentru cel pe care-l vedea în fața ei, zvelt, cu umerii puțin aduși, așa cum îl știa.

– Hussein ! strigă ea încet.

Își netezi fusta, își potrivi bluza și se îndreptă spre el.

– Tamara !

Nu-și credea ochilor.

Tamara la el, la ora asta ! Ce căuta la Naphta Abad ?

Ce zi ! Trei mii de lire în perspectivă, și lîngă el, Tamara, Tamara cea adevărată, Tamara vie, fata din Saşir. Nu era vis, nici vedenie.

– Cum ai ajuns aici ? îngăimă el.

– Am fugit de-acasă. N-am mai putut răbda. Și pentru că pînă la Abadan, la sora mea, era prea departe, am venit la tine.

– Și ce-ai de gînd să faci ?

– Am să găsesc eu ceva de lucru.

Dacă ar ști ea că îl așteaptă trei mii de lire, cu care va putea să-i cumpere cele mai bune și mai frumoase rochii, pantofi, o basma nouă și poate și o căsuță cu o grădină cu flori în fața ei !

În timp ce coborau strada, Tamara îi povesti ce se întîmplase la Saşir, că fusese în sat colonelul, care poruncise să-l bată la tălpi pe tatăl ei pentru că ea îl lovise peste mînă.

– Ar fi trebuit să rămîi cu tatăl tău, Tamara.

– N-am mai putut. Te rog să mă înțelegi.

Hussein îi căută mîna, iar ea i-o dădu fără împotrivire. Mîna ei caldă se afla în mîna lui.

Tamara !

Nu-i venea să creadă. E adevărat oare ? Ea, aievea, lîngă el, îi vorbește, îi strînge mîna, de parcă s-ar cunoaște de-o veșnicie.

Un vis nu putea să fie atît de frumos.

Din clubul englezilor răsunau cîtece și strigăte.

Dar cei doi nu auzeau nimic. În jurul lor totul dispăruse. Nu vedeau nici palmierii, nici secera lunii. Nu auzeau nici vuietul focului, nici pașii monotoni ai santinelelor. Pentru ei lumea înconjurătoare nu mai exista.

Hussein se gîndi unde ar putea s-o culce pe Tamara. E drept că în baracă mai era un loc, dar ce ar spune tovarășii lui de muncă dacă ea ar dormi acolo ? Ar face glume murdare, și-ar bate joc de ei.

Se gîndea și se tot gîndea.

Poate ar fi totuși bine ca Tamara să doarmă în baraca lui. Ar avea grijă de baracă în timp ce ei se duc la lucru, ar putea să deretice. Hotărît, tovarășii lui n-or să aibă nimic împotrivă. O să găsească pentru ea și de-ale mîncării, de asta nu se temea.

Tamara n-avu nici ea nimic împotrivă. Ba era chiar fericită. În sfîrșit putea să stea tot timpul în preajma lui, să-l vadă ori de cîte ori voia, să-l ajute în caz de nevoie.

Între timp ajunseră în fața „păduchelniței" în care locuia Hussein.

– Aici stai ? întrebă ea.

Hussein dădu din cap.

– Frumoasă casă !

Pipăi baraca și se miră că e făcută din tablă, și nu din lut.

– O casă din tablă.

Tamara rîdea fiindcă găsea nostim să locuiască într-o casă de tablă.

Se mai plimbară cîtăva vreme prin noapte, apoi intrară încet în baracă să se culce.

Orele se scurgeau, dar nici Tamara, nici Hussein nu puteau să doarmă.

Zorii îi prinseră treji.

Slujba se terminase. Credincioşii se treziseră din amorţirea lor şi părăsiseră moscheea, în extaz, cu ochii strălucitori şi cu chipurile învăpăiate de emoţie.

Mollahul vorbise ca niciodată ! Le povestise despre sărăcia ţăranilor, plîngînd, cu buzele tremurînde de mînie şi de înduioşare. *Mollahul* avea dreptate. Trebuiau să dobîndească libertatea, să se desprindă de Teheran, ca să se sfîrşească mizeria. Toate nenorocirile pe care le îndurau, de la Teheran se trăgeau, căci, oricît de răi i-ar fi socotit pe moşieri, nu ei erau de vină. Ba, dimpotrivă, aveau o inimă bună şi voiau numai binele ţăranilor. Dar ce puteau să facă stăpînii dacă Teheranul nu-i lasă să-i ajute pe ţărani ? Cu cîtă bucurie ar alina ei rănile sîngerînde ale mizeriei dacă miniştrii păgîni ai Tudehului nu le-ar pune bețe în roate, acest doctor Jasdi de pildă, sau Eskandari, sau cum îi mai cheamă ! Nici „inglişii" nu erau chiar atît de răi cum se spunea. Nu revărsau ei torente de aur asupra Teheranului ? Dacă banii „inglişilor" vor rămîne în Husistan, va fi o adevărată pronie cerească.

– Să mi se usuce limba în gură dacă Husistanul nu se va preschimba într-un rai, a prorocit *mollahul*.

Cei de faţă aveau sentimentul că le vorbise Allah în persoană.

Inşallah.

Înţelept om e *mollahul !* Nu degeaba îl onorează colonelul Mirgolas cu prietenia lui.

Cu astfel de gînduri, orbiţi de soarele care usca pămîntul şi-i făcea să năduşească, credincioşii mergeau prin arşiţă pe drumul prăfuit, îngînduraţi, şoptind tulburaţi sau discutînd aprinşi.

Tamara, Ahmed şi Hussein păşeau alături.

Atmosfera era nespus de încordată.

Hussein n-avea curajul să-l întrebe pe Ahmed dacă ştia cine incendiase sondele, şi Ahmed nu îndrăznea să-l întrebe pe Hussein cine va stinge sonda 123. Iar Tamara nu cuteza să-l roage pe Hussein să-i spună de ce se făcuse deodată

atît de tăcut şi de arţăgos. Din te miri ce, îi sărea ţandăra. N-o mai iubea ? Făcuse o greşeală că fugise de acasă ?

Oamenii se împrăştiau, se tîrau în colibele lor fără geamuri, ori stăteau cinchiţi în faţa casei şi şuşoteau. Bărbaţii trăgeau din narghilele. Femeile îşi alăptau pruncii.

Un tînăr muncitor petrolist veni cu sufletul la gură spre Hussein şi-i dădu de veste că tatăl său sosise din Abadan şi-l aşteaptă la cantină.

Hussein îşi plecă privirile, scormonind cu piciorul praful.

Sosirea tatălui său nu-l bucura de loc.

„Să nu-i fi spus cineva că vreau să încerc astăzi să sting focul." Se înţelesese cu inginerul-şef, stabiliseră cele mai mici amănunte. Numai o întîmplare neprevăzută putea să-i zădărnicească planul. Nici inginerul-şef nu mai avea rezerve în privinţa reuşitei acestei acţiuni. Haina de azbest o încercase de mult. Îndreptaseră chiar un aruncător de flăcări spre el. Învăţase cum trebuie să azvîrle bomba de nitroglicerină. Exersase fiecare mişcare de o mie de ori. Şi tocmai acum s-a găsit să vină tatăl lui la Naphta Abad, ca să-i zădărnicească toate planurile !

– Nu te bucuri ? îl întrebă Tamara.

Hussein îi ocoli privirea.

40

Hassan, tatăl lui Hussein, aştepta nerăbdător la cantina *camp*-ului. Băuse al doilea păhărel de rachiu, şi fiul lui tot nu sosise. „Să nu-l fi găsit muncitorul pe care-l rugase să-l caute ? Ce noroc că se brodise ca inginerul-şef Leddon să aibă treabă la Naphta Abad ! Altfel, ar mai fi trecut multe săptămîni pînă cînd ar fi putut să se vadă cu fiul lui. Trebuia neapărat să stea de vorbă cu el. Ori se hotărăşte să intre în Tudeh şi să devină secretar la Naphta Abad, ori nu-l mai recunoaşte ca fiu. O altă cale nu există."

Hassan dădu din mînă, ca să alunge muştele de pe masă.

În sfîrșit, Hussein și Ahmed intrară în cantină, împreună cu o fată.

„Cine o fi fata ?"

Ce ciudat se poartă Hussein ! Nici un zîmbet, nici o urmă de bucurie. Iată-l că se oprește în fața lui, solemn, aproape dușmănos, i-o prezintă pe Tamara și apoi se așază.

Gîndul că fiu-său are o logodnică, și încă o logodnică frumoasă, îi dădea un sentiment de nesiguranță, îl stingherea, îl încurca, îl punea într-o situație cu totul nouă, pe care nici n-o bănuise.

Nu găsea cuvinte. Nu putea să înceapă o discuție politică în prezența fetei. Sau, cine știe ?

Îi făcu Tamarei un semn din ochi, ca și cum ar fi așteptat un răspuns de la ea.

– Am sosit, Hussein. Leddon a venit la Naphta Abad pentru că s-a găsit un smintit care vrea să se sinucidă, s-a găsit unul care se încumetă să stingă focul, dar habar n-are cum.

Se uită la Tamara pe furiș.

Băiatul se pricepe, nimic de spus. Fata e simpatică. Are o privire deschisă, blîndă.

– De unde ești ? o întrebă el.

– Din Sașir, răspunse ea încurcată.

– Sora ei e nevasta lui Feridun Ibrahimi, interveni Hussein, fără să bănuiască ce gînduri îi stîrnesc tatălui său aceste cuvinte.

Se uită nervos la ceasul din cantină.

Peste un sfert de oră trebuia să plece.

– Tu ești cumnata lui Ibrahimi ? întrebă Hassan. Poți să fii mîndră de el. Cumnatul tău e iubit de toată lumea. E un om mare. Chiar acum cîteva zile am vorbit cu el.

Pe nesimțite, Hassan aduse vorba despre Tudeh, despre afluența înscrierilor în partid, povesti cum se dezvoltă partidul, cum mobilizează masele. A pus și la sate serios piciorul. Oameni din toate păturile se îndreaptă înspre el. Profesori, funcționari de stat, artiști, toți cer să fie primiți ; poți să fii mîndru să faci parte dintr-un asemenea partid.

Hussein se gîndea la clipele ce vor urma, la sondă, la cele trei mii de lire.

– Nu simți și tu, Hussein, spuse Hassan, că acum fiecare om e important ? Peste cîteva zile o să ridicăm în parlament problema naționalizării societății petrolifere engleze. Ce crezi, ce o să se întîmple atunci ? Azerbaigeanul și Kurdistanul sînt autonome. Masele au început să se miște. Ascultă-mă pe mine, băiete ! Țăranii privesc spre Azerbaigean pentru că vor pămînt, iar muncitorii pentru că nu mai vor să trăiască ca sclavi. Întreg Iranul își îndreaptă privirile spre Kurdistan și Azerbaigean.

Hassan se aprinsese. Îi ardeau obrajii. Îi străluceau ochii. Din cînd în cînd lovea cu pumnul în masă, de săreau paharele.

„Trei mii de lire, își spuse Hussein. Doctorii pentru mama, o proteză pentru Abbas. Tudehul nu-i dăruiește mamei doctorii. Ăștia se pricep numai la vorbe frumoase. Niciodată nu i-ar cumpăra lui Abbas un picior ca să fie în stare să muncească iar. Taică-său a venit ca să-i țină discursuri politice ?"

– Naphta Abad, urmă Hassan, are nevoie de un secretar de partid, Hussein. Tu ai fi nimerit. Ar trebui să înveți carte, asta e limpede. Ca să le deschizi oamenilor capul, trebuie să știi carte. Omul trebuie să se schimbe. Sau crezi că eu, om bătrîn, nu mai învăț ? Aș putea să-ți povestesc multe, băiete. Partidul mi-a dat cărți, în care se scrie ce istorie mare am avut noi, iranienii. Am fost mari și puternici, așa scrie în cărți. Putem să ne asemuim cu toate celelalte țări. Nu trebuie să ne fie rușine de istoria noastră. Unele lucruri care se găsesc în cărți le învăț chiar pe de rost, ca să nu le uit. Pot să-ți spun, Hussein, cum sună inscripția de pe mormîntul lui Darius [1]. Ascultă, băiete : „Lung drum făcut-a sulița persanului, departe de Persia luptat-a persanul și înaintea nici unui vrăjmaș n-a tremurat". Așa a poruncit să i se scrie pe mormînt. „Înaintea nici unui vrăjmaș n-a tremurat." Așa ceva tre-

[1] Rege al perșilor (cca 550—486 î. e. n.) (n. r.).

buie omul să-şi întipărească în minte. De ce te uiţi mereu la ceas ? Trebuie să pleci ?

Hussein tăcea. Deodată împinse scaunul şi se ridică.

– Îmbrăţişeaz-o pe mama, spuse el.

– Unde te duci ? întrebă Hassan uluit.

– Spune-i să mă ierte dacă dau greş. Spune-i că o fac pentru ea. Pentru doctorii, tată, ştii.

Hassan rămase cu gura căscată. „Smintitul care voia să stingă sonda era fiul lui !"

Şi Ahmed se ridică, se opri în faţa lui Hussein, îl privi cu dispreţ, îi scuipă la picioare şi ieşi.

– E adevărat, Hussein ? întrebă Tamara, privindu-l îngrozită.

După ce îşi veni în fire, Hassan ridică mîna şi-l plesni pe Hussein peste obraz.

Hussein nu se mişcă. Rămase încremenit, ca paralizat.

Tamara ţipa.

– Crezi, răcni Hassan către fiul său, că ai să fii fericit cu cele trei mii de lire, cînd toţi ceilalţi sînt nefericiţi ?

Hussein se năpusti pe uşă şi ieşi.

– Blestemat să fie Allah, strigă Hassan după el, dacă te mai lasă în viaţă !

Stors de puteri, tremurînd tot, Hassan se prăbusi pe scaun, luă paharul şi dădu pe gît rachiul, care se încălzise între timp.

– Îl blestem, scrîşni el. Îl blestem pe el şi pe maică-sa, şi ceasul în care s-a născut.

Puse braţul pe masă şi-şi aşeză capul pe el.

Tamara văzu că-i zvîcnesc umerii.

Plîngea ?

41

Naphta Abad aştepta spectacolul. Toţi cei care n-aveau treabă la exploatările petrolifere, la conductele de petrol, la staţiile de pompare sau în altă parte se îndreptau în grabă spre sonda în flăcări. Nimeni nu voia să scape acest

eveniment. Dacă n-ar fi fost decît faptul că un iranian, un muncitor petrolist la fel ca şi ei, avea curajul să înfrunte focul, şi ar fi fost de ajuns ca să stîrnească interes şi emoţie.

Muncitorii aşteptau printre sonde, nerăbdători, cu cămăşile mînjite şi zdrenţăroase, sau goi pînă la brîu, cu basmale pe cap sau cu capul gol, desculţi şi cu picioarele murdare.

Uitaseră de tînguirile fanaticului *mollah,* uitaseră grijile de fiecare zi, uitaseră toate loviturile care zguduiseră ţara, uitaseră spaima de concedieri, de foame, de boli. Uitaseră tot, tot ce se întîmplase ieri şi azi, iar la ziua de mîine nu se gîndeau de loc.

Privirile lor lunecau peste sonde, pînă departe, înspre volbura de foc, iar urechea lor nu deslușea nimic altceva decît vuietul petrolului în flăcări.

– Hussein încearcă, şopteau ei. Şi cine e Hussein ăsta ? Cum arată ? Ce va fi el în curînd : un bogătaş, sau un om mort ?

Văpaia ţîşnea către cer cu aceeaşi putere, scuipînd nori groşi de fum. Gura sondei se mărise. Din schela de oţel rămăseseră numai nişte traverse incandescente.

42

Undeva, într-un şopron, Hussein fu îmbrăcat într-un costum de azbest. Lîngă el se aflau Leddon, inginerul-şef din Abadan, şi Simpson, inginerul-şef din Naphta Abad.

Leddon era foarte mirat ; Simpson vorbea cu Hussein ca şi cum ar fi fost de-o seamă cu el. Se îngrijea mult prea mult de soarta acestui iranian. „Uitase că el e englez şi celălalt un culi ?" Că acest culi urma să-şi pună peste cîteva clipe viaţa în joc, asta n-avea nici o importanţă, nu schimba nimic, deosebirea „firească" rămînea aceeaşi.

Simpson îi vîrî lui Hussein o ţigară între buze.

Hussein îl privi zîmbind recunoscător.

Toţi ceilalţi l-au părăsit, şi Tamara, şi tatăl său, şi

Ahmed, iar un „ingliș" îi pune o țigară în gură, pentru că mîinile lui sînt ocupate. Niciodată n-are să-l uite pe Ahmed cum a scuipat dispreţuitor în faţa lui. Şi tata... Ce i-a spus tata ?... „Crezi că ai să fii fericit cu cele trei mii de lire, cînd toţi ceilalţi sînt nefericiţi ?"

Leddon nu putea să-şi găsească locul. Era uimit.

Nu numai că Simpson îi pusese individului ţigara în gură, dar i-o şi aprinsese. „Dacă te porţi aşa cu toţi muncitorii, să nu te miri că ţi se urcă în cap. Trebuie să stea de vorbă cu acest Simpson între patru ochi. Trebuie să se ia măsuri radicale ca să nu se zdruncine prestigiul companiei. Că Simpson e mult prea moale şi îngăduitor, asta o ştie de mult. Dar că în ultimul timp a ajuns să le caute în coarne muncitorilor, asta e prea de tot. Dacă nu se schimbă trebuie să-l mute. S-au dus vremurile cînd se umbla cu mănuşi."

Leddon se apropie de Hussein, îi dete una peste ţigară şi apoi i-o strivi.

– La exploatările petrolifere fumatul e interzis. Ar trebui să ştii asta, îl dojeni el, privindu-l pe Simpson pieziş, reprobator.

– Eu i-am îngăduit să fumeze, ripostă Simpson, enervat.

– Asta contravine regulamentului.

– Îmi iau toată răspunderea.

Leddon ridică din umeri şi-şi schimonosi gura într-un rînjet dispreţuitor.

– Cum doriţi, *mister* Simpson.

Simpson îi întinse lui Hussein pachetul cu ţigări.

– Ia-ţi alta. Hussein îl privi ca şi cum ar fi vrut să spună : şi Leddon ? Ia, repetă Simpson. Cine ştie dacă nu-i ultima ţigară ? ! La asta ar fi trebuit să vă gîndiţi, *mister* Leddon. Acest om încearcă să ajute compania ca să nu se irosească sute de mii de lire, iar pe dumneavoastră nu vă lasă inima să-i daţi o ţigară.

Pe faţa servitorului azerbaigean care îl ajuta pe Hussein nu se citi nici o schimbare. În sinea lui creştea însă simpatia pentru Simpson şi ura împotriva lui Leddon, care făcea pe grozavul.

Leddon păli de furie. „Acest Simpson era în stare să-l mustre în fața unui indigen !"

Servitorul îi puse lui Hussein casca, prevăzută cu un geam incasabil în dreptul ochilor.

Hussein luă aparatul de sudură și ieși din șopron.

Soarele îi înfierbîntase costumul de azbest. După cîteva clipe, pe trup îi șiroia sudoarea. Parcă ar fi curs pe el un șuvoi de apă. Hussein încercă să alunge toate gîndurile care ar fi putut să-i slăbească voința : incidentul de la cantină, jignirea adusă de Leddon. În urechi îi răsunau însă mereu cuvintele pe care i le strigase tatăl lui : „Crezi oare că ai să fii fericit cu cele trei mii de lire, cînd toți ceilalți sînt nefericiți ?" Nu putea să uite tonul cu care-i vorbise, chipul lui. Își adună toate puterile și încercă să se concentreze, să se gîndească ce are de făcut în primul rînd. Trebuiau înlăturate traversele incandescente de oțel din jurul sondei, pentru ca gazele să nu se aprindă din nou.

Își scoase casca pentru cîteva clipe, căci simțea că-l înnăbușă arșița.

Trecu prin băltoacele de petrol din fața sondelor și se îndreptă spre sonda numărul 123.

Candidatul la moarte era urmărit de priviri pline de compătimire, dar și cu scăpărări de mîndrie.

Unul dintre muncitorii iranieni, unul din ei pusese focul. Și tot unul dintre ei avea acuma curajul și îndrăzneala să-l stingă. Nu numai „inglișii" puteau fi stăpîni ai petrolului, și iranienii puteau să fie la fel de bine.

O fișie de azbest fu împinsă cu niște rîngi lungi pînă aproape de focarul incendiului.

Hussein fu încins cu o centură, iar de cîrligul ei fu agățat un cablu de oțel.

Tînărul nu scoase nici o vorbă, părea că nici nu ascultă cuvintele de îmbărbătare ale celor din jur. Cum i-o fi scris ! Lăsa docil să i se facă tot ce trebuia. Nu-i mai era frică.

Parcă nu mai era el, Hussein, ci altul. Nu-și mai simțea capul, brațele, picioarele.

Inșallah !

Leddon se uita dușmănos la făptura aceea împachetată în azbest și la servitorul azerbaigean al lui Simpson. Nu putea să-i sufere. Niște oameni buni doar ca să-i lustruiască ghetele. Leddon ura întregul popor iranian. Iranienii ăștia îți zîmbesc în față, dar stau cu pumnalul la spate. Fac pe fataliștii, pe supușii în fața destinului, și peste cîteva clipe declară grevă, dau foc sondelor, aruncă-n aer conductele sau săvîrșesc fel de fel de sabotaje. În viața lui n-o să-i înțeleagă. De altfel nici nu ține prea mult să-i înțeleagă.

– Va primi premiul și dacă i se întîmplă ceva ? întrebă Simpson.

– Nu facem parte din „Armata Salvării" și nici nu sîntem un institut de binefacere. Ar fi trebuit să se afle de mult lucrul acesta și la Naphta Abad.

„Acest Simpson are niște concepții care-ți stîrnesc rîsul. Concepții aproape comuniste, dacă stai să te gîndești. Face treabă, primește bani, altfel nici nu se poate. Stinge focul, bine, capătă banii. Crapă, treaba lui. Nu stinge focul și se schilodește, ce vină are compania dacă dracu și-a vîrît coada ? Îl privește ! Așa i-a fost scris. *Anglo-Iranian Company* n-are nici un amestec.

Slavă domnului, săptămîna viitoare intră în concediu și pleacă în Anglia. În sfîrșit, are să fie iarăși între oameni ca lumea. Termină cu arșița, cu pustiul ăsta. Are să simtă sub picioare pămînt englez. Scapă de mirosul dezgustător de carne de berbec și grăsime arsă. N-o să mai vadă bazare, ci magazine moderne și curate. N-o să mai audă veșnicele tocmeli între negustori și mușterii. Trei luni de viață normală, civilizată, fără plase pentru moschito, fără aer condiționat."

Inginerul-șef Leddon se săturase pînă în gît de Iran.

Oamenii priveau cu răsuflarea tăiată : Hussein trecuse peste fișia de azbest.

Simpson îi urmărea fiecare mișcare.

Îl uitase de mult pe Leddon. Toată atenția lui se îndrepta asupra omului îmbrăcat în azbest, nădăjduind că se va întoarce viu.

Hussein ajunse la mormanul de bare de oţel incandescent, care fusese cîndva o sondă.

Printre privitori se afla şi Ahmed. Stătea rezemat de o baracă de lemn.

„Ce cîine afurisit Hùssein ăsta ! De ce trebuie neapărat să se zbată tocmai el pentru buzunarul «inglişilor» ?“ Nu se mai simţea cu nimic legat de dînsul. Se terminase. „Slavă lui Allah că nu făcea parte dintre conspiratori ! De mult i-ar fi trădat.“ Cînd îl văzu tăind barele incandescente ale sondei, faţa lui Ahmed se schimonosi de furie şi ură.

„E curajos, ce-i drept. Dar n-ar fi putut mai bine să-şi folosească îndrăzneala ca să le pună beţe-n roate «inglişilor» în loc să-i ajute ? Dacă o să izbutească să stingă focul, «inglişii» or să cîştige, după socotelile lui, sute de mii de lire. Dar ei ce-i dau lui Hussein ? Îi aruncă acolo un fleac de trei mii de lire.“

43

Hassan nu mai putea răbda să stea în cantină. Îi ardea pămîntul sub picioare, voia să se ducă pe terenul petrolifer unde se afla Hussein. Era totuşi fiul lui. E drept, îl blestemase, îi dorise moartea, dar Hussein era şi rămînea fiul lui, singurul său copil, toţi ceilalţi muriseră.

„În clipa aceea Hussein mai era oare în viaţă ?“

Fără s-o mai întrebe pe Tamara dacă vrea să-l însoţească, se repezi spre uşă şi ieşi clătinîndu-se, ca beat, cu părul vîlvoi şi cu ochii holbaţi de frică.

Scurt timp după asta ieşi şi Tamara din cantină, şi-l însoţi pe bătrîn.

Hassan se simţea mai liniştit, ştiind că are alături un om tot atît de îngrijorat de soarta fiului lui ca şi el.

„Allah să-i unească pe cei doi tineri !“

Cu toate că o vedea pentru prima oară pe Tamara, o îndrăgise tare mult. Era femeia care-i trebuia lui Hussein.

Şi pe deasupra şi cumnată cu Feridun Ibrahimi. Alegere mai bună nici că s-ar fi putut.

De cînd ştia că fata merge lîngă el, spaima i se mai domolise, avea impresia că împarte îngrijorarea cu ea.

Se îndreptară spre un loc mai ridicat, de unde se putea observa mai bine. Văzură şi fîşia de azbest şi mulţimea emoţionată, dar pe Hussein nu-l zăriră nicăieri.

Hassan îl văzu numai pe şeful lui.

Leddon gesticula agitat. Părea că vrea să-i atragă lui Simpson luarea-aminte.

Strîngînd la piept bomba de nitroglicerină, Hussein se îndreptă pentru a doua oară spre locul incendiului, pe acelaşi drum primejdios.

Apa ţîşnea din mai multe ţevi, stropindu-l.

Oamenii de la scripetele mecanic nu-l pierdeau o clipă din ochi.

Simpson îi spusese :

– Dacă nu mai poţi îndura căldura, tîrăşte-te. La sol temperatura e mai scăzută.

Hussein nu uitase. Se lăsă pe un genunchi şi începu să se tîrască.

– Credeţi că o să reuşească ? întrebă Leddon.

– Sper, răspunse Simpson.

– Individul nu pare prea neîndemînatic, îşi dădu cu părerea Leddon. Cum îl cheamă ?

– Hussein Barani.

– Barani, repetă Leddon tărăgănat. Pe şoferul meu îl cheamă tot aşa. Dacă nu mă înşel, mi-a spus că are un fiu la Naphta Abad. Nu ştiţi cumva dacă sînt rude ?

Pe Simpson îl interesa prea puţin în clipele acelea ce trăncăneşte Leddon. Hussein nu se mai tîra. Se oprise vlăguit, întins pe pămînt.

Simpson ridică brusc binoclul.

Într-adevăr, Hussein nu mai mişca, zăcea parcă fără viaţă pe fîşia de azbest.

– Nu cumva ciracul dumitale s-a lăsat păgubaş ? întrebă Leddon ironic, ca şi cum n-ar fi dorit cîtuşi de puţin ca focul să fie stins.

Şi totuşi sonda 123 îi făcea griji, deoarece presiunea sondelor învecinate scăzuse din pricina ei. Problema asta trebuia rezolvată înainte de a pleca în concediu. Altfel însemna să nu aibă o clipă de liniște.

Hussein nu renunțase și nici nu leșinase. Avea planul lui. Se gîndea să-și adune toate puterile, să sară deodată în sus și să alerge pînă la gura sondei, străbătînd cît mai iute ultima porțiune de teren, cea mai încinsă.

Din furtunuri țîșneau trîmbe de apă, ce-i plesneau trupul.

Oamenii de la scripetele mecanic îl priveau neliniștiți.

Să-l tragă înapoi ? Inginerul-șef Simpson nu dăduse încă nici un ordin.

Se uitau la Simpson îngrijorați.

Simpson ridică brațul și se uită la ceas.

Desperat, Hassan își mușca buza de jos.

De ce nu-l trag înapoi ? Nu văd că nu mai rezistă, că se sfîrșește ? Se sufocă dacă mai stă mult acolo.

Tamara îi căută mîna lui Hassan și i-o strînse.

Avea nevoie de un sprijin. „De ce nu-i e îngăduit să fie măcar cîteva zile fericită, fără griji ? De ce trebuie s-o amărască pînă și Hussein, omul cel mai drag de pe lume ? De ce nu s-a sfătuit cu ea înainte ? N-o mai iubește oare, sau, poate, a vrut să-i facă o bucurie neașteptată cu banii ? Dar la ce le trebuie lor trei mii de lire ?"

Ochii i se umeziră de lacrimi. Își sfîșia agitată un colț al basmalei.

Hussein zvîcni în sus.

– Trăiește, strigă Hassan fără să simtă că din buza pe care o mușcase țîșnise sîngele, și acum îi șiroia peste bărbie.

Simpson răsuflă ușurat.

Își șterse năduşeala de pe frunte cu dosul palmei.

Hussein ajunse la gura sondei și se prăvăli la pămînt.

Simpson, ai cărui nervi erau încordați la maximum, voia tocmai să dea ordin să-l tragă înapoi, să întrerupă acțiunea, cînd, deodată, mogîldeața de azbest își adună iar

toate puterile, ridică bomba cu amîndouă mîinile, o aruncă în jos şi se făcu una cu pămîntul.

Din sute de piepturi izbucniră strigăte de entuziasm.

Se auzi o bubuitură violentă, un val puternic de aer tăie flacăra şi o stinse.

Sonda numărul 123 nu mai ardea.

Mulţimea striga de bucurie.

Muncitorii petrolişti, femeile lor, copiii, toţi cei de faţă popăiau, băteau din palme, aclamînd, tălăzuind într-un vuiet de nedescris.

Leddon îl bătu pe umeri pe Simpson.

– Te felicit, Simpson.

Pentru Hussein fusese însă prea mult. Auzise explozia şi îndată după aceea leşinase. Îl învăluise parcă o ceaţă şi se cufundase într-un hău fără fund.

Leddon alergă spre sondă, fără a mai ţine seama de primejdie, iar Simpson dădu ordin oamenilor care manevrau scripetele mecanic să-l tragă înapoi pe Hussein.

Mogîldeaţa de azbest fu trasă cît ai clipi.

Hussein fu scos din costumul de azbest, iar Simpson dispuse să fie dus la el acasă, pentru ca medicul să-i poată da îngrijirile necesare.

Acum Hussein şedea culcat pe *couch*, în camera de lucru a lui Simpson.

Hassan şi Tamara, care fuseseră chemaţi lîngă el, îl priveau tăcuţi.

Inginerul-şef vorbea cu doctorul în vestibul.

– O să rămînă surd ?

– Nu cred, răspunse doctorul. În cel mult opt zile are să audă din nou jurămintele de dragoste ale iubitei sale.

– Slavă domnului, asta mă linişteşte.

Făcîndu-i semne şi arătîndu-i într-un calendar, Simpson încercă să-l facă pe bolnav să înţeleagă că în opt zile va auzi iar.

Hussein îi zîmbi recunoscător.

„Ce om bun e inginerul-şef Simpson ! De ce nu sînt toţi ca el ? De ce dăinuie această veşnică duşmănie între englezi şi iranieni ?"

Tamara îi mîngîie mîna.

„Opt zile, își spuse ea. Ah ! Astea opt zile or să treacă repede. Lucrul cel mai de seamă e că trăiește."

Abia acum simți Hassan că buza de jos îl durea și că avea în gură gust de sînge.

Își pipăi buza pe furiș.

Istovit încă de efortul făcut, Hussein șopti :

– Poate o să fie totuși mai bine, tată, dacă o să învăț să scriu și să citesc.

Ce-a spus ? A spus că vrea să învețe să scrie și să citească ? A spus-o într-adevăr ?

Hussein se simțea ca după o boală grea.

Totul îi apărea într-o altă lumină. Nu se mai gîndea de loc la cele trei mii de lire, pe care trebuia să le primească. În urechi îi răsunau necontenit cuvintele tatălui său : „Crezi oare că ai să fii fericit cu trei mii de lire, cînd toți ceilalți sînt nefericiți ?" Oare drumul pe care merg Tudehul, Feridun Ibrahimi și tatăl său e drumul cel drept ? Nu-și dădea încă prea bine seama. Un lucru era sigur : un om nu poate fi fericit atîta timp cît ceilalți trăiesc în mizerie.

Îi zîmbi tatălui său, dar Hassan nu știa cum să-i înțeleagă zîmbetul, mai ales că nu-i ieșeau din cap cele două cuvinte : „citit-scris". Va să zică, băiatul se schimbase. Naphta Abad va avea în curînd un bun secretar de partid.

Deodată sună telefonul.

Inginerul Lindey îi comunică lui Simpson că sonda numărul 123 luase iar foc și că inginerul-șef Leddon împreună cu șase muncitori iranieni își pierduseră viața.

Simpson puse mecanic receptorul în furcă și, scoțîndu-și pachetul de țigări din buzunar, ieși pe ușă. O făcu pentru că nu mai putea să se uite în ochii lui Hussein, care pierduse răsplata meritată.

Leddon mort, șase muncitori morți. Totul fusese zadarnic.

Afară îl întrebă pe servitorul azerbaigean :

– Și acum ce facem ?

„...lupta îndîrjită de la Tavriz, faptul că revoluționarilor le-a surîs în repetate rînduri norocul, deși se părea că sînt definitiv zdrobiți, dovedește că, cu tot ajutorul Leahovilor[1] ruși și al diplomaților englezi, bașbuzucii șahului întîmpină o foarte puternică rezistență de jos. O mișcare revoluționară care poate da o ripostă armată încercărilor de restaurare, care silește pe eroii unor asemenea încercări să ceară ajutor străinilor nu poate fi nimicită, și, în aceste condiții, cel mai deplin triumf al reacțiunii persane s-ar dovedi a fi numai ajunul unor noi revolte populare."

LENIN: *Material inflamabil în politica mondială,*

V. I. LENIN — *Opere*, vol. 15, Editura de stat pentru literatură politică, 1957, pag. 172.

(Despre răscoala populației iraniene împotriva șahului Mohamed-Ali, în anul 1908.)

---

[1] V. P. Leahov, colonel din armata țaristă; a comandat trupele rusești care, în 1908, au reprimat mișcarea național-revoluționară din Persia (n. r.).

PARTEA A TREIA

1

Ahmed, sosit cu cîteva ore înainte la Abadan, se întîlni într-o speluncă afumată, rău mirositoare, cu conducătorul grupei de conspiratori din Abadan, cu doi oameni din echipajul petrolierului englez Liverpool – un chinez de-ai lui Cian-Kai-şi şi un francez, care ştiau amîndoi englezeşte – şi cu un tălmaci.

Într-un colţ al încăperii şedeau fumătorii de opium, pleşuvi, numai piele şi os, cu ochii duşi în fundul capului.

Stăteau turceşte împrejurul jăraticului, care le lumina feţele, pieptul şi picioarele.

Deasupra lor pluteau nori albaştri de fum.

Ţineau în mînă narghileaua de opium subţirică, graţioasă şi sorbeau cu nesaţ, privind în gol, fumul, din care zămisleau vise.

Ahmed vorbea în şoaptă cu însoţitorii săi, căci nu trebuia să-i audă nimeni.

Şedeau pe duşumea, pe perne moi, cu ceşti de ceai dinaintea lor.

Chinezul rînjea parcă mereu, în timp ce francezul făcea o mutră ca şi cum ar fi vrut în fiecare clipă s-o şteargă.

Ştiau bine că nu era de loc uşor să ofere petrolierul Liverpool peştilor.

Pe astfel de vase sînt instalate ventilatoare speciale, care împrăştie gazele uşor inflamabile. Echipajul nu poartă bocanci cu ţinte, ca să nu scapere scîntei. Apoi, peste tot sînt materiale izolante, dispozitive de siguranţă, pereţi des-

părțitori și nici un fel de scule de oțel, ci numai de bronz sau plumb.

Chinezul și francezul își aruncau unul altuia priviri pline de înțeles.

Ahmed îl rugă pe tălmaci să-i întrebe pe cei doi dacă nu cumva a intrat frica în ei, fiindcă așa arătau.

– Cît plătiți ? întrebă chinezul, cu glas pițigăiat, uitîndu-se lacom la buzele tălmaciului.

– Spune-i că șase mii de dolari de căciulă. Jumătate imediat, cealaltă jumătate după ce vor fi izbutit.

Cei doi zîmbiră mulțumiți.

Șase mii de dolari însemnau ceva, o sumă ca asta nu era de lepădat.

– Cine ne salvează ? întrebă francezul.

Tălmaciul traduse că vor fi așteptați de o barcă cu motor, care îi va duce la țărm. Fusese prevăzut totul. Nu trebuie să-și facă nici un fel de griji. Dacă vor, li se pot da chiar pașapoarte false, ca să se ascundă pentru un timp.

Chinezul și francezul se sfătuiră între ei.

Francezul părea că se codește, căci ciankaișistul încerca aprins să-l convingă. Atîția bani n-or să mai vadă în viața lor, stăruia el, căutînd să-l înduplece. În afară de asta, căpitanul e un porc și le face mizerii tuturor celor care au pielea de altă culoare decît a lui. Nu i-ar strica să-și găsească sălașul în fundul mării. Un asemenea tip nici nu merită altceva.

– Și restul echipajului ? întrebă francezul. Sînt căsătoriți, au copii.

Ciankaișistul nu era de acord. Îl întrebă cine se îngrijește de ei amîndoi. Nici celorlalți marinari nu le-ar păsa dacă cineva le-ar da bani peșin, șase mii de dolari pe masă. Ar fi stupid să se lase copleșiți de sentimentalism.

Și discuția continuă așa pînă cînd ciankaișistul reuși să-l convingă pe francez.

Cînd tălmaciul îi traduse că totul e în regulă, Ahmed răsuflă ușurat.

El plăti fiecăruia trei mii de dolari, pe care îi primise în acest scop cu cîteva ore înainte, contra chitanță, de la un interpus al Centralei Teheran.

Pe cînd bancnotele intrau foșnind în buzunarele chinezului și francezului și amîndoi iscăleau de primirea acestei sume, Ahmed se întrebă deodată de ce îi sprijină pe conspiratori tocmai America. „Ce folos ar avea Statele Unite ca «inglișii» să fie alungați din țară ? Nici cel mai mic folos", se gîndi el. În fond ce-i pasă, n-au decît să urmărească ce vor. Lucrul cel mai important era ca afacerea „Liverpool" să meargă strună, la fel de bine ca acțiunile teroriste împotriva sondelor. Ce mai bucurie pe ei cînd au văzut flăcările țîșnind în noapte ! E drept, la *White Oil Springs* o cam băgaseră pe mînecă, totuși „inglișii" căpătaseră un bobîrnac. Încă vreo cîteva acțiuni de acest fel, poate aruncarea în aer a conductei care duce spre Basra, pentru a lipsi trupele engleze de benzină, și „inglișii" n-or să mai aibă chef să stea măcar o singură zi în Iran.

2

James Farlay fusese la Naphta Abad, văzuse incendiul, citise manifestele teroriștilor, studiase cum se reflectă în presă ultimele evenimente. Ciulise pretutindeni urechile, ca să afle ce atmosferă domnește printre muncitorii petroliști, printre inginerii și funcționarii englezi. Nu-și cruța de fel nici ochii, nici stiloul.

Cu blocnotesul de stenograme plin cu un material interesant și instructiv, se întorcea la Teheran pe linia transiraniană Bender-I-Șahpur.

Trenul străbătuse peste o sută treizeci de tuneluri, trecuse viaducte și poduri, gonise pe lîngă povîrnișuri stîncoase, pe lîngă pășuni imense unde păștea turmele de oi și capre ale bahtiarilor, pe lîngă rîpi amețitoare, peste linii ferate a căror construcție costase viața multor muncitori. Adunase nenumărate impresii și pînă la intrarea în Teheran dăduse gata două filme.

Acum se afla în camera lui şi, aşezat la o măsuţă, scria un reportaj pentru *Daily Worker*, un reportaj sincer despre lucruri adevărate pe care le văzuse şi le trăise.

Din cînd în cînd ridica mîinile de pe maşina de scris, ca să-şi umple pipa.

Farlay se bucura că găsise în sfîrşit calea cea adevărată. Acum ar fi putut să dăruiască, la rîndul lui, altcuiva bucata de minereu de cupru, stropită cu sîngele muncitorului american, nu mai avea nevoie de ea.

Se uită în agenda lui şi îşi aminti că delegaţia internaţională sindicală, de mult anunţată, avea să sosească peste trei zile la Teheran.

Trebuie neapărat să stea de vorbă cu aceşti oameni, trebuie să încerce să-i însoţească în călătoria lor prin regiunea petroliferă. Prea repede n-o să se mai ivească alt prilej ca să pătrundă în sanctuarul lui *Anglo-Iranian*. Această posibilitate trebuia folosită, mai ales că ziarele Tudehului publicaseră în ultimele săptămîni articole interesante, dezvăluind uneltirile şi metodele de asuprire ale societăţii petrolifere.

Cu toate că dogoarea devenise insuportabilă, termină reportajul care trebuia să plece încă în aceeaşi zi la New York, cu poşta aeriană. Poporul american va afla în sfîrşit cine se ascunde îndărătul tulburărilor de la Teheran şi în ce măsură este dirijată politica externă a guvernului de interesele concernelor şi trusturilor.

Pentru James Farlay nu exista nici un dubiu : nu ruşii incendiaseră zăcămintele de ţiţei, cum voiau ziarele să-şi convingă cititorii, ci teroriştii iranieni, care, în mod conştient sau inconştient, în această privinţă trebuia să se mai lămurească, execută direct sau indirect ordinele lui *Standard Oil*. Oare nu Standard îşi vîră peste tot coada, nu înaintează pe nenumărate căi nu numai în Iran, dar şi pe insulele Bahrein, în Kuweit, în Irak, în Turcia, în Arabia Saudită, Transiordania, Siria, în Liban, peste tot unde miroase cît de cît a petrol ?

Scoase ultima foaie din maşina de scris şi, cu o mişcare bruscă, o aşeză peste celelalte.

Înainte de a-şi revedea reportajul din punct de vedere stilistic şi al conţinutului, luă ziarul *News Chronicle*. Acolo găsise un articol semnat de Walter Lippman, pe care voia să-l citească neapărat încă o dată.

Primele fraze nu-l interesau, nici cele următoare, îl interesa pasajul unde se vorbea despre Anglia ; citi acest pasaj în şoaptă. „În regiunea critică a Mediteranei şi a Orientului Mijlociu, imperialismul britanic nu dispune de rezervele militare şi financiare necesare pentru a-şi putea menţine poziţia. O putere militară are nevoie de oameni, iar în Anglia forţele de muncă sînt foarte reduse ; un imperiu, cel puţin în lumea modernă, cere un surplus de capital, care să poată fi exportat din metropolă în ţările dependente. Marea Britanie se află însă, în urma războiului, într-o situaţie fără precedent pentru un imperiu modern, fiind îndatorată pînă peste cap faţă de ţările care depind de ea. Deoarece englezii sînt lipsiţi de mijloace militare şi financiare pentru a menţine şi dezvolta un imperiu solvabil şi pentru a ridica standardul de viaţă al populaţiei indigene, ei sînt siliţi să accepte unele tranzacţii, printre care se numără şi aliaţele cu castele nobile indigene ; de asemenea trebuie să obţină o transfuzie de putere din partea Americii. În această privinţă, englezii se bazează pe teama noastră faţă de Uniunea Sovietică, pe goana noastră după petrol şi pe forma nedesăvîrşită încă, la jumătatea evoluţiei ei, a imperialismului american."

James Farlay scria tocmai adresa pe plic, cînd auzi o bătaie în uşă.

În odaie intră Iradj.

– Ce-i cu tine, Iradj ? Ce ai ? S-a întîmplat ceva ?

James se ridică, strînse mîna prietenului său şi-l invită să ia loc lîngă el pe pat.

– Vrei un whisky ? Cu ce-ţi pot fi de folos ?

Iradj refuză.

James se aşează călare pe scaun, îşi sprijini braţele pe spătar şi se uită îngrijorat la prietenul lui, care stătea pe marginea patului, cu capul plecat, buimac, cu cravata strîmbată.

– Acuma povestește-mi în liniște ce s-a întîmplat. O țigară ?

James îi aruncă țigările și bricheta în poală ; în timpul acesta își goli și el pipa și și-o umplu iar.

– Mi-au distrus camera obscură, mi-au luat toate clișeele, au făcut țăndări totul, sticlele cu fixativ, vasele pentru developat, mi-au distrus toată rezerva de hîrtie fotografică.

– Și de ce ?

– Probabil din cauza scrisorii.

– Care scrisoare ?

– Nu-ți aduci aminte ? Am reprodus o scrisoare adresată colonelului Mirgolas. O scrisese un oarecare Toradze, administratorul lui dacă nu mă înșel. Acuma îți aduci aminte ?

James își aminti.

Tocmai această scrisoare, din care reieșea că guvernul intenționează să reintroducă cu forța în Azerbaigean vechile rînduieli, îl stimulase să se ducă la Tabriz. Îl văzuse pe Toradze cu ochii lui, pe acest mizerabil, acest nemernic.

– Și au găsit clișeul ?

– Nu, îl am la mine. Curios, James, am știut dinainte cum se vor petrece lucrurile. Am avut o presimțire că n-o să iasă bine toată povestea, că scrisoarea asta o să mă ducă odată la pieire. Iradj rîse amar. Pieire ! De-ar fi vorba numai de pieirea mea !

– Ce vrei să spui ?

Iradj îl privi lung pe prietenul lui american, oftă și spuse :

– Camerista de la Park Hotel, Shams o cheamă, care a găsit scrisoarea, și prietenul ei, Mohammed, au fost răpiți. Unii susțin că au văzut cum au fost îmbrînciți într-o mașină americană în apropierea moscheii Sepahsalar.

– Cînd s-a întîmplat asta ? întrebă James emoționat.

– Acum cîteva zile.

– De ce nu mi-ai spus nimic pînă acum ?

– La ce bun, James ?

– Ați înștiințat poliția ?

– Bineînțeles, cu toate că am știut dinainte că n-are nici un sens. Mi s-a spus că n-au nici un fel de informații despre un asemenea caz ; în astfel de împrejurări poliția noastră nu-ți dă nici un fel de ajutor, James. Poliția noastră !... făcu un gest de dispreț cu mîna.

– Nu știi cumva unde se află cei doi, unde au fost duși ?

– Ba da. Știu. Zac într-o pivniță, într-o vilă în partea de miazănoapte a orașului. Vila aparține Serviciului nostru secret.

– Deci nu se află în mîinile americanilor ?

Iradj privi portretul tînărului șah, fața lui cu trăsături precis conturate, pieptul lui plin de decorații.

– Dacă aș ști cum să-i ajut ! îl auzi el pe James. Totuși trebuie să existe o posibilitate pentru a-i scoate de acolo.

– Vor să afle de la Mohammed cine a reprodus scrisoarea.

– De unde știi ?

– Unul dintre oamenii noștri e funcționar la Serviciul secret. Dacă Mohammed nu se ține tare și le spune numele meu, atunci... Cunoaștem metodele cu care lucrează acești călăi. Dacă se încăpățînează, află de la oricine ce vor, de la oricine, fără nici o excepție.

– Fir-ar al dracului, Iradj, și omul vostru nu poate să facă nimic ?

– Nu vrem să-l pierdem, James, înțelegi ? Lucrurile mici le mai poate aranja, dar ăsta nu-i un lucru mic, James, e o chestiune mare. Am auzit că se ocupă de ea cei mai înalți demnitari din guvern.

Pipa lui James se stinse. Mușcă nervos mușțiucul.

– Nu iei totuși un whisky ?

Oaspetele făcu semn din cap că da.

James aduse sticla și două pahare, le umplu și îi întinse unul lui Iradj.

– În sănătatea celor doi tineri, Iradj, să bem pentru scăparea lor.

– Ești un băiat și jumătate, James, zise Iradj ștergîndu-se la gură. După spusele omului nostru, urmă Iradj,

Mohammed şi Shams vor fi duşi mîine seară undeva, în apropiere de Teheran, şi acolo vor fi împuşcaţi şi îngropaţi.

Se uită cu teamă spre uşă.

– Aici nu ascultă nimeni. Nu-ţi fie frică, îl linişti James.

– La Teheran şi pereţii au urechi.

– Aici nu, fii fără teamă. Îmbrăţişă spătarul scaunului, se legănă şi repetă, fără să scoată pipa din gură, lungind cuvintele : Mîine seară. Prea mult timp n-avem, Iradj. Dacă am şti cînd pornesc cu cei doi, unde se duc, pe ce străzi... Dacă am afla toate astea, Iradj...

– Dacă cei doi mă denunţă şi iscălesc procesul-verbal, n-or să mai meargă pe nici o stradă, îl întrerupse Iradj.

– Crezi c-or să reziste ?

Iradj tăcea, jucîndu-se cu paharul, pe care îl răsucea între palme.

– Mohammed ar putea să se ţină dîrz, aşa cred. Îl cunosc. Dar cine poate să susţină că-l cunoaşte bine pe aproapele lui, James? Nu ne cunoaştem bine nici măcar sora, fratele, tatăl, sau mama. Nici măcar pe noi înşine nu ne cunoaştem. Sau tu te cunoşti pe tine ? Şi chiar dacă Mohammed are să tacă, mai e şi Shams. Şi Shams e fată...

James se ridică, scoase pipa din gură, măsură de cîteva ori în sus şi în jos încăperea, apoi se opri îngîndurat în faţa lui Iradj şi, îndreptînd muştiucul pipei spre el, spuse :

– Ascultă, presupunînd că cei doi nu vor vorbi şi că vor fi scoşi de acolo mîine seară, omul vostru ar putea să vă spună unde vor fi duşi şi pe ce străzi vor ieşi din Teheran ? Şi, mai ales, ar putea să vă indice ora exactă ?

– Cred că da, răspunse Iradj. Numai că nu înţeleg ce vrei...

– O clipă, Iradj. Omul vostru poate să facă în aşa fel ca maşina cu care îi vor transporta pe Shams şi Mohammed să aibă o pană la vreo doi-trei kilometri de Teheran, n-are importanţă exact unde ? După cîte îmi dau seama, din punct de vedere tehnic acest lucru e posibil.

– De ce, James ?

– Omul vostru are curajul să facă ceva, sau nu ? Asta vreau să știu.

– A dovedit-o adeseori.

– Bine, atunci mîine seară eu voi fi un maior american, iar tu – un sublocotenent american. Vom merge cu o mașină americană, cu indicativele misiunii noastre militare. Te uiți la mine ca la un nebun. Își atinse fruntea cu mușchiul pipei. Aici, înăuntru, totul e încă în regulă, nu-ți fie frică. N-o să fie greu să ne procurăm uniformele. Mașina mi-o împrumută un confrate american. Indicativele misiunii americane le dai tu la făcut. Presupun că ai început să înțelegi de ce vreau să știu pe care din străzile ce duc afară din Teheran vor merge.

– Să fiu sincer...

– Va să zică nu. Ascultă-mă, Iradj, aici e patul, acolo dulapul, și intervalul dintre ele e strada. Prin această stradă părăsesc ei Teheranul. Înțelegi ? Bine. Noi mergem pe aceeași stradă, dar nu ieșim din Teheran, ci intrăm. În caz că povestea cu pana izbutește, atunci șoferul celeilalte mașini se va strădui să găsească unde-i buba și să repare mașina. În această împrejurare, noi întîlnim mașina în care se află Shams și Mohammed. Ai înțeles ?

Iradj strălucea, iradia de bucurie.

– Ne vom opri, continuă Iradj, vom coborî... Cred că va trebui să încercăm să-i scoatem printr-un tertip pe agenți din automobil, căci nu face să-i împușcăm în mașină...

– O clipă, Iradj. Nici unul dintre noi nu va avea vreo armă la el.

– Bine, dar...

– Îi vom salva fără să vărsăm sînge, dacă va fi posibil să-i salvăm. Le vom propune agenților să-i luăm cu noi, pe ei, pe Shams și Mohammed. Atîta. Totul depinde de iscusința noastră, dacă vom izbuti să-i urcăm pe Mohammed și pe fată în mașina noastră și să plecăm fără agenți. Iradj își plecă rușinat capul. Ei, lasă, nu-i nimic. Știu la ce te-ai gîndit. Din punctul tău de vedere, te înțeleg perfect. Dar eu, Iradj, fostul ofițer american, soldatul Farlay,

am văzut prea mult sînge în viaţa mea, mai mult decît ar trebui să vadă vreodată un om. Chiar dacă agenţii voştri secreţi, poliţia voastră, toţi sînt porci, Iradj, chiar dacă i-au bătut şi i-au maltratat pe Shams şi pe Mohammed, eu nu mai pot să ridic arma împotriva vreunui om. Îmi vine să vomit. Îmi vine... Nu mai merge.

– Iartă-mă, James.

– Nu e nevoie să-ţi ceri scuze. Ţi-am spus, doar, că te înţeleg.

Mai stabiliră cîteva amănunte şi părăsiră pensiunea. Deoarece ghişeul poştei aeriene era ca de obicei asaltat, şi James nu voia să-şi piardă fără rost timpul, se duse la unul din băieţii care stăteau ghemuiţi pe treptele poştei şi cumpără un timbru. James ştia că băiatul cere obişnuitul suprapreţ. Ştrengarul acesta mucos, cu ochii lui mari, căprui, şi cu părul ciufulit nu era singurul care-şi cîştiga în felul acesta existenţa. Zeci de băieţi stăteau pe treptele poştei, strigînd şi agitîndu-se ca să-şi vîndă timbrele.

Erau acolo şi scribi cu o scîndură pe genunchi, iar pe scîndură, tot soiul de hîrtii şi peniţe. Aceşti *mirza,* cum se numeau, scriau după dictare scrisori de dragoste pentru fete care se înroşeau, scrisori de afaceri pentru negustori, în care aceştia se adresau partenerului lor cu „excelenţă" şi lăudau umbra binefăcătoare a acestuia mai mult decît bunătatea lui Allah.

3

Petrolierul „Liverpool" ridicase de mult ancora şi părăsise ţărmurile cu palmieri ale lui Şatt-el-Arab, purtînd în măruntaiele lui bombe cu explozie întîrziată. Vasul se afla la cîţiva kilometri de Abadan, în Golful Persic.

Cam după o oră, cînd avea să se lase umbra amurgului, mecanismul bombei trebuia să declanşeze explozia, distrugînd pereţii despărţitori, de siguranţă, şi incendiind benzina.

Chinezul stătea pe bord şi privea spre Iran.

Numai de li s-ar trimite barca la timp, căci golful mişună de rechini, şi nu are nici un chef să le servească drept hrană !

Pipăi buzunarul interior al hainei. Dolarii erau la locul lor.

Ca să nu-i piardă cînd va părăsi petrolierul, se gîndi că ar fi mai bine să-i lege în batistă, la loc sigur.

Îi cîştigase de ajuns de greu, credea el.

Valurile clipoceau monoton pe lîngă bordaj.

Chinezul nu auzea clipocitul apei, căci nu se gîndea la nimic altceva decît la ceea ce avea să se petreacă în ceasul următor, la barcă, şi dacă vor fi salvaţi la timp.

Între timp, în rîndurile echipajului se iscă nelinişte, deoarece se zvonise că încărcătura ar fi pentru Indonezia. Marinarii se ciorovăiau : unii erau de părere că nu trebuie sprijinit războiul de acolo, iar alţii încercau să potolească spiritele, spunînd că n-are nici un rost să se împotrivească. Şi dacă un petrolier, unul singur, nu ajunge la destinaţie ? O picătură într-un ocean.

– Să alegem o delegaţie şi s-o trimitem la bătrîn, propuse un mecanic. Trebuie să ne spună pe şleau dacă „spirtul" e pentru Indonezia, pentru războiul britanicilor şi al olandezilor, sau nu.

– Şi dacă e pentru război ?

Mecanicul îşi înfundă mîinile în buzunarele pantalonilor, dădu din umeri, îşi răsfrînse buza de jos şi răspunse :

– Atunci bătrînul trebuie să verse „spirtul" sau să-l ducă în altă parte.

– Ai căpiat. Asta-i curată răzmeriţă.

Părerile se ciocneau cu aprindere. Un marinar scoase un ziar zdrenţuit, vechi de cîteva săptămîni, *Daily Telegraph,* şi, în timp ce-l desfăcea căutînd un anumit articol, spuse :

– Vreau să vă citesc ceva. Ascultaţi : „Avioanele RAF [1] au executat drept represalii cel mai puternic atac aerian pe care l-a trăit vreodată Iava. A fost un atac model ;

[1] Royal Air Force (Aviaţia regală britanică) (n. r.).

întîi au pornit avioanele Moskito, distrugînd un număr de clădiri. Apoi avioanele Thunderbold au aruncat bombe în greutate de cinci sute de funzi [1], în regiunea Kompa, şi pe urmă au executat un atac de represiune la sol, trăgînd cu mitralierele, pentru a nimici cu desăvîrşire satul. Bombardierele Moskito au distrus în mare parte al treilea sat." Împături ziarul. Iată cum stau lucrurile. Eu vă spun, nici un strop de „spirt" pentru Indonezia. Vă întreb, ştiţi ce fac docherii din Australia ? De luni de zile refuză să încarce vapoarele cu încărcătură olandeză destinată Indoneziei.

Francezul şedea tăcut într-un colţ.

De ce să participe la discuţie ? Peste trei sferturi de oră „lotca" asta are să se scufunde în orice caz. Dar ce o să se întîmple dacă ăştia or să golească între timp petrolierul ? Atunci „spirtul" are să rămînă deasupra apei şi dacă bombele vor exploda, se va aprinde marea. Nici o barcă nu se va putea apropia să-i scoată de acolo. Desperat, se frămînta, căutînd o soluţie. N-avea nici un interes să crape, şi în definitiv face ceva... pe restul dolarilor. S-o ştie şi ei. Dacă bătrîna lui piele o să ia foc, n-o să-şi cumpere cu toţi dolarii din lume una nouă.

Marinarii echipajului se împărţiră în două. Unii erau hotărîţi să aleagă o delegaţie şi s-o trimită la căpitan, pentru a-i cere să le spună dacă e adevărat sau nu că încărcătura e destinată războiului din Indonezia. Dacă nu acceptă să ancoreze într-un port neutru, atunci vor fi nevoiţi s-o arunce peste bord. Ceilalţi propuneau să nu se amestece şi să lase lucrurile în voia soartei. Or să se aleagă numai cu ponoase şi cu nimic altceva. Războiul din Indonezia îşi urmează cursul cu sau fără „spirtul" de pe „Liverpool", asta e limpede ca bună ziua. Bineînţeles, socoteau că e o porcărie, o bătaie de joc, că au fost pur şi simplu traşi pe sfoară. Dacă ar fi ştiut dinainte despre ce este vorba cei mai mulţi n-ar fi acceptat să fie recrutaţi.

[1] Unitate de măsură echivalînd aproximativ o jumătate de kilogram (n. r.).

Dar ce poți face ? În orice port căpitanul găsește imediat alți oameni.

– Așa vorbiți voi întotdeauna, se amestecă cel care citise articolul din *Daily Telegraph*. De aia a venit primul război mondial, pentru că n-ați vrut să vă puneți pielea la bătaie, și al doilea război s-a aprins tot de asta, fiindcă n-ați avut chef să vă expuneți, să înfruntați pericolul : și poftim, Indonezia se eliberează, devine republică, dar e atacată fiindcă republica nu le convine negustorilor de cauciuc britanici și olandezi. Voi însă nu mișcați un deget pentru că nu vreți să riscați. Dar dacă odată și odată o să dați de dracu, și o să vă arunce un avion britanic în cap o bombă de cinci sute de funzi, atunci să mai țipați dacă vă dă mîna. Asta e !

Au sucit și au răsucit lucrurile, mestecînd tutun și certîndu-se mereu. În cele din urmă au ajuns la concluzia să trimită o delegație la căpitan.

Pentru francez însemna un semnal de alarmă. Trebuia să-l caute pe complicele său, ciankaișistul.

După ce l-a găsit, în sfîrșit, și i-a explicat situația, acesta i-a spus :

– Să așteptăm. Nu descarcă atît de repede, în nici un caz înainte de două ore, chiar dacă fac pe nebunii. Hotărît că nu. Și peste două ore... ? Cui o să-i mai pese dacă „spirtul" e destinat Indoneziei sau nu ? Peste două ore n-o să mai miște nici unul. N-o să se mai audă nici musca.

Schimbară subiectul și aduseră vorba despre fetele din Abadan, căci delegația aleasă de echipajul vasului trecea tocmai pe lîngă ei și suia treptele ce duceau spre timonerie.

– Căpitanul o să-i pună bine la punct, zise ciankaișistul.

Francezul privea îngîndurat apa. Intrase într-o poveste a dracului de încurcată. Bieții oameni se duceau la căpitan, îi cereau explicații, fiindcă nu voiau să fie complici la vărsarea de sînge din Indonezia, și cînd colo în cel mult o jumătate de oră n-o să rămînă nici urmă de ei, de gîndurile lor. Vor fi zdrobiți, înecați, hrană pentru pești.

– Scarpină-mă pe spate, îi ceru ciankaişistul. Mă mănîncă.

„Mai bine n-ar fi intrat în cărdăşie cu individul ăsta, se gîndi francezul în timp ce-l freca pe spate. Cine ştie cum o să se termine toată povestea asta ? ! Dacă or să înceapă peste cîteva minute să descarce, să pompeze «spirt» şi să-l arunce peste bord, s-a terminat. Golful va fi cuprins de flăcări. Petrolierul va fi o văpaie. Oamenii se vor preface în torţe vii. Nimeni n-o să rămînă în viaţă."

Mai exista o singură ieşire, dar francezul nici nu îndrăznea să se gîndească la ea, nu cuteza să-i pomenească de ea ciankaişistului. Să-i raporteze căpitanului că pe bord se află două bombe cu explozie întîrziată. Mai exista încă posibilitatea să fie aruncate în apă.

Din timonerie îl auzi pe căpitan răcnind :

– Vă trimit pe toţi în faţa tribunalului maritim !

Ciankaişistul îl înghionti pe francez :

– Auzi ? Discuţia de sus mai durează cel puţin zece minute.

Rîdea.

Cei trei delegaţi aşteptau ca, în sfîrşit, căpitanul să se calmeze.

Între timp mecanicul se uita înveselit la hărţile marine, la compas, la jurnalul de bord.

I se părea comic să-l vadă pe bătrîn turbat de furie.

– Ce, şi pe *nigger* l-aţi adus aici ? Nu putem să ne înţelegem între noi, hai ? Trimiteţi-l pe porcul ăsta de negru de aici, pe urmă o să stăm de vorbă mai departe.

– Negrul are să rămînă aici, căpitane.

Căpitanul simţi tonul ameninţător.

Luă compasul în mînă şi începu să se joace cu el.

– Duceţi-vă la dracu ! răcni el.

Ameninţători, tăcuţi, oamenii însă nu se mişcau, de parcă încremeniseră.

Faptul că nu reacţionau, că-l lăsau să-şi iasă din fire, îl scotea din sărite pe căpitan. „De ce nu spuneau nimic, de ce nu scoteau nici o vorbă şi stăteau ca nişte stane de piatră ? Ce născociseră împreună cu restul echipajului de

erau atît de siguri de ei, ticăloşii ăştia ? Să ajungă numai «Liverpool» acasă, în port, şi o să vadă ei ce-or să păţească."

– Echipajul aşteaptă un răspuns limpede, spuse mecanicul.

– Să le transmiteţi că n-am voie să vorbesc despre asta, că voi căpăta dispoziţii abia pe parcurs, sau aşa ceva.

– Băieţii n-or să fie de acord.

– N-am ce să le fac.

– Pentru ultima oară, căpitane, „spirtul" merge în Indonezia, sau nu ?

Căpitanul aruncă furios compasul.

– Da, merge în Indonezia. Şi acum, ştergeţi-o. N-am timp să discut cu voi.

– Dacă e aşa, spuse mecanicul, atunci echipajul vă comunică prin noi că vă cere ori să daţi dispoziţie ca vasul să fie descărcat, ori să intraţi într-un port neutru pentru ca echipajul să părăsească vaporul.

Căpitanul păli.

Căpiaseră ? Ce agitator comunist le vîrîse în cap toate astea ?

– Dacă îmi umblă cineva la ventile, îl împuşc ! strigă el.

– Cu asta, misiunea noastră s-a încheiat.

Cei trei părăsiră timoneria.

Omul care citise din *Daily Telegraph* spuse :

– Descărcaţi, băieţi ! În mare cu „spirtul" !

Oamenii se împărţiră iar în două tabere.

De data aceasta vorbeau puţin. În loc de cuvinte – pumni, trînteală, răfuială în toată legea.

Cîţiva se repeziră la ventile şi le deschiseră.

Benzina ţîşni în mare, ca un arc.

– Ascultă, spuse ciankaişistul care discuta tocmai cu francezul, cum s-ar putea folosi şase mii de dolari.

– S-a întîmplat ceva. Francezul trase cu urechea. Ce fel de zgomot o fi ? Porcii ! Au deschis ventilele, strigă el. Îi tremurau genunchii. În minte se şi vedea sărind în golful arzînd şi pierind în foc. Hai să aruncăm bombele în golf, se văicări el.

– Ai înnebunit ? Fug la căpitan şi-i spun ce-au făcut ăştia.

Francezului îi clănţăneau dinţii de frică.

Îl văzu pe ciankaişist că urcă treptele spre timonerie, căutîndu-l pe căpitan.

Să dea Dumnezeu să-i spună tot căpitanului, să-i mărturisească în ce poveste afurisită au intrat. Să-i bage la răcoare, să facă ce-o vrea cu ei ; totul i se părea un fleac faţă de perspectiva de a arde ca o torţă vie. Totuşi, francezul respinse această idee. Atîta timp cît există cea mai mică portiţă de salvare, ticălosul acela are să tacă. Îl cunoştea prea bine. Îl înnebuniseră dolarii. Bani blestemaţi ! Ce-avea nevoie de ei ? Leafa, e drept, nu era prea mare, dar dacă eşti chibzuit poţi s-o scoţi la capăt.

În depărtare clipeau cîteva lumini, pluteau pe apă, se legănau pe valuri, se stingeau, ca apoi să se aprindă iar.

Deodată îl săgetă un gînd : „Barca ! Salvarea !"

Nu chibzui mult, se repezi la bastingaj, se căţără pe el şi sări în mare ca să înoate în întîmpinarea luminilor. Din partea lui facă ce-o vrea celălalt, înece-se cu vapor cu tot, sau să ardă, ce-i pasă ? !

Înotînd de zor, se îndrepta spre lumini.

Între timp căpitanul dădu ordin să se sune alarma şi coborî în grabă treptele, ţinînd în mîna dreaptă revolverul cu piedica ridicată.

În jurul ventilelor lupta era în toi.

Miini apucau roţile, le blocau, le deschideau şi le închideau.

Un membru al echipajului vîntura o bară de metal şi dădea în oricine se apropia de roţi.

– Închideţi ventilele ! strigă căpitanul. Închideţi ventilele, dacă nu, trag !

Îndreptă ţeava armei spre mulţimea de oameni încăieraţi şi trase drept în mijlocul ei.

Omul cu bara de metal lovea în jurul lui ca un nebun.

Cu acest prilej s-a iscat probabil o scînteie.

A țișnit o flacără. S-au aprins gazele. Incendiul a izbucnit nu numai sus pe bord, dar și pe întinsul apei au prins a dănțui flăcări.

Scurt timp după asta, două explozii au cutremurat petrolierul.

Căpitanul alergă ca scos din minți spre cabina radiotelegrafistului.

– Transmite S.O.S. ! „Liverpool" arde ! Ne scufundăm !

Istovit, incapabil să-și adune gîndurile, el stătea rezemat de perete cu pistolul în mînă.

De ce nu acceptase propunerea să intre într-un port neutru ? Ar fi putut să salveze vasul și încărcătura, iar pe răsculați să-i pună sub acuzare.

– „Palermo" transmite că poate să fie aici peste douăzeci de minute, căpitane.

– Prea tîrziu, îngînă căpitanul, prea tîrziu.

Ciankaișistul sărise de mult peste bord. Înota printre flăcări, încercînd să înainteze pe sub apă ; din cînd în cînd scotea capul la suprafață, ca să respire, și țipa, cheltuindu-și în zadar ultimele forțe. În cele din urmă își pierdu cunoștința. A avut același sfîrșit ca și predecesorul său, francezul, dar cîteva minute mai tîrziu, cu cei trei mii de dolari înnodați în batistă.

Radiotelegrafistul transmitea în noapte, neîntrerupt, semnalul de ajutor.

– S.O.S. ! Ardem ! S.O.S. ! Ardem ! S.O.S. !

Opriră mașinile.

Aruncară ancora.

Lansară în bezna nopții rachete luminoase.

Stăteau înghesuiți pe punte și se rugau, sau tăceau, încetînd să se mai roage lui Dumnezeu ; apoi strigau, gîndindu-se la familiile lor, plîngeau sau loveau cu o ură oarbă în cei pe care-i credeau vinovați de această nenorocire, fiindcă deschiseseră ventilele.

Bărcile de salvare coborau de pe vapor plesnind apa, dar se răsturnau în flăcări.

Şi pe cînd cea mai mare parte a echipajului sărea în golf, căutîndu-şi salvarea, căpitanul îşi lipi revolverul de tîmplă.

În vremea asta, uşile Consiliului Central al Sindicatelor din Teheran cedau sub loviturile agresorilor. Membrii Partidului Democrat al lui Ghavam pătrunseră în birouri, răsturnară scaune şi mese, luară cu forţa documentele şi dosarele din rafturi, şi scoaseră în stradă tot ce era cît de cît compromiţător pentru guvern, aruncînd apoi toate hîrtiile în maşini dinainte pregătite. Trînteau uşile dulapurilor, izbeau de pereţi călimările, spărgeau şi distrugeau tot ce le cădea în mîini, virînd în buzunare ceea ce le părea folositor.

Abia părăsiseră bandiţii sediul Consiliului Central, lăsînd în urma lor uşi scoase din ţîţîni, ce se bălăngăneau încolo şi încoace, că radio Teheran îşi şi întrerupse emisiunea, şi un crainic îi anunţă pe ascultători că muncitori din diferite fabrici ale Teheranului ar fi atacat sediul Consiliului Central al Sindicatelor, distrugînd mobilierul. După cum se află din sursă oficială, este vorba, fără îndoială, despre o demonstraţie împotriva secretarului general Reza-Rousta, de a cărui conducere muncitorii sînt nemulţumiţi, şi care nu se mai bucură de încrederea sindicaliştilor. Urma un scurt comentariu, cîrpit, în care era ponegrită activitatea lui Reza-Rousta, iar muncitorii, sărmanii de ei, erau arătaţi ca nişte victime ale politicii sale despotice. „Erau nişte fiinţe demne de milă, spunea comentariul, fiind la discreţia unui asemenea om." Vocea crainicului tremura, duioasă.

4

Shams fu scoasă din pivniţă şi adusă în camera de interogatoriu. Stătea mică şi firavă în faţa biroului celui care o interoga. Privirile ei rătăceau înspăimîntate prin încăperea în care cunoştea fiecare obiect şi pe care ar fi preferat să n-o fi cunoscut niciodată. Ura tot ce era acolo,

ura pînă şi biroul îndărătul căruia şedea un funcţionar. Pe faţa lui însă nu se vedea cît e de diabolic. Îngrozitor cum putea un astfel de individ să rîdă cu atîta poftă ! Shams cunoscuse la Park Hotel mulţi oameni, şi răi şi buni, şi bogaţi şi mai puţin bogaţi, escroci, pungaşi, dar un individ ca acest funcţionar, un om atît de făţarnic nu întîlnise niciodată şi spera să nu mai întîlnească în viaţa ei, dacă, bineînţeles, va ieşi vreodată vie din această casă, despre care nu ştia nici unde este situată şi nici cum arată pe din afară. Shams ura ferestrele încăperii prin care se vedea grădina. Ura grădina, florile din grădină, tufişurile, pomii şi potecile îngrijite. Ura fotoliile în care se putea şedea atît de comod. Ura covorul pe care păşiseră de bună seamă atîţia oameni înaintea ei, interogaţi de acelaşi funcţionar. Dar Shams ura cel mai mult contradicţiile strigătoare pe care le constata. Aici era camera de interogatoriu, curată, elegantă, asemănătoare odăilor de la Park Hotel. Dedesubt, despărţită numai prin duşumea, se afla pivniţa din care tocmai venise : sînge, murdărie, şobolani, insecte, putoare şi ţipetele, gemetele, horcăielile torturaţilor.

– Şezi, răsună glasul funcţionarului. Shams luă loc într-un fotoliu, îşi potrivi fusta sfîşiată şi bluza plină de sînge închegat. Hai, să stăm puţin de vorbă, continuă funcţionarul. Sper că ţi-a venit mintea la cap şi n-o să-mi îndrugi tot felul de minciuni.

– N-am mînţit.

– Ştim că ai mînţit. Cine nu minte o dată în viaţa lui, copila mea ? Crezi poate că eu n-am mînţit niciodată ? Ei, vezi ? De asta nu scapă nici un om. Şi acum povesteşte-mi de ce ai născocit că ai văzut o scrisoare care n-a existat niciodată.

– Am văzut cu ochii mei scrisoarea.

Funcţionarul scoase zîmbind tabachera.

– La ce-ţi foloseşte să minţi într-una ? Ştiu eu, fetiţo, că acolo jos nu te-au tratat prea blînd. Dar ce să facem dacă nu eşti sinceră cu noi ? Hai, povesteşte. I-ai spus prietenului tău Mohammed că ai fi citit o scrisoare...

– Nu i-am spus, i-am dat scrisoarea.

– Şi Mohammed, continuă funcţionarul cu voce liniştită, i-a povestit unui fotograf despre această scrisoare.

– I-a dat...

– Mai departe, Shams. Ai vrut tocmai să-mi spui cu care fotograf a vorbit Mohammed despre această scrisoare misterioasă. Cum îl cheamă pe omul acesta ? Abia ieri ţi-am făgăduit că te punem imediat în libertate dacă ne spui numele fotografului. Două cuvinte, şi ai putea să faci din nou tot ce poftești. Şi Mohammed va fi liber. Aţi putea să vă plimbaţi iarăşi, cum aţi făcut-o atunci atît de frumos, să vă duceţi la cinema, să hoinăriţi prin bazar, ai putea să petreci în voie. Ia gîndeşte-te puţin ! Ducea ţigara la gură cu o nepăsare prefăcută, inspira fumul şi-l arunca afară pe nas. Ei, ce zici, Shams ? Îmi închipui că maică-ta ar fi foarte fericită să te vadă şi cu siguranţă că s-ar bucura şi Mohammed să te aibă lîngă el. Bătrîna nici nu ştie unde te afli şi e îngrijorată. Şi poate-ţi pierzi şi slujba de cameristă dacă lipseşti atîta.

Scuturâ scrumul în scrumieră.

„Ce bestie e fetişcana asta ! Nimic n-o impresionează, nici cea mai cruntă bătaie n-o frînge. Din ce aluat e plămădită ?"

Shams îşi ridică ochii, lăsă privirile să-i alunece pe lîngă funcţionar, îndreptîndu-le spre portretul şahului.

„Bănuieşte el ce se întîmplă în această casă ? Nu, nu ştie nimic, altfel ar fi intervenit de mult." Îl văzuse de mai multe ori la Park Hotel, le săruta mîinile doamnelor, se comporta totdeauna binevoitor şi prietenos cu personalul de serviciu şi nu uita să dea bacşiş. Nu era meschin în această privinţă.

– Trebuie să te informez, Shams, că Mohammed ne-a şi spus numele fotografului. Ei, ce mai zici acum ?

Ea îl privi înspăimîntată :

– Nu-i adevărat !

– Vezi, nici n-avem nevoie de declaraţiile tale. Dacă te întreb totuşi, e numai ca să văd dacă există în tine măcar o urmă de sinceritate şi de dragoste pentru adevăr.

– Mohammed n-o să trădeze niciodată acest nume! Niciodată.

– L-a trădat, crede-mă, Shams, spuse funcționarul zîmbind. Prietenul tău, după cum se vede, iubește adevărul mai mult ca tine.

Shams plutea în incertitudine.

„Să fie adevărat? Să fi spus Mohammed numele...? Nu, nu se poate. El e un băiat de ispravă. Nu-i șoptise repede în mașină să nu divulge în nici un caz numele lui Iradj, orice s-ar întîmpla?"

– Uită-te în grădină, Shams, i se adresă funcționarul. Ce minune de flori! Uită-te la copaci, la umbra pe care-o aruncă.

– Urăsc copacii!

– Și totuși viața e frumoasă, Shams, nu-i așa? Pentru tine trebuie să fie nespus de frumoasă, fiindcă îl ai pe Mohammed și îl iubești foarte mult, după cum ne-a spus el. Vreți să vă căsătoriți, să aveți copii. Amîndoi aveți de lucru. Deci vă merge bine.

– Încetați! îi strigă ea funcționarului. De ce îmi spuneți toate astea, credeți că nu știu și singură ce frumoasă e viața? Și chiar dacă n-aș fi știut-o, aș fi aflat-o acum. Ce fel de om sînteți? Știți prea bine ce ni se face în pivniță, că sîntem bătuți și schingiuiți. Știți cît de îngrozitor țipă oamenii acolo jos, fiindcă sînt chinuiți, jupuiți de vii. Știți toate acestea și vorbiți despre frumusețea vieții. Sînteți un diavol, nici măcar un animal, nu, un animal nu poate să fie așa. Sînteți un diavol!

Funcționarul o ascultă fără să clipească. Zîmbea ca întotdeauna. Ducea liniștit țigara la gură, ca întotdeauna.

– Ce ai spune, Shams, dacă Mohammed ar muri deodată? Sau ce ai spune dacă te-aș avertiza că viața lui Mohammed este în mîna ta? Că tu dispui de ea? Spune-ne numele fotografului, și vă trimitem acasă. Sau dacă nu vrei să vorbești, atunci Mohammed nu mai iese viu de aici!

Shams nu plîngea. Nu țipa. Nici nu se uita la funcționar.

– Dacă-ţi face plăcere, poţi să asişti chiar la împuşcarea lui. Poate că atunci o să-ţi aminteşti de numele fotografului ! Ne-am înţeles ? Îţi dau trei minute. Dacă pînă atunci nu-ţi aminteşti acest nume, atunci vă urcăm într-o maşină şi mergem împreună la executarea lui Mohammed.

Funcţionarul se uita la ceas, fără să înceteze a o privi pe Shams.

Ea se gîndea : „Mohammed mi-a spus să nu divulg cu nici un chip numele lui Iradj, orice s-ar întîmpla". Aşa-i spusese, dar putea să prevadă el atunci în faţa cărei alternative va fi pusă ? Pe Iradj nu-l cunoştea, dar Mohammed îi era aproape şi îl iubea.

– Încă un minut, Shams.

Funcţionarul se duse la telefon, ridică receptorul, făcu numărul şi dădu ordin să vină maşina.

– În orice caz, am chemat maşina, ca să nu dureze prea mult. Dar dacă spui numele voi revoca totul. Aş face-o cu plăcere.

Se uită iar la ceas.

Shams auzi o maşină oprindu-se.

– A trecut timpul, Shams. Păcat ! Credeam că-l iubeşti mai mult pe Mohammed al tău. Ei, am greşit, ce să fac ; cu atît mai uşor o să-ţi fie.

Shams nu-l vedea pe Mohammed, nici Mohammed pe Shams, cu toate că erau în aceeaşi maşină. Abia în curtea închisorii se întîlniră.

Mohammed era în lanţuri, avea buzele umflate şi obrazul brăzdat de dungi late, sîngerînde.

– Daţi-vă mîna, porunci funcţionarul zîmbind liniştit ca întotdeauna.

Shams şi Mohammed se apropiară încet, se opriră unul în faţa celuilalt, la o distanţă de un metru, şi se priviră tăcuţi.

– Daţi-vă mîna.

Mohammed îşi ridică braţele ferecate în lanţuri şi le întinse către Shams. Shams îşi ridică şi ea braţele încătuşate şi le întinse încet către Mohammed. Făcînd această

mişcare, lui Mohammed i se deschise cămaşa, şi Shams citi cuvîntul Tudeh, ars pe piept cu fierul roşu.

– Shams.

– Mohammed.

Jandarmii se apropiară, îl legară pe Mohammed la ochi şi-l puseră la zid.

Plutonul de execuţie se alinie.

– Ei, Shams, îţi dau pentru ultima oară posibilitatea să spui numele. Uite, se ridică puştile. Ofiţerul va da imediat ordinul, se va trage...

– Încetaţi ! strigă Shams. Vă spun numele.

Dinspre zid îl auzi pe Mohammed urlînd :

– Shams !

Privirile fetei rătăceau înnebunite între funcţionar şi Mohammed.

– Shams ! urlase el. Asta însemna să nu vorbească.

– Dar te împuşcă ! îi strigă ea.

Mohammed tăcea.

Nemişcat, ca încremenit, el stătea în faţa zidului. Shams îl auzi pe funcţionar vorbind cu ofiţerul, comandantul plutonului de execuţie, şi spunîndu-i să ordone foc.

– De ce nu mă împuşcaţi pe mine ? strigă Shams. Împuşcaţi-mă pe mine ! Mohammed e nevinovat.

În clipa aceea se petrecu ceea ce îi descrisese funcţionarul şi ea nu voise să creadă : în curtea închisorii răsunară focuri de armă.

Shams, care închisese ochii de spaimă, îi deschise, dar nu îndrăznea să se uite la zid, vedea numai faţa mereu zîmbitoare a funcţionarului, cămaşa lui albă, cravata lui albastră.

– Shams !

Cine strigă ? Îşi pierduse oare minţile ? Nu murise de mult şi auzea acum voci necunoscute ? Visa ? Bineînţeles că visa. Tot ceea ce trăise nu era nimic altceva decît un vis urît. Şi totuşi, parcă ar fi chemat-o Mohammed !

Shams îşi luă inima în dinţi şi se uită într-acolo.

Mohammed trăia, stătea în faţa zidului, ca şi cum nu

s-ar fi întîmplat nimic. Shams vru să se repeadă la el, dar doi jandarmi o opriră.

– Vezi, spuse funcționarul, ne-am mai răzgîndit o dată. Poate îți vine mintea la cap.

Fata nu mai auzi ultimele cuvinte, căci se prăbușise în nesimțire.

5

Nerăbdător, James Farlay, travestit în maior american, îl aștepta de zece minute pe prietenul său, Iradj. Ca să-i treacă mai repede timpul, se uita din cînd în cînd în oglindă, rîzînd de unul singur și cercetînd cum îi șade uniforma.

Trebuia să ia mașina de la atelierul de reparații așa că era nevoit să meargă pe stradă în halul ăsta de înzorzonat. Ce stupid ! Nu putea să sufere să se zgîiască oamenii la el ca la un smintit sau ca la o paiață.

Cînd cei doi bărbați se văzură în uniformă, maiorul american pe sublocotenentul american și sublocotenentul american pe maiorul american, rîseră amîndoi cu poftă. Găseau că sînt tare caraghioși.

– Mă fericești iarăși cu vreo noutate plăcută ? întrebă James. Sper că rămîne totul așa cum ne-am înțeles.

– Mi-e frică, James.

– Bea cîteva pahare de whisky și îți trece. Haide. Ia sticla din dulap și trage o dușcă. Poți să-mi torni și mie.

– Ce facem dacă Shams și Mohammed n-or să reziste și n-or să-i mai aducă ?

James, care se dusese el însuși să ia sticla, se opri în fața dulapului, se întoarse pe jumătate și spuse :

– Vino-ți în fire, Iradj ! Ne ducem, așa cum ne-am înțeles. În caz că n-or să vină... Deschise ușa dulapului și caută sticla. Atîta timp cît porți această uniformă, Iradj, nu ți se poate întîmpla nimic. Așa cum stau lucrurile, cu uniforma asta poți să treci aproape prin tot Orientul. Fir-ar al dracului, ce caldă e poșirca asta !

Din stradă se auzeau zgomote, de parcă ar fi trecut mii de oameni pe lîngă casă.

– Ce s-a întîmplat, Iradj ?

James se repezi la geam şi se uită.

– Demonstraţie.

Pe stradă se scanda : „Pentru Reza-Rousta ! Pentru Reza-Rousta !"

James se uită uimit spre Iradj şi întrebă :

– Ce înseamnă asta ? Reza-Rousta, înţeleg, dar ce înseamnă celelalte cuvinte ?

– N-ai ascultat radioul ? Şi ziarele scriu despre asta.

– N-am avut timp, am umblat mult. Nu mă chinui. De ce fac demonstraţie ?

Iradj îi povesti că indivizi din Partidul Democrat, adică din partidul preşedintelui Consiliului de Miniştri Ghavam, atacaseră sediul Consiliului Central al Sindicatelor şi că muncitorii au ieşit în stradă pentru a-şi manifesta devotamentul faţă de Reza-Rousta.

James fluieră.

– Asta e povestea. Vor să arunce praf în ochii delegaţiei sindicale, care soseşte mîine. Guvernul nostru depune, într-adevăr, cele mai mari eforturi ca să se facă de ris.

– Şi nu fără succes. James rîdea. Într-adevăr, uneori am sentimentul, Iradj, că are să mai ţină încă două-trei luni şi-apoi toată şandramaua are să se prăbuşească.

– Eu n-am sentimentul ăsta. Va veni ziua, James, cînd Iranul va fi liber, dar pînă atunci mai e cale lungă. Nu trebuie să uiţi de cîtă vreme dăinuieşte la noi asuprirea. Mulţi şi-au pierdut curajul, speranţa, mai ales ţăranii. Dar pînă nu va şti fiecare cine e duşmanul şi cum trebuie combătut, cei de sus se vor menţine.

Pe stradă mulţimea scanda : „Pentru Reza-Rousta !"

– Minunat, Iradj. Un tablou fantastic ! Uită-te cum păşesc pe străzi ! Parcă-ţi cresc aripi.

Pe drum spre atelierul de reparaţii, intrară fără voie în rîndurile demonstranţilor. Fură împinşi, îmbrînciţi. Iradj

trebuia să se folosească de tot talentul lui de orator ca să nu fie trîntiți la pămînt și striviți.

Purtau uniforme americane, erau americani, erau dușmani ; iar ideea că poporul din care făcea parte este atît de urît îl indispunea pe James.

Ședeau de mult în mașină și se îndreptau spre Șimran, dar James tot mai era îngîndurat.

Iradj, căruia nu-i scăpase neașteptata schimbare de dispoziție a lui James, spuse ezitînd :

– Trebuie să-i înțelegi, James.

James nu răspunse.

Cu mîinile pe volan, cu piciorul pe pedala de accelerație, privea drept înainte.

– Ascultă, îndrăzni Iradj să reia atacul. Poporul nostru are...

– Te rog, să nu-mi ții discursuri, se împotrivi James contrariat. Știu și singur de ce nu sîntem iubiți.

– Dar nu-i vorba de voi, James, nu-i vorba de poporul vostru.

– Lasă-mă, te rog.

„Dacă n-ar fi fost Iradj, m-ar fi curățat cu siguranță, se gîndi el. De ce ? Fiindcă port uniforma americană și fiindcă ei urăsc această uniformă americană."

– Unde, mă întreb, i se adresă James lui Iradj, în ce colț al lumii nu e urîtă uniforma noastră ? Eu, Iradj, și mii de camarazi ai mei am luptat împotriva fascismului, în Europa, în Japonia, pretutindeni, oriunde l-am găsit, și ei au căzut purtînd această uniformă. Se bătu cu pumnii în piept. Purtînd această uniformă, Iradj. Dar dacă te duci acum în Japonia, oamenii te urăsc. Dacă te duci în Italia, oamenii te urăsc, pretutindeni ești urît. În Germania, în Franța, în Filipine. Inscripțiile de pe toate zidurile îți strigă în toate limbile : *„Ami go home !"* – Americanule, cară-te acasă !

Iradj tăcea și se scotocea prin buzunare după țigări, ca să nu fie nevoit să-i răspundă.

– Hai să isprăvim, spuse James. Deschide radioul. Poate găsim muzică de dans.

Iradj răsuflă uşurat.

Se întoarseră pe aceeaşi stradă. Era întuneric. James se uita mereu la ceas.

Iradj îşi lipi faţa de parbriz, sperînd că va descoperi maşina aşteptată.

– Trebuie să fie pe aproape, spuse James.

Iradj simţea că prietenul lui e din ce în ce mai nervos.

– Nu-i muzică de jaz la radio ? Caută pe toată scala. Altfel poţi să înnebuneşti.

– James ! Iradj îl înghionti între coaste.

– Ce s-a întîmplat ? Nu trebuia să-i mai spună nimic, căci recunoscuse şi el maşina care staţiona. Tu eşti tălmaciul meu, Iradj, ai înţeles ? Noi doi facem parte din misiunea militară.

De emoţie, Iradj nu era în stare decît să dea din cap.

– Îndată ce Shams şi Mohammed vor fi în maşină, închidem portierele şi o luăm la sănătoasa.

James micşoră viteza şi stopă la cîţiva metri în spatele maşinii aflate în pană, fără a opri însă motorul.

Înainte de a se îndrepta spre străini, îşi puse o ţigară între buze. Asta îi dădea un aer degajat.

Apoi îl întrebară în engleză pe şoferul care meşterea desperat la motor dacă poate să-l ajute cu ceva.

Şoferul, un iranian, nu înţelegea şi dădea din umeri. Arătă către interiorul maşinii, unde stăteau nişte indivizi din Serviciul secret iranian.

James şi după el Iradj se apropiară de geam şi făcură cu mîna un semn agenţilor să lase jos geamul.

James îi spuse pe englezeşte lui Iradj să-i roage pe agenţi să coboare puţin din maşină, şi acesta procedă întocmai.

Cei de la Serviciul secret se sfătuiră, neştiind ce să facă. Mohammed stătea împreună cu Shams lîngă un agent, lîngă acelaşi care înscenase spectacolul execuţiei. Deodată o înghionti pe fată în coaste.

Cînd îl recunoscu pe Iradj, Shams îşi muşcă limba ca să nu strige.

– Spune-le indivizilor acestora că sîntem gata să-i ducem în maşina noastră pînă la Teheran.

– Avem... avem arestaţi în maşină, se bîlbîi funcţionarul, altă dată atît de liniştit şi mereu zîmbitor. Probabil n-o să-i convină domnului maior dacă-i murdăresc pernele. Sper că şoferul va găsi în curînd buba.

James, vrînd să pară un american nepăsător, superior, mişcă ţigara între buze şi-şi dădu şapca pe ceafă.

– Spune-le că în urmă cu cîţiva kilometri am văzut nişte tipi suspecţi şi le recomandăm călduros să lase maşina în plata domnului. Să bagi frica în ei, dar bine de tot. Din partea mea, poţi să le îndrugi cai verzi pe pereţi despre răsculaţi.

Îndată ce şoferul auzi cuvîntul „răsculaţi", lăsă baltă motorul, se duse la funcţionar şi stărui, încercînd să-i facă să înţeleagă că în asemenea împrejurări ar fi mai bine să accepte ajutorul ofiţerilor, mai ales din cauza arestaţilor. Muncitorilor nu prea le plac astfel de spectacole.

Funcţionarii îi duseră pe Shams şi pe Mohammed la maşina americanilor.

James se şi instalase la volan ; se prefăcea că toată povestea asta îl plictiseşte şi, bătînd într-una darabana cu degetele pe volan, fluiera.

Nu lăsa însă din ochi oglinda retrovizoare.

Iradj stătea încă cu un picior pe pămînt, iar funcţionarii se pregăteau să se urce în maşină, toate uşile, în afară de cea lîngă care şedea James, fiind încă deschise, cînd maşina porni ca un fulger. Funcţionarii se lovîră de portiere şi fură aruncaţi la pămînt.

– Nu sîntem nişte gangsteri înnăscuţi ? întrebă James. În Statele Unite cu aşa ceva am putea să facem dolari.

Iradj nu răspunse şi se aplecă înspre Shams şi Mohammed.

Cei doi îi întinseră prietenului iranian mîinile lor încătuşate, iar Iradj le strînse cu putere.

Din delegația internațională sindicală făceau parte reprezentanți ai Angliei, ai Statelor Unite, ai Uniunii Sovietice, ai Italiei, ai Mexicului, ai Franței și ai Indiei.

Delegații se bucurau că în vizita pe care urmau s-o întreprindă în regiunea petroliferă aveau să fie însoțiți de James Farlay, reprezentantul ziarului american *Daily Worker*.

Parte din delegați, care citiseră reportajele lui, îl asaltau cu întrebări, îl rugau să le dea sugestii și indicații. Chiar din primele clipe ale întâlnirii lor, s-a creat o atmosferă cordială, s-a legat o prietenie. Cît despre reprezentanții guvernului iranian și ai sindicatelor galbene, precum și toți copoii cu care fusese flancată delegația, puțin le păsa.

Elicele avionului stîrneau praful aerodromului din Teheran, cînd, în ultima clipă, se sui încă un pasager, o ziaristă cu numele Mary Doman.

Surîzînd și dînd ușor din cap, îl salută pe Farlay, care rămase buimăcit.

James nu-și credea ochilor.

Ce înseamnă asta ?

Mary.

James fusese întotdeauna sigur că o va mai întâlni cîndva, dar s-o întâlnească aici, în aceste împrejurări, era cu totul neașteptat, era ceva care îl năucise, îl zăpăcise complet. „O iubea ? O ura ? Ce relații existau între ei ?" Își punea o seamă de întrebări, la care nu găsea răspuns.

După cîteva ore avionul plutea deasupra lanțurilor de munți abrupți ai Husistanului. Zburau peste prăpăstii și creste acoperite cu zăpadă, peste deșerturi și pustiuri de sare, străbătînd cu o viteză uniformă kilometru după kilometru.

Unii dintre delegați dormeau, alții stăteau de vorbă, se uitau din cînd în cînd pe geam, răsfoiau ziare, sau cereau *stewardesei* să le aducă răcoritoare.

Pe aeroportul din Abadan directorul general Whigest aştepta sosirea delegaţiei. Era prost dispus şi mînios că nu izbutise să le oprească viza de intrare. Dumnezeu ştie ce s-a întîmplat în ultima clipă, cum de s-a revenit asupra interzicerii intrării lor în ţară ! Trebuie să fie opera vreunui ministru al Tudehului. Nimic nu mai mergea ca lumea, pretutindeni acţionau parcă nişte forţe invizibile care-i sabotau măsurile. E de mirare cum de n-a descoperit pînă acum colonelul Lake de unde pornesc toate astea ! Dacă va merge tot aşa, într-o bună zi o să ia foc toată şandramaua.

O lovitură după alta. Sonde incendiate, „Liverpool" scufundat, Leddon mort. Greve. Marşuri ale foamei. Demonstraţii. Mitinguri. Tudehul aţiţă masele în vederea naţionalizării lui *Anglo-Iranian.* Şi, colac peste pupăză, această nenorocită delegaţie sindicală internaţională. Cine ştie ce încurcături şi dificultăţi va mai provoca şi ea ?!

Whigest îi invită pe delegaţi să ia o „mică" gustare la administraţie. Ei refuzară, susţinînd că abia mîncaseră şi că vor să se plimbe puţin.

Directorul general părea să aibă cea mai mare înţelegere faţă de această dorinţă, în realitate, însă, clocotea. Cu siguranţă că Feridun Ibrahimi i-a făcut festa asta. Nu ştie cum să li se mai vîre sub piele bolşevicilor. Şuşoteşte tot timpul cu ei. De cînd Tudehul înteţise lupta împotriva lui *Anglo-Iranian,* Ibrahimi devenise parcă mai activ. Chiar şi din înmormîntarea secretarului sindicatului din Abadan, Hamid Sadegh, făcuse o problemă de stat, pentru ca, din punct de vedere politic, să tragă spuza pe turta lui. Ridicase întreg oraşul în picioare. Ce dezgustător să exploatezi, din considerente politice, moartea unui om ! Ştirea că societatea *Anglo-Iranian* va ajuta familia răposatului n-a mai avut nici un ecou, s-a pierdut în solemnitatea funeraliilor.

Mary şi James evitară mai întîi să se apropie unul de altul.

Dar James nu mai putu să sufere atîta încordare și încercă să înfiripe o convorbire cu Mary.

– Vă înșelați, probabil, *mister* Farlay. Nu-mi amintesc să vă fi văzut vreodată. De altfel nici nu mă cheamă Doman, ci Smith.

– Ce-i comedia asta, Mary ?

– După cum am auzit, dumneavoastră scriți pentru *Daily Worker, mister* Farlay.

– Presupun că dumneavoastră cunoașteți reportajele mele mai bine decît alții.

– De ce să nu mă interesez de munca unui coleg ? Sînteți harnic, scrieți deosebit de realist, *mister* Farlay. Aș dori ca *Daily Worker* să se bucure încă mult timp de-aici înainte de colaborarea dumneavoastră.

– Nu înțeleg.

– În ziua de astăzi un ziarist de categoria dumneavoastră, *mister* Farlay, n-are prea mulți prieteni.

Din întîmplare, în mașină au stat cîtva timp unul lîngă altul, și James a putut s-o privească în voie.

Ce gol trebuie să-i fie sufletul ! Ce singură trebuie să se simtă ! Dumnezeule, ce-au făcut oamenii Standardului din ea ! Fiica unor emigranți ruși. Și-a pierdut părinții. Stipendiată de Rockefeller. *Standard Oil.* Un drum bine trasat. Se pricepeau să-și formeze oameni.

La Abadan mișuna poliția și armata.

Populația se îngrămădea pe trotuare, în piețe, se înșira de-a lungul străzilor, cu toate că ziarele ascunseseră cu bună știință sosirea delegației. Oamenii îi salutau pe delegați, le făceau semne prietenești. Se scandau cuvinte de bun sosit, din care delegații deslușeau adeseori cuvîntul „solidaritate".

– Am impresia, i se adresă James lui Mary, că mergem al dracului de repede.

– Vă miră ? răspunse Mary. Sau poate dumneavoastră în locul lui Whigest ați da delegației prilejul să stea de vorbă cu poporul la fiecare colț de stradă ? Probabil că ne va arăta acum niște planuri de construcții care nu vor fi realizate niciodată, cu asta se laudă el. Sigur că ne va duce

la locul unor săpături, ca să ne țină un discurs despre vechea cultură iraniană. Calul lui de bătaie.

– Dacă delegația va fi de acord, spuse James.

Se întîmplă așa cum prezisese Mary. Whigest se lăudă cu vreo mie cinci sute de căsuțe în care stăteau muncitori petroliști. Căsuțele constau din două cămăruțe, separate printr-un zid care nu ajungea pînă la tavan și luminate de un bec electric slab.

– Acesta este, bineînțeles, numai un modest început, domnii mei, sublinie Whigest cu îndrăzneală. S-ar putea spune : o experiență. În momentul de față societatea noastră elaborează planuri...

– După cîte știu, îl întrerupse James Farlay, *Anglo-Iranian* nu se află de ieri în Iran, ci de vreo cincizeci de ani, *mister* Whigest. N-ar fi fost cu putință ca în acest răstimp considerabil să nu se elaboreze, numai, planuri, ci să le și realizeze ?

Cînd interpretul traduse cuvintele lui James, reprezentanții Uniunii Sovietice zîmbiră pe sub mustață.

Zîmbetul acesta nu-i scăpă lui Whigest, care își cam pierdu siguranța.

– Iranianul, se scuză el, nu ține la confort, domnii mei. Cum au dovedit-o testele noastre, el se simte cel mai bine într-un cămin comod și modest. Să știți, domnii mei, că în această privință n-avem o sarcină prea ușoară. Trebuie literalmente să-l silim pe iranian să fie fericit.

Cînd interpreții le traduseră aceste cuvinte, delegații izbucniră în rîs.

– Așa este, domnii mei, își apără Whigest teoria. Nu cunoașteți mentalitatea iranianului, sistemul lui de viață spartan. Luați testele noastre dacă nu mă credeți. Știința vă va confirma cuvintele mele. Dacă ați ști ce fel de dificultăți întîmpinăm numai pentru pregătirile construcției unei conducte de apă și canalizare la Kaghar Abad !

Un delegat sovietic se strădui să numere de cîte ori se folosise directorul general de următoarele cuvinte : a plănui, a elabora, a pregăti, a se strădui, a încerca, a-și da osteneala. De douăzeci și șapte de ori.

Tocmai în momentul cînd Whigest voia să propună delegației s-o însoțească pentru o zi sau două la unul din locurile celebre unde se fac săpături, pentru ca domnii să cunoască nu numai Iranul nou, ci și pe cel vechi, fu chemat, căci sosise mașina să-l ia.

Cu o înclinare elegantă, spuse :

– Dacă-mi permiteți, de aci înainte *mister* Lualgi va prelua conducerea delegației. El este reprezentantul lui Eski-Emka, al sindicatului muncitorilor petroliști. El vă va răspunde și vă va da lămuririle necesare.

Era gata să spună :

„Va răspunde așa cum l-am învățat noi."

Delegații mulțumiră, dar nu acceptară. Auziseră de Lualgi, reprezentantul sindicatelor galbene, cu ajutorul cărora trebuia distrus Consiliul Central al Sindicatelor Unitare. Nu le era necunoscut. Era de ajuns să-i vezi mutra puhavă, ochii batjocoritori, colțurile gurii lăsate în jos, și te convingeai că fuseseră exact informați cîte parale face acest Lualgi.

– Cum vreți, spuse Whigest ; slavă domnului, mai avea încă un copoi printre ei, pe Lekhasa.

Lualgi își dădea seama că pierduse partida. „Fir-ar al dracului, și ce frumos puseseră la cale toate lucrurile, pînă în cele mai mici amănunte !" Își frămîntaseră creierul, pierduseră nopți întregi. Fuseseră pregătiți diferiți muncitori care să furnizeze delegației rapoarte trandafirii despre omenia cu care se comportă *Anglo-Iranian,* despre strădaniile remarcabile ale lui Eski-Emka. Avuseseră intenția să le arate magazinele britanice în care muncitorii puteau să-și cumpere tot ce le trebuia, la prețuri reduse. Unde mai există așa ceva ? Bineînțeles, nu le-ar fi spus că aceste *stores* [1] reprezintă unul din multiplele mijloace de a-i face dependenți de *Anglo-Iranian.* Dar uite-i că cer să fie lăsați singuri. Voiau să stea de vorbă personal cu muncitorii și să aleagă personal ce li se pare mai important și demn de văzut. Asta era culmea ! Voiau să spioneze după bunul

[1] Magazine (engl.) (n. r.).

lor plac, pe meleagurile lui *Anglo-Iranian,* pentru ca să scrie apoi rapoarte voluminoase, să atîțe Federația Sindicală Mondială, să mobilizeze presa mondială de stînga : „Îndreptați-vă atenția spre *Anglo-Iranian Oil Company.* Acolo domnesc stări de lucruri scandaloase, catastrofale." Nu erau proști domnii reprezentanți ai muncitorilor. Dar nici oamenii lui *Anglo-Iranian* nu erau chiar atît de proști. Cartierele muncitorești, printre care și Kaghar Abad, se aflau în carantină, din cauza pericolului epidemiilor, și acolo nu putea pătrunde nimeni... *Off limits.* Pe deasupra cartierelor construite din bidoane filfîia drapelul galben. Și cît privește posibilitatea ca delegația să găsească un prilej să intre în contact cu muncitorii, a avut grijă de asta guvernatorul general. Allah fie lăudat, e un om înțelept. Populația a fost intimidată : așadar, nu-i vor ajunge delegației nici scrisori, nici jalbe. După toate socotelile, nu putea să se întîmple nimic rău.

Lualgi își luă rămas bun de la delegație, recomandînd membrilor ei să facă uz de dreptul lor democratic și să se uite pretutindeni, oriunde vor fi. Dacă n-or să le placă anumite lucruri, el este întotdeauna accesibil criticii.

Un zîmbet mieros, o plecăciune teatrală, și portiera mașinii se închise. Lualgi porni, stîrnind în urma lui un vîrtej de praf.

Reprezentanții guvernului iranian pierduseră și cel de-al doilea sprijin. Ce avea să se întîmple de-aici înainte ?

Spre spaima reprezentanților guvernului, Feridun Ibrahimi propuse delegației să viziteze întîi Kaghar Abad, ca să-și întregească imaginea. Muncitorul petrolist acasă. Muncitorul petrolist la lucru.

Mașinile porniră.

Ce dezamăgire ! În fața cartierului Kaghar Abad convoiul fu oprit, drumul fu barat de unități de poliție și de armată, iar un ofițer asudat le atrase politicos, dar hotărît atenția că întreg cartierul se află în carantină și, cu cea mai mare bunăvoință, nu le poate da drumul.

– În propriul dumneavoastră interes, sublinie el.

Portierele mașinilor se deschiseră brusc. Delegații să-

riră pe trotuar nervoşi. Se iscară discuţii aprinse. Americanii înjurau. Indienii zîmbeau. Feţele reprezentanţilor sovietici spuneau parcă : „Ne-am aşteptat la aşa ceva".

Ofiţerul iranian dădea din umeri cu regret.

Nu-şi face decît datoria, explica el. Şi ăsta era adevărul. Bietul om credea ce spunea.

Conducătorul delegaţiei se sfătui cu Ibrahimi cum să procedeze. Convenirăsă expedieze telegrame către ambasadele din Teheran, pentru ca ambasadorii să le deschidă drumul spre Kaghar Abad. În afară de asta, ambasadele să ceară ca să i se permită Consiliului Central al Sindicatelor Iraniene să ia, în sfîrşit, legătură cu delegaţia.

În timp ce aşteptau răspunsul de la Teheran, Ibrahimi le făcu o scurtă expunere despre istoricul şi lupta Consiliului Central al Sindicatelor Unitare.

Mişcarea sindicală iraniană se născuse în anii primului război mondial. Reza-şah a asuprit-o sîngeros, mulţi dintre membrii şi conducătorii ei fiind urmăriţi, arestaţi, întemniţaţi, ucişi. După intrarea aliaţilor în Iran, în 1941, după doborîrea dictaturii şi după exilarea şahului, mişcarea sindicală luase un nou avînt. Conducătorii ei au fost eliberaţi din închisori, munca a fost reluată, aşa încît la 1 mai 1943 a putut lua fiinţă Consiliul Central al Sindicatelor, care ajunsese să numere 450.000 de membri. Succese : Sporirea salariilor cu sută la sută, reducerea duratei zilei de lucru la opt ore, acordarea unei zile libere pe săptămînă şi a unui concediu plătit de cincisprezece zile, recunoaşterea organizaţiei sindicale, a dreptului la grevă, a unei legislaţii a muncii şi a asigurărilor sociale. Aceste înlesniri care erau permanent sabotate de *Anglo-Iranian* şi de guvern au fost obţinute prin greve, al căror punct culminant a fost greva generală a muncitorilor petrolişti din 14 iulie 1946, precum şi prin neîncetate intervenţii făcute de Consiliul Central pe lîngă guvern şi autorităţile publice. Greva generală din iulie 1946 n-a fost însă numai un punct culminant în lupta mişcării sindicale iraniene, ci a oferit şi *managerilor*

lui *Anglo-Iranian* şi marii burghezii iraniene prilejul să desfiinţeze treptat îmbunătăţirile greu cucerite, să dezbine şi să decimeze mişcarea sindicală.

Delegaţia, sublinia Ibrahimi, a nimerit tocmai în toiul unor ciocniri violente ; o dovadă este atacul împotriva Consiliului Central din Teheran, demonstraţiile din capitală, precum şi greutăţile făcute delegaţiei. Interzicerea accesului în cartierul Kaghar Abad nu va fi ultima şicană.

– Să nu ne facem iluzii, spuse Ibrahimi, putem fi siliţi în orice clipă să intrăm în ilegalitate. Ne aşteaptă zile grele, lupte crîncene. E absolut sigur. Dar tot atît de sigur e că, în pofida tuturor înfrîngerilor şi a insucceselor, vom birui.

Delegaţii aplaudară.

De la Teheran nu sosea nici un răspuns, nici pozitiv, nici negativ. De fapt răspunsul nu venea, pentru că ambasadele, în afară de cea sovietică şi cea mexicană, nici nu se străduiseră să obţină pentru cetăţenii lor permisiunea de a intra în Kaghar Abad. Ambasada sovietică fusese înştiinţată că ministrul sănătăţii, doctorul Jasdi, membru în conducerea Partidului Tudeh, cu toate eforturile depuse, n-a putut fi găsit.

Totuşi, sindicaliştii aveau material suficient.

Blocnotesurile se umpleau.

Un reprezentant al Uniunii Sovietice îşi notă : „Muncitorii petrolişti din Abadan călătoresc în autobuse fără bănci. *Anglo-Iranian* ia muncitorilor noi angajaţi amprentele, aşa cum se iau criminalilor. Compania concediază cu următoarea motivare lipsită de orice consistenţă : «Comportarea muncitorului nu este satisfăcătoare».“

Reprezentantul Uniunii Sovietice alcătui o listă care dădea o imagine aproximativă cu privire la nivelul de trai al unui muncitor petrolist iranian.

Cîştig zilnic : 40 riali (în medie).

Cîştig lunar : 1200 riali (dacă sînt treizeci de zile de muncă continuă).

pîine (preţ cu ridicata)	67	kg	pe	lună	=	335 riali
carne „ „ „	3	„	„	„	=	75 „
zahăr „ „ „	2	„	„	„	=	44 „
orez „ „ „	7	„	„	„	=	35 „
ceai „ „ „	0,5	„	„	„	=	30 „
brînză „ „ „	1,5	„	„	„	=	90 „
gheaţă „ „ „	150	„	„	„	=	300 „
chirie (camere mici)			„	„	=	100 „
petrol	24	l	„	„	=	56 „
						1065 riali.

Şi adăugă : „Preţurile cu amănuntul sînt mult mai mari. Trebuie aflate preţurile la îmbrăcăminte."

Cînd Ibrahimi trecu în revistă metodele folosite de britanici în Iran, reprezentanţii englezi se cutremurară. Făgăduiră că vor interveni ca muncitorii petrolişti iranieni să primească ajutor moral şi material. Şi reprezentanţii celorlalte naţiuni se declarară gata să-i ajute, să trimită alimente, medicamente, textile şi încălţăminte.

Delegaţilor li se înfăţişa pretutindeni acelaşi tablou : femei şi bărbaţi care făceau eforturi desperate să intre în contact cu ei, să le strecoare bileţele sau scrisori, şi care erau împiedecaţi prin forţă de jandarmi sau de armată. Cu toate acestea, sute de scrisori ajungeau în mîinile lor, delegaţiile de muncitori izbuteau să spargă barajul şi să-i viziteze la hotel. Veneau şi învăţători, şi comercianţi, şi fabricanţi faliţi.

Şicanele nu mai conteneau. Aşa, de pildă, în ultima zi, s-a comunicat că mitingul prevăzut pentru aceeaşi seară şi la care intenţionau să ia cuvîntul şi cîţiva delegaţi nu mai poate avea loc. Motivul : pericol de contaminare.

Mary Doman se retrase pentru un sfert de ceas în camera ei. După tot ce văzuse şi trăise, simţea nevoia să fie puţin singură.

Făcuse un duş şi se întinsese în pat îmbrăcată, cu mîinile încrucişate sub cap şi cu ţigara în gură.

Nu făcea bine că lupta cu toate mijloacele împotriva societății petrolifere britanice ? Nu făcea un lucru bun ? E drept, oamenii lui *Standard Oil* voiau să pună mîna pe posesiunile britanice, cel puțin însă nu le cereau în dar, pe degeaba, Washingtonul oferea Iranului un plan de ajutorare. Bineînțeles, se puneau condiții, dar nu era just să se pună ? Întotdeauna drapelului comercial îi urmează cel militar, ceea ce s-a dobîndit trebuie păzit.

Mary nu regreta că însoțise delegația. Avea, în sfîrșit, argumente pentru justificarea activității ei. De aici înainte putea să doarmă liniștită, fără mustrări de conștiință.

Plină de elan, despovărată de mustrările pe care și le făcuse pînă atunci, coborî în holul hotelului, călcînd pe covoarele groase.

Această zi trebuie încheiată neapărat cu un *drink* [1]. La bar îl descoperi pe James. Stătea singur la o masă și părea că vrea să se îmbete. Își ținea capul rezemat în mîini. Pe masă erau pipa și punga de tutun.

În primul moment dădu să iasă din bar ca să-l evite, apoi se hotărî totuși să se ducă la el, să se așeze la masa lui.

– Îmi dați voie ?

James ridică încet capul și se uită la Mary cu ochi sticloși.

– Poftim, o invită el cu o politețe exagerată. Dacă vă simțiți bine lîngă mine, oricînd. Pe scaune poate să șadă în definitiv cine vrea. Sau nu sînteți de părerea aceasta, *miss* Smith ? S-ar putea spune scaune democratice, mai bine zis scaune comunale. Rîse. Ce preferați să beți, *miss* Smith ? o întrebă James după ce ea se așezase. Whisky ? Sau poate votcă ? Făcu o mișcare de dispreț. Nu, nu se potrivește cu dumneavoastră, cred, avînd în vedere că bătrînii dumneavoastră au fost emigranți, ca să zicem așa, au fost izgoniți de bolșevici. Ei, ce ziceți ? Whisky ? Nici șampanie n-ar fi rău. Șampanie în cinstea revederii.

[1] Băutură (engl.) (n. r.).

– Ţi-aş recomanda să isprăveşti cu băutura. Un reprezentant al lui *Daily Worker* beat n-o să facă o impresie prea bună asupra delegaţilor.

– N-aveţi nici o grijă. În această privinţă nu sînt chiar aşa. Sînt nişte băieţi cumsecade, *miss* Smith, chiar formidabil de cumsecade, unul şi unul. Cei mai mulţi dintre ei au fost muncitori, şi ăştia ştiu să tragă, din cînd în cînd, şi cîte o duşcă. Luă punga de tutun, îi deschise fermoarul şi-şi umplu pipa. Te-ai, scuză-mă... Se înclină. Dumneavoastră, voiam să spun. Arătaţi foarte bine, *miss* Smith. Arătaţi formidabil. Bronzată, rasată, piept impecabil... Se pare că afacerea rentează. Nu-i aşa ?

– Te rog, James, nu ţipa aşa. Oamenii se uită la noi.

James privi în jur.

– Nu văd nimic. Ţi se pare. Pot să vorbesc şi mai încet dacă vreau. Am spus dacă vreau, fiindcă asta e principalul întotdeauna şi pretutindeni.

– James !

Îi surprinse privirea mînioasă, apoi, ştergîndu-şi gura cu mîna, îşi plecă într-o parte capul, luă pipa, o vîrî între dinţi şi ţinu deasupra tutunului galben flacăra unui chibrit.

– Scuză-mă, Mary, continuă el încet. Dacă mă îmbăt astă seară, e numai din cauza ta. Şi la New York tot tu ai fost de vină că m-am îmbătat şi am rupt fotografia ta. Trebuie să-ţi spun sincer că revederea neaşteptată cu tine m-a cam zăpăcit. De bine, de rău, într-o vreme n-am fost chiar indiferenţi unul faţă de altul, cred eu, am petrecut ceasuri frumoase împreună, ne-am înţeles, s-ar putea spune chiar iubit. Aşa ceva nu se poate şterge de la o zi la alta, eu cel puţin nu pot. Nu ştiu ce crezi tu.

– Din pricina asta m-am aşezat la masa ta, James.

Scoase un portţigaret din poşetă şi apăsă pe buton ca să-l deschidă. Nu vîrî imediat ţigara în gură, ci, dusă pe gînduri, o învîrti cîtva timp între degetul mare şi cel arătător.

– Ce părere ai, Mary, ce-o să fie mai departe ? Să continuăm ? Să începem de-acolo de unde ne-am oprit ? E posibil ? Vrem asta ? Tu ?

Cînd veni chelnerul, comandă şampanie.

– Nu ştiu. Trebuie să-ţi mărturisesc...

Mary nu mai ştia ce să facă. Îi părea rău că însoţise delegaţia, că se întîlnise cu James, că se aşezase la masa lui. Ce-o să iasă din toate astea ? Mai putea exista o cale comună ? Îl iubeşte ? Da, îl iubeşte. Îl iubeşte mai mult decît îşi mărturiseşte ei însăşi. Tot timpul s-a gîndit la el, în fiecare zi îşi dorea să-l întîlnească, să-i audă glasul. Ah, să vorbească, să vorbească mai departe. Din partea ei, poate chiar să şi strige. Lucrul principal e că vorbeşte, că-i aude vocea. Ce-i pasă de oamenii din bar ? N-au decît să creadă ce vor.

„James arată bine, îşi spuse ea. Trăsăturile lui sînt calme, cu totul altfel ca la New York." Într-un fel, i se părea că se făcuse mai bărbat, mai conştient, mai matur.

Văzînd mîna lui dreaptă pe masă, se stăpîni cu greu să n-o mîngîie.

Ridicară cupele de şampanie. Băură în tăcere.

– De ce ai venit cu noi ? întrebă James. Ai avut vreo misiune ? Ai făcut-o din proprie iniţiativă ? Cum îţi petreci timpul aici ? M-ar interesa. Te simţi bine ? Îţi face plăcere ? Dacă nu vrei, nu-mi răspunde.

– Mai bine vorbeşte-mi despre tine, James.

„E nefericită, se gîndea el, sfîşiată, nu simte pămîntul sub picioare."

– Nu trebuie să-mi spui nimic, Mary. Cred că înţeleg şi singur.

– Greşeşti dacă crezi că munca mea nu-mi face plăcere, minţi ea. E multilaterală.

– Bineînţeles, răspunse el zîmbind. Ştiu. Se vede. Zvîrli nori groşi de fum peste masă, apoi urmă : Să fim sinceri, Mary, eşti nefericită şi nu vrei s-o mărturiseşti. Dacă n-ar fi fost aşa n-ai fi încercat să te opui atunci cînd ţi s-a cerut să lucrezi iar pentru *Standard*. Te trădează faţa, mîinile, cu care te joci atît de nervos. Dacă aduni toate la un loc, omul ştie ce se petrece în tine.

– Şi tu ? Eşti fericit, fără nici o rezervă ?

El întoarse liniştit capul spre ea.

– Sînt fericit, fiindcă am găsit în sfîrșit ce căutam.

– *Daily Worker* poate ? întrebă ea.

– Da, *Daily Worker* și tot ce e în legătură cu el. Nu e puțin lucru, Mary. E o lume întreagă, dar o altă lume decît aceea în care trăiești tu, în care ești obligată să trăiești. Lumea lui *Daily Worker* e viața de mîine, universul de mîine.

– Întotdeauna ai fost un fantezist.

– Nu neg că sînt și acum.

– Cum se împacă asta cu concepțiile tale comuniste ?

– În primul rînd nu sînt comunist. Ca să știi. În al doilea rînd, fantezia e potrivită cu munca mea, fiindcă întotdeauna cînd stau în fața mașinii de scris și-mi scriu reportajele, privesc puțin în viitor. Pot să scriu, hai să zicem, un articol despre cartierul de bordeluri din Teheran, Darwase Kaswin, cu tot ce cuprinde, cu paturile de lemn rău mirositoare, cu parfumurile și sulemenelile ieftine, cu patroanele de bordeluri, cu prostituatele de nouă ani – nu da din cap, așa ceva găsești acolo, și oamenii tăi de la Standard se bucură că există – cu pești, cu încăierări între cuțitari pe străzi, cu murdărie și putoare etc., etc. Pot să scriu despre toate acestea, și totuși să nu rămînă o simplă descriere, o copie a realității, pentru că încerc în acest raport, în acest reportaj, sau cum vrei să-l numești, să fac să apară viitorul, partea de sud a Teheranului de mîine, în care nu va mai exista Darwase Kaswin. În schimb, gîndește-te la lucrările mele din trecut. Nici una nu se putea desprinde de prezent.

Luă un pahar și bău.

– Îmi dau seama că ești într-adevăr fericit.

– Lacrimi ? Ei, Mary, *darling*. Bea, lumea o să-ți apară altfel. În sănătatea ta, *darling*.

După cea de a doua sticlă începură să se certe.

După cea de a treia, James luă paharul și dădu de pămînt cu el.

– Asta e lumea voastră ! îi strigă el. Cioburi, țăndări. Din partea mea, fă ce vrei. Lipește cioburile acestei lumi dacă oamenii tăi ți-o cer. De ce nu ? Dacă plătesc bine ?

Se ridică, vîrî mîna în buzunar, scoase bucata de cupru, o aşeză pe palmă şi i-o întinse. Asta e lumea mea. Se clătină, piatra căzu şi trebui s-o scoată de sub masă. În timp ce o băga în buzunar, spuse : Şi în asta constă deosebirea.

Împinse cu atîta violenţă scaunul la o parte, încît acesta se răsturnă ; apoi James se îndreptă spre ieşire clătinîndu-se. Pe scară se împiedică şi căzu.

Cîteva ore mai tîrziu, cineva bătu la uşa lui Mary.

– Cine e ? întrebă ea somnoroasă.

– Eu sînt, James.

În cămaşă de noapte, Mary se furişă spre uşă, o deschise, şi el intră înăuntru.

Inima îi bătea de parcă ar fi deschis pentru prima oară noaptea, unui bărbat, uşa camerei ei.

– Ce vrei, James ?

– Vreau să-mi cer scuze, Mary. M-am comportat ca un porc.

– N-am avut impresia. Ai fost beat, într-adevăr. Ne-am certat. Nici unul nu voia să cedeze. Dar nu te-ai comportat ca un porc.

– M-am purtat îngrozitor cu tine, Mary. Scuză-mă. O trase brusc spre el, îi acoperi cu sărutări faţa, gîtul, pieptul. Îi luă capul în mîini şi se uită în ochii ei. Mary !

– James !

– Nu pot să mă despart de tine. Nu pot. Te iubesc, chiar dacă aş şti că ai comis cele mai mari ticăloşii.

– Crezi că eu am alte sentimente, dragul meu ?

O ridică şi o duse spre pat.

Cam peste vreo oră sună telefonul.

Un reprezentant al Centralei Teheran îi cerea lui Mary să vină cît mai repede la Teheran ; G. E. Allen, împuternicitul special al lui Truman, voia să vorbească cu ea în chestiunea „Liverpool".

– Ce s-a întîmplat ? întrebă James.

– Trebuie să mă întorc imediat la Teheran, spuse ea, şi adăugă zîmbind : Să lipesc cioburile.

– Las-o baltă, Mary.

– Nu se poate.

– Iarăşi acest zid blestemat între noi...

– Va exista întotdeauna, James.

James o conduse pînă la avion.

Îşi strînseră mîinile.

Înainte de a se urca în avion, în uşă, Mary se întoarse încă o dată spre el, îi strigă ceva, dar James nu înţelegea nimic. Zgomotul motoarelor îi acoperea cuvintele.

Stewardesa o rugă pe Mary să intre.

Atunci ea mai făcu pentru ultima dată un semn de bun rămas. James ridică scurt mîna. Amîndoi simţeau că întîlnirea lor la Abadan fusese poate cea din urmă, şi totuşi amîndoi refuzau s-o creadă.

– Mary !

8

Cînd primi ştirea despre scufundarea lui „Liverpool", Stone fu cuprins de un acces de furie, se repezi la Betty, secretara lui, şi lovi atît de tare cu pumnul în masă, încît stiloul sări în sus.

Filther reacţionase la fel şi îi informă imediat pe oamenii lui de încredere de la Casa Albă.

Aceştia primiră vestea în acelaşi mod.

Organizatorii „Acţiunii Moscheea" erau profund indignaţi.

Generalul Douglas stătea la biroul lui şi studia foarte interesat comunicatele Bursei din New York.

„15 septembrie 1946. Un început şovăielnic, după care piaţa a urcat cel mai mult de la începutul acestui an. Agenţii de bursă anunţă noi cumpărări, fiind convinşi că multe ramuri industriale vor profita de pe urma înarmării şi a creării de mari stocuri de material de război, de către guvern.

17 septembrie 1946. Stimulată de proiectele de înarmare, precum şi ca rezultat al campaniei energice duse de preşedinte, de generalul Marshall, de numeroşi parlamentari cu

influență și de presă, mișcarea ascendentă a preței s-a întărit considerabil.

18 septembrie 1946. Reînarmarea și perspectivele preței de cupru. În anumite cercuri comerciale domină părerea că, în legătură cu realizarea programului de înarmare, guvernul va face în curînd cumpărături considerabile de cupru. Aceste presupuneri s-au și resimțit printr-o urcare la Bursă a principalelor valori de cupru. Lumea susține că guvernul are nevoie de cupru pentru construirea de avioane și amenajarea de depozite permanente în caz de război."

– Just, își spuse Douglas. O constatare absolut justă. Pentru amenajarea unor depozite permanente...

Avea arsuri pe esofag. Mîncase la micul dejun prea gras ori prea dulce și îl apucaseră iarăși arsurile lui atît de neplăcute.

Vru tocmai să apese pe buton ca să ceară să i se aducă pilulele, cînd auzi știrea despre scufundarea petrolierului britanic „Liverpool".

Atîta îi trebuia ! Arsuri și o astfel de știre. Era exact ceea ce-și dorise. Generalul văzu roșu în fața ochilor și începu să clocotească.

E adevărat, fotografiile aeriene le-a executat admirabil, dar ca agent nu face doi bani. Întîi chestiunea cu baza aeriană, atacul beduinilor, despre care se aflase abia în ultimul moment, iar acum „Liverpool". Muierea asta scufundă „Liverpool" tocmai în momentul cînd se pregătește în Indonezia o mare și hotărîtoare ofensivă, care necesită grabnic orice picătură de „spirt". Fiecare strop de „spirt" care lipsește poate să coste viața unui soldat.

Împinse furios la o parte comunicatele Bursei, îl chemă la telefon pe Allan Dulles, șeful lui *Central Intelligence Agency*, și-i făcu niște reproșuri care probabil n-ar fi fost atît de aspre și de răuvoitoare dacă nu l-ar fi chinuit arsurile.

Allan Dulles îi trimise lui G. E. Allen la Teheran o telegramă cifrată drastică, iar G. E. Allen, căruia Truman îi încredințase răspunderea bunului mers al treburilor din

Iran, o primi pe Mary Doman, e drept, cîteva zile mai tîrziu decît era prevăzut, cu cuvintele :

– Sînteți foarte abilă, *miss* Smith, foarte abilă ! Se ridică, îl pofti afară pe secretar și se apropie de Mary ocolind biroul.

– În ceea ce privește „Liverpool", e drept, ați mers prea departe, al dracului de departe, *miss* Smith. În cazul respectiv ați comis un *faux pas* [1], pe care Washingtonul nu vi-l poate ierta. Ce v-ați închipuit ? N-ați cunoscut destinația încărcăturii de pe vas ?

– N-am cunoscut-o, *mister* Allen.

G. E. Allen, care o vedea pe Mary Doman pentru prima oară, era încîntat de ea. Îi părea rău că era silit s-o dojenească. O astfel de femeie trebuie alintată, purtată pe brațe, trebuie să i se citească cea mai mică dorință în ochi. Și tocmai unei astfel de ființe e nevoit să-i facă morală.

– N-ați cunoscut-o, continuă el. Deodată se opri. N-ați știut ? Se ridică fulgerător, se duse la birou, scormoni în documente și, după ce găsi telegrama descifrată a lui Allan Dulles și o reciti, spuse : Imposibil să nu fi știut. Centrala Teheran era informată că „Liverpool" trebuia să ajungă în Indonezia.

– Pe cuvîntul meu, *mister* Allan, n-am știut nimic.

– Ăsta nu e un semn bun pentru munca Centralei.

Lui Mary îi veni ideea că poate Hassan Mirgolas a ascuns știrea, din greșeală sau conștient.

– Știți dumneavoastră, *miss* Smith, ce se petrece în Indonezia ? Aruncă telegrama pe birou și se așeză lîngă ea. Femeia asta răspîndea un parfum tulburător ! În Indonezia, vorbi el mai departe, soldați olandezi, englezi și japonezi luptă umăr la umăr împotriva comunismului, *miss* Smith. Se pregătește o ofensivă. E nevoie de benzină. Tancurile trebuie să poată înainta, bombardierele – să decoleze. Cred, în mod cert, că nu e în interesul nostru, nici în interesul dumneavoastră, *miss* Smith, ca instalațiile și terenurile petrolifere ale lui *Royal Dutch Shell*, la care parti-

[1] Un pas greșit (fr.) (n. r.).

cipăm şi noi într-o oarecare măsură, să cadă în mîinile comuniştilor. Ţinem foarte mult, *miss* Smith, ca anvelopele vehiculelor engleze, olandeze sau americane să fie fabricate din cauciuc indonezian.

– Nu pot decît să vă repet încă o dată...

G. E. Allen îi făcu un semn.

– Am înţeles. N-are rost să vă facem reproşuri după ce totul s-a consumat. Cred că „Liverpool" va constitui un avertisment pentru dumneavoastră. Încă ceva, *miss* Smith. Washingtonul m-a însărcinat să vă comunic să nu mai sprijiniţi deocamdată activitatea grupului terorist iranian. În clipa de faţă, la Washington se crede că nu este indicat ca poziţia Angliei în Iran să mai fie slăbită. Generalul Schwarzkopf m-a rugat să-i procur o listă a acestor oameni. Dacă vreţi să fiţi drăguţă să-mi trimiteţi numele lor. Va fi bine ca indivizii aştia înfierbîntaţi să fie băgaţi la răcoare atîta timp cît n-avem nevoie de ei. Făcu o pauză, uitîndu-se pe furiş la sînii lui Mary. Aţi auzit cumva de numele Naga ?

– Nu.

– Un bătrîn profesor de la Universitatea din Teheran.

– N-am auzit niciodată despre el.

– Scrie o carte despre Iran, o carte foarte instructivă. Pune la stîlpul infamiei anumite stări, atacă Anglia, nu ne iartă nici pe noi. Se spune că ministrul de interne Serdai încearcă să ajute la tipărirea cărţii, să-i dea Tudehului posibilitatea s-o folosească. Asta n-ar fi bine. Ajunsă în mîini nepotrivite, această carte face cît nu ştiu cîte divizii, devine un material primejdios. Trimiteţi pe unul din oamenii dumneavoastră la profesor acasă. Sau mai bine : duceţi-vă chiar dumneavoastră la el şi oferiţi-i pentru manuscris, în numele unei edituri americane, cincizeci de mii de dolari, treacă de la mine chiar şaizeci de mii, n-are nici o importanţă. Cumpăraţi-i manuscrisul, împreună cu toate documentele folosite de el pentru lucrare. Profesorul are mare nevoie de bani. Universitatea nu i-a mai plătit leafa de luni de zile. Poate că e accesibil. În caz că nu acceptă afacerea, ceea ce e foarte posibil, încercaţi în alt fel. În

nici un caz cartea nu trebuie să ajungă la tipar. Ar fi o catastrofă să încapă pe mîinile Tudehului. (Mary îl revedea în minte pe James ridicînd cupa de şampanie şi dînd-o de pămînt.) De ce v-aţi întunecat, *miss* Smith ? Situaţia noastră reclamă uneori astfel de măsuri. Am auzit că sînteţi fiica unor emigranţi ruşi. Vreţi ca Iranul să devină bolşevic ? Vreţi ca dumnezeu ştie cîţi oameni să fie loviţi de o soartă asemănătoare cu a părinţilor dumneavoastră, să fie siliţi să emigreze ? Noi am venit aici ca să împiedicăm asta. Iranul trebuie să rămînă al nostru. Trebuie să folosim orice mijloc ca să reuşim.

Mary ascultă cu mintea aiurea discursul lui G. E. Allen. Aceeaşi placă. O cunoştea şi o răscunoştea. Se gîndea mereu la James. De ce a trebuit să-l revadă ? Bănuia el oare ce frămîntări i-a pricinuit ? Nu mai are nici o clipă de linişte, nu-i mai place mîncarea, trec ore în şir şi n-o prinde somnul. Bănuia el oare că de dimineaţă o începe cu paharul de whisky ?

– Vreţi să vă trimit un raport, *mister* Allen ?

– Despre ce ? întrebă el uimit. Era concentrat asupra picioarelor ei şi nu înţelegea ce vrea. Scuzaţi-mă, *miss* Smith, dar mă gîndeam tocmai la o problemă importantă.

Mary observase ce problemă îl preocupă pe împuternicitul special. În consecinţă, se aşeză picior peste picior în aşa fel, ca fusta să se ridice cu cîţiva centimetri.

– Poate că ar fi bine, îl ironiză ea, să vă notaţi această problemă, *mister* Allen.

– Mulţumesc, mulţumesc, dar sper că o să-mi aduc aminte. Nu trebuie să-mi trimiteţi un raport special despre cazul Naga, îl veţi comunica pe cale obişnuită. Cu un ton blînd şi linguşitor, adăugă : Dacă am putea sta de vorbă despre această chestiune *entre nous* [1] v-aş fi foarte recunoscător, *miss* Smith.

„Ce maimuţoi !", îşi spuse ea.

– S-ar putea, eventual.

[1] Între noi (fr.) (n. r.).

– Eu aş ţine foarte mult. Îi întinse portţigaretul lui. Aş mai avea o întrebare. Am observat că în ultimul timp apar din cînd în cînd în *Daily Worker* articole care nu numai că defăimează în modul cel mai mîrşav politica noastră externă cu privire la Iran, ci o pun conştient într-o lumină falsă. Articolele sînt iscălite cu iniţialele J. F. Afacerea m-ar interesa mai puţin dacă acest scrib ar scrie numai pentru *Daily Worker*. Dar în ultimele săptămîni se spune că ar fi apărut şi în presa Tudehului pamflete asemănătoare, iscălite cu aceleaşi iniţiale. V-aş fi recunoscător dacă aţi putea să descoperiţi cine născoceşte aceste calomnii, dacă respectivul stă în Iran, probabil chiar în Teheran, şi cine e. Desigur sînteţi şi dumneavoastră convinsă de necesitatea de a împiedica un astfel de om să-şi continue activitatea.

Mary îşi simţea inima zvîcnind aprig în piept.

„N-ar fi mai bine să-i propună să încredinţeze această misiune Serviciului secret iranian ? Nu, nu. Atunci, într-o bună zi, James ar dispărea pentru totdeauna. N-ar fi primul care-şi pierde viaţa în felul acesta."

Se simţea slabă, nefericită, gata să leşine.

– Ce aveţi, *miss* Smith ? întrebă Allen îngrijorat. Nu vă simţiţi bine ? Vă surmenaţi prea mult. Poate ar fi necesar să vă luaţi un concediu.

– Mulţumesc. Se pare că în ultimele zile am exagerat cu fumatul. Nu-mi priește.

Allen sări în sus, se apropie de ea, o luă pe după umeri şi i se uită cercetător în obraz.

– Un pahar cu apă ? Sau mai bine un whisky ? Am să...

– Nu vă obosiţi, trece imediat.

Mary se ridică.

– Vreţi să vă aşezaţi la volan în starea asta ? Am să-l rog pe şoferul meu să vă ducă acasă.

– Nu-i nevoie. Cazul J... Era cît pe ce să spună James Farlay. Vă voi anunţa la timp cine a scris aceste articole.

– Nu trebuie să vă grăbiţi. Mă gîndeam tocmai că n-ar trebui să vă încarc cu această chestiune. Am să predau acest caz autorităţilor iraniene.

– Nu ! strigă ea.

– *Miss* Smith! Se pare că într-adevăr nu vă simțiți bine. Nu admit nici o obiecție, șoferul meu vă va duce acasă. Iar eu îmi permit să vă ofer între timp un whisky, de acord ?

Apatică, Mary încuviință din cap.

9

Surditatea lui Hussein dură mai mult decît prevăzuse medicul. Ideea că nu va mai auzi niciodată îl obseda, iar uneori devenea atît de puternică, încît îl împingea aproape la sinucidere.

Arunca o piatră în peretele de tablă al barăcii. N-auzea nimic, nici un zgomot. Vedea cum se mișcă buzele oamenilor, dar nu deslușea nici un sunet. Cît de mult își dorea să audă, în sfîrșit, vocea Tamarei ! Ar fi renunțat la toate celelalte zgomote dacă ar fi putut să audă, măcar, vocea ei, cu toate că tot ceea ce spunea ea îi citea pe buze. O strîngere blîndă de mînă era mai grăitoare decît mii de cuvinte. Unsprezece zile mai tîrziu începu să audă zgomote puternice, ca huruitul unui motor de camion, de pildă ; în rest, parcă ar fi avut vată în urechi. A treisprezecea zi auzi pentru prima dată vocea Tamarei, așa cum și-o păstrase în amintire. Cît de mult așteptase această clipă !

Acum, cînd își recăpătase auzul, voia să înfăptuiască ceea ce își pusese în gînd cît fusese surd : să învețe să citească și să scrie, să se educe pe el și pe ceilalți în spiritul lui Feridun Ibrahimi și să contribuie astfel și el la lupta pentru eliberarea poporului său. Își făurise niște planuri de care cu cîtva timp în urmă și-ar fi bătut joc. Avea impresia că focul l-a înnobilat, că a topit nepăsarea lui față de toate problemele politice.

Devenise un om nou, părea să fi căpătat un alt cap, alte idei, alte scopuri și dorințe. Cînd își amintea că aler-

gase cîndva după trei mii de lire, n-avea decît un zîmbet plin de milă pentru Hussein din acea vreme.

Inginerul-şef Simpson îi dăduse o muncă mai puţin istovitoare din punct de vedere fizic, care-i lăsa mai mult timp pentru realizarea proiectelor sale.

Seara stătea adeseori cu Tamara şi făceau tot felul de planuri. Cu toate că nu era încă membru al Tudehului, se frămînta cum s-ar putea activiza munca de partid la Naphta Abad. Ar fi vrut ca pe terenul petrolifer unde lucra el să fie cei mai mulţi membri ai Tudehului, cei mai buni şi mai conştienţi luptători.

Îl rugă pe tatăl său, care era acum şofer la un funcţionar superior iranian şi venea regulat la Naphta Abad, să-i aducă mai multe ziare sindicale şi ale Tudehului.

– Ştii, tată, spuse el, trebuie să răspîndim ziarele la sate. Întotdeauna se găseşte cineva care cunoaşte buchiile, şi care-i strînge pe ţărani în jurul lui şi le citeşte ce e mai important pentru ei. Ce ştiu ţăranii noştri despre împărţirea pămîntului ?

– Dar ce ai ştiut tu despre asta ? îl întreba Hassan zîmbind.

– Şi dacă nimeni nu ştie carte, aşa cum e de pildă la Saşir, atunci trebuie să se ducă un tovarăş acolo, tată, unul din Naphta Abad. Poate merge o dată şi un student ; cînd au vacanţă. Întreabă-l pe Ibrahimi dacă se poate.

Hassan îl bătu pe umeri.

– Am să-l întreb, băiatul meu.

Hassan se simţea din ce în ce mai tînăr de cînd se schimbase Hussein. De fiecare dată cînd venea la Naphta Abad, Hussein avea cîte ceva de povestit, avea cîte o noutate îmbucurătoare : ori a făcut progrese la scris şi citit, ori are nişte idei noi cum poate fi îmbunătăţită munca de partid. Dacă va continua în felul acesta, atunci fără îndoială că în scurt timp va putea prelua postul de secretar al Partidului Tudeh la Naphta Abad.

Aceasta va fi o zi minunată, cea mai frumoasă zi din viaţa lui Hassan. Dac-ar mai apuca-o şi Latifa ! în ulti-

mele săptămîni slăbise vizibil. Accesele de tuse erau din ce în ce mai frecvente, scuipa sînge din ce în ce mai des. Temperatura nu scădea de loc. Dar Hussein nu trebuie să ştie. L-ar necăji şi l-ar împiedica în muncă.

Într-o bună zi Hassan sosi la Naphta Abad nu numai cu pachete de ziare, dar şi cu Shams şi Mohammed. Fuseseră trimişi de nişte tovarăşi din Teheran la Naphta Abad, cu rugămintea să li se găsească un adăpost.

Hassan se gîndi : „Unde pot fi mai bine adăpostiţi ca la Hussein ?"

– Uite, ţi-am adus două ziare vii, Hussein, spuse zîmbind pe sub mustaţă. Te miri, nu-i aşa ? Ei vă pot ajuta foarte mult. Să-i trimiteţi la sate ca să povestească prin ce-au trecut la Teheran. Arată-i pieptul, Mohammed. Mohammed plecă ruşinat capul. – Arată, repetă Hassan, să vadă toţi.

Mohammed îşi desfăcu brusc cămaşa.

Hussein citi încet şi apăsat :

– T-U-D-E-H. Cum a ajuns cuvîntul acesta pe pieptul lui ?

– Poliţia i-a săpat cu fierul roşu literele în piele, răspunse Hassan. Au vrut să-l împuşte chiar în faţa fetei.

Tamara îl apucă înspăimîntată pe Hussein de braţ.

– Caută-i ceva de lucru lui Mohammed. Cel mai bun lucru ar fi să vorbeşti cu *mister* Simpson, se pare că te-a îndrăgit foarte mult.

Hussein nu auzea ce-i spune tatăl lui.

Nu-şi putea desprinde privirile de pe pieptul lui Mohammed, pe care citea iarăşi şi iarăşi numele partidului.

Cînd îşi luă rămas bun, Hassan îi spuse lui Hussein :

– Fii cu ochii în patru în ceea ce-l priveşte pe Hurban, ascultă-mă pe mine.

Cele două perechi îi făcură semne de bun rămas, pînă cînd maşina nu se mai văzu.

După ce se obişnuiră la Naphta Abad, Shams îi scrise mamei sale o scrisoare. Hassan îi făgăduise că va lua scrisoarea cu el la Abadan şi o va da acolo unui tovarăş care o va transmite bătrînei.

După ce descrise amănunțit prin ce trecuseră la Teheran și cum scăpaseră ca prin minune cu viață, Shams îi povesti mamei sale despre Naphta Abad.

„...E frumos aici, mamă. Mohammed și Hussein au construit o căsuță din scînduri și din tot felul de materiale și rămășițe de tablă, aduse de acolo unde lucrează acum Mohammed. Aci locuim toți patru. Tamara mi-a devenit o prietenă dragă, cu care mă înțeleg bine. Spălăm împreună pentru bărbați, și cînd ei stau de vorbă – de cele mai multe ori vorbesc despre politică, despre care acuma știu și eu mai mult – noi îi ascultăm. Tamara spune că de la ei se poate învăța foarte mult. Și eu simt că e așa. Multe lucruri pe care nu le-am înțeles pînă acum îmi devin acum limpezi. Uneori mă duc cu Tamara și Mohammed la țară. Le citim țăranilor din *Mardom,* știi, acesta e ziarul pe care-l scoate Partidul Tudeh, din care face parte Mohammed. Întîi țăranii nu voiau să știe de noi. Le era frică de stăpînul lor. Pe stăpînul lor îl cheamă Mirgolas și e colonel în armata iraniană. Lîngă patul lui am găsit la Park Hotel scrisoarea pentru care ne-au închis. Dar nu trebuie să-ți faci griji, mamă dragă. Aici stăpînul nu ne poate găsi. Acum nu mai le e frică țăranilor. Așteaptă chiar cu nerăbdare ziua cînd venim la ei. Mohammed, care îți trimite salutări, crede că munca la sate face progrese. Așa și trebuie. Îți închipui : mulți țărani n-au văzut în viața lor o cale ferată, nu știu ce e un cinematograf și nici despre radio n-au auzit. Se miră foarte mult cînd le povestim despre toate acestea. Mohammed și Hussein spun că totul se va schimba cînd Tudehul va conduce, atunci toate satele vor avea lumină electrică, și țăranii vor vedea și filme. Uneori țăranii nici nu vor să creadă ce le citim, deoarece jandarmii stăpînului le povestesc cu totul alte lucruri. Unii țărani, mulți chiar, nu știu că Azerbaigeanul și Kurdistanul au acum administrații democratice autonome, că acolo s-a dat țăranilor pămînt și nu mai există *khani,* care pot face ce vor cu țăranii. Mie-mi place foarte mult să mă duc la țărani, și Tamarei la fel. M-aș duce cu plăcere o dată și la cinema, dar și aici e frumos. Sînt mulți munți. Tamara

m-a învățat să fac pîine. Mai ai pisica ? Aici se spune că bahtiarii și cașcaii vor să se răscoale. Dar poate sînt numai zvonuri. Nu trebuie să-ți fie frică. Pe terenul petrolifer a fost un incendiu mare. A ars petrolul. Dar s-a stins. L-a stins un american cu un nume caraghios. Hussein a povestit că a încercat și el, dar nu i-a reușit. A fost surd, multe zile n-a auzit nimic. Te rog să-i trimiți prietenei mele de la Park Hotel salutări din partea mea. Știi tu, cea care-mi făcea mereu bluze. Poți să-i dăruiești fusta mea verde. Te rog să-mi scrii repede.

Te sărută mica ta Shams și Mohammed."

„Trimite-i complimente și prietenului lui Mohammed, fotografului Iradj Sebsewari. Mohammed îl roagă să-i scrie, dar nu prin poștă, ca să nu afle nimeni că sîntem aici. Pe poștașul nostru îl cheamă Hassan și e tatăl lui Hussein, dar nu e un poștaș adevărat, ci conduce o mașină pentru «inglișii»."

Cînd împături scrisoarea, Mohammed veni pe la spate și îi acoperi ochii. Cu o voce prefăcută, adîncă, îi spuse să ghicească cine e.

Shams, care-l recunoscuse imediat pe iubitul ei, spuse :

– Cred că trebuie să fie Hussein.

– Nu, mormăi Mohammed.

– Păcat !

– Păcat ? repetă el jignit luîndu-i mîinile de pe ochi și așezîndu-se pe o ladă care le servea de scaun.

Shams zbură spre el.

– Ești un prostuț, Mohammed, spuse ea zîmbind șăgalnic. Crezi că n-am știut imediat cine e în spatele meu ? Prostuț, prostuț, prostuț mai ești.

Mohammed se împăcă repede, mai ales pentru că după fiecare „prostuț" căpăta o sărutare.

– În curînd plecăm la Sașir, Shams. Cînd tatăl lui Hussein o să ne facă rost de volumul lui Gorki *Mama,* ne ducem acolo și le citim țăranilor din el.

Shams se încruntă.

– Ce carte e asta ?

– Un roman, Shams, un roman cunoscut, cunoscut în

toată lumea. L-a scris un scriitor sovietic, Gorki, un scriitor cu renume mondial.

– N-ai spus că țăranii au nevoie de pămînt ?

– Bineînțeles că au nevoie de pămînt.

– Și vrei să le duci o carte ?

El își puse mîinile pe genunchi, înălță capul și se uită la ea.

Lui Shams îi plăcea cînd Mohammed își lua un aer atît de gînditor.

– De ce nu ? Întîi cartea, apoi pămîntul. Fără carte n-o să dobîndească niciodată pămînt. Înțelegi ?

– N-ar fi mai folositor pentru ei dacă le-am duce haine, încălțăminte ? Probabil spun o prostie, Mohammed, sigur că e o prostie, dar nu pot să pricep la ce le-ar folosi cartea. Vai, Mohammed, de ce nu sînt mai deșteaptă ? Se așează lîngă el jos, pe pămînt, rezemîndu-și capul pe genunchii lui. Tu știi totul, Mohammed, și eu nu știu nimic. Uneori mă rușinez față de tine și de Hussein.

El o mîngîie pe păr.

– Nu vorbi așa, Shams. Ești mult mai deșteaptă decît mulți alții, ai dovedit-o cînd mi-ai adus scrisoarea. Tăcu, își sprijini mîna pe capul ei și privi în gol. Gîndește-te la fetele de la țară. Ele nu sînt proaste, dar știu mai puțin decît tine, nu pot ști mai mult, pentru că stăpînii nu vor altfel. De aceea, Shams, trebuie să le ducem cărți. Țăranii trebuie să devină mai deștepți decît colonelul. Viața lor e lipsită de sens, de scop, sînt fricoși, intimidați. Nu numai că stau adeseori laolaltă cu animalele, avînd numai o singură încăpere, dar ei înșiși trăiesc ca niște animale. Trebuie să le dăm o credință, să-i ajutăm să devină conștienți de puterea lor. Lucrul cel mai important e să le scoatem din cap ideea că lumea va fi în vecii vecilor așa cum e acum și că Allah vrea ca ei să trăiască în mizerie, ca să-i poată răsplăti în viața de apoi. Această carapace cu care se tîrîie ca niște broaște țestoase de la o zi la alta trebuie sfărîmată.

Shams îi urmărea fiecare mișcare a buzelor.

– I-am scris mamei, Mohammed, că nu trebuie să-i fie

frică, dar mie mi-e frică, mi-e tare frică. Pretutindeni umblă jandarmii colonelului, spionează fiecare bordei... Ai grijă, Mohammed, făgăduieşte-mi. A doua oară n-aş mai putea rezista. Ah, ce îngrozitor a fost cînd te-au pus la zid şi au dus arma la ochi...

Shams plîngea în hohote.

– Fii fără grijă ! Cînd sîntem la sate punem întotdeauna pe cineva să stea de strajă. Ştii şi tu.

Seara, pe cînd erau toţi patru laolaltă, trecu Ahmed pe la ei şi-l rugă pe Hussein să iasă o clipă afară.

– Noi n-avem secrete, spuse Hussein.

– Am nevoie de sfatul tău, dar dacă ceilalţi... Nu durează mult.

Hussein avea impresia că, de cînd îl văzuse ultima oară, Ahmed se schimbase. În ochi îi ardea o văpaie îngrozitoare. Era ca o fiară hăituită.

– Hai la cantină. Îţi fac cinste cu un rachiu. Hai, mă, odată ! În drum spre cantină nu scoase nici o vorbă. După ce bău primul rachiu, continuă să tacă. Abia după cel de-al treilea pahar spuse : Am sosit acum o oră de la Abadan.

Hussein observă că lui Ahmed îi zvîcnea într-una pleoapa stîngă.

– Ascultă, Hussein, nu mai văd nici o ieşire. Vîntură ameninţător pumnul drept prin aer. Ciinii, ciinii ăştia ! N-am vrut să ascult. Nu-i aşa ? N-am stat noi în timpul grevei la cantină şi nu ţi-am spus atunci că sondele or să sară în aer ?

– E adevărat, şi eu ţi-am răspuns că o să termini cu ştreangul de gît.

– Dacă aş fi ştiut înainte toate astea ! Care era scopul meu, Hussein ? În mare cu „inglişii", foc sondelor, să aruncăm în aer conductele şi petrolierele. Aşa-i ? Numai din cauza asta m-am făcut „sacagiu". Mi-am distrus nervii. Pentru ce ? Ştii tu pentru ce am dat foc sondelor ? N-o să ghiceşti niciodată. Pentru americani. Şi „Liverpool"-ul l-am scufundat tot pentru ei, pentru ei i-am trimis pe băieţi la moarte. Goli paharul cu furie, dintr-o sorbitură. Credeam că ne sînt prieteni. Culmea, astăzi au venit la

mine porcii ăştia, să-mi ceară o listă, o listă cu toate numele.

– Şi ce-ai de gînd să faci ?

– Vor să mă plătească cu două mii de dolari. Două mii de dolari ca să-i trădez pe ceilalţi, ca să fie spînzuraţi.

– Şi ce o să fie cu tine ?

– Cu mine ? Nu-i vorba de mine. Cine sînt eu, te întreb ? Sînt un om tras pe sfoară. Hai, bea ! Să ne îmbătăm. Omul poate îndura toată viaţa asta murdară numai bînd. Să mă îmbăt, şi pe urmă mă sui pe „sacaua" mea. Îi dau drumul, şi hai ! mă opresc în primul copac.

Îşi rezemă capul în mîini.

– Viaţa e frumoasă, Ahmed.

– Totul e zadarnic, toată munca, toate pregătirile, totul a fost degeaba, totul a fost numai pentru americani, care vor să le ardă una „inglişilor". Lovi cu pumnul în masă. Poţi să-ţi închipui ce înseamnă asta ? urlă el. Pacă te-ai fi prăbuşit într-o prăpastie. Noapte, Hussein, ceaţă, beznă. Se holbă cu ochii injectaţi la Hussein. Eu, Ahmed, fiul unei mame cumsecade şi al unui tată cumsecade, să le dau lor liste cu nume. Răsuflă iute, cu gura deschisă, de parcă ar fi fugit mult. Încet, mai mult pentru sine, continuă : Şi dacă nu le dau ?

Ahmed lăsă capul jos, ciocnindu-şi fruntea de masă.

Plîngea.

Hussein îi puse mîna pe umeri.

– Lasă toate baltă şi pleacă în Azerbaigean, Ahmed. Acolo au nevoie de pumni zdraveni.

Ahmed înălţă capul.

Ochii lui roşii erau larg deschişi.

– Azerbaigean ?

– Acolo i-au dat dracului şi pe americani, şi pe „inglişi", şi pe marii moşieri. Acolo au nevoie de băieţi de ispravă, ca să-şi construiască propriile lor fabrici.

– Azerbaigean ?

– Strînge bani pentru călătorie şi du-te la Tabriz. Am să-l rog pe Ibrahimi să-ţi dea o scrisoare. Găseşti de lucru imediat.

– De ce nu pleci şi tu ?
– Eu am aici diferite misiuni.
– Te-ai schimbat, Hussein, ai devenit altul.
– Şi tu.
– Se pare că toţi ne-am schimbat. De ce, Hussein ? De ce nu mai sîntem ca înainte, nici eu, nici tu ?
– Nu ştiu. Pesemne din cauza vremurilor. Nu trec pe lîngă nimeni fără să lase urme.

Ahmed dădu din cap de parcă ar fi vrut să spună : are dreptate, are dreptate.

Îi întinse mîna lui Hussein.

– O să ne mai vedem vreodată ? Hussein ridică din umeri. Allah să te aibă în pază, spuse Ahmed. Transmite-i salutări tatălui tău, Hassan, salut-o pe Latifa din partea mea, iar Tamara să-ţi dăruiască fii frumoşi.

Hussein se înroşi.

Îl însoţi o bucată de drum, apoi se întoarse acasă.

10

Profesorul Naga îi vedea pe studenţii săi ca prin ceaţă. Feţele le erau parcă strîmbe, în ochii lor jucau, suprapunîndu-se, nenumărate culori. Profesorul se bucura că îşi terminase prelegerea. De cînd şahul îi înapoiase manuscrisul cu menţiunea ca profesorul să încerce să şi-l publice pe cont propriu, căci mai mult nu putea să facă, Naga era complet buimăcit. Probabil că pe şah l-a impresionat foarte mult lucrarea, căci cunoştea destul de bine situaţia descrisă.

Sau poate că nici n-a citit manuscrisul. Dar dacă l-a citit, de ce n-a făcut pînă acum nimic pentru rezolvarea acestor probleme pe care le cunoaşte „destul de bine" ?

Edificiul înălţat cu atîta greutate de Naga, „soluţia de sus", trosnea din încheieturi, se clătina şi era gata să se năruie în orice clipă.

Naga părăsi gîrbovit Universitatea, fără să răspundă la saluturile studenţilor.

Pe Khiabane Firdusi era cît p-aci să-l calce o mașină. Frînele scrîșniră. Șoferul îl amenință cu pumnii și-l împroșcă furios cu sudălmi.

Naga își răsuci încurcat barba și își scutură praful de pe haină. Acasă. Liniște. Singurătate. Fără mașini. Fără catîri. Fără brațele firave ale copiilor ridicate ca să cerșească cîțiva gologani. Departe de strigătele negustorilor, departe, departe...

Istovit, se prăbuși pe scaunul lui de lucru.

În sfîrșit era singur, el și cu prietenele sale, cărțile.

Privirile-i lunecară peste birou și se opriră o clipă pe maldărul de ziare, pe care Sobeide i le punea în fiecare zi în partea dreaptă a biroului.

Cînd văzu ziarele, se întrebă dacă era cu adevărat singur. Casa lui trebuia să fie o cetate de zidurile căreia să se lovească toate frămîntările, tot zbuciumul de afară. Dar nici această teorie nu rămînea în picioare. Lumea pătrundea în camera lui de lucru, indiferent dacă o aduceau ziarele sau spusele vreunui om. Nicăieri nu putea fi singur. Nicăieri nu găsea un colțișor în care să se retragă.

Ce scriau ziarele ?

Cu o mișcare obosită, trase spre el tot teancul.

„Dezbaterile parlamentare cu privire la prelungirea concesiunii lui *Imperial Bank of Iran* au fost amînate !" – „Secătuirea zăcămintelor de țiței – adevăr, sau minciună ?" – „Dezvăluiri senzaționale în legătură cu amestecul lui *Anglo-Iranian Oil Company* în treburile interne ale Iranului !" – „S.U.A. va acorda un ajutor ?" – „Puhoiuri imense de lăcuste bîntuie deasupra Irakului !" – „Marinarii indieni răsculați de pe vasele societății *Royal Indian Navy* au declarat greva foamei !" – „Regele Ibn Saud construiește o cale ferată pentru a asigura securitatea internă !"

– Pălăvrăgeli, mormăi profesorul. Nici un ziar nu scrie adevărul. Fiecare ziar urmărește un scop, dirijat în umbră de anumiți oameni. Dezgustător.

Scoase ceasul.

Pînă la venirea ministrului de interne Serdai mai erau peste douăzeci de minute. Voia să se folosească de ele ca

să mai arunce o privire în manuscris. Serdai era un critic aspru, şi el, Naga, voia să fie pregătit, pentru a putea răspunde la orice întrebare.

Se duse la raft şi ridică mîna dreaptă ca să scoată de acolo teancul de hîrtii. Locul unde se afla de obicei manuscrisul era gol.

Să-l fi pus din greşeală în altă parte ?

Căută în toată camera, în toate colţurile, sub birou, sub divan – fără succes. Cartea nu era nicăieri.

O chemă pe Sobeide şi-o întrebă dacă nu ştia unde ar putea fi manuscrisul.

– Trebuie să fie în raft.

– Nu e.

– Trebuie să fie acolo, acum o jumătate de oră, cînd am pus ziarele pe biroul tău, l-am văzut cu ochii mei.

– Dar nu mai e. Te rog convinge-te singură.

„L-a furat cineva, acesta fu primul ei gînd ; locul e gol. În sinea ei se bucura. Poate că are să se liniştească în sfîrşit. Manuscrisul acela nenorocit le adusese numai ponoase. Înghiţise bani, stîrnise nelinişte, ridicase între ea şi bărbatul ei un zid. Să nu-l mai vadă în ochi. Deci, Allah îi ascultase ruga. Acum va fi din nou ca înainte : linişte, convorbiri la masă în timp ce beau ceaiul, plimbări. Naga va suporta probabil greu această pierdere, dar, după ce va trece, îi va aparţine numai ei, şi nu odiosului manuscris."

Naga o bănuia pe soţia lui că ar fi ascuns manuscrisul. Cu cîteva săptămîni înainte îl ameninţase chiar că o să-l distrugă.

– Ai vreo bănuială cine ar fi putut să-l fure ? o întrebă el suspicios, urmărindu-i fiecare mişcare a feţei.

– De unde să ştiu eu ? Îmi închipui că multora le displace această carte.

– De exemplu colonelului Mirgolas, o întrerupse el enervat.

Ea nu se prinse. Nu mai suporta ciocnirile acestea, iscate din pricina fratelui ei. Nu era vina lui că se număra printre cei mai bogaţi oameni din Iran.

Amărîtă, îi întoarse spatele şi ieşi din odaie.

Oricît ar încerca, cu Naga nu se mai putea vorbi raţional. Cartea aceasta îl înnebunise. Regreta din ce în ce mai mult că se măritase cu el. Dacă l-ar fi ascultat atunci pe fratele ei, n-ar fi ajuns niciodată la această căsătorie. Dar n-o să mai rabde multă vreme.

Năuc, Naga se uită după ea.

Îşi aduse aminte că cu cîteva zile în urmă îl vizitase o doamnă, o americană blondă, bine făcută, zveltă. Venise în numele unei edituri din New York să-i ofere cincizeci de mii de dolari pentru manuscris.

Uitîndu-se fix la scaunul pe care şezuse străina, Naga încercă să reconstituie convorbirea pe care o avusese.

Mary : Cartea dumneavoastră va apărea în Statele Unite.

Naga : Eu intenţionam s-o public în Iran.

Mary : Asta nu interesează editura pe care o reprezint.

Naga : Rostul cărţii mele se iroseşte, *miss* Smith, dacă va fi editată în Statele Unite şi nu în patria mea.

Mary : Vorbiţi mereu despre rostul cărţii, domnule profesor. Rostul unei cărţi, la noi, constă în primul rînd în faptul că aduce cît mai mulţi dolari. Un alt rost nu există. Se prea poate ca în această privinţă părerile noastre să nu coincidă.

Naga : Cert, părerile noastre se deosebesc fundamental. Am scris această carte, *miss* Smith, ca să fac un serviciu patriei mele ; la avantajele personale pe care le-aş putea eventual avea, publicînd-o, nu m-am gîndit de loc.

Mary : În Statele Unite oamenii şi-ar bate joc de dumneavoastră, domnule profesor.

Naga : Nu vă contrazic.

Mary : Cincizeci de mii de dolari sînt o avere. Aţi putea să trăiţi fără griji pînă la sfîrşitul vieţii şi să vă continuaţi în linişte studiile.

Naga : E foarte ademenitor, *miss* Smith, dar nu pot să vă dau cartea în astfel de condiţii. Am scris-o în Iran, e destinată Iranului, şi trebuie să apară în Iran, în altă parte nu-şi atinge scopul.

Mary : Nu vă schimbați părerile chiar dacă vă oferim șaizeci de mii ?

Naga : Cuantumul sumei nu are nici o importanță.

Mary : Să nu regretați, domnule profesor.

Naga : Nu cred.

Privirile lui trecură de la scaunul pe care șezuse ea la raft și de la raft la scaun.

Exista vreo legătură între vizitatoarea americană și raftul gol ? Imposibil. Oricît ținea editura ei să cîștige dolari, totuși nu folosea metode de gangsteri, asta e cert. Dacă manuscrisul va fi tipărit, va ajunge în public, și atunci poate să ajungă și în mîinile autorului. Editura se poate aștepta oricînd să fie dată în judecată.

Profesorul se mira de un lucru. Oricît se străduia, nu putea să-și aducă aminte dacă *miss* Smith spusese numele editurii. De ce oare ?

Adună de pe podea ziarele și le puse în raft. Pe deasupra era *Mardom.*

„Tu-deh", silabisi el în minte. În ultimele zile se surprindea de multe ori că se gîndește la complexul de noțiuni reprezentate de „Tudeh". Acest cuvînt poseda o putere de atracție magică. Aproape fiecare idee era într-o oarecare legătură cu Tudehul. Nici o mirare că masele se îndreptau spre Tudeh.

Profesorul Naga îl primi pe ministrul de interne, care întîrziase, cu cuvintele :

– Arătați prost, excelență, sînt îngrijorat de dumneavoastră.

Serdai zîmbi obosit.

Îi plăcea sinceritatea lui Naga. Profesorul spunea numai ce credea, cu toate că uneori nu era ușor pentru Serdai să-l înțeleagă.

Părerile sale erau adeseori destul de prăfuite.

– Nu ne-am mai văzut de mult, profesore. Dacă nu mă înșel, ultima dată ne-am văzut la directorul general Whigest. Cîte nu s-au întîmplat între timp ! Din păcate, puține lucruri bune. Nu v-am exprimat atunci temerea că n-o să mai fiu mult timp ministru ? Ei, nu mai e mult, profesore !

– Vreți să demisionați ?

– Asta nu, dar adversarul e mai tare ca mine. În cîteva zile își va atinge scopul, și va reuși.

Serdai oftă.

– Cum să înțeleg asta, excelență ?

– Și despre asta am vorbit la Whigest, profesore. Ne îndreptăm spre dictatură, e pe zi ce trece mai limpede. În curînd sindicatele și Tudehul vor fi strînse cu ușa și se va face totul pentru a elimina forțele democratice. Atacul împotriva sediului Consiliului Central al Sindicatelor a fost numai un mic aperitiv. Aș putea să vă mai dau încă alte cîteva exemple, care nu sînt încă cunoscute și la care veți asista personal, în foarte scurtă vreme.

Oare furtul manuscrisului lui avea vreo legătură cu ceea ce spusese adineauri Serdai ? „...vor face totul pentru a elimina toate forțele democratice..."

– Scuzați-mă, excelență, dar tot atît de puțin cît am crezut acest lucru atunci cînd am stat de vorbă la *mister* Whigest îl cred și astăzi.

– Dumneavoastră nu *vreți* să credeți, profesore. Dar într-o zi va *trebui* să credeți. Atîta timp cît țara noastră este stăpînită de marii moșieri, nu vom avea democrație. Acești oameni nu pot guverna altfel decît dictatorial. Cu cît mai aspră e dictatura lor, cu cît e mai sîngeroasă – vă amintesc de cele patruzeci și șase de jertfe cu care s-a soldat greva generală din Husistan – cu cît sînt mai drastice măsurile luate de ei, cu atît vor putea să se mențină mai mult. Democrația ar însemna pentru ei sfîrșitul. Gîndiți-vă la Hitler. Pentru ca el și complicii și oamenii lui din umbră să mai rămînă cîteva ore în viață, a sacrificat fără milă zeci de mii de oameni.

– Vor reînvia zilele lui Reza-kahn Pehlevi ?

– Mausoleul care i se construiește la Ray este un simbol.

Profesorul era tot mai încurcat.

Manuscrisul furat. Întoarcerea la dictatură. Interzicerea opoziției. Acum pricepea de ce n-a avut nici un efect

asupra şahului manuscrisul său. Şahul intenţiona să soluţioneze problemele cu alte mijloace.

– Văd, profesore, că nu mă credeţi nici astăzi. Nu vedeţi semnele prevestitoare, sau nu vreţi să le vedeţi ? Ţăranii revendică, disperaţi, scăderea impozitelor şi a taxelor. În mod democratic nu pot fi convinşi, atunci ce-or să facă... ? Or să se folosească de forţă, sau credeţi că marii noştri moşieri, care deţin majoritatea în guvern şi parlament, vor renunţa la un singur rial, numai din dragoste pentru democraţie ? În plus, criza se adînceşte din zi în zi şi are drept rezultat nemulţumirea mereu crescîndă în sînul populaţiei. Închiderea fabricilor, concedieri. Mînia poporului, profesore, nu mai poate fi ţinută în frîu cu mijloace democratice.

Profesorul se apăra cu înverşunare împotriva argumentelor convingătoare ale lui Serdai. „Asta nu poate fi adevărat, fiindcă nu trebuie să fie adevărat. Oare guvernul poate să facă într-adevăr ce vrea cu poporul ? Nu era ales de mase ?" La acest cuvînt se opri. Drept la vot aveau numai cei care puteau dovedi că ştiu carte. Deci cea mai mare parte a ţăranilor şi muncitorilor nici n-au putut vota. Era uşor de ghicit din ce pături sociale erau şi ce stare socială aveau cei care putuseră să voteze.

Cu cît chibzuia mai mult, cu atît se prindea mai mult în hăţişul unor contradicţii de nepătruns.

– Cartea dumneavoastră, stimate profesore, vine la momentul oportun, nici cu un minut prea devreme şi nici cu unul prea tîrziu. Dacă va apărea acum, va declanşa o reacţie care nici nu poate fi prevăzută încă.

– Va trebui să renunţaţi la această reacţie, răspunse Naga cu glas stins.

– Ce vreţi să spuneţi ?

– Mi s-a furat astăzi manuscrisul, şi nu mai am nici o copie.

– Am bănuit acest lucru. Acum mă credeţi cînd vă spun ce timpuri ne aşteaptă ? Ce-o să faceţi ? Să înştiinţaţi poliţia n-are rost, deoarece cercurile interesate de manuscrisul dumneavoastră dispun şi în cadrul poliţiei de oameni.

Glasul profesorului suna dogit, obosit. Spuse :

– Nu mai sînt în stare să scriu totul încă o dată, n-am nici forța morală, nici cea fizică.

– Alăturați-vă Tudehului, profesore, acolo veți găsi puterea de care aveți nevoie ca să vă recîștigați echilibrul sufletesc pierdut.

„Iar începe, Serdai, cu aceeași poveste ? Nu era de ajuns că toată ziua, bună ziua se lovea de acest nume ? N-avea nevoie de nici un partid, asta s-o știe Serdai. În ultimă instanță, dictatura se instaura tot din cauza Tudehului. De ce infiltra fanatismul în mase, de ce le instiga și le ațița ura ? Dintotdeauna violența a dat naștere la violență. De ce nu lupta cu mijloace parlamentare ?"

Serdai simțea că profesorul se închide în sine. Acest savant era o adevărată enigmă pentru el. A scris o carte în care a demonstrat unde rezidă cauzele sărăcirii Iranului, a patriei lui iubite. Dar dacă era vorba să transpună consecințele sale în fapte, să taie răul de la rădăcină, deodată se oprea, șovăia, devenea nesigur, se închidea în sine.

Afară se lăsa seara.

Norii cenușii-verzui învăluiau încăperea într-o lumină ciudată.

Fețele celor doi bărbați pluteau într-un fel de ceață verzuie.

Naga avea de cîteva zile presimțirea că o furtună se apropia de Teheran. Își simțea mîinile și picioarele ca de plumb. Era indispus și irascibil, obosea repede, capacitatea de concentrare i se micșorase pînă la amorțeală completă.

Avea sentimentul că se apropie sfîrșitul lumii.

Ar fi vrut să moară, să aibă un atac de inimă care să pună capăt, subit, tuturor frămîntărilor. Ce rost avea toată această existență ? Fiecare dorea moartea celuilalt. Fiecare voia să-și umple buzunarele, umilindu-se, lingușind și cîntîndu-i în strună celui mai tare. Pretutindeni corupție. Omului cinstit i se întind tot felul de capcane. Cît timp fuseseră nemții cei mai puternici, li se făcuse lor pe plac. De cînd Iranul fusese ocupat de anglo-americani

se dăduseră de partea lor. Jucau după cum li se cînta. Lucrul cel mai de seamă era să tragă profit şi trăseseră întotdeauna profit. Cel care s-a dat de partea englezilor şi americanilor nu-i astăzi un om bogat ? Sub pulpana celor tari întotdeauna îţi merge bine. Aşa gîndesc ziariştii, cei de la radio, miniştrii, conducătorii partidelor. Toţi sînt nişte tîrfe care-şi vînd patria.

Se lăsase întunericul, aşa încît cei doi bărbaţi abia se mai vedeau unul pe celălalt.

Naga închise geamurile, căci începuseră primele fulgere şi tunete.

Scurt timp după asta se auzi răpăitul ploii, care bătea în geamuri şi şfichiuia frunzişul copacilor şi tufişurilor.

Serdai se uită la profesor. Stătea mic şi firav lîngă geam.

– Ploaia le va prii trandafirilor dumneavoastră, domnule profesor.

– Dacă nu-i culcă la pămînt.

– Ca să revin la manuscrisul dumneavoastră. Bănuiţi cine vi l-a furat ?

Naga se întoarse.

– Nu.

Fulgere săgetau neîntrerupt văzduhul, tunetele se înteţeau, şi ploaia se năpustea cu o furie crescîndă.

Furtuna vuia turbată în jurul casei, zgîlţîind plopii şi alunii.

Serdai şi Naga nu mai aveau ce să-şi spună. Dar pentru că Serdai nu putea să plece din cauza vremii, vorbiră despre tot felul de fleacuri. Simţeau totuşi între ei o oarecare încordare, şi amîndoi se gîndeau cu groază că în curînd vor bîntui în toată ţara alte furtuni decît aceasta, vijelii mai mari, mai puternice, dorite şi stîrnite de oameni.

Naga îşi conduse musafirul pînă la poarta grădinii.

Serdai îi strînse profesorului mîna şi i se uită drept în ochi, de parcă l-ar fi privit pentru ultima dată şi ar fi vrut să-şi întipărească bine figura lui.

– Mai treceţi pe la mine, îl rugă Naga.

Serdai nu răspunse, dar Naga citi pe fața ministrului de interne că nu crede într-o revedere. Părea convins că dușmanii vor să se scape de el.

Naga își tîrșî pașii pînă în casă, încovoiat sub povara grijilor mai mult ca oricînd. Cîțiva din cei mai frumoși trandafiri fuseseră culcați de iureșul furtunii, dar nici nu-i păsa.

Trandafirii înfloresc în fiecare an, dar oamenii... ?

O chemă pe Sobeide. Voia să fie lîngă el, cu toate că știa că nu l-a înțeles niciodată ; dar în clipa aceea era de ajuns s-o simtă lîngă el.

– Sobeide ! Nici un răspuns. Sobeide !

O căută în bucătărie. Nimic. Totul strălucea de curățenie, oalele și cratițele atîrnau, ca de obicei, pe perete.

Se duse în camera ei. Hainele, împrăștiate. Dezordine, o valiză mică deschisă. Își luase lucrurile și-l părăsise ?

Tulburat, rătăci dintr-o cameră în alta. Nici urmă de Sobeide. În sfîrșit, în dormitor găsi o scrisoare în care îi comunica că nu mai suportă convietuirea cu el și că se duce la fratele ei, la Arasfan. Să nu-i poarte de grijă, fiindcă acolo o să-i meargă, fără îndoială, mai bine decît aici, la el, la Teheran. Nu mai poate să îndure acest zbucium sufletesc. Dacă-i vine mintea la cap, dacă își scoate gărgăunii din cap și renunță la ideea de a publica o carte despre Iran, atunci s-o înștiințeze. Așa cum a mers pînă acum nu mai poate să meargă. Scrisoarea era impersonală, nu se adresa nimănui și nu se termina nici măcar cu un cuvînt de rămas bun.

Naga stătea în camera lui de lucru, în fața geamului deschis, și își umplea plămînii cu aerul proaspăt ce mirosea a pămînt reavăn și a trandafiri. Își dădea seama că plecarea lui Sobeide nu putea fi evitată, și așa era bine. Acum nu mai trebuia să menajeze pe nimeni. Poate va izbuti în sfîrșit să-și limpezească gîndurile.

Păși în grădină.

Profesorul se repezi la ușă ca s-o închidă.

După ce luă micul dejun, Marion Whigest jucă o oră tenis, făcu un duş, se urcă în maşină şi „cutreieră împrejurimile", cum spunea ea, ca să cunoască locurile şi oamenii.

Trecea prin sate prăpădite, lăsate în paragină de ţărani, pe lîngă turme de oi ; din cînd în cînd trebuia să se oprească din cauza haitelor de cîini sălbatici, care-i ieşeau în drum şi lătrau sărind în faţa maşinii.

Ţăranii şi copiii se uitau miraţi la Mercedesul elegant, ce venea parcă de-a dreptul din lumea basmelor.

Lui Marion îi părea rău că le zvîrlise cîteva monede. Se înroşi la gîndul că-i umilise, că îi jignise pe aceşti oameni flămînzi, în zdrenţe.

Apăsă pe pedala de acceleraţie. Nu mai suporta efuziunile şi mulţumirile lor.

Găsi de-a dreptul emoţionantă întîlnirea cu o caravană de cămile ce se îndrepta spre Korramşah. Rezemată de volan, urmări mersul ritmic, legănat al animalelor împovărate şi ascultă sunetele talăngilor.

Orientul, veşnic acelaşi, aşa cum îl îndrăgise ea !

După ce duse maşina la garaj, se dezbrăcă imediat de bluză şi şort şi sări în bazinul de înot.

La naiba, era o ciorbă fierbinte şi scîrboasă !

Iran – ce ţară îngrozitoare ! Soare – soare. Marion îi înţelegea pe inginerii englezi care voiau să plece de acolo. Nici ea n-ar fi rezistat multă vreme.

Străbătu potecuţa pînă în casă, în fugă, ca să nu-şi frigă tălpile. Uf, cum suportau oamenii care umblau toată ziua desculţi acest pămînt încins ? De neînţeles.

Ostenită, se prăbuşi pe *couch*.

Aer condiţionat, obloanele trase, whisky cu sifon la gheaţă. Aşa da ! Totul devenea, într-o oarecare măsură, suportabil.

Lîngă ea, pe o măsuţă cu trei picioare, se aflau jurnalul în care făcea însemnări, un stilou şi cartea lui Sartre *Mecanism*.

În clipa aceea n-o interesa nici jurnalul, nici *Mecanismul* lui Sartre, cu toate că pînă atunci scenariul acesta o impresiona de fiecare dată cînd îl citea. Ce idei avea acest Sartre ! Numai că nu prea se descurca cu existențialismul lui. Omul e răspunzător de faptele lui. Dar... ? Un profesor pe care, nu demult, îl rugase să-i explice esența filozofiei lui Sartre i-a răspuns :

– Am să vă spun ce nu este existențialism...

Plictisită, urmări norii de fum care urcau spre tavan. Viața o dezgusta. Sentimentul că n-are nici o datorie de împlinit, că e condamnată la o veșnică inactivitate, are s-o împingă odată în brațele nebuniei. Nu mai suporta. Să înoate, să călărească, să conducă mașina, să joace tenis, pocher, toate aceste îndeletniciri o plictiseau la culme, o nemulțumeau. Îi venea să rupă în bucăți toate invitațiile la fel de fel de recepții. Voia să aibă în sfîrșit un scop în viață. Dacă tatăl ei nu înțelegea acest lucru, cu atît mai rău pentru dînsul. El, dacă era necesar, lucra zece-douăsprezece ore fără întrerupere. Avea zi de zi de rezolvat chestiuni arzătoare. *Anglo-Iranian* era pus mereu în fața unor probleme. Și tocmai el nu voia să înțeleagă că și Marion avea nevoie de un scop, de un conținut al vieții. „Poți să călătorești, fata mea, ai o mașină..." Să călătorești. Aceleași hoteluri, aceiași directori superamabili. Aceiași chelneri, cameriste, băieți de lift, aceiași *barmix*-eri și gigolo. Aceleași convorbiri despre modă, afaceri, sport, femei. Societatea unor astfel de cretini îi producea greață. Se săturase să-l audă pe Rainier, principe de Monaco, povestind a suta oară despre sclava lui, pentru care plătise cică două sute de mii de franci, și care se lăuda că a studiat arta guvernării împreună cu șahul Iranului la școala princiară du Rosey din Lausanne. Ce stupid ! Și ceilalți ? „Ce frumoasă sînteți, doamnă director general, această rochie încîntătoare v-ați făcut-o desigur la Dior. Divin !" – „Îngrozitor, ați auzit ? Fath, regele modei franceze, Fath, zeul zeilor modei, se pare că ar avea o boală incurabilă. Medicii nu-i dau mai mult de doi-trei ani." „Veniți azi după amiază la bridge, doamnă ? M-ați face omul cel mai fericit." „Ați

auzit, *mixer*-ul mi-a povestit în secret că directorul Vatros are o prietenă de şaisprezece ani. Şi cînd te gîndeşti că măgarul ăsta bătrîn nu mai e în stare de nimic ! Aş vrea să ştiu cum face faţă. Îşi caută fetişcane din ce în ce mai tinere." „Ei, închipuiţi-vă, contele Loani şi-a cumpărat aceeaşi marcă de maşină ca şi a noastră. Asta a pus-o la cale soţia lui, cocota ! Ce vrei să ceri unei foste cîntăreţe ? Trebuie să vorbesc neapărat cu soţul meu despre asta. Vom fi siliţi să ne căutăm urgent o altă maşină. N-aş vrea să-şi rîdă lumea de noi cînd ne vede în maşină, nu-i aşa ? Vai, omul nu mai scapă de griji, draga mea."

Se săturase pînă-n gît de astfel de convorbiri.

Se gîndi la Hassan Mirgolas. Nu cumva putea el să-i găsească vreo misiune aventuroasă, emoţionantă ?

Servitorul îl anunţă pe colonelul Lake.

Acesta purta costum alb, cămaşă albă, pantofi albi.

– Nu ne-am mai văzut de o veşnicie, ursuzule ! încercă ea să-i întindă o punte, ca să-i risipească timiditatea. Lake dădu din cap. Nu-mi place, dragul meu, continuă ea. Ori ai muncit prea mult, ori i-ai jertfit prea mult micului meu Eros. Whisky ? Dacă nu mă înşel, îl preferi simplu. Nu-i aşa ?

El îi întinse paharul.

– În sănătatea dumitale.

– Nu trebuie să bei în sănătatea mea. Mie îmi merge splendid, cu o singură rezervă : mor de plictiseală. Dacă nu găsesc repede ceva de făcut, îmi iau lumea în cap.

– Dumneata te plictiseşti, şi mie mi-ar trebui vreo zece capete. Ar trebui să mă rup în nu ştiu cîte bucăţi. Asta n-ar fi chiar atît de tragic, dacă s-ar vedea măcar rezultatele. Nimic. Americanii îşi construiesc conducte, aşa cum şi-au propus. Tudehul se obrăzniceşte din zi în zi. Dintre teroriştii care au dat foc sondelor noastre am prins numai doi şi nu poţi să scoţi de la ei nici o vorbă.

– Am crezut că ruşii au incendiat sondele, spuse Marion ironic.

– Isprăveşte cu prostia asta !

Lake bău restul de whisky.

În timp ce-i umplea din nou paharul, Marion spuse :

– Deci treburile merg prost.

– Ce înseamnă prost ? Pînă acum ne-am descurcat în orice situație.

– Asta nu sună prea convingător, Lake. Dacă aș putea să te ajut...

Lake rîse.

– Vorbesc serios, îl dojeni ea. Sau crezi cumva că n-aș fi în stare ?

Lake își scoase haina, o azvîrli pe scaunul de alături și își sumese mînecile. Brațele sale erau musculoase și păroase.

Lui Marion îi plăcea felul de a fi al lui Lake. Cel puțin nu plesnea de aroganță, ca alții.

– După cum te cunosc eu, spuse colonelul zîmbind, cred că n-ai nimic împotrivă că mi-am scos haina. Ei, și acum, povestește-mi cum vezi colaborarea dumitale cu noi. Ai de gînd cumva să-i inițiezi în arta tenisului pe cei care construiesc pentru Standard conducte în direcția Saida, sau la ce te-ai gîndit ?

– Nu te depărta de subiect, dragul meu. De altfel, cum progresează conducta americană de petrol ?

– Mai mult decît am vrea noi. Se realizează aproximativ un kilometru și jumătate pe zi, în ciuda lipsei de apă, în ciuda terenului vulcanic ; se pare că nici măcar furtunile de nisip nu-i împiedică.

Marion își aminti că Hassan Mirgolas îi spusese că el e împotriva conductei de petrol construite de americani, deoarece, ca orice acțiune de acest fel, întărește prea mult poziția Statelor Unite în Orient.

– Ce crezi, continuă Lake, tatăl dumitale ar fi de acord să pleci în Siria sau în Liban ca să le faci zile fripte americanilor ?

– Nu-i nevoie să știe. Am plecat, și gata.

– Să nu-ți închipui că e o misiune prea ușoară.

Marion se agățase de această idee și-l încolți pe Lake cu tot felul de argumente, pînă cînd acesta cedă, fiind convins că nu face o achiziție proastă. Fata părea să aibă

remarcabile însușiri de agentă. Construirea conductei lui Standard nu mai putea fi oprită, ci numai tărăgănată. Dacă activitatea lui Marion ar face să se cîștige timp, ar fi foarte mult. Anglia n-avea nevoie de nimic altceva decît de timp, timp, și încă o dată timp pentru a-și întări pozițiile.

– Meriți o sărutare, Lake. Îi luă capul în mîini și-l sărută.

– Marion.

– Nu ți-a plăcut, ursuzule ?

– Dacă vei lucra acolo cu astfel de mijloace necinstite, atunci muncitorii care instalează conductele nu numai că se vor opri din lucru, dar nu vor pregeta, chiar, să scoată din pămînt porțiunea terminată a conductei.

– Ești grozav, Lake ! Nici nu știi ce-ai făcut pentru mine.

– Fiindcă accept să-ți pui viața în primejdie ? Gîndul acesta nu mă încîntă de loc.

Fără să vrea, își opri privirile pe sînii ei.

Simți un fior. Fata asta îl scotea din minți. Își impuse să nu se mai uite la sînii ei. Imposibil ! Aveau o putere de atracție mult prea mare. Își dădu seama că mai există și alte lucruri pe lume în afară de cifre secrete, misiuni pentru agenți. Mai sînt și fete pe lume. Fir-ar al dracului, omul se naște numai ca să muncească, ca să-l țină în viață pe prăpăditul, jigăritul de leu britanic, care va rămîne în curînd știrb ? Anii se duc, și în tot acest răstimp ai fost abstinent ca un călugăr. Lake se hotărî să termine cu sistemul acesta de viață. Avea o leafă bună. Nu era nici urît. Al dracului să fie dacă n-o să găsească repede o fată, și încă una drăguță ! În vila lui se puteau aranja foarte bine întîlniri de-acest fel.

Se înțeleseră ca Marion să zboare la Basra și să ia legătură cu maiorul O'Neil. Triburile arabe trebuiau convinse că acea conductă de petrol lovește în interesele lor vitale. Trebuiau să capete arme, mult mai multe ca pînă acum. Trebuiau organizate atacuri împotriva cisternelor cu apă, convoaielor de provizii, camioanelor cu care se trans-

portau țevile pentru conducte, trebuiau puse la cale greve, trebuiau atrase în cursă camioanele.

Înșirase pur mecanic toate aceste lucruri.

Îl înfierbîntase whisky-ul ? Îl amețise zăpușeala ? Indiferent, în orice caz, îi venea foarte greu să-și păstreze cumpătul în fața picioarelor goale ale lui Marion, care stătea în fața lui.

– Ar trebui interzis fetelor să umble în șort.

– Nu-mi vine bine ?

În loc de răspuns, Lake se ridică, se plimbă de cîteva ori prin cameră, bău un whisky, apoi se așeză lîngă Marion pe *couch*.

– Mă tem pentru dumneata, Marion.

– Crezi că am să răcesc ? Dar dacă nu mă înșel, ursule, ai stat adineauri dincolo.

O sărută.

Marion nu se împotrivi.

O trase la pieptul lui.

Ea îl înlănțui pe după gît cu brațele.

– Știi că te iubesc, Marion ?

– Taci, șopti ea.

– De unde știi că am avut de gînd să vorbesc ?

12

Cu vreun ceas înainte de a porni spre parlament, ministrul de interne Serdai primi un telefon, prin care i se atrase atenția că, dacă va îndrăzni să împiedice prelungirea concesiunii lui *Imperial Bank of Iran*, zilele lui vor fi numărate.

Deputații Tudehului, printre care și Feridun Ibrahimi, opoziția, în frunte cu Mossadîk, reprezentanții partidelor de stînga, primiseră cu toții asemenea avertismente.

Serdai stătea lîngă geam și, urmărind forfota de pe stradă, se întreba dacă n-ar trebui să țină seamă de acest avertisment, dat fiind că Anglia va izbuti în orice caz. „Nu, își răspunse el, trebuie folosit orice prilej de a des-

chide oamenilor ochii, pentru ca adevărul să poată birui, şi nu se îndoia nici o clipă că odată şi odată va birui. Iranul nu va rămîne cufundat într-o noapte veşnică."

Pe stradă trecu un cortegiu funebru.

Cadavrul, învelit într-un giulgiu, era purtat pe o targă de cîţiva bărbaţi. Femeile ţipau şi plîngeau.

Convoiul era urmat de cerşetori şi schilozi, căci, potrivit mijloacelor fiecăruia, în casa celui mort se împărţeau săracilor, timp de două-trei zile, mîncare şi băutură. Afară de asta, să însoţeşti un mort pe ultimul său drum, chiar numai cîţiva paşi, era socotită o faptă plăcută lui Allah.

„Cînd voi fi dus şi eu la groapă?" se gîndi Serdai.

În sinea lui se împotrivea acestui gînd. „Nu vreau să mor, auzi el o voce lăuntrică. Mai ai încă posibilitatea să te retragi din politică. Nu te duce la parlament. Pretextează că eşti bolnav. Cunoşti destui medici care, dacă i-ai plăti bine, ţi-ar da un certificat verosimil. Pleacă din ţară, lumea e frumoasă şi sînt colţuri minunate unde poţi să trăieşti în linişte, fericit. Nu trebuie să stai neapărat la Teheran."

– Nu, spuse el.

13

Parlamentul fremăta. Pe culoare, în incintă, în bănci se şuşotea. Se auzeau dispute, cuvinte de ameninţare. Se încrucişau ocări, blesteme. Obiectivele fotografice ale reporterilor străfulgerau. Ziariştii şi radioreporterii se sileau să sezisese, să prindă atmosfera.

James Farlay se afla printre ziarişti. Stătea lîngă Mary Doman.

– Un circ, şuieră el.

Mary scăpă creionul, James îl ridică şi, cînd se aplecă să i-l înapoieze, ea îi şopti :

– De aici înainte să nu-ţi mai semnezi articolele cu iniţialele tale.

El o privi mirat.

– De ce ?

– Eşti luat la ochi. Nu întreba mai mult.

Grupurile începură să se diferenţieze. După felul în care vorbeau se putea uşor constata dacă îşi cîştigau pîinea în dolari, sau în lire sterline.

Deputaţii Tudehului erau relativ liniştiţi.

Mossadik stătea în mijlocul unor reprezentanţi ai marii burghezii, gesticula şi părea a fi într-o dispoziţie vulcanică.

James Farlay nu ştia ce e cu acest doctor pleşuv. Un personaj nedefinit, unul dintre cei mai bogaţi şi mai mari moşieri din ţară. De ce se afla în tabăra opoziţiei, nu putea să înţeleagă.

Ce i-a spus Mary ? „De aici înainte să nu-ţi mai semnezi articolele..."

Cine l-a luat la ochi ?

Cînd intră Serdai în sală, larma se potoli, ca să înceapă apoi iar.

Serdai se aşeză nepăsător, desfăşură cîteva documente şi îşi pregăti stiloul.

Nici urmă de teamă sau emoţie.

Era înregistrată fiecare mişcare pe care o făcea.

Unii deputaţi nici nu încercau, măcar, să-şi ascundă ura împotriva lui. Privirile lor cinice spuneau parcă : „Pînă mîine vei fi un om mort".

Colonelul Mirgolas stătea destul de aproape de James Farlay, lîngă reprezentanţii presei, şi se prefăcea că tot ce se întîmplă în jurul lui, tot ce se vorbeşte şi se gîndeşte nu-l priveşte cîtuşi de puţin.

Ce voiau aceşti deputaţi ? De ce se certau fără rost ? Ce sens avea ? Chiar dacă se vor da peste cap toţi deputaţii de stînga şi de dreapta, *Imperial Bank of Iran* are să obţină concesiunea. Totul se va desfăşura aşa cum trebuie, cu chibzuială, oricît şi-ar strica gura deputaţii Tudehului. Slavă lui Allah, puterea se află în mîinile unor oameni de categoria lui, şi nu în cea a fanaticilor din Tudeh. Şi cine sînt indivizii ăştia ? Nişte avocaţi rataţi care şi-au descoperit deodată un suflet milostiv, scriitori, medici, care socoteau că trebuie neapărat să se amestece în politică,

niște negustori mărunți și niște culii din industria petrolului, tot atît de îndărătnici ca de pildă antipaticul acela de Ibrahimi din Abadan. Îi e silă numai cînd se uită la el. Ce figură gravă ! Clănțăul ăsta se face că-și notează fiecare cuvînt, dar în realitate n-a urmat nici o școală, și a învățat singur, cu mare greutate, carte. Vrea să le țină un discurs ? Mai bine s-ar lăsa păgubaș acest cap înfierbîntat. Dar colonelul îi urăște cel mai mult pe micii fabricanți, pe care numai perspectiva unui faliment apropiat îi adusese în aripa stîngă. Niște nepricopsiți. Dacă ar fi știut să țină bine hățurile în fabricile lor, cum face el, acum n-ar fi trebuit să se văicărească și să se alăture celor care socoteau că naționalizarea lui *Anglo-Iranian* constituie un panaceu universal. Să ia exemplu de la el. Deviza lui e : mînă forte. Dacă un culi fură cu dreapta, să i-o tai. Dacă fură cu stînga, să i-o tai și pe ea. Dacă spune minciuni, retează-i limba. E membru al Tudehului, spînzură-l. Nu vrea să muncească, face grevă, demonstrează, se împotrivește într-un fel sau altul, dă-i un picior în fund și zvîrle-l afară. Masele sînt făcute ca să simtă gîrbaciul, dimineața, la prînz și seara. În felul acesta le-a vorbit răposatul Reza-șah și nici astăzi nu trebuie să li se vorbească altfel. Or să vadă masele ce le așteaptă cînd va deveni el stăpînul Husistanului. Oricine va îndrăzni să pomenească de cuvintele grevă, democrație, sindicat, reformă agrară, Tudeh sau noțiuni asemănătoare o va plăti scump.

Își răsuci barba zîmbind și privind pieziș la stema Iranului : Leul și Soarele.

Cînd Husistanul va sta pe propriile-i picioare va trebui să caute o altă stemă. Un vultur poate ? Nu. Pe ăsta l-avuseseră nemții. Aduce ghinion.

Cînd începu să vorbească ministrul de interne Serdai, se făcu liniște, numai cîțiva deputați de dreapta discutau cu glas tare între ei și fură aduși la ordine.

Serdai vorbea rar, de parcă ar fi vrut să-și silească auditoriul să-l asculte. Își expuse limpede și obiectiv punctul de vedere. Dovedi, pe bază de documente, în ce

măsură *Anglo-Iranian* și *Imperial Bank of Iran* jefuiau sistematic țara, o tutelau și o asupreau. Dezvălui niște lucruri care-i făcură și pe deputații Tudehului să pălească.

– Vom ieși din dilemă, spuse el, numai cînd vom face o politică națională, fără să pactizăm cu vreo putere străină. Bineînțeles, nu mă refer la o înțelegere pe bază de egalitate în drepturi. Iranul trebuie să aparțină iranienilor, și numai iranienilor.

Creioanele ziariștilor zburau pe hîrtie.

James auzi un reporter spunînd :

– O să plătească cu capul cuvîntarea asta.

Serdai era întrerupt din cînd în cînd de exclamații, fluierături sau tropăituri, totuși izbuti să stăpînească sala. James Farlay avea sentimentul că Serdai citește un act de acuzare împotriva lui *Imperial Bank of Iran* și a lui *Anglo-Iranian.* Fiecare frază era o lovitură de sabie.

Nici unul dintre deputați nu-l auzise vreodată pe Serdai vorbind astfel.

Părea că nu-i e frică de nimic, de parcă ar fi avut la spate toate armatele lumii. Critică aspru politica șahului și a președintelui Consiliului de Miniștri, dînd administrațiile autonome democrate din Azerbaigean și Kurdistan ca exemplu demn de urmat pentru întreaga țară.

– Cine și cît vă plătește ? răcni colonelul Mirgolas, cu toate că el, ca oaspete, nu avea nici un drept să pună întrebări.

– Ar fi mai bine pentru dumneavoastră, răspunse Serdai, dacă n-am atinge această temă.

– N-am de ce să mă tem, făcu pe grozavul Mirgolas. Din partea mea, putem da cărțile pe față !

Serdai trecu peste această provocare cu un zîmbet, cu toate că nu i-ar fi fost greu să-i riposteze cum se cuvine colonelului. Dar această carte, cu care intenționa să-l dea gata nu numai pe Mirgolas, ci și pe alții, voia să și-o păstreze pentru sfîrșit.

Lui Serdai îi plăcea să atîțe fiarele care-l înconjurau, gata să-l înghită ; voia să-i facă să le clocotească sîngele și, la un moment dat, să le arunce o bucățică, pe care va

fi de ajuns s-o zărească numai, ca să se sfîşie unii pe alţii. În clipa aceea, Serdai ar fi vrut să-i vadă pe toţi cei care şedeau în faţa difuzoarelor secrete, urmărind şedinţa, figurile revoltate ale directorului general englez, ale ambasadorului Angliei, ale oamenilor din Serviciul secret englez.

Demască în cuvinte aspre politica şahului, care duce la pieire Iranul, fiind gata să accepte ajutorul american.

– Ajutorul american înseamnă, spuse Serdai, ca patria noastră să devină o bază americană. Ajutorul american...

Unii încercau să-i acopere vocea cu strigăte.

Cei de stînga aplaudau.

„Bravo !" „Aşa e !" „Trăiască Serdai !"

Reprezentanţii Tudehului fură ameninţaţi cu pumnii.

„Jos cu Serdai !" „La spînzurătoare cu Serdai !"

– Ajutorul american, îşi ridică el vocea, înseamnă război !

Mossadîk îşi ştergea cu mîna stîngă sudoarea de pe chelie, iar cu mîna dreaptă lua notiţe.

La sfîrşitul cuvîntării, Serdai anunţă că-şi va spune ultimul cuvînt cu privire la prelungirea concesiunii acordate lui *Imperial Bank of Iran* abia după ce deputatul partidului Tudeh, Feridun Ibrahimi, va fi propus spre dezbatere moţiunea cu privire la naţionalizarea lui *Anglo-Iranian.*

Fără să-i pese de manifestaţiile de protest, Serdai se întoarse la locul lui, liniştit, cu capul uşor plecat.

Îl năpădise un sentiment de fericire, deoarece era pentru prima oară în viaţa lui că vorbea în parlament aşa cum simţea, fără să înfrumuseţeze realitatea, spunînd adevărul sincer şi cinstit. Altădată trebuise să vorbească cu menajamente, să prezinte problemele în aşa fel încît ele să devină acceptabile pentru una sau alta din grupe, pentru unul sau altul din cercurile respective. Astăzi nu fusese constrîns să facă acest lucru. Bineînţeles, în ciuda cuvintelor sale, totul îşi va urma cursul, aşa cum dirijau cei care trăgeau sforile, dar el n-avea de ce să-şi facă mustrări de conştiinţă că şi-ar fi trădat poporul sau că l-ar fi împins şi mai adînc în nenorocire.

Îi urmărea dezgustat pe deputaţii care se certau.

Colonelul Mirgolas fuma plictisit.

James Farlay, căruia i se tradusese cuvîntarea lui Serdai, ar fi vrut să-l îmbrățișeze pe ministrul de interne. Oamenii aceia care se certau aici pentru fleacuri și care își spunea reprezentanți ai poporului nu înțelegeau că pentru Iran nu poate exista alt drum decît cel indicat mai înainte de Serdai, și anume eliberarea definitivă din cătușele imperialiste, adică relații comerciale pe bază de egalitate în drepturi. Cît de mărginiți erau cei mai mulți dintre deputați ! Nu vedeau că, mai devreme sau mai tîrziu, va veni și rîndul lor ? Atîta timp cît era nevoie de ajutorul marii burghezii, aceasta era folosită, răsfățată, i se făceau concesii ; îndată ce trăgătorii de sfori vor sta bine în șa și vor deține toate pozițiile cheie, îi vor da marii burghezii un picior bine meritat.

Cînd începu să motiveze moțiunea cu privire la naționalizarea lui *Anglo-Iranian,* glasul lui Ibrahimi tremura puțin. Trebuia să facă mari eforturi ca să-și învingă timiditatea. Faptul că se discuta, pentru prima oară, în fața acestei adunări cea mai arzătoare problemă îl tulbura profund.

– Vreți să dați petrolul pe mîna comuniștilor ? îl întrerupse cineva.

Altul :

– N-o să ne convingi, caraghiosule, căpetenie de comuniști, să sprijinim vreodată această moțiune !

Rîsete, strigăte, fluierături.

Ibrahimi se înfurie, și furia îi topi sfiala. Acum riposta fulgerător, găsind din zbor argumentele.

Prindea din cînd în cînd cîte o privire a lui Serdai, și asta îi dădea curaj și forță.

Nu, nu trebuie să se înfricoșeze, oricît de mari ar fi obstacolele întîmpinate, chiar dacă moțiunea – și acest lucru era de prevăzut – avea să fie respinsă în ziua aceea. Odată și odată va izbîndi. Nici o picătură de sudoare nu curge în zadar, nici o fibră nervoasă nu este încărcată fără rost, victoria este tot atît de sigură ca faptul că ziua urmează nopții.

Ibrahimi obținu totuși să se discute propunerea de a se alcătui o comisie care să examineze moțiunea.

Deodată se ridică Serdai.

– Propun prelungirea concesiunii lui *Imperial Bank of Iran*.

Aplauze furtunoase.

Deputații de dreapta nu știau ce să creadă. Întîi vorbise împotriva băncii, iar acum cerea prelungirea concesiunii. Nimeni nu mai înțelegea nimic. Părea că Serdai se țicnise de tot.

– Mergem spre naționalizarea lui *Anglo-Iranian,* domnii mei, continuă Serdai. În cazul acesta, de ce să nu-i lăsăm lui *Imperial Bank of Iran* încă vreo cîteva luni de viață, dat fiind că oricum se va prăbuși o dată cu *Anglo-Iranian ?* Valul naționalizării se apropie năvalnic și vă asigur că nici unul din cei de față nu va fi în stare să-l oprească.

– Cît de mare este contul dumneavoastră în bancă ? strigă colonelul Mirgolas.

– Întrebați în calitatea dumneavoastră de colonel, excelență, răspunse Serdai, sau în calitate de viitor președinte al Husistanului ?

Tăcere.

Le pierise tuturor graiul.

Mirgolas, viitor președinte al Husistanului ? Ce vrea să insinueze Serdai ?

– Puteți să ne explicați, întrebă un deputat, ce vreți să spuneți prin „viitor președinte al Husistanului" ? E vorba, probabil, ca denumirea guvernatorului general să fie schimbată, iar excelența-sa colonelul Mirgolas să fie numit în acest post ?

– Pot să vă explic în cîteva cuvinte, răspunse Serdai liniștit, gustînd din plin sentimentul superiorității sale. Guvernul englez intenționează să despartă Husistanul de patria-mumă și să-l facă, așa-zicînd, autonom. Nu trebuie să vă explic mai amănunțit motivele, întrucît ele sînt evidente. În funcția de președinte al Husistanului au prevăzut să-l numească pe colonelul Mirgolas. După cîte știu, înarmarea triburilor din Husistan, a cașcailor și a bahtiarilor,

s-a terminat. Husistanul se află în fața răscoalei. În ziua de 24 septembrie ea va începe, deoarece excelența-sa domnul președinte al Consiliului de Miniștri, Ghavam, în ciuda diferitelor avertismente ale miniștrilor Tudehului și ale deputaților Tudehului, nu poate fi determinat să-i aresteze pe toți cei care răspund de pregătirea răscoalei. El a arestat numai cîțiva oameni neînsemnați, care n-au aproape nici o legătură cu răscoala plănuită.

– Protestez ! strigă colonelul, roșu de furie.

Vorbeau toți odată.

Intervenția lui Serdai avusese efectul unei bombe.

Oare Anglia vrea să-i tragă pe sfoară pe ei, cei mai aprigi luptători pentru cauza engleză, să-i lase să cadă, să-i debarce, pur și simplu ? Acest blestemat Mirgolas izbutise așadar iarăși să ajungă în frunte ! Cei care pînă în clipa aceea îi fuseseră prieteni își dădură subit seama că, de fapt, n-au putut să-l sufere niciodată. E de ajuns să te uiți numai la fața lui buhăită, ca să știi cu ce fel de criminal ai de-a face.

Răsunară chiar voci care susțineau că poporul n-o să fie niciodată de acord cu acest târg.

Pînă atunci, nici unul dintre deputații de dreapta nu se gîndise niciodată la noțiunea popor, darămite s-o fi pronunțat ! Acum noțiunea respectivă deveni un slogan care răsuna însă straniu în această sală. Era firav și sfios.

Îi cerură lui Mirgolas lămuriri, dar el nu se lăsa provocat ; răspunse numai că această calomnie infamă e lipsită de orice temei și va fi rezolvată în altă parte.

„Acest Serdai are să mi-o plătească scump, își spuse el, mă va implora în genunchi să-l iert."

Ibrahimi zîmbi văzînd ce controverse se iscau între deputații de dreapta. Avea mult haz toată povestea. Iată-i, aceștia erau reprezentanții poporului ! Pentru Anglia, împotriva Angliei, apoi, dacă situația se va schimba cît de cît, să meargă iar la remorca englezilor. Mossadîk era gata să leșine.

– Casa asta e un cuib de hoți, strigă el, și o voi dovedi imediat !

Dar nu mai apucă s-o dovedească, fiindcă leşină şi fu dus pe braţe afară.

După cîteva minute, toată această mascaradă sinistră se sfîrşi.

Şapte sau opt poliţişti zdraveni, executînd ordinul ofiţerilor, îi scoaseră afară cu patul puştii pe deputaţi, care se împotriveau ca nişte fiare sălbatice.

Linişte.

Sala de şedinţe era ca un cîmp de bătălie.

Ziariştii se bîlbîiau nervoşi în receptoarele telefoanelor, dictînd reportajele.

14

Cea mai importantă ştire de seară a postului de radio Teheran era cea care anunţa că „Roiuri de lăcuste se îndreaptă din India şi Arabia Saudită spre regiunea Khorramşah". Guvernul interzisese transmiterea de ştiri cu privire la dezbaterile parlamentare. Se căutau cu desperare formulările cele mai potrivite.

Şahul îl chemase încă în aceeaşi noapte pe prietenul său Razmara, şeful Marelui Stat-Major, la reşedinţa sa de vară de la Şimran.

Unităţile din Teheran ale jandarmeriei şi ale armatei se aflau în stare de alarmă.

Whigest îi telefonă ambasadorului Waltoon.

– Londra nu va mai avea încotro, va trebui să trimită diviziile noastre din Basra în Husistan, *sir* Edward. Am primit ştiri extrem de îngrijorătoare de la rafinării şi de pe terenurile petrolifere.

Ambasadorul Waltoon telefonă la Londra.

Mary Doman dădu dispoziţii ca rezultatul dezbaterilor parlamentare să fie transmis prin radio la New York.

Stone primi ştirea tocmai în clipa cînd încerca darurile sexuale ale unei fete noi, deoarece Mabel o ştersese cu cîteva zile în urmă. După ce îşi trase furios pantalonii îl chemă pe Filther la telefon. Filther îl invită la vila lui.

Se căzniră să obțină o legătură telefonică cu John Foster Dulles, dar Dulles era în drum spre Coreea, căci Kim Ir Se anunțase că alegerile se vor ține în 3 noiembrie 1946. Li Sîn Man îi telegrafiase de cîteva ori. Cerea urgent instrucțiuni. De cînd în Coreea de Nord li se împărțise pămînt țăranilor, iar în august fuseseră naționalizate nouăzeci la sută din industrie, de cînd Kim Ir Sen le dăduse femeilor drepturi egale cu bărbații, la sud de paralela treizeci și opt era mare fierbere, și Li Sîn Man nu mai știa cum s-o scoată la capăt.

De data aceasta generalul Douglas n-avea nici arsuri și nici nu-l apucase un acces de furie. Maiorul Gilbert, care îl înștiințase asupra situației, aștepta ca generalul să explodeze dintr-o clipă în alta, dar degeaba, generalul își păstra calmul.

– Scoate harta Iranului, îi porunci el maiorului.

Cu mîinile la spate, cu țigara în gură, generalul se opri în fața hărții.

– Ce crezi, i se adresă el lui Gilbert, cum vor evolua lucrurile în Iran ? Gilbert voia tocmai să înceapă să-i expună generalului părerile lui, cînd Douglas îl opri. Ca să vezi limpede, Gilbert. Contură cu un băț granițele Husistanului. În zilele următoare o să auzi niște pocnituri acolo. Aici – și bățul lunecă de-a lungul granitei dintre Irak și Iran – stau băieții colonelului Robertson. Un factor important pe care nu trebuie să-l uiți. Bățul contură hotarele Azerbaigeanului și Kurdistanului. Și aici or să se audă curînd bubuituri, cel mai tîrziu pînă la sfîrșitul anului, au ei grijă de asta Allen și Schwartzkopf. Și acum, dă-i drumul. Sînt curios să aflu cum vezi problema. Stai o clipă, Gilbert. Bățul se opri în dreptul Azerbaigeanului sovietic, urmări fluviul Aras, care forma granița naturală între Iran și Uniunea Sovietică. Aici, iată Rusia, petrol rusesc. Hai, dă-i drumul. Sînt curios dacă ești numai înalt, sau dacă ai și ceva în scăfîrlie.

Ce idei avea bătrînul ! Maiorul Gilbert se simțea ca un școlar.

Zîmbi.

Nu fusese niciodată tare la geografie. Își aduse aminte că încurca mereu cele două capitale, Budapesta și București. Cu cea mai mare bunăvoință, nu era în stare să le deosebească.

– Dacă armata iraniană va izbuti, Azerbaigeanul...

Generalul îl dădu la o parte.

– Cine te aude poate să-și verse și mațele. „Dacă armata iraniană va izbuti..." Nu există un „dacă", Gilbert, să ții minte. Iranienii strivesc Azerbaigeanul, aici nu încape nici o discuție. Lucrurile vor evolua în felul următor: cașcaii și bahtiarii se vor răscula în sud. În nord, operează generalul Razmara. Acolo. Sper că englezii nu vor sta cu mîinile în sîn, și vor trece granița iraniană, ocupînd Sudul, asta e cert.

– Nu văd motivul.

– Găsim noi motivul. Lasă asta pe seama Serviciului nostru secret. În chestiuni de felul acesta are el experiență. Îndată ce se curăță acolo cîțiva britanici, intră în acțiune Robertson. Amin. Cazul va fi dezbătut la ONU.

Oamenii noștri vor încerca, sper cu succes, să tărăgăneze povestea, iar între timp bătrînul Ghavam va cere iubitului nostru Truman ajutor. Bunul nenea Douglas va pune la dispoziția prietenului său Ghavam cîteva mici escadrile și, pînă te sucești o dată, am și ajuns în centrul petrolifer al rușilor. Dar ăsta nu e încă sfîrșitul. Ține bine minte, Gilbert, ce-ți prezic acum. Dacă vom reuși să aducem din condei lucrurile așa cum le-am schițat, într-o săptămînă sau două întreg Orientul va fi în flăcări.

Gilbert se gîndi la experiența cu bomba atomică din New Mexic. Dacă bătrînul avea dreptate, și nu se îndoia de acest lucru, atunci cel de-al treilea război mondial era aproape.

După această convorbire, Gilbert se duse la cazino, zăbovi acolo pînă noaptea tîrziu și bău cum nu băuse în viața lui.

Profesorul Naga nu mîncase de trei zile şi nu dormise nici cinci ore la un loc. În timpul acestor zile şi nopţi stătuse nemişcat în biroul lui, fără să se atingă de o carte, fără să ia în mînă stiloul. Nu se dusese să-şi ţină prelegerile şi nici măcar nu anunţase că nu vine. Stătea la birou fără să facă nimic, întrebîndu-se dacă are rost să trăiască mai departe.

Nu, n-are rost.

Se uită la fotografia soţiei sale ca la o străină, de parcă n-ar fi convieţuit cu ea douăzeci şi trei de ani. Naga nu era supărat pe ea. Crescută în belşug, s-a întors în belşug. O evoluţie obligatorie, logică. Douăzeci şi trei de ani se stăpînise, ştiuse să-şi înfrîngă dorinţa de huzur, dar n-a mai putut. Îi dorea să-şi găsească fericirea lîngă fratele ei, la Arasfan. Naga nu era supărat pe ea.

Se tîrî pînă la un dulăpior şi căută pilulele pe care le folosea uneori cînd suferea de insomnie.

Găsi două flacoane. Unul pe jumătate, celălalt plin.

Profesorul luă flacoanele, le puse în palmă şi le privi, chibzuind dacă vor fi de ajuns ca să-şi găsească somnul veşnic.

Umplu un pahar cu apă, aruncă înăuntru pilulele, le puse pe birou, lăsînd alături flacoanele cu eticheta „Veronal".

În timp ce pilulele se dizolvau, începu să facă ordine pe birou.

Luă cu dragoste fiecare obiect, îl privi, îl întoarse pe-o parte şi pe alta şi-l aşeză la loc.

Apoi bău licoarea, se înfundă în fotoliu şi în poziţia aceasta, cu privirile pironite spre grădină, aştepta moartea, liniştea şi izbăvirea.

Izbăvirea...

Trecuse un minut, două de cînd stătea aşa, cînd cineva bătu la uşă.

Profesorul nu se mişcă.

Feridun Ibrahimi păşi pragul cu o servietă sub braţ. Vă-

zuse că uşa era deschisă şi că era de ajuns s-o împingă numai, ca să intre în casă.

O întredeschise mai întîi şi strigă :

– Domnule profesor !

Nici un răspuns. În cele din urmă îşi birui sfiala şi intră.

Cînd îl văzu pe profesor în spatele biroului, bolnav şi prăpădit, se opri speriat în uşă.

– Domnule profesor !

– E bine că ai venit, dragul meu Ibrahimi, şopti profesorul. Eşti unul din puţinii oameni de la care am vrut să-mi iau rămas bun. Apropie-te şi dă-mi mîna, Ibrahimi.

Ibrahimi văzu paharul, cîteva picături dintr-un lichid tulbure pe fund şi, lîngă pahar, flacoanele pe care scria „Veronal".

Ibrahimi asocie fulgerător aceste pilule cu un articol pe care-l citise într-un ziar despre o sinucidere cu „Veronal".

– Dă-mi mîna, Ibrahimi, îl rugă Naga. Dar spune-mi mai întîi de ce ai venit.

– Vă aduc înapoi manuscrisul.

Naga îl întrebă nepăsător, ca şi cum n-ar fi avut niciodată de-a face cu această carte :

– Oamenii dumneavoastră mi l-au furat ?

– Tudehul nu fură, domnule profesor. Cartea a fost furată din ordinul americanilor. Noi am aflat acest lucru şi am făcut tot posibilul să punem mîna pe ea. Scoase manuscrisul din servietă şi-l aşeză pe birou în faţa lui Naga. Profesorul îşi acoperi ochii cu mîna şi începu să plîngă. Suferiţi de insomnie, domnule profesor ?

De ce nu se bucură bătrînul ? De ce plînge ? Pesemne că stă prost cu nervii.

Abia acum îşi dădu seama Ibrahimi că profesorul încercase să se otrăvească. Flacoanele, paharul, comportarea lui curioasă, toate arătau acest lucru.

Ibrahimi, care sosise cu maşina, deschise geamul brusc şi strigă şoferului să vină imediat înăuntru.

– Trebuie să vă ducem cît mai repede la spital, domnule profesor.

Naga nu răspunse.

Ibrahimi aruncă manuscrisul în servietă, ca să nu fie iar furat, luă servieta sub braţ şi împreună cu şoferul îl însoţi pe Naga pînă la maşină.

– La spital, strigă Ibrahimi. Cît se poate de repede !

– De ce nu vreţi să mă lăsaţi să mor ? îngăimă profesorul cu glas stins. Totul e atît de lipsit de noimă, fără nici un rost.

– Mai repede ! îl îndemnă Ibrahimi pe şofer.

Îl dădură pe profesorul Naga pe mîna unui medic.

– De ce nu mă lăsaţi să mor, copii ? De ce nu mă lăsaţi ?

– Sînteţi încă prea tînăr pentru aşa ceva, domnule profesor.

16

După ce străbătură călare un drum lung şi anevoios, Mary Doman şi Hassan Mirgolas ajunseră, în sfîrşit, la prima aşezare de kurzi. Pe pămîntul pietros se întindeau corturi negre, ţesute din păr de capră. Cerul era limpede, fără pic de nor. Între corturi, copiii forfoteau, se certau, se încăierau, se fugăreau, se hîrjoneau şi se trîntеau la pămînt. Femeile, îmbrăcate în culori stridente, şi bărbaţii şedeau în faţa corturilor. Bărbaţii purtau cingători colorate, iar pe cap aveau *mishi* [1] de mătase cu ciucuri. În brîul numit *kammar* era înfipt pumnalul.

– N-aş fi putut să merg mai departe, spuse Mary, sărind din şa. În timpul ultimilor kilometri abia se mai tîrîse.

Străbătu în minte încă o dată drumul pe care veniseră, vedea rîpile şi păşunile, prăpăstiile, culmile, crîngurile de palmieri, curmali, lămîi şi rodii.

Kurzii îi înconjurară imediat pe străini, dar cînd văzură că veniseră cu intenţii paşnice, le puseră la dispo-

[1] Tichii (turc.) (n. r.).

ziție un cort de oaspeți și tăiară în cinstea lor un taur, după care Mary și Hassan trebuiră să treacă peste sîngele lui proaspăt și aburind.

– E un obicei vechi al kurzilor, îi explică Hassan. Cu asta vor să spună că doresc să le meargă tuturor dușmanilor noștri ca acestui taur.

– Am auzit despre obiceiul ăsta.

Seara se așezară printre kurzi, pe prești de pîslă.

În mijloc ardea un foc de bălegar, iar flacăra șerpuia și tremura rumenind oamenii și corturile.

Pregătiră berbeci și găini la frigare și oale pline cu prune sălbatice, castraveți, fasole, roșii și orez.

Lui Mary îi plăcu găina, o mîncă cu mare poftă, dar nu se atinse nici de prune, nici de castraveți și nici de orez ; îi era silă ; toți umblau în oale cu mîinile lor murdare, mînjite cu pămînt.

– Încotro ? îi întrebă șeful tribului, un moșneag cu părul alb și obrazul uscat.

În timp ce-l privea, Mary se gîndi fără să vrea la Rockefeller. Fețele lor se cam asemănau. Amîndoi erau ca niște mumii vii, cu chipurile brăzdate de mii de cutișoare.

– *Khanum*, răspunse Hassan, scrie pentru ziare americane. Vrea să vă cunoască pe voi, kurzii, țara voastră, obiceiurile și moravurile voastre.

Mary, care înțelegea fiecare cuvînt, aștepta cu încordare să vadă dacă Hassan, care nu știa că ea vorbește limba kurdă, va respecta înțelegerea lor.

– *Khanum* a stat de vorbă cu Ghazi Mohammed, minți Hassan.

– O ! făcu moșneagul. El e un înțelept. Vorbește trei limbi : rusește, englezește și franțuzește. Șeful tribului povesti, nu fără mîndrie, că-l cunoaște pe Ghazi Mohammed și că a fost de față în decembrie 1945, la Mahabad, cînd s-a format guvernul național. Ne bucurăm că avem un om ca Ghazi Mohammed. E un fiu bun al patriei, și el va adeveri învățătura *Coranului* că oamenii trebuie să trăiască

slobozi şi fericiţi, fără deosebire de rang. Să-i povesteşti lui *khanum* că a clădit şcoli.

Hassan simţea aproape fizic privirile lui Mary. Ştia că ea abia aşteaptă să-i aţîţe împotriva celui dintîi conducător al administraţiei democrate autonome din Kurdistan, Ghazi Mohammed, pe care vrea să-l stigmatizeze ca trădător.

Nu, el nu putea să facă acest lucru.

– Am auzit, urmă bătrînul ştergîndu-şi cu mîneca gura mînjită de grăsime, că la Teheran a sosit un american influent.

Mary privi sfioasă în jur.

Plescăitul şi sorbitul încetară, oamenii nu-şi mai vîrau mîinile în oale, rîsul bărbaţilor şi al femeilor amuţise, discuţiile conteniră şi cîte o mînă căuta pe furiş pumnalul.

– De ce s-a făcut deodată atîta linişte? se prefăcu Mary mirată. Ce-a spus bătrînul?

– Tribul a aflat că *mister* Allen a venit la Teheran.

– Ei şi?

– N-a spus nimic altceva. Se pare că domneşte neliniştе printre kurzi.

Mary dădu din umeri, de parcă n-ar fi avut nici în clin, nici în mînecă cu povestea asta, şi rupse cu dinţii o bucată de pîine albă.

– *Khanum* îl cunoaşte pe american? întrebă bătrînul.

– În treacăt, încercă Hassan să bagatelizeze. Ziariştii se întîlnesc adeseori cu personalităţi marcante.

– *Khanum* ştie ce are de gînd americanul cu noi? Se spune că a venit să ne nimicească pe noi şi pe fraţii noştri din Azerbaigean.

Hassan îngheţă sub privirile şefului de trib, care-l pusese într-o situaţie fără ieşire.

Traduse grăbit.

– Schimbă discuţia, pentru ca indivizii ăştia să nu se mai holbeze atîta la noi, îl sfătui Mary. Mă enervează. Spune-le că nu cunosc intenţiile politice ale lui *mister* Allen. Probabil că au fost minţiţi. Nu, stai, Mirgolas. Îi

puse mîna pe braț. Spune-i mumiei că *mister* Allen nu e un dușman al poporului kurd, ci un dușman al lui Ghazi Mohammed, care vrea să vîndă Kurdistanul.

Hassan se uită țintă la Mary, de parcă ar fi vrut s-o hipnotizeze.

– Bătrînul îl cunoaște pe Mohammed, a fost de față la Mahabad cînd s-a proclamat administrația democrată autonomă kurdă.

– Tradu așa cum ți-am spus.

Ochii lui Hassan îi aminteau de James Farlay, atunci cînd aruncase la Abadan cupa de șampanie și îi strigase că n-are decît să lipească cioburile acestei lumi pentru oamenii ei. Ochii lui aveau aceeași expresie.

– *Khanum* spune, se adresă Hassan bătrînului, că nu cunoaște intențiile politice ale lui *mister* Allen. N-o interesează politica. Dar ea este de părere că sînteți un popor puternic și curajos și că nu vă veți da bătuți, orice s-ar întîmpla. *Khanum* vă iubește pe voi, kurzii. Ea vrea să povestească poporului american despre trecutul vostru plin de glorie.

Pe fața ca de pergament a bătrînului se așternu un zîmbet, încrețind-o în cutișoare.

Bărbații și femeile răsuflară ușurați, își vîrîră mîinile iar în oale, începură să plescăie, să soarbă, glumele se încrucișau voioase deasupra focului, femeile și fetele rîdeau strident în noapte.

– Se pare că oamenii sînt mai veseli ca înainte, Mirgolas.

– Poate se bucură că *mister* Allen le vrea binele și că n-are de gînd să-i extermine, răspunse Hassan cu un zîmbet viclean. Altă explicație nu există.

– Ai tradus așa cum ți-am spus ? întrebă ea.

– Cuvînt cu cuvînt, răspunse Mirgolas nepăsător și totuși nu fără asprime. Se uită la ea de parcă ar fi vrut să spună că ar fi mai cuminte să tacă din gură. Uite ! îi atrase el atenția, atingînd-o cu degetul pe umăr. Se pregătesc de dans.

– N-am orbul găinilor.

Kurzii făcură un cerc. În timp ce fetele îi aruncau priviri sfioase lui Hassan, tobele și fluierele începură să răsune. Încălziți de muzică și de strigătele celor care stăteau cinchiți pe jos, porniră să joace dansul lor național, *tciopi*. Tropăiau de se zguduia pămîntul. Se vînzoleau, se frămîntau într-un ritm nebunesc. Mînecile largi ale bărbaților fîlfîiau, se legănau ritmic. Salbele și brățările zornăiau și sclipeau. Privirile ardeau. Dansatorii chiuiau sălbatic. Șalvarii și mînecile lor largi fluturau. Focul de tabără se înteți se, văpăile țîșneau, se plecau într-o parte și în alta, de parcă ar fi vrut și ele să dănțuiască.

– Simți cît sînt de fericiți acești oameni? întrebă Hassan.

Nu aștepta un răspuns. De fapt gîndise numai cu glas tare, exprimînd o idee foarte frumoasă. În sinea lui era senin, și rareori i se întîmpla asta. În sufletul lui pătrunsese parcă o muzică stranie, necunoscută. Îi venea să sară în sus, să se amestece printre dansatori, să danseze și el, să salte, să tropăie, să frămînte pămîntul și să smucească din cap.

Hassan uitase că ședea lîngă Mary și că ea îl observa. Uitase că veniseră călare pînă acolo, cu o misiune.

– Scuză-mă, Mirgolas, te smulg din visul dumitale, dar sînt foarte obosită. Drumul pe cal a fost cam prea lung pentru mine. Fii atît de amabil și roagă-l pe bătrîn să-mi arate cortul de oaspeți, ca să mă culc.

Hassan avu nevoie de cîteva clipe ca să-i înțeleagă cuvintele și să coboare iar pe pămînt.

– Eu trebuie să mă scuz, *miss* Smith. Ar fi trebuit să știu că pentru o femeie această călătorie... bineînțeles că am să vă însoțesc.

– Mai poți să rămîi, dacă vrei. Cred că le placi frumoaselor kurde.

Cortul de oaspeți era luminat de o lampă cu petrol, în jurul căreia roiau tot soiul de gîngănii. Mobila : două lavițe de lemn, și, pe un covor, un vas cu fructe și o cană cu vin.

Mary se așeză pe marginea laviței, cu mîinile în poală. Aruncă o privire spre bagajele lor și spuse :

– Sper că n-au scotocit prin ele.

– Te gîndești la aparatul de emisie ? Hassan dădu din cap. Nu cred. Și chiar dacă au umblat !

– Am auzit că indivizii ăștia sînt extrem de bănuitori.

– Te miră ?

Mary încercă să-și scoată cizmele. Era atît de ostenită de drumul pe care-l făcuse, încît nu izbuti, și se prăbuși pe laviță.

– Să-ți arăt cum ne scoatem noi cizmele la armată. Se duse lîngă ea, se întoarse cu spatele, desfăcu picioarele și-și aplecă trunchiul. Vîră piciorul între genunchii mei. Da, așa e bine ! Acum împinge-mă în fund cu celălalt picior.

Mary rîdea cu poftă.

– Îmi închipui scena...

Hassan trebui să rîdă și el.

– E o metodă simplă.

– Te cred, dar... Nu izbuti să-și termine fraza. Păcat că nu ești soarta, Mirgolas.

O apucă un acces de rîs și se aruncă pe laviță cu fața în pernă. I se scutura trupul, se zguduia toată de rîs.

– Cum, adică, să fiu soarta ? întrebă el mirat.

Mary se ridică în capul oaselor și spuse :

– Fiindcă... fiindcă... nu pot. Nu merge, Mirgolas. Cred că am înnebunit subit.

Ce femeie stranie ! Îl punea necontenit în fața unor enigme. Putea să fie în același timp o bestie odioasă și un copil inocent, să calculeze totul cu sînge rece și să fie un bun camarad. În clipa aceea era ca un copil mare și frumos pe care l-ar fi strîns cu plăcere în brațe și l-ar fi sărutat.

– Vrei să mai încercăm o dată ?

Își șterse ochii și spuse :

– Te rog. Dar să nu te superi pe mine dacă mă apucă din nou rîsul.

– Pe dumneata nu poate să fie niciodată omul supărat, răspunse Hassan, întorcîndu-se cu spatele ca să-i scoată cizma.

Prima căzu jos.

Hassan îi ţinu piciorul în mîini mai mult decît ar fi fost nevoie şi întrebă :

– Şi de ce ar fi trebuit să fiu soarta ?

– Fiindcă i-aş fi dat cu multă plăcere un picior în fund.

– Atunci, dorinţele noastre coincid.

Luă cana cu vin, trase o duşcă şi se lungi pe laviţă.

– Povesteşte-mi ceva despre kurzi, îl rugă ea.

– N-ai spus că vrei să dormi ?

– Exact. Şi acum spun că vreau să ascult ceva despre kurzi.

– Nu-ţi sînt suficiente informaţiile dumitale ? Se uită la ceasul de mînă. E timpul să luăm legătura cu Teheranul.

– În cazul „Liverpool" erai mai puţin interesat de acest lucru.

– Nu înţeleg ce vrei să spui.

– Gîndeşte-te bine.

În cort pătrundeau frînturi din cîntecele kurzilor, bubuitul înnăbuşit al tobelor, sunetele stridente ale fluierelor.

În timp ce Hassan aşeza aparatul de emisie cu un zel mai mare decît ar fi fost necesar, Mary scoase un pachet de ţigări din buzunarul pantalonilor de călărie, îşi spînzură o ţigară între buze şi-l rugă să-i dea un foc.

Flăcăruia brichetei lui îi lumină pentru o clipă faţa, de pe care dispăruse candoarea copilărească, făcînd loc unei expresii calculate, reci, pe care o ura.

– Astăzi te-ai ostenit prea puţin pentru interesele noastre, îl dojeni ea.

– Nu e nici măcar o zi de cînd am sosit.

– Asta nu e o scuză.

– Ar fi greşit să forţăm lucrurile, *miss* Smith. Hassan simţea că-l apucă furia. Am putea avea mari neplăceri. Ori te atrage să-ţi petreci viitorii cinci sute de ani în adîncurile vreunei râpe de pe aici ?

– Ce vrei să faci mîine ?

Mary rostise aceste cuvinte abia şoptit, într-un fel pe care nu-l ura mai puţin decît mimica ei cinică.

Apoi ea întinse mîna şi scuturâ scrumul pe jos.

– Condiţia principală este să le cîştigi încrederea acestor oameni. Altfel nu putem face nimic.

– Cred că le-am cîştigat-o. Mumia mi s-a părut binevoitoare faţă de noi.

– Sîntem deocamdată pe cale să le-o cîştigăm. De altfel aş vrea să te rog să-mi laşi iniţiativa. *Eu* vorbesc limba kurdă, nu dumneata. *Eu* cunosc ţara şi oamenii, în timp ce dumneata ai citit probabil despre Kurdistan numai în Karl May [1].

– Prin Kurdistanul sălbatic, spuse Mary ironic. Ai ghicit.

Zvîrli furios casca şi se ridică, apropiindu-se de lavi̧ţa ei.

– Ce ştii despre Kurdistan ? Ce ştii despre mizeria ţăranilor kurzi, despre condiţiile în care trăiau, despre dependenţa lor de marii moşieri, care nici măcar nu-şi cunoşteau ţara, deoarece din sudoarea robilor lor se lăfăiau la Paris, Londra, Miami, Monte-Carlo, sau cine ştie unde ?

– Mîncarea o găsesc de ajuns de abundentă şi de bună.

– De cînd guvernează Ghazi Mohammed, lucrurile s-au schimbat în bine. În afară de asta, la un kurd găseşti întotdeauna de mîncare, pentru că e ospitalier şi-şi dă şi cămaşa de pe dînsul. Dar nu asta-i problema cea mai importantă *miss* Smith. Kurdistanul a fost sfîşiat pe baza Tratatului de la Lausanne din 1923, împărţit în trei, iar şapte milioane de oameni au fost siliţi să se alipească Turciei, Irakului şi Iranului, numai ca să poată fi şi mai sîngeros asupriţi. Li s-a interzis să-şi vorbească limba, să-şi poarte portul, li s-a răpit cultura, au fost exploataţi şi oprimaţi cu sălbăticie. Aşa au făcut cu secole în urmă arabii, mongolii, grecii, romanii, perşii – n-aş vrea să te plictisesc înşirînd toate neamurile care au încercat să-i dis-

[1] Scriitor german (1842—1912), autor a numeroase romane de aventuri (n. r.).

trugă pe kurzi – așa fac astăzi englezii, fiindcă Kurdistanul plutește pe o mare de petrol.

– Și americanii, adăugă ea zîmbind.

O distra să-l ațîțe. Hassan era foarte atrăgător cînd se înfuria. Îi plăcea cum îi scapără ochii. În asemenea clipe era ca o panteră gata să se arunce asupra prăzii, ca un animal furios, plin de vigoare.

Afară, lîngă cort, un kurd care știa englezește trăgea cu urechea, trimis de căpetenia tribului să afle dacă străinii au venit cu gînduri pașnice, ori dacă sînt spioni englezi sau americani.

Kurdul o auzi limpede pe Mary spunînd :

– Vorbești ca un avocat al kurzilor.

– Țin la acest popor, *miss* Smith.

– De ce nu mi-ai spus lucrul ăsta la Teheran ?

– Credeam că-ți vei schimba planul după ce-i vei cunoaște pe acești oameni.

– Naivitatea dumitale e încîntătoare.

Hassan nu răspunse, ci se așeză lîngă aparatul de emisie, își puse casca la ureche și făcu legătura cu Teheranul. În mîna dreaptă ținea creionul, iar în fața lui, pe jos, era blocnotesul.

Deoarece convorbirea se întrerupsese deodată, kurdul nu știa dacă trebuia să mai aștepte, sau să transmită cele auzite căpeteniei tribului. Nu se lămurise prea bine despre ce era vorba. Ce însemna : „Credeam că-ți vei schimba planul..." ?

Înălță capul, privi bolta spuzită de stele, de parcă ar fi putut să găsească acolo, sus, un răspuns. Să fie oare *khanum* cea frumoasă un dușman ? Kurdului, un om tînăr de douăzeci și opt de ani, nu-i venea să creadă. O îndrăgise pe *khanum*. Nu se poate să fie dușman. Între inima și mintea kurdului se dădea o luptă. Inima îi spunea să plece, iar mintea – să ciulească urechile, să rămînă, să părăsească postul numai cînd se va lămuri, cînd va fi sigur. Mintea îi spunea că e membru al Partidului Democrat al Kurdistanului și trebuie să-și apere patria. În suflet însă îi apărea chipul lui *khanum* în culorile cele

mai atrăgătoare, gura ei ademenitoare, mîinile şi picioarele-i fine, gîtul zvelt, părul de un blond strălucitor.

Kurdul se hotărî să rămînă, cu toate că în el se dădea mai departe o luptă puternică.

De la Teheran li se comunică să-şi întrerupă imediat călătoria şi să se întoarcă.

– Sorţii ţi-au fost favorabili, spuse Mary. Mulţumit ?

– Mă mai întrebi ?

– Întoarce-te cu spatele, vreau să mă dezbrac.

Între timp kurdul plecă, iar Hassan se întoarse cu spatele.

După ce stinse lampa şi se culcă, Hassan o auzi pe Mary :

– Dormi ?

– Nu cred să pot adormi.

– Să nu uit să-ţi mulţumesc.

– Pentru ce ?

– Pentru că poporul kurd va păstra o amintire frumoasă despre mine.

– Nu înţeleg.

– N-ai mînţit-o pe mumie cînd i-ai spus că poporul kurd mi-e drag şi că voi povesti poporului american despre trecutul lui plin de glorie ? Hassan tăcu. Somn uşor, *mister* Mirgolas.

17

În ziua de 24 septembrie 1946, la Bender-Buşir, un port din sudul Iranului cu vreo patruzeci de mii de locuitori, nu întîlneai, ca de obicei, femeile pălăvrăgind şi spălînd rufe pe mal. Nu se mai auzea zgomotul maiurilor cu care se băteau rufele murdare, iar pe nisipul alb nu mai vedeai stînd la soare, la uscat, cămăşi şi pantaloni.

Femeile pescarilor, înspăimîntate, se grămădeau cu copiii lor în bordeiele de stuf, în timp ce bărbaţii pluteau cu bărcile cu pînză pe crestele valurilor.

Marea vuia ca în fiecare zi, vîntul sufla ca de obicei, pătrunzînd prin pereții cocioabelor, și totuși ziua de 24 septembrie nu era o zi obișnuită.

Bender-Buşer fusese ocupat de cașcai.

Lupta pentru izolarea Husistanului începuse.

Pe caii lor iuți, cașcaii galopau de-a lungul ulițelor murdare, înfierbîntate de arșiță, săreau jos din șa, dădeau buzna prin case și tîrau afară pe oricine le părea suspect : muncitori sau negustori, hamali, arămari sau frizeri.

Intrau în sediile Tudehului, sfărîmau mobilierul, trăgeau în tablouri, puneau foc. În încăperile și în cluburile sindicatului făceau la fel și ceea ce scăpa de loviturile date cu patul puștii era mistuit de flăcări. Cartiere întregi ardeau.

Guvernatorul porturilor iraniene din sud, care se împotrivise cașcailor și dispozițiilor lor, fusese împușcat, fără multă vorbă, în casa lui.

Peste muncitori se turnase benzină și erau mînați pe străzi ca niște torțe vii ; cei care aveau asupra lor un carnet de membru al Tudehului sau al sindicatului, sau care erau simpatizanți numai, fuseseră prinși, bătuți, torturați și spînzurați. Cine scăpase numai cu lovituri la tălpi putea să-l slăvească pe Allah.

Populația tremura, ascunzîndu-se în pivnițe, în timp ce cașcaii goneau turbați pe ulițele încinse de zăduf, treceau nervoși călare de-a lungul malului, strigau, înjurau și-i zoreau pe pescari să se miște mai repede, căci cu cîteva ceasuri mai înainte, la cîțiva kilometri de Bender-Buşir, ancorase un cargobot, chipurile neutru, care îi aproviziona cu arme și muniții engleze.

Bender-Buşir rămăsese fără apă. Faptul că izvoarele de apă potabilă se aflau la o depărtare de cîțiva kilometri de oraș fusese folosit de cașcai pentru a bara drumul populației într-acolo.

Nici o picătură de apă pînă nu va fi predat ultimul membru al Tudehului.

Fusese ocupat și Kaserun, un oraș de douăzeci de mii de locuitori. Și acolo, aceeași privelişte ca la Bender-Buşin. Cine se împotrivea bandiților, indiferent dacă era

vorba de unități de armată, sau de partizani înarmați care se piteau pe acoperișurile plane, năpădite de iarbă, și trăgeau de acolo în cotropitori, era ucis. Cine nu voia să trădeze numele tovarășilor nici în chinurile torturilor era împușcat sau spînzurat, în numele unui Husistan liber.

Ținta următoare era Șirazul, un oraș cu o sută douăzeci de mii de locuitori, orașul trandafirilor și al vinului, al grădinilor pline de miresme, orașul natal și ultimul lăcaș al poeților Hafis și Saadi.

Cotropitorii știau oare că Șirazul era nemuritor? Supraviețuise Sassanizilor [1] și atacului turcmenilor în 1150. Îi supraviețuise lui Ginghis Han [2] și în 1400 atacului lui Timur [3]. Apele nu-l înghițiseră în timpul inundației din 1680. Atacul afganilor din 1722 nu-l nimicise, și nici cutremurele din 1824 și 1853 nu-l distruseseră. Știau oare banditii toate acestea?

18

În ziua aceea colonelul Mirgolas se afla la Teheran, la șeful Marelui Stat-Major, Razmara. Pe baza știrilor transmise prin radio, pe care le primeau într-una de la rebeli, puteau să-și facă o imagine cuprinzătoare, să urmărească dîrele de sînge lăsate de cașcai.

Cu vîrful degetelor, Razmara luă dintr-o cutie două steguleție roșii și înfipse unul în dreptul portului Bender-Bușir, iar pe celălalt, în dreptul localității Kaserun.

Puse arătătorul său uscat pe Șiraz și spuse:

– Peste cîteva ore va cădea. În momentul de față cașcaii galopează prin trecătorile munților. Vor să atace orașul din trei părți. Își întoarse fața spre Mirgolas. Sper că

[1] Dinastie persană; a condus imperiul din 224 pînă în 551, cînd Persia a căzut sub dominația arabă (n. r.).

[2] Întemeietorul primului imperiu mongol (1154—1227) (n. r.).

[3] Întemeietorul celui de al doilea imperiu mongol (1336—1405) (n. r.).

ofițerii mei n-or să-și piardă cumpătul, n-or să se împotrivească. De îndată ce vom avea mînă liberă în legătură cu Azerbaigeanul și Kurdistanul, fiecare om ne va fi necesar. Aruncă spre colonel o privire care voia să spună : presupun că ați dat dispozițiile necesare.

Colonelul se juca cu decorațiile lui.

– Ce credeți, excelență, întrebă el, e cazul să convocăm presa și să-i dăm directorului Serviciului de propagandă o mică indicație ? Populația e neliniștită, mai ales fiindcă umblă zvonuri despre ceea ce s-a petrecut în parlament. Și opinia publică mondială cere o explicație. Cine știe ce a mai născocit Serdai ? N-am încredere nici cît negru sub unghie în acest ticălos. E în stare să se alieze cu masele și să mărșăluiască în fruntea lor pe străzi. Ar fi bine să i se supravegheze telefonul și să i se controleze fiecare pas.

– Să se alieze cu masele ar fi cea mai mare prostie pe care ar putea-o face Serdai.

– De ce ?

– Pentru că trupele staționate la Teheran atîta așteaptă. De data aceasta puteți fi sigur, colonele, ofițerii mei vor ordona să se tragă. În ziare însă se va scrie că ordinul a pornit de la Serdai.

– Bine ticluit, îl lăudă colonelul. Generalul Zahedi [1] v-a dat ideea ?

– N-am nevoie de Zahedi pentru asta, răspunse Razmara supărat.

– Foarte bine, foarte bine, spuse Mirgolas mai mult pentru sine, netezindu-și barba. O idee foarte bună, excelență. Dacă nu-și va înconjura vila cu mitraliere, masele îl vor linșa pe Serdai.

– Tocmai asta nădăjduiesc, că va fi linșat, și *noi* n-o să ne mînjim mîinile.

– Ar fi bine totuși, excelență, să punem și noi umărul. Să încurajăm Tudehul să facă o mică demonstrație. Ce-ar

[1] În timpul ultimului război, agent al Serviciului de spionaj german. După război, a trecut în slujba spionajului american (n. r.).

fi să-i dăm ideea colonelului Lake ? Lake îl are la mînă pe Lekhasa. Ce părere aveţi ?

– Să mai chibzuim.

Adîncit în gînduri, şeful Marelui Stat-Major îşi apucă pielea gîtului cu degetul mare şi arătătorul şi trase cît putu, apoi, dîndu-i drumul, pielea sări la loc. Razmara făcu de mai multe ori acest gest.

19

Şirazul nu fusese ocupat încă de răsculaţi, dar reţeaua telegrafică a agenţiei engleze Reuter, cu sediul la Londra, în Fleet Street, funcţiona din plin, transmiţînd pe teritoriul Angliei ştiri, cu o viteză de şaizeci şi şase de cuvinte pe minut, iar în lumea întreagă, cu o viteză de douăzeci şi cinci de cuvinte pe minut, că în Husistan se desfăşoară o mişcare de eliberare care nu mai poate fi oprită. Bender-Buşir, Kaserun şi Şiraz se află în mîinile „eliberatorilor", iar populaţia îi întîmpină cu urale.

Conducătorul filialei Reuter din Paris primi această veste prin radio, la ora şapte şi treizeci dimineaţa, la ora opt şi treizeci sosi o telegramă din Londra, iar la ora nouă şi patruzeci şi cinci o dădu mai departe colaboratorilor lui, pentru a o valorifica. Rotativele începură să duduie cîteva ore mai tîrziu, iar parizienii fură blagosloviţi cu ştirea că în Orientul Mijlociu, în Persia, Husistan sau cum îi mai zice acestei regiuni s-a pornit o mişcare de eliberare în stil mare.

La Copenhaga, Oslo, New York, Tokio lucrurile se petrecură în acelaşi fel.

Oamenii simpli citeau sau nu această ştire în drum spre tramvai, în metro, în omnibus sau, în pauză, la micul dejun.

Oamenii de afaceri puseseră în mişcare telefonul, gonindu-i pe agenţii lor la bursă, unde trebuia să se reflecte într-un fel sau altul această ştire.

Şi ea se reflecta.

Acțiunile lui *Anglo-Iranian Oil Company* urcau, acțiunile lui *Standard Oil Company of New Jersey,* legat printr-un contract cu *Anglo-Iranian,* creșteau de asemenea, ca și cele ale tuturor filialelor Standard-ului.

Cașcaii avuseseră într-adevăr o idee binecuvîntată. Numai de-ar continua acțiunea de eliberare în același stil ! N-are decît să spună Radio Moscova cît o vrea că în spatele răscoalei din Husistan stau Anglia și America, că acești cașcai nu eliberează populația, ci o măcelăresc, o supun la cazne și că nu sînt în fond altceva decît uneltele docile ale Londrei și ale Wall Street-ului newyorkez. Poate să spună. Vorbele, chiar dacă sînt adevărate, nu influențează de fel Bursa.

Și generalul Douglas îi spuse aghiotantului său să înfigă la Bender-Bușir, Kaserun și Șiraz cîte un steguleț colorat.

– Ce ți-am spus, Gilbert ? Merge strună. Nu te miri că armata iraniană se mișcă foarte încet sau de loc ? Cred că ar fi un fleac pentru ei să facă praf o ceată de rebeli.

Generalul se prăbuși în fotoliu cu ochii la Gilbert. Ceva nu-i plăcea la el.

– După cîte știu, armata iraniană se face simțită numai în lupta împotriva greviștilor.

– Mai încet, Gilbert, las-o mai moale. Nu fi atît de ironic. Te-ai obișnuit în ultimul timp cu un ton care nu-mi place de loc. După cum am auzit, te îmbeți, și la beție vorbești prostii, critici politica noastră în Orientul Mijlociu. Ești încă prea tînăr, Gilbert, mai ai caș la gură, nu poți să-ți permiți un astfel de ton. Douglas îi făcu semn să se apropie. Ia loc în fotoliu. Și ascultă ce-ți spun.

Gilbert execută ordinul.

În fotoliu părea mai subțire, mai înalt. Fața lui avea reflexe verzui. Evita să se uite în ochii generalului. „Da, a început să bea și e adevărat că clevetește împotriva politicii pe care o duce superiorul lui în Orientul Mijlociu. Acuzațiile generalului sînt absolut exacte. Ar fi fost fără sens să-l contrazică. Dar nu-ți vine să-ți iei cîmpii cînd

vezi încotro se îndreaptă generalul ? Şi nu numai generalul, ci toţi, indiferent dacă stau în Pentagon sau la Casa Albă ? Gilbert simţea că-l trec fiori reci cînd se gîndea la experienţele cu bomba atomică de la Alamagordo. Turnul de oţel se evaporase ca o picătură de apă pe o plită înroşită. Numele acţiunii : „Răscrucea" !

Douglas dădea din gură, îndruga într-una nu numai despre Orientul Mijlociu, dar şi despre Malaia, Indonezia, despre China, Coreea, Vietnam. Îi înfăţişa aghiotantului său un tablou uriaş, tabloul marii infiltraţii „bolşevice", cum îl numea el.

Lui Gilbert îi treceau cuvintele pe lîngă urechi. Din cînd în cînd răzbăteau frînturi : „ameninţare", „revoluţia mondială", „pericol", „strategia comunismului", dar toate aceste noţiuni veneau parcă dintr-o pîclă deasă, învolburată, şi afară de asta, le citea destul de des şi în presă.

– Avem o misiune, spuse Douglas, oricît de sentimental sau banal ar putea să sune acest lucru, o misiune aproape divină, să apărăm lumea de comunism. Făcu o pauză, îşi aprinse o ţigară, trase un fum, apoi continuă : Să nu crezi că ţin cu oameni ca Stone sau Foster Dulles. Nici pomeneală ! Să nu crezi, pentru Dumnezeu, că aş fi împotriva comuniştilor fiindcă am acţiuni Standard. Asta e o altă mîncare de peşte. Probabil ai auzit că n-am cine ştie ce consideraţie pentru oamenii aceştia şi că nici ei nu mă prea înghit. Învîrtelile pe care le pun la cale nu-mi prea plac. Dar asta e altceva. Pentru mine lucrul cel mai important, dragul meu Gilbert, deschide-ţi bine urechile dumitale clăpăuge, pentru mine cel mai important e ca sistemul bolşevic să se termine cît mai curînd. Douglas desfăcu braţele şi se întinse. Aşa, băiete, de mult am tot vrut să-ţi spun asta, nu de alta, dar ca să fie totul limpede între noi. Dacă ne înţelegem în această privinţă, atunci e bine. În caz că nu, atunci cu mare părere de rău trebuie să-mi caut un alt aghiotant, ai înţeles ?

Gilbert nu mai pricepea nimic. Vorbele lui Douglas îl buimăciseră complet. Deci generalul nu era de loc de acord cu cei care voiau război cu orice preţ, pentru că

războiul era o afacere grasă. Sau juca teatru față de el ? Cine se mai poate descurca în toată încîlceala asta ?

– Ai înțeles de ce vreau să fac din Orient o fortăreață ?

Gilbert își plecă privirile și dădu din cap ; nu era în stare să răspundă.

20

Nu numai muncitorii din Teheran, dar și negustorii, funcționarii, actorii, întreg Teheranul ieșise pe stradă. Rămăseseră acasă numai cei care dintr-un motiv sau altul țineau cu cașcaii și bahtiarii și se vînduseră englezilor sau americanilor.

Demonstranții purtau placarde, pe care scria : „Jos cu Ghavam", „În mare cu britanicii !", „Jos cu stăpînirea colonială !" Coloane puternice, amenințătoare năpădiseră străzile. Negustorii își închideau prăvăliile. La bănci se trăgeau cu zgomot grilajele de oțel.

Mulțimea de oameni întunecase Mejdane Tugkhane.

James Farlay și Iradj Sebsewari se amestecaseră printre demonstranți.

– Am impresia, spuse James, că e gata-gata să izbucnească ceva.

– Ce ?

– Nu știu. Vreo porcărie. Nu văd nicăieri poliție, armată. Liniștea asta nu-mi place. Plutește ceva în aer, Iradj, hotărît plutește ceva în aer.

– Pesimistule !

– Aș vrea să ai dreptate, dar nu cred. În afară de asta, nu cred că vom avea succes cu demonstrația noastră. Ăștia fac mai departe ce vor.

– Astăzi nu, James.

Cineva strigă :

– Spre Ambasada americană !

– Ai auzit ? întrebă James.

– Ce ?

– Vor să se ducă la Ambasada americană. Ceva nu e în regulă, Iradj. Cred că ar fi mai bine s-o ştergem.

– Nu te mai recunosc. Iradj rîse şi-l îmbrînci. Mă, James !

Totul s-a desfăşurat după planul stabilit de cei de sus. Provocatorii au izbutit să aţîţe masele şi să le determine să atace ambasadele engleză şi americană. Mulţimea a aruncat cu pietre în geamurile Ambasadei americane, clădire în care, cu cîţiva ani în urmă, conspiraseră nemţii cu Reza-şah Pehlevi. S-au spart uşile, s-au răsturnat dulapurile şi birourile, s-au smuls tablourile şi au fost trîntite la pămînt, în aplauze frenetice. *Mister* Lingway, pe care masele l-ar fi linşat în clipa aceea, nu era de găsit nicăieri.

În acelaşi timp a fost luată cu asalt şi Ambasada engleză. Ferestrele şi uşile clădirii au fost făcute praf. Dar şi ambasadorul englez, *sir* Edward Waltoon, era „în mod întîmplător" absent. Cît despre *mister* Prenton, el a izbutit să-şi scape pielea la timp.

Nici nu apucaseră să arunce în foc portretul regelui George al VI-lea, cînd au şi apărut primele unităţi de armată şi de poliţie, iar primele tancuri s-au îndreptat spre demonstranţi. Lanţurile tancurilor rupeau bucăţi din asfalt, iar ţevile tunurilor lor se întorceau împotriva maselor. În schimb, maşinile cu aruncătoare de apă, fără de care nu avusese loc nici o demonstraţie şi nici un miting la Teheran, nu se arătau.

– Tancuri !

Femeile ţipau. Bărbaţii se uitau buimăciţi.

Strigătele „tancuri" spintecară mulţimea ca un val. Primele gloanţe prinseră să şuiere deasupra capetelor.

Nimeni nu ştia în ce direcţie se trage. Copiii erau ridicaţi în braţe şi strînşi cu spaimă la piept. Mulţimea fugea care încotro.

Iradj ţinea strîns aparatul de fotografiat.

– Nu ţi-am spus ? O să se omoare călcîndu-se în picioare dacă fug încolo şi încoace ca nişte nebuni.

Gloanţele următoare nimeriră drept în mulţime.

Printre răcnetele de groază, vaiete şi gemete, se auzea :

– Serdai a dat ordin să tragă în noi !

Masa vuia.

Vila lui Serdai se afla în nordul oraşului. Îndemnată şi instigată de provocatori, masa se năpusti într-acolo, fără să ia seama la morţi şi răniţi.

– La Serdai !

– Jos cu Serdai !

James Farlay şi Iradj Sebsewari nu izbutiră să se elibereze din încleştare. Nu mai exista nici un individ de sine stătător. Voinţa individuală trebuia să cedeze voinţei maselor. Iar masele, urlînd şi hăulind, voiau să se ducă la Serdai.

Din odaia lui de lucru Serdai auzi ţipete, de parcă s-ar fi rostogolit o avalanşă imensă de oameni.

Închise cartea, o puse pe masă, fără să-şi ia ochii de la geam, apoi deschise uşa şi ieşi afară.

Într-adevăr, mulţimea urca strada. Ce căutau la el ?

Serdai zîmbi.

„Ce să caute la el ?" Voia tocmai să se întoarcă în casă, cînd poarta grădinii fu dată la o parte, smulsă din balamale şi zvîrlită cît colo. Mulţimea năvăli în grădină, călcînd în picioare brazdele, strivind iarbă, tufişuri, flori.

– Jos cu Serdai !

– La spînzurătoare cu Serdai !

Pumnii se ridicau ameninţători.

Serdai încremenise.

– Acolo !

James Farlay văzu bărbaţi şi femei repezindu-se la ministrul de interne, trîntindu-l la pămînt şi tîrîndu-l prin iarbă spre cel mai apropiat pom.

– Ce v-am făcut, oameni buni ? strigă Serdai.

Îl loveau cu pumnii în obraz, îi dădeau picioare în burtă. Sîngele îi ţîşni din gură şi din nas.

– Aţi înnebunit ? urlă James Farlay.

Dacă ar fi avut la el o armă, n-ar fi ezitat nici un minut s-o folosească.

Înainte de a i se pune laţul de gît, ministrul de interne îşi adună toate puterile şi strigă cît putu de tare : „Trăiască Iranul !"

James Farlay închise pentru cîteva clipe ochii. Cînd îi deschise văzu trupul lui Serdai atîrnat de creanga unui pom, bălăbănindu-se, iar mulţimea urla şi hăulea de entuziasm.

– Habar n-au ce-au făcut, scrîşni el. Au înnebunit. Au înnebunit !

În noaptea aceea nu putu să adoarmă. Se perpeli, se răsuci de pe o parte pe alta. Fumă, încercă să citească. Dar fie că stătea cu ochii deschişi sau închişi, fie că citea o carte sau se uita în tavan, nu vedea decît trupul lui Serdai bălăngănindu-se încolo şi încoace, nu auzea decît strigătul lui, pe care nu putea să-l uite cît va trăi : „Trăiască Iranul !"

21

Shams şi Tamara erau de douăsprezece zile singure. Hussein şi Mohammed cutreierau Azerbaigeanul împreună cu alţi cîţiva membri ai Tudehului şi ai sindicatului. De fiecare dată cînd venea cu maşina la Naphta Abad, fetele săreau înaintea lui Hassan emoţionate :

– Ai vreo scrisoare pentru noi ?

Iar Hassan trebuia să răspundă de fiecare dată, cu multă părere de rău, că n-are nici o scrisoare.

– Data viitoare vă aduc sigur una.

Mohammed o rugase pe Shams să nu înceteze şedinţele de lectură din romanul lui Gorki *Mama* şi să aibă grijă ca ziarele să ajungă la timp la sate. Ea îi făgăduise că se va ocupa de aceste lucruri şi se ţinuse de cuvînt. Ţăranii primiseră regulat ziarele, şi în ziua aceea trebuia să se ducă pentru prima dată singură la Saşir, ca să le citească în continuare din carte. Shams se cam temea, căci totul se schimbase, totul devenise mai complicat, mai întune-

cat. Maică-sa îi scrisese despre tulburările din Teheran. Ziarele anunțau că miniștrii Tudehului și-ar fi zvîrlit portofoliile la picioarele șahului și ale președintelui Consiliului de Miniștri. De atunci, ziarele erau pline de știri despre actele de teroare îndreptate împotriva Tudehului și a sindicatelor, săvîrșite de Partidul Democrat al lui Ghavam, de armată și jandarmerie. La Malajer fuseseră uciși zece țărani. Arestările erau la ordinea zilei. Muncitorii sindicaliști erau aruncați pe drumuri. Dușmanul, mai puternic ca oricînd, stătea la pîndă peste tot. Și tocmai acum trebuia să se ducă la Sașir ca să citească din carte. Nu putea să priceapă ce rost avea lectura asta. În ultimul timp, își pusese de multe ori întrebarea dacă Mohammed, Hussein și toți tovarășii care nu-și cruțau forțele primejduindu-și în fiecare zi viața pentru partid vor izbuti vreodată să elibereze patria. Shams nu credea că aceasta ar fi posibil. De ce nu lăsa Mohammed baltă politica ? Nu se jertfise destul ? Partidul nu va suferi în nici un caz dacă va număra un membru mai puțin. Ce bine ar fi să-i aparțină numai ei, să nu trebuie să-l împartă cu Tudehul !

Luă în mînă fotografia lui Mohammed, făcută de Iradj cu cîteva luni în urmă, o privi îndelung, o sărută, o mîngîie și vorbi cu ea, de parcă Mohammed ar fi stat aievea în fața ei.

– Sînt singură, prostuțule. Nu înțeleg cum poți să mă lași singură. Îi făcu un semn cu mîna. Dar nici altă dată n-ai fost altfel. Uneori, cînd vii de la lucru, și îți rămîne doar un ceas pentru mine, se ivește cîte un tovarăș care mi te ia din nou. Nu te întristează măcar un pic, așa ? Și acum sînt singură de tot. Tamara, vai, ce drăguță e ! vede de gospodăria inginerului-șef și se va întoarce abia peste cîteva ore. De multe ori aduce cîteva dulciuri și îmi dă și mie jumătate, dar jumătatea mea e întotdeauna mai mare. I-am spus să n-o mai facă, dar ea rîde și nici nu ia în seamă ce-i spun. Și dacă ți se întîmplă ceva în Azerbaigean, Mohammed ? Să fii cu ochii în patru, să nu te aresteze. Vai, mai bine nu te-ai fi dus ! Mi-e o frică îngrozi-

toare pentru tine, și Tamarei îi e frică pentru Hussein. Voi nici nu știți asta, pentru că nu vă spunem. Și să nu te uiți la alte fete, m-ai înțeles ? Lasă, aflu eu. Îmi dau eu seama imediat. Dacă aflu că ai avut acolo alta, atunci plec de aici, să știi. N-aș putea să rabd una ca asta. Nu, Mohammed, tu nu faci așa ceva, te cunosc prea bine ! Dar dacă într-adevăr ai avut acolo alta – știu eu că fetele se țin scai de tine, am văzut eu la Park Hotel – măcar să nu-mi istorisești, fiindcă n-aș vrea să te părăsesc, prostuțule. Ți-am spus asta numai ca să știi cum stau lucrurile. Shams își băgase în cap cu atîta certitudine că Mohammed ar putea să se îndrăgostească de altă fată, încît începu să plîngă. Și – și astă-seară mă duc la Saşir, Mohammed. O fac, hotărît. Poți să te bizui pe mine. Dar mi-e tare frică de jandarmi, auzi ? S-au sălbăticit. Colonelul a închis iarăși patru țărani din satele lui. Nimeni nu știe unde au dispărut. Dar mie n-o să mi se întîmple nimic, căci băieții din sat mă păzesc bine. Au spus că o să stea de strajă cu puști de vînătoare, în timp ce am să citesc la Saşir. Atîrnă fotografia pe perete, suspinînd. Scrie-mi mai departe, Mohammed, altfel o să mor de frică.

Lui Shams îi era dor de el, de îmbrățișările, de sărutările lui. Mîinile lui Mohammed se făcuseră aspre și scorțoase de muncă, dar de cîte ori o mîngîiau, de cîte ori îi dezmierdau sînii, i se păreau catifelate. Cînd o strîngea la piept, cînd se contopeau, devenind unul, îi venea să strige de bucurie, de fericire.

În unele nopți visase adesori toate astea, simțise încleștarea mîinilor lui, îi văzuse obrazul înfierbîntat, sălbatic, atît de pregnant, de real, de parcă s-ar fi aplecat într-adevăr asupra ei.

Își dădu la o parte buclele negre de pe frunte, mai aruncă repede o privire spre fotografia iubitului ei, ridică lampa, îi desfăcu fitilul și o umplu cu petrol. Apoi luă romanul lui Gorki, îl răsfoi, se așeză lîngă geam, se ghemui cu genunchii la piept și reciti capitolele din care voia să facă lectură în seara aceea.

Shams citea, și buzele i se mișcau încet, fără zgomot. „Cu oamenii aceștia poporul poate să meargă cu toată încrederea ; ei nu se vor mulțumi cu puțin, nu se vor opri din drum pînă cînd nu vor birui toată minciuna, toată răutatea și lăcomia. Și nu se vor lăsa pînă cînd nu vor vedea că tot poporul s-a unit într-un singur suflet, pînă cînd poporul nu va spune într-un singur glas : Eu sînt stăpînul, eu voi face toate legile ca să fie deopotrivă de drepte față de toți." [1]

„...nu se vor opri din drum pînă cînd nu vor birui toată minciuna..."

În clipa aceea își dădu seama că Mohammed și Hussein trebuiau să fie așa cum erau. Se mira că acest gînd n-o întrista, ci o înveselea ; inima îi rîdea de fericire, de parcă ar fi răsunat mii de cîntări și mii de raze și-ar fi aruncat lumina lor strălucitoare.

Venise s-o ia un țărănuș din Sașir.

– Păcat că nu poți să mergi și tu, Tamara. Tamara zîmbea tristă. Să le transmit salutări ? întrebă Shams.

– Te rog, nu. Poate mai tîrziu. Acum încă nu. Dar o să-mi spui cum le merge, cum se simte Abbas cu piciorul și ce face tata.

Shams o sărută pe buna ei prietenă, o îmbrățișă, o strînse la piept.

– Ce bună ești !

– Nu mă culc pînă nu te întorci.

– Ce bine că te am pe tine, Tamara, pe tine, și pe Mohammed, și pe Hussein. Să nu ne despărțim niciodată, auzi tu ? Niciodată. Nu-i așa că viața e frumoasă ?

O cuprinse pe Tamara pe după mijloc și dansă cu ea prin cameră. Tamara avea impresia că Shams se schimbase, era mai veselă, mai fericită și-i părea foarte bine.

Băiatul din Sașir stătea stînjenit, rușinat. De cîte ori se uita una din fete la el, se juca, încurcat, cu degetele. Și fu grozav de bucuros cînd porniră la drum.

---

[1] Maxim Gorki — *Opere*, vol. VII, *Mama*, p. 526, Ed. Cartea Rusă, 1957 — în românește de Acad. Cezar Petrescu și Nicolae Gane (n. r.).

Nu veneau toți țăranii să asculte romanul lui Gorki, unii nu îndrăzneau, de frica stăpînului, colonelul Mirgolas ; totuși, o ascultau destul de mulți pe Shams. Stăteau jos, pe pămînt, cu picioarele încrucișate, numai ochi și urechi.

În primele clipe, Shams se mai poticni, se mai bîlbîi. La un moment dat se opri, mai cu seamă fiindcă flacăra lămpii pîlpîia și îi îngreuia lectura. Dar cu cît devenea mai puternică legătura între ea și țărani, cu cît auditorii erau mai copleșiți, mai frămîntați de cele auzite, cu atît se simțea mai sigură, și glasul, mai întîi tremurător, i se întărea din ce în ce. La început se gîndea mereu la străjile care o vegheau, le căuta pe furiș umbrele, se gîndea la jandarmi și își închipuia ce s-ar întîmpla dacă ar apărea deodată. Apoi toate aceste gînduri se împrăștiară.

Faride, mama Tamarei, aproape că nu îndrăznea să respire, crezînd că orice răsuflare mai puternică ar putea să-i stingherească pe ceilalți. Ce frumoasă era cartea pe care-o citea fata de la oraș ! Curios, fata povestea despre oameni care nici nu existau, și cu toate acestea Faride era convinsă că-i cunoaște pe Pavel și pe mama lui, că i-a întîlnit undeva. Uneori avea impresia că ea însăși ar fi mama lui Pavel, că ea însăși duce manifestele în fabrică, că ea însăși ar fi trăit și suferit ceea ce suferise și trăise mama lui Pavel. Poate n-ar strica să învețe și ea carte.

Pe furiș, căută mîna soțului ei, care se odihnea liniștită pe pămînt.

– Ce frumos e, Ahmed ! șopti ea.

Ahmed dădu supărat din cap.

– Taci !

Faride tăcea, dar rămase cu mîna în mîna bărbatului ei.

Shams citea :

„Mama își sprijini mîna pe pieptul Liudmilei și, apăsînd-o ușor, în ritmul gîndurilor ei, vorbi aproape în șoaptă, văzînd parcă aievea ceea ce spunea.

– S-au ridicat copiii din toată lumea ! Asta înțeleg eu, că au pornit pașnic copiii pe tot pămîntul, toți, de pretutindeni, spre același țel. Au pornit inimile cele mai bune, cele

mai curate, au pornit laolaltă oamenii cei mai cinstiți în cuget, împotriva a tot ce e rău, fără să se uite înapoi, și merg și strivesc minciuna sub pașii lor vînjoși. Tineri, voinici, ei își pun puterea lor de neînvins în slujba aceluiași țel – dreptatea ! Au pornit să biruie toată suferința omenirii, s-au ridicat ca să măture toate nenorocirile de pe fața pămîntului, ca să înfrîngă tot ce e rău și hîd – și vor birui. «Vom aprinde un soare nou», mi-a spus unul din ei, și-l vor aprinde. «Vom uni toate inimile zdrobite, într-o singură inimă», și le vor uni.

Îi reveneau în minte cuvinte din rugăciunile uitate și, încinse la focul credinței celei noi, ele țîșneau din inima ei ca niște scîntei.

– Mergînd pe calea adevărului și a înțelepciunii, copiii aduc lumii căldura iubirii, înveșmîntînd-o în noi slăvi cerești, luminînd totul cu văpaia nepieritoare a sufletului lor. Se plămădește o viață nouă în flacăra iubirii lor pentru întreaga lume. Și cine poate să stingă această iubire? Cine? Mai este oare o altă putere mai mare decît asta, care s-o poată învinge ? Pămîntul a născut-o, și suflarea toată, viața însăși vrea și așteaptă biruința ei, toată suflarea !" [1]

Shams puse cartea în poală și se uită de jur împrejur.

Liniște. Tăcere solemnă. Capete plecate. Frunți încîndurate, frămîntate.

Shams își aduse aminte de cuvintele lui Mohammed : „Întîi carte, și apoi pămînt".

Într-adevăr, simțea că în acești țărani creștea ceva, ceva ca o mînă mare, nouă, care se întindea după pămînt, care-i smulgea pămîntul colonelului Mirgolas.

Faride îi șopti lui Ahmed :

– Crezi că or să izbutească, că or să biruie toată suferința omenirii, cum a spus fata ?

Ahmed se uită la soția lui.

– O s-o rugăm pe fată, spuse el tărăgănat, să scrie pen-

[1] Maxim Gorki, *Opere*, vol. VII, *Mama*, p. 607, Ed. Cartea Rusă, 1957 — în românește de Acad. Cezar Petrescu și Nicolae Gane (n. r.).

tru noi la Abadan. Grozav aş vrea să vină Fatma pentru un timp aici !

– Ahmed !

Un şuierat tremură în văzduh.

Semnalul convenit.

Primejdie.

Shams închise repede cartea, stringînd-o puternic în mîini. În timp ce ţăranii fugeau spre colibele lor, tînărul care o însoţise pe Shams pînă acolo suflă în lampă şi ieşi în grabă împreună cu fata.

Într-una din zilele următoare, pe cînd Tamara plecase tocmai la inginerul-şef Simpson ca să strîngă în casă, sosi Hassan.

Shams, care îl văzuse prin geam, îi ieşi în întîmpinare.

– Ai o scrisoare ?

Semeţ, cu o gravitate prefăcută, Hassan vîrî mîna în buzunarul hainei, scoase o scrisoare, dar nu i-o dădu imediat lui Shams, ci i-o flutură întîi pe dinainte.

– Dă-mi scrisoarea, Hassan.

Hassan o ascunse la spate.

– Te rog, dă-mi-o, Hassan !

– Ia-o.

Cînd ajungea la spatele lui, el o strîngea la piept, cînd fata se întorcea spre pieptul lui, el o ducea iar la spate.

– Te rog, te implor, Hassan, dragul meu, bunul meu Hassan, dă-mi scrisoarea !

– Dacă te-ar auzi cineva, i s-ar sfîşia inima.

Shams voia să deschidă tocmai plicul, cînd Hassan întrebă :

– Te-ai uitat dacă scrisoarea îţi este adresată ţie ?

Ea îl privi întrebătoare, apoi citi adresa. Scrisoarea era adresată amîndurora, Tamarei şi lui Shams, deci putea s-o deschidă fără grijă.

Fără să-l mai învrednicească măcar cu o privire pe Hassan, care clătina din cap zîmbind, Shams fugi în casă şi se aşeză lîngă fereastră.

Ea citi : „Am fost la Sendşan, la Mianeh şi Resalieh, acum ne aflăm la Tabriz. Feridun Ibrahimi face şi el parte din delegaţia noastră, ca şi Iradj Sebsewari. Îl cunoşti, Shams. Ne însoţeşte şi un ziarist american, care a mai călătorit o dată prin Azerbaigean, îl cheamă James Farlay. E un om straşnic, scrie pentru *Daily Worker,* la New York, ziarul comuniştilor americani. Nu vă puteţi închipui ce-am văzut. Nu se poate exprima prin cuvinte. Pişevari se pare că are de gînd să transforme Azerbaigeanul într-un uriaş şantier. Oraşele se înfrumuseţează mereu. În ce ne priveşte, ni se pare aproape de neconceput că cei din Azerbaigean au şi dobîndit toate lucrurile pentru care noi mai luptăm încă şi pentru care sîntem persecutaţi şi asupriţi. Puteţi să vă închipuiţi că aici cea mai mare parte dintre ţărani nu mai lucrează pentru moşier, ci pentru ei înşişi. Din Uniunea Sovietică au sosit primele tractoare. Gîndiţi-vă la ţăranii noştri, care mai ară cu pluguri de lemn. De multe ori vorbim ce frumos ar fi dacă aţi putea să veniţi şi voi aici, să vedeţi toate astea cu propriii voştri ochi. Se construiesc fabrici complet noi. Numărul şomerilor scade din zi în zi. În toate oraşele unde am fost, s-au organizat cursuri unde mii de oameni învaţă să citească şi să scrie. Uneori ne întrebăm cum de e posibil ca aici să nu mai fie de loc sau aproape de loc stăpîni, şi că poporul e propriul lui stăpîn. Acest lucru aproape că nu-l înţelegem, mai ales dacă ne gîndim la situaţia de la noi. Noi îi avem pe «inglişi», pe stăpînii americani, pe marii moşieri, pe ofiţeri, pe guvernatori, pe miniştri, şi toţi sînt împotriva noastră, toţi ne scot ultimul rial din buzunar ca să-şi umple punga lor. În zilele următoare, Hussein vrea să facă o vizită fostului său prieten Ahmed, care, cum ştiţi, a fugit la Tabriz. Lucrează acum la fabrica de textile «Pişevari», unde am auzit că muncitorii o duc foarte bine. Sîntem curioşi ce-o să spună el. De altfel, avem aici un prieten bun, la care stă Ahmed. Îl cheamă Ali Solimani şi are patru copii încîntători. Ali e unul dintre cei care, cînd a fost nevoie, şi-au riscat viaţa pentru un Azerbaigean nou. Dar Azerbaigeanul are şi duşmani. Am aflat că mulţi

agenți care voiau să tulbure reconstrucția au fost închiși. Unii dintre ei au căpătat pedepse foarte mari."

Shams simțea că-i vîjîie capul. Citind mai departe, se gîndi : „Ce fericire că le merge bine bărbaților noștri, că au de mîncare din belșug și cunosc lumea !"

Citi scrisoarea de cîteva ori, și de fiecare dată descoperi ceva nou. Dar de cîte ori o citi, nu găsi nimic în legătură cu ziua în care Mohammed și Hussein vor părăsi Azerbaigeanul, și acest lucru o întristă puțin.

Împături cu grijă scrisoarea și o vîrî în plic, ca s-o ducă Tamarei.

22

La 25 noiembrie 1946, președintele Consiliului de Miniștri, Ghavam, sprijinit de consilierii lui anglo-americani, generalul Schwartzkopf, C. E. Allen, ambasadorul Lingway, directorul general Whigest și colonelul Lake, pregăti următoarea lovitură : sub pretext că asigură în Azerbaigean desfășurarea unor alegeri libere, dădu ordin să se ocupe orașul Sendșan. Ascultînd ordinele *managerilor* „Acțiunii Moscheea" și ai lui *Anglo-Iranian Oil Company,* șeful Marelui Stat-Major, Razmara, începu operațiile în vederea ștergerii de pe hartă a tinerelor administrații democrate autonome Azerbaigean și Kurdistan. Avioanele militare iraniene bombardau orașele și trăgeau cu armamentul de bord în convoaiele de refugiați de pe șosele. Delegații Tudehului nu mai puteau să părăsească Azerbaigeanul. Feridun Ibrahimi îi întrebă pe tovarășii săi dacă sînt gata să apere republica. Erau gata. Era gata și ziaristul James Farlay, cu toate că-și jurase să nu mai pună în viața lui mîna pe armă. Umăr la umăr cu frații azerbaigeni, printre care se aflau și Ali Solimani și Ahmed, se împotriveau armatei șahului, se prindeau cu ghearele și cu dinții de pămîntul împietrit de ger, luptau îndîrjiți, înflăcărați, pentru fiecare palmă de loc.

Deasupra Tabrizului fuseseră aruncate manifeste care îndemnau populația să-i măcelărească pe membrii Partidului Democrat și să se descotorosească de regimul Pișevari.

Sîngele curgea șiroaie. Femei și fete erau violate și împușcate. Muncitorilor și țăranilor li se scoteau ochii, li se tăiau mîinile și picioarele. Bandele colonelului Mirgolas ucideau pe fiecare plugar sau țăran sărac care cutezase să pună mîna pe pămîntul stăpînului și să-l are. Obuzele tunurilor lui sfîrtecau pămîntul, năruiau colibe, ciopîrțeau oameni și animale.

În orașe fumegau ruguri, pe care era arsă tînăra literatură azerbaigeană. Zilele în care era îngăduit în Azerbaigean să se vorbească limba maternă erau pe sfîrșite.

Amețiți de whisky, învăluiți în fum de țigară, nedormiți și abrutizați, radiotelegrafiștii colonelului Lake transmiteau la Londra comunicatele asupra situației.

Desperat, colonelul Robertson aștepta la Basra ordinul să intre cu băieții lui în Husistan, în timp ce la Tabriz, Mianeh sau Resalieh, bandele pătrundeau în locuințele conducătorilor de partid și sindicali, îi împușcau sau îi aruncau în mașini gata pregătite și îi duceau în munți, ca să-i prăvălească în prăpăstii.

În timp ce grădinița de copii de la fabrica de textile „Pișevari" din Tabriz era mistuită de flăcări, Whigest dăduse dispoziție să se deschidă complet ventilele și să se termine cu stagnarea producției de țiței ; în vremea asta, generalul Douglas aștepta nerăbdător în biroul lui din Pentagon două știri : intrarea englezilor în sudul Iranului, în Husistan, și intrarea armatei sovietice în nordul Iranului, în Azerbaigean. În Irak, în Turcia, în Arabia Saudită escadrilele lui de bombardiere, cu fuzelajele de aluminiu pline cu bombe brizante, cu rezervoarele pline pînă la refuz cu benzina lui *Anglo-Iranian*, se aflau în stare de alarmă.

Sir William Fox la Londra, *mister* Stone și *mister* Filther la New York puteau să pregătească acum în liniște contractul secret care urma să se încheie între *Anglo-Ira-*

nian Oil Company și partenerii „Acțiunii Moscheea" și să-l semneze în mod solemn în ziua de 26 decembrie. Dificultățile cele mai mari erau ca și înlăturate. E drept, în Azerbaigean și în Kurdistan mai aveau loc lupte, dar, după ultimele știri primite din Teheran, situația părea să se consolideze din oră în oră. Mizaseră pe Razmara, și el nu-i dezamăgise. „Omul cu mînă forte" făcea într-adevăr *acea* ordine de care aveau nevoie. În caz că lucrurile vor evolua însă așa cum nădăjduise și prezisese generalul Douglas, cu atît mai bine. Dar chiar dacă nu se va întîmpla ceea ce prevăzuse el, or să se mulțumească cu cele obținute.

Ali Solimani căzuse. Știrea că soția sa, Șafiga, și copiii săi fuseseră uciși nu l-a mai prins în viață. Feridun Ibrahimi, Hussein Barani, a cărui mamă murise cu cîteva zile în urmă la Kaghar Abad, și James Farlay fuseseră făcuți prizonieri și aruncați în temniță. Fotograful Iradj Sebsewari, Ahmed și Mohammed izbutiseră să fugă.

În Azerbaigean mai curgea sînge, mai răsunau bubuiturile de tun, și din munți mai răzbăteau strigăte de durere, dar la Teheran, Londra și New York începuse să curgă șampania.

23

Noapte. Noapte neagră. Pe șosea trece un camion al armatei iraniene, în care se află zece infanteriști, un colonel și un șofer. Farurile sînt camuflate. Soldații stau ghemuiți, strînși unul în altul, rebegiți de frig, înfășurați în foi de cort. Nimeni nu știe încotro merge sau ce misiune are. Au primit din belșug muniții pentru pistoalele lor automate. Asta e tot ce știu. Vor deporta prizonieri, vor executa oameni sau vor face percheziții în casele vreunui oraș, adăugînd la sute de arestați alte cîteva sute ? Toate astea sînt numai bănuieli și zvonuri, dar nu certitudini.

Picotesc în tăcere, în mîini cu pistoalele lor automate reci, cu țigara în gură, și mintea năpădită de gînduri triste. Mulți dintre ei se gîndesc la părinții și la frații lor, care

stau la țară și duc o viață grea și despre care nu mai știu dacă mai trăiesc, sau dacă au fost arestați, deportați sau executați. În ultimele săptămîni nu le-au mai venit scrisori.

Printre cei zece soldați se află și Akbar, pe care tocmai l-au scos de la arest și l-au repartizat la acest comandament special. Sublocotenentul, un om de ispravă, îl închisese fără multă vorbă, ca să-l cruțe, să-l ferească, să nu fie nevoit să tragă în surorile și frații lui din Azerbaigean. Niciodată n-o să uite Akbar fapta sublocotenentului.

Infanteristul Akbar Kudra, fiu de țăran din Saşir, strînse pistolul automat mai tare, dorindu-și să-l îndrepte, în sfîrșit, împotriva adevăraților dușmani. Dar, în clipa aceea, nici gînd de așa ceva. În Azerbaigean și Kurdistan, generalul Razmara și colonelul Mirgolas, îndrumați de instructorii lor americani, făceau ravagii. Ziarul Tudehului *Rahbar* și ziarul sindical *Safar* fuseseră interzise, nu exista nici o provincie în care poliția lui Ghavam să nu supună la cazne populația, nu exista aproape nici o fabrică în care muncitorii sindicaliști să nu fi fost concediați.

Gîndindu-se la toate astea, Akbar nici nu mai credea aproape că muncitorii și țăranii iranieni vor fi vreodată liberi. „Inglișii" și americanii țineau prea strîns cîrma în mînă, iar moșierii erau prea devotați prietenilor lor străini pentru a putea fi doborîți.

Ostașul vecin îi dădu un ghiont lui Akbar și-l întrebă dacă n-are cumva o țigară.

Akbar scoase un pachet mototolit din buzunar și i-l întinse.

Flacăra brichetei le lumină cîteva clipe fețele.

– Ce-o să avem de făcut ? întrebă vecinul. Ai habar ?

– De unde să știu ? răspunse Akbar. Știu numai că sîntem zece oameni și ne duc undeva. Va să zică nu mai mult ca tine.

Trase din țigară și vîrî pachetul mototolit și bricheta în buzunarul pantalonului.

– Ce timp posomorît ! încercă celălalt să înfiripe o discuție.

– *Inșallah.*

Akbar se ferea să-şi dezvăluie gîndurile, căci vecinul lui putea să fie un agent.

– Ce părere ai despre colonel ?

– Nu-l cunosc.

– Nimeni dintre noi nu-l cunoaşte pe celălalt. Dacă te gîndeşti bine, e dezgustător... răspunse ostaşul de lîngă el. Stăm aici, nu ne cunoaştem şi nimeni nu ştie încotro mergem.

Scuipă jos.

Akbar nu răspunse. Privirea lui se pierdea în depărtări, unde pluteau lumini răzleţe.

– Nu vreţi să cîntăm ceva ? întrebă unul.

– Ţine-ţi clanţa !

– Cum or să iasă lucrurile ? îl întrebă pe Akbar vecinul său. Se spune că „inglişii" vor să ocupe Husistanul. Atunci o să fie sigur război.

– Numai Allah ştie.

Deodată, camionul se opri. Soldaţii se prăvăliră unii peste alţii şi, înjurîndu-l pe cîinele de şofer, întrebară ce s-a întîmplat.

Strada era barată de obstacole. De-a lungul şanţurilor de pe şosea se înşirau soldaţi plictisiţi, care tropăiau ca să se încălzească şi-şi ţineau mîinile îngheţate deasupra unui focşor. În piramidele de puşti sclipeau baionetele.

Akbar văzu un ofiţer apropiindu-se de cabina camionului şi cerînd să i se arate documentele. Colonelul răcni, totuşi întinse prin geam mîna cu hîrtiile. Ofiţerul lumină cu lanterna de buzunar hîrtiile, le citi, le înapoie şi ordonă să se dea la o parte obstacolele din drum.

Şoferul apăsă cu piciorul pe pedala de acceleraţie, şi camionul îşi luă zborul în noapte.

După ce parcurseră cîţiva kilometri, lui Akbar i se păru că recunoaşte în depărtare contururile unei moschei. Se apropiau de un oraş ? Ce fel de oraş ? Nu văzuse niciodată această regiune, cel puţin în întuneric aşa i se părea.

Tocmai se gîndea despre ce oraş ar putea fi vorba, cînd camionul se opri din nou.

Colonelul coborî din cabină, trînti portiera și dădu ordin soldaților să se alinieze. După ce-i puse să se numere unul cîte unul, le îngădui cîteva minute de odihnă și de fumat. Își aprinse și el o țigară, explicîndu-le ce misiune aveau. Aveau ordin să transfere prizonierii politici, mai cu seamă membri ai Partidului Tudeh și sindicaliști.

Akbar uită să mai tragă din țigară.

„Ce păcat că nu-și cunoaște camarazii de arme ! Ce prilej strașnic ar fi să-și elibereze tovarășii !"

– În caz că vor trage în noi, auzi el glasul colonelului, atunci trebuie să răspundeți, fără ordin. În acest scop, veți ridica siguranța pistoalelor automate de îndată ce ne vom opri în fața închisorii. Ați înțeles ? Soldații încuviințară. Alte întrebări ?

Ostașii nu întrebară nimic, cu toate că ar fi vrut să știe unde este situată închisoarea, cît mai e pînă acolo și despre ce fel de prizonieri politici e vorba.

– Suiți-vă !

– Cum îți place colonelul ? îl întrebă pe Akbar vecinul său. Pare să fie un om de treabă, nu-i așa ?

Akbar nu răspunse, prea îl frămînta gîndul că ar putea să facă ceva pentru eliberarea tovarășilor închiși. Dacă ar fi cumpănit bine, ar fi găsit o cale, dar Akbar nu era în stare, pentru că cele spuse de colonel îl făcuseră incapabil să gîndească limpede.

Dacă ar fi putut să stea de vorbă acum cu sublocotenentul sau cu cumnatul lui, Feridun Ibrahimi, ar fi găsit o soluție. Akbar nu știa unde se află sublocotenentul, iar Feridun se afla în Azerbaigean și probabil că era de mult mort, rănit sau închis.

„Să se roage lui Allah... ? Nu, Allah nu te ajută, nu ajută niciodată pe nimeni la ceas de grea cumpănă. Allah, așa își explicase Akbar, era o născocire a celor bogați, ca să-i supună pe cei săraci. *Mollahii* le făgăduiau raiul, asta nu costa nimic, și-i ajutau să treacă peste lucrurile cele mai grele. Din această cauză, pe pămînt se mulțumeau cu lăcuste și iarbă, deoarece în rai îi așteptau bucatele cele mai alese. Allah le împăca toate, el era destinul și viitorul.

Să te împotrivești autorităților înseamnă să te împotrivești hotărîrii înțelepte a lui Allah. Cu astfel de idei erau îndopați de secole ; în fiecare vineri le dăruia Allah aceste învățături, rostite în moschee prin gura *mollahilor,* și bine săpate apoi în mințile oamenilor." Akbar își dădea seama că aceasta era una din pricinile cele mai mari și cele mai adînci care făcea ca poporul să fie atît de greu de urnit într-o acțiune comună. Cea mai bună dovadă de ceea ce înseamnă să asculți învățăturile *mollahilor* erau părinții lui, la Saşir. Nu lucrau *mollahii* mînă-n mînă cu moșierul, colonelul Mirgolas și cu jandarmii lui ? Nu erau ei niște spioni care urmăreau fiecare scrisoare, ascultau fiecare cuvînt ce se vorbea ? Și dacă socoteau necesar, nu lucrau cot la cot cu „inglișii" ? Nu suceau lucrurile cum le convenea ?

Obstacole. Soldați. Mitraliere în poziție de tragere. Control.

Într-adevăr, Iranul s-a transformat într-o adevărată închisoare, în care se controlau, se arestau, se interogau, se judecau și se executau oamenii.

Furios și neputincios, Akbar își strînse buzele.

24

Tulburat, Feridun Ibrahimi se plimba încolo și încoace prin celula lui izolată. Ziaristul american James Farlay, profesorul Naga, de la Universitatea din Teheran, secretarul Tudehului din Naphta Abad, Hussein Barani, Fatma, soția lui Ibrahimi, care aștepta un copil, și Lekhasa, agentul englezilor (pentru a-l înconjura în felul acesta de o aureolă de martir și pentru a i se putea încredința în viitor misiuni și mai mari), toți fuseseră aruncați la un loc, într-o celulă comună.

Încăperea urît mirositoare avea un singur bec mînjit, care împrăștia o lumină tulbure, cenușie. Roiuri de insecte se roteau în jurul lui, zumzăind. Într-un colț se afla hîrdăul.

Prizonierii şedeau, sau se lungiseră pe laviţe, sau pe pardoseala de ciment. Tăceau.

Fatma adormise de vreo jumătate de oră.

Pe pereţi şi pe tavan mişunau ploşniţe. Ori de cîte ori cădea cîte una pe faţa Fatmei, mîna grijulie a unui deţinut o dădea la o parte, o arunca pe jos şi o strivea.

Profesorul Naga stătea pe laviţă ghemuit, dus pe gînduri, cu mîinile în poală şi cu privirile pironite în jos. Din cînd în cînd, pe faţă îi flutura un zîmbet, ca şi cum nu pricepea de ce a ajuns acolo, ca şi cum nu pricepea nimic din tot ce se petrecuse în ultimele zile şi săptămîni.

I se spusese că va fi judecat pentru cartea lui *Iranul în lanţuri,* cu toate că se afla încă în manuscris, pentru că era membru al Partidului Tudeh – după ce ieşise din spital şi după ce Serdai fusese asasinat devenise membru al acestui partid – şi pentru aşa-zisa pregătire a unei răsturnări prin forţă a guvernului Ghavam. Profesorul îşi dădea seama că aceste capete de acuzare erau suficiente ca să i se pună ştreangul de gît. Totuşi, dacă i s-ar da posibilitatea s-o ia de la început, n-ar alege altă viaţă, numai că s-ar feri de rătăcirile intelectuale fără sens în care se zbătuse.

Îşi aminti zîmbind de prima lui întîlnire cu Ibrahimi. Pe atunci mai credea că dacă şahul va spune un cuvînt, va da miniştrilor săi un ordin, totul va fi în cea mai perfectă ordine. Crezuse că situaţia ar putea fi reglementată de sus. Astăzi îşi bătea joc de propria lui naivitate. Şahul nu numai că n-a spus cuvîntul care să aducă izbăvirea, ci, dimpotrivă, a dat ordin să se tragă, a trimis tancuri Sherman în Azerbaigean, a scăldat Teheranul într-o baie de sînge. Ca să înţeleagă legăturile reale, profesorului Naga i-a trebuit mult timp, o viaţă întreagă aproape, dar pînă la urmă le-a înţeles, şi acest lucru a făcut să-i dispară frica de moarte. Dacă va muri, acum cel puţin ştie pentru ce.

Liniştit, de parcă nu s-ar fi aflat în temniţă, ci la el acasă, în biroul lui, îşi plimba privirile prin celulă.

James Farlay stătea sub gemuleţul cu gratii şi-şi umplea plămînii cu aer.

Să fie oare aceasta ultima lui noapte în Iran ?

Profesorul zîmbi iar, căci gazetarul american îi amintea din nou cît de confuz era totul.

Ofiţerii americani instruiesc şi comandă armata iraniană. Soldaţii acestei armate, fii de muncitori şi de ţărani iranieni, trag cu arme americane şi engleze în greviști şi în demonstranţi. Şi aici, în mijlocul patrioţilor iranieni, care vor fi mîine sau poimîine împuşcaţi, probabil cu arme americane, stă la geam un cetăţean american şi aşteaptă să fie executat laolaltă cu tovarăşii lui de celulă, pentru că a publicat într-un ziar american adevărul despre Iran şi a participat la luptele din Azerbaigean. Profesorul încercă să-şi închipuie ce va gîndi James Farlay în clipa cînd soldaţi iranieni vor îndrepta spre el pistoalele automate americane.

Folosindu-se de puţinele cunoştinţe de limbă engleză, Naga îl întrebă pe James cum se simte.

– Atît cît te poţi simţi de bine într-un asemenea hotel, îi răspunse James.

– Nu vă temeţi ?

– Am fost ofiţer. Profesorul dădu îngîndurat din cap. Ofiţer în armata americană ! Asta încurca şi mai mult lucrurile. De altfel nu cred, continuă James, că vom fi executaţi.

– Dumneavoastră probabil nu, fiindcă sînteţi străin.

– Opinia publică nu va admite, domnule profesor.

– Opinia publică ? Ce fel de opinie ? Credeţi într-adevăr că lumea se interesează de noi ? Oamenii au destulă treabă cu ei înşişi. Nu, nu cred într-un ajutor din afară, nu cred.

– Astăzi, cînd ni s-a permis să ne plimbăm cîteva minute prin curtea închisorii, am auzit că ziarele sînt pline cu ştiri despre evenimentele din Iran. În nenumărate ţări comuniştii s-au declarat solidari cu cei care cer eliberarea noastră. Guvernul iranian e bombardat cu note de protest din toată lumea.

– Îi cunoaşteţi pe ai noştri încă prea puţin, *mister* Farlay. Dacă vor să ucidă, atunci ucid, chiar dacă s-ar da

lumea peste cap. La noi o viață de om nu valorează mare lucru.

– Cred că guvernul dumneavoastră o să învețe vrînd-nevrînd cît prețuiește o astfel de viață.

– Și cînd a fost vorba de Sacco [1] și Vanzetti [2] a protestat lumea. Și pînă la urmă tot au sfîrșit pe scaunul electric.

– Între timp lumea a devenit înțeleaptă.

James vîrî mîna în buzunarul pantalonului. Slavă domnului, bucata de minereu de cupru mai era acolo ! Nu s-ar putea spune că lui James nu-i era frică, dar atîta timp cît avea la el darul redactorului-șef Ben Mawis, nu trebuia să-și piardă nădejdea.

Hussein stătea întins pe laviță.

O bucată de timp încercase să-și întoarcă gîndurile în altă parte, să urmărească ploșnițele ce mișunau pe tavan, dar în curînd începu din nou în mintea lui iureșul veșnicelor întrebări. „Ce-o fi cu Tamara ? I-o fi spus Mohammed că trăiește și să nu-și facă griji în legătură cu el ? Cum i-o fi mergînd tatei după moartea mamei ? Mai ducea oare ziare la Naphta Abad ?" Hussein se temea de moarte; numai la gîndul morții îi tremura inima, cu toate că nu și-o mărturisea. Blestema ceasul în care s-a lăsat convins de tatăl său să intre în Tudeh, să lupte pentru Tudeh, să plece în Azerbaigean. „Nu, se apăra el disperat, totul era bine, drept, și așa trebuia să fie."

Își acoperi fața cu mîinile și plînse.

– Stăpînește-te, răsună o voce dintr-un colț, ce, ești muiere ?

– Nu vorbi așa cu el, interveni Fatma cu glas coborît. E tînăr, și la Naphta Abad îl așteaptă o fată pe care o iubește.

– E un fricos.

– A dovedit că e un erou, răspunse Fatma furioasă,

[1], [2] Niccolò Sacco și Bartolomeo Vanzetti ; doi fruntași ai mișcării sindicale din S.U.A., împotriva cărora cercurile reacționare americane au înscenat un proces odios. În ciuda protestelor întregii omeniri progresiste, cei doi luptători au fost condamnați la moarte și executați în 1927 (n. r.).

altfel n-ar fi aici. Nu trebuie să uiți că fiecare om are în viața lui clipe de slăbiciune, altfel n-ar fi om.

– Dacă or să-l tortureze are să spună numele celorlalți, veni răspunsul din colț.

– Hussein n-are s-o facă. În vinele lui curge același sînge ca și al tatălui său, Hassan. N-are să trădeze.

Hussein spuse :

– Îți mulțumesc, Fatma. Eu... iartă-mă, eu...

Ferăstruica mobilă a celulei se deschise și cineva vîrî înăuntru o țigară aprinsă.

Luînd țigara, James Farlay văzu în dosul ferăstruicii două buze și pe buze un deget făcîndu-i semn să tacă.

James înțelese.

Trase de cîteva ori din țigară și o dădu mai departe lui Hussein. Hussein trase de cîteva ori și o dădu următorului. În felul acesta țigara făcu ocolul celulei și chiar Fatma rugă să i se îngăduie să fumeze, căci și ei îi erau încordați nervii. Se stăpînea însă și chiar îi încuraja pe ceilalți, dar în sinea ei tremura tot atît de mult.

Amețită de fumul de țigară, închise ochii. Se simțea ca și cum ar fi fumat opium. O învăluiră gînduri, visuri minunate : visa că e liberă, și ea, și Feridun, și copilul care-o lovește acum cu mînuțele și piciorușele în pîntece, de parcă ar vrea s-o ia din loc. Toți oamenii sînt liberi, în întreaga țară. Nu mai locuiesc la Abadan, ci la Teheran, așa cum și-a dorit întotdeauna, are o căsuță și sînt fericiți. La Teheran nu mai există cerșetori, nici oameni fără adăpost. Bolnavii stau în paturi albe. Toate fabricile lucrează cu întreaga lor capacitate, fără să folosească munca bieților copilași. Petrolul, avutul cel mai de preț al țării, aparține Iranului, și curge din belșug, mai mult ca oricînd. Muncitorii nu trebuie să se teamă de viitor, de concedieri, de boală, de bătrînețe. Nu se văd nicăieri fețe mîhnite, zbîrcite. Copiii sînt copii adevărați, și nu copii îmbătrîniți înainte de vreme. Zi și noapte la Kaghar Abad curge apa, și cînd vîntul suflă pe străzi, nu se mai aude zăngănitul maghernițelor construite din tablă, fiindcă muncitorii locuiesc acum în case luminoase, ca acelea pe care le-a făgă-

duit odinioară societatea petroliferă engleză, dar nu le-a construit. Nici un englez, nici un american, nici un mare moşier nu mai poate să-şi impună ţării voinţa. Iranul e liber, nu mai e o ţară semicolonială, ci un stat liber.

Cu aceste gînduri şi cu un zîmbet fericit pe buze, adormi.

James Farlay se aşează pe laviţă lîngă profesorul Naga. După ce discutară un timp despre sensul vieţii, aduseră vorba despre poezia iraniană şi americană. Profesorul era entuziasmat de poeziile lui Walt Whitman [1] şi de cele ale poeţilor negri, în timp ce James îi lăuda pe Saadi, Hafis şi Firdusi [2], din care, cum spunea el, se inspirase chiar Goethe. Cei doi bărbaţi erau atît de cufundaţi în discuţie, încît uitară cu desăvîrşire ceea ce se întîmpla în jur. Profesorul recită pentru a nu ştiu cîta oară versurile poeţilor vechi persani. James aflase un lucru interesant : profesorul îi explicase că şi oamenii cei mai simpli din Iran, chiar dacă nu ştiu carte, ţărani, muncitori, negustori sau funcţionari, cunosc pe de rost multe versuri ale vechilor poeţi.

– Aceste versuri fac parte integrantă din viaţa lor, spuse el, ca dragostea pentru flori şi grădini. Tăcu o clipă, apoi recită din Firdusi : „Împărăţiile pieri-vor, dar viersu-mi peste veacuri va trăi".

Ascultînd aceste cuvinte, James îşi lăsă privirile să alunece peste chipurile deţinuţilor.

Toţi aceştia vor pieri fără urmă, daţi uitării de toată lumea, dar versul lui Firdusi va trăi peste veacuri. Şi privirile sale se mutau de la unul la altul, de la cei care dormeau la cei care vegheau, de la cei care-şi ascundeau cu greu frica în faţa morţii apropiate, la cei viteji, la bărbaţii şi femeile care în faţa plutonului de execuţie vor striga : Trăiască Iranul !

Aceste gînduri nu-i evocară numai trupul lui Serdai bălăngănindu-se pe creanga unui copac, ci şi clipele îngrozitoare pe care le trăise cu o zi mai înainte. Cînd se lumi-

[1] Unul dintre cei mai de seamă poeţi ai Statelor Unite (1819—1892) (n. r.).
[2] Mare poet epic persan (940—1080) (n. r.).

nase de ziuă fuseseră siliți să asiste în curtea închisorii la împușcarea a șapte patrioți iranieni. Lovindu-i cu patul puștii, ca să se miște mai repede, îi mînaseră prin coridoare, pe scări, pînă în curte.

Primul lucru pe care-l văzuse James fusese zidul cu stîlpii de execuție.

Șapte stîlpi.

Erau de față procurorul, guvernatorul militar, reprezentanții presei și cîțiva ofițeri, care nu-și găseau locul de enervare. Chiar reprezentanții presei, obișnuiți cu astfel de scene, nu-și puteau ascunde emoția ; mîinile le tremurau, iar privirile lor rătăceau descumpănite. Toți erau albi ca varul, în afară de procuror, pentru care execuția nu era un lucru deosebit, de guvernatorul militar, care era din nou stăpîn pe situație, și de călău, care primea pentru fiecare execuție un premiu.

James se uitase la Fatma. Stătea liniștită, stăpînă pe sine.

Profesorul Naga dădea într-una din cap.

Hussein era palid și îi tremurau colțurile gurii, fiindcă pesemne se lupta cu lacrimile.

Sosise plutonul de execuție, condus de un locotenent. În curtea închisorii răsunaseră comenzi scurte, care se urcau parcă pe ziduri și zburau spre celulele tovarășilor, cruțați de acest spectacol.

James stătea lîngă Feridun Ibrahimi. Încremenit, ca o stană de piatră, Feridun abia clipea.

Apoi fuseseră aduși condamnații : patru ofițeri în uniformă, dar fără galoane, trei civili, printre care un colaborator al ziarului *Rahbar*, tipărit de Tudeh, un scriitor, un muncitor.

Căpitanul Siamak, unul dintre condamnați, le porunci tovarășilor săi să se alinieze.

Ibrahimi le strigă :

– Păstrați-vă dîrzenia, tovarăși !

Siamak se întoarse către Ibrahimi și îi răspunse cu glas liniștit și puternic :

– Nici unul din noi nu se teme, Ibrahimi ! Apoi ordonă : Tovarăşi ! ţineţi pasul. Înainte ! La moarte !

James simţea că îngheaţă.

În timpul războiului văzuse mulţi camarazi prăbuşindu-se, răpuşi de granade nemţeşti, seceraţi de rafale de mitraliere sau loviţi de schije ; avusese prilejul să asiste şi la executarea unor dezertori, dar nici unul din toţi aceştia nu înfruntase moartea cu atîta sînge rece, cu atîta mîndrie, cu atîta vitejie de nedescris, ca aceşti şapte membri ai Tudehului.

Gazetarii nici nu suflaseră de emoţie.

Pasul semeţ, de marş, al celor şapte eroi îi îmbărbătase pe deţinuţii care stăteau acolo, copleşiţi de durere, cu capul plecat şi cu lacrimi în ochi. Nu moartea păşea spre zid, spre cei şapte stîlpi, ci viaţa, viaţa triumfătoare.

James pipăise minereul de cupru din buzunar. Era cald şi-i amintea de New York. Străzi, oameni, zgîrie-nori, reclame luminoase.

Aici nu sclipesc lumini. Aici se ivesc zorile, iar ceaţa dimineţii argintează ţevile puştilor şi aşterne peste chipuri măşti albicioase, încremenite.

Căpitanul Siamak le poruncise tovarăşilor lui să se oprească în faţa stîlpilor.

Fiecare stătea în faţa unui stîlp cu zîmbetul pe buze şi cu chipul învăluit de lumina cenuşie şi rece a dimineţii.

Ziaristul de la *Rahbar* strigase :

– Trăiască Iranul !

Toţi cei şase îi răspunseseră ca unul :

– Trăiască Iranul !

În timp ce călăul îl lega de stîlp pe primul condamnat, un muncitor, acesta strigase :

– Trăiască alianţa tuturor popoarelor care luptă pentru fericirea lor !

Şi iarăşi, ca un ecou :

– Trăiască alianţa tuturor popoarelor care luptă pentru fericirea lor.

– Tacă-ţi clanţa ! răsunase în curtea închisorii glasul locotenentului, comandantul plutonului de execuţie.

Călăul îl legase pe cel de al treilea.

– Jos cu imperialismul !

Cînd să-l lege pe căpitanul Siamak, acesta se repezise la el :

– Lasă ! Nu fugim !

Nepăsător, ca o mașină, călăul îi strînse frînghia în jurul trupului.

Nici un zîmbet, nici cea mai mică tresărire. Moartea era meseria lui. Probabil că în timpul „lucrului" se gîndea la ultimul film, la prietena lui, sau la florile din grădină, care trebuiau să înflorească curînd. Alții vînd curmale, iar el îi pregătește pe condamnați pentru moarte, după regulament, nepăsător, cu mișcări îndemînatice.

Plutonul de execuție primise ordinul să îngenuncheze și să ducă arma la ochi.

James strînsese mai tare mînereul.

Unii tovarăși își strînseseră și ei pe furiș mîinile, ferindu-se de privirile santinelelor.

Se lăsase apoi tăcere. Un cîine lătrase undeva, în depărtare.

Locotenentul ordonase tăios :

– Foc !

Patru oameni lunecaseră de-a lungul stîlpilor.

Căpitanul Siamak, lovit în umăr, strigase deznădăjduit :

– Mai trăiesc ! Desăvîrșiți-vă crima !

– Foc !

Ultimele capete se plecaseră neînsuflețite.

Mirosise apoi a praf de pușcă și a oțel înfierbîntat, iar zidul, în fața căruia erau legați parcă în cîngi cei executați, era mînjit cu pete roșii.

– Să nu uitați niciodată ce-ați văzut ! strigase Ibrahimi peste capetele lor. Să nu uitați niciodată, tovarăși !

Un soldat îi dăduse un picior în șale.

James observă că profesorul adormise.

Pe coridor se auzeau pași. Cineva se apropia de ușa celulei, apoi, deodată, se opri în fața ei.

Cheile zăngăniră, şi scurt timp după asta uşa se deschise brusc.

Santinela răcni :

– Hussein Barani ! Hai cu mine !

Hussein se ridică.

Încet, tîrşindu-şi paşii, se îndreptă spre uşă. Trecînd pe lîngă Fatma, pe care o trezise zgomotul făcut de santinelă, o auzi şoptindu-i :

– Gîndeşte-te la cele întîmplate ieri, Hussein !

Hussein o privi în tăcere şi dădu din cap.

Pînă la uşă mai erau vreo doi metri.

James Farlay avea impresia că în răstimpul cît străbătuse drumul pînă la uşă, Hussein crescuse.

Ce putere magică aveau cuvintele ! Cît de mult se limpeziseră caracterele oamenilor înăuntrul acestor patru pereţi ! Tot ce era de prisos căzuse. Gesturile şi vorbele patetice dispăruseră. Gînduri, cuvinte şi mişcări păreau să se reducă numai la ceea ce era esenţial.

Profesorul Naga spuse :

– Va rezista.

După cîteva minute uşa se deschise brusc a doua oară.

– James Farlay ! Hai !

Prizonierii se mirară. Ce avea de declarat gazetarul american ? Îndrăznesc să-i tortureze pînă şi pe cetăţenii americani ?

James îşi potrivi cravata şi ieşi.

Se opri în prag. Voia să ridice mîna, să-i salute pe prizonieri, să le spună un cuvînt, dar renunţă.

Pe coridor, santinela îi oferi o ţigară.

Îşi aprinse ţigara şi cumpăni dacă n-ar fi bine să-şi adune slabele lui cunoştinţe de limbă iraniană ca să-l întrebe pe omul acela ce au de gînd cu el. Dar nu întrebă nimic. Se pare că nu i se pregătea ceva rău, căci santinela se purta cu el uimitor de prietenos. Camuflaj ? Comedie ? Ei, ca stăpîni, puteau să-şi permită să fie binevoitori.

Îl duseră într-o încăpere, într-un fel de birou, unde nu se făcea curat cu săptămînile. Camera era supraîncălzită şi mirosea a bioxid de carbon.

La birou şedea un ofiţer cu un zîmbet mieros, cu părul pomădat, despărţit printr-o cărare impecabilă. Ofiţerul răspîndea un miros atît de pătrunzător, încît James avea impresia că-şi turnase peste uniformă cel puţin un litru de parfum.

Ofiţerul dădu la o parte lista, pe care erau înşirate numele deţinuţilor condamnaţi la moarte, printre care se afla şi cel al lui James Farlay... Zîmbi apoi şi mai mieros şi într-o engleză stricată îi comunică lui James că a venit cineva să-l vadă.

Vizită ? Cine să-l viziteze acolo ?

Se aşeză într-un fotoliu zdrenţuit, picior peste picior, şi aşteptă fumînd.

Ofiţerul se cufundă iar în hîrtiile lui, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire spre James, şi prefăcîndu-se foarte ocupat, de parcă ar fi avut de recuperat o muncă de săptămîni.

După un timp, îl întrebă fără nici o legătură :

– Cum vă simţiţi la noi, *mister* Farlay ?

James nu ştia dacă trebuia să rîdă, sau să-i repeadă ofiţerului un pumn în obraz. „Cum vă simţiţi la noi ?" Ce întrebare tîmpită ! Ar fi putut să-l întrebe tot atît de bine dacă a numărat ploşniţele din celulă şi la ce cifră a ajuns. Idiot !

– Închisoarea dumneavoastră nu e un hotel.

Ofiţerul rîse.

James dădea plictisit din picior.

Uşa se deschise scîrţiind.

– Vizita dumneavoastră, *mister* Farlay.

James întoarse capul spre uşă.

– Mary !

La orice s-ar fi aşteptat, dar s-o vadă pe Mary, eleganta, gătita Mary Doman, în această închisoare puturoasă, în care mişună insectele ? !

James se holbă la ea de parcă i-ar fi ieşit în cale o fantomă.

– Ei, ne-a reuşit gluma, sau nu ? întrebă ofiţerul.

Nimeni nu răspunse. Nimeni nu încercă să-l salute pe celălalt. Tăcere. Atmosferă apăsătoare.

Mary prevăzuse că această întîlnire va fi grea, şi-şi pregătise cele ce voia să spună. Dar cuvintele se spulberară de parcă n-ar fi fost gîndite niciodată. Nu izbuti să rostească decît o frază scurtă, lapidară :

– Eşti liber.

James, care, pînă atunci, o privise ţintă, fără să arate mînie, aversiune sau simpatie, izbucni în hohote de rîs.

Ofiţerul se aplecă într-o parte şi deschise radioul. În încăpere răsună o melodie de dans, acoperită de hîrîieli şi zgomote, care nu-l supărau însă de loc.

James rîdea fără oprire.

– Eşti liber, repetă Mary. Nu ştiu ce ţi se pare atît de hazliu. Am străbătut cîteva sute de kilometri ca să-ţi aduc această ştire.

James se ţicnise ? Închisoarea îi distrusese nervii ? Arăta destul de dărîmat. Cămaşa de pe el era murdară, nu se primenise de săptămîni de zile. Cravata avea o mulţime de pete. Era neras, cu obrajii scofîlciţi, cu unghiile murdare şi neîngrijite. Numai ochii nu i se schimbaseră. Sau nu ? Ochii lui de tăietor de lemne căpătaseră parcă reflexe de oţel.

Să contenească odată cu rîsul acesta ! O înnebunea. A trebuit să stea ceasuri întregi la volan, să treacă prin nenumărate controale şi, pe deasupra, i se stricase şi roata dreaptă din spate şi a fost nevoită s-o schimbe în puterea nopţii. Nicăieri nici o casă, nici o lumină, nici ţipenie de om. Şi iată-l, acum stă şi rîde de ea.

James se opri brusc din rîs şi se şterse la gură cu podul palmei.

– Vreau să-ţi spun ceva, Mary.

Întrebări, întrebări, întrebări, tare, şoptit, sugestiv, prietenos, batjocoritor, cinic, ameninţător.

– Cum îi cheamă pe ceilalţi membri ai conducerii partidului din Naphta Abad ? Cine duce acolo ziarele voastre blestemate ? Unde se află Kaivan, membru al Comitetului Central ? Unde ? Unde ? Unde ?

Caporalul care-l interoga pe Hussein izbi furios cu pumnul în masă.

Hussein tăcea.

Lampa de masă, cu un bec de o sută de waţi, îi bătea drept în ochi, aşa că Hussein nu vedea decît roiuri de muşte care se zbăteau sălbatic în jurul luminii.

– Cîine necredincios, răspunde !

Caporalul se ridică, se apropie de Hussein şi se plecă atît de mult asupra lui, încît tînărul îi vedea limpede ciupiturile de vărsat, faţa nerasă, zbîrciturile, ochii iritaţi, pupilele strînse ca o gămălie.

– Unde e Kaivan ?

Se lovi cu cravaşa peste cizmă.

Hussein se aştepta ca peste scurt timp să înceapă torturile şi îşi repeta în gînd cuvintele Fatmei : „Gîndeşte-te la cele întîmplate ieri, Hussein". În timp ce-şi reaminti cele spuse de Fatma, tonul ei, felul ei de a vorbi, îi vedea cu ochii minţii pe cei şapte tovarăşi păşind spre zid şi auzea strigătele lor : „Pe noi ne puteţi ucide, dar poporul va trăi !" „Jos cu imperialismul !"

Oricît ar fi vrut Hussein să-l urască pe caporal, nu izbutea. Acesta nu era decît o unealtă fără voinţă proprie ! Nu el era duşmanul ; părinţii săi, pesemne nişte ţărani flămînzi, nevoiaşi, stăteau fără doar şi poate la cheremul moşierului, ca toţi ceilalţi ţărani, ca şi părinţii Tamarei la Saşir.

Caporalul flutură cravaşa în faţa lui Hussein.

– Deci nu vrei să răspunzi ?

– Nu !

Hussein urmărea muştele şi le pizmuia libertatea. De ce

ele puteau fi libere, și omul nu ? De ce se torturează, se chinuie frate pe frate ?

„Să înceapă odată, gîndi Hussein, să mă bată, să-mi pierd cunoștința, și pe urmă gata. Să mă împuște sau să mă spînzure, numai să facă ceva, să nu mă mai lase să aștept."

– În afară de mine, spuse caporalul, cinic, mai sînt încă alți trei în încăperea asta. Ei n-au numai cravașe, băiețaș. Crede-mă că ce vrem să scoatem, tot o să scoatem pînă la urmă de la tine. Nu ne-a scăpat pînă acum nimeni. Tot ce-am vrut să aflăm am aflat.

Hussein văzu cîteva muște apropiindu-se mult de bec și căzînd jos moarte.

Caporalul făcu un semn ; în stînga, în dreapta și în spatele lui Hussein se postă cîte un soldat.

Caporalul mai repetă pentru ultima oară întrebarea.

Hussein tăcea.

Într-un colț, un ceas își picura ticțacul.

Hussein auzea răsuflarea liniștită, regulată a oamenilor din jurul său.

Se gîndi la maică-sa, căreia oftica îi mîncase un plămîn, și respira anevoie. Toți ăștia au plămîni sănătoși.

– Începeți ! porunci caporalul.

Șase mîini îl înșfăcară pe Hussein și-l smulseră de pe scaun.

26

Ofițerul o întrebă pe Mary dacă poate să-i ofere un scaun. Mary se așeză, își descheie la gît paltonul de blană albă și se uită buimăcită la James.

Ea îi aduce libertatea, iar el o refuză ! S-ar fi așteptat la orice, numai la așa ceva nu. Dacă ar fi putut să-i spună măcar cît o costase această hîrtie !

Nervoasă, își mușcă buza de jos.

Căută în poșetă portțigaretul și i-l întinse lui James.

– Mulțumesc, tocmai am terminat țigara.

Mary trase adînc fumul în piept și, după ce-l dădu afară, i se adresă lui James :

– Dacă-mi permiți să te întreb, de ce vrei să rămîi în acest „pensiune" caraghioasă ?

James își împreună palmele și privind țintă la ele îi răspunse :

– Am aici prieteni și nu vreau să-i părăsesc.

– Peste cîteva zile li se dă drumul, James.

– Asta-i adevărat. Vor fi scoși afară, dar în chip de cadavre.

– Nu mai vorbi prostii, aceste arestări sînt numai simple măsuri de siguranță.

– Ieri au fost împușcați șapte, patru ofițeri și trei civili. Am fost de față și eu. Am fost obligați să asistăm, a fost silită să asiste chiar și o femeie însărcinată.

– Vă rog, *mister* Farlay, nu vorbiți despre anumite întîmplări petrecute înlăuntrul închisorii, îi atrase atenția ofițerul pomădat, un locotenent.

– Era în zori, urmă James. Un început de zi sinistru.

– *Mister* Farlay !

– Te rog să nu ne întrerupi, se repezi Mary la ofițer.

– Dispozițiile, doamnă... se scuză locotenentul.

– Dispozițiile dumitale nu mă interesează.

– Eu port răspunderea.

– Ambasadorul nostru va arăta mult interes față de felul cum se comportă un ofițer iranian cu o americană.

O înclinare lingușitoare și cuvintele :

– Scuzați-mă, doamnă.

– Continuă, James !

– Asta e tot, Mary. Un zid, în fața lui șapte stîlpi, și în fața acestor șapte stîlpi, șapte oameni nevinovați. Atît ! Mary se încruntă. Îți amintești, vorbi mai departe James, cît ne-am frămîntat atunci, la tine acasă, la New York, în legătură cu pașaportul tău ? Parcă au trecut de atunci sute de ani, nu-i așa ? Pe urmă tu ai mers pe drumul tău, eu pe al meu, și ambele căi ne-au dus în Iran, dar în direcții diametral opuse.

– Astea-s probleme, James, despre care-am putea discuta în liniște afară.

– Nu va mai fi cu putință.

– Vorbești de parcă...

– Ai ghicit.

– James !

– Dă-mi o țigară, Mary. Te-ai mai gîndit vreodată la Abadan... la noaptea de la hotel ?

„Ce, am să intru în istorie în chip de martir ? se gîndi James. De ăștia sînt cu sutele de mii. Fiecare secol, fiecare deceniu, fiecare an, fiecare epocă își are martirii ei. Dacă ar scăpa, ar putea să lucreze mai departe, să transmită știri, să lupte pentru eliberarea celorlalți. Ar putea să facă baie, să se radă, să îmbrace o cămașă curată, proaspătă, care să miroasă a săpun. Ar putea să se ducă la teatru, să flirteze, să danseze și să se culce cu femei, să simtă lipindu-se de el trupurile lor goale. Ar putea să fie un om liber, să facă ce-i pofteşte inima. Totul ar fi fost bine și frumos dacă nu și-ar fi amintit de acel zid blestemat și de cei șapte condamnați din fața lui. Strașnici oameni ! Măcar dacă ar fi plîns, dacă ar fi fost lași, atunci totul ar arăta altfel. Dar morții aceștia porunceau și după moarte. Ce sentiment bizar, să primești ordine de la morți : «Înainte, James Farlay, la moarte !»“

– Hai cu mine, James.

– Știi că și tu ești vinovată de moartea acestor șapte oameni ?

– Ai înnebunit !

– Petrolul, Mary, blestematul acesta de petrol !

– Isprăvește !

James se ridică și se opri în fața ei :

– Și tu vii aici și-mi dai de veste cu atîta nepăsare că sînt liber. Tocmai tu îmi spui asta, tocmai una ca Mary Doman sau cum te cheamă, tocmai *acea* femeie care le gătește acționarilor de la Standard un terci din singe și petrol, după care își ling degetele. Îți place rolul tău ? Tare frumos îți șade ca eliberatoare, nu-i așa ? Asta îți întărește încrederea în tine și te liniștește. Cîteva ștampile,

cîteva iscălituri, o plimbare cu o mașină elegantă – minunat. Ușile închisorilor se deschid. Gardienii fac plecăciuni... Ca în film. Holywood-ul s-ar bucura dacă i-ai vinde această *story* [1]. Te sfătuiesc s-o vinzi. Faci dolari. Dacă vei coborî cu un etaj mai jos, eliberatoarea mea, vei auzi probabil un tînăr răcnind. Și știi de ce ? Acest tînăr urlă pentru că, în timp ce noi stăm atît de tihnit de vorbă, lui i se zdrobește nasul, i se frîng coastele, spînzurat cu capul în jos, i se taie urechile și mîinile, sau cine știe ce i se mai face !

– *Mister* Farlay, vă rog insistent... interveni ofițerul aruncînd piezîș, cu teamă, o privire spre Mary.

– Taci din gură, îi porunci Mary, dacă nu vrei să se termine pe loc cariera dumitale de ofițer. Cred că știi cine e generalul Schwartzkopf.

– Să vezi cum e interogat acest tînăr. Și din această *story* s-ar putea face dolari. Astăzi se găsesc pe stradă dolari. În Iran găsești pe toate drumurile dolari. Ia-ți exemplu de la șefii tăi. Nu numai din petrol poți să faci dolari, ci și din astfel de fleacuri ca interogatoriul unui tînăr. Și cînd te gîndești că ar putea să scape foarte ușor ! Ar trebui să spună numai cîteva nume, să trădeze cîteva adrese, și totul ar fi în regulă. Te întreb, de ce prostul ăsta nu divulgă numele, ci se lasă mai bine omorît în bătaie ? Și, idiotul, nu primește nici un cent pentru toată afacerea asta. Poți să înțelegi asta ?

Mary fuma desperată.

În prezența unui ofițer iranian, James o umilea, iar ea tăcea. De ce tăcea ? Fiindcă el avea dreptate. „De ce, se întreba Mary, nu pot să fiu și eu ca el ? De ce James găsește mereu calea cea dreaptă, iar ea nu ? Sînt oare mai rea ca el ?"

James o privi, cum obișnuia pe vremuri să privească o operă de artă, o imagine sau o sculptură, cercetător, cu ochii pe jumătate închiși.

Era grozavă în blana ei albă.

---

[1] Poveste. Aici, idee de film (engl.) (n. t.).

– Te vei întoarce imediat ?

– Ce-mi rămîne de făcut ?

– E noapte.

– Nu mi-e frică. Ştii doar. Şi chiar dacă mi s-ar întîmpla ceva... Nu isprăvi fraza. Probabil n-o să mă crezi, dar uneori doresc să mi se întîmple un accident.

– N-o să cauţi cu orice preţ această soluţie.

– Nu e o soluţie.

– Ai dreptate. E o fugă.

Ofiţerul se uita mereu, pieziş, pe sub pleoape, la Mary. Îi plăcea. Dacă n-ar fi stat pe un piedestal inaccesibil ar fi făcut tot ce era cu putinţă s-o aibă. Ce senzualitate aţiţătoare ! Ce mişcări !

Mary se uită la ceasul de mînă.

– Mai am cinci minute, James.

– Nu-mi iau înapoi cuvîntul. Bineînţeles ar fi mai simplu pentru mine să las totul baltă. Nu sînt iranian. Ce am eu cu aceşti oameni ? Probabil, cu cîteva luni în urmă, aşa aş fi vorbit. Astăzi nu mai pot însă.

Ea îşi îmbrăcă mănuşile.

– Ne vom revedea ?

– Să lăsăm totul pe seama întîmplării, dacă bineînţeles voi scăpa de aici. Ce am avea de vorbit ? Tu eşti în tabăra ta, eu într-a mea. În fond, sîntem duşmani. În privinţa asta nu e nimic de făcut.

– Cred că aici, într-o astfel de clădire, nu se poate vorbi altfel decît cum vorbeşti tu, James. Dar afară lucrurile arată alfel.

– Mai confuze, în timp ce aici sînt clare. Aici ştii cine-ţi e duşman şi cine prieten.

Îi întinse mîna.

– La revedere, James.

Fără să-i aştepte răspunsul, fără să-l învrednicească măcar cu o privire pe ofiţerul, care-o sorbea din ochi, deschise brusc uşa şi ieşi.

Afară izbucni în plîns.

„James, băiatul meu prostuţ şi drag !"

Era mîndră de el, se socotea fericită că avusese prilejul să cunoască un astfel de om.

Păşi încet prin gangul întunecos.

„Cu un etaj mai jos, i-a spus James, e torturat un tînăr."

Grăbi pasul. Tocurile ei înalte ţăcăneau pe pardoseala de ciment.

Să iasă de aici. Să nu mai audă răcnetele acestui om. De ce n-o însoţea nimeni ? Uşile acelea uricioase, culoarea cenuşie a pereţilor, putoarea de latrină îi repugnau.

Cînd auzi ţipete, voi să fugă, totuşi se opri şi ascultă. Apoi trecu încet pe lîngă uşi, ca să deslueşască de unde vin aceste urlete.

La capătul coridorului se auzeau paşii regulaţi şi monotoni ai gardianului.

În faţa uşii de după care răzbăteau ţipetele, se opri şi porunci trupului ei, ce tremura, să se liniştească.

Mîna ei căuta încet clanţa, se dădea înapoi, apuca iar clanţa.

Caporalul încremeni.

Cei trei soldaţi se holbau la Mary ca paralizaţi.

Hussein era culcat pe jos, gol, plin de vînătăi, într-un lac de sînge. Asupra acestei grămezi de carne care gemea şi care aducea foarte vag a om era îndreptată lumina lămpii de masă.

– A mărturisit ? întrebă Mary în limba iraniană.

Caporalul răspunse de parcă ar fi vorbit cu un duh :

– Am încercat totul, dar nu se poate scoate nimic de la el.

Pe faţa lui Mary flutură un zîmbet.

Se gîndi dacă n-ar trebui să scoată din poşetă revolverul şi să-i împuşte pe aceşti patru oameni.

– Bestiilor ! le strigă ea.

Caporalul, luîndu-şi inima în dinţi, îndrăzni să întrebe :

– Cine sînteţi dumneavoastră ?

– Vin din ordinul Ambasadei americane. Delegaţia mea poartă iscălitura generalului Schwartzkopf. Generalul va

fi interesat de tot ce se petrece aici. Aduceți imediat un medic !

Caporalul căzu în genunchi, își blestemă zilele și pe mama care-l născuse, își blestemă copiii săi nenăscuți și-l rugă pe Allah să-i ia lumina ochilor. Scîrbită, Mary părăsi încăperea.

Farurile mașinii străpungeau cu lumina lor noaptea, și acolo unde se sfîrșeau fîșiile luminoase, Mary îl vedea mereu pe Hussein însîngerat. Fie că încetinea viteza, fie că gonea, Hussein îi apărea mereu în minte întins pe jos, urlînd de durere.

Ca să nu-i mai audă răcnetele, Mary claxona tare. Aproape tot drumul nu ridică degetul de pe butonul claxonului.

27

Întors în celulă, James nu răspunse la nici o întrebare care i se puse. Se așeză încet pe pat și scoase bucata de minereu din buzunar.

Avea impresia că nu mai face parte din lumea asta, că se află pe o altă planetă. Tot ce trăise pînă atunci se desfășura ca într-un film pe dinaintea ochilor săi.

Mary. Zburaseră împreună cu avionul societății *Pan American*. Personalul de pe bord botezase *clipper*-ul „Micky". În timpul acestui zbor a simțit pentru prima oară cît de adîncă e prăpastia dintre ei doi. A urmat explicația, scrisoarea de adio. Încercase s-o uite și nu izbutise. De ce s-a întîmplat totul așa cum s-a întîmplat ? Era și ea om, ca și el. Părinții ei fuseseră cetățeni ruși, ai lui – americani. Ea se născuse într-o familie bogată, el într-una săracă. Nu se află oare aici rădăcinile ? Nu, fiindcă atunci cînd o cunoscuse pe Mary, nu era mai bogată decît el. Fusese nevoită să-și cîștige singură existența. James se gîndea cum ar fi evoluat viața ei dacă n-ar fi existat

niciodată *Standard Oil Company*. Întrebări peste întrebări. Enigme peste enigme. Ori de cîte ori credea că a rezolvat o enigmă se ivea una nouă. „Vai, Mary, de ce nu putem ieşi din pielea noastră ? De ce trebuie să ne pricinuim mereu dureri ? N-ar fi putut să rămînă totul aşa cum era atunci la New York ? Terasă, bazin de înot, tu miroseai a aer proaspăt şi a soare, ochii tăi erau aproape, gura – moale."

Gardienii îl zvîrliră pe Hussein în celulă, în nesimţire. Deţinuţii îl culcară cu grijă pe un prici.

Cineva întrebă :

– Oare e el... ?

Lekhasa strigă :

– Nu vreau să mor ! Nu vreau să mor ! N-am făcut nici o crimă ! Nu vreau să mor !

– Nimeni dintre noi n-a făcut nici o crimă !

Lui James îi trecu prin minte melodia : „De partea cui eşti... ?"

28

Camionul în care stăteau ghemuiţi şi zgribuliţi cei zece soldaţi iranieni se opri în faţa închisorii. Akbar vedea închisoarea pentru prima dată. Ziduri exterioare înalte, faţade cenuşii fără geamuri.

Va să zică aici au fost duşi tovarăşii din Tudeh ! Îndărătul acestor ziduri stăteau, sufereau şi îndurau mizerie, iar el nu găsise nici o soluţie să-i elibereze.

Colonelul ordonă :

– Patru oameni să vină cu mine. Ceilalţi coboriţi. Ridicaţi piedicile pistoalelor automate. Colonelul îşi scoase revolverul, ridică piedica şi vîrî din nou arma în tocul de piele. Voi rămîneţi lîngă camion.

Akbar avea impresia că ofiţerul e foarte emoţionat. Cu toate că-i plăcea mai mult decît alţi ofiţeri pe care-i cunoscuse în decursul anilor, îl ura. „Nu venise să-i scoată

pe tovarăşii săi din închisoare ca să-i transfere în altă închisoare ?"

Pentru că toţi cei zece soldaţi voiau să-l însoţească pe colonel, acesta trebui să aleagă patru din ei.

Akbar se gîndi să ridice pistolul automat şi să-l ciuruiască pe colonel. Totuşi n-o făcu şi-i petrecu cu privirea pînă se mistuiră după poartă.

29

Cînd i se spuse că ofiţerul comandant al închisorii se află la Teheran, colonelul păru cam încurcat. Descumpănit, îşi potrivea centura.

– Vreau să vorbesc cu locţiitorul lui.

Scări, coridoare, bocănit de bocanci, ganguri, trepte şi în cele din urmă uşa pe clanţa căreia pusese mîna cu cîteva minute înainte James Farlay.

Colonelul nu era laş, totuşi îşi dorea ca clipele următoare să se scurgă cît mai repede. Faptul că directorul se afla la Teheran îl încurca. Drumul pînă acolo decursese bine, la punctele de control nimeni nu bănuise nimic, dar ce aveau să aducă minutele următoare, asta n-o mai ştia.

Ofiţerul pomădat luă documentul pus de colonel pe birou, îl deschise şi, în timp ce-şi freca buza de jos cu arătătorul, îl citi.

Cu o mişcare elegantă, lăsă jos hîrtiile, lîngă lista celor care trebuiau împuşcaţi a doua zi.

– Aveţi ordin să-i transferaţi pe aceşti criminali.

– Vă rog să terminaţi cît mai repede formalităţile.

Locotenentul se uita nehotărît la colonel.

– Cine-mi garantează mie că hîrtia asta nu e falsificată ?

Colonelul sări furios de pe fotoliu.

– Vă rog, poartă iscălitura excelenţei-sale ministrului de război.

Locotenentul luă încă o dată documentul în mînă, îl reciti, numai că acum nu-şi mai freca buza de jos, ci îşi netezea părul de pe tîmple.

– Din păcate, nu sînt împuternicit să vă predau oamenii indicaţi aici.

– Din această delegaţie reiese că trebuie să mi-i predaţi, şi încă foarte repede. Pentru lămurirea dumneavoastră vă comunic că aceşti inculpaţi sînt necesari la Teheran într-un proces pe care guvernul îl socoteşte foarte important. Excelenţei-sale ministrului de război nu i-ar plăcea să-i zădărniciţi planurile. Guvernul are nevoie de acest proces.

Pentru a-şi întări cuvintele, bătu cu palma pe birou.

– Trebuie să vă transpuneţi în situaţia mea, răspunse locotenentul, evaziv. Eu nu sînt comandantul închisorii, ci numai locţiitorul lui. Vă cred pe cuvînt, vă asigur, dar nu pot să-mi iau răspunderea.

– Jucaţi un joc periculos, îl avertiză colonelul. Ei, ce facem ?

Locotenentul scoase portţigaretul din buzunarul vestonului şi i-l întinse colonelului.

– Asta e toată paza ? întrebă el arătînd cu ţigara spre cei patru soldaţi.

– Afară aşteaptă mai mulţi. Puteţi fi sigur că sînt oameni aleşi. În caz că veţi tărăgăna cu predarea oamenilor, atunci mă voi vedea silit, potrivit ordinului ministrului de război, să-i iau cu forţa. Pistoalele automate ale oamenilor mei sînt gata de tragere.

Locotenentul se foi nervos în fotoliu.

– Permiteţi-mi să dau un telefon la Teheran.

Colonelul simţi că-l trec fiori.

– Îmi este imposibil să aştept atîta. Ştiţi, doar, cît durează în condiţiile actuale stabilirea legăturii cu Teheranul.

Colonelul se îndreptă spre uşă.

– În care celule se află oamenii respectivi ?

– Domnule colonel !

Locotenentul chibzui. Colonelul părea să fie un apucat. Pe de o parte el, ca locţiitor de comandant, purta răspun-

derea, pe de altă parte era vorba de ordinul ministrului de război. Balanța se mișca în sus și în jos, o dată trăgea mai greu răspunderea, o dată ordinul ministrului de război. Sus, jos. Sus, jos.

– Pe răspunderea dumneavoastră, domnule colonel.

Locotenentul luă receptorul în mînă.

– Cu cine vreți să vorbiți ?

– Vreau să dau ordin să vi se predea arestații. Fața colonelului rămase neclintită. După ce ofițerul puse în furcă receptorul, se aplecă peste birou și întrebă : De ce se găsește trecut în acest ordin și numele lui Lekhasa ? Cred că în procesul ce urmează nu va avea nici un rol. Știți de ce se află printre cei arestați ?

– Lekhasa e unul din oamenii noștri cei mai buni, răspunse colonelul. Informațiile furnizate de el pînă acum sînt absolut exacte.

– Un patriot.

Pe fața ofițerului flutura iar zîmbetul lui mieros.

– Excelența-sa ministrul de război îl consideră pe Lekhasa ca martorul principal al acuzării. Din această cauză e mai bine să rămînă mai departe cu ceilalți în *legătură*. Mă înțelegeți ?

– Înțeleg, răspunse locotenentul, cinic.

– Îl predați ?

– În cazul acesta, cu cea mai mare plăcere.

Se ridică, își netezi vestonul și se apropie de colonel.

– V-aș fi foarte obligat, domnule colonel, spuse el în șoaptă, ca să nu-l audă soldații, dacă ați putea să-i faceți o aluzie excelenței-sale ministrului de război că din parte-mi n-ați întîmpinat nici un fel de dificultate.

– Excelența-sa știe să aprecieze meritele oamenilor.

– Vă mulțumesc.

Colonelul zîmbi disprețuitor. Norul de parfum care plutea în jurul locotenentului, ca și cărarea lui pomădată îi repugnau.

În curtea închisorii, colonelul dădu ordin ca arestații să se alinieze, în afară de Hussein, care fusese dus între timp, pe targă, la camion.

Un soldat lumină lista cu lampa lui de buzunar.

James se uita din cînd în cînd spre stîlpii de care ieri fuseseră legați cei executați.

– Profesorul Naga, citi colonelul.

– Aici.

– James Farlay.

– Aici.

– Sînteți american ?

– Dacă n-aveți nimic împotrivă

– Mi-e dragă America.

– Nu mă îndoiesc.

– Said Lekhasa.

– Ce vreți cu mine ?

Colonelul repetă :

– Said Lekhasa !

– Aici.

– Te comporți ca o muiere, Lekhasa. Ia exemplu de la ceilalți.

– Feridun Ibrahimi.

Colonelul se îndreptă din umeri.

– Aici.

– Fatma Ibrahimi.

– Aici.

– Hussein Barani.

Tăcere.

Colonelul porunci soldatului să lumineze cu lanterna șirul de deținuți.

Lumina trecu de la un obraz la altul.

– Ăsta e rănitul ?

– Da.

Numele răsunară unul după altul în curtea închisorii, înălțîndu-se spre celule ca un ultim salut.

Cînd arestații se apropiară de poarta închisorii, Ibrahimi strigă în sus, spre ferestruicile celulelor :

– Nu vă lăsați, tovarăși ! Ziua libertății va veni.

Parte din arestați deveniră nervoși, alții se mirară de ce nu intervine colonelul. Găseau totul straniu, de nepătruns : alinierea în curte, felul în care colonelul îl dojenise

pe Lekhasa, citirea numelor. Nici unul nu spunea nimic, dar toți simțeau că acest colonel era un om bizar. Nici un ofițer nu se comporta ca el. Părea că se străduiește să nu-i facă să simtă că sînt deținuți. Ce folos ? El rămînea dușmanul lor – în privința asta nu exista nici o îndoială – unealta celor care cereau moartea lor.

În timp ce deținuții se suiau în camion, generalul Douglas primea la Pentagon știrea că, în Azerbaigean, Comitetul Central al Partidului Democrat, examinînd situația internațională și luînd în considerație împrejurările deosebite din Iran, a hotărît să depună armele. „Fir-ar al dracului ! Ca să evite un război, acești nepricepuți renunțau chiar la posturile lor. Blestemată bandă. Asta n-o mai prevăzuse. Totuși Azerbaigeanul și Kurdistanul erau recîștigate. *Intermezzo*-ul fusese lichidat."

Luă informația primită, o rupse și o aruncă furios pe jos.

Soldații de sub comanda colonelului își verificară pistoalele automate.

Cînd Akbar o văzu pe sora lui, pe Fatma, urcîndu-se în camion, își înnăbuși un strigăt.

„E oare cu putință ca el să ducă pe sora și pe cumnatul lui într-o altă închisoare, în alte temnițe, să-i predea altor călăi ?"

Ar fi vrut să-i îmbrățișeze pe amîndoi, dar nu-i rămînea altceva de făcut decît să se cuibărească într-un colț, ca și cum nu i-ar cunoaște. Fatma, Feridun ! Tatăl ei o gonise fiindcă se măritase cu un membru al Tudehului. Dar, fără îndoială, bătrînul n-ar fi făcut-o dacă n-ar fi fost acel blestemat colonel Mirgolas.

Fatma își recunoscu fratele, dar tăcu și ea. Se gîndea că nu e singură, că e aproape de bărbatul și fratele ei, aproape de cei care aveau aceleași idei cu ea, de cei care, în ciuda tuturor celor întîmplate, credeau în victorie.

– Încotro mergem ? întrebă Ibrahimi pe un soldat.

– Habar n-am.

Mergeau de vreo jumătate de ceas, cînd Hussein se trezi din leșin.

Gemu încet, și cînd văzu deasupra lui cerul întunecat al nopții, cînd auzi duduitul motorului și simți vîntul care-l mîngîia binefăcător, întrebă :

– Încotro mergem ?

– Nimeni nu știe, răspunse Fatma.

– M-am gîndit la tovarășii noștri, șopti Hussein.

Îi venea greu să vorbească. Fatma îi spuse :

– Nimeni nu s-a îndoit de tine, Hussein. Îi strînse mîna. Te-ai purtat vitejește. N-o să uităm. Și acuma nu mai vorbi nici un cuvînt. Încearcă să dormi. Îmi făgăduiești ?

Din felul cum îi strîngea mîna, Fatma simți cît de fericit era Hussein că îi lăudase comportarea vitejească.

– Ar avea nevoie de rachiu, spuse un soldat. Rachiul e bun la toate.

– Să-i dau ? întrebă Akbar.

Ibrahimi căzu pe gînduri. Era un glas cunoscut. De unde îl știa... ? Akbar ? Fratele Fatmei printre ostașii care-i păzesc ?

Fatma îi răspunse de parcă ar fi vorbit cu un străin :

– Ai voie să-i dai ?

– E și el om. Cine știe, poate oi ajunge și eu odată ca el și m-oi bucura să-mi dea careva rachiu.

– Ai dreptate, spuse Ibrahimi. Fiecare poate să ajungă odată așa.

Akbar scotoci în veston, căută o sticluță, îi scoase dopul și o ținu la buzele lui Hussein.

Ca din întîmplare, Fatma îi atinse mîna.

O ușoară mișcare, o ușoară strîngere de mînă fu răspunsul, semnul că a înțeles.

– Ne apropiem de munți, spuse Akbar.

– Uite, acolo pîlpîie o lumină. Fatma arăta cu mîna. Pesemne că e un sat.

Spunînd sat se gîndi : „Oameni, țărani, frați, aliați".

Nu numai Fatma, ci și toți ceilalți simțeau cît de bine e să fie iarăși în apropierea celor pentru care fuseseră întemnițați, să respire iarăși mirosul pămîntului, pentru care voiau să lupte pînă la ultima suflare, să vadă din nou

cerul, iubitul cer iranian, sub care, în viitor, nimeni nu va trebui să fie în lanțuri.

Camionul ieși din șosea și coti spre dreapta.

Soldații și deținuții se prăbușiră unii peste alții.

Akbar se aștepta să-l audă pe colonel dînd ordin ca deținuții să fie împușcați.

Îngrozit, își răsfrînse buza.

Nu, acest lucru nu trebuia să se întîmple. În nici un caz nu trebuia să se întîmple. Acum n-o să mai șovăie, acum o să tragă în colonel, orice s-ar întîmpla. Nu-l va lăsa în ruptul capului s-o ucidă pe sora lui, mai bine se împușcă.

Camionul se opri.

Hussein dădu un țipăt, căci un ostaș se prăvălise peste el.

– Coborîți ! porunci colonelul. Și deținuții. Toată lumea să coboare din camion, în afară de cel rănit.

Un ostaș lăsă în jos tăblia din spate, și deținuții împreună cu soldații săriră jos.

Colonelul le ordonă să se alinieze.

Abia acum văzură că se aflau în munți, într-o regiune pe care n-o cunoștea nimeni. De jur împrejur, pietriș, iar în spate munții, cenușii și amenințători.

Se crăpa de ziuă.

Discul uriaș al soarelui se suia pe cer, încet, pe după culmile munților prăpăstioși.

– Said Lekhasa să iasă din rînd ! ordonă colonelul.

Făcu semn cu mîna spre o stîncă și dete ordin ca doi soldați să-l ducă pe Lekhasa acolo.

În fața stîncii, ostașii se opriră.

– Legați-l ! porunci colonelul.

– Sînt nevinovat ! strigă Lekhasa. Ce-aveți cu mine ? Sînt nevinovat !

Soldații îl apucară, îl legară de mîini și de picioare.

– Să-l judecăm, spuse colonelul. Judecata va fi scurtă și aspră, dar dreaptă. Știm cu toții, cred, tovarăși, că acest om e un trădător. Cine e pentru ca să-i lăsăm viața să ri-

dice mîna dreaptă. Cine e pentru ca Lekhasa să-şi ispăşească vina să ţină mîna jos.

Tăcere.

Nici o mînă nu se ridică.

Colonelul ordonă ostaşilor să ducă pistoalele automate la ochi şi, în ciuda plînsetelor şi ţipetelor trădătorului, comandă :

– Foc ! Nimeni nu se bucură, dar toţi răsuflară liniştiţi. Sînteţi miraţi, îmi închipui, continuă colonelul, că mă adresez vouă spunîndu-vă tovarăşi. Dar aşa este. Noi toţi, pînă la unul, sîntem tovarăşi, sîntem membri ai aceluiaşi partid, ai Tudehului. Şi ostaşii, care, chipurile, v-au păzit. E drept, pînă acum nimeni n-a ştiut nimic despre celălalt, căci i-am adunat din diferite companii, dar aşa este. Aşa-i, tovarăşi ?

– Da, răspunseră soldaţii.

– Trebuie să mă corectez, urmă colonelul zîmbind. Unul dintre noi nu e tovarăş, nu e nici măcar iranian, ci vine din America, dar dintr-altă Americă decît cea a generalului Schwartzkopf şi a lui *mister* Allen. James Farlay rîse. Ce să vă mai spun, tovarăşi ?! Ştiţi că sînteţi liberi şi ştiţi, de asemenea, că lupta continuă.

Ibrahimi îşi acoperi faţa cu mîinile. Plîngea de bucurie.

LISTA PERSONAJELOR IMPORTANTE PENTRU ACȚIUNE

(personajele cu * sînt zugrăvite după realitate)

**Abdullah*	regele Transiordaniei (1946–1951).
Ahmed	muncitor petrolist.
Barani Hassan	șofer la *Anglo-Iranian Oil Company*.
Barani Hussein	muncitor petrolist, fiul lui Hassan.
**Churchill Winston*	politician englez conservator, președintele Consiliului de Miniștri în anii 1940–1945 și 1951–1955.
Deyed	căpitan în Legiunea Arabă.
Doman Mary	specialistă a lui *Standard oil Company* în problemele Orientului.
Douglas	general în armata Statelor Unite, șef al forțelor armate din Orientul Mijlociu.
**Dulles Allen*	șeful Serviciului secret american.
**Dulles John Foster*	politician american ; ministrul de externe al Statelor Unite între 1953–1959.
Farlay James	gazetar american.
Filther	colaborator al lui *Standard Oil Company*, șeful lui Stone.
Fox William	președintele lui *Anglo-Iranian Oil Company*.
**Ghavam es-Saltaneh*	în 1946 președintele Consiliului de Miniștri al Iranului.
**Gluhb Pașa*	pînă în 1956, comandantul Legiunii Arabe.
Ibrahimi Feridun	secretarul organizației din Abadan a Partidului Tudeh.
Kudra Akbar	soldat în armata iraniană.

Kudra Tamara	sora lui Akbar, prietena lui Hussein.
Lake	colonel în Serviciul secret englez.
Lingway Fred	ambasador american la Teheran.
Mirgolas Hassan	comerciant iranian.
Mirgolaș	colonel în armata iraniană.
Mohammed	servitor la Park Hotel din Teheran.
**Mohammed Reza-șah Pehlevi*	începînd din 1941, șahul Persiei.
**Mossadîk*	politician iranian ; președintele Consiliului de Miniștri al Iranului în perioada 1951–1953 (cu întreruperi).
Naga	profesor la Universitatea din Teheran.
Prenton	funcționar la Ambasada britanică din Teheran.
**Razmara Ali*	șeful Marelui Stat-Major al armatei iraniene.
Robertson	colonel, comandant al trupelor engleze din Basra.
Sebsewari Iradj	fotoreporter.
Serdai	ministrul de interne al Iranului.
Shams	cameristă la Park Hotel din Teheran ; prietena lui Mohammed.
Simpson	inginer-șef al societății *Anglo-Iranian*, la Naphta Abad.
Solimani Ali	muncitor textilist la Tabriz.
Stone Henry	șeful Biroului pentru Orientul Mijlociu al lui *Standard Oil Company*.
Toradze	administrator al moșiilor colonelului Mirgolas.
Waltoon Edward	ambasador englez la Teheran.
Whigest Henry	director general al lui *Anglo-Iranian Oil Company*.
Whigest Marion	fiica lui Henry Whigest.

ERATĂ

Pag.	Rîndul	În loc de:	Se va citi:	Greşeala e din vina:
5	ultim	domnea	dormea	redacţiei
6	9	şef	şah	redacţiei
133	ultim	animal	aminul	tipografiei
197	18	rămîn	rămînă	corecturii
234	22	zvîrcoleau	azvîrleau	redacţiei
235	13 de jos	conducta pe petrol	conducta de petrol	corecturii
392	7 de jos	mărfuri al capitalismului	mărfuri şi al capitalismului	redacţiei
393	3	problema forţei	problema formei	redacţiei
404	6	cladă	caldă	corecturii
574	3	Se anunţase	Sen anunţase	corecturii

Responsabil de carte : D. Mazilu
Tehnoredactor : I. Tudor
Corector : A. Voronca

Dat la cules 03.09.60. Bun de tipar 04.11.60. Tiraj 15.145 ex. Hîrtie semivelină satinată de 65 gr. m² Ft. 540×840/16. Coli ed. 33,97. Coli de tipar 40,25 Editia I. Comanda 4777. A. nr. 0595. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 83—31=R

Tiparul executat sub com. Nr. 2501 la I. P. „13 Decembrie 1918" str. Grigore Alexandrescu 93—95, București — R.P.R.

Tudeh, funcţionari şi ofiţeri iranieni, o agentă diversionistă americană, directorul general al societăţii petrolifere Anglo-Iranian, un gazetar american progresist etc.

Dedicat „patrioţilor în viaţă şi celor ucişi, eroilor mişcării naţionale de eliberare din Iran", romanul *Furtună în Orient* prezintă, cu mijloace literare care ţin permanent trează atenţia cititorului, frămîntările adînci din sînul maselor populare ale ţărilor din Orientul Apropiat şi lupta lor tot mai dîrză împotriva asupritorilor colonialişti.

Lei 14,30